

Година XXII
Уторак, 17. априла 2018. године

Број/Број
24

Година XXII
Уторак, 17. априла/travnja 2018. године

ISSN 1512-7508 - српски језик
ISSN 1512-7486 - босански језик
ISSN 1512-7494 - хрватски језик

**САВЈЕТ МИНИСТАРА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

314

На основу члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07, 24/08), Савјет министара Босне и Херцеговине је на 127. сједници, одржаној 28.12.2017. године, донио

**ОДЛУКУ
О МЕТОДОЛОГИЈИ ИЗВЈЕШТАВАЊА У ОБЛАСТИ
ЉУДСКИХ ПРАВА**

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

Овом одлуком успоставља се механизам за извјештавање у области људских права који представља оквир за дјеловање Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Министарство) и институција које су, у складу са својим

надлежностима, укључене у процес извјештавања у области људских права.

Члан 2.

(Циљ Методологије)

Методологија извјештавања у области људских права (у даљем тексту: Методологија) представља плански и инструктивни документ намијењен институцијама и њиховим представницима који учествују у процесу сачињавања извјештаја у области људских права у сврху оперативније координације.

Члан 3.

(Саставни дио Одлуке)

Саставни дио ове одлуке је Методологија.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 331/2017
28. децембра 2017. године
Сарајево

Предсједавајући
Савјета министара БиХ
Др Денис Звиздић, с. р.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ

**МЕТОДОЛОГИЈА
ИЗВЈЕШТАВАЊА У ОБЛАСТИ ЉУДСКИХ ПРАВА**

Децембар 2017.

1. Сврха и наmjена Методологије извјештавања у области људских права

Методологија извјештавања у области људских права (у даљем тексту: Методологија) представља стандардизацију оперативне праксе процеса извјештавања која омогућава прецизно утврђивање елемената интерне и екстерне комуникације Министарства за људска права и избјеглице БиХ (у даљем тексту: МЉПИ), одговарајућу подјелу послова, те, у коначници, доприноси ефикасној и ефективној организацији рада на извјештавању и повећању употребне вриједности самих извјештаја.

Методологија је инструмент за благовремено и проактивно управљање процесом извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права. Промоција и заштита људских права су основна одредница савременог уставног поретка у

Босни и Хецеговини (у даљем тексту: БиХ), а општи принципи међународног права у области људских права саставни су дио правног поретка БиХ. Стога извјештавање о примјени међународних стандарда у области људских права заузима централно мјесто у систему људских права у БиХ, тако што омогућава својеврсну самопроцјену државе у погледу заштите људских права и увид у стварно стање људских права систематским прикупљањем и анализом података, закона и јавних политика. Додатно, државни механизми за извјештавање доприносе развоју свијести о власништву над процесом заштите људских права, оснажују надлежна министарства или државне институције, унапређују одрживост експертизе о људским правима, подстичу општу друштвену дебату о људским правима, међуинституционалну комуникацију у систему власти, те омогућавају потребну институционализацију, тј. формално уређење, контакте с институцијама извршне, законодавне и судске власти, званичним институцијама за заштиту људских права и грађанским друштвом.

Методологија задовољава међународно установљене стандарде и потврђене добре праксе извјештавања о људским правима на државном нивоу, с једне стране, али и друштвено-политички и уставноправни контекст и специфичности БиХ, те људске и материјално-техничке капацитете њених надлежних институција, с друге стране.

Методологија је намијењена првенствено МЉП-ју - државној институцији која је надлежна за праћење и примјену бројних међународних конвенција и других докумената које је потписала БиХ као чланица Уједињених нација (у даљем тексту: УН) и Савјета Европе (у даљем тексту: СЕ), као и за координацију и припрему извјештаја надлежним домаћим и међународним институцијама о њиховој примјени. Такође, МЉП ће Методологију ставити на располагање свим институцијама законодавне, судске и извршне власти у БиХ, као и организацијама цивилног друштва БиХ.

2. Основни принципи извјештавања у области људских права

Извјештавање о људским правима је процес који укључује преглед прикупљених информација о одређеном проблему људских права, њихово организовање и логично процесуирање, анализу и процјену, те извођење закључака и препорука за будуће дјеловање.¹ Основни методолошки стандарди извјештавања о људским правима укључују:

- чињенице и анализе - извјештаји одражавају чињенице и анализе; захтијева се тачан приказ чињеница заснован на прикупљеним информацијама, засебна анализа, која подразумијева и правну анализу и анализу одговорности, те процјена евентуалног кршења људских права;
- повјерљивост и информисани пристанак - прикупљање информација засновано на информисаном пристанку извора информација уз поштовање принципа повјерљивости тамо гдје је то неопходно и законских прописа који се односе на заштиту личних података;
- потврђене и доказане информације - извјештаји о људским правима засновани су искључиво на потврђеним информацијама; из овог захтјева произлази и потреба да извјештаји представе коришћену методологију прикупљања и провјере информација, у сврху одбране интегритета извјештаја, изградње кредибилитета његових извора и потврде валидности садржаних информација;
- усмјерење ка акцији - одражава се у припреми препорука за дјеловање намијењених кључним актерима политика људских права, од домаћих власти до међународних институција, као и праћењу напретка у спровођењу раније утврђених препорука;
- родна осјетљивост - извјештавање о људским правима захтијева укључивање родне перспективе примјеном родне анализе која процјењује родне аспекте кршења људских права, коришћење родно осјетљивог језика и родне статистике.

Такође, функционалан механизам који благовремено и у потпуности извршава преузете обавезе у погледу извјештавања и праћења у области људских права захтијева поштовање следећих принципа:

1. принцип сталности
2. принцип свеобухватног формалног мандата
3. принцип политичке својине
4. принцип капацитета, и то, прецизније:
 - капацитета за ангажовање;
 - капацитета за координирање;
 - капацитета за консултовање;
 - капацитета за управљање информацијама.²

Принцип сталности односи се на потребу да успостављени механизам извјештавања и праћења примјене међународних уговора о људским правима дјелује као трајна организациона структура чије постојање није временски ограничено на период извјештавања по поједином уговору. Ако се задовољи принцип сталности, механизам извјештавања има могућност да у сталној интеракцији успостави и одржава интерсекторске везе и мреже које су неопходне у процесу извјештавања.

Принцип свеобухватног формалног мандата упућује на потребу да се мандат механизма за извјештавање утврди одговарајућим законским оквиром, прецизније разради у актима извршне власти, као и одговарајућим јавним политикама које на приједлог извршних власти усвајају законодавни органи.

Принцип политичке својине је задовољен ако кључни актери од којих се очекује значајан допринос промоцији и заштити људских права буду на одговарајућим, директним начин, укључени у неке од процеса припреме и доношења одлука које се односе на механизам извјештавања у области људских права.

Додатно, принцип четири кључна капацитета је предуслов за функционалан систем извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима.

¹ Manual on Human Rights Monitoring: Chapter 13: Human Rights Reporting. Pp. 4. Доступно на: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/OHCHR_Intro-12pp.pdf. Приступљено: 28.06.2017. године.

² United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. National Mechanisms for Reporting and Follow-up: A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms. Str. 14. Доступно на: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf. Приступљено: 28.06.2017.

Капацитет за ангажовање односи се на:

- ангажован однос и сарадњу са међународним и регионалним тијелима за људска права у погледу извјештавања, интерактивног дијалога и подршку посјетама делегација поменутих тијела у оквиру посебних процедура извјештавања и мониторинга људских права;
- организацију и централизовану подршку изради извјештаја намијењених међународним и регионалним механизмима за заштиту људских права, као и припрему одговора на питања, препоруке, одлуке и осталу комуникацију која се остварује поменутих механизмима.

У погледу јачања ових капацитета, УН препоручује коришћење алата као што су годишње планирање и коришћење стандардизованих водича и процедура за извјештавање.¹

Координација, као један од потребних капацитета механизма за извјештавање, процјењује се на основу његовог ауторитета и оспособљености за организацију и координацију прикупљања информација и података, те њихову дисеминацију, у односу на остале институције власти и органе јавне управе. Координациони капацитет огледа се у постојању функционалне (прикупљање информација и података по стандардизованој процедури) мреже административних извора (*focal points*) за извјештавање и праћење људских права, као и у директној партиципацији највиших политичких званичника (у рангу министара) у некој од фаза процеса извјештавања, чиме се директно доприноси видљивости и јединственом разумијевања улоге и значаја механизма за извјештавање.

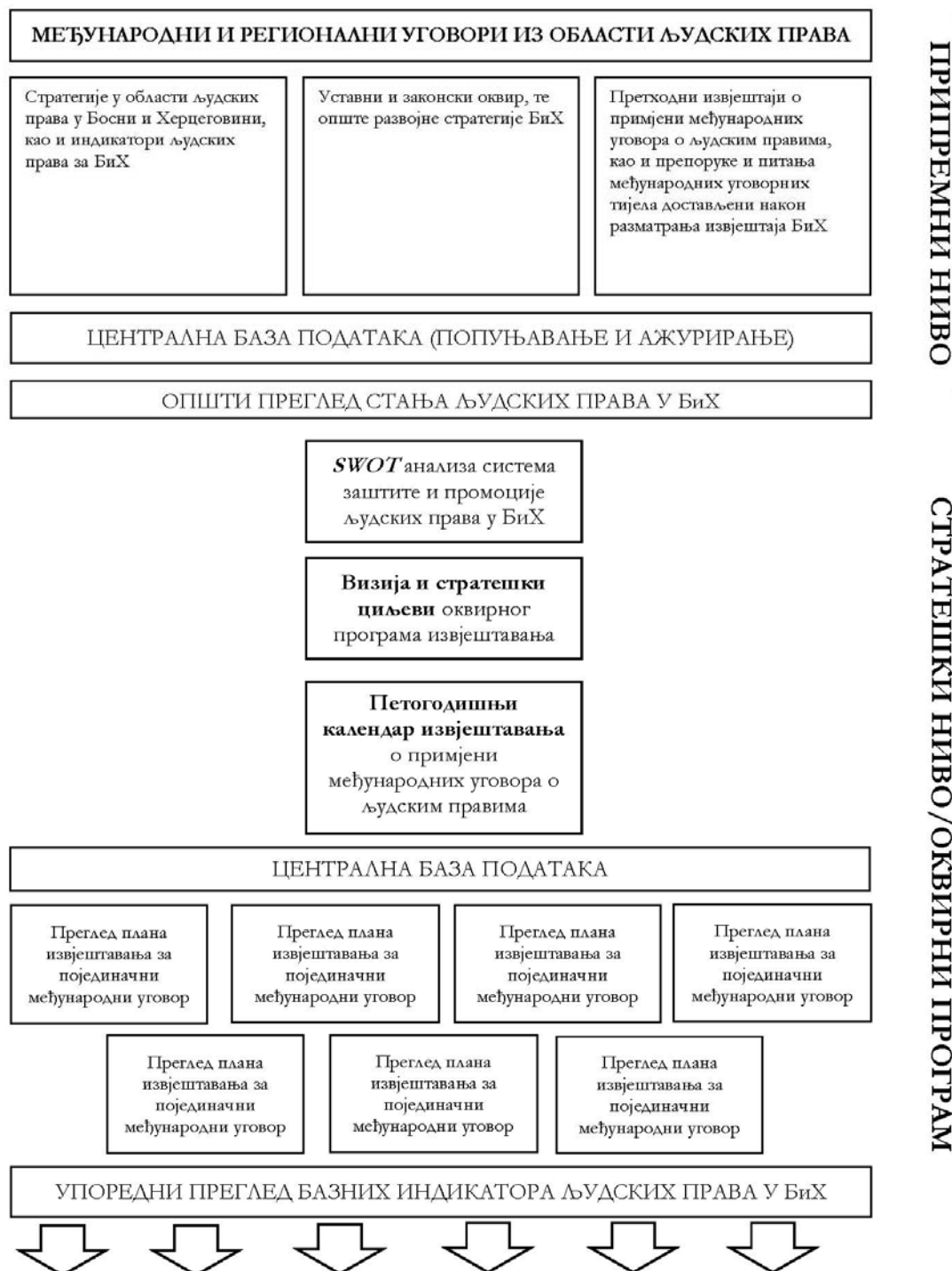
Капацитет за консултације односи се на подстицање и вођење консултација са националним институцијама за људска права и организацијама цивилног друштва у оквиру механизма за извјештавање. Овдје треба нагласити разлику између државних механизма за извјештавање и праћење примјене међународних уговора о људским правима и националних институција за људска права. Наиме, националне институције за људска права су независне организације, које су дио система јавног финансирања, те имају уставни и законски мандат за промоцију и заштиту људских права у држави. С друге стране, механизам за извјештавање је у потпуности укључен у институције власти са мандатом који је искључиво усмјерен на извјештавање и праћење примјене међународних уговора о људским правима. Ово је мандат који директно произлази из обавезе државе да испуњава и извјештава о уговореним обавезама и препорукама међународних механизма у области људских права. У том смислу од власти се очекује да се у припреми својих извјештаја о људским правима консултује са националним институцијама за људска права, али се изричито одбија могућност да ове институције, у име владе, припремају извјештаје о примјени међународних уговора у области људских права.

Капацитет за управљање информацијама огледа се у способности праћења издавања препорука и одлука међународних механизма у области људских права, успостављању прегледне базе података са тематски категоризованим препорукама, са идентификованим институцијама у чијој надлежности је њихова реализација, развијању планова праћења примјене и одредаба међународних уговора о људским правима и самих препорука које се редовно достављају држави.

3. Практична примјена Методологије извјештавања у области људских права

Суштина методологије је планирање. Оно се организује на три нивоа: стратешком, тактичком и оперативном. Слика која слиједи представља графички приказ нивоа у планирању извјештавања у области људских права.

¹ Ибид, стр. 15.

Слика бр. 1

Стратешки, петогодишњи ниво планирања најприје обухвата анализе међународних и регионалних уговора о људским правима чија је БиХ потписница, актуелних стратешких докумената у области људских права, претходних извјештаја које је БиХ поднијела међународним механизмима надлежним за људска права, као и повратних информација, тј. препорука које је добила након њихвог подношења.

Све наведено је документацијски основ из којег се изводи један општи преглед стања људских права у БиХ, на који се надовезује прецизна SWOT анализа унутрашњих фактора, тј. снага и слабости постојећег система заштите и промоције људских права у БиХ, те спољних околности, тј. пријетњи и прилика, које га окружују.

И општи преглед стања људских права и SWOT анализа система заштите и промоције људских права увод су у дефинисање визије и стратешких циљева самог процеса извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права. И визија и стратешки циљеви се утврђују у односу на позитивне помаке који се очекују од функционалних и ефикасних система извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права, који се најчешће односе на:

- Критичку самопроцјену и мониторинг напретка у области људских права;
- Идентификацију изазова и недостатака у примјени међународних уговора;
- Прецизну идентификацију маргинализованих и угрожених група;
- Планирање и развој законског оквира и јавних политика у области људских права;
- Успостављање стратешког националног партнерства са националним институцијама за људска права, али и са цивилним друштвом;
- Доступност међународних препорука заснованих на компаративним искуствима.¹

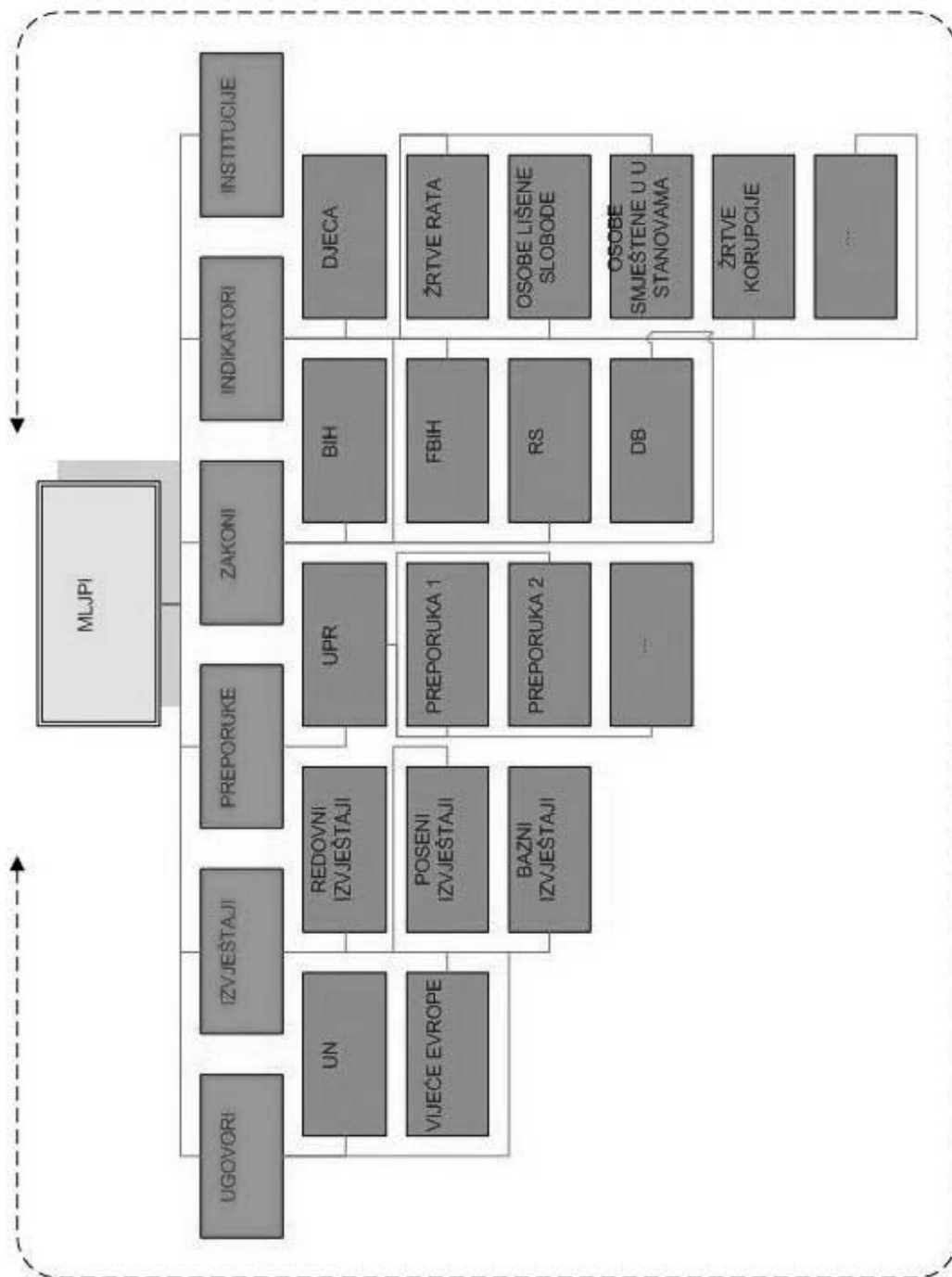
Битно је да постављена визија и стратешки циљеви буду у што је могуће већој мјери усклађени са другим стратешким документима у области људских права, али и општим развојним документима државе.

Саставни дио стратешког оквира јесте и петогодишњи календар извјештавања по основу међународних и регионалних уговора о људским правима, те кумулативни преглед актуелних препорука у области људских права, индикатора људских права, те административних извора, тј. извјештајних јединица које су у посједу информација и података који представљају индикаторе људских права у БиХ. Наравно, стратешки оквир садржи и преглед свих појединачних међународних и регионалних уговора из области људских права који обавезују БиХ.

На прелазу између стратешког и тактичког нивоа планирања је и централна база података која опслужује систем из које се повлаче подаци за припрему оквирног програма, али и појединачних планова извјештавања. У бази су систематизовани сви подаци који су релевантни за систем извјештавања о примјени међународних уговора, и то у распону од описа самих уговора, преко препорука, индикатора, извјештајних јединица, до самих извјештаја које је држава припремила и упутила према међународним механизмима у области људских права. Након иницијалног попуњавања базе података, преостаје обавеза њеног редовног одржавања и ажурирања. Сваки нови извјештај упућен међународним механизмима, као и препоруке упућене БиХ, обрађују се, анализирају и укључују у базу података. Ово подразумијева и редовно ажурирање индикатора људских права и административних извора који их достављају. Додатно, на годишњем нивоу прикупљају се и прате основни индикатори људских права у БиХ и уносе у базу података.

Централна база података успоставља се као релациона база података која ће олакшати уношење података релевантних за извјештавање и омогућити смањење грешака при уношењу података успостављањем сета фиксних метаподатака које ће бити могуће бирати падајућим менијима у мјери у којој се то може, а дозволити слободан унос текста само у случају уноса варијабилног податка (нпр. индикатори, одговор на препоруке, итд.), али ће категорије бити фиксне.

¹ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. National Mechanisms for Reporting and Follow-up: A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms. Стр. 4. Доступно на: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf. Приступљено: 28. 06. 2017. године.

На овај начин ће се обезбиједити да се сви кључни процеси везани за појединачне извјештаји пресликају у ИТ окружење како би се у што већој мјери спроводиле утврђене процедуре.

База података би се састојала од шест централних ентитета (Уговори, Извјештаји, Препоруке, Закони, Индикатори и Институције). Помоћу опције Направи извјештај био требало би одабрати уговор о којем се извјештава. Потом треба провјерити да ли постоји базни извјештај о том уговору или редовни извјештаји о томе који закони се односе на тај уговор, постоје ли препоруке уговорних органа у вези с тим уговором, те индикатори који се односе на примјену тог уговора, као и институције које су доставиле податке о индикаторима). На овај начин била би омогућена циљана израда извјештаја као и генерисање извјештаја по потреби у сваком моменту.

Опис ентитета са метаподацима/дескрипторима

УГОВОР

(према Правилнику о начину прикупљања, коришћења и размјене података о људским правима у Босни и Херцеговини из надлежности Министарства за људска права и избјеглице БиХ; Прилог 1)

Назив уговора

Број/симбол документа (UNDoc Symbol, ETS No, итд.):

Датум ступања на снагу уговора:

Датум потписивања уговора:

Датум ратификације уговора:

Објављивање у службеном гласилу:

Резервације:

Обавеза извјештавања / Периодизација извјештавања (годишње, двогодишње...)

ИЗВЈЕШТАЈИ

Тип извјештаја: базни/редовни

Назив извјештаја:

Уговор по којем се извјештава: (падајући мени везан за ентитет УГОВОР)

Симбол:

Рок за предају извјештаја:

Извјештај предат:

Извјештај објављен:

ПРЕПОРУКЕ

Држава/тијело које је издало препоруку:

Датум издавања препоруке:

Циклус (само за УПР)

Одговор државе:

Датум одговора државе:

ЗАКОНИ

Назив закона:

Ступио на снагу:

Назив службеног гласила у којем је објављен:

Број службеног гласила у којем је објављен:

Измјене и допуне закона:

Пречишћени текст:

ИНДИКАТОРИ

(према Правилнику о начину прикупљања, коришћења и размјене података о људским правима у Босни и Херцеговини из надлежности Министарства за људска права и избјеглице БиХ; Прилог 3)

Категорија индикатора:

Категорија подиндикатора:

Индикатор:

Административни извор (институција, са падајућег менија из ентитета ИНСТИТУЦИЈА):

Датум/година уноса индикатора:

Вриједност индикатора (проценат, број и сл.):

ИНСТИТУЦИЈА

(према Правилнику о начину прикупљања, коришћења и размјене података о људским правима у Босни и Херцеговини из надлежности Министарства за људска права и избјеглице БиХ; Прилог 2)

Назив институције:

Адреса:

Контакт (e-mail):

Контакт особа:

Модус операнди

У већ поменутом припремном дијелу методологије биће неопходно унијети све уговоре, законе, институције, до сада пристигле препоруке и извјештаје.

Генерисање новог излазног извјештаја према уговорном органу било би утврђено тако да се омогући креирање нове радне површине на коју би се пребацивали (drag&drop) подаци неопходни за његову израду.

Тако би нови излазни извјештај садржавао сљедеће атрибуте:

Уговор (одабир из падајућег менија), а потом приказ свих атрибута уз уговор

Датум израде новог извјештаја:

Датум слања извјештаја уговорном органу:

Листинг ранијих извјештаја (одабиром из падајућег менија ИЗВЈЕШТАЈИ) (уз функцију додај +1, +2...+н)

Назив извјештаја

Датум слања извјештаја

Датум објављивања извјештаја

UNDoc Symbol / CoE Symbol

Користећи ово секцију у спречи са новим извјештајима, биће могуће генерисати календар извјештајних обавеза високе стране уговорнице

Листинг ранијих препорука (ако их има)(одабиром из падајућег менија ПРЕПОРУКЕ) (уз функцију додај +1, +2...+н)

Листинг закона који се односе на примјену уговора који је предмет извјештавања (одабиром из падајућег менија ЗАКОНИ) (уз функцију додај +1, +2)

Индикатори (одабиром из падајућег менија ИНДИКАТОРИ) (уз функцију додај +1, +2...+н) са уносом вриједности индикатора)

Поред тога, након одређеног времена, када се у базу буду уносили подаци, централна база података ће садржавати податке које ће у процесу извјештавања бити потребно допунити. Ипак, потребно је предвидјети ресурсе за ауторизацију и упознавање нових особа са окружењем базе као и са начином уношења података. У овом процесу потребно је размотрити могућност ангажовање спољне експертизе у смислу обука и процеса менторства за особље МЉПИ-ја.

Интерпретација података и сачињавање текста извјештаја је процес који се у највећој мјери спроводи у оквиру МЉПИ-ја. Нацрти извјештаја презентују се институцијама које су доставиле податке како би се обезбједило да је интерпретација података вјеродостојна. Поред тога, улога МЉПИ помаже надлежним институцијама и организацијама да подаци које достављају буду у складу са дефинисаним питањима и потребним индикаторима.

Појединачни планови извјештавања припадају тактичком нивоу планирања, а њихов садржај генерише се из оквирног програма и централне базе података. Иако је сваки појединачни план специфичан, њихова структура је јединствена, у смислу да захтијева максимално усклађивање са већ поменутим основним принципима извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права, што се у овом случају најприје односи на капацитете ангажовања, координирања, консултовања и управљања информацијама. У том смислу, сваки од појединачних планова захтијева именовање тима који је одговоран за припрему извјештаја, службенике МЉПИ-ја задужене за пружање стручне и административно-техничке подршке процесу припреме извјештаја, листу препорука које се односе на примјену конкретног међународног уговора, листу са индикаторима који дају информацију о напретку у реализовању поменутих препорука, те листу административних извора/извјештајних јединица од којих се очекује да доставе поменуте индикаторе. Такође, захтијева се и утврђивање временског оквира за сваку од фаза припреме појединачног извјештаја. Временски оквир је постављен тако да пружа реалну могућност за квалитетну реализацију сваке од фаза извјештавања.

Потребно је обезбједити да институције од којих се очекује повратна информација о индикаторима, дакле извјештајне јединице или административни извори, добију прецизну информацију о процесу и јасно упутство о томе каква се повратна информација од њих очекује у погледу форме, али и у погледу самог садржаја.

Стручна оспособљеност и активно познавање метода анализе и синтезе кадрова МЉПИ-ја од пресудног је значаја за квалитетну тактичку припрему процеса извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права. Наиме, квалитетна анализа препорука води ка утврђивању јасних и прецизних индикатора. Након прикупљања индикатора слиједи фаза синтезе пристиглих налаза и њиховог представљања у форми кохерентног извјештаја који пружа што објективнији увид у стање људских права у предметној области извјештаја. Када је ријеч о капацитету кадрова, њихова стручност и ауторитет знања посебно су важни у процесима консултација о извјештајима, као и њихове валидације од различитих институција.

Квалитетна реализација стратешког и тактичког нивоа планирања омогућава да се утврђивање годишњег плана извјештавања сведе на пуко хронолошко редање активности из појединачних планова извјештавања које су предвиђене за дату календарску годину. За сваку од активности утврђују се потреби финансијски, људски и организациони ресурси. Финансијски ресурси, наравно, захтијевају податак о финансијским изворима, у односу на то да ли се ради о буџетским средствима или неком другом ванбуџетском извору финансирања.

Оперативни ниво је истовремено и ниво на којем се планирају обуке и едукације за широк спектар актера који учествују у процесу извјештавања о примјени међународних уговора. Ово се нарочито односи на истакнути захтјев у погледу стручне оспособљености и познавања метода анализе и синтезе за кадрове МЉПИ-ја, те нешто ширег спектра знања и вјештина које се очекују од кадрова у институцијама које су административни извори индикатора људских права или се, пак, од њих очекује активно дјеловање у реализовању препорука међународних и регионалних механизма из области људских права.

Наравно, методологија не би била потпуна и без својеврсне процјене временског оквира који је потребан за све појединачне елементе различитих фаза планирања. Стога слиједи и табела која даје оквирни преглед потребног времена за утврђивање сваког од елемената различитих фаза планирања.

Ниво планирања	Назив	Трајање (седмица)	
Припрема	Званични почетак процеса	3 - 4	
	Екипирање и припрема тима МЉПИ-ја	2 - 3	
	Утврђивање и потврђивање листе саставних елемената централне базе података	2	
	Утврђивање и потврђивање листе појединачних елемената свих саставних елемената централне базе података	2	
	Иницијално попуњавање централне базе података	4 - 6	
	Информисање извјештајних јединица/административних извора о почетку процеса планирања	1	

Стратешки ниво	Општи преглед стања људских права	4	
	SWOT анализа система заштите и промоције људских права у БиХ	1	
	Визија и стратешки циљеви оквирног програма	1	
	Преглед планова извјештавања о примјени појединачних међународних уговора о људским правима	3	
	Петогодишњи календар извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима	1	
	Листа препорука у области људских права упућених БиХ путем процедура извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права	2	
	Листа индикатора људских права у БиХ потребних за извјештавање о примјени међународних уговора у области људских права	3	
	Листа извјештајних јединица/административних извора података неопходних за извјештавање о примјени међународних уговора у области људских права	3	
Тактички ниво	Израда и усвајање плана за израду извјештаја	4	
	Именовање чланова радне групе	4	
	Рад радне групе	6-8	
	Процес валидације нацрта извјештаја са надлежним институцијама и организацијама	2	
	Одобравање нацрта извјештаја од стране министра	2	
	Обављање јавних консултација	4	
	Усвајање извјештаја у Савјету министара БиХ	2-3	
	Достављање извјештаја тијелу за надзор над примјеном међународног уговора	1	
Оперативни ниво	Хронолошки преглед планираних активности	2	
	План активности намијењених развоју организационих и људских капацитета неопходних за спровођење оквирног програма	2	
	Годишњи финансијски план	2	

Значајан дио активности планирања и припреме наведен у претходној табели реализује се истовремено. За хронолошко слагање активности битно је напоменути да планирање на оперативном, годишњем нивоу мора пратити буџетски циклус и не смије почети након септембра текуће године, што значи да активности планирања на стратешком и тактичком нивоу, на почетку сваког петогодишњег циклуса планирања, треба предузети најмање шест мјесеци раније.

3.1. Припремни ниво

Припремни ниво обухвата низ активности које омогућавају успостављање процеса систематског извјештавања о примјени међународних и регионалних уговора у области људских права у БиХ. Ово је фаза којом се постављају темељи за квалитетно планирање на стратешком, тактичком и оперативном нивоу.

Методологијом је предвиђена реализација активности како слиједи у табеларном прегледу:

Фаза	Кораци	Методе и алати	Учесници	Резултати
Припремна фаза	Иницирање процеса систематског извјештавања	Правилник, Методологија, Одлука о припреми и спровођењу оквирног програма извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима (Образац бр. 1)	Министар, кабинет министра, помоћник министра	Процес је започет доношењем званичне одлуке МЉПИ-ја припреми и спровођењу процеса систематског извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права.
	Екипирање и припрема тима МЉПИ-ја задуженог за спровођење процеса систематског извјештавања	Правилник, Методологија, рјешење о именовању радне групе МЉПИ-ја за припрему и спровођење оквирног програма (Образац бр. 2), позив за радионицу (Образац бр. 3) и опис једнодневне припремне радионице за радну групу МЉПИ-ја (Образац бр. 4)	Министар, кабинет, помоћници министра, службеници сектора, Агенције за равноправност полова и Канцеларије представника пред Судом, радна група МЉПИ-ја	Усаглашен је састав и званичним рјешењем је формирана радна група за коју се организује и изводи једнодневна радионица о примјени утврђене методологије.
	Утврђивање и потврђивање листе саставних елемената и њихових поделемената у оквиру централне базе података	Правилник, Методологија, Упутство за кориснике централне базе података	Радна група МЉПИ-ја, ИТ тим	На нивоу радне групе потврђени су сви саставни елементи централне базе података са листама њихових поделемената, те утврђене, уколико су потребне, измене и допуне Упутства за кориснике централне базе података.
	Попуњавање централне базе података	Правилник, Методологија, Упутство за кориснике централне базе података, Компилација препорука УН-а, Индикатори људских права у БиХ	Радна група МЉПИ-ја, тим за ИТ, службеници МЉПИ-ја задужени за уношење и обраду података	Централна база података садржи податке о међународним и регионалним уговорима о људским правима, преглед предатих и предстојећих извјештаја о примјени међународних и регионалних уговора о људским правима, преглед препорука које су упућене БиХ и преглед индикатора људских права у БиХ (структуралних, процесних и индикатора исхода, тј, базних и посебних), као и опис административних извора, тј. извјештајних јединица које достављају потребне индикаторе.
	Иницијално информисање извјештајних јединица или административних извора о започињању процеса	Приједлог званичног дописа најаве припреме и спровођења оквирног програма извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима са прилозима (Образац бр. 5), укључујући и Упитник за извјештајне јединице/административне изворе индикатора људских права (Образац бр. 6)	Министар, кабинет, радна група МЉПИ-ја	Све институције које су прелиминарно, у централној бази података, идентификоване као извјештајне јединице или административни извори података обавијештене су о почетку процеса, те имају могућност да доставе своје коментаре, сугестије и приједлоге у односу на прелиминарне листе индикатора људских права у БиХ путем којих ће се, између осталог, пратити примјена међународних и регионалних уговора о људским правима.

Као што се види из табеле, сам процес почиње руководство МЉПИ-ја, тј. министар и његови кључни сарадници из кабинета и релевантних сектора Министарства. Ово је најужи тим који обавља почетне консултације и усаглашава и припрема акте којима се озваничава почетак процеса, те утврђује и сами приједлог састава Радне групе за припрему и спровођење оквирног програма (у даљем тексту: радна група МЉПИ-ја), као и одговорност за њено вођење.

У радну групу МЉПИ-ја, осим руководилаца и службеника МЉПИ-ја, пожељно је укључити и одређени број спољних експерата и консултаната који су у претходном периоду били ангажовани на пружању различитих видова подршке организацији и функционисању МЉПИ-ја. Радна група МЉПИ-ја треба да има највише 15 чланова. Као и увијек у оваквим случајевима, од нарочитог је значаја улога вође тима. Не треба посебно наглашавати да то треба да буде особа која има и хијерархијски и професионални ауторитет, лидерске квалитете, препознатљивост, као и ентузијазам и изражену посвећеност дјеловању у области заштите и промоције људских права.

Иницијална припрема радне групе МЉПИ-ја подразумеива организовање једнодневне радионице од које се очекује да омогући:

- заједничко разумијевање методологије и процеса систематског извјештавања о примјени међународних и регионалних уговора у области људских права;
- разумијевање улоге Радне групе, а затим и осталих актера који ће се постепено укључивати у овај процес;
- договор о преузимању одговорности за појединачне аспекте припремне фазе на нивоу чланова Радне групе.

Радионица се користи и за утврђивање прелиминарног временског оквира за реализацију припремних активности, а нарочито оних које се односе на прикупљање материјала и почетно попуњавање централне базе података.

Након што се на нивоу радне групе постигне заједничко разумијевање процеса, истовремено са започетим активностима везаним за припрему и попуњавање централне базе података приступа се и почетном информисању широког спектра потенцијалних актера о започетом процесу. Ово се најприје односи на информисање оних институција од који се очекује да дјелују као извјештајне јединице, тј. административни извори потребних индикатора људских права за БиХ. Уз званични допис (Образац бр. 5) МЉПИ-ја, којим се обавјештавају о започетом процесу, наведеним институцијама се достављају и одговарајући упитници (Образац бр. 6) који садрже прелиминарну листу индикатора људских права за БиХ, те се тражи и њихова повратна информација у односу на потребу за прикупљањем и доступност сваког од наведених индикатора.

3.2. Стратешки оквир - Оквирни програм извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права (оквирни програм)

Оквирни програм представља стратешки ниво планирања извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима. У табели су описани кораци, са одговарајућим методама и анализама које је неопходно предузети како би оквирни програм био израђен.

Фаза	Кораци	Методе и алати	Учесници	Резултати
Оквирни програм	Општи преглед стања људских права у БиХ	Правилник, Методологија, пратећи акт уз упитник о годишњим базним индикаторима људских права (Образац бр. 7), упитник о годишњим базним индикаторима људских права (Образац бр. 8), упоредни преглед базних индикатора људских права (Образац бр. 10) изведен из централне базе података, образац Оквирни програм (Образац бр. 9)	Радна група МЉПИ-ја, ИТ тим, службеници МЉПИ-ја задужени за уношење и обраду података	Анализа стања људских права у БиХ са трендовима и основним налазима, као и систем индикатора као основ за праћење и вредновање оствареног напретка у области људских права. Трендови у области људских права изводе се из упоредне анализе базних индикатора који се прикупљају на годишњем нивоу.
	SWOT анализа система промоције и заштите људских права у БиХ	SWOT анализа, програм радионице намијењене изради SWOT анализе Образац бр. 12), позив на радионицу (Образац бр. 11), образац Оквирни програм (Образац бр. 9)	Министар, кабинет, помоћници министра, службеници сектора, Агенције за равноправност полова и Канцеларије представника пред Судом, радна група МЉПИ-ја	Идентификоване су главне предности и недостаци постојећег система промоције и заштите људских права у БиХ, као и кључне прилике, те сполне пријетње које се могу довести у везу са конкретном процедуром припреме извјештаја о примјени међународних уговора у области људских права.
	Визија и стратешки циљеви Оквирног програма	Правилник, Методологија, програм радионице намијењене припреми визије и стратешких циљева (Образац бр. 12), позив на радионицу (Образац бр. 11), образац Оквирни програм (Образац бр. 9)	Министар, кабинет, помоћници министра, службеници сектора, Агенције за равноправност полова и Канцеларије представника пред Судом, радна група МЉПИ-ја	На основу претходно урађене опште SWOT анализе целокупног система промоције и заштите људских права, утврђена је специфична визија развоја система извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права која изражава његов допринос општем систему промоције и заштите људских права. Уз горе наведено, утврђени су и стратешки циљеви за сваку од сљедећих области:
	Преглед планова извјештавања о примјени појединачних међународних уговора о људским правима	Правилник, Методологија, образац Оквирни програм (Образац бр. 9)	Радна група МЉПИ-ја	За сваки међународни уговор у области људских права утврђене су кључне или приоритетне препоруке са пратећим индикаторима, институције које ће бити носиоци израде и верификације извјештаја, одговорно лице из МЉПИ-ја и временски оквир за реализацију појединачних фаза извјештавања.

	Петогодишњи календар извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима	Правилник, Методологија, образац Оквирни програм (Образац бр. 9), образац Петогодишњи календар	Радна група МЉПИ-ја	Као саставни дио оквирног програма утврђен је, у посебном формату, календар са датумима подношења извјештаја у оквиру међународних уговора о људским правима за наредних пет година. Осим датума њиховог подношења, за сваки од извјештаја уноси се и временски оквир за реализацију свих појединачних фаза њихове припреме.
	Преглед препорука у области људских права	Испис из централне базе података	Радна група МЉПИ-ја	Оквирни програм доноси преглед актуелних препорука у области људских права које су БиХ упућене након последњих извјештајних циклуса.
	Преглед индикатора људских права у БиХ	Испис из централне базе података	Радна група МЉПИ-ја	Оквирни програм доноси преглед ажурираних индикатора људских права у БиХ који су утврђени у односу на захтјеве међународних уговора у области људских права, као и у односу на актуелне препоруке у области људских права.
	Преглед извјештајних јединица/ административних извора	Испис из централне базе података	Радна група МЉПИ-ја	Оквирни програм доноси ажурирани преглед извјештајних јединица/ административних извора података који се користе за утврђивање индикатора људских права у БиХ.
	Упоредни преглед базних индикатора по годинама	Испис из централне базе података, упитник о годишњим базним индикаторима људских права (Образац бр. 7)	Радна група МЉПИ-ја	Као прилог оквирном програму даје се и упоредни преглед базних индикатора по годинама на основу којег се процјењују трендови у области људских права неопходни за формулисање општег прегледа стања људских права у БиХ.
	Усвајање Оквирног програма	Образац Оквирног програма (Образац бр. 9), Одлука о усвајању Оквирног програма (Образац бр. 13)	Министар, кабинет министра	Оквирни програм за наредни петогодишњи период је усвојен у форми одговарајуће одлуке коју доноси министар, која дефинише кључне аспекте реализације оквирног програма, од задужења радне групе МЉПИ-ја до начина извјештавања о спровођењу.

Наведени кораци нуде основну структуру стратешког оквира извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права. Наравно, примјена методологије у пракси довешће до нових спознаја и евентуалних проширења ове структуре.

Почетни корак у изради стратегије, тј. оквирног програма, јесте анализа стања људских права у БиХ. Општи преглед стања људских права у БиХ обухвата све најважније категорије људских права обухваћене садржајем међународних и регионалних уговора о људским правима, а које, између осталог, укључују и следеће:

- Право на живот
- Право на слободу и безбједност личности
- Право на учешће у јавном животу
- Забрану мучења, нечовјечног или понижавајућег поступања или кажњавања
- Право на слободу мишљења и изражавања
- Право на правично суђење
- Право на уживање највишег достижног стандарда физичког и менталног здравља
- Право на образовање
- Право на рад
- Право на забрану дискриминације и једнакост.

Општи преглед стања људских права даје увид у претходно и садашње стање у наведеним аспектима људских права. Ово је својеврсна анализа помоћу које се утврђују кључни проблеми и изазови у области људских права у БиХ. Она се заснива на процесима прикупљања, обраде и анализе базних индикатора људских права дефинисаних Правилником о начину прикупљања, коришћења и размјене података о људским правима у БиХ из надлежности МЉПИ-ја. Административни извори података за базне индикаторе људских права су из широког спектра институција и организација извршне, законодавне и судске власти у БиХ. Базни индикатори се прикупљају у годишњим интервалима, тако што поменуте институције одговарају на одговарајући упитник за прикупљање годишњих базних индикатора који им доставља МЉПИ (Образац бр. 7 и Образац бр. 8). На овај начин прикупљени подаци се уносе у централну базу података из које се генерише упоредни преглед базних индикатора по годинама који омогућава прецизно утврђивање трендова у различитим аспектима људских права у Босни и Херцеговини.

Битно је истаћи да постојећа листа базних индикатора људских права садржана у Правилнику о начину прикупљања, коришћења и размјене података о људским правима у БиХ није коначна и затворена за измјене. Њено редовно ажурирање и усклађивање са актуелним потребама система заштите и промоције људских права у БиХ је императивна активност која ће бити дио сваке наредне припремне фазе која ће претходити утврђивању будућих оквирних програма извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права.

Имајући у виду потребу за континуираним осмишљавањем и развијањем индикатора људских права за БиХ, као саставни дио ове методологије дајемо и извод из документа Индикатори људских права у БиХ: Радни материјал за консултације о успостављању система за прикупљање индикатора људских права у БиХ, који објашњава концепт индикатора људских права и даје кључне смјернице за поступак развоја индикатора људских права у БиХ.

Индикатори људских права

Индикатори људских права су специфичне информације о стању или положају одређеног предмета, догађаја, активности или исхода који може бити повезан са нормама и стандардима људских права; који се бави принципима, питањима и проблемима људских права или их одражава; и који се може користити за процјену и праћење унапређења и остваривања људских права. Ипак, важно је нагласити да се процјене стања људских права не могу заснивати искључиво или једино на индикаторима људских права. У том смислу, индикатори су само алати који додају вриједност процјенама људских права који имају јаку квалитативну димензију и нису замјена за њих. Примарни интерес при њиховом коришћењу је у мјерењу неколико релевантних одлика које могу бити у вези са напретком у остваривању и уживању људских права или са процјеном напора који се улажу с циљем испуњавања преузетих обавеза из области људских права. Другим ријечима, користимо их како бисмо добили објективнију и свеобухватнију процјену одређених аспеката људских права.

Њихова употреба као алата за израду процјена о стању људских права у потпуности зависи од доступности и релевантности података. За осмишљавање релевантних индикатора битно је да им претходе партиципативни процеси који ће омогућити активно и равноправно учешће свих актера у области људских права. Само на тај начин се може омогућити утврђивање свеобухватног скупа индикатора, при чему ће сваки од њих бити изабран од самих корисника, те бити у складу са њиховим циљевима и националним контекстом.

Уједињене нације су заслужне за развој индикатора људских права. Индикатори су одговор на уочену потребу да се усаглашеност држава чланица с уговорима о људским правима, које су ратификовале, провјери путем анализе и коришћењем статистичких информација. Водећу улогу у припреми индикатора имала је Канцеларија високог комесара Уједињених нација за људска права (ОХЦХР). ОХЦХР је 2006. године представио оквирну методологију за идентификацију индикатора људских права, док је 2008. године започео процес припреме алата који би омогућили коришћење индикатора људских права на нивоу држава чланица.

Саставни дио тих алата јесте сама листа с индикаторима који се односе на широку групу основних људских права - грађанска, политичка, економска, социјална и културна права. Она је утврђена након опсежних савјетовања са свим кључним учесницима процеса извјештавања о људским правима. На међународном нивоу укључени су представници уговорних тијела, специјални извјештиоци, стручњаци из академских институција, међународних организација и организација цивилног друштва. Појединачна национална савјетовања укључила су институције за људска права, носице процеса израде јавних политика, органе одговорне за извјештавање и примјену уговора о људским правима, статистичке институције и организације цивилног друштва.

Значај индикатора људских права потврђен је одлукама Комитета за економска, социјална и културна права и Комитета за људска права који су промијенили своје смјернице за извјештавање држава уговорница, те сада од њих захтијевају да користе одговарајућу статистику и индикаторе за она права чије спровођење надзиру. Босна и Херцеговина као држава потписница Међународног пакта о грађанским и политичким правима и Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима обавезна је да примјењује индикаторе људских права!

Успјешна примјена индикатора људских права зависи од квалитета утврђених атрибута за свако од људских права! Атрибути морају бити засновани на исцрпном познавању стандарда људских права, морају одражавати суштину права, не смије их бити много (најчешће су четири атрибута сасвим довољна) и не смије се међусобно преклапати. Примјера ради, за право на живот, као основно људско право, најчешће се користе сљедећа четири атрибута: "арбитрарно лишавање живота", "нестанак појединаца", "здравље и исхрана" и "смртна казна". У случају права на здравље, најчешће се користи чак пет атрибута: "полно и репродуктивно здравље", "смртност дјете и здравство", "природно и радно окружење", "превенција, лијечење и контрола болести" и "приступачност објеката здравствене заштите и основних лијекова". И иначе, ако говоримо о правима која се односе на економска, социјална и културна права, у већини случајева се користи метод генеричког приступа идентификовању атрибута или индикатора заснованих на појмовима адекватности, приступачности, доступности, адаптивности, прихватљивости и квалитета.

При избору атрибута људских права постоји једна олакшавајућа околност која је нарочито важна за државе које тек осмишљавају своје националне системе употребе или примјене индикатора. Наиме, темељи стандарда људских права су универзални, што значи, да једном утврђени атрибути људских права који су прошли провјеру и потврду стручњака не морају бити утврђивани поново, односно примјењиви су у већини окружења. Само прилагођавање националним контекстима одвија се на нивоу одабира специфичних индикатора које вежемо за атрибуте.

У идеалној варијанти, сваком људском праву или сваком од кључних атрибута људских права потребно је придодати сет индикатора који ће укључивати најмање по један структурални индикатор, а затим и индикатор процеса и исхода. Подјела индикатора на структуралне, те индикаторе процеса и исхода заснована је на разумијевању да се индикатори користе у сврху својеврсног мјерења људских права, тј. мјерења опредјељености носилаца обавеза (примарно државе и државних органа) да испуњавају своје обавезе из области људских права, као и мјерења напора које улажу како би омогућиле испуњавање тих обавеза, те мјерења резултата тих напора.

Стога:

Структурални индикатори (мјерење опредјељености) одражавају ратификацију и усвајање правних инструмената, међународних и домаћих, као и постојање и успостављање основних институционалних механизма који се сматрају неопходним за унапређење и заштиту људских права. Они садрже и податке о оквиру одговарајућих државних политика и стратегија које се односе на људска права. Примјера ради, структурални индикатори се односе на "број међународних инструмената за људска права које је држава ратификовала", "постојање домаћих закона и уставних одредаба о правима", или, пак, "врсту акредитације националних институција за људска права".

Индикатори процеса (мјерење напора) мјере актуелне напоре које одговорни улажу како би своја одређења из домена људских права претворили у жељене резултате. Индикатори процеса подразумевају и континуирано процјењивање политика и посебних мјера које се предузимају с циљем испуњавања обавеза у области људских права. Индикатори који садрже информацију о буџетским алокацијама често се користе управо у сврху мјерења напора.

Индикатори исхода (мјерење резултата) омогућавају јасан приказ појединачних и колективних постигнућа, која одражавају степен уживања људских права у датом контексту. Индикатори попут "удио радника који користе повластице из планова за социјално осигурање" или "стопа писмености младих и одраслих" типични су за ову категорију индикатора.

У табели испод утврђени су атрибути права на живот, те одговарајући индикатори који су у функцији напријед наведених "мјерења".

Универзални стандард	Атрибути	Индикатори
Право на живот је универзални стандард дефинисан чланом 3. Универзалне декларације о људским правима и гласи: Свако има право на живот, слободу и безбједност личности.	Из овог стандарда могуће је извући најмање четири атрибута који одражавају саму суштину права на живот као универзалног стандарда људских права, и то су: Арбитрарно лишавање живота Нестанак појединаца Здравље и исхрана Смртна казна	У финалној фази превода, полази се од чињенице да атрибути заправо представљају конкретне обавезе државе у односу на поштовање и заштиту одговарајућег људског права, у овом случају права на живот. Следи ову логику, могуће је утврдити цијели скуп података који ће нам помоћи да утврдимо да ли држава испуњава своје обавезе или не. Наравно, ради се о индикаторима којима се мјери одређеност државе да испуни своје обавезе, напори које улаже у њихово испуњавање, те резултати које постиже. Другим ријечима, за сваки од атрибута се приписује најмање један структурални индикатор (мјери одређење), те индикатор процеса (мјери напор) и индикатор исхода (мјери резултат). Неки од индикатора које вежемо за атрибуте права на живот су: Међународни уговори о људским правима релевантни за право на живот, које је држава ратификовала. Датум ступања на снагу и обухваћеност права на живот у домаћим законима. Удио становништва које користи побољшан извор питке воде. Стопа убиства (намјерних и ненамјерних) на 100.000 становника.

Ипак, мора се имати у виду да је у неким случајевима довољан само један индикатор који може на адекватан начин обухватити више од једног атрибута права; у другим, пак, случајевима може бити потребно неколико индикатора како би се обухватио само један атрибут права. Примјера ради, стопа писмености релевантна је за више од једног атрибута права на образовање.

У погледу садржаја индикатора разликујемо објективне индикаторе, тј. индикаторе који представљају чињенице (нпр. тјелесна тежина дјете, број насилних смрти, националност жртава, итд.), и субјективне индикаторе, тј. индикаторе којима представљамо процјене (нпр. мишљење појединаца о независности правосуђа, проценат појединаца који се осјећају безбједно у градовима итд.).

У односу на форму у којој је представљен индикатор, говоримо о квантитативним индикаторима који су примарно изражени као бројеви, проценти или индекси, али и о квалитативним индикаторима као текстуалним информацијама којима представљамо објекте, мишљења, перцепције, расуђивања и сл.

У односу на предмет њихове пажње, о индикаторима људских права може се говорити као о индикаторима учинка, којима је примарни циљ верификација промјена до којих су довеле развојне интервенције, те индикаторима усклађености који дају јасну слику оног што је степен испуњености обавеза које произлазе из стандарда људских права.

Осим ове три категорије, важно је истаћи постојање индикатора свеобухватних норми и принципа људских права који су осмишљени тако да пружају информације о мјери у којој се поштују примјена и остваривање људских права, штити и унапређује недискриминација и равноправност, приступ правним средствима заштите и сл. Примјера ради, ако су у питању поменуте норме недискриминације и равноправности, онда је при одабиру структуралних и индикатора процеса и исхода потребно тражити дезагрегиране податке према основама забране дискриминације као што су пол, инвалидитет, етничка припадност, вјероисповијест, језик, доб, друштвена и регионална припадност.

Смјернице за развој индикатора људских права у БиХ

Употреба индикатора људских права дио је ширег процеса систематског рада на праћењу и остваривању људских права. Њихова основна функција је мјерење остваривања људских права. Управо захваљујући индикаторима, могуће је прецизније артикулисати и износити захтјеве према надлежним институцијама, као и квалитетније формулисати јавне политике и програме чији је циљ олакшано остваривање људских права. Иако веома битан, ово је само један од разлога због којих је БиХ неопходан систем прикупљања и коришћења индикатора људских права.

Неки од поменутих разлога укључују и следеће:

Будући да је израда овог материјала и почела на основу краћег увида у садржај препорука које су БиХ упутила тијела УН-а за људска права, битно је нагласити да коришћење индикатора, за сваку појединачну државу, има и свој међународни значај, будући да омогућава њихово дјеловање у оквиру поменутих обавезних механизма Уједињених нација за људска права. Овдје се најприје мисли на Универзални периодички преглед (УПП) као кључни механизам којим Савјет за људска права Уједињених нација, у циклусима од четири и по године, израђује преглед стања људских права у државама чланицама. Поред Савјета за људска права УН-а, ту је и обавеза извјештавања према девет комитета за људска права која су формирана за сваки од девет важећих међународних уговора о људским правима.

Коришћење индикатора људских права омогућава суштинско приближавање концепта људских права онима којима недостаје његово дубље разумијевање, што је нарочито важно када се ради о особама од којих се очекује да укључују људска права у све аспекте свог рада, што се, примјера ради, очекује од државних службеника.

Коришћење индикатора људских права унапређује и сам квалитет и квантитет опште друштвене расправе о људским правима, тако што омогућава ширење расправе и ван граница законодавног или правосудног сектора и активно укључује и оне учеснике који немају формална знања о инструментима људских права.

Индикатори људских права веома су важни за испуњавање локалних развојних циљева, као и циљева које вежемо уз концепт доброг управљања. Они оснажују јавно заговарање људских права наглашавајући њихову суштинску важност за благостање људи.

За припрему и коначно утврђивање индикатора људских права у БиХ значајно је да сви учесници процеса имају сазнања о томе гдје се заправо налазе информације које садрже индикаторе људских права? У одговору на ово питање битно је поћи од тога да индикатори људских права заправо нису потпуно нови или непознати показатељи у БиХ. Наиме, већина уобичајених и постојећих индикатора или података из административних извора може се прерадити и повезати са релевантним стандардима људских права и обавеза које из њих проистичу. Међународна искуства рада на индикаторима људских права показују да је могуће утврдити макар четири широке категорије механизма за генерисање података који би могли бити корисни при развијању индикатора за израду процјена стања људских права.

Подаци о случајевима кршења људских права су квалитативни или квантитативни подаци повезани са догађајима које карактерише појава кршења људских права. На овај начин се, прикупљањем информација, описује сам акт кршења људских права, уз идентификацију жртве и починилаца. Извори података у овим случајевима су најчешће свједочанства жртава или свједока, затим информације које су прибавили медији, али и различити извјештаји државних институција, организација цивилног друштва, као и међународних механизма за праћење остваривања људских права.

Друштвено-економска статистика и подаци из административних извора су агрегатни скупови података или индикатора заснованих на објективним квантитативним или квалитативним информацијама у вези са животним стандардом и другим аспектима живота. Међу њима су најчешће статистички подаци који се односе на области као што су: састав становништва, људска насеља, становање, географска распоређеност становништва; здравље и здравствене услуге, инвалидитет, исхрана; образовне услуге; економска активност и становништво које није економски активно; друштвено-економске групе и социјална мобилност; приход, потрошња и богатство; социјално осигурање и услуге социјалне заштите; култура, комуникације и слободно вријеме; коришћење времена, јавни ред и мир и безбједност; природно окружење; политичке активности. У овој области је могућа и подјела на додатне изворе, који се односе на:

- **административне податке** под којима подразумевамо информације које генеришу и прикупљају ресорна министарства и регулаторна тијела владе, попут система регистрације грађана, регистара становништва и других административних система евиденције;
- **статистичка анкетна истраживања** која се користе за непосредно прикупљање квантитативних и квалитативних информација о подгрупама становништва. Анкетним или истраживањима заснованим на узорку прикупљају се подаци из дијела становништва које је њима обухваћено, с циљем извођења закључака за целокупно становништво. У том смислу су истраживања заснована на узорку заправо исплатива средства за прикупљање информација у ситуацијама када је потпуна обухваћеност немогућа или када подаци из административних извора нису доступни;
- **пописе** као укупне енумерације (бројање) свих становника једне земље или друге територије и разликује се од статистичких анкетних истраживања, када се интервјуишу само одабрани становници. Пописом долазимо до основних података о структури и главним карактеристикама становништва, као и варијаблама које се не мијењају брзо. Попис је кључни ресурс за израду дезагрегираних друштвено-економских статистика, као и за генерисање узорака за статистичка анкетна истраживања.

Истраживања о перцепцији и ставовима имају за циљ утврђивање личних ставова о одређеном питању репрезентативног узорка појединаца, при чему се мора имати на уму да је карактер овако прикупљених информација превасходно субјективан. На овај начин добијене информације доносе појединачне перспективе или "глас народа" у процјене стања људских права.

Подаци засновани на процјенама стручњака - овај извор информација представља мишљење ограниченог броја или узорка "информисаних експерата" (академских истраживача, научника, руководилаца и подразумева систематичније коришћење разноврсних извора информација, укључујући медије, државне извјештаје и извјештаје невладиних организација.

Наравно, у контексту разматрања смјерница за развој индикатора људских права у БиХ, битно је утврдити и саме актере једног сложеног процеса прикупљања, а затим обраде и анализе индикатора људских права. И овдје је међународна пракса прилично прецизна, те одређује следеће актере чије се учешће сматра неопходним за успјешно функционисање система за прикупљање и коришћење индикатора за људска права у БиХ:

Изабрани и именовани носиоци политичких функција једини су који могу гарантовати политичку посвећеност и одговорност према људским правима, те су, самим тим, веома значајан актер у процесу успостављања и одржавања свеобухватног система промоције и заштите људских права, заснованог, између осталог, и на систематском прикупљању и дисеминацији индикатора људских права.

Ресорна министарства и јавни органи су основни извор широког спектра административних података, при чему је нарочито важно да генерисање тих података буде засновано на строгим смјерницама и стандардизованој методологији за евиденцију и компилацију релевантних информација. У том смислу, и поред тога што саме смјернице долазе из националних статистичких агенција и међународних организација, увијек постоји потреба за периодичним независним прегледом како би пакети административних података били поуздани и вјеродостојни.

Националне институције за људска права, у зависности од уставног и законског оквира, носе мању или већу одговорност за систем људских права у свакој појединој држави, па самим тим и за одговарајућу примјену и околностима прилагођену употребу индикатора људских права. За ова тијела од пресудног је значаја њихова независност, адекватно финансирање, приступачност, те довољни капацитети за спровођење националних планова у области људских права, као и праћење и анализу стања људских права. У појединим државама управо су националне институције за људска права биле предводнице те водиле програме и пројекте чији је циљ био систематско увођење индикатора људских права у дјеловање националног система намијењеног промоцији и заштити људских права.

Институције за контекстно специфичне рањиве групе које су најчешће изложене дискриминаторним поступцима и друштвеном искључењу "природни" су партнери у свим напорима усмјереним на промоцију, изградњу и одржавање система људских права заснованог, између осталог, и на систематској употреби индикатора људских права.

Националне институције за статистику неизоставан су партнер у покушају установљивања систематског коришћења индикатора људских права. У том смислу, веома је важно да и ова тијела уживају потребан степен независности, као и задовољавајуће капацитете за квалитетно прикупљање и дисеминацију индикатора. Од изузетне је важности њихов допринос стручној расправи која мора пратити процес увођења индикатора у свим његовим фазама. Наравно, и сама примјена индикатора у значајној мјери директно зависи од спремности ових институција да се ангажују у области људских права.

Национални и међународни трибунали и судови користе или би требало да користе статистичке податке при изради процјена потенцијалних повреда међународних и националних норми које се односе на људска права. Њима је ово нарочито важно у покушајима да се судски установи појава "системске дискриминације", као и ефикасност јавних програма, политика и мјера.

Грађанско друштво је основни алтернативни извор кредибилних информација о кршењима и повреди људских права. Међутим, извјештавање о повредама људских права није увијек систематично и кредибилно, између осталог и зато што не постоји довољно развијена свијест о методологији за стандардизовање прикупљених информација, а постоји и фактор недовољних ресурса за израду евиденција, које би обухватале податке прикупљене у времену и простору.

Канцеларија високог комесара Уједињених нација за људска права (ОХЦХР), као међународна организација и дио система Уједињених нација, са мандатом да унапређује и штити уживање и пуно остваривање свих права утврђених у међународном праву у области људских права за све, неизбјежан је актер напора усмјерених ка успостављању систематског праћења остваривања људских права заснованог на примјени индикатора људских права.

Медији, и штампани и електронски, такође су актери који имају значајан утицај на процес систематског коришћења индикатора за праћење и процјену стања људских права. Од медија се тражи да препознају значај и потенцијал индикатора људских права, те да их редовно користе у својим извјештавањима како би континуирано радили на подизању свијести јавности о стању у области људских права, те понудили могућност грађанима да јасније артикулишу и аргументују своја очекивања од надлежних институција власти и јавне управе.

Одговорност за израду општег прегледа стања људских права има радна група МЉПИ-ја, наравно, уз активну сарадњу свих институција које су препознате као административни извори података потребних за формирање индикатора људских права. Осим индикатора, они се у свом раду на општем прегледу могу ослонити и на широк спектар претходних извјештаја, а нарочито препорука које су упућене БиХ, те документе организација цивилног друштва и међународних организација којима су у фокусу људска права у БиХ. Општи преглед не смије бити сувише обиман материјал, па је свако од наведених права потребно представити на нивоу кључних и најприоритетнијих проблема и што прецизнијих и илустративнијих индикатора.

Стање људских права у БиХ је, између осталог, одраз ефикасности и ефективности система заштите и промоције људских права у БиХ. То је и разлог који општи преглед стања људских права у БиХ чини нарочито погодном документацијском основом за SWOT анализу поменутог система заштите и промоције људских права у БиХ. Анализа којом се утврђују снаге и слабости као унутрашњи фактори система, односно прилике и пријетње као спољни фактори из окружења предметног система, својеврсна је синтеза претходно утврђеног општег прегледа стања људских права у БиХ. Њен значај се огледа у томе што даје смјернице за утврђивање визије и стратешких циљева система извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права. Ово је начин да се обезбиједи да систем извјештавања буде у функцији унапређења надређеног система промоције и заштите људских права. SWOT анализа се врши у оквиру радионице у чијем раду, осим чланова и чланица радне групе МЉПИ-ја, могу учествовати и представници националних институција за људска права, организација цивилног друштва и оних институција власти које су уско повезане са спровођењем активности на заштити и промоцији људских права. Слједи табела са неколико питања која се могу користити за потребе SWOT анализе.

Снаге (Strengths - S)	Слабости (Weaknesses - W)
Шта су позитивне специфичности нашег система промоције и заштите људских права?	Који сегменти система се могу сматрати лошијим у односу на друге?
Који процеси у оквиру система се могу сматрати напредним у односу на праксе из ближег и даљег окружења?	Шта су кључне препреке за развој система?
Прилике (Opportunities - O)	Пријетње (Threats - T)
Да ли постоје неке околности у окружењу које се могу сматрати dobrим приликама за унапређење и развој нашег система промоције и заштите људских права?	У којим специфичним аспектима прилике у окружењу могу угрозити наш систем промоције и заштите људских права?

На истој радионици биће спроведена и сљедећа активност стратешког планирања која се односи на већ поменуто утврђивање визије и стратешких циљева система извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права. Осим SWOT анализе, техника израде проблемског стабла и стабла циљева користиће се у реализовању ове активности. И визија и стратешки циљеви постављају се у односу на могући допринос система извјештавања о примјени међународних уговора укупном систему заштите и промоције људских права.

Учесници радионице имају прилику да се изјасне о степену приоритетности у односу на горе наведене области, те да утврде стратешке циљеве за три области које се истичу као најприоритетније. Стратешки циљеви се посматрају као главни правци дјеловања који воде ка остварењу постављене визије.

Сама визија је резултат стратешког фокусирања које се занима за, са једне стране, перспективне и постојеће предности система и његове најизраженије проблеме, с друге стране. Шта је то што је најбоље у вези са нашим системом извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима? С друге стране, шта је наш највећи недостатак, највећи проблем? У одговору на ова два основна питања налази се и садржај визије коју треба поставити. Добра пракса обликовања стратешких визија налаже да визија садржи сљедеће елементе:

Обликовање будуће позиције - у овом дијелу визије подсећа се на постојеће предности и прилике, а закључује се са формулисањем будуће позиције система која ће бити резултат искоришћених предности и прилика.

Обликовање заједничке перспективе - визијом се овдје подсећа на кључне проблеме и изазове система, те афирмише вриједности и принципе, чијим се поштовањем и спровођењем омогућава њихово превазилажење и заузимање позиције поменуте у првом дијелу.

Визија је основа за коначно постављање и обликовање стратешких циљева, а посредно утиче и на припрему и спровођење појединачних планова извјештавања од којих се очекује да у сваком сегменту одражавају стратешке циљеве који су постављени пред систем извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права.

Преглед планова извјештавања о примјени појединачних међународних уговора саставни је дио оквирног програма. На основу раније утврђених задужења, преглед сваког појединачног плана извјештавања израђује службеник МЛБПИ-ја који је задужен за то. Саставни елементи сваког од ових појединачних прегледа су:

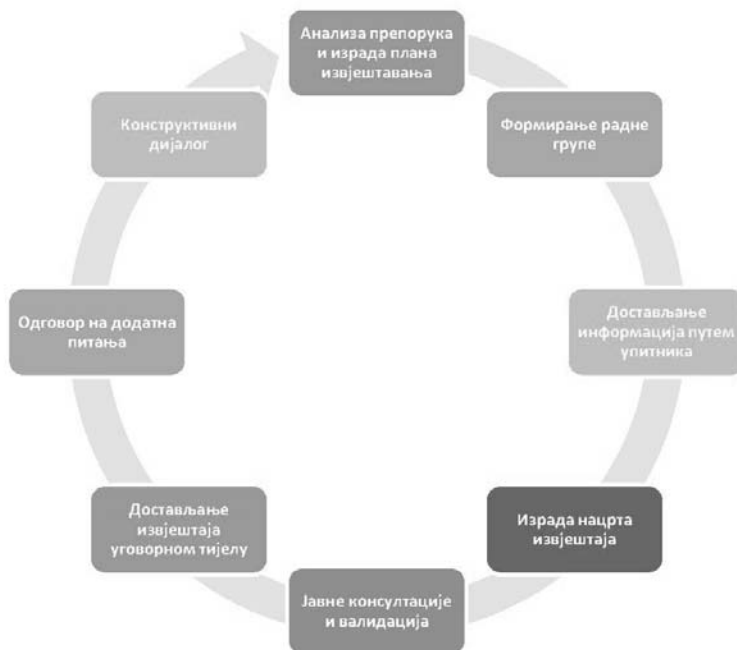
- основне информације о међународном или регионалном уговору
- листа информација о називу аката и докумената припремљених у претходно оствареној комуникацији БиХ са механизмом надлежним за праћење предметног уговора
- информација о кључним препорукама у предметној области и индикаторима који омогућавају праћење њиховог реализовања
- приједлог институција чији ће представници чинити радно тијело задужено за припрему нацрта и приједлога извјештаја
- приједлог временског оквира за реализовање активности на припреми извјештаја
- контакт подаци службеника МЛБПИ-ја задуженог за реализовање појединачног плана извјештавања.

Уз календар, као прилози оквирном програму припремају се и преглед актуелних препорука које су БиХ упутили међународни и регионални механизми у области људских права, који слиједи преглед индикатора који омогућавају праћење примјене уговора и поменутих препорука, те преглед административних извора података, тј. институција власти у БиХ које располажу или су надлежне за прикупљање података који су дефинисани и као индикатори људских права за БиХ. Ови прилози се формирају одговарајућим исписом из централне базе података МЛБПИ-ја.

Након реализације свих наведених активности, радна група МЛБПИ-ја обједињава све материјале и прилоге у приједлог оквирног програма који се доставља министру на усвајање, тј. доношење одлуке о усвајању оквирног програма извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима за период 20__ - 20__ (Образац бр. 13).

3.2. Тактички оквир - Планови извјештавања по појединачним међународним уговорима о људским правима (појединачни планови извјештавања)

Израда извјештаја према тијелима УН-а или СЕ представља кључни елемент циклуса праћења стања људских права. Извјештавање је стратешки алат за прикупљање и анализу информација, представљање налаза о стању људских права, изражавања забринутости поводом проблема у области људских права, укључивање других институција у рад на људским правима и заговарање позитивних промјена предлагањем препорука за дјеловање.

Шема: Приказ циклуса извјештавања

На тактичком нивоу планови извјештавања по појединачним међународним уговорима о људским правима су кључни инструмент који:

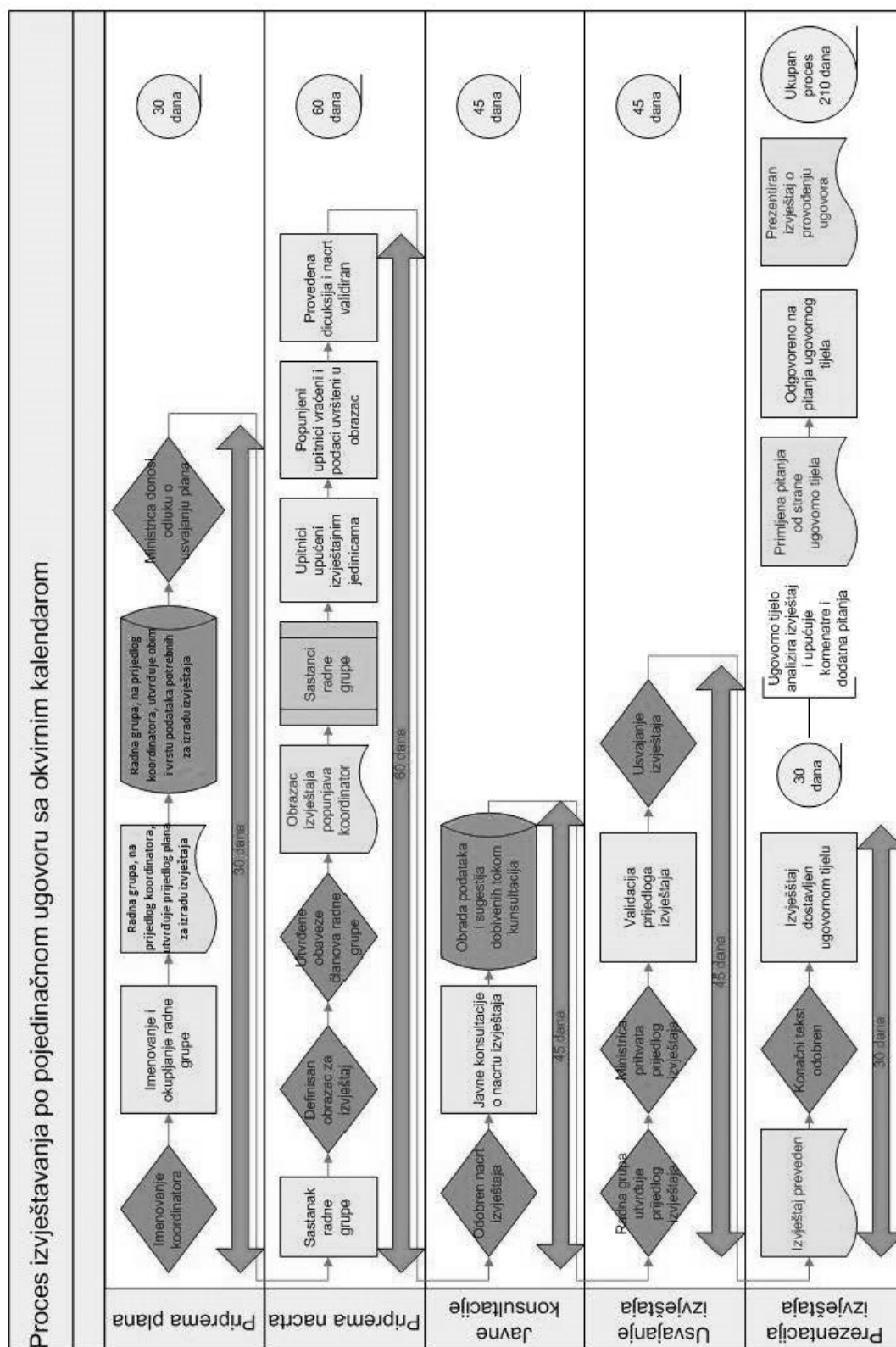
- обезбјеђује координацију са већим бројем извјештајних јединица са различитих нивоа власти
- омогућава сврсисходно коришћење података из централне базе података људских права
- представља инструмент за валидацију нацрта и извјештаја и спровођење процеса јавних консултација.

Сам ток израде извјештаја по појединачним међународним уговорима је комплексан и потребно га је прилагодити структури извјештаја и роковима у којима извјештај треба израдити. Донеке олакшавајућа околност је чињеница да је Босна и Херцеговина израдила иницијалне извјештаје према већини међународних уговора те се процес извјештавања заснива на извјештавању о издатим препорукама. Изузетак представља Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, међутим у складу са чланом 68. те конвенције може се очекивати да ће се извјештај заснивати на упитнику, што би требало да поједностави процес извјештавања.

Табеларни приказ процеса извјештавања указује да постоје бројне фазе израде појединачног извјештаја и да је овом процесу потребно приступити плански. Ако се узму раније наведене процјене времена потребног за израду појединачног извјештаја, онда се може закључити да ће се период израде протезати на око шест мјесеци. Истина, неке фазе ће се међусобно преклапати, што ће у највећој мјери зависити од евентуалног померања рокова због непредвиђених околности.

Фаза	Кораци	Методe и алати	Учесници	Резултати
Планирање и припрема појединачних извјештаја	Анализа препорука и припрема плана израде појединачног извјештаја	Оквирни програм, централна база података, План за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора" (Образац бр. 14), Радни образац за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора" (Образац бр. 15), Одлука о усвајању Плана за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора" (Образац бр. 16), пратећи акт/захтјев за именовање члана радне групе за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора" уз Одлуку о усвајању Плана за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора" (Образац бр. 17), Одлука о именовању радне групе за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора" (Образац бр. 18)	Радна група МЉПИ-ја, министар, кабинет министра, помоћник министра, координатор, институције/чланице радне групе за израду извјештаја	У складу са оквирним програмом утврђени су рокови за извјештавање о примјени појединачних међународних уговора о људским правима. На приједлог службеника МЉПИ-ја, члана радне групе МЉПИ-ја задуженог за конкретни међународни уговор, радна група МЉПИ-ја утврђује приједлог плана за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора", као и: Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е) Одговарајући дијелови општих коментара тијела за надзор над спровођењем (ако постоје) Подаци који су доступни у бази Додатни подаци које је потребно прикупити Питања на која је потребно одговорити Извјештајна(е) јединица(е) На приједлог радне групе МЉПИ-ја, министар доноси одлуку о усвајању плана за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора" и одговорног службеника МЉПИ-ја именује као координатора. Именовани су чланови радне групе, након што је релевантним институцијама упућен акт са захтјевом за именовање, уз који је достављен и план за израду извјештаја и донесена је одлука о именовању радне групе за израду извјештаја.
	Припрема нацрта извјештаја	Методологија, План за израду извјештаја према "назив међународног уговора", Радни образац за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора", позив на прву сједницу радне групе за израду "пуни назив извјештаја" (Образац бр. 19), предметни међународни уговор, Упитник за извјештајне јединице за достављање података за припрему извјештаја о примјени међународног уговора (Образац бр. 21), пратећи акт уз Упитник за извјештајне јединице за достављање података за припрему извјештаја о примјени међународног уговора (Образац бр. 20), записници са састанака радне групе, смјернице за припрему предметног извјештаја, Захтјев за валидацију нацрта извјештаја (Образац бр. 22).	Радна група, координатор, министар, кабинет, институције/чланице радне групе	Радна група је упозната са садржајем предметног међународног уговора, препорукама и очекивањима у погледу садржаја извјештаја о примјени предметног међународног уговора. Радни образац за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора", који иницијално попуњава координатор, допуњен је прикупљеним и обрађеним коментарима чланова радне групе. Утврђена је оквирна динамика одржавања сједница радне групе и њихове главне теме усклађене са временским оквиром утврђеним у плану за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора". Утврђене су обавезе појединих чланова у погледу прикупљања потребних података. Утврђени су и дистрибуирани упитници за извјештајне јединице. Извјештајне јединице су доставиле податке, урађена је њихова обрада а координатор је извршио иницијалну интерпретацију података. Обављена дискусија на нивоу радне групе и усаглашавање интерпретираних одговора, израђен нацрт извјештаја, достављен на валидацију институцијама чланицама радне групе. Прибављени одговори институција чланица радне групе у односу на захтјев за валидацију нацрта извјештаја.
	Јавне консултације о нацрту извјештаја	План за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора", Одлука о усвајању нацрта извјештаја о примјени "назив међународног уговора" и обављању јавних консултација (Образац бр. 23), Образац за консултације о нацрту извјештаја о примјени "назив међународног уговора" (Образац бр. 25), обавјештење о обављању јавних консултација/пратећи акт уз Образац за консултације о нацрту извјештаја о примјени "назив међународног уговора" (Образац бр. 24), записници са састанака.	Радна група, координатор, министар, кабинет, заинтересовани актери јавних консултација	Одобрен нацрт извјештаја за потребе провођења јавних консултација. Прибављени и обрађени коментари и сугестије на нацрт извјештаја.
	Усвајање извјештаја	План за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора", Образац за консултације о нацрту извјештаја о примјени "назив међународног уговора" записници са састанака радне групе, званични акт дописа	Радна група, координатор, министар, кабинет, институције/чланице радне групе	Резултат јавних консултација обрађени и укључени, након усаглашавања на нивоу радне групе, у приједлог извјештаја. Усаглашени приједлог извјештаја министар упућује на коначну валидацију институцијама чланицама радне групе. Након поступка валидације, министар доноси одлуку

		којим се доставља приједлог извјештаја о примјени "назив међународног уговора" Савјету министара БиХ (Образац бр. 26), смјернице за припрему предметног извјештаја		о усвајању извјештаја о примјени "назив међународног уговора" и достављању "назив уговорног тијела"
	Комуникација и презентација извјештаја надлежном уговорном тијелу	Одлука о именовању делегације за представљање извјештаја о примјени "назив међународног тијела" пред "назив уговорног тијела" (Образац бр. 27)	Координатор, министар, кабинет, делегација, радна група	Извјештај о примјени "назив међународног уговора" и пратећи акти преведени и достављени надлежном уговорном тијелу. Примљена и обрађена питања надлежног уговорног тијела на достављени извјештај о примјени "назив међународног уговора". Обављена презентација извјештаја о примјени "назив међународног уговора" и одговора на додатна питања пред "назив уговорног тијела".
	Уговорно тијело доставља препоруке и запажања БиХ	Информација о препорукама и запажањима "назив уговорног тијела" на извјештај о примјени "назив међународног уговора"	Координатор, министар, кабинет, Савјет министара БиХ, Парламентарна скупштина БиХ, институције чланице радне групе	Израђена информација о препорукама и запажањима "назив уговорног тијела" на извјештај о примјени "назив међународног уговора". Препоруке и запажања "назив уговорног тијела" као и закључци институција БиХ обрађени и унесени у централну базу података.

3.3.1. Израда плана извјештавања: форма плана

Први корак у процесу извјештавања је израда одговарајућег плана извјештавања. И на тактичном нивоу кључна је улога МЉПИ-ја у процесу припреме сваког појединог плана за израду извјештаја о примјени међународног уговора о људским правима (Образац бр. 14). Наиме, управо запослени у МЉПИ-ју посједују специјализована знања која им омогућавају да питања из разних области сагледавају из угла људских права, што углавном нису вјештине које се стичу радом у другим дијеловима управе. Због тога је потребно да процес припреме и рада у радној групи у што већој мјери усмјерава МЉПИ, односно собе које ће координирати процес предметног извјештавања.

Смјерницама је утврђен стандардизовани радни образац за израду извјештаја према "назив међународног уговора" (Образац бр. 15), који прејудуцира велики број информација значајних за чланове радних група које ће учествовати у изради појединачних извјештаја. Такође, образац се ослања на доступне податке којима управља МЉПИ како би се припрема самог извјештаја максимално поједноставила и омогућило што ефикаснији рад радне групе.

Сам образац састоји се из два дијела: први, који садржи опште информације о уговору и статусу израде извјештаја БиХ, и други дио, у којем се утврђују елементи потребни за израду што квалитетнијег одговора.

Већину података у овом обрасцу прелиминарно испуњава координатор радне групе. У суштини, координатор, ослањајући се на централну базу података и друге изворе, прелиминарно испуњава све дијелове обрасца осим нацрта одговора. О тим подацима ће бити вођена дискусија на састанцима радне групе, те ће на основу тих дискусија бити и допуњавани.

Примјер попуњеног радног обрасца за израду извјештаја о примјени Међународне конвенције о елиминацији расне и свих облика дискриминације: 11.12. и 13. Периодични извјештај према Међународној конвенцији о елиминацији расне и свих облика дискриминације

Назив међународног уговора	Међународна конвенција о елиминацији расне и свих облика дискриминације	Линк:
Датум ратификације и број службених новина у којем је објављена одлука и/или одлука о преузимању		
Број извјештаја	11.12. и 13. периодични извјештај	
Број претходног извјештаја	8. 9. и 10 периодични извјештај	Линк:
Назив тијела за надзор над примјеном уговора	УН комитет за елиминацију расне дискриминације	
Смјернице за израду извјештаја према наведеном уговору (ако их усвоји наведено тијело)	http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=63	
Датум када су издате препоруке за БиХ	25. август 2010.	Линк:
Период на који се односи извјештај	25. август 2010. - јули 2016. године	
Координатор процеса извјештавања		
Рок за израду нацрта	април 2017.	
Рок за достављање извјештаја тијелу за надзор уговора	јули 2017.	
Обим извјештаја у складу са смјерницама	21200 ријечи	

I	II	III	IV	V	VI	VII
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоје(е)	Општи коментар тијела за надзор над примјеном (ако постоје)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на које је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
7. У свјетлу Опште препоруке број 17 (1993) о успостављању националних институција које помажу примјени Конвенције, Комитет препоручује да држава потписница додијели Институцији омбудсмана за људска права БиХ потребне људске, материјалне и финансијске ресурсе за ефикасно обављање мандата и елиминира одредбе о националности омбудсмана из Закона о омбудсмену за људска права, узимајући у обзир принцип неутралности таквих институција и њихову мисију да штите људска права свих грађана.	Члан 6	Општа препорука број 17 (1993) о успостављању националних институција које помажу примјени Конвенције	Подаци о Закону о Институцији омбудсмана Подаци о последњем именовању омбудсмана Број запослених на дан xx.xx.xxxx. године Број издатих препорука у периоду од xx.xx.xxxx. до xx.xx.xxxx. године	Будет институције по годинама за последњих пет година Број запослених Број обука запослених Број особа које су се обратиле институцији по годинама у задњих пет година Број издатих препорука Подаци о просторијама које институција користи (број квадрата по особи, просторије за рад са странкама, географска распоређеност) Број издатих специјалних извјештаја Број уважених препорука Подаци о броју и националности особа које су се пријавиле на последњи конкурс за именовање омбудсмана	Да ли је дошло до смањења или повећања буџета за Институцију омбудсмана? До које мјере постојећи буџет утиче на ефикасност рада Институције? Који су други извори финансирања (донаторска и друга помоћ) били доступни институцији у последњих пет година? До које мјере недостатак ресурса утиче на унапређење институције? На који начин Институција обезбјеђује своје присуство на терену? Да ли се биљежи назадовање или напредак у смислу усвајања одлука Институције? Шта је учињено да се уклоне одредбе из Закона односно да се обезбједе принцип неутралности Институције?	Институција омбудсмана за људска права Министарство за људска права и изјеглице Министарство финансија и трезора БиХ Парламентарна скупштина БиХ

Одговор	Институција омбудсмена за људска права је задржала акредитацију у статусу А. ИЦП је издао низ препорука од којих зависи одлука о о реакредитацији. У периоду од претходног извјештаја БиХ је уложила додатне напоре како би Институција омбудсмена остварила свој уставни и законски положај. У току 2015. и 2016. године МЛПГ је формирао радну групу с циљем јачања правних гаранција за независност укључујући и финансијску независност Институције омбудсмена. Нацрт закона који је достављен Парламентарној скупштини БиХ није усвојен те је Министарство у свом плану за 2017. годину предвидјело активност на изради новог нацрта закона. С друге стране, важно је истаћи да је Парламентарна скупштина БиХ а посебно Заједничка комисија за људска права пружала Институцији омбудсмена подршку у спровођењу свог мандата а посебно у погледу промоције и заштите права угрожених група као што су особе са инвалидитетом, LGBT и нестале особе. У том смислу одржане су тематске сједнице Парламентарне скупштине БиХ а посебно је битно нагласити да је неколико закона измијењено и допуњено у смислу реализовања препорука омбудсмена. У току 2015. године Парламентарна скупштина БиХ је створила предуслове и обезбиједила да процес избора омбудсмена буде спроведен у складу са Париским принципима у погледу транспарентности, учешћа цивилног друштва и плурализма, што су поздравиле бројне невладине и међународне организације. Ова подршка и настојања обезбиједила су несметану примопредају дужности и наставак дјеловања Институције. У периоду од 2010. до 2016. године буџет Институције се није повећавао а у току 2014. године због уштеда је смањен буџет за 14%. Ово смањење није утицало на редовне активности Институције али јесте на потенцијалне активности у области промоције. Уз подршку бројних међународних организација и развојних агенција реализоване су активности из надлежности Институције те су објављени специјални извјештаји, приручници, организоване конференције и обуке за разне институције и организације. Уз подршку Мисије ОЕБС-а обезбијеђено је теренско присуство Институције организовањем уредовних дана у Орашју, Требињу, Дрвару итд. Поред тога Институција је у сарадњи са локалним властима отворила редовну теренску канцеларију у Тузли. У овом периоду Институција је у просјеку издала 3500 препорука, од чега је 47% реализовано. На основу препорука омбудсмена, отклоњено је кршење права за 376 особе у току 2010. године, 476 у току 2011. Институција процјењује да је, захваљујући издатим препорукама у периоду 2010-2016. године, око 67 закона усклађено са стандардима људских права.
---------	--

3.3.2. Израда плана извјештавања: утврђивање индикатора за извјештавање

Потреба коришћења стандардизованог приступа за извјештавање кључна је за ефикасно и квалитетно извјештавање уговорним тијелима.

Још важније је да процес утврђивања начина праћења и извјештавања о стању људских права буде прецизиран како би што боље одговорио на захтјеве уговорних тијела. Заузврат, овај процес доприноси ефикасности и квалитету одговора. У наставку ће бити ријечи о процесу који, у правилу, спроводи координатор процеса извјештавања.

Као што је и раније наглашено, ово је процес који ће у великој мјери зависити од стручних знања запослених у МЛПГ-ју у области људских права. Методологија даје смјернице за уједначавање овог приступа за све процесе извјештавања и у складу је са свим смјерницама за појединачне извјештаје. Истовремено, предност ове методологије је и њена усклађеност са потребама утврђивања индикатора за праћење и извјештавање о стању људских права односно оних индикатора који постају дио базе којом управља МЛПГ.

Препоруке механизма за људска права уговорних тијела у смислу извјештавања али и утврђивања индикатора постају кључна одредница у овом процесу. Након што се одреде одговарајући индикатори, они постају референтне тачке за праћење људских права и помажу у процесу извјештавања и праћења реализовања препорука добијених на основу међународних уговора. Олакшавајућу околност представља чињеница да уговорна тијела у својим препорукама обично дају информације на основу којих је могуће утврдити потенцијалне индикаторе. Такође, препоруке углавном садрже индикаторе који би се могли дефинисати као структурални, индикатори процеса и индикатори исхода (напомене о индикаторима су саставни дио претходног поглавља које се односи на стратешки оквир извјештавања).

Утврђивање ових индикатора је кључно за утврђивање и испуњавање редова IV, V, VI и VII радног обрасца за израду извјештаја о примјени "назив међународног уговора". На тај начин ће координатор бити у могућности да утврди који подаци се већ прикупљају, који недостају, на која питања је потребно одговорити и, коначно, ко би требало да достави те податке.

Препорука: (Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW) 2006, 26)

Одбор позива државу чланицу да усклади законе у два ентитета и убрза израду и усвајање подзаконских аката и успостављање релевантних структура и институција потребних за спровођење. Поред тога, препоручује да се примјењују конкретне мјере за јачање жена како би пријављивале случајеве породичног насиља и да се путем програма обуке обезбиједи да су јавни званичници, посебно припадници институција за спровођење закона, правосуђа, пружаоци здравствених услуга, социјални радници и наставници у потпуности упознати са важећим законским одредбама, да им је подигнута свијест о свим облицима насиља над женама и да посједују вјештине како би на то реаговали на адекватан начин. Одбор такође подстиче државу чланицу да прикупља податке о случајевима породичног насиља над женама и да на основу таквих података настави да развија одрживе стратегије за борбу против оваквог кршења људских права. (Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW) 2006, 26)

Врста индикатора	Структурални	Индикатор процеса	Индикатор исхода
Одговарајући сегменти препоруке	усклади законе у два ентитета и убрза израду и усвајање подзаконских аката и успостављање релевантних структура и институција потребних за спровођење настави развијати одрживе стратегије за борбу против оваквог кршења људских права.	конкретне мјере за јачање жена како би пријављивале случајеве породичног насиља и да се путем програма обуке обезбиједи да су јавни званичници, посебно припадници институција за спровођење закона, правосуђа, пружаоци здравствених услуга, социјални радници и наставници у потпуности упознати са важећим законским одредбама, да им је подигнута свијест о свим облицима насиља над женама и да посједују вјештине како би на то реаговали на адекватан начин	прикупља податке о случајевима породичног насиља над женама реаговали на адекватан начин
Индикатори који се могу утврдити за потребе праћења и извјештавања	Степен усклађености ентитетских закона Број подзаконских аката који су усвојени Број структура (комисија и тимова) и институција које су предвиђене законима Број стратегија ревидираних након прикупљања података	Број мјера за пријављивање насиља Процент полицијских службеника, судија, тужилаца, здравствених радника, социјалних радника који су едуковани о законима који се тичу насиља у породици Учинак обука у погледу знања	Подаци о мјерама за унапређења прикупљања података Број provedених истраживања Преваленца насиља у породици Број пријављених предмета Број предмета у којима је поднесена оптужница Број пресуда

			Врсте пресуда Број случајева рецидива
--	--	--	--

Одбор препоручује да држава чланица размотри усвајање националног законодавства којим се забрањује медијима и/или новинарима објављивање личних детаља дјете и обезбјеђивање сразмјерне казне за такво понашање. Такође, позива државу чланицу да успостави специфичне и повољне механизме за дјецу како би се могла жалити на кршење своје приватности и повећа заштиту дјете у кривичним поступцима. Надаље, Одбор препоручује да држава чланица размотри вођење кампања за подизање свијести новинара и других медијских стручњака о Конвенцији и праву дјете на приватност. (Конвенција о правима дјетета (ЦПД) 2012, 38)

Врста индикатора	Структурални	Индикатор процеса	Индикатор исхода
Одговарајући сегменти препоруке	усвајање националног законодавства којим се забрањује медијима и/или новинарима објављивање личних података о дјети и обезбјеђују сразмјерне казне за такво понашање успостављање специфичних и одговарајућих механизма за дјецу како би се могла жалити на кршење своје приватности и повећање заштите дјете у кривичним поступцима.	вођење кампања за подизање свијести новинара и других медијских стручњака о Конвенцији и праву дјете на приватност	обезбјеђују сразмјерне казне за такво понашање
Индикатори који се могу утврдити за потребе праћења и извјештавања	Којим законима је медијима забрањено објављивање личних података о дјети? Који професионални стандарди су развијени за заштиту личних података о дјети? Који механизми постоје за заштиту приватности дјете?	Број кампања и других активности Учинак кампања и активности	Број пријава који се односе на кршење приватности дјете. Број и врста изречених санкција новинарима и медијима.

3.3.3. Усвајање плана извјештавања и именовање координатора

Након усвајања, план извјештавања представља кључни тактички алат за процес извјештавања. План је такође и изврстан алат за упознавање надлежних институција са обимом и сврхом извјештавања у погледу појединачних извјештаја али и за заговарање реализовања препорука.

Кључни сегменти сваког плана су наведени испод. Највећи и централни дио плана је дио V, који садржи испуњен Образац за израду појединачних извјештаја. Осим њега, значајан дио обухвата план консултација. Остали сегменти плана углавном се односе на већ доступне преводе одговарајућих документа као и сегменте овог протокола.

ПРИМЈЕР: СТРУКТУРА ПЛАНА ЗА ИЗРАДУ ИЗВЈЕШТАЈА ПРЕМА "НАЗИВ МЕЂУНАРОДНОГ УГОВОРА"

I - Увод

II - Методологија израде извјештаја у складу са смјерницама

III - Временски оквир и хронолошки преглед активности

IV - Текст препорука које је усвојило тијело за надзор над примјеном међународног уговора

V - Институције које ће учествовати у изради извјештаја чланством у радној групи

VI - Образац за израду појединачних извјештаја

VII - План консултација

VI1. Преглед заинтересованих страна

VI2. Форма обављања консултација

VIII - Прилози:

VIII1. Текст Конвенције

VIII2. Претходни периодични (иницијални извјештај)

VIII3. Common Core Document

VIII4. Образац Упитника за извјештајне јединице за достављање података за припрему појединачних извјештаја

3.3.4. Именовање радне групе за израду извјештаја

У току израде плана утврђују се институције које ће учествовати у изради извјештаја учешћем њихових представника у радној групи. Зависно од садржаја препорука, и профил и број ових особа ће бити промјењив. Поред тога, подаци који су доступни у централној бази података и подаци којима располаже МЛБПИ такође ће утицати на одлуку о броју институција које ће бити позване да учествују у изради појединачног извјештаја.

Одлуку о именовању радне групе за израду извјештаја доноси министар за људска права и избјеглице БиХ (Образац бр. 18). Одлука је један од кључних алата за спровођење плана извјештавања о примјени појединачних међународних уговора о људским правима будући да се њоме прецизно утврђују надлежности и одговорности радне групе у погледу припреме извјештаја, те процедуру одлучивања о свим питањима којима ће се радна група бавити.

Чланство у радној групи није једини начин учешћа надлежних институција. Учешће се остварује и редовним достављањем података у базу података, достављањем података путем Упитника за извјештајне јединице за достављање података за припрему појединачних извјештаја те давањем мишљења на нацрт извјештаја.

Из тог разлога примарна сврха учешћа представника надлежних институција у радној групи није достављање података већ подршка у анализи и интерпретацији прикупљених података у односу на обавезе БиХ према појединачним уговорима. О овоме треба водити рачуна приликом утврђивања институција и профила појединаца који треба да учествују у раду радне групе.

3.3.5. Активности радне групе за израду извјештаја

Након што министар именује радну групу, потребно је приступити организовању првог састанка (Образац бр. 19). Ово је прва прилика за упознавање свих чланова радне групе са обимом задатка на изради извјештаја. Истовремено, ово ће за неке од њих бити први пут да се сусрећу са појмовима људских права и основних слобода. Стога дио првог састанка треба да буде посвећен самом садржају уговора који је предмет извјештаја као и принципима извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима.

План за израду извјештаја представља кључну полазну тачку за рад радне групе. Ипак, сви сегменти плана биће предмет дискусије са радном групом током њеног првог састанка јер се може претпоставити да ће поједине институције имати више сазнања о појединим питањима обухваћеним планом.

Радна група је дужна да на првом састанку утврди динамику свог рада. У табели испод дат је преглед кључних активности које радна група треба да предузме.

Активност	Одговорна особа	Вријеме	Исходи
Утврђивање упитника	Радна група	Први састанак	Утврђена листа потребних података и извјештајних јединица
Достављање упитника извјештајним јединицама	Координатор	Одмах након првог састанка	Упитници достављени
Координирање припреме одговора	Радна група Координатор	Током три седмице након првог састанка	Прикупљени одговори
Други састанак радне групе	Радна група Координатор	Анализа одговора и израда нацрта извјештаја	Израђен први нацрт извјештаја
Јавне консултације	Радна група Координатор	30 дана након другог састанка	Прикупљени коментари и сугестије
Достављање нацрта извјештаја на мишљење	Радна група Координатор	30 дана након другог састанка	Прикупљени коментари и сугестије
Трећи састанак радне групе	Радна група Координатор	7 дана након окончања јавних консултација	Утврђен коначни нацрт извјештаја
Утврђивање нацрта извјештаја	Координатор	7 дана након трећег састанка	Извјештај усвојио министар
Достављање нацрта извјештаја Савјету министара БиХ	Координатор	7 дана након усвајања извјештаја	Извјештај усвојио Савјет министара БиХ
Достављање извјештаја уговорном тијелу	Координатор	7 дана након усвајања извјештаја	Извјештај достављен уговорном тијелу
Четврти састанак радне групе (по потреби)	Радна група Координатор	7 дана након пријема и превода додатних питања	Израђени одговори на додатна питања
Достављање одговора на додатна питања	Координатор	7 дана након израде одговора на додатна питања	Одговори на додатна питања достављени уговорном тијелу

Као што је већ наглашено, кључни задатак радне групе на првом састанку је да утврди који подаци постоје, а које је потребно додатно прикупити, те да утврди које извјештајне јединице располажу тим подацима. Након што радна група потврди коначан списак података који су потребни, утврђује се списак извјештајних јединица од којих је потребно прикупити податке који нису доступни у централној бази података. Будући да је немогуће очекивати да ће све извјештајне јединице бити присутне у саставу радне групе, биће потребно да се одређени број података прикупи и путем захтјева. За те потребе користи се одговарајући пратећи акт (Образац бр. 20) и Упитник за прикупљање података (Образац бр. 21).

Коначно, након што се прикупе додатни подаци, могуће је приступити изради одговора. Будући да се подаци достављају координатору, потребно је приједлог одговора припремити прије састанка радне групе. У изради одговора потребно је слиједити текст препоруке, утврђене индикаторе, те користити податке из базе и податке који су прикупљени путем упитника.

Слиједи анализа коришћеног примјера из 8, 9. и 10. периодичног извјештаја, припремљеног за УН-ов Комитет за елиминацију расне дискриминације¹. Као и већина препорука УН-ових тијела, и ова из примјера је садржавала структуралне, процесне и индикаторе учинка, а у попуњеној табели су приказани и подаци који су препознати као потребни подаци за припрему одговора. Правилно припремљен одговор усмјерава се на коришћење наведених података како би се задовољили захтјеви комитета, тј. презентовали структурални, процесни и индикатори учинка који су сугерисани предметном препоруком.

ДИО ОДГОВОРА КОЈИ СЕ ОДНОСИ НА СТРУКТУРАЛНЕ ИНДИКАТОРЕ: Институција омбудсмена за људска права је задржала акредитацију у статусу А. ИЦЦ је издао низ препорука од којих зависи одлука о реакредитацији У периоду од претходног извјештаја. БиХ је уложила додатне напоре како би Институција омбудсмена остварила свој уставни и законски положај. У 2015. и 2016. години МЉПИ је формирао радну групу с циљем јачања правних гаранција за независност укључујући и финансијску независност Институције омбудсмена. Нацрт закона који је достављен Парламентарној скупштини БиХ није усвојен те је Министарство у свом плану за 2017. годину предвидјело активност на изради новог нацрта закона.

ДИО ОДГОВОРА КОЈИ СЕ ОДНОСИ НА ПРОЦЕСНЕ ИНДИКАТОРЕ: С друге стране, битно је истаћи да је Парламентарна скупштина БиХ а посебно Заједничка комисија за људска права пружала Институцији омбудсмена подршку у спровођењу свог мандата а посебно у погледу промоције и заштите права угрожених група као што су особе са инвалидитетом, LGBT и нестале особе. У том смислу одржане су тематске сједнице Парламентарне скупштине БиХ, а посебно је битно нагласити да је неколико закона измијењено и допуњено у смислу реализовања препорука омбудсмена. У току 2015. године Парламентарна скупштина БиХ је створила предуслове и обезбиједила да процес избора омбудсмена буде спроведен у складу са Париским принципима у погледу транспарентности, учешћа цивилног друштва и плурализма, што су поздравиле бројне невладине и међународне организације. Ова подршка и настојања су обезбиједила несметану примопредају дужности и наставак дјеловања Институције. У периоду од 2010. до 2016. године буџет Институције се није повећавао а у 2014. години је, због уштеда, смањен буџет за 14%.

ДИО ОДГОВОРА КОЈИ СЕ ОДНОСИ НА ИНДИКАТОРЕ ИСХОДА: Ово смањење није утицало на редовне активности Институције али јесте на потенцијалне активности у области промоције. Уз подршку бројних међународних организација и развојних агенција, реализоване су активности из надлежности Институције те су објављени специјални извјештаји, приручници, организоване конференције и обуке за разне институције и организације. Уз подршку Мисије ОЕБС-а обезбијеђено је теренско присуство Институције организовањем уредовних дана у Орашју, Требињу, Дрвару итд. Уз то, Институција је у сарадњи са локалним властима отворила редовну теренску канцеларију у Тузли. У овом периоду Институција је издала у просјеку 3500 препорука, од чега је 47% реализовано. На основу препорука омбудсмена отклоњено је кршење права за 376 особе у 2010. години, 476 у 2011... Институција процјењује да је захваљујући издатим препорукама у периоду 2010-2016. године око 67 закона усклађено са стандардима људских права.

¹ Подаци који се користе за припрему наведеног одговора не односе се на званичне податке. Коришћени су хипотетички подаци.

3.3.6. Обављање јавних консултација

Јавне консултације су основни дио плана израде појединачног извјештаја које треба да обезбиједи разматрање широког спектра мишљења о свим питањима која се директно или индиректно односе на садржај извјештаја. Јавне расправе, као један од механизма којим се обезбјеђује транспарентност рада законодавне и извршне власти, омогућавају демократско учешће грађана и њихових представника у поступку израде појединачних планова.

Тијела за надзор над појединачним уговорима позивају владе да се консултују са кључним заинтересованим странама у оквиру свеобухватног и сврсисходног процеса израде извјештаја.

Комитет за елиминацију расне дискриминације - Закључна запажања о деветом и једанаестом периодичном извјештају БиХ

Консултације са цивилним друштвом

16. Комитет препоручује да држава потписница прошири дијалог са цивилним друштвом које ради у области заштите људских права, посебно у области борбе против расне дискриминације, укључујући припрему свог сљедећег извјештаја, али и ван тог контекста. Комитет такође препоручује да држава потписница донесе мјере за подстицање развоја и јачање капацитета заинтересованих страна као што је учешће тих страна у изради извјештаја, до консултација у вези са садржајем извјештаја.

Овакве врсте консултација не искључују право ових група да се директно обрате комитетима (као што је подношење паралелних извјештаја или извјештаја у сјени). Сврха ових консултација је да се оствари дијалог између МЉПИ-ја, односно радне групе која је израдила појединачни извјештај, организација цивилног друштва и појединаца као и националног механизма за људска права поводом нацрта извјештаја и одговора према тијелу за надзор над примјеном међународног уговора.

Кључни кораци за планирање консултација

- Израда календара консултација са свим заинтересованим странама
- Израда списка заинтересованих страна
- Укључивање Институције омбудсмена за људска права у свим фазама израде извјештаја водећи рачуна да се не угрози независност ове институције у складу са Париским принципима
- Креирање мејлинг листе за укључене стране и редовно достављање информација и нацрта
- Организовање састанака везаних за одређене теме из извјештаја
- Достављање записника са састанака радне групе и састанака са невладиним организацијама свим заинтересованим странама.

Оне би требало да укључе оне групе на које се односе права из тог уговора, односно оне групе чија су права највише угрожена, укључујући и оне групе које су рањиве и чије информације могу да послуже за израду извјештаја. На овај начин се доприноси и транспарентности и одговорности надлежних институција власти у односу на ове групе.

Три кључна питања која се морају узети у обзир су:

1. Како утврдити заинтересоване стране?
2. Која форма јавних консултација је најадекватнија за сваку групу?
3. Како обезбиједити да јавне консултације буду сврсисходне?

3.3.6.1. Утврђивање заинтересованих страна

За први корак потребно је утврдити разне институционалне и остале заинтересоване субјекте који ће допринијети процесу праћења остваривања људских права у улози пружалаца информација, као независни тумачи доступних информација или као крајњи корисници тих информација за артикулацију захтјева и праћење остваривања људских права. То може подразумевати, између осталих, државне органе, укључујући релевантна ресорна министарства, националне институције за људска права, релевантне организације цивилног друштва ангажоване за праћење остваривања људских права и друге друштвене групе, укључујући парламентарне комисије и носиоце права уопште.

ГЛАВНЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ СТРАНЕ КОЈЕ ТРЕБА КОНСУЛТОВАТИ	
Рањиве групе	Рањиве групе су кључне потенцијалне заинтересоване стране за консултације. Оне се могу утврдити према садржају појединачног уговора. Тако рањиве групе могу да укључују особе са инвалидитетом, дјецу и младе, жене, националне мањине, мигранте и слично.
Службена тијела за људска права	То могу бити комисије за људска права, комисије за равноправност полова, комисије за младе и сл.
Стручне особе у контакту са рањивим групама	На примјер, наставници, здравствени радници, социјални радници, полицијски и носиоци правосудних функција.
Међународне организације	Ово се тиче међународних организација које прате стање у области на коју се односи појединачни извјештај или оне које имају конкретну експертизу у тој области, нпр. Међународна организација рада, УНИЦЕФ, Популациони фонд Уједињених нација (УНФПА), УНХЦР, UN Women и сл.
Други донатори и кредитори	Посебно они са директним интересом за стање у области на коју се односи појединачни извјештај (нпр. Свјетска банка, регионалне развојне банке) или са стручним познавањем стања у тој области (нпр. СИДА, ГИЗ и друге развојне агенције).
Организације цивилног друштва (националне и међународне)	Оне са директним фокусом на стање у области на коју се односи појединачни извјештај, организације жена, младих, старих, синдикати те међународне невладине организације са конкретним фокусом на ту област као што су Save the Children, World Vision, TRIAL и сл.

Заинтересовани субјекти укључени у консултације треба да буду окупљени у партиципативном процесу, у којем њихове компетенције и перспективе засноване на комплементарности циљева (као што је фокусирање на различите аспекте права) и метода прикупљања информација (ресорна министарства за административне податке, статистичка институција за податке засноване на истраживањима, националне институције за људска права или ОЦД за податке о случајевима) доприносе процесу праћења остваривања људских права.

3.3.6.2. Форме консултација

Други корак је обезбиједити учешће ових страна у процесу консултација поводом појединачног извјештаја. Потребно је размотрити разне стратегије како би се идентификују субјекти заиста укључили у консултације поводом нацрта извјештаја. Ово је кључно како би се прикупиле додатне информације и сугестије односно како би процес консултација био сврсисходан.

У том смислу могуће су следеће стратегије односно комбинација следећих стратегија:

- Јавне консултације уз помоћ система за учешће на даљину
- Јавне консултације организовањем скупа
- Фокус групе и састанци.

3.3.6.3. Јавне консултације уз помоћ система за учешће на даљину

У последње вријеме све више консултација се обавља путем система за учешће на даљину. Дуго времена је коришћен систем електронске поште (имејл) као и веб-странице надлежних институција. У 2016. години развијена је платформа ekonsultacije.gov.ba¹ која омогућава аутоматизован процес јавних консултација. Ипак, МЉПИ треба да уложи додатне напоре да осигура да се што већи проценат кључних страна региструје на овај портал те да на овај начин учествује у јавним консултацијама.

3.3.6.4. Јавне консултације организовањем скупа

Јавне консултације организовањем скупа су такође веома раширен начин обављања јавних консултација. Овај приступ омогућава непосреднију дискусију о нацрту извјештаја. Ипак, овакви скупови врло често захтијевају значајне ресурсе организатора укључујући људске будући да је потребно забиљежити ток дискусије али и финансијске, како би се обезбиједило учешће организација које представљају најугроженије групе у друштву.

3.3.6.5. Фокус групе и састанци

Чини се да се фокус групе и састанци врло често занемарују као начин обављања јавних консултација. Предност овог приступа је дискусија поводом извјештаја односно дијела извјештаја са професионалцима који су активни у једној области и који имају специфична знања поводом тема које се обрађују извјештајем. На тај начин се могу прикупити информације из "прве руке" које могу бити веома значајне за извјештај. Ипак, и овај приступ захтијева ресурсе и вријеме поготово зато што је потребно организовати више фокус групе и састанака поводом једног извјештаја.

3.3.6.6. Осмишљавање сврсисходних јавних консултација

Иако је јасно да заинтересоване стране имају интерес да буду консултоване, то не значи да схватају потребу и значај извјештавања према појединачним међународним уговорима. У том смислу одабир одговарајућег формата у односу на заинтересовану страну представља добар правац дјеловања са циљем сврсисходности. Међутим, потребно је планирати вријеме за увод у значај и процес који стоји иза процеса извјештавања како би се учесницима приближила суштина процеса.

Поред тога битно је обезбиједити и доступност свих информација које су потребне да учесници могу дати своје цјеловито мишљење. За све три форме јавних консултација прикладно би било користити прилагођени образац за израду појединачних извјештаја са свим унесеним елементима одговора. У овом обрасцу додати су подаци о броју и датуму нацрта, рок за достављање коментара координатору и дио који се односи на коментаре на нацрт одговора.

3.3.6.7. Образац за обављање консултација о појединачним извјештајима

Будући да је процес израде извјештаја о појединачним уговорима сам по себи комплексан задатак који захтијева планирање, предлаже се доношење плана за обављање консултација поводом појединачних извјештаја. Образац за обављање консултација треба да буде израђен уз план за израду појединачних извјештаја.

Образац је израђен с намјером да се осигура да све особе које учествују у процесу јавних консултација имају увид у исту количину информација којима је располагала радна група приликом израде нацрта извјештаја.

3.3.7. Израда приједлога извјештаја

Након процеса консултација и процеса валидације, потребно је обрадити све коментаре и сугестије те приступити изради коначне верзије извјештаја. Уговорна тијела су у великој мјери стандардизовала извјештај, који има јасну форму.

У овом тренутку координатор радне групе, у складу са смјерницама одговарајућег уговорног тијела, приступа прилагођавању усаглашених одговора утврђеној форми извјештаја. Тако је смјерницама УН-а предвиђено да извјештаје треба подносити на једном од шест службених језика УН-а (арапском, кинеском, енглеском, француском, шпанском или руском). Они се достављају у електронској (дискета, CD или e-mail) и принтаној форми. Извјештаји треба да буду што је могуће концизнији. Иницијални извјештаји не треба да имају више до 60 страница, а периодични извјештаји не треба да имају више од 40 страница. Државе се могу одлучити да доставе копије закона, политика и других докумената који се спомињу у извјештају на једном од званичних језика УН-а. Дијелови извјештаја су у правилу нумерисани параграфима.

Након што се изради приједлог извјештаја, он може бити предмет посебног састанка радне групе ако за постоје разлози. У сваком случају, радна група ће имати увид у форму извјештаја прије достављања те верзије министру за људска права и избјеглице на усвајање.

3.3.8. Достављање извјештаја уговорном тијелу

Након што Савјет министара БиХ усвоји извјештај, координатор радне групе, у складу са смјерницама одговарајућег уговорног тијела, приступа прилагођавању усаглашених одговора траженој форми извјештаја. Тако је смјерницама УН-а предвиђено да извјештаје треба подносити на једном од шест службених језика УН-а (арапском, кинеском, енглеском, француском, шпанском или руском). У већини случајева извјештаји се достављају у електронској (CD или e-mail) и принтаној форми.

3.3.9. Презентовање извјештаја уговорном тијелу

Већина уговорних тијела тежи да успостави "конструктивни дијалог" са државама чланицама током којег се информације, искуства, идеје и сугестије размјењују у заједничком напору да се примјени међународни уговор у земљи која подноси

¹ Ову платформу је развило Министарство правде БиХ и тренутно је користе институције БиХ.

извјештај. Најчешће се конструктивни дијалог одвија непосредно током састанака између тијела за надзор међународног уговора (комитета) и делегације земље чланице.

Разматрање извјештаја заснива се на информацијама које земље укључе у свој извјештај и знању које посједују поједини чланови уговорних тијела. Информације се све чешће прикупљају и од агенција и фондова УН-а или СЕ. Ова тијела се позивају да уговорним тијелима пруже информације специфичне за земљу, прије засједања са државама чланицама чији се извјештаји разматрају. Уговорна тијела добијају информације и од међународних и домаћих НВО-а. Неке невладине организације, а посебно међународне, директно комуницирају са члановима уговорних тијела, док домаће невладине организације из бројних земаља уговорним тијелима достављају алтернативне или паралелне извјештаје. Ова тијела и НВО-и такође се позивају да се обрате уговорним тијелима у цјелини на затвореном састанку.

Када држава потписница поднесе извјештај, комитет позива представника земље да у уводном излагању представи извјештај. Ово је прилика да се изнесу информације које нису садржане у извјештају или резултати који су постигнути откако је извјештај поднесен. Наиме, често постоји временски размак између датума када је извјештај поднесен и када га разматра уговорно тијело. У том случају, држава се позива да приложи писани додаток оригиналном извјештају и да у свом усменом излагању наведе најважнија достигнућа у периоду од подношења писменог извјештаја.

Након излагања извјештаја, чланови уговорног тијела износе своје опште опсервације и коментаре на извјештај. Врло често, уговорно тијело поставља питања која се односе на процес израде самог извјештаја, те улози НВО-а у припреми извјештаја. Након тога уговорна тијела разматрају сваки члан извјештаја, постављају питања о примјени различитих чланова, разјашњавају те постављају додатне информације. Након тога представници државе који сачињавају делегацију одговарају на постављена питања.

3.3.10. Достављање закључних коментара

Након конструктивног дијалога, уговорна тијела усвајају закључне коментаре који представљају заједнички став уговорног тијела о ситуацији у земљи која је поднијела извјештај. Закључни коментари се достављају земљи учесници, те су углавном јавно доступни. У правилу, комитет именује једног члана комитета као изјављивача за земљу чланицу, који сачињава први нацрт закључних коментара.

Нацрт закључних коментара садржи највећи дио важних питања о којима је дискутовано током конструктивног дијалога и којим се наглашавају и позитивне и проблематичне тачке у погледу људских права и слобода које су откривене разматрањем извјештаја. Овај нацрт усваја уговорно тијело у пуном саставу на затвореном састанку. Неки комитети достављају нацрте извјештаја земљи чланици ради провере могућих материјалних грешака.

Усвојени коментари представљају важан основ за владу када треба да преобликује своју будућу политику у области људских права. Врло често уговорна тијела позивају земље чланице да поводом закључних коментара усвајају посебне јавне политике или да закључни коментари поводом појединачног уговора постану дио општих стратегија за људска права.

Закључни коментари представљају основ за праћење стања у земаљама чланицама између извјештаја. На основу њих уговорна тијела припремају листу питања и проблема која се унапријед шаље земљи која припрема извјештај.

3.3.11. Достављање информација о областима од посебне забринутости

Нека уговорна тијела утврђују области од посебне забринутости, те позивају земље чланице да у краћем периоду доставе податке о стању у тим областима. То је посебно случај са уговорним тијелима УН¹ која позивају земље чланице да у року од једне године (двје године у случају Комитета CEDAW) доставе информације о мјерама које су предузете у издвојеним областима. Ове области су јасно издвојене на крају закључних коментара. Након достављања информација, специјални изјављивач за ове области оцјењује да ли држава чланица предузима мјере за унапређење стања у тој области и да ли те мјере одговарају на забринутост комитета.

У овом процесу изјављивач разматра информације које достави држава чланица, али и све друге доступне информације као што су: информације других уговорних тијела, специјалне процедуре, Универзални периодични преглед, тијела и агенције УН-а, регионални механизми за људска права, националне институције за људска права и НВО-а. Изјављивач анализу ових информација презентује комитету који може да заузме став о мјерама те о томе обавјештава земљу чланицу.

3.4. Оперативни оквир - годишњи план реализације оквирног програма извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима (годишњи план реализације)

Операционализација стратешког и тактичких планова један је од најизазовнијих захтјева система извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима. Управо то је и основни задатак годишњег плана реализације - оперативно спровођење планова утврђених на тактичком и стратешком нивоу. Кључни сегменти оперативног дјеловања који обухватају временски оквир у трајању од једне календарске године укључују:

- Годишњи план реализације
- Финансијски план
- План активности за развој организационих и људских капацитета

Годишњи план реализације је заправо хронолошки уређен преглед активности изведених из појединачних планова извјештавања о примјени међународних уговора и оквирног програма чије је спровођење предвиђено за предстојећу календарску годину. За сваку од активности годишњег плана наводи се веза са појединачним планом извјештавања, тј. међународним уговором, те додатни оперативни подаци који су неопходни за њену реализацију, који се односе на прелиминарни временски оквир за спровођење активности, информација о носиоцу оперативне реализације, као и осталим актерима који ће учествовати у активности. Образац бр. 28 представља структуру годишњег плана реализације.

Неизоставни дио оперативног планирања је и одговарајући финансијски план. Његов пуни назив, предложен у оквиру Методологије, јесте Годишњи финансијски план реализације оквирног програма за 20__ - 20__" и представљен је као Образац

¹ Шест комитета УН-а усвојило је тзв. follow-up процедуре и то Савјет за људска права, Комитет за борбу против тортуре, Комитет за елиминацију расне дискриминације, Комитет за елиминацију дискриминације жена, Комитет за права особа са инвалидитетом и Комитет о присилним нестаницима

бр. 28. За разлику од претходно описаног годишњег плана реализације оквирног програма, гдје су активности распоређене хронолошки, у финансијском плану активности се вежу за појединачне планове извјештавања о примјени међународног уговора. Захтијева се прецизно утврђивање извора средстава неопходних за реализацију активности, при чему је остављена могућност да се, осим из буџета МЉПИ-ја, активности финансирају из буџета осталих нивоа власти, путем донаторских средстава или из других извора средстава.

У складу са раније утврђеним распоредом одговорности за координацију процеса извјештавања о примјени појединачних међународних уговора, иницијално припремање годишњег плана реализације као и пратећег финансијског плана резултат је индивидуалног рада чланова радне групе МЉПИ-ја, на позив њеног предсједника који се упућује у шестом мјесецу сваке календарске године, те је стална активност у годишњем плану реализације. Предложени временски период је условљен званичним буџетским календаром који захтијева благовремено планирање трошкова на нивоу појединих министарстава. Може се очекивати да ће већи дио активности бити ослањен на буџет МЉПИ-ја, чиме се гарантује интегритет процеса извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима, као и цјеловито реализовање планираних активности.

Као активност која ће континуирано бити обухваћена свим годишњим плановима реализације, истичемо и редовно годишње прикупљање и обраду базних индикатора људских права у БиХ, што је предвиђено и правилником, али и одлуком о припреми и реализовању оквирног програма извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима.

Приједлог годишњег плана реализације, као и пратећег финансијског плана, утврђује радна група МЉПИ-ја и упућује на одобрење министру који, након евентуалних усаглашавања, даје сагласност на предложене документе у форми инструкције о укључивању годишњег плана реализације у програм рада МЉПИ-ја, а финансијског плана у планирани буџет МЉПИ-ја за наредну годину. У овом случају не захтијева се доношење одлуке о усвајању годишњег плана реализације, будући да је обавеза његове припреме и реализовања већ утврђена у претходно усвојеним одлукама о припреми и реализовању оквирног програма и усвајању оквирног програма за конкретан временски период. У поменутом одлукама утврђен је и сам поступак извјештавања о примјени годишњих планова реализације.

Фаза	Кораци	Методe и алати	Учесници	Резултати
Оперативни оквир	Припрема годишњег плана извјештавања	Правилник, Методологија, образац годишњег плана реализације (Образац бр. 28)	Радна група МЉПИ-ја	Годишњи план реализације као саставни дио програма рада МЉПИ-ја.
	Припрема финансијског плана	Правилник, Методологија, форма финансијског плана за потребе примјене годишњег плана реализације (Образац бр. 29)	Радна група МЉПИ-ја, Сектор за финансије МЉПИ-ја	Разрађен финансијски план намијењен извјештавању о примјени међународних уговора у области људских права и укључен у годишњи буџет МЉПИ-ја.
	Припрема и усавршавање организационих и људских капацитета за потребе извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима	Правилник, Методологија, образац годишњег плана реализације (Образац бр. 28)	Радна група МЉПИ-ја, кадровска служба	Утврђене потребе у области обука и едукације, на нивоу МЉПИ-ја, али и на нивоу широког спектра извјештајних јединица/административних извора, уврштене у годишњи план реализације.

Кључни алат за оперативнo управљање извјештавањем о примјени међународних уговора о људским правима је финансијски план који прати годишњи план извјештавања. Захваљујући припреми одговарајућег финансијског плана, могуће је:

- благовремено процјењивање трошкова реализовања годишњег плана извјештавања, те њихово усклађивање са расположивим финансијским средствима и уврштавање у буџет МЉПИ-ја;
- благовремено и добро припремљено приступање другим изворима финансирања, попут домаћих и европских фондова, донаторских средстава, итд.

Образац бр. 29 представља форму годишњег финансијског плана намијењеног примјени годишњег плана реализације.

Финансијски план се припрема у посебној координацији са сектором МЉПИ-ја надлежним за финансије. Нацрт финансијског плана разматра се на нивоу радне групе МЉПИ-ја, која анализира утврђене процјене трошкова и договара се о евентуалним корекцијама. Нарочита пажња посвећује се изворима финансирања, тј. могућностима за изналагање спољних извора финансирања како би се смањио притисак на сам буџет МЉПИ-ја.

У случају озбиљних финансијских ограничења, радна група МЉПИ-ја постиже и договор о извјесним ревизијама годишњег плана извјештавања у смислу измјене или чак и одустајања од неких активности. При томе треба имати на уму да ове измјене значе измјену годишњег плана извјештавања, што се може, у већој или мањој мјери, одразити и на испуњавање стратешких циљева постављених у самом оквирном програму извјештавања о примјени међународних уговора.

Цјелокупни процес планирања на свим нивоима, од стратешког, преко тактичког до оперативног, те само извјештавање омогућава квалитетан увид у потребе за обуком и едукацијом, како на нивоу МЉПИ-ја тако и свих актера који су у већој или мањој мјери укључени у процес извјештавања о примјени међународних уговора у области људских права. Радна група МЉПИ-ја, као тијело које има најпотпунији увид у потребе система извјештавања у овом погледу, утврђује приоритетне активности обуке и едукације које укључују приједлог годишњег плана реализације.

4. Листа потребних аката и образаца

ОДЛУКА О ПРИПРЕМИ И РЕАЛИЗОВАЊУ ОКВИРНОГ ПРОГРАМА ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЂУНАРОДНИХ УГОВОРА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА

РЈЕШЕЊЕ О ИМЕНОВАЊУ РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ПРИПРЕМУ И РЕАЛИЗОВАЊЕ ОКВИРНОГ ПРОГРАМА ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЂУНАРОДНИХ УГОВОРА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА

ПРЕДМЕТ: ПОЗИВ ЗА ПРИСУСТVOВАЊЕ РАДИОНИЦИ "ПРИМЈЕНА МЕТОДОЛОГИЈЕ ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЂУНАРОДНИХ УГОВОРА У ОБЛАСТИ ЉУДСКИХ ПРАВА"

РАДИОНИЦА "ПРИМЈЕНА МЕТОДОЛОГИЈЕ ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЂУНАРОДНИХ УГОВОРА У ОБЛАСТИ ЉУДСКИХ ПРАВА"

НАЈАВА ПРИПРЕМЕ И РЕАЛИЗОВАЊА ОКВИРНОГ ПРОГРАМА ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЃУНАРОДНИХ УГОВОРА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА

УПИТНИК ЗА ИЗВЈЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ/АДМИНИСТРАТИВНЕ ИЗВОРЕ ИНДИКАТОРА ЉУДСКИХ ПРАВА

ПРАТЕЋИ АКТ УЗ УПИТНИК О ГОДИШЊИМ БАЗНИМ ИНДИКАТОРИМА ЉУДСКИХ ПРАВА

УПИТНИК О ГОДИШЊИМ БАЗНИМ ИНДИКАТОРИМА ЉУДСКИХ ПРАВА

СТРУКТУРА - ОКВИРНИ ПРОГРАМ ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЃУНАРОДНИХ УГОВОРА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА

УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД БАЗНИХ ИНДИКАТОРА ЉУДСКИХ ПРАВА

ПРЕДМЕТ: ПОЗИВ ЗА ПРИСУСТVOВАЊЕ РАДИОНИЦИ "СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЃУНАРОДНИХ УГОВОРА У ОБЛАСТИ ЉУДСКИХ ПРАВА"

РАДИОНИЦА "СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЃУНАРОДНИХ УГОВОРА У ОБЛАСТИ ЉУДСКИХ ПРАВА"

ОДЛУКА О УСВАЈАЊУ ОКВИРНОГ ПРОГРАМА ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ МЕЃУНАРОДНИХ УГОВОРА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА ЗА ПЕРИОД 20__ - 20__ ГОДИНЕ

СТРУКТУРА - ПЛАН ИЗВЈЕШТАВАЊА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА"

РАДНИ ОБРАЗАЦ ЗА ИЗРАДУ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА"

ОДЛУКА О УСВАЈАЊУ ПЛАНА ЗА ИЗРАДУ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА"

ПРАТЕЋИ АКТ/ЗАХТЈЕВ ЗА ИМЕНОВАЊЕ ЧЛАНА РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ИЗРАДУ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА" УЗ ОДЛУКУ О УСВАЈАЊУ ПЛАНА ЗА ИЗРАДУ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА"

ОДЛУКА О ИМЕНОВАЊУ РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ИЗРАДУ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА"

ПРЕДМЕТ: ПОЗИВ НА ПРВУ СЈЕДНИЦУ РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ИЗРАДУ "ПУНИ НАЗИВ ИЗВЈЕШТАЈА"

ПРАТЕЋИ АКТ УЗ УПИТНИК ЗА ИЗВЈЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ПОДАТАКА ЗА ПРИПРЕМУ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА

УПИТНИК ЗА ИЗВЈЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ПОДАТАКА ЗА ПРИПРЕМУ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА

ЗАХТЈЕВ ЗА ВАЛИДАЦИЈУ НАЦРТА ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА"

ОДЛУКА О УСВАЈАЊУ НАЦРТА ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА" И ОБАВЉАЊУ ЈАВНИХ КОНСУЛТАЦИЈА

ОБАВЈЕШТЕЊЕ О ОБАВЉАЊУ ЈАВНИХ КОНСУЛТАЦИЈА/ПРАТЕЋИ АКТ УЗ ОБРАЗАЦ ЗА ЈАВНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ

ОБРАЗАЦ ЗА ЈАВНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ

ЗВАНИЧНИ ДОПИС КОЈИМ СЕ ДОСТАВЉА ПРИЈЕДЛОГ ИЗВЈЕШТАЈА О ПРИМЈЕНИ "НАЗИВ МЕЃУНАРОДНОГ УГОВОРА" САВЈЕТУ МИНИСТАРА БиХ

ОДЛУКА О ИМЕНОВАЊУ ДЕЛЕГАЦИЈЕ ЗА ПРЕДСТАВЉАЊЕ "ПУНИ НАЗИВ ИЗВЈЕШТАЈА"

ГОДИШЊИ ПЛАН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ОКВИРНОГ ПРОГРАМА ЗА 20__ - 20__.

ГОДИШЊИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ОКВИРНОГ ПРОГРАМА ЗА 20__ - 20__.

ПЕТОГОДИШЊИ КАЛЕНДАР ОБАВЕЗА ИЗВЈЕШТАВАЊА У ОБЛАСТИ ЉУДСКИХ ПРАВА

Садржај

1. Сврха и намјена Методологије извјештавања у области људских права
2. Основни принципи извјештавања у области људских права
3. Практична примјена Методологије извјештавања у области људских права
 - 3.1. Припремни ниво
 - 3.2. Стратешки оквир - Оквирни програм извјештавања о примјени међународних уговора у људским правима (оквирни програм)
 - 3.3. Тактички оквир - Планови извјештавања по појединачним међународним уговорима о људским правима (појединачни планови извјештавања)
 - 3.3.1. Израда плана извјештавања: форма плана
 - 3.3.2. Израда плана извјештавања: утврђивање индикатора за извјештавање
 - 3.3.3. Усвајање плана извјештавања и именовање координатора)
 - 3.3.4. Именовање радне групе за израду извјештаја
 - 3.3.5. Активности радне групе за израду извјештаја
 - 3.3.6. Обављање јавних консултација
 - 3.3.6.1. Утврђивање заинтересованих страна
 - 3.3.6.2. Форме консултација
 - 3.3.6.3. Јавне консултације уз помоћ система за учешће на даљину
 - 3.3.6.4. Јавне консултације организовањем скупа
 - 3.3.6.5. Фокус групе и састанци
 - 3.3.6.6. Осмишљавање сврсисходних јавних консултација
 - 3.3.6.7. Образац за обављање консултација о појединачним извјештајима
 - 3.3.7. Израда приједлога извјештаја
 - 3.3.8. Достављање извјештаја уговорном тијелу
 - 3.3.9. Презентовање извјештаја уговорном тијелу
 - 3.3.10. Достављање закључних коментара

3.3.11. Достављање информација о областима од посебне забринутости

3.4. Оперативни оквир - годишњи план реализације оквирног програма извјештавања о примјени међународних уговора о људским правима (годишњи план реализације)

4. Листа потребних аката и образаца

Na osnovu člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 127. sjednici, održanoj 28.12.2017. godine, donijelo

ODLUKU O METODOLOGIJI IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA

Član 1.

(Predmet Odluke)

Ovom odlukom uspostavlja se mehanizam za izvještavanje u oblasti ljudskih prava koji predstavlja okvir za djelovanje Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) i institucija koje su, u skladu sa svojim nadležnostima, uključene u proces izvještavanja u oblasti ljudskih prava.

Član 2.

(Cilj Metodologije)

Metodologija izvještavanja u oblasti ljudskih prava (u daljnjem tekstu: Metodologija) predstavlja planski i instruktivni dokument namijenjen institucijama i njihovim predstavnicima koji učestvuju u procesu izrade izvještaja u oblasti ljudskih prava u svrhu operativnije koordinacije.

Član 3.

(Sastavni dio Odluke)

Sastavni dio ove odluke je Metodologija.

Član 4.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 331/2017

28. decembra 2017. godine

Sarajevo

Predsjedavajući

Vijeća ministara BiH

Dr. Denis Zvizdić, s. r.

BOSNA I HERCEGOVINA MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE METODOLOGIJA IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA

Decembar 2017.

1. Svrha i namjena Metodologije izvještavanja u oblasti ljudskih prava

Metodologija izvještavanja u oblasti ljudskih prava (u daljnjem tekstu: Metodologija) predstavlja standardizaciju operativne prakse procesa izvještavanja koja omogućava precizno utvrđivanje elemenata interne i vanjske komunikacije Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH (u daljnjem tekstu: MLJPI), odgovarajuću podjelu poslova te, u konačnici, doprinosi efikasnoj i efektivnoj organizaciji rada na izvještavanju i povećanju upotrebne vrijednosti samih izvještaja.

Metodologija je instrument za pravovremeno i proaktivno upravljanje procesom izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Promocija i zaštita ljudskih prava osnovna je odrednica savremenog ustavnog poretka u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: BiH), a opći principi međunarodnog prava u oblasti ljudskih prava sastavni su dio pravnog poretka BiH. Stoga izvještavanje o provođenju međunarodnih standarda u oblasti ljudskih prava zauzima centralno mjesto u sistemu ljudskih prava u BiH, tako što omogućava svojevrstu samoprocjenu države u pogledu zaštite ljudskih prava i uvid u stvarno stanje ljudskih prava sistematskim prikupljanjem i analizom podataka, zakona i javnih politika. Dodatno, državni mehanizmi za izvještavanje doprinose razvoju svijesti o vlasništvu nad procesom zaštite ljudskih prava, osnažuju nadležna ministarstva ili državne institucije, unapređuju održivost ekspertize o ljudskim pravima, podstiču opću društvenu debatu o ljudskim pravima, međuinstitucionalnu komunikaciju u okviru sistema vlasti, te omogućavaju potrebnu institucionalizaciju, tj. formalno uređenje kontakata s institucijama izvršne, zakonodavne i sudske vlasti, zvaničnim institucijama za zaštitu ljudskih prava i građanskim društvom.

Metodologija zadovoljava međunarodno uspostavljene standarde i potvrđene dobre prakse izvještavanja o ljudskim pravima na državnom nivou, s jedne strane, ali i društvenopolitički i ustavnopravni kontekst i specifičnosti BiH, te ljudske i materijalno-tehničke kapacitete njenih nadležnih institucija, s druge strane.

Metodologija je namijenjena prvenstveno MLJPI-u – državnoj instituciji nadležnoj za praćenje i provođenje brojnih međunarodnih konvencija i drugih dokumenata koje je potpisala BiH kao članica Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UN) i Vijeća Evrope (u daljnjem tekstu: VE), kao i za koordinaciju i pripremu izvještaja nadležnim domaćim i međunarodnim institucijama o njihovom provođenju. Također, MLJPI će metodologiju staviti na raspolaganjesvim institucijama zakonodavne, sudske i izvršne vlasti u BiH, kao i organizacijama civilnog društva BiH.

2. Osnovni principi izvještavanja u oblasti ljudskih prava

Izvještavanje o ljudskim pravima je proces koji uključuje pregled prikupljenih informacija o određenom problemu ljudskih prava, njihovo organiziranje i logično procesuiranje, analizu i procjenu, te izvođenje zaključaka i preporuka za buduće djelovanje.¹ Osnovni metodološki standardi izvještavanja o ljudskim pravima uključuju:

- činjenice i analize – izvještaji odražavaju činjenice i analize; zahtijeva se tačan prikaz činjenica zasnovan na prikupljenim informacijama, zasebna analiza, koja podrazumijeva i pravnu analizu i analizu odgovornosti, te procjena eventualnog kršenja ljudskih prava;

¹ Manual on Human Rights Monitoring: Chapter 13: Human Rights Reporting. Pp. 4. Dostupno na: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/OHCHRIntro-12pp.pdf>.
Pristupljeno: 28.6.2017.

- povjerljivost i informirani pristanak – prikupljanje informacija zasnovano je na informiranom pristanku izvora informacija uz poštivanje principa povjerljivosti tamo gdje je to neophodno i zakonskih propisa koji se odnose na zaštitu ličnih podataka;
- potvrđene i dokazane informacije – izvještaji o ljudskim pravima zasnovani su isključivo na potvrđenim informacijama; iz ovog zahtjeva proizlazi i potreba da se u izvještajima predstavi korištena metodologija prikupljanja i provjere informacija, u svrhu odbrane integriteta izvještaja, izgradnje kredibiliteta njegovih izvora i potvrde validnosti sadržanih informacija;
- usmjerenje ka akciji – odražava se u pripremi preporuka za djelovanje namijenjenih ključnim akterima politika ljudskih prava, od domaćih vlasti do međunarodnih institucija, kao i praćenje napretka u provođenju ranije utvrđenih preporuka;
- rodna osjetljivost – izvještavanje o ljudskim pravima zahtijeva uključivanje rodne perspektive primjenom rodne analize koja procjenjuje rodne aspekte kršenja ljudskih prava, korištenje rodno osjetljivog jezika i rodne statistike.

Također, funkcionalan mehanizam koji pravovremeno i u potpunosti izvršava preuzete obaveze u pogledu izvještavanja i praćenja u oblasti ljudskih prava zahtijeva poštivanje sljedećih principa:

1. princip stalnosti
2. princip sveobuhvatnog formalnog mandata
3. princip političkog vlasništva
4. princip kapaciteta, i to, preciznije:
 - kapaciteta za angažiranje;
 - kapaciteta za koordiniranje;
 - kapaciteta za konsultiranje;
 - kapaciteta za upravljanje informacijama.¹

Princip stalnosti odnosi se na potrebu da uspostavljeni mehanizam izvještavanja i praćenja provođenja međunarodnih ugovora o ljudskim pravima djeluje kao trajna organizaciona struktura čije postojanje nije vremenski ograničeno na period izvještavanja po pojedinom ugovoru. Ako se zadovolji princip stalnosti, mehanizam izvještavanja ima mogućnost da u stalnoj interakciji uspostavi i održava intersektorske veze i mreže koje su neophodne u procesu izvještavanja.

Princip sveobuhvatnog formalnog mandata upućuje na potrebu da se mandat mehanizma za izvještavanje utvrdi odgovarajućim zakonskim okvirom, preciznije razradi u aktima izvršne vlasti, kao i odgovarajuće javne politike koje na prijedlog izvršnih vlasti usvajaju zakonodavni organi.

Princip političkog vlasništva zadovoljen je ako ključni akteri od kojih se očekuje značajan doprinos promociji i zaštiti ljudskih prava budu na odgovarajući, direktan način, uključeni u neke od procesa pripreme i donošenja odluka koje se odnose na mehanizam izvještavanja u oblasti ljudskih prava.

Dodatno, princip četiri ključna kapaciteta preduslov je za funkcionalan sistem izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Kapacitet za angažiranje odnosi se na:

- angažiran odnos i saradnju s međunarodnim i regionalnim tijelima za ljudska prava u pogledu izvještavanja, interaktivnog dijaloga i podršku posjetama delegacija pomenutih tijela u sklopu posebnih procedura izvještavanja i monitoringa ljudskih prava;
- organizaciju i centraliziranu podršku izradi izvještaja namijenjenih međunarodnim i regionalnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava, kao i pripremi odgovora na pitanja, preporuke, odluke i ostalu komunikaciju koja se ostvaruje s pomenutim mehanizmima.

U pogledu snaženja ovih kapaciteta UN preporučuje korištenje alata kao što su godišnje planiranje i korištenje standardiziranih vodiča i procedura za izvještavanje.²

Koordinacija kao jedan od potrebnih kapaciteta mehanizma za izvještavanje procjenjuje se na osnovu njegovog autoriteta i osposobljenosti za organizaciju i koordinaciju prikupljanja informacija i podataka, te njihovu diseminaciju, u odnosu na ostale institucije vlasti i organe javne uprave. Koordinacioni kapacitet ogleda se u postojanju funkcionalne (prikupljanje informacija i podataka po standardiziranoj proceduri) mreže administrativnih izvora (focal points) za izvještavanje i praćenje ljudskih prava, kao i direktnoj participaciji najviših političkih zvaničnika (u rangu ministara) u nekoj od faza procesa izvještavanja, čime se direktno doprinosi vidljivosti i jedinstvenom razumijevanju uloge i značaja mehanizma za izvještavanje.

Kapacitet za konsultacije odnosi se na podsticanje i vođenje konsultacija s nacionalnim institucijama za ljudska prava i organizacijama civilnog društva u okviru mehanizma za izvještavanje. Ovdje treba naglasiti razliku između državnih mehanizama za izvještavanje i praćenje provođenja međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i nacionalnih institucija za ljudska prava. Naime, nacionalne institucije za ljudska prava su nezavisne organizacije, koje su dio sistema javnog finansiranja, te imaju ustavni i zakonski mandat za promociju i zaštitu ljudskih prava u državi. S druge strane, mehanizam za izvještavanje u potpunosti je uključen u insitucije vlasti s mandatom koji je isključivo usmjeren na izvještavanje i praćenje provođenja međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. Ovo je mandat koji direktno proizlazi iz obaveze države da ispunjava i izvještava o ugovorenim obavezama i preporukama međunarodnih mehanizama u oblasti ljudskih prava. U tom smislu od vlasti se očekuje da se u pripremi svojih izvještaja o ljudskim pravima konsultira s nacionalnim institucijama za ljudska prava, ali se izričito odbija mogućnost da ove institucije, u ime vlade, pripremaju izvještaje o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.

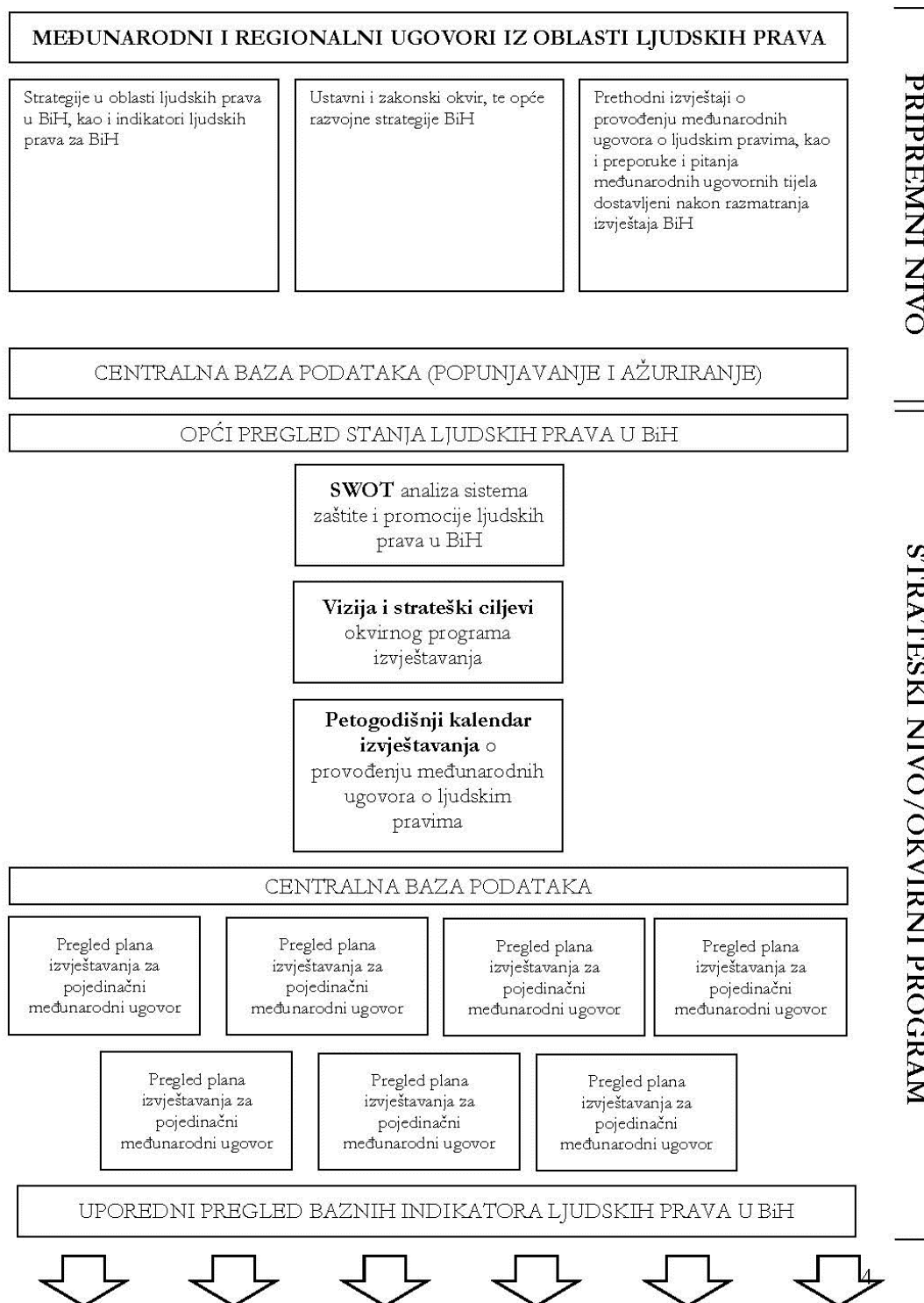
Kapacitet za upravljanje informacijama ogleda se u sposobnosti da se prati izdavanje preporuka i odluka međunarodnih mehanizama u oblasti ljudskih prava, uspostavi pregledna baza podataka s tematski kategoriziranim preporukama, s identificiranim institucijama u čijoj nadležnosti je njihovo provođenje, razvijaju planovi praćenja provođenja i odredbi međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i samih preporuka koje se redovno dostavljaju državi.

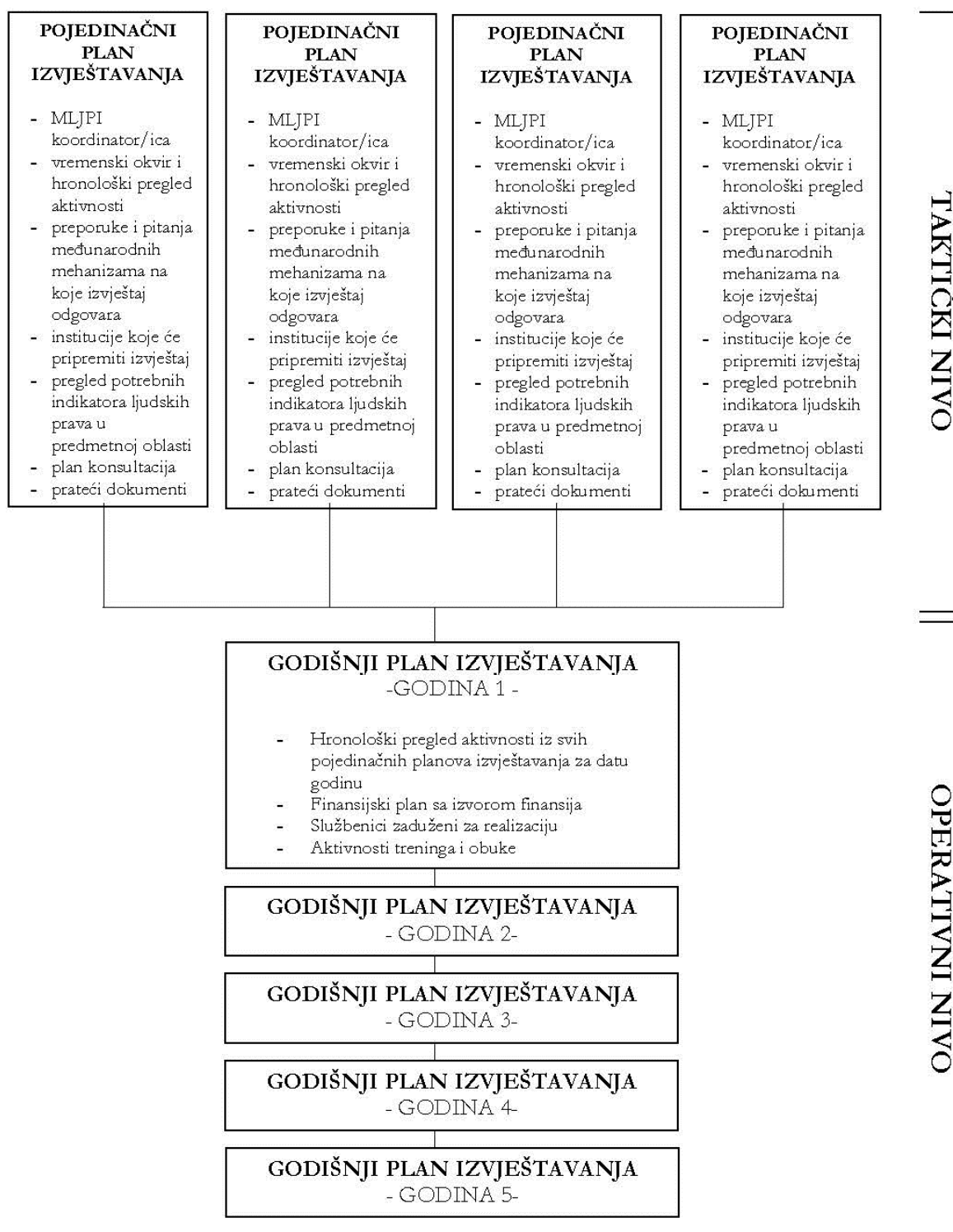
¹ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. National Mechanisms for Reporting and Follow-up: A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms. Str. 14. Dostupno na: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf. Pristupljeno: 28.6.2017.

² Ibid., str. 15.

3. Практична primjena Metodologije izvještavanja u oblasti ljudskih prava

Suština metodologije je planiranje. Ono se organizira na tri nivoa: strateškom, taktičkom i operativnom. Slika koja slijedi predstavlja grafički prikaz nivoa u planiranju izvještavanja u oblasti ljudskih prava.

Slika br. 1

Strateški, petogodišnji, nivo planiranja najprije obuhvata analize međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima čija je BiH potpisnica, aktuelnih strateških dokumenata u oblasti ljudskih prava, prethodnih izvještaja koje je BiH podnijela međunarodnim mehanizmima nadležnim za ljudska prava, kao i povratnih informacija, tj. preporuka koje je dobila nakon njihovog podnošenja.

Sve navedeno dokumentacijski je osnov iz kojeg se izvodi jedan opći pregled stanja ljudskih prava u BiH, na kojeg se nadovezuje precizna SWOT analiza unutrašnjih faktora, tj. snaga i slabosti postojećeg sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH, te vanjskih okolnosti, tj. prijetnji i prilika, koje ga okružuju.

I opći pregled stanja ljudskih prava i SWOT analiza sistema zaštite i promocije ljudskih prava uvod su u definiranje vizije i strateških ciljeva samog procesa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. I vizija i strateški ciljevi utvrđuju se u odnosu na pozitivne pomake koji se očekuju od funkcionalnih i efikasnih sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava, koji se najčešće odnose na:

- kritičku samoprocjenu i monitoring napretka u oblasti ljudskih prava;
- identifikaciju izazova i nedostataka u primjeni međunarodnih ugovora;
- preciznu identifikaciju marginaliziranih i ugroženih grupa;
- planiranje i razvoj zakonskog okvira i javnih politika u oblasti ljudskih prava;
- uspostavljanje strateškog nacionalnog partnerstva s nacionalnim institucijama za ljudska prava, ali i s civilnim društvom;
- dostupnost međunarodnih preporuka zasnovanih na komparativnim iskustvima.¹

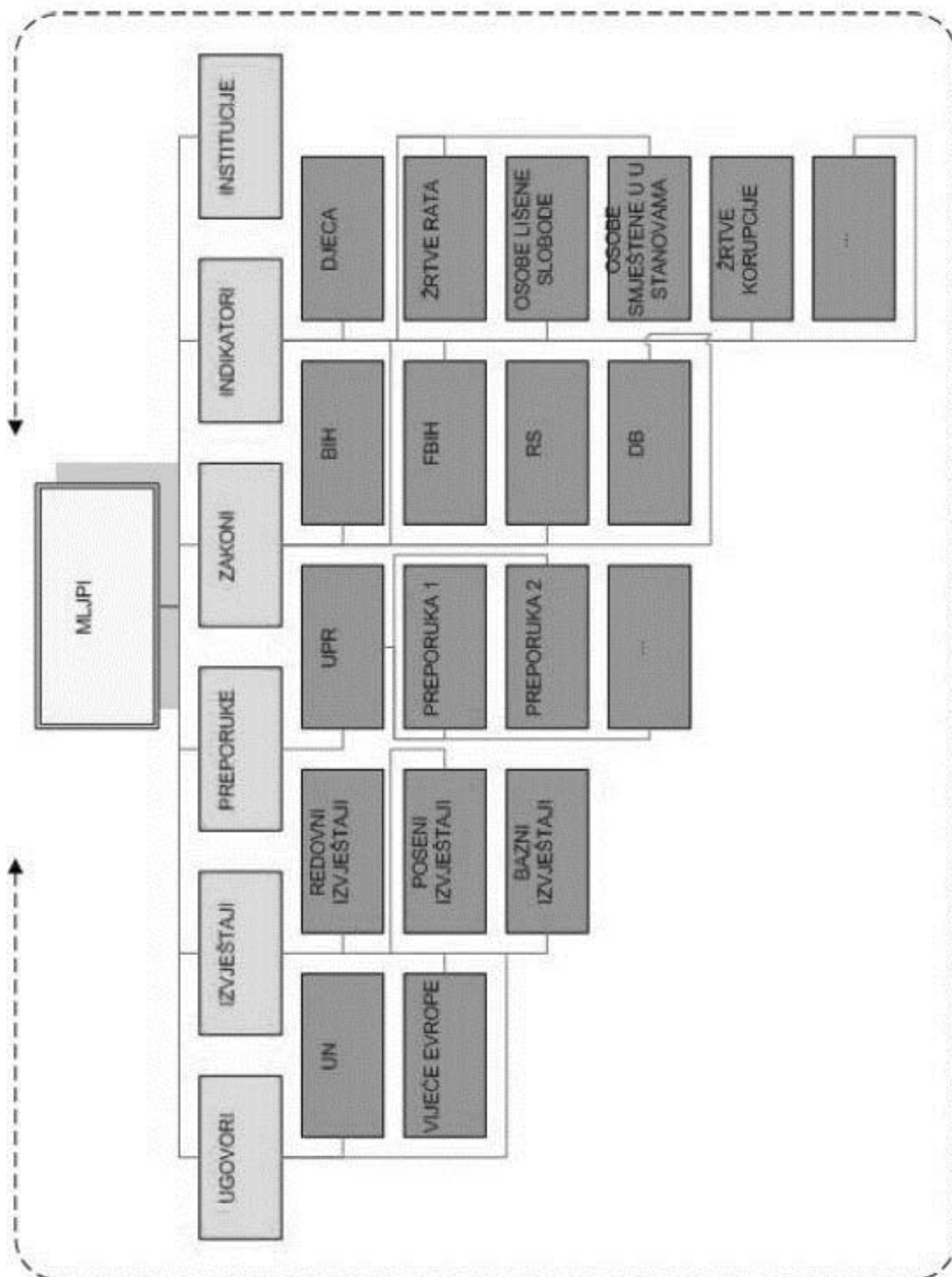
Bitno je da postavljena vizija i strateški ciljevi budu u što je moguće većoj mjeri usklađeni s drugim strateškim dokumentima u oblasti ljudskih prava, ali i općim razvojnim dokumentima države.

Sastavni dio strateškog okvira jeste i petogodišnji kalendar izvještavanja po osnovu međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, te kumulativni pregled aktuelnih preporuka u oblasti ljudskih prava, indikatora ljudskih prava, te administrativnih izvora, tj. izvještajnih jedinica koje su u posjedu informacija i podataka koji predstavljaju indikatore ljudskih prava u BiH. Naravno, strateški okvir sadrži i pregled svih pojedinačnih međunarodnih i regionalnih ugovora iz oblasti ljudskih prava koji obavezuju BiH.

Na prelazu između strateškog i taktičkog nivoa planiranja je i centralna baza podataka koja opslužuje sistem iz koje se povlače podaci za pripremu okvirnog programa, ali i pojedinačnih planova izvještavanja. U bazi su sistematizirani svi podaci relevantni za sistem izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora, i to u rasponu od opisa samih ugovora, preko preporuka, indikatora, izvještajnih jedinica, do samih izvještaja koje je država pripremila i uputila prema međunarodnim mehanizmima u oblasti ljudskih prava. Nakon inicijalnog popunjavanja baze podataka, preostaje obaveza njenog redovnog održavanja i ažuriranja. Svaki novi izvještaj upućen međunarodnim mehanizmima, kao i preporuke upućene BiH obrađuju se, analiziraju i uključuju u bazu podataka. Ovo podrazumijeva i redovno ažuriranje indikatora ljudskih prava i administrativnih izvora koji ih dostavljaju. Dodatno, na godišnjem nivou prikupljaju se i prate bazni indikatori ljudskih prava u BiH i unose u bazu podataka.

Centralna baza podataka uspostavlja se kao relaciona baza podataka koja će olakšati unos podataka relevantnih za izvještavanje i omogućiti smanjenje grešaka pri unosu podataka uspostavom seta fiksnih metapodataka koje će biti moguće birati na padajućim menijima u mjeri u kojoj se to može, a dozvoliti slobodan unos teksta samo u slučaju unosa varijabilnog podatka (npr. indikatori, odgovor na preporuke itd.), ali će kategorije biti fiksne.

¹ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. National Mechanisms for Reporting and Follow-up: A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms. Str. 4. Dostupno na: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf. Pristupljeno: 28.6.2017.

Na ovaj način bit će osigurano da se svi ključni procesi vezani za pojedinačne izvještaje preslikaju u IT okruženje kako bi se u što većoj mjeri provodile utvrđene procedure.

Baza podataka sastojala bi se od šest centralnih entiteta (Ugovori, Izvještaji, Preporuke, Zakoni, Indikatori i Institucije). Opcijom Napravi izvještaj trebalo bi odabrati ugovor o kojem se izvještava. Potom treba provjeriti da li postoji bazni izvještaj o tom ugovoru ili redovni izvještaji o tome koji zakoni se odnose na taj ugovor, postoje li preporuke ugovornih tijela vezane za taj ugovor, te indikatori koji se odnose na provođenje tog ugovora, kao i institucije koje su dostavile podatke o indikatorima. Na ovaj način bila bi omogućena ciljana izrada izvještaja kao i generiranje izvještaja po potrebi u svakom momentu.

Opis entiteta s metapodacima/deskriptorima

UGOVOR

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH; Prilog 1)

Naziv ugovora

Broj/simbol dokumenta (UNDoc Symbol, ETS No, itd.):

Datum stupanja na snagu ugovora:

Datum potpisivanja ugovora:

Datum ratifikacije ugovora:

Objavljivanje u službenom glasilu:

Rezervacije:

Obaveza izvještavanja / Periodizacija izvještavanja (godišnje, dvogodišnje...)

IZVJEŠTAJI

Tip izvještaja: bazni/redovni

Naziv izvještaja:

Ugovor po kojem se izvještava: (padajući meni vezan za entitet UGOVOR)

Simbol:

Rok za predaju izvještaja:

Izvještaj predat:

Izvještaj objavljen:

PREPORUKE

Država/Tijelo koje je izdalo preporuku:

Datum izdavanja preporuke:

Ciklus (samo za UPR)

Odgovor države:

Datum odgovora države:

ZAKONI

Naziv zakona:

Stupio na snagu:

Naziv službenog glasila u kojem je objavljen:

Broj službenog glasila u kojem je objavljen:

Izmjene i dopune zakona:

Prečišćeni tekst:

INDIKATORI

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH; Prilog 3)

Kategorija indikatora:

Kategorija podindikatora:

Indikator:

Administrativni izvor (institucija, s padajućeg menija iz entiteta INSTITUCIJA):

Datum/godina unosa indikatora:

Vrijednost indikatora (procenat, broj, i sl.):

INSTITUCIJA

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine; Prilog 2)

Naziv institucije:

Adresa:

Kontakt (email):

Kontakt osoba:

Modus operandi

U već pomenutom pripremnom dijelu metodologije bit će nužno unijeti sve ugovore, zakone, institucije, do sada pristigle preporuke i izvještaje.

Generiranje novog izlaznog izvještaja prema ugovornom tijelu bilo bi utvrđeno tako da se omogućí kreiranje nove radne površine na koju bi se prebacivali (drag&drop) podaci nužni za njegovu izradu.

Tako bi novi izlazni izvještaj sadržavao sljedeće atribute:

Ugovor (odabir iz padajućeg menija), a potom prikaz svih atributa uz ugovor
 Datum izrade novog izvještaja:
 Datum slanja izvještaja ugovornom tijelu:
 Listing ranijih izvještaja (odabirom iz padajućeg menija IZVJEŠTAJI) (uz funkciju dodaj +1, +2...+n)
 Naziv izvještaja
 Datum slanja izvještaja
 Datum objavljivanja izvještaja
 UNDoc Symbol / CoE Symbol
 Koristeći ovu sekciju u sprezi s novim izvještajima bit će moguće generirati kalendar izvještajnih obaveza visoke strane ugovornice
 Listing ranijih preporuka (ako ih ima) (odabirom iz padajućeg menija PREPORUKE) (uz funkciju dodaj +1, +2...+n)
 Listing zakona koji se odnose na provođenje ugovora koji je predmet izvještavanja (odabirom iz padajućeg menija ZAKONI) (uz funkciju dodaj +1, +2)

Indikatori (odabirom iz padajućeg menija INDIKATORI) (uz funkciju dodaj +1, +2...+n) s unosom vrijednosti indikatora)

Osim toga, nakon određenog vremena kada se u bazu budu unosili podaci, centralna baza podataka sadržavat će podatke koje će u procesu izvještavanja biti potrebno dopuniti. Ipak, potrebno je predvidjeti resurse za autorizaciju i upoznavanje novih osoba s okruženjem baze kao i s načinom unosa podataka. U ovom procesu potrebno je razmotriti mogućnost angažiranja vanjske ekspertize u smislu obuka i procesa mentorstva za osoblje MLJPI-a.

Interpretacija podataka i izrada teksta izvještaja proces je koji se u najvećoj mjeri provodi u okviru MLJPI-a. Nacrti izvještaja predstavljaju se institucijama koje su dostavile podatke kako bi se osiguralo da je interpretacija podataka vjerodostojna. Osim toga, uloga MLJPI-a pomaže nadležnim institucijama i organizacijama da podaci koje dostavljaju budu u skladu s definiranim pitanjima i potrebnim indikatorima.

Pojedinačni planovi izvještavanja pripadaju taktičkom nivou planiranja, a njihov sadržaj generira se iz okvirnog programa i centralne baze podataka. Iako je svaki pojedinačni plan specifičan, njihova struktura je jedinstvena, u smislu da zahtijeva maksimalno usklađivanje s već pomenutim osnovnim principima izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava, što se u ovom slučaju najprije odnosi na kapacitete angažiranja, koordiniranja, konsultiranja i upravljanja informacijama. U tom smislu, svaki od pojedinačnih planova zahtijeva imenovanje tima koji je odgovoran za pripremu izvještaja, službenike MLJPI-a zadužene za pružanje stručne i administrativno – tehničke podrške procesu pripreme izvještaja, listu preporuka koje se odnose na provođenje konkretnog međunarodnog ugovora, listu s indikatorima koji daju informaciju o napretku u provođenju pomenutih preporuka, te listu administrativnih izvora/izvještajnih jedinica od kojih se očekuje da dostave pomenute indikatore. Također, zahtijeva se i utvrđivanje vremenskog okvira za svaku od faza pripreme pojedinačnog izvještaja. Vremenski okvir postavljen je tako da pruža realnu mogućnost za kvalitetnu realizaciju svake od faza izvještavanja.

Potrebno je osigurati da institucije od kojih se očekuje povratna informacija o indikatorima, dakle izvještajne jedinice ili administrativni izvori, dobiju preciznu informaciju o procesu i jasno uputstvo o tome kakva se povratna informacija od njih očekuje, u pogledu forme, ali i u pogledu samog sadržaja.

Stručna osposobljenost i aktivno poznavanje metoda analize i sinteze kadrova MLJPI-a od presudnog je značaja za kvalitetnu taktičku pripremu procesa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Naime, kvalitetna analiza preporuka vodi ka utvrđivanju jasnih i preciznih indikatora. Nakon prikupljanja indikatora slijedi faza sinteze pristiglih nalaza i njihovog predstavljanja u formi koherentnog izvještaja koji pruža što objektivniji uvid u stanje ljudskih prava u predmetnoj oblasti izvještaja. Kada je riječ o kapacitetu kadrova, njihova stručnost i autoritet znanja posebno su važni u procesima konsultacija o izvještajima, kao i njihove validacije od različitih institucija.

Kvalitetna realizacija strateškog i taktičkog nivoa planiranja omogućava da se utvrđivanje godišnjeg plana izvještavanja svede na puko hronološko redanje aktivnosti iz pojedinačnih planova izvještavanja koje su predviđene za datu kalendarsku godinu. Za svaku od aktivnosti utvrđuju se potrebi finansijski, ljudski i organizacioni resursi. Finansijski resursi, naravno, zahtijevaju podatak o finansijskim izvorima, u odnosu na to da li se radi o budžetskim sredstvima ili nekom drugom vanbudžetskom izvoru finansiranja.

Operativni nivo je istovremeno i nivo na kojem se planiraju obuke i edukacije za širok spektar aktera koji učestvuju u procesu izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora. Ovo se naročito odnosi na spomenuti zahtjev u pogledu stručne osposobljenosti i poznavanja metoda analize i sinteze za kadrove MLJPI-a, te nešto šireg spektra znanja i vještina koje se očekuju od kadrova u institucijama koje su administrativni izvori indikatora ljudskih prava ili se, pak, od njih očekuje aktivno djelovanje na provođenju preporuka međunarodnih i regionalnih mehanizama iz oblasti ljudskih prava.

Naravno, Metodologija ne bi bila potpuna i bez svojevrzne procjene vremenskog okvira koji je potreban za sve pojedinačne elemente različitih faza planiranja. Stoga slijedi i tabela u kojoj jedat okvirni pregled vremena potrebnog za utvrđivanje svakog od elemenata različitih faza planiranja.

Nivo planiranja	Naziv	Trajanje (sedmica)
Priprema	Zvanično počinjanje procesa	3 - 4
	Ekipiranje i priprema tima MLJPI-a	2 - 3
	Utvrđivanje i potvrđivanje liste sastavnih elemenata centralne baze podataka	2
	Utvrđivanje i potvrđivanje liste pojedinačnih elemenata svih sastavnih elemenata centralne baze podataka	2
	Inicijalno popunjavanje centralne baze podataka	4 - 6
	Informiranje izvještajnih jedinica/administrativnih izvora o početku procesa planiranja	1
Strateški nivo	Opći pregled stanja ljudskih prava	4
	SWOT analiza sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH	1
	Vizija i strateški ciljevi okvirnog programa	1
	Pregled planova izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	3
	Petogodišnji kalendar izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	1

	Lista preporuka u oblasti ljudskih prava upućenih BiH putem procedura izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava	2	
	Lista indikatora ljudskih prava u BiH potrebnih za izvještavanje o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava	3	
	Lista izvještajnih jedinica/administrativnih izvora podataka neophodnih za izvještavanje o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava	3	
Taktički nivo	Izrada i usvajanje plana za izradu izvještaja	4	
	Imenovanje članova radne grupe	4	
	Rad radne grupe	6-8	
	Proces validacije nacrtu izvještaja s nadležnim institucijama i organizacijama	2	
	Odobrovanje nacrtu izvještaja od strane ministra	2	
	Provođenje javnih konsultacija	4	
	Usvajanje izvještaja u Vijeću ministara BiH	2-3	
	Dostavljanje izvještaja tijelu za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora	1	
Operativni nivo	Hronološki pregled planiranih aktivnosti	2	
	Plan aktivnosti namijenjenih razvoju organizacionih i ljudskih kapaciteta neophodnih za provođenje Okvirnog programa	2	
	Godišnji finansijski plan	2	

Značajan dio aktivnosti planiranja i pripreme naveden u prethodnoj tabeli realizira se istovremeno. Za hronološko slaganje aktivnosti bitno je napomenuti da planiranje na operativnom, godišnjem, nivou mora pratiti budžetski ciklus i ne smije početi nakon septembra tekuće godine, što znači da aktivnosti planiranja na strateškom i taktičkom nivou, na početku svakog petogodišnjeg ciklusa planiranja, treba da počnu najmanje šest mjeseci ranije.

3.1. Pripremni nivo

Pripremni nivo obuhvata niz aktivnosti koje omogućavaju uspostavljanje procesa sistematskog izvještavanja o provođenju međunarodnih i regionalnih ugovora u oblasti ljudskih prava u BiH. Ovo je faza kojom se postavljaju temelji za kvalitetno planiranje na strateškom, taktičkom i operativnom nivou.

Metodologija predviđa realizaciju aktivnosti kako slijedi u tabelarnom pregledu:

Faza	Koraci	Metode i alati	Učesnici	Rezultati
Pripremna faza	Iniciranje procesa sistematskog izvještavanja	Pravilnik, Metodologija, odluka o pripremi i provođenju okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (Obrazac br. 1)	Ministar, kabinet ministra, pomoćnik ministra	Proces je započet donošenjem zvanične odluke MLJPI-a o pripremi i provođenju procesa sistematskog izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.
	Ekpiranje i priprema tima MLJPI-a zaduženog za provođenje procesa sistematskog izvještavanja	Pravilnik, Metodologija, rješenje o imenovanju radne grupe MLJPI-a za pripremu i provođenje okvirnog programa (Obrazac br. 2), poziv za radionicu (Obrazac br. 3) i opis jednodnevne pripremne radionice za radnu grupu MLJPI-a (Obrazac br. 4)	Ministar, kabinet, pomoćnici ministra, službenici sektora, Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda predstavnika pred Sudom, radna grupa MLJPI-a	Usaglašen je sastav i zvaničnim rješenjem je formirana radna grupa za koju se organizira i provodi jednodnevna radionica o korištenju utvrđene metodologije.
	Utvrđivanje i potvrđivanje liste sastavnih elemenata i njihovih podelemenata u okviru centralne baze podataka	Pravilnik, Metodologija, Uputstvo za korisnike centralne baze podataka	Radna grupa MLJPI-a, IT tim	Na nivou radne grupe potvrđeni su svi sastavni elementi centralne baze podataka sa listama njihovih podelemenata, te utvrđene, ako su potrebne, izmjene i dopune Uputstva za korisnike centralne baze podataka.
	Popunjavanje centralne baze podataka	Pravilnik, Metodologija, Uputstvo za korisnike centralne baze podataka, Kompilacija preporuka UN-a, Indikatori ljudskih prava u BiH	Radna grupa MLJPI-a, IT tim, službenici MLJPI-a zaduženi za unos i obradu podataka	Centralna baza podataka sadrži podatke o međunarodnim i regionalnim ugovorima o ljudskim pravima, pregled predatih i predstojećih izvještaja o provođenju međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, pregled preporuka koje su upućene BiH i pregled indikatora ljudskih prava u BiH (strukturnih, procesnih i indikatora ishoda, tj. baznih i posebnih), kao i opis administrativnih izvora, tj. izvještajnih jedinica koje dostavljaju potrebne indikatore.
	Inicijalno informiranje izvještajnih jedinica ili administrativnih izvora o započinjanju procesa	Prijedlog zvaničnog dopisa najave pripreme i provođenja okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima s priložima (Obrazac br. 5), uključujući i upitnik za izvještajne jedinice/administrativne izvore indikatora ljudskih prava (Obrazac br. 6)	Ministar, kabinet, radna grupa MLJPI-a	Sve institucije koje su preliminarno, u centralnoj bazi podataka, identificirane kao izvještajne jedinice ili administrativni izvori podataka obaviještene su o započinjanju procesa, te imaju mogućnost da dostave svoje komentare, sugestije i prijedloge u odnosu na preliminarne liste indikatora ljudskih prava u BiH putem kojih će se, između ostalog, pratiti provođenje međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima.

Kao što se vidi iz tabele, sam proces započinje rukovodstvo MLJPI-a, tj. ministar i njegovi ključni saradnici iz kabineta i relevantnih sektora Ministarstva. Ovo je najuži tim koji obavlja početne konsultacije te usaglašava i priprema akte kojima se ozvaničava početak procesa, te utvrđuje i sam prijedlog sastava radne grupe za pripremu i provođenje okvirnog programa (u daljnjem tekstu: radna grupa MLJPI-a), kao i odgovornost za njeno vođenje.

U radnu grupu MLJPI-a poželjno je, osim rukovodilaca i službenika MLJPI-a, uključiti i određeni broj vanjskih eksperata i konsultanata koji su u prethodnom periodu bili angažirani na pružanju različitih vidova podrške organizaciji i funkcioniranju MLJPI-a. Radna grupa MLJPI-a ne treba imati više od 15 članova. Kao i uvijek u ovakvim slučajevima, naročito je značajna uloga vođe tima. Ne treba posebno naglašavati kako se očekuje da to bude osoba koja ima i hijerarhijski i profesionalni autoritet, liderske kvalitete, prepoznatljivost, kao i entuzijazam i izraženu posvećenost djelovanju u oblasti zaštite i promocije ljudskih prava.

Inicijalna priprema radne grupe MLJPI-a ostvaruje se organiziranjem jednodnevne radionice od koje se očekuje da omogući:

- zajedničko razumijevanje metodologije i procesa sistematskog izvještavanja o provođenju međunarodnih i regionalnih ugovora u oblasti ljudskih prava;
- razumijevanje uloge radne grupe MLJPI-a, a zatim i ostalih aktera koji će se postepeno uključivati u ovaj proces;
- dogovor o preuzimanju odgovornosti za pojedinačne aspekte pripremne faze na nivou članova radne grupe MLJPI-a.

Radionica se koristi i za utvrđivanje preliminarog vremenskog okvira za realizaciju pripremnih aktivnosti, a naročito onih koje se odnose na prikupljanje materijala i početno popunjavanje centralne baze podataka.

Nakon što se na nivou radne grupe postigne zajedničko razumijevanje procesa, a istovremeno sa započetim aktivnostima vezanim za pripremu i popunjavanje centralne baze podataka, pristupa se i početnom informiranju širokog spektra potencijalnih aktera o započetom procesu. Ovo se najprije odnosi na informiranje onih institucija od koji se očekuje da djeluju kao izvještajne jedinice, tj. administrativni izvori potrebnih indikatora ljudskih prava za BiH. Uz zvanični dopis (Obrazac br. 5) MLJPI-a, kojim se obavještavaju o započetom procesu, navedenim institucijama dostavljaju se i odgovarajući upitnici (Obrazac br. 6) koji sadrže preliminaru listu indikatora ljudskih prava za BiH, te se traži i njihova povratna informacija u odnosu na potrebu za prikupljanjem i dostupnost svakog od navedenih indikatora.

3.2 Strateški okvir – Okvirni program izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (okvirni program)

Okvirni program predstavlja strateški nivo planiranja izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. U tabeli su opisani koraci, s odgovarajućim metodama i analizama koje je neophodno preduzeti kako bi okvirni program bio izrađen.

Faza	Koraci	Metode i alati	Učesnici	Rezultati
Okvirni program	Opći pregled stanja ljudskih prava u BiH	Pravilnik, Metodologija, prateći akt uz upitnik o godišnjim baznim indikatorima ljudskih prava (Obrazac br. 7), upitnik o godišnjim baznim indikatorima ljudskih prava (Obrazac br. 8), uporedni pregled baznih indikatora ljudskih prava (Obrazac br. 10) izveden iz centralne baze podataka, Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9)	Radna grupa MLJPI-a, IT tim, službenici MLJPI-a zaduženi za unos i obradu podataka	Analiza stanja ljudskih prava u BiH s trendovima i osnovnim nalazima, kao i sistem indikatora kao osnov za praćenje i vrednovanje ostvarenog napretka u oblasti ljudskih prava. Trendovi u oblasti ljudskih prava izvode se iz uporedne analize baznih indikatora koji se prikupljaju na godišnjem nivou.
	SWOT analiza sistema promocije i zaštite ljudskih prava u BiH	SWOT analiza, program radionice namijenjene izradi SWOT analize Obrazac br. 12), poziv na radionicu (Obrazac br. 11), Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9)	Ministar, kabinet, pomoćnici ministra, službenici sektora, Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda predstavnika pred Sudom, Radna grupa MLJPI-a	Identificirane su glavne prednosti i nedostaci postojećeg sistema promocije i zaštite ljudskih prava u BiH, kao i ključne prilike, te vanjske prijetnje koje se mogu dovesti u vezu s konkretnom procedurom pripreme izvještaja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.
	Vizija i strateški ciljevi Okvirnog programa	Pravilnik, Metodologija, program radionice namijenjene pripremi vizije i strateških ciljeva (Obrazac br. 12), poziv na radionicu (Obrazac br. 11), Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9)	Ministar, kabinet, pomoćnici ministra, službenici sektora, Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda predstavnika pred Sudom, Radna grupa MLJPI-a	Na osnovu prethodno urađene opće SWOT analize cjelokupnog sistema promocije i zaštite ljudskih prava, utvrđena je specifična vizija razvoja sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava koja izražava njegov doprinos općem sistemu promocije i zaštite ljudskih prava. Uz navedeno, utvrđeni su i strateški ciljevi za svaku od sljedećih oblasti:
	Pregled planova izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9)	Radna grupa MLJPI-a	Za svaki međunarodni ugovor u oblasti ljudskih prava utvrđene su ključne ili prioritetne preporuke s pratećim indikatorima, institucije koje će biti nositeljce izrade i verifikacije izvještaja, odgovorna osoba iz MLJPI-a i vremenski okvir za realizaciju pojedinačnih faza izvještavanja.
	Petogodišnji kalendar izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9), Obrazac Petogodišnji kalendar	Radna grupa MLJPI-a	Kao sastavni dio okvirnog programa utvrđen je, u posebnoj formi, kalendar s datumima podnošenja izvještaja u okviru međunarodnih ugovora o ljudskim pravima za narednih pet godina. Osim datuma njihovog podnošenja, za svaki od izvještaja unosi se i vremenski okvir za realizaciju svih pojedinačnih faza njihove pripreme.
	Pregled preporuka u oblasti ljudskih prava	Ispis iz centralne baze podataka	Radna grupa MLJPI-a	Okvirni program donosi pregled aktuelnih preporuka u oblasti ljudskih prava koje su BiH upućene nakon posljednjih izvještajnih ciklusa.
	Pregled indikatora ljudskih prava u BiH	Ispis iz centralne baze podataka	Radna grupa MLJPI-a	Okvirni program donosi pregled ažuriranih indikatora ljudskih prava u BiH koji su utvrđeni u odnosu na zahtjeve međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava, kao i u odnosu na aktuelne preporuke u oblasti ljudskih prava.
	Pregled izvještajnih jedinica/ administrativnih izvora	Ispis iz centralne baze podataka	Radna grupa MLJPI-a	Okvirni program donosi ažurirani pregled izvještajnih jedinica/administrativnih izvora podataka koji se koriste za utvrđivanje indikatora

	Uпоредни pregled baznih indikatora po godinama	Ispis iz centralne baze podataka, upitnik o godišnjim baznim indikatorima ljudskih prava (Obrazac br. 7)	Radna grupa MLJPI-a	ljudskih prava u BiH. Kao prilog okvirnom programu daje se i uporedni pregled baznih indikatora po godinama na osnovu kojeg se procjenjuju trendovi u oblasti ljudskih prava neophodni za formuliranje općeg pregleda stanja ljudskih prava u BiH.
	Usvajanje Okvirnog programa	Obrazac Okvirnog programa (Obrazac br. 9), Odluka o usvajanju Okvirnog programa (Obrazac br. 13)	Ministar, kabinet ministra	Okvirni program za naredni petogodišnji period usvojen je u formi odgovarajuće odluke koju donosi ministar, kojom se definišu ključni aspekti realizacije okvirnog programa, od zaduženja radne grupe MLJPI-a do načina izvještavanja o provođenju.

Navedeni koraci nude osnovnu strukturu strateškog okvira izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Naravno, primjena metodologije u praksi dovest će do novih spoznaja i eventualnih proširenja ove strukture.

Početni korak u izradi strategije, tj. okvirnog programa, jeste analiza stanja ljudskih prava u BiH. Opći pregled stanja ljudskih prava u BiH sadrži sve najvažnije kategorije ljudskih prava koje su obuhvaćene sadržajem međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, a koje, između ostalog, uključuju i sljedeće:

- pravo na život
- pravo na slobodu i sigurnost ličnosti
- pravo na učešće u javnom životu
- zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
- pravo na slobodu mišljenja i izražavanja
- pravo na pravično suđenje
- pravo na uživanje najvišeg dostižnog standarda fizičkog i mentalnog zdravlja
- pravo na obrazovanje
- pravo na rad
- pravo na zabranu diskriminacije i jednakost

Opći pregled stanja ljudskih prava daje uvid u prethodno i sadašnje stanje u navedenim aspektima ljudskih prava. Ovo je svojevrsna analiza koja identifikira ključne probleme i izazove u oblasti ljudskih prava u BiH. Ona se zasniva na procesima prikupljanja, obrade i analize baznih indikatora ljudskih prava definiranih Pravilnikom o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u BiH za nadležnosti MLJPI-a. Administrativni izvori podataka za bazne indikatore ljudskih prava su iz širokog spektra institucija i organizacija izvršne, zakonodavne i sudske vlasti u BiH. Bazni indikatori prikupljaju se u godišnjim intervalima, tako što pomenute institucije odgovaraju na odgovarajući upitnik za prikupljanje godišnjih baznih indikatora koji im dostavlja MLJPI (Obrazac br. 7. i Obrazac br. 8.). Podaci prikupljeni na ovaj način unose se u centralnu bazu podataka iz koje se generira uporedni pregled baznih indikatora po godinama koji omogućava precizno utvrđivanje trendova u različitim aspektima ljudskih prava u BiH.

Bitno je istaći da postojeća lista baznih indikatora ljudskih prava sadržana u Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u BiH nije konačna i zatvorena za izmjene. Njeno redovno ažuriranje i usklađivanje s aktuelnim potrebama sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH imperativna je aktivnost koja će biti dio svake naredne pripreme faze koja će prethoditi utvrđivanju budućih okvirnih programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.

Imajući u vidu potrebu za kontinuiranim osmišljavanjem i razvijanjem indikatora ljudskih prava za BiH, kao sastavni dio ove metodologije dajemo i izvod iz dokumenta "Indikatori ljudskih prava u Bosni i Hercegovini: Radni materijal za konsultacije o uspostavljanju sistema za prikupljanje indikatora ljudskih prava u Bosni i Hercegovini" u kojem se objašnjava koncept indikatora ljudskih prava i daju ključne smjernice za postupak razvoja indikatora ljudskih prava u BiH.

Indikatori ljudskih prava

Indikatori ljudskih prava su specifične informacije o stanju ili položaju određenog predmeta, događaja, aktivnosti ili ishoda koji može biti povezan s normama i standardima ljudskih prava; koji se bavi principima, pitanjima i problemima ljudskih prava ili ih odražava; i koji se može koristiti za procjenu i praćenje unapređenja i ostvarivanja ljudskih prava. Ipak, važno je naglasiti da se procjene stanja ljudskih prava ne mogu zasnivati isključivo ili jedino na indikatorima ljudskih prava. U tom smislu, indikatori su samo alati koji dodaju vrijednost procjenama ljudskih prava, a koje imaju jaku kvalitativnu dimenziju i nisu zamjena za njih. Primarni interes pri njihovom korištenju je u mjerenju nekoliko relevantnih odlika koje mogu biti u vezi s napretkom u ostvarivanju i uživanju ljudskih prava ili s procjenom napora koji se ulažu s ciljem ispunjavanja preuzetih obaveza iz oblasti ljudskih prava. Drugim riječima, koristimo ih kako bismo dobili objektivniju i sveobuhvatniju procjenu određenih aspekata ljudskih prava.

Njihova upotreba kao alata za izradu procjena o stanju ljudskih prava u potpunosti zavisi od dostupnosti i relevantnosti podataka. Za osmišljavanje relevantnih indikatora bitno je da im prethode participativni procesi koji će omogućiti aktivno i ravnopravno učešće svih aktera ljudskih prava. Samo na taj način može se omogućiti utvrđivanje sveobuhvatnog skupa indikatora, pri čemu će sami korisnici izabrati svaki od njih, te biti u skladu s njihovim ciljevima i nacionalnim kontekstom.

Ujedinjeni narodi zaslužni su za razvoj indikatora za ljudska prava. Indikatori su odgovor na uočenu potrebu da se usaglašenost država članica s ugovorima o ljudskim pravima, koje su ratificirale, provjeri kroz analizu i korištenje statističkih informacija. Vodeću ulogu u pripremi indikatora imao je Ured visokog komesara Ujedinjenih naroda za ljudska prava (OHCHR). OHCHR je 2006. godine predstavio okvirnu metodologiju za identifikaciju indikatora ljudskih prava, dok je 2008. godine započeo proces pripreme alata koji bi omogućili korištenje indikatora za ljudska prava na nivou država članica.

Sastavni dio tih alata jeste sama lista s indikatorima koji se odnose na široku grupu osnovnih ljudskih prava – građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Ona je utvrđena nakon opsežnih savjetovanja sa svim ključnim učesnicima procesa izvještavanja o ljudskim pravima. Na međunarodnom nivou uključeni su predstavnici ugovornih tijela, specijalni izvjestioci, stručnjaci iz akademskih institucija, međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva. Pojedinačna nacionalna savjetovanja uključila su institucije za ljudska prava, nosice procesa izrade javnih politika, organe odgovorne za izvještavanje i provođenje ugovora o ljudskim pravima, statističke institucije i organizacije civilnog društva. Značaj indikatora za ljudska prava potvrđen je odlukama Komiteta za

ekonomska, socijalna i kulturna prava i Komiteta za ljudska prava koji su promijenili svoje smjernice za izvještavanje država ugovornica, te sada od njih zahtijevaju da koriste odgovarajuću statistiku i indikatore za ona prava čije provođenje nadziru. Bosna i Hercegovina kao država potpisnica Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima obavezna je primjenjivati indikatore ljudskih prava!

Uspješna primjena indikatora ljudskih prava zavisi od kvaliteta utvrđenih atributa za svako od ljudskih prava! Atributi moraju biti zasnovani na iscrpnom poznavanju standarda ljudskih prava, moraju odražavati suštinu prava, ne smije ih biti mnogo (najčešće su četiri atributa sasvim dovoljna) i ne smiju se međusobno preklapati. Primjera radi, za pravo na život, kao osnovno ljudsko pravo, najčešće se koriste sljedeća četiri atributa: "arbitrarno lišavanje života", "nestanak pojedinaca", "zdravlje i ishrana" i "smrtna kazna". U slučaju prava na zdravlje, najčešće se koristi čak pet atributa: "spolno i reproduktivno zdravlje", "smrtnost djece i zdravstvo", "prirodno i radno okruženje", "prevencija, liječenje i kontrola bolesti" i "pristupačnost objekata zdravstvene zaštite i osnovnih lijekova". I inače, ako govorimo o pravima koja se odnose na ekonomska, socijalna i kulturna prava, u većini slučajeva koristi se metod generičkog pristupa utvrđivanju atributa ili indikatora zasnovanih na pojmovima adekvatnosti, pristupačnosti, dostupnosti, adaptibilnosti, prihvatljivosti i kvaliteta.

Pri izboru atributa ljudskih prava postoji jedna olakšavajuća okolnost koja je naročito važna za države koje tek osmišljavaju svoje nacionalne sisteme upotrebe ili primjene indikatora. Naime, temelji standarda ljudskih prava su univerzalni, što znači da jednom utvrđeni atributi ljudskih prava, koji su prošli provjeru i potvrdu stručnjaka, ne moraju biti utvrđivani ponovo, odnosno primjenjivi su u većini okruženja. Samo prilagođavanje nacionalnim kontekstima odvija se na nivou odabira specifičnih indikatora koje vezemo za attribute.

U idealnoj varijanti, svakom ljudskom pravu ili svakom od ključnih atributa ljudskih prava je potrebno pridodati set indikatora koji će uključivati najmanje po jedan strukturalni indikator, a zatim i indikator procesa i ishoda. Podjela indikatora na strukturalne, te indikatore procesa i ishoda utemeljena je na razumijevanju da se indikatori koriste u svrhu svojevrsnog mjerenja ljudskih prava, tj. mjerenje opredijeljenosti nosilaca obaveza (primarno države i državnih organa) da ispunjavaju svoje obaveze iz oblasti ljudskih prava, kao i mjerenje napora koje ulažu kako bi omogućile ispunjavanje tih obaveza, te mjerenje rezultata tih napora.

S toga:

Strukturalni indikatori (mjerenje opredijeljenosti) odražavaju ratifikaciju i usvajanje pravnih instrumenata, međunarodnih i domaćih, kao i postojanje i uspostavljanje osnovnih institucionalnih mehanizama koji se smatraju neophodnim za unapređenje i zaštitu ljudskih prava. Oni sadrže i podatke o okviru odgovarajućih državnih politika i strategija koje se odnose na ljudska prava. Primjera radi, strukturalni indikatori odnose se na "broj međunarodnih instrumenata za ljudska prava koje je država ratificirala", "postojanje domaćih zakona i ustavnih odredbi o pravima", ili, pak, "vrstu akreditacije nacionalnih institucija za ljudska prava".

Indikatori procesa (mjerenje napora) mjere aktuelne napore koje odgovorni ulažu kako bi svoja opredjeljenja iz domena ljudskih prava pretvorili u željene rezultate. Indikatori procesa podrazumijevaju i kontinuirano procjenjivanje politika i posebnih mjera koje se preduzimaju s ciljem ispunjavanja obaveza u oblasti ljudskih prava. Indikatori koji sadrže informaciju o budžetskim alokacijama često se koriste upravo u svrhu mjerenja napora.

Indikatori ishoda (mjerenje rezultata) omogućavaju jasan prikaz pojedinačnih i kolektivnih postignuća, koja odražavaju stepen uživanja ljudskih prava u datom kontekstu. Indikatori poput "udio radnika koji koriste povlastice iz planova za socijalno osiguranje" ili "stopa pismenosti mladih i odraslih" tipični su za ovu kategoriju indikatora.

U tabeli koja slijedi utvrđeni su atributi prava na život, te odgovarajući indikatori koji su u funkciji naprijed navedenih "mjerenja".

Univerzalni standard	Atributi	Indikatori
Pravo na život je univerzalni standard definiran članom 3. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i glasi:	Iz ovog standarda moguće je izvući najmanje četiri atributa koji odražavaju samu suštinu prava na život kao univerzalnog standarda ljudskih prava, i to su:	U finalnoj fazi prijevoda polazi se od činjenice da atributi zapravo predstavljaju konkretne obaveze države u odnosu na poštivanje i zaštitu odgovarajućeg ljudskog prava, u ovom slučaju prava na život. Slijedeći ovu logiku, moguće je utvrditi cijeli skup podataka koji će nam pomoći da utvrdimo da li država ispunjava svoje obaveze ili ne. Naravno, radi se o indikatorima kojima se mjeri opredijeljenost države da ispunji svoje obaveze, napore koje ulaže u njihovo ispunjavanje, te rezultate koje postiže. Drugim riječima, za svaki od atributa pripisuje se najmanje jedan strukturalni indikator (mjeri opredjeljenje), te indikator procesa (mjeri napor) i indikator ishoda (mjeri rezultat). Neki od indikatora koje vezemo uz attribute prava na život su:
Svako ima pravo na život, slobodu i sigurnost ličnosti.	Arbitrarno lišavanje života Nestanak pojedinaca Zdravlje i ishrana Smrtna kazna	- međunarodni ugovori o ljudskim pravima relevantni za pravo na život, koje je država ratificirala; - datum stupanja na snagu i obuhvaćenost prava na život u domaćim zakonima; - udio stanovništva koje koristi poboljšani izvor pijaće vode; - stopa ubistava (namjernih i nenamjernih) na 100.000 stanovnika.

Ipak, mora se imati u vidu da je u nekim slučajevima dovoljan samo jedan indikator koji može na adekvatan način obuhvatiti više od jednog atributa prava; u drugim, pak, slučajevima može biti potrebno nekoliko indikatora kako bi obuhvatili samo jedan atribut prava. Primjera radi, stopa pismenosti relevantna je za više od jednog atributa prava na obrazovanje.

U pogledu sadržaja indikatora razlikujemo objektivne indikatore, tj. indikatore koji predstavljaju činjenice (npr. tjelesna težina djece, broj nasilnih smrti, nacionalnost žrtava itd.) i subjektivne indikatore, tj. indikatore kojima predstavljamo procjene (npr. mišljenje pojedinaca o nezavisnosti pravosuđa, procenat pojedinaca koji se osjećaju sigurno u gradovima itd.).

U odnosu na oblik u kojem je predstavljen indikator, govorimo o kvantitativnim indikatorima koji su primarno izraženi kao brojevi, procenti ili indeksi, ali i o kvalitativnim indikatorima kao tekstualnim informacijama kojima predstavljamo objekte, mišljenja, percepcije, rasuđivanja i sl.

U odnosu na predmet njihove pažnje, o indikatorima ljudskih prava može se govoriti kao o indikatorima učinka, kojima je primarni cilj verifikacija promjena do kojih su dovele razvojne intervencije, te indikatorima usklađenosti koji daju jasnu sliku onoga što je stepen ispunjenosti obaveza koje proizlaze iz standarda ljudskih prava.

Osim ove tri kategorije, važno je istaći postojanje indikatora sveobuhvatnih normi i principa ljudskih prava koji su osmišljeni tako da pružaju informacije o mjeri u kojoj se proces primjene i ostvarivanja ljudskih prava poštuje, štiti i unapređuje nediskriminacija i ravnopravnost, pristup pravnim sredstvima zaštite i sl. Primjera radi, ako su u pitanju pomenute norme nediskriminacije i ravnopravnosti, onda je pri odabiru strukturalnih i indikatora procesa i ishoda potrebno tražiti dezagregirane podatke prema osnovama zabrane diskriminacije kao što su spol, invaliditet, etnička pripadnost, vjeroispovijest, jezik, dob, društvena i regionalna pripadnost.

Smjernice za razvoj indikatora ljudskih prava u Bosni i Hercegovini

Upotreba indikatora za ljudska prava dio je šireg procesa sistematskog rada na praćenju i ostvarivanju ljudskih prava. Njihova osnovna funkcija je mjerenje ostvarivanja ljudskih prava. Upravo zahvaljujući indikatorima, moguće je preciznije artikulirati i iznositi zahtjeve prema nadležnim institucijama, te kvalitetnije formulirati javne politike i programe, koji za cilj imaju olakšano ostvarivanje ljudskih prava. Iako veoma bitan, ovo je samo jedan od razloga zbog kojih je BiH nepohodan sistem prikupljanja i korištenja indikatora ljudskih prava.

Neki od pomenutih razloga uključuju i sljedeće:

Budući da je ovaj materijal i započet na osnovu kraćeg uvida u sadržaj preporuka koje su BiH uputila tijela UN-a za ljudska prava, bitno je naglasiti da korištenje indikatora, za svaku pojedinačnu državu, ima i svoj međunarodni značaj, budući da omogućava njihovo djelovanje u okviru pomenutih obaveznih mehanizama UN-a za ljudska prava. Ovdje se najprije misli na Univerzalni periodički pregled (UPP) kao ključni mehanizam kojim Vijeće za ljudska prava UN-a, u ciklusima od četiri i po godine, izrađuje pregled stanja ljudskih prava u državama članicama. Osim Vijeća za ljudska prava UN-a, tu je i obaveza izvještavanja prema devet komiteta za ljudska prava formiranih za svaki od devet važećih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Korištenje indikatora ljudskih prava omogućava suštinsko približavanje koncepta ljudskih prava onima kojima nedostaje njegovo dublje razumijevanje, što je naročito važno kada se radi o osobama od kojih se očekuje da uključuju ljudska prava u sve aspekte svog rada, što se, primjera radi, očekuje od državnih službenika.

Korištenje indikatora ljudskih prava unapređuje i sam kvalitet i kvantitet opće društvene rasprave o ljudskim pravima, tako što omogućava širenje rasprave i izvan granica zakonodavnog ili pravosudnog sektora i aktivno uključuje i one učesnike koji nemaju formalna znanja o instrumentima ljudskih prava.

Indikatori ljudskih prava veoma su važni za ispunjavanje lokalnih razvojnih ciljeva, kao i ciljeva koje vezemo uz koncept dobrog upravljanja. Oni osnažuju javno zagovaranje ljudskih prava naglašavajući njihovu suštinsku važnost za blagostanje ljudi.

Za pripremu i konačno utvrđivanje indikatora za ljudska prava u BiH, značajno je da svi učesnici procesa imaju saznanja o tome gdje se zapravo nalaze informacije koje sadrže indikatori ljudskih prava. U odgovoru na ovo pitanje bitno je poći od toga da indikatori ljudskih prava zapravo nisu potpuno novi ili nepoznati pokazatelji u BiH. Naime, većina uobičajenih i postojećih indikatora ili podataka iz administrativnih izvora može se preraditi i povezati s relevantnim standardima ljudskih prava i obavezama koje iz njih proističu. Međunarodna iskustva rada na indikatorima ljudskih prava pokazuju da jemoćue utvrditi makar četiri široke kategorije mehanizama za generiranje podataka koji bi mogli biti korisni pri razvijanju indikatora za izradu procjena stanja ljudskih prava.

Podaci o slučajevima kršenja ljudskih prava – kvalitativni ili kvantitativni podaci povezani s događajima koje karakterizira pojava kršenja ljudskih prava. Na ovaj način se, prikupljanjem informacija, opisuje sam akt kršenja ljudskih prava, uz identifikaciju žrtve i počinilaca. Izvori podataka u ovim slučajevima najčešće su svjedočanstva žrtava ili svjedoka, zatim informacije koje su pribavili mediji, ali i različiti izvještaji državnih institucija, organizacija civilnog društva, kao i međunarodnih mehanizama za praćenje ostvarivanja ljudskih prava.

Društveno – ekonomska statistika i podaci iz administrativnih izvora – agregatni skupovi podataka ili indikatora zasnovanih na objektivnim kvantitativnim ili kvalitativnim informacijama u vezi sa životnim standardom i drugim aspektima života. Tu se najčešće nalaze statistički podaci koji se odnose na oblasti poput: sastava stanovništva, ljudskih naselja, stanovanja, geografske raspoređenosti stanovništva; zdravlja i zdravstvenih usluga, invaliditeta, ishrane; obrazovne usluge; ekonomskih aktivnosti i stanovništva koje nije ekonomski aktivno; društveno ekonomskih grupa i socijalne mobilnosti; prihoda, potrošnje i bogatstva; socijalnog osiguranja i usluga socijalne zaštite; kulture, komunikacije i slobodnog vremena; korištenja vremena, javnog reda i mira te sigurnosti; prirodnog okruženja i političke aktivnosti. U ovoj oblasti moguća je i podjela na dodatne izvore, koji se odnose na:

- **administrativne podatke** pod kojima podrazumijevamo informacije koje generiraju i prikupljaju resorna ministarstva i regulatorna tijela vlade, poput sistema registracije građana, registara stanovništva i drugih administrativnih evidencijskih sistema;
- **statistička anketna istraživanja** koja se koriste za neposredno prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih informacija o podgrupama stanovništva. Anketnim ili istraživanjima zasnovanim na uzorku prikupljaju se podaci iz dijela stanovništva koje je njima obuhvaćeno, s ciljem izvođenja zaključaka za cjelokupno stanovništvo. U tom smislu su istraživanja zasnovana na uzorku zapravo isplativa sredstva za prikupljanje informacija u situacijama u kojima je potpun obuhvat nemoguć ili u kojima podaci iz administrativnih izvora nisu dostupni.
- **popise** kao ukupne enumeracije (brojanje) svih stanovnika jedne zemlje ili druge teritorije i razlikuje se od statističkih anketnih istraživanja, u kojima se intervjuiiraju samo odabrani stanovnici. Popisom dolazimo do osnovnih podataka o strukturi i glavnim karakteristikama stanovništva, kao i varijablama koje se ne mijenjaju brzo. Popis je ključni resurs za izradu dezagregiranih društveno-ekonomskih statistika, kao i za generiranje uzoraka za statistička anketna istraživanja.

Istraživanja o percepciji i stavovima – imaju za cilj utvrđivanje ličnih stavova o određenom pitanju reprezentativnog uzorka pojedinaca, pri čemu se mora imati na umu da je karakter ovako prikupljenih informacija prevashodno subjektivan. Informacije dobivene na ovaj način donose pojedinačne perspektive ili "glas naroda" u procjene stanja ljudskih prava.

Podaci zasnovani na procjenama stručnjaka – ovaj izvor informacija predstavlja mišljenje ograničenog broja ili uzorka "informiranih eksperata" (akademskih istraživača, naučnika, rukovodilaca) i podrazumijeva sistematičnije korištenje raznovrsnih izvora informacija, uključujući medije, državne izvještaje i izvještaje nevladinih organizacija.

Naravno, u kontekstu razmatranja smjernica za razvoj indikatora ljudskih prava u BiH, bitno je identificirati i same aktere jednog složenog procesa prikupljanja, a zatim obrade i analize indikatora ljudskih prava. I ovdje je međunarodna praksa prilično precizna, te utvrđuje sljedeće aktere čije se učešće smatra neophodnim za uspješno funkcioniranje sistema za prikupljanje i korištenje indikatora ljudskih prava u BiH:

Izabrani i imenovani nosioci političkih funkcija jedini su koji mogu garantirati političku posvećenost i odgovornost prema ljudskim pravima, te su, samim tim, veoma značajan akter u procesu uspostavljanja i održavanja sveobuhvatnog sistema promocije i zaštite ljudskih prava, zasnovanog, između ostalog, i na sistematskom prikupljanju i diseminaciji indikatora ljudskih prava.

Resorna ministarstva i javni organi jesu osnovni izvor širokog spektra administrativnih podataka, pri čemu je naročito važno da generiranje tih podataka bude zasnovano na strogim smjernicama i standardiziranoj metodologiji za evidenciju i kompilaciju relevantnih

informacija. U tom smislu, i pored toga što same smjernice dolaze iz nacionalnih statističkih agencija i međunarodnih organizacija, uvijek postoji potreba za periodičnim nezavisnim pregledom kako bi paketi administrativnih podataka bili pouzdani i vjerodostojni.

Nacionalne institucije za ljudska prava, u zavisnosti od ustavnog i zakonskog okvira, nose manju ili veću odgovornost za sistem ljudskih prava u svakoj pojedinoj državi, pa samim tim i za odgovarajuću primjenu i okolnostima prilagođenu upotrebu indikatora za ljudska prava. Za ova tijela od presudnog je značaja njihova nezavisnost, adekvatno finansiranje, pristupačnost, te dovoljni kapaciteti za provođenje nacionalnih planova ljudskih prava, kao i praćenje i analizu stanja ljudskih prava. U pojedinim državama, upravo su nacionalne institucije za ljudska prava bile predvodnice i voditeljice programa i projekata kojima je cilj bio sistematsko uvođenje indikatora za ljudska prava u djelovanje nacionalnog sistema namijenjenog promociji i zaštiti ljudskih prava.

Institucije za kontekstno specifične ranjive grupe koje su najčešće izložene diskriminativnim postupcima i društvenom isključenju "prirodni" su partneri u svim naporima usmjerenim na promociju, izgradnju i održavanje sistema ljudskih prava utemeljenog, između ostalog, i na sistematskoj upotrebi indikatora za ljudska prava.

Nacionalne institucije za statistiku neizostavan su partner u pokušaju ustanovljavanja sistematskog korištenja indikatora za ljudska prava. U tom smislu, veoma je važno da i ova tijela uživaju potreban stepen nezavisnosti, kao i zadovoljavajuće kapacitete za kvalitetno prikupljanje i diseminaciju indikatora. Izuzetno je važan njihov doprinos stručnoj raspravi koja mora pratiti proces uvođenja indikatora u svim njegovim fazama. Naravno, i sama primjena indikatora u značajnoj mjeri direktno zavisi od spremnosti ovih institucija da se angažiraju u oblasti ljudskih prava.

Nacionalni i međunarodni tribunali i sudovi koriste ili bi trebali koristiti statističke podatke pri izradi procjena potencijalnih povreda međunarodnih i nacionalnih normi koje se odnose na ljudska prava. Njima je ovo naročito važno u pokušajima da se sudski ustanovi pojava "sistemске diskriminacije", kao i efikasnost javnih programa, politika i mjera.

Civilno društvo je osnovni alternativni izvor vjerodostojnih informacija o kršenjima i povredi ljudskih prava. Međutim, izvještavanje o povredama ljudskih prava nije uvijek sistematično i vjerodostojno, između ostalog i zato što ne postoji dovoljno razvijena svijest o metodologiji za standardiziranje prikupljenih informacija, a postoji i faktor nedovoljnih resursa za izradu evidencija, kojim bi bili obuhvaćeni podaci prikupljeni u vremenu i prostoru.

Ured visokog komesara Ujedinjenih naroda za ljudska prava (OHCHR), kao međunarodna organizacija i dio sistema UN-a, s mandatom da unapređuje i štiti uživanje i puno ostvarivanje svih prava utvrđenih međunarodnim pravom u oblasti ljudskih prava za sve, neizbježni je akter napora usmjerenih ka uspostavljanju sistematskog praćenja ostvarivanja ljudskih prava zasnovanog na primjeni indikatora za ljudska prava.

Mediji, i štampani i elektronski, također su akteri koji značajni utiču na proces sistematskog korištenja indikatora za praćenje i procjenu stanja ljudskih prava. Od medija se traži da prepoznaju značaj i potencijal indikatora za ljudska prava, te da ih redovno koriste u svojim izvještavanjima kako bi kontinuirano radili na podizanju svijesti javnosti o stanju u oblasti ljudskih prava, te ponudili mogućnost građanima i građankama da jasnije artikuliraju i argumentiraju svoja očekivanja od nadležnih institucija vlasti i javne uprave.

Odgovornost za izradu općeg pregleda stanja ljudskih prava ima radna grupa MLJPI-a, naravno uz aktivnu saradnju svih institucija koje su prepoznate kao administrativni izvori podataka potrebnih za formiranje indikatora ljudskih prava. Osim indikatora, oni se u svom radu na općem pregledu mogu osloniti i na širok spektar prethodnih izvještaja, a naročito preporuka koje su upućene BiH, te dokumente organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija kojima su u fokusu ljudska prava u BiH. Opći pregled ne smije biti suviše obiman materijal, pa je svako od navedenih prava potrebno predstaviti na nivou ključnih i najprioritetnijih problema te što preciznijih i ilustrativnijih indikatora.

Stanje ljudskih prava u BiH je, između ostalog, odraz efikasnosti i efektivnosti sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH. To je i razlog koji opći pregled stanja ljudskih prava u BiH čini naročito pogodnom dokumentacijskom osnovom za SWOT analizu pomenutog sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH. Analiza kojom seutvrđuju snage i slabosti, kao unutrašnji faktori sistema, odnosno prilike i prijetnje, kao vanjski faktori iz okruženja predmetnog sistema, svojevrsna je sinteza prethodno utvrđenog općeg pregleda stanja ljudskih prava u BiH. Njen značaj ogleda se u tome što daje smjernice za utvrđivanje vizije i strateških ciljeva sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Ovo je način da se osigura da sistem izvještavanja bude u funkciji unapređenja nadređenog sistema promocije i zaštite ljudskih prava. SWOT analiza provodi se u okviru radionice u čijem radu, osim članova radne grupe MLJPI-a, mogu učestvovati i predstavnici nacionalnih institucija za ljudska prava, organizacija civilnog društva i onih institucija vlasti koje su usko povezane s provođenjem aktivnosti na zaštiti i promociji ljudskih prava. Slijedi tabela s nekoliko pitanja koja se mogu koristiti za potrebe SWOT analize.

Snage (Strengths – S)	Slabosti (Weaknesses – W)
Šta su pozitivne specifičnosti našeg sistema promocije i zaštite ljudskih prava?	Koji se segmenti sistema mogu smatrati lošijim u odnosu na druge? Šta su ključne prepreke za razvoj sistema?
Koji se procesi u okviru sistema mogu smatrati naprednim u odnosu na praksu iz bližeg i daljeg okruženja?	
Prilike (Opportunities – O)	Prijetnje (Threats – T)
Da li postoje neke okolnosti u okruženju koje se mogu smatrati dobrim prilikama za unapređenje i razvoj našeg sistema promocije i zaštite ljudskih prava?	U kojim specifičnim aspektima prilike u okruženju mogu ugroziti naš sistem promocije i zaštite ljudskih prava?

Na istoj radionici bit će provedena i sljedeća aktivnost strateškog planiranja koja se odnosi na već pomenuto utvrđivanje vizije i strateških ciljeva sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Osim SWOT analize, tehnika izrade problemskog stabla i stabla ciljeva bit će korištena u provođenju ove aktivnosti. I vizija i strateški ciljevi postavljaju se u odnosu na moguć doprinos sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora ukupnom sistemu zaštite i promocije ljudskih prava.

Učesnici radionice imaju priliku da se očituju o stepenu prioritarnosti u odnosu na navedene oblasti, te da utvrde strateške ciljeve za tri oblasti koje se ističu kao najprioritetnije. Strateški ciljevi posmatraju se kao glavni pravci djelovanja koji vode ka ostvarenju postavljene vizije.

Sama vizija rezultat je strateškog fokusiranja koje se zanima za, s jedne strane, perspektivne i postojeće prednosti sistema, i njegove najizraženije probleme, s druge strane. Šta je to što je najbolje u vezi s našim sistemom izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima? S druge strane, šta je naš najveći nedostatak, najveći problem? U odgovoru na ova dva osnovna pitanja nalazi se i sadržaj vizije koju treba postaviti. Dobra praksa oblikovanja strateških vizija nalaže da vizija sadrži sljedeće elemente:

Обликовање будуће позције - у овом дијелу визије подсјећа се на постојеће предности и прилике, а закључује се с формулирањем будуће позције система која ће бити резултат искоришћених предности и прилика.

Обликовање заједничке перспективе – визијом се оvdje подсјећа на кључне проблеме и изазове система, те афирмирају вриједности и принципи, чијим се поштивањем и provoђењем омогућава њихово превазилажење и заузимање позције споменуте у првом дијелу.

Визија је основа за коначно постављање и обликовање стратегијских циљева, а посредно утиче и на припрему и provoђење појединачних планова извјештавања од којих се очекује да у сваком сегменту одражавају стратегијске циљеве који су постављени пред систем извјештавања о provoђењу међународних уговора у области људских права.

Пregled планова извјештавања о provoђењу појединачних међународних уговора саставни је дио оквирног програма. На основу раније утврђених задужења, pregled svakog појединачног плана извјештавања израђује службеник MLJPI-a који је за то задужењ. Саставни елементи svakog од ових појединачних pregleda су:

- основне информације о међународном или регионалном уговору
- листа информација о називу аката и докумената припремљених у претходно оствареној комуникацији БиХ с механизмом надлежним за праћење предметног уговора
- информација о кључним препорукама у предметној области и индикаторима који омогућавају праћење њиховог provoђења
- приједлог институција чији представници ће чинити радно тијело задужењо за припрему нацрта и приједлога извјештаја
- приједлог временског оквира за provoђење активности на припреми извјештаја
- контакт-подаци службеника MLJPI-a БиХ задужењог за provoђење појединачног плана извјештавања

Уз календар, као прилози оквирном програму припремају се и pregled актуелних препорука које су БиХ упutilи међународни и регионални механизми у области људских права, који сlijеди pregled индикатора који омогућавају праћење provoђења уговора и поменутих препорука, те pregled административних извора података, тј. институција власти у БиХ које располажу или су надлежне за прикупљање података који су дефинирани и као индикатори људских права за БиХ. Ови прилози формирају се одговарајућим исписом из централне базе података MLJPI-a.

Након реализације свих наведених активности, радна група MLJPI-a обједињује све материјале и прилоге у приједлог оквирног програма који се доставља министру на усвајање, тј. доношење одлуке о усвајању оквирног програма извјештавања о provoђењу међународних уговора о људским правима за период 20__ - 20__ (Образац бр. 13).

3.3 Тактички оквир – Планови извјештавања по појединачним међународним уговорима о људским правима (појединачни планови извјештавања)

Израда извјештаја према тијелима UN-a или VE представља кључни елемент циклуса праћења стања људских права. Извјештавање је стратегијски алат за прикупљање и анализу информација, представљање налаза о стању људских права, изражавања забринутости поводом проблема у области људских права, укључивање других институција у рад на људским правима и заговарање позитивних промјена предлагањем препорука за дјеловање.

Shema: Prikaz ciklusa izvještavanja

На тактичком нивоу планови извјештавања по појединачним међународним уговорима о људским правима кључни су instrument који:

- осигурава координацију с већим бројем извјештајних јединица с различитих нивоа власти
- омогућава сврсисходно коришћење података из централне базе података људских права
- представља instrument за validацију нацрта и извјештаја те provoђење процеса јавних консултација.

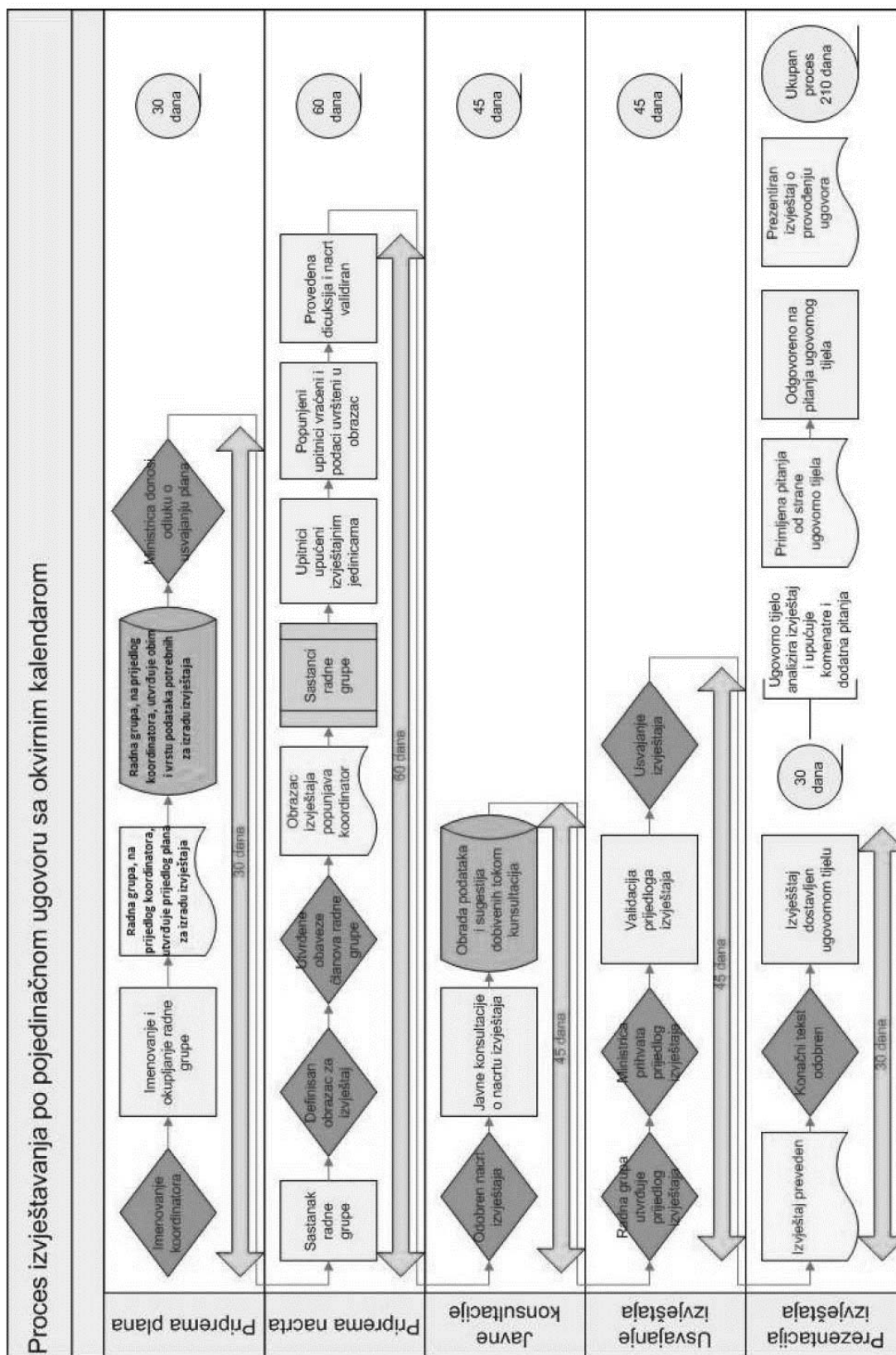
Sam tok izrade извјештаја по појединачним међународним уговорима је комплексан и потребно га је прилагодити структури извјештаја и роковима у којима се извјештај има изградити. Donekle олакшавајућа околност jeste чињеница да је БиХ изradila иницијалне извјештаје према већини међународних уговора те се процес извјештавања базира на извјештавању о издатим препорукама. Изuzetak представља Конвенција

Vijeće Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ali se, u skladu s članom 68. te konvencije, može očekivati da će se izvještaj bazirati na upitniku što bi trebalo da pojednostavi proces izvještavanja.

Tabelami prikaz procesa izvještavanja ukazuje na to da postoje brojne faze izrade pojedinačnog izvještaja i da je ovom procesu potrebno pristupiti planski. Ako se uzmu ranije navedene procjene vremena koje je potrebno za izradu pojedinačnog izvještaja, onda se može zaključiti da će se period izrade protezati na oko šest mjeseci. Neke faze će se, istina, međusobno preklapati što će u najvećoj mjeri zavisiti od eventualnog pomjeranja rokova zbog nepredviđenih okolnosti.

Faza	Koraci	Metode i alati	Učesnici	Rezultati
Planiranje i priprema pojedinačnih izvještaja	Analiza preporuka i priprema plana izrade pojedinačnog izvještaja	Okvirni program, centralna baza podataka, plan za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 14), radni obrazac za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 15), odluka o usvajanju Plana za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 16), prateći akt/ zahtjev za imenovanje člana radne grupe za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" uz Odluku o usvajanju Plana za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 17), odluka o imenovanju radne grupe za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 18)	Radna grupa MLJPI-a, ministar, kabinet ministra, pomoćnik ministra, koordinator, institucije/ članice radne grupe za izradu izvještaja	U skladu s okvirnim programom, utvrđeni su rokovi za izvještavanje o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. Na prijedlog službenika MLJPI-a, članaradne grupe MLJPI-a zaduženog za konkretni međunarodni ugovor, radna grupa MLJPI-a utvrđuje prijedlog plana za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", kao i: Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e) Odgovarajući dijelovi općih komentara tijela za nadzor nad provođenjem (ako postoje) Podaci koji su dostupni u bazi Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti Pitanja na koja je potrebno odgovoriti Izvještajna(e) jedinica(e) Na prijedlog radne grupe MLJPI-a, ministar donosi odluku o usvajanju plana za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i odgovornog službenika MLJPI-a imenuje kao koordinatora. Određeni su članovi radne grupe, nakon što je relevantnim institucijama upućen akt sa zahtjevom za imenovanje, uz koji je dostavljen i plan za izradu izvještaja i donesena je odluka o imenovanju radne grupe za izradu izvještaja.
	Priprema nacrtu izvještaja	Metodologija, plan za izradu izvještaja prema "naziv međunarodnog ugovora", radni obrazac za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", poziv na prvu sjednicu Radne grupe za izradu "puni naziv izvještaja" (Obrazac br. 19), predmetni međunarodni ugovor, Upitnik za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu izvještaja o provođenju međunarodnog ugovora (Obrazac br. 21), prateći akt uz Upitnik za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu izvještaja o provođenju međunarodnog ugovora (Obrazac br. 20), zapisnici sa sastanaka radne grupe, smjernice za pripremu predmetnog izvještaja, Zahtjev za validaciju nacrtu izvještaja (Obrazac br. 22).	Radna grupa, koordinator, ministar, kabinet, institucije članice radne grupe	Radna grupa upoznata je sa sadržajem predmetnog međunarodnog ugovora, preporukama i očekivanjima u pogledu sadržaja izvještaja o provođenju predmetnog međunarodnog ugovora. Radni obrazac za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", koji inicijalno popunjava koordinator, dopunjen je s prikupljenim i obrađenim komentarima članova radne grupe. Utvrđena je okvirna dinamika održavanja sjednica radne grupe i njihove glavne teme usklađene s vremenskim okvirom utvrđenim u Planu za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora". Utvrđene su obaveze pojedinih članova u pogledu prikupljanja potrebnih podataka. Utvrđeni su i distribuirani upitnici za izvještajne jedinice. Izvještajne jedinice dostavile su podatke, koordinator je izvršio obradu i inicijalnu interpretaciju podataka. Provedena diskusija na nivou radne grupe i usaglašavanje interpretiranih odgovora, izrađen nacrt izvještaja, dostavljen na validaciju institucijama članicama radne grupe. Pribavljeni odgovori institucija članica radne grupe u odnosu na zahtjev za validaciju nacrtu izvještaja.

	Javne konsultacije o nacrtu izvještaja	Plan za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", odluka o usvajanju nacrtu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i provođenju javnih konsultacija (Obrazac br. 23), obrazac za konsultacije o nacrtu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 25), obavještenje o provođenju javnih konsultacija/prateći akt uz obrazac za konsultacije o nacrtu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 24), zapisnici sa sastanaka.	Radna grupa, koordinator, ministar, kabinet, zainteresirani akteri javnih konsultacija	Odobren nacrt izvještaja za potrebe provođenja javnih konsultacija. Pribavljeni i obrađeni komentari i sugestije na nacrt izvještaja.
	Usvajanje izvještaja	Plan za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", obrazac za konsultacije o nacrtu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" zapisnici sa sastanaka radne grupe, zvanični akt dopisa kojim se dostavlja prijedlog izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" Vijeću ministara BiH (Obrazac br. 26), smjernice za pripremu predmetnog izvještaja	Radna grupa, koordinator, ministar, kabinet, institucije članice radne grupe	Rezultat javnih konsultacija obrađen i uključen, nakon usaglašavanja na nivou radne grupe, u prijedlog izvještaja. Usaglašeni prijedlog izvještaja ministar upućuje na konačnu validaciju institucijama članicama radne grupe. Nakon postupka validacije, ministar donosi odluku o usvajanju izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i dostavljanju "naziv ugovornog tijela"
	Komunikacija i prezentacija izvještaja nadležnom ugovornom tijelu	Odluka o imenovanju delegacije za predstavljanje izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog tijela" pred "naziv ugovornog tijela" (Obrazac br. 27)	Koordinator, ministar, kabinet, delegacija, radna grupa.	Izvještaj o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i prateći akti prevedeni i dostavljeni nadležnom ugovornom tijelu. Primljena i obrađena pitanja nadležnog ugovornog tijela na dostavljeni izvještaj o provođenju "naziv međunarodnog ugovora". Izvršena prezentacija izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i odgovora na dodatna pitanja pred "naziv ugovornog tijela".
	Ugovorno tijelo dostavlja preporuke i zapažanja BiH	Informacija o preporukama i zapažanjima "naziv ugovornog tijela" na izvještaj o provođenju "naziv međunarodnog ugovora"	Koordinator, ministar, kabinet, Vijeće ministara BiH, Parlamentarna skupština BiH, institucije članice radne grupe	Izrađena informacija o preporukama i zapažanjima "naziv ugovornog tijela" na izvještaj o provođenju "naziv međunarodnog ugovora". Preporuke i zapažanja "naziv ugovornog tijela" kao i zaključci institucija BiH obrađeni i uneseni u centralnu bazu podataka.

3.3.1. Izrada plana izvještavanja: forma plana

Prvi korak u procesu izvještavanja je izrada odgovarajućeg plana izvještavanja. I na taktičnom nivou ključna je uloga MLJPI-a u procesu pripreme svakog pojedinog plana za izradu izvještaja o provođenju međunarodnog ugovora o ljudskim pravima (Obrazac br. 14). Naime, upravo zaposleni u MLJPI-u imaju specijalizirana znanja koja im omogućavaju da pitanja iz raznih oblasti sagledavaju iz ugla ljudskih prava što uglavnom nisu vještine koje se stiču radom u drugim dijelovima uprave. Zbog toga je potrebno da proces i pripreme i rada u radnoj grupi u što većoj mjeri usmjerava MLJPI, odnosno osoba koja će koordinirati proces predmetnog izvještavanja.

Smjernicama se utvrđuju standardizirani radni obrazac za izradu izvještaja prema "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 15) koji prejednicira veliki broj informacija koje su značajne za članove radnih grupa koji će raditi na pojedinačnim izvještajima. Također, obrazac se bazira na dostupnim podacima kojima upravlja MLJPI kako bi se priprema samog izvještaja maksimalno pojednostavila i omogućila što efikasniji rad radne grupe.

Sam obrazac sastoji se iz dva dijela: prvi, koji sadrži opće informacije o ugovoru i statusu izrade izvještaja BiH i drugi dio u kojem se utvrđuju elementi potrebni za izradu što kvalitetnijeg odgovora.

Većinu podataka u ovom obrascu preliminarno ispunjava koordinator radne grupe. U biti, koordinator, oslanjajući se na centralnu bazu podataka i druge izvore, preliminarno ispunjava sve dijelove obrasca osim nacrtu odgovora. Ti podaci bit će predmet diskusije na sastancima radne grupe, te će se na osnovu tih diskusija i dopunjavati.

Primjer popunjenog radnog obrasca za izradu izvještaja o provođenju "Međunarodne konvencije o eliminaciji rasne i svih oblika diskriminacije": 11., 12. i 13. periodični izvještaj prema Međunarodnoj

Naziv međunarodnog ugovora	Međunarodna konvencija o eliminaciji rasne i svih oblika diskriminacije	Link:
Datum ratifikacije i broj službenih novina u kojem je objavljena odluka i/ili odluka o preuzimanju		
Broj izvještaja	11., 12. i 13. periodični izvještaj	
Broj prethodnog izvještaja	8., 9. i 10. periodični izvještaj	Link:
Naziv tijela za nadzor nad provođenjem ugovora	Komitet UN-a za eliminaciju rasne diskriminacije	
Smjernice za izradu izvještaja prema navedenom ugovoru (ako ih je usvojilo navedeno tijelo)	http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=63	
Datum kada su izdate preporuke za BiH	25. august 2010.	Link:
Period na koji se odnosi izvještaj	25. august 2010. – juli 2016.	
Koordinator procesa izvještavanja		
Rok za izradu nacrtu	april 2017.	
Rok za dostavu izvještaja tijelu za nadzor ugovora	juli 2017.	
Obim izvještaja u skladu sa smjernicama	21200 riječi	

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor nad provođenjem (ako postoje)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
7. U svjetlu Opće preporuke broj 17 (1993) o uspostavi nacionalnih institucija koje pomažu primjenu Konvencije, Komitet preporučuje da država potpisnica dodijeli Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH potrebne ljudske, materijalne i finansijske resurse za efikasno obavljanje mandata i eliminiira odredbe o nacionalnosti ombudsmena iz Zakona o ombudsmenu za ljudska prava, uzimajući u obzir princip neutralnosti takvih institucija i njihovu misiju da štite ljudska prava svih građana.	Član 6.	Opća preporuka broj 17 (1993) o uspostavi nacionalnih institucija koje pomažu primjenu Konvencije	Podaci o Zakonu o Instituciji ombudsmena Podaci o posljednjem imenovanju ombudsmena Broj zaposlenih na dan xx.xx.xxxx. godine Broj izdatih preporuka u periodu od xx.xx.xxxx. do xx.xx.xxxx. godine	Budžet institucije po godinama za posljednjih pet godina Broj zaposlenih Broj obuka zaposlenih Broj osoba koji se obratio instituciji po godinama u posljednjih pet godina Broj izdatih preporuka Podaci o prostorijama koje institucija koristi (kvadrata po osobi, prostorije za rad sa strankama, geografska raspoređenost) Broj izdatih specijalnih izvještaja Broj uvažanih preporuka Podaci o broju i nacionalnosti osoba koje su se prijavile na posljednji konkurs za imenovanje ombudsmena	Da li je došlo do smanjenja ili povećanja budžeta Institucije ombudsmena? Do koje mjere postojeći budžet utiče na efikasnost rada Institucije? Koji drugi izvori finansiranja (donatorska i druga pomoć) je bila dostupna instituciji u posljednjih pet godina? Do koje mjere nedostatak resursa utiče na učinak Institucije? Na koji način Institucija osigurava svoje prisustvo na terenu? Da li se bilježi nazadovanje ili napredak u smislu usvajanja odluka Institucije? Šta je učinjeno da se uklone odredbe iz Zakona, odnosno da se osigura princip neutralnosti Institucije?	Institucija ombudsmena za ljudska prava Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH Ministarstvo finansija i trezora BiH Parlamentarna skupština BiH
Odgovor	Institucija ombudsmena za ljudska prava zadržala je akreditaciju u statusu A. ICC je izdao niz preporuka od kojih zavisi odluka o reakreditaciji. U periodu od prethodnog izvještaja Bosna i Hercegovina uložila je dodatne napore kako bi Institucija ombudsmena ostvarila svoj ustavni i zakonski položaj. U toku 2015. i 2016. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH formiralo je radnu grupu s ciljem jačanja pravnih garancija za nezavisnost uključujući i finansijsku nezavisnost Institucije ombudsmena. Nacrt zakona koji je dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH nije usvojen te je Ministarstvo u svom planu za 2017. godinu predviđjelo aktivnost na izradi novog nacrtu zakona. S druge strane, bitno je istaći da je Parlamentarna skupština BiH a posebno Zajednička komisija za ljudska prava pružala Instituciji ombudsmena podršku u provođenju svog mandata, a posebno u pogledu promocije i zaštite prava ugroženih grupa kao što su: osobe s invaliditetom, LGBT i nestale osobe. U tom smislu održane su tematske sjednice Parlamentarne skupštine BiH, a posebno je bitno naglasiti da je nekoliko zakona izmijenjeno i dopunjeno u smislu provođenja preporuka ombudsmena. U toku 2015. godine Parlamentarna skupština BiH stvorila je preduslove i osigurala da proces izbora ombudsmena bude proveden u skladu sa Pariskim principima u pogledu transparentnosti, učešća civilnog društva i pluralizma što su pozdravile brojne nevladine i međunarodne organizacije. Ova podrška					

	nastojanja osigurala su nesmetanu primopredaju dužnosti i nastavak djelovanja Institucije. U periodu od 2010. do 2016. godine budžet Institucije nije se povećavao, a u toku 2014. godine zbog ušteda je došlo do smanjenja budžeta za 14%. Ovo smanjenje nije uticalo na redovne aktivnosti Institucije, ali jeste na potencijalne aktivnosti u oblasti promocije. Uz podršku brojnih međunarodnih organizacija i razvojnih agencija, provedene su aktivnosti iz nadležnosti Institucije te su objavljeni specijalni izvještaji, priručnici, organizirane konferencije i obuke za razne institucije i organizacije. Uz podršku Misije OSCE-a osigurano je prisustvo Institucije na terenu organiziranjem redovnih dana u Orašju, Trebinju, Drvaru itd. Osim toga Institucija je u saradnji s lokalnim vlastima otvorila redovni terenski ured u Tuzli. U ovom periodu Institucija je izdala u prosjeku 3500 preporuka od čega je 47% provedeno. Na osnovu preporuka ombudsmena otklonjeno je kršenje prava za 376 osoba u toku 2010. godine, 476 u toku 2011... Institucija procjenjuje da je zahvaljujući izdatim preporukama u periodu 2010-2016. oko 67 zakona usklađeno sa standardima ljudskih prava.
--	---

3.3.2. Izrada plana izvještavanja: utvrđivanje indikatora za izvještavanje

Potreba korištenja standardiziranog pristupa za izvještavanje ključna je za efikasno i kvalitetno izvještavanje ugovornih tijela.

Još bitnije je da proces utvrđivanja načina za praćenje i izvještavanje o stanju ljudskih prava bude preciziran kako bi što bolje odgovorio na zahtjeve ugovornih tijela. Zauzvrat, ovaj proces doprinosi efikasnosti i kvalitetu odgovora. U nastavku će biti riječi o procesu koji, u pravilu, provodi koordinator procesa izvještavanja.

Kao što je i ranije naglašeno, ovo je proces koji će u velikoj mjeri zavistiti od stručnih znanja zaposlenih u MLJPI-u u oblasti ljudskih prava. Metodologija daje smjernice za ujednačavanje ovog pristupa za sve procese izvještavanja i u skladu je sa svim smjernicama za pojedinačne izvještaje. Istovremeno, prednost ove metodologije je i njena usklađenost s potrebama utvrđivanja indikatora za praćenje i izvještavanje o stanju ljudskih prava, odnosno onih indikatora koji postaju dio baze kojom upravlja MLJPI.

Preporuke mehanizama za ljudska prava ugovornih tijela u smislu izvještavanja ali i utvrđivanja indikatora postaju ključna odrednica u ovom procesu. Nakon što se odrede odgovarajući indikatori, oni postaju referentne tačke za praćenje ljudskih prava i pomažu u procesu izvještavanja i praćenja provođenja preporuka dobivenih na osnovu međunarodnih ugovora. Olakšavajuću okolnost predstavlja činjenica da ugovorna tijela u svojim preporukama obično daju informacije na osnovu kojih je moguće identificirati potencijalne indikatore. Također, preporuke uglavnom sadrže indikatore koji bi se mogli definirati kao strukturalni, indikatori procesa i indikatori ishoda (napomene o indikatorima su sastavni dio prethodnog poglavlja koje se odnosi na strateški okvir izvještavanja).

Utvrđivanje ovih indikatora ključno je za identificiranje i ispunjavanje redova IV., V., VI. i VII. Radnog obrasca za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora". Na taj način će koordinator biti u mogućnosti da utvrdi koji podaci se već prikupljaju, koji nedostaju, na koja pitanja je potrebno odgovoriti i, konačno, ko bi trebalo da dostavi te podatke.

Preporuka: (Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) 2006., 26)

Odbor poziva državu članicu da uskladi zakone u dva entiteta i ubrza izradu i usvajanje podzakonskih akata i uspostavljanje relevantnih struktura i institucija potrebnih za provedbu. Pored toga, preporučuje da se primjenjuju konkretne mjere za jačanje žena kako bi prijavljivale slučajeve porodičnog nasilja i da se putem programa obuke osigura da su javni zvaničnici, posebno predstavnici institucija za provođenje zakona, pravosuđa, pružaoci zdravstvenih usluga, socijalni radnici i nastavnici u potpunosti upoznati sa važećim zakonskim odredbama, da im je podignuta svijest o svim oblicima nasilja nad ženama i da posjeduju vještine kako bi na to reagovali na adekvatan način. Odbor također potiče državu članicu da prikuplja podatke o slučajevima porodičnog nasilja nad ženama i da na osnovu takvih podataka nastavi razvijati održive strategije za borbu protiv ovakvog kršenja ljudskih prava. (Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) 2006., 26)

Vrsta indikatora	Strukturalni	Indikator procesa	Indikator ishoda
Odgovarajući segmenti preporuke	uskladi zakone u dva entiteta i ubrza izradu i usvajanje podzakonskih akata i uspostavljanje relevantnih struktura i institucija potrebnih za provođenje nastavi razvijati održive strategije za borbu protiv ovakvog kršenja ljudskih prava.	konkretna mjera za jačanje žena kako bi prijavljivale slučajeve porodičnog nasilja i da se putem programa obuke osigura da su javni zvaničnici, posebno predstavnici institucija za provođenje zakona, pravosuđa, pružaoci zdravstvenih usluga, socijalni radnici i nastavnici u potpunosti upoznati s važećim zakonskim odredbama, da im je podignuta svijest o svim oblicima nasilja nad ženama i da imaju vještine kako bi na to reagovali na adekvatan način	prikuplja podatke o slučajevima porodičnog nasilja nad ženama reagirali na adekvatan način
Indikatori koji se mogu utvrditi za potrebe praćenja i izvještavanja	Stepen usklađenosti entitetskih zakona Broj podzakonskih akata koji su usvojeni Broj struktura (komisija i timova) i institucija koje su predviđene zakonima Broj strategija revidiranih nakon prikupljanja podataka	Broj mjera za prijavljivanje nasilja Procenat policijskih službenika, sudija, tužilaca, zdravstvenih radnika, socijalnih radnika koji su educirani o zakonima koji se tiču nasilja u porodici Učinak obuka u pogledu znanja	Podaci o mjerama za unapređenja prikupljanja podataka Broj provedenih istraživanja Prevalenca nasilja u porodici Broj prijavljenih predmeta Broj predmeta u kojima je podnesena optužnica Broj presuda Vrste presuda Broj slučajeva recidiva

Odbor preporučuje da država članica razmotri usvajanje nacionalnog zakonodavstva kojim se zabranjuje objavljivanje ličnih detalja djece od strane medija i/ili novinara i osiguravaju srazmjerne kazne za takvo ponašanje. Isto tako poziva državu članicu na uspostavljanje specifičnih i povoljnih mehanizama za djecu kako bi se mogla žaliti na kršenje njihove privatnosti i povećanje zaštite djece u krivičnim postupcima. Nadalje, Odbor preporučuje da država članica razmotri vođenje kampanja za podizanje svijesti novinara i drugih medijskih stručnjaka o Konvenciji i pravu djece na privatnost. (Konvencija o pravima djeteta (CRC) 2012., 38)

Vrsta indikatora	Strukturalni	Indikator procesa	Indikator ishoda
Odgovarajući segmenti preporuke	usvajanje nacionalnog zakonodavstva kojim se medijima i/ili novinarima zabranjuje objavljivanje ličnih podataka o djeci i osiguravaju srazmjerne kazne za takvo ponašanje uspostavljanje specifičnih i odgovarajućih mehanizama za djecu kako bi se mogla žaliti na kršenje njihove privatnosti i povećanje zaštite djece u krivičnim postupcima.	vođenje kampanja za podizanje svijesti novinara i drugih medijskih stručnjaka o Konvenciji i pravu djece na privatnost.	osiguravaju srazmjerne kazne za takvo ponašanje

Indikatori koji se mogu utvrditi za potrebe praćenja i izvještavanja	Kojim zakonima je medijima zabranjeno objavljivanje ličnih podataka o djeci? Koji profesionalni standardi su razvijeni za zaštitu ličnih podataka djece? Koji mehanizmi postoje za zaštitu privatnosti djece?	Broj kampanja i drugih aktivnosti Učinak kampanja i aktivnosti	Broj prijava koje se odnose na kršenje privatnosti djece Broj i vrsta izrečenih sankcija novinarima i medijima?
--	---	--	---

3.3.3. Usvajanje plana izvještavanja i imenovanje koordinatora

Nakon usvajanja plan izvještavanja predstavlja ključni taktički alat za proces izvještavanja. Plan je također i izvrstan alat za upoznavanje nadležnih institucija s obimom i svrhom izvještavanja u pogledu pojedinačnih izvještaja ali i izvrstan alat za zagovaranje provođenja preporuka.

Ključni segmenti svakog plana navedeni su ispod. Najveći i centralni dio plana je dio V. koji sadrži ispunjen obrazac za izradu pojedinačnih izvještaja. Osim njega značajan dio obuhvata i plan konsultacija. Ostali segmenti plana uglavnom se odnose na već dostupne prevode odgovarajućih dokumenata kao i segmente ovog protokola.

PRIMJER: STRUKTURA PLANA ZA IZRADU IZVJEŠTAJA PREMA "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

I - Uvod

II - Metodologija izrade izvještaja u skladu sa smjernicama

III - Vremenski okvir i hronološki pregled aktivnosti

IV - Tekst preporuka koje su usvojila tijela za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora

V - Institucije koje će učestvovati u izradi izvještaja članstvom u radnoj grupi

VI - Obrazac za izradu pojedinačnih izvještaja

VII - Plan konsultacija

VI.1.- Pregled zainteresiranih strana

VI.2. - Forma obavljanja konsultacija

VIII - Prilozi:

VIII.1. Tekst Konvencije

VIII.2. Prethodni periodični (inicijalni izvještaj)

VIII.3. Common Core Document

VIII.4. Obrazac upitnika za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu pojedinačnih izvještaja

3.3.4. Imenovanje radne grupe za izradu izvještaja

U toku izrade plana identificirane su institucije koje će učestvovati u izradi izvještaja članstvom njihovih predstavnika u radnoj grupi. U zavisnosti od sadržaja preporuka, i profil i broj ovih osoba bit će promjenjiv. Osim toga, podaci koji su dostupni u centralnoj bazi podataka i podaci kojima raspolaže MLJPI će također uticati na odluku o broju institucija koje će biti pozvane da učestvuju u izradi pojedinačnog izvještaja.

Odluku o imenovanju radne grupe za izradu izvještaja donosi ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH (Obrazac br. 18). Odluka je jedan od ključnih alata za provođenje plana izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima budući da se njome precizno utvrđuju nadležnosti i odgovornosti radne grupe u pogledu pripreme izvještaja, te utvrđuje proceduru odlučivanja o svim pitanjima kojima će se radna grupa baviti.

Članstvo u radnoj grupi nije jedini način učešća nadležnih institucija. Učešće se ostvaruje i redovnim dostavljanjem podataka u bazu podataka, dostavljanjem podataka putem upitnika za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu pojedinačnih izvještaja te davanjem mišljenja na nacrt izvještaja.

Iz tog razloga primarna svrha učešća predstavnika nadležnih institucija u radnoj grupi nije dostavljanje podataka već podrška u analizi i interpretaciji prikupljenih podataka u odnosu na obaveze BiH prema pojedinačnim ugovorima. O ovome treba voditi računa prilikom utvrđivanja institucija i profila pojedinaca koji bi trebali da učestvuju u radu radne grupe.

3.3.5. Aktivnosti radne grupe za izradu izvještaja

Nakon što ministar imenuje radnu grupu, potrebno je pristupiti organizaciji prvog sastanka (Obrazac br. 19). Ovo je prva prilika za upoznavanje svih članova radne grupe s obimom zadatka na izradi izvještaja. Istovremeno, ovo će za neke od njih biti prvi put da se susreću s pojmovima ljudskih prava i osnovnih sloboda. Stoga dio prvog sastanka treba biti posvećen samom sadržaju ugovora koji je predmet izvještaja kao i principima izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Plan za izradu izvještaja je ključna polazna tačka za rad radne grupe. Ipak, svi segmenti plana bit će predmet diskusije s radnom grupom tokom njenog prvog sastanka, jer se može pretpostaviti da će pojedine institucije imati više saznanja o pojedinim pitanjima obuhvaćenim planom.

Radna grupa dužna je na prvom sastanku utvrditi dinamiku rada. U tabeli ispod dat je pregled ključnih aktivnosti koje radna grupa treba provesti.

Aktivnost	Odgovorna osoba	Vrijeme	Ishodi
Utvrđivanje upitnika	Radna grupa	Prvi sastanak	Utvrđena lista potrebnih podataka i izvještajnih jedinica
Dostavljanje upitnika izvještajnim jedinicama	Koordinator(ica)	Odmah nakon prvog sastanka	Upitnici dostavljeni
Koordiniranje pripreme odgovora	Radna grupa koordinator	Kroz tri sedmice nakon prvog sastanka	Prikupljeni odgovori
Drugi sastanak radne grupe	Radna grupa koordinator	Analiza odgovora i izrada nacrt izvještaja	Izrađen prvi nacrt izvještaja
Javne konsultacije	Radna grupa koordinator	30 dana nakon drugog sastanka	Prikupljeni komentari i sugestije
Dostavljanje nacrt izvještaja na mišljenje	Radna grupa koordinator	30 dana nakon drugog sastanka	Prikupljeni komentari i sugestije
Treći sastanak radne grupe	Radna grupa	sedam dana nakon okončanja javnih konsultacija	Utvrđen konačni nacrt izvještaja

	koordinator		
Utvrđivanje nacrt izvještaja	Koordinator	sedam dana nakon trećeg sastanka	Ministar usvojio izvještaj
Dostavljanje nacrt izvještaja Vijeću ministara BiH	Koordinator	sedam dana nakon usvajanja izvještaja	Izvještaj usvojilo Vijeće ministara BiH
Dostavljanje izvještaja ugovornom tijelu	Koordinator	sedam dana nakon usvajanja izvještaja	Izvještaj dostavljen ugovornom tijelu
Četvrti sastanak radne grupe (po potrebi)	Radna grupa koordinator	sedam dana nakon prijema i prijevoda dodatnih pitanja	Izrađeni odgovori na dodatna pitanja
Dostavljanje odgovora na dodatna pitanja	Koordinator	sedam dana nakon izrade odgovora na dodatna pitanja	Odgovori na dodatna pitanja dostavljeni ugovornom tijelu

Kao što je već naglašeno, ključni zadatak radne grupe tokom prvog sastanka je da utvrdi koji podaci postoje, a koje je potrebno dodatno prikupiti, te koje izvještajne jedinice raspolažu tim podacima. Nakon što radna grupa potvrdi konačan spisak podataka koji su potrebni, utvrđuje se spisak izvještajnih jedinica od kojih je potrebno prikupiti podatke koji nisu dostupni u centralnoj bazi podataka. Budući da je nemoguće očekivati da će sve izvještajne jedinice biti prisutne u sastavu radne grupe, bit će potrebno da se određeni broj podataka prikupi i putem zahtjeva. Za te potrebe koristi se odgovarajući prateći akt (Obrazac br. 20) i upitnik za prikupljanje podataka (Obrazac br. 21).

Konačno, nakon što se prikupe dodatni podaci, moguće je pristupiti izradi odgovora. Budući da se podaci dostavljaju koordinatoru, potrebno je da se prijedlog odgovora pripremi prije sastanka radne grupe. U izradi odgovora potrebno je slijediti tekst preporuke, identificirane indikatore, te koristiti podatke iz baze i podatke prikupljene putem upitnika.

Slijedi analiza korištenog primjera iz 8., 9. i 10. periodičnog izvještaja, pripremljenog za Komitet UN-aza eliminaciju rasne diskriminacije¹. Kao i većina preporuka tijela UN-a, i ova iz primjera sadržavala je strukturalne, procesne i indikatore učinka, a u popunjenoj tabeli prikazani su i podaci koji su prepoznati kao potrebni za pripremu odgovora. Pravilno pripremljen odgovor usmjerava se na korištenje navedenih podataka kako bi se zadovoljili zahtjevi komiteta, tj. prezentira strukturalne, procesne i indikatore učinka koje su sugerirani predmetnom preporukom.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA STRUKTURALNE INDIKATORE: Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH zadržala je akreditaciju u statusu A. ICC je izdao niz preporuka od kojih zavisi odluka o reakreditaciji. U periodu od prethodnog izvještaja BiH je uložila dodatne napore kako bi Institucija ombudsmena ostvarila svoj ustavni i zakonski položaj. Tokom 2015. i 2016. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH formiralo je radnu grupu s ciljem jačanja pravnih garancija za nezavisnost uključujući i finansijsku nezavisnost Institucije ombudsmena. Nacrt zakona koji je dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH nije usvojen te je Ministarstvo u svom planu za 2017. godinu predvidjelo aktivnost na izradi novog nacrt zakona.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA PROCESNE INDIKATORE: S druge strane, bitno je istaći da je Parlamentarna skupština BiH, a posebno Zajednička komisija za ljudska prava, pružala Instituciji ombudsmena podršku u provođenju svog mandata, a posebno u pogledu promocije i zaštite prava ugroženih grupa kao što su osobe s invaliditetom, LGBT i nestale osobe. U tom smislu održane su tematske sjednice Parlamentarne skupštine BiH, a posebno je važno naglasiti da je nekoliko zakona izmijenjeno i dopunjeno u smislu provođenja preporuka ombudsmena. U toku 2015. godine Parlamentarna skupština BiH stvorila je preduslove i osigurala da proces izbora ombudsmena bude proveden u skladu s Pariskim principima u pogledu transparentnosti, učešća civilnog društva i pluralizma što su pozdravile brojne nevladine i međunarodne organizacije. Ova podrška i nastojanja osigurali su nesmetanu primopredaju dužnosti i nastavak djelovanja Institucije. U periodu od 2010. do 2016. budžet Institucije nije se povećavao, a u toku 2014. godine zbog ušteđa došlo je do smanjenja budžeta za 14%.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA INDIKATORE ISHODA: Ovo smanjenje nije imalo uticaja na redovne aktivnosti Institucije, ali jeste na potencijalne aktivnosti u oblasti promocije. Uz podršku brojnih međunarodnih organizacija i razvojnih agencija provedene su aktivnosti iz nadležnosti Institucije te su objavljeni specijalni izvještaji, priručnici, organizirane konferencije i obuke za razne institucije i organizacije. Uz podršku Misije OSCE-a, osigurano je prisustvo Institucije na terenu organiziranjem uredovnih dana u Orašju, Trebinju, Drvaru itd. Osim toga, Institucija je u saradnji s lokalnim vlastima otvorila redovni terenski ured u Tuzli. U ovom periodu Institucija je izdala u prosjeku 3500 preporuka od čega je 47% provedeno. Na osnovu preporuka ombudsmena, otklonjeno je kršenje prava za 376 osoba u toku 2010. godine, 476 u toku 2011... Institucija procjenjuje da je zahvaljujući izdatim preporukama u periodu od 2010. do 2016. godine oko 67 zakona usklađeno sa standardima ljudskih prava.

3.3.6. Obavljanje javnih konsultacija

Javne konsultacije su osnovni dio plana pojedinačnog izvještaja koje treba da osiguraju razmatranje širokog spektra mišljenja o svim pitanjima koja se direktno ili posredno odnose na sadržaj izvještaja. Javne rasprave, kao jedan od mehanizama kojim se osigurava transparentnost rada zakonodavne i izvršne vlasti, osiguravaju demokratsko učešće građana i njihovih predstavnika u postupku izrade pojedinačnih planova.

Tijela za nadzor nad pojedinačnim ugovorima pozivaju vlade da se konsultiraju s ključnim zainteresiranim stranama kroz sveobuhvatan i svrsishodan proces u izradi izvještaja.

Komitet za eliminaciju rasne diskriminacije - Zaključna zapažanja o 9. i 11. periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine

Konsultacije s civilnim društvom

16. Komitet preporučuje da država potpisnica proširi dijalog s civilnim društvom koje radi u oblasti zaštite ljudskih prava, posebno borbe protiv rasne diskriminacije, uključujući pripremu svog sljedećeg izvještaja, ali i izvan tog konteksta. Komitet također preporučuje da država potpisnica donese mjere za podsticanje razvoja i jačanje kapaciteta zainteresiranih strana kao što je učešće tih strana u izradi izvještaja do konsultacija u vezi sa sadržajem izvještaja.

Ovakve vrste konsultacija ne isključuju pravo ovih grupa da se direktno obrate komitetima (kao što je podnošenje paralelnih izvještaja ili izvještaja u sjeni). Svrha ovih konsultacija je da se ostvari dijalog između MLJPI-a, odnosno radne grupe koja je izradila pojedinačni izvještaj, organizacija civilnog društva i pojedinaca kao i nacionalnog mehanizma za ljudska prava povodom nacrt izvještaja i odgovora prema tijelu za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora.

Ključni koraci za planiranje konsultacija

- izrada kalendara konsultacija sa svim zainteresiranim stranama

¹ Podaci koji se koriste za pripremu navedenog odgovora ne odnose se na zvanične podatke. Korišteni su hipotetski podaci.

- izrada spiska zainteresiranih strana
- uključivanje Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH u svim fazama izrade izvještaja vodeći računa da se ne ugrozi nezavisnost ove institucije u skladu s Pariskim principima
- izrada mailing liste za uključene strane i redovno dostavljanje informacija i nacрта
- organiziranje sastanaka o određenim temama iz izvještaja
- dostavljanje zapisnika sa sastanaka radne grupe i sastanaka s nevladinim organizacijama svim zainteresiranim stranama.

One bi trebalo da uključe one grupe na koje se odnose prava iz tog ugovora, odnosno one grupe čija prava su najviše ugrožena, uključujući i one grupe koje su ranjive i čije informacije mogu da posluže za izradu izvještaja. Na ovaj način se doprinosi i transparentnosti i odgovornosti nadležnih institucija vlasti u odnosu na ove grupe.

Tri su ključna pitanja koja se moraju uzeti u obzir:

1. Kako utvrditi zainteresirane strane?
2. Koja je forma javnih konsultacija najadekvatnija za svaku grupu?
3. Kako osigurati da javne konsultacije budu svrsishodne?

3.3.6.1. Utvrđivanje zainteresiranih strana

Za prvi korak potrebno je utvrditi razne institucionalne i ostale zainteresirane subjekte, koji će doprinijeti procesu praćenja ostvarivanja ljudskih prava u ulozi pružalaca informacija, kao nezavisni tumači dostupnih informacija ili kao krajnji korisnici tih informacija za artikuliranje zahtjeva i praćenje ostvarivanja ljudskih prava. To može podrazumijevati, između ostalih, državne organe, uključujući relevantna resorna ministarstva, nacionalne institucije za ljudska prava, relevantne organizacije civilnog društva angažirane na praćenju ostvarivanja ljudskih prava i druge društvene grupe, uključujući parlamentarne komisije i nosioce prava uopće.

GLAVNE ZAINTERESIRANE STRANE KOJE TREBA KONSULTIRATI	
Ranjive grupe	Ranjive grupe su ključne potencijalne zainteresirane strane za konsultacije. One se mogu identificirati prema sadržaju pojedinačnog ugovora. Tako ranjive grupe mogu da uključuju osobe s invaliditetom, djecu i mlade, žene, nacionalne manjine, migrante i slično.
Službena tijela za ljudska prava	To mogu biti komisije za ljudska prava, komisije za ravnopravnost spolova, komisije za mlade i sl.
Stručne osobe u kontaktu s ranjivim grupama	Npr. nastavnici, zdravstveni radnici, socijalni radnici, policijski i nosioci pravosudnih funkcija.
Međunarodne organizacije	Ovo se tiče međunarodnih organizacija koje prate stanje u oblasti na koju se odnosi pojedinačni izvještaj ili one koje s konkretnom ekspertizom u toj oblasti, npr. Međunarodna organizacija rada, UNICEF, Populacijski fond Ujedinjenih naroda (UNFPA), UNHCR, UN Women i sl.
Drugi donatori i kreditori	Posebno oni s direktnim interesom za stanje u oblasti na koju se odnosi pojedinačni izvještaj (npr. Svjetska banka, regionalne razvojne banke) ili sa stručnim poznavanjem stanja u toj oblasti (npr. SIDA, GIZ i druge razvojne agencije).
Organizacije civilnog društva (nacionalne i međunarodne)	One s direktnim fokusom na stanje u oblasti na koju se odnosi pojedinačni izvještaj, organizacije žena, mladih, starih, sindikati te međunarodne nevladine organizacije s konkretnim fokusom na tu oblast kao što su: Save the Children, World Vision, TRIAL i sl.

Zainteresirani subjekti uključeni u konsultacije treba da budu okupljeni u participativnom procesu, u kojem njihove kompetencije i perspektive zasnovane na komplementarnosti ciljeva (kao što je fokusiranje na različite aspekte prava) i metoda prikupljanja informacija (resorna ministarstva za administrativne podatke, statistička institucija za podatke zasnovane na istraživanjima, nacionalne institucije za ljudska prava ili OCD za podatke o slučajevima) doprinose procesu praćenja ostvarivanja ljudskih prava.

3.3.6.2. Forme konsultacija

Drugi korak je osigurati učešće ovih strana u procesu konsultacija povodom pojedinačnog izvještaja. Potrebno je razmotriti razne strategije kako bi se utvrdili subjekti zaista uključili u konsultacije povodom nacрта izvještaja. Ovo je ključno kako bi se prikupile dodatne informacije i sugestije, odnosno kako bi proces konsultacija bio svrsishodan.

U tom smislu moguće su sljedeće strategije, odnosno kombinacija sljedećih strategija:

- javne konsultacije uz pomoć sistema za učešće na daljinu
- javne konsultacije organiziranjem skupova
- fokus grupe i sastanci

3.3.6.3. Javne konsultacije uz pomoć sistema za učešće na daljinu

U posljednje vrijeme sve više konsultacija se obavlja uz pomoć sistema za učešće na daljinu. Dugo vremena korišten je sistem elektronske pošte (e-mail) kao i veb-stranice nadležnih institucija. U toku 2016. godine razvijena je platforma ekonsultacije.gov.ba¹ koja omogućava automatiziran proces javnih konsultacija. Ipak, MLJPI bi trebalo da uloži dodatne napore kako bi osigurao da se što veći procenat ključnih strana registrira na ovaj portal te da na ovaj način učestvuje u javnim konsultacijama.

3.3.6.4. Javne konsultacije organiziranjem događaja

Javne konsultacije organiziranjem događaja su također veoma rasprostranjen način obavljanja javnih konsultacija. Ovaj pristup omogućava neposredniju diskusiju o nacrtu izvještaja. Ipak, ovi događaji vrlo često zahtijevaju značajne resurse organizatora, uključujući ljudske, budući da je potrebno zabilježiti tok diskusije, ali i finansijske, kako bi se osiguralo učešće organizacija koje predstavljaju najugroženije grupe u društvu.

3.3.6.5. Fokus grupe i sastanci

Čini se da se fokus grupe i sastanci vrlo često zanemaruju kao način za provođenje javnih konsultacija. Prednost ovog pristupa je diskusija o izvještaju, odnosno o dijelu izvještaja s profesionalcima koji su aktivni u jednoj oblasti i koji imaju specifična znanja o temama koje se obrađuju u izvještaju. Na taj način mogu se prikupiti informacije iz "prve ruke" koje mogu biti veoma značajne za izvještaj. Ipak, i ovaj pristup zahtijeva resurse i vrijeme, pogotovo jer je potrebno kontaktirati više fokus grupa i održati sastanaka povodom jednog izvještaja.

¹ Ovu platformu razvilo je Ministarstvo pravde BiH i trenutno je koriste institucije BiH.

3.3.6.6. Osmišljavanje svrsishodnih javnih konsultacija

Iako je jasno da zainteresirane strane imaju interes da budu konsultirane, to ne znači da shvataju potrebu i značaj izvještavanja prema pojedinačnim međunarodnim ugovorima. U tom smislu odabir odgovarajuće forme u odnosu na zainteresiranu stranu predstavlja dobar pravac djelovanja s ciljem svrsishodnosti. Međutim, potrebno je planirati vrijeme za uvod u značaj i proces koji stoji iza procesa izvještavanja kako bi se učesnicima približila bit procesa.

Osim toga, važno je osigurati i dostupnost svih informacija potrebnih učesnicima kako bi mogli dati svoje cjelovito mišljenje. Za sve tri vrste forme javnih konsultacija prikladno bi bilo koristiti prilagođeni obrazac za izradu pojedinačnih izvještaja sa svim unesenim elementima odgovora. U ovom obrascu dodati su podaci o broju i datumu nacrt, rok za dostavljanje komentara koordinatorskoj i dio koji se odnosi na komentare na nacrt odgovora.

3.3.6.7. Obrazac za obavljanje konsultacija o pojedinačnim izvještajima

Budući da je proces izrade izvještaja po pojedinačnim ugovorima sam po sebi kompleksan zadatak koji zahtijeva planiranje, predlaže se donošenje plana za provođenje konsultacija o pojedinačnim izvještajima. Obrazac za obavljanje konsultacija treba da bude izrađen uz plan za izradu pojedinačnih izvještaja.

Obrazac je izrađen s namjerom da se osigura da sve osobe koje učestvuju u procesu javnih konsultacija imaju uvid u istu količinu informacija kojima je raspolagala radna grupa prilikom izrade nacrt izvještaja.

3.3.7. Izrada prijedloga izvještaja

Nakon provedenog procesa konsultacija i procesa validacije potrebno je sve komentare i sugestije obraditi te pristupiti izradi konačne verzije izvještaja. Ugovorna tijela su u velikoj mjeri standardizirala izvještaj koji ima jasnu formu.

U ovom trenutku koordinatorska radna grupa u skladu sa smjernicama odgovarajućeg ugovornog tijela pristupa prilagođavanju usaglašenih odgovora formi izvještaja koja je utvrđena. Tako smjernice UN-a predviđaju da izvještaji treba da se podnose na jednom od šest službenih jezika UN-a (arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, španskom ili ruskom). Oni se dostavljaju u elektronskoj (disketa, CD ili e-mail) i printanoj formi. Izvještaji treba da budu što je moguće koncizniji. Inicijalni izvještaji ne treba da imaju više od 60, a periodični izvještaji ne treba da imaju više od 40 stranica. Države se mogu odlučiti da dostave kopije zakona, politika i drugih dokumenata koji se spominju u izvještaju na jednom od zvaničnih jezika UN-a. Dijelovi izvještaja su u pravilu numerirani paragrafima.

Nakon što se izradi prijedlog izvještaja, on može biti predmet posebnog sastanka radne grupe ako za to postoje razlozi. U svakom slučaju radna grupa imaće uvid u formu izvještaja prije dostavljanja te verzije ministru za ljudska prava i izbjeglice BiH na usvajanje.

3.3.8. Dostavljanje izvještaja ugovornom tijelu

Nakon što Vijeće ministara BiH usvoji izvještaj, koordinatorska radna grupa u skladu sa smjernicama odgovarajućeg ugovornog tijela pristupa prilagođavanju usaglašenih odgovora traženoj formi izvještaja. Tako smjernice UN-a predviđaju da izvještaji treba da se podnose na jednom od šest službenih jezika UN-a (arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, španskom ili ruskom). U većini slučajeva izvještaji se dostavljaju u elektronskoj (CD ili e-mail) i printanoj formi.

3.3.9. Prezentacija izvještaja ugovornom tijelu

Većina ugovornih tijela teži da uspostavi s državama članicama konstruktivni dijalog tokom kojeg se informacije, iskustva, ideje i sugestije razmjenjuju u zajedničkom naporu da se primijeni međunarodni ugovor u zemlji koja podnosi izvještaj. Najčešće se konstruktivni dijalog odvija neposredno tokom sastanaka između tijela za nadzor međunarodnog ugovora (komiteta) i delegacije zemlje članice.

Razmatranje izvještaja zasniva se na informacijama koje zemlje uključe u svoj izvještaj i znanju koje imaju pojedini članovi ugovornih tijela. Informacije se sve češće prikupljaju i od agencija i fondova UN-a ili VE. Ova tijela pozivaju se da ugovornim tijelima daju informacije specifične za zemlju, prije zasjedanja s državama članicama, čiji se izvještaji razmatraju. Ugovorna tijela dobivaju informacije i od međunarodnih i domaćih NVO-a. Neke NVO, a posebno međunarodne, direktno komuniciraju s članovima ugovornih tijela, dok domaće NVO iz brojnih zemalja ugovornim tijelima dostavljaju alternativne ili paralelne izvještaje. Ova tijela i NVO se također pozivaju da se obrate ugovornim tijelima u cjelini na zatvorenom sastanku.

Kada država potpisnica podnese izvještaj, komitet poziva predstavnika zemlje da u uvodnom izlaganju predstavi izvještaj. Ovo je prilika da se iznesu informacije koje nisu sadržane u izvještaju ili rezultati koji su postignuti otkako je izvještaj podnesen. Naime, često postoji vremenski razmak između datuma kada je izvještaj podnesen i kada ga razmatra ugovorno tijelo. U tom slučaju, država se poziva da priloži pisani dodatak originalnom izvještaju i da u svom usmenom izlaganju navede najvažnija dostignuća u periodu od podnošenja pismenog izvještaja.

Nakon izlaganja izvještaja, članovi ugovornog tijela daju svoje opće opservacije i komentare na izvještaj. Vrlo često, ugovorno tijelo postavlja pitanja koja se odnose na proces izrade samog izvještaja, te na ulogu NVO-a u pripremi izvještaja. Nakon toga ugovorna tijela prelaze na razmatranje izvještaja od člana do člana, postavljanje pitanja o primjeni različitih članova i razjašnjavanja i dodatnih informacija. Nakon toga predstavnici države koji čine delegaciju, odgovaraju na postavljena pitanja.

3.3.10. Dostavljanje zaključnih komentara

Nakon konstruktivnog dijaloga, ugovorna tijela usvajaju zaključne komentare koji predstavljaju zajednički stav ugovornog tijela o situaciji u zemlji koja je izvještaj podnijela. Zaključni komentari dostavljaju se zemlji učesnici, te su uglavnom javno dostupni. U pravilu, komitet imenuje jednog člana komiteta kao izvjestioca za zemlju članicu koji izrađuje prvi nacrt zaključnih komentara.

Nacrt zaključnih komentara sadrži najveći dio važnih pitanja o kojima je diskutirano u konstruktivnom dijalogu i njime se naglašavaju i pozitivne i problematične tačke u pogledu ljudskih prava i sloboda koje su otkrivene ispitivanjem izvještaja. Ovaj nacrt usvaja ugovorno tijelo u punom sastavu na zatvorenom sastanku. Pojedini komiteti dostavljaju nacrt izvještaja zemlji članici na provjeru mogućih materijalnih grešaka.

Usvojeni komentari su važan osnov za vladu kada treba da preoblikuje svoju buduću politiku u oblasti ljudskih prava. Vrlo često ugovorna tijela pozivaju zemlje članice da povodom zaključnih komentara usvajaju posebne javne politike ili da zaključni komentari povodom pojedinačnog ugovora postanu dio općih strategija za ljudska prava.

Zaključni komentari predstavljaju osnovu za praćenje stanja u zemljama članicama između izvještaja. Na osnovu njih, ugovorna tijela pripremaju listu pitanja i problema koja se unaprijed šalje zemlji koja priprema izvještaj.

3.3.11. Dostavljanje informacija o oblastima od posebne zabrinutosti

Neka ugovorna tijela utvrđuju oblasti od posebne zabrinutosti, te pozivaju zemlje članice da u kraćem periodu dostave podatke o stanju u tim oblastima. To je posebno slučaj s ugovornim tijelima UN-a¹ koji pozivaju zemlje članice da u roku od jedne godine (dvije godine u slučaju CEDAW komiteta) dostave informacije o mjerama koje su preduzete u izdvojenim oblastima. Ove oblasti jasno su izdvojene na kraju zaključnih komentara. Nakon što se dostave informacije, posebni izvjestilac za ove oblasti ocjenjuje da li država članica preduzima mjere da se unaprijedi stanje u toj oblasti i da li te mjere odgovaraju na zabrinutost komiteta.

U ovom procesu izvjestilac razmatra informacije dostavljene od države članice, ali i sve druge dostupne informacije kao što su: informacije drugih ugovornih tijela, specijalne procedure, Univerzalni periodični pregled, tijela i agencije UN-a, regionalni mehanizmi za ljudska prava, nacionalne institucije za ljudska prava i NVO. Analizu ovih informacija izvjestilac prezentira komitetu koji može da zauzme stav o mjerama te da o tome obavještava zemlju članicu.

3.4. Operativni okvir – godišnji plan primjene okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (godišnji plan provođenja)

Operacionalizacija strateškog i taktičkih planova jedan je od najizazovnijih zahtjeva sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. Upravo to je i osnovni zadatak godišnjeg plana provođenja – operativno provođenje planova utvrđenih na taktičkom i strateškom nivou. Ključni segmenti operativnog djelovanja koji obuhvataju vremenski okvir u trajanju od jedne kalendarske godine uključuju:

- godišnji plan provođenja
- finansijski plan
- plan aktivnosti na razvoju organizacionih i ljudskih kapaciteta

Godišnji plan provođenja je zapravo hronološki uređen pregled aktivnosti izvedenih iz pojedinačnih planova izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora i okvirnog programa čije je provođenje predviđeno za predstojeću kalendarsku godinu. Za svaku od aktivnosti godišnjeg plana navodi se veza s pojedinačnim planom izvještavanja, tj. međunarodnim ugovorom, te dodatni operativni podaci neophodni za njeno provođenje, koji se odnose na preliminarni vremenski okvir za provođenje aktivnosti, informacija o nosiocu operativne realizacije, kao i ostalim akterima koji će učestvovati u aktivnosti. Obrazac br. 28 predstavlja strukturu godišnjeg plana provođenja.

Neizostavni dio operativnog planiranja je i odgovarajući finansijski plan. Njegov puni naziv, predložen u okviru Metodologije, jeste "Godišnji finansijski plan provođenja Okvirnog programa za 20__ - 20__" i predstavljen je kao Obrazac br 28. Za razliku od prethodno opisanog godišnjeg plana provođenja okvirnog programa, gdje su aktivnosti raspoređene hronološki, u finansijskom planu aktivnosti se vežu za pojedinačne planove izvještavanja o provođenju međunarodnog ugovora. Zahtijeva se precizna identifikacija izvora sredstava neophodnih za realizaciju aktivnosti, pri čemu je ostavljena mogućnost da se, osim iz budžeta MLJPI-a, aktivnosti finansiraju iz budžeta ostalih nivoa vlasti, donatorskim sredstvima ili iz drugih izvora sredstava.

U skladu s ranije utvrđenim rasporedom odgovornosti za koordinaciju procesa izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora, inicijalno pripremanje godišnjeg plana provođenja, kao i pratećeg finansijskog plana rezultat je individualnog rada članova radne grupe MLJPI-a, na poziv njenog predsjednika, koji se upućuje u šestom mjesecu svake kalendarske godine, te je stalna aktivnost u godišnjem planu provođenja. Predloženi vremenski period uslovljen je zvaničnim budžetskim kalendarom kojim se zahtijeva pravovremeno planiranje troškova na nivou pojedinih ministarstava. Očekivati je da će se veći dio aktivnosti oslanjati na budžet MLJPI-a čime se garantira integritet procesa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, kao i cjelovito provođenje planiranih aktivnosti.

Kao aktivnost koja će kontinuirano biti prisutna u svim godišnjim planovima provođenja ističemo i redovno godišnje prikupljanje i obradu baznih indikatora ljudskih prava u BiH, što je predviđeno i pravilnikom, ali i odlukom o pripremi i provođenju okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Prijedlog godišnjeg plana provođenja, kao i pratećeg finansijskog plana, utvrđuje radna grupa MLJPI-a i upućuje na odobravanje ministru koji, nakon eventualnih usaglašavanja, daje saglasnost na predložene dokumente u formi instrukcije o uključivanju godišnjeg plana provođenja u program rada MLJPI-a, a finansijskog plana u planirani budžet MLJPI-a za narednu godinu. U ovom slučaju ne zahtijeva se donošenje odluke o usvajanju godišnjeg plana provođenja, budući da je obaveza njegove pripreme i provođenja već utvrđena u prethodno usvojenim odlukama o pripremi i provođenju okvirnog programa i usvajanju okvirnog programa za konkretni vremenski period. U pomenutim odlukama utvrđen je i sam postupak izvještavanja o provođenju godišnjih planova provođenja.

Faza	Koraci	Metode i alati	Učesnici	Rezultati
Operativni okvir	Priprema godišnjeg plana izvještavanja	Pravilnik, Metodologija, obrazac Godišnjeg plana provođenja (Obrazac br. 28)	Radna grupa MLJPI BiH	Godišnji plan provođenja kao sastavni dio programa rada MLJPI-a.
	Priprema finansijskog plana	Pravilnik, Metodologija, forma finansijskog plana za potrebe realizacije godišnjeg plana provođenja (Obrazac br. 29)	Radna grupa MLJPI-a, Sektor za finansije MLJPI-a	Razrađen finansijski plan namijenjen izvještavanju o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava i uključen u godišnji budžet MLJPI-a.
	Priprema i usavršavanje organizacionih i ljudskih kapaciteta za potrebe izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, obrazac Godišnjeg plana provođenja (Obrazac br. 28)	Radna grupa MLJPI-a, kadrovska služba	Utvrđene potrebe u oblasti obuke i treninga, na nivou MLJPI-a, ali i na nivou širokog spektra izvještajnih jedinica/administrativnih izvora, uključene u godišnji plan provođenja.

Ključni alat za operativno upravljanje izvještavanjem o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima je finansijski plan koji prati godišnji plan izvještavanja. Zahvaljujući pripremi odgovarajućeg finansijskog plana, moguće je:

¹ Šest komiteta UN-a usvojilo je tzv. follow-up procedure, i to: Vijeće za ljudska prava, Komitet za borbu protiv torture, Komitet za eliminaciju rasne diskriminacije, Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, Komitet za prava osoba s invaliditetom i Komitet o prisilnim nestancima

- pravovremeno procjenjivanje troškova provođenja godišnjeg plana izvještavanja, te njihovo usklađivanje s raspoloživim finansijskim sredstvima i uvrštavanje u budžet MLJPI-a;
- pravovremeno i dobro pripremljeno pristupanje drugim izvorima finansiranja, poput domaćih i evropskih fondova, donatorskih sredstava itd.

Образак бр. 29 је форма годишњег финансијског плана намијеног примјени годишњег плана provođenja.

Финансијски план припрема се у посебној координацији са сектором MLJPI-a надлежним за финансије. Нацир финансијског плана разматра се на нивоу радне групе MLJPI-ако ја анализира утврђене процјене трошкова и договара се о евентуалним корекцијама. Нарочита пажња посвећује се изворима финансирања, тј. могућностима налагања ванјских извора финансирања како би се смањило притисак на сам буџет MLJPI-а.

У случају озбиљних финансијских ограничења радна група MLJPI-а постиже и договор о извјесним ревизијама годишњег плана извјештавања у смислу измјене или чак и одустајања од неких активности. При томе се мора имати на уму да ове измјене значе измјену годишњег плана извјештавања што се може, у већој или мањој мјери, одразити и на испуњавање стратегијских циљева постављених у самом оквирном програму извјештавања о provođenju међународних уговора.

Цјелокупни процес планирања на свим нивоима, од стратегијског, преко тактичког до оперативног, те само извјештавање омогућава квалитетан увид у потребе за обуком и едукацијом, како на нивоу MLJPI-а, тако и свих актера који су у већој или мањој мјери укључени у процес извјештавања о provođenju међународних уговора у области људских права. Радна група MLJPI-а, као тијело које има најпотпунији увид у потребе система извјештавања у овом погледу, утврђује приоритетне активности обуке и едукације које укључује у приједлог годишњег плана provođenja.

4. Lista potrebnih akata i obrazaca

ODLUKA O PRIPREMI I PROVOĐENJU OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

RJEŠENJE O IMENOVANJU RADNE GRUPE ZA PRIPREMU I PROVOĐENJE OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

PREDMET: POZIV ZA PRISUSTVO RADIONICI "PRIMJENA METODOLOGIJE IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA"

RADIONICA "PRIMJENA METODOLOGIJE IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA"

NAJAVA PRIPREME I PROVOĐENJA OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE/ADMINISTRATIVNE IZVORE INDIKATORA LJUDSKIH PRAVA

PRATEĆI AKT UZ UPITNIK O GODIŠNJIM BAZNIM INDIKATORIMA LJUDSKIH PRAVA

UPITNIK O GODIŠNJIM BAZNIM INDIKATORIMA LJUDSKIH PRAVA

STRUKTURA – OKVIRNI PROGRAM IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

UPOREDNI PREGLED BAZNIH INDIKATORA LJUDSKIH PRAVA

PREDMET: POZIV ZA PRISUSTVO RADIONICI "STRATEŠKO PLANIRANJE IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA"

RADIONICA "STRATEŠKO PLANIRANJE IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA"

ODLUKA O USVAJANJU OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA ZA PERIOD 20__ - 20__ GODINE

STRUKTURA – PLAN IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

RADNI OBRAZAC ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O USVAJANJU PLANA ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

PRATEĆI AKT/ZAHTJEV ZA IMENOVANJE ČLANA RADNE GRUPE ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" UZ ODLUKU O USVAJANJU PLANA ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O IMENOVANJU RADNE GRUPE ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

PREDMET: POZIV NA PRVU SJEDNICU RADNE GRUPE ZA IZRADU <PUNI NAZIV IZVJEŠTAJA>

PRATEĆI AKT UZ UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE ZA DOSTAVU PODATAKA ZA PRIPREMU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNOG UGOVORA

UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE ZA DOSTAVU PODATAKA ZA PRIPREMU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNOG UGOVORA

ZAHTJEV ZA VALIDACIJU NACRTA IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O USVAJANJU NACRTA IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" I PROVOĐENJU JAVNIH KONSULTACIJA

OBAVJEŠTENJE O PROVOĐENJU JAVNIH KONSULTACIJA/PRATEĆI AKT UZ OBRAZAC ZA JAVNE KONSULTACIJE

OBRAZAC ZA JAVNE KONSULTACIJE

ZVANIČNI DOPIS KOJIM SE DOSTAVLJA PRIJEDLOG IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" VIJEĆU MINISTARA BiH

ODLUKA O IMENOVANJU DELEGACIJE ZA PREDSTAVLJANJE "PUNI NAZIV IZVJEŠTAJA"

GODIŠNJI PLAN PROVOĐENJA OKVIRNOG PROGRAMA ZA 20__ - 20__.

GODIŠNJI FINANSIJSKI PLAN PROVOĐENJA OKVIRNOG PROGRAMA ZA 20__ - 20__.
PETOGODIŠNJI KALENDAR OBAVEZA IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA

Sadržaj

1. Svrha i namjena Metodologije izvještavanja u oblasti ljudskih prava
2. Osnovni principi izvještavanja u oblasti ljudskih prava
3. Praktična primjena Metodologije izvještavanja u oblasti ljudskih prava
 - 3.1. Pripremni nivo
 - 3.2. Strateški okvir – Okvirni program izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u ljudskim pravima (Okvirni program)
 - 3.3. Taktički okvir – Planovi izvještavanja po pojedinačnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima (pojedinačni planovi izvještavanja)
 - 3.3.1. Izrada plana izvještavanja: forma plana
 - 3.3.2. Izrada plana izvještavanja: utvrđivanje indikatora za izvještavanje
 - 3.3.3. Usvajanje plana izvještavanja i imenovanje koordinatora
 - 3.3.4. Imenovanje radne grupe za izradu izvještaja
 - 3.3.5. Aktivnosti radne grupe za izradu izvještaja
 - 3.3.6. Provođenje javnih konsultacija
 - 3.3.6.1. Utvrđivanje zainteresiranih strana
 - 3.3.6.2. Forme konsultacija
 - 3.3.6.3. Javne konsultacije uz pomoć sistema za učešće na daljinu
 - 3.3.6.4. Javne konsultacije organiziranjem događaja
 - 3.3.6.5. Fokus grupe i sastanci
 - 3.3.6.6. Osmišljavanje svrsishodnih javnih konsultacija
 - 3.3.6.7. Obrazac za provođenje konsultacija o pojedinačnim izvještajima
 - 3.3.7. Izrada prijedloga izvještaja
 - 3.3.8. Dostavljanje izvještaja ugovornom tijelu
 - 3.3.9. Prezentacija izvještaja ugovornom tijelu
 - 3.3.10. Dostavljanje zaključnih komentara
 - 3.3.11. Dostavljanje informacija o oblastima od posebne zabrinutosti
 - 3.4. Operativni okvir – godišnji plan primjene okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (godišnji plan provođenja)
4. Lista potrebnih akata i obrazaca

Na temelju članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07, 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 127. sjednici, održanoj 28.12.2017. godine, donijelo

**ODLUKU
O METODOLOGIJI IZVJEŠĆIVANJA U PODRUČJU
LJUDSKIH PRAVA**

Članak 1.
(Predmet Odluke)

Ovom Odlukom uspostavlja se mehanizam za izvješćivanje u području ljudskih prava koji čini okvir za djelovanje Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) i institucija koje su, sukladno svojim nadležnostima, uključene u proces izvješćivanja u području ljudskih prava.

Članak 2.

(Cilj Metodologije)

Metodologija izvješćivanja u području ljudskih prava (u daljnjem tekstu: Metodologija) je planski i instruktivni dokument namijenjen institucijama i njihovim predstavnicima koji sudjeluju u procesu izrade izvješća u području ljudskih prava u svrhu operativnije koordinacije.

Članak 3.

(Sastavni dio Odluke)

Sastavni dio ove Odluke je Metodologija.

Članak 4.

(Stupanje na snagu)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 331/2017
28. prosinca 2017. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Dr. Denis Zvizdić, v. r.

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE
**METODOLOGIJA
IZVJEŠĆIVANJA U PODRUČJU LJUDSKIH PRAVA**

Prosinač 2017. godine

1. Svrha i namjena Metodologije izvješćivanja u području ljudskih prava

Metodologija izvješćivanja u području ljudskih prava (u daljnjem tekstu: Metodologija) predstavlja standardiziranje operativne prakse procesa izvješćivanja koja omogućuje precizno utvrđivanje elemenata unutarne i vanjske komunikacije Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH (u daljnjem tekstu: MLJPI), odgovarajuću podjelu poslova te, u konačnici, doprinosi učinkovitom i efektivnom organiziranju rada na izvješćivanju i povećanju uporabne vrijednosti samih izvješća.

Metodologija je instrument za pravovremeno i proaktivno upravljanje procesom izvješćivanja o provođenju međunarodnih ugovora u području ljudskih prava. Promicanje i zaštita ljudskih prava čine temeljnu odrednicu suvremenog ustavnog poretka u Bosni i

Hercegovini, a opća načela međunarodnog prava, pa tako i međunarodnog prava u području ljudskih prava, sastavnim dijelom pravnog poretka Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: BiH). Stoga izvješćivanje o primjeni međunarodnih standarda u području ljudskih prava zauzima središnjemjesto u sustavu ljudskih prava u BiH, tako što omogućuje svojevrsnu samoprocjenu države u pogledu zaštite ljudskih prava i uvid u stvarno stanje ljudskih pravasustavnim prikupljanjem i analizom podataka, zakona i javnih politika. Dodatno, državni mehanizmi za izvješćivanje doprinose razvoju svijesti o vlasništvu nad procesom zaštite ljudskih prava, osnažuju nadležna ministarstva ili državne institucije, unapređuju održivost ekspertize o ljudskim pravima, potiču opću društvenu raspravu o ljudskim pravima, međuinstitucionalnu komunikaciju unutar sustava vlasti, te omogućavaju potrebnu institucionalizaciju, tj. formalno uređenje kontakata s institucijama izvršne, zakonodavne i sudbene vlasti, službenim institucijama za zaštitu ljudskih prava i građanskim društvom.

Metodologija udovoljava međunarodno uspostavljenim standardima i potvrđenim dobrim praksama izvješćivanja o ljudskim pravima na državnoj razini, s jedne strane, ali i društveno-političkom i ustavnopravnom kontekstu i specifičnostima BiH, te ljudskim i materijalno-tehničkim kapacitetima njezinih nadležnih institucija, s druge strane.

Metodologija je namijenjena prvenstveno MLJPI-u – državnoj instituciji nadležnoj za praćenje i provedbu brojnih međunarodnih konvencija i drugih dokumenata koje je potpisala BiH kao članica Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UN) i Vijeća Europe (u daljnjem tekstu: VE), kao i za koordiniranje i pripremu izvješća za nadležne domaće i međunarodne institucije o njihovoj provedbi. Također će MLJPI staviti Metodologiju na raspolaganje svim institucijama zakonodavne, sudbene i izvršne vlasti u BiH, kao i organizacijama civilnoga društva BiH.

2. Temeljna načela izvješćivanja u području ljudskih prava

Izvješćivanje o ljudskim pravima je proces koji uključuje: pregled prikupljenih informacija o određenom problemu ljudskih prava, njihovo organiziranje i logično procesuiranje, analizu i procjenu, te izvođenje zaključaka i preporuka za buduće djelovanje.¹ Temeljni metodološki standardi izvješćivanja o ljudskim pravima uključuju:

- činjenice i analize – izvješća odražavaju činjenice i analize; zahtijeva se točan prikaz činjenica temeljen na prikupljenim informacijama, zasebna analiza koja podrazumijeva i pravnu analizu i analizu odgovornosti, te procjena eventualne povrede ljudskih prava;
- povjerljivost i informirani pristanak – prikupljanje informacija utemeljeno na informiranom pristanku izvora informacija uz poštivanje načela povjerljivosti, kad je to potrebno, i zakonskih propisa koji se odnose na zaštitu osobnih podataka;
- potvrđene i dokazane informacije – izvješća o ljudskim pravima temeljena su isključivo na potvrđenim informacijama, iz tog zahtjeva proizlazi i potreba da u izvješćima bude predstavljena korištena metodologija za prikupljanje i provjeru informacija, u svrhu obrane integriteta izvješća, izgradnje vjerodostojnost i njegovih izvora i potvrde valjanosti sadržanih informacija;
- usmjerenje k akciji – odražava se u pripremi preporuka za djelovanje namijenjenih ključnim akterima politika o ljudskim pravima, od domaćih vlasti do međunarodnih institucija, kao i praćenju napretka u provedbi ranije utvrđenih preporuka;
- rodnu osjetljivost – izvješćivanje o ljudskim pravima zahtijeva uključivanje rodne perspektive primjenom rodne analize, kojom se procjenjuju rodni aspekti povrede ljudskih prava, te korištenje rodno osjetljivog jezika i rodne statistike.

Također, funkcionalan mehanizam kojim se pravovremeno i potpuno ispunjavaju preuzete obveze u pogledu izvješćivanja i praćenju području ljudskih prava zahtijeva poštivanje sljedećih načela:

1. načela stalnosti
2. načela sveobuhvatnog formalnog mandata
3. načela političkog vlasništva
4. načela kapaciteta, i to, preciznije:
 - kapaciteta za angažiranje
 - kapaciteta za koordiniranje
 - kapaciteta za konzultiranje
 - kapaciteta za upravljanje informacijama.²

Načelo stalnosti odnosi se na potrebu da uspostavljeni mehanizam za izvješćivanje i praćenje provedbe međunarodnih ugovora o ljudskim pravima djeluje kao trajna organizacijska struktura čije postojanje nije vremenski ograničeno na razdoblje izvješćivanja po pojedinom ugovoru. Ako se ispuni načelo stalnosti, mehanizam za izvješćivanje ima mogućnost da, u stalnoj interakciji, uspostavi i održava međusektorske veze i mreže koje su potrebne u procesu izvješćivanja.

Načelo sveobuhvatnog formalnog mandata upućuje na potrebu utvrđivanja mandata mehanizma za izvješćivanje odgovarajućim zakonskim okvirom, preciznije njegove razrade u aktima izvršne vlasti, kao i odgovarajućim javnim politikama koje, na prijedlog izvršnih vlasti, usvajaju zakonodavna tijela.

Načelo političkog vlasništva je ispunjeno ako ključni akteri, od kojih se očekuje značajan doprinos promicanju i zaštiti ljudskih prava, budu na odgovarajući, izravan način uključeni u pojedine procese pripreme i donošenja odluka koje se odnose na mehanizam za izvješćivanje u području ljudskih prava.

Dodatno, načelo četiri ključna kapaciteta jest preduvjet za funkcionalan sustav izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Kapacitet za angažiranje odnosi se na:

- angažiran odnos i suradnju s međunarodnim i regionalnim tijelima za ljudska prava u pogledu izvješćivanja, interaktivnog dijaloga i podršku posjetima izaslanstava spomenutih tijela u sklopu posebnih procedura izvješćivanja i praćenja ljudskih prava;

¹ Manual on Human Rights Monitoring: Chapter 13: Human Rights Reporting. Pp. 4. Dostupno na: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/OHCHRIntro-12pp.pdf>. Pristupljeno: 28. 6.2017. godine.

² United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. National Mechanisms for Reporting and Follow-up: A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms. Str. 14. Dostupno na: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf. Pristupljeno: 28. 6.2017. godine.

- organiziranje i centraliziranu podršku izradi izvješća namijenjenih međunarodnim i regionalnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava, kao i pripremi odgovora na pitanja, preporuke, odluke i ostalu komunikaciju koja se ostvaruje sa spomenutim mehanizmima.

U pogledu osnaživanja ovih kapaciteta, UN preporučuje korištenje alata kao što su godišnje planiranje i korištenje standardiziranih vodiča i procedura izvješćivanja.¹

Koordiniranje, kao jedan od potrebnih kapaciteta mehanizma za izvješćivanja, procjenjuje se na osnovi njegovog autoriteta i osposobljenosti za organiziranje i koordiniranje prikupljanja informacija i podataka, te njihovo širenje (diseminaciju), u odnosu na ostale institucije vlasti i tijela javne uprave. Koordinacijski kapacitet ogleda se u postojanju funkcionalne (prikupljanje informacija i podataka po standardiziranoj proceduri) mreže administrativnih izvora (focal points) za izvješćivanje i praćenje ljudskih prava, kao i izravnom sudjelovanju najviših političkih dužnosnika (u rangu ministara) u nekoj od faza procesa izvješćivanja, čime se izravno doprinosi vidljivosti i jedinstvenom razumijevanju uloge i značaja mehanizma za izvješćivanje.

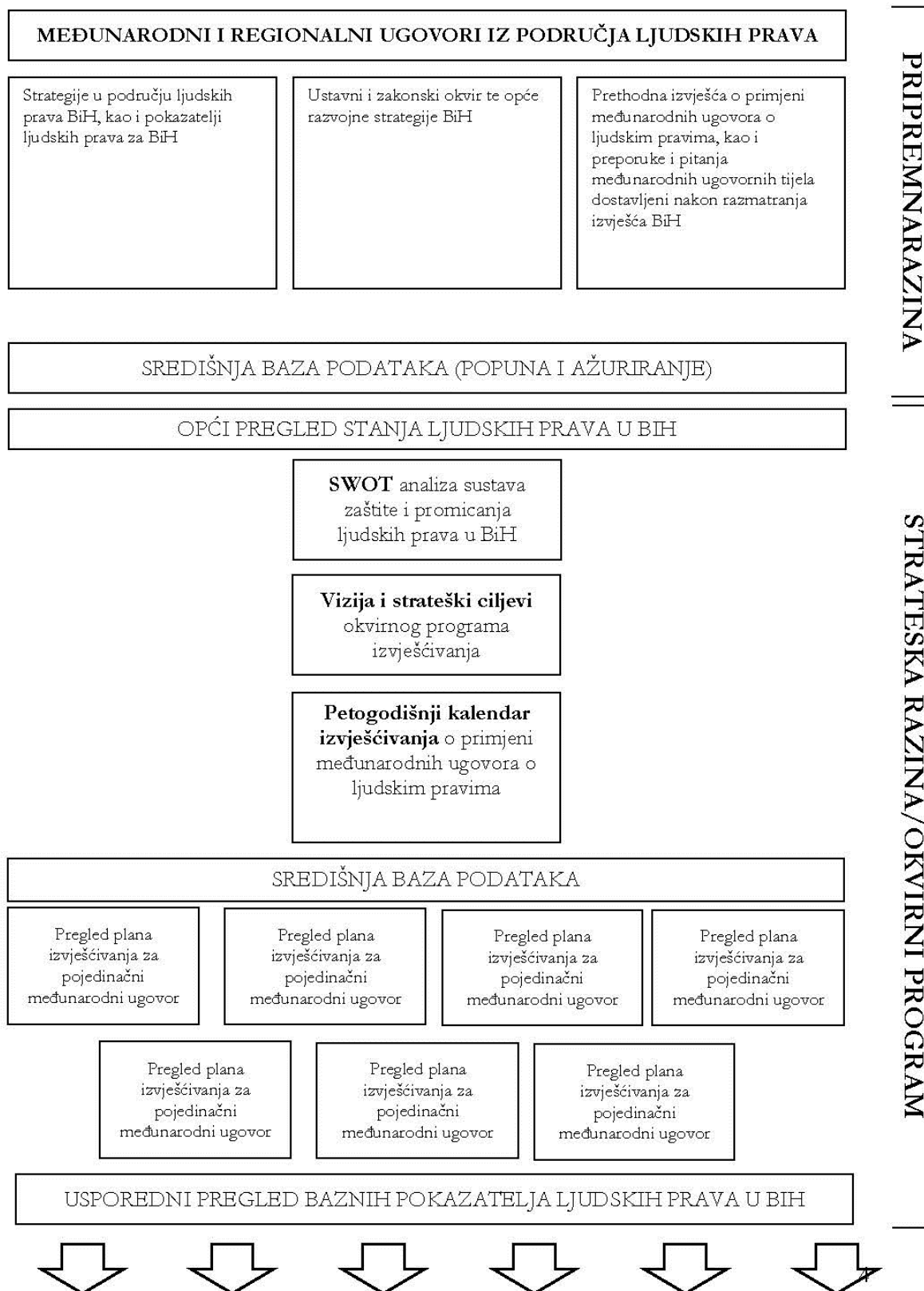
Kapacitet za konzultacije odnosi se na poticanje i vođenje konzultacija s nacionalnim institucijama za ljudska prava i organizacijama civilnoga društva u sklopu mehanizma za izvješćivanje. Ovdje treba naglasiti razliku između državnih mehanizama za izvješćivanje i praćenje provedbe međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i nacionalnih institucija za ljudska prava. Naime, nacionalne institucije za ljudska prava su neovisne organizacije koje su dio sustava javnog financiranja, te imaju ustavni i zakonski mandat za promicanje i zaštitu ljudskih prava u zemlji. S druge strane, mehanizam za izvješćivanje potpuno je uključen u institucije vlasti s mandatom koji je isključivo usmjeren na izvješćivanje i praćenje provedbe međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. To je mandat koji izravno proizlazi iz obveze države da ispunjava i izvješćuje o ugovorenim obvezama i preporukama međunarodnih mehanizama u području ljudskih prava. U tom smislu se očekuje od vlasti da se u pripremi svojih izvješća o ljudskim pravima konsultira s nacionalnim institucijama za ljudska prava, ali se izričito odbija mogućnost da ove institucije, u ime vlade, pripremaju izvješća o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava.

Kapacitet za upravljanje informacijama ogleda se u sposobnosti praćenja izdavanja preporuka i odluka međunarodnih mehanizama u području ljudskih prava, uspostave pregledne baze podataka s tematski kategoriziranim preporukama, s određenim institucijama u čijoj je nadležnosti njihova provedba, razvijanju planova praćenja provedbe i odredaba međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i samih preporuka koje se redovito dostavljaju državi.

3. Praktična primjena Metodologije izvješćivanja u području ljudskih prava

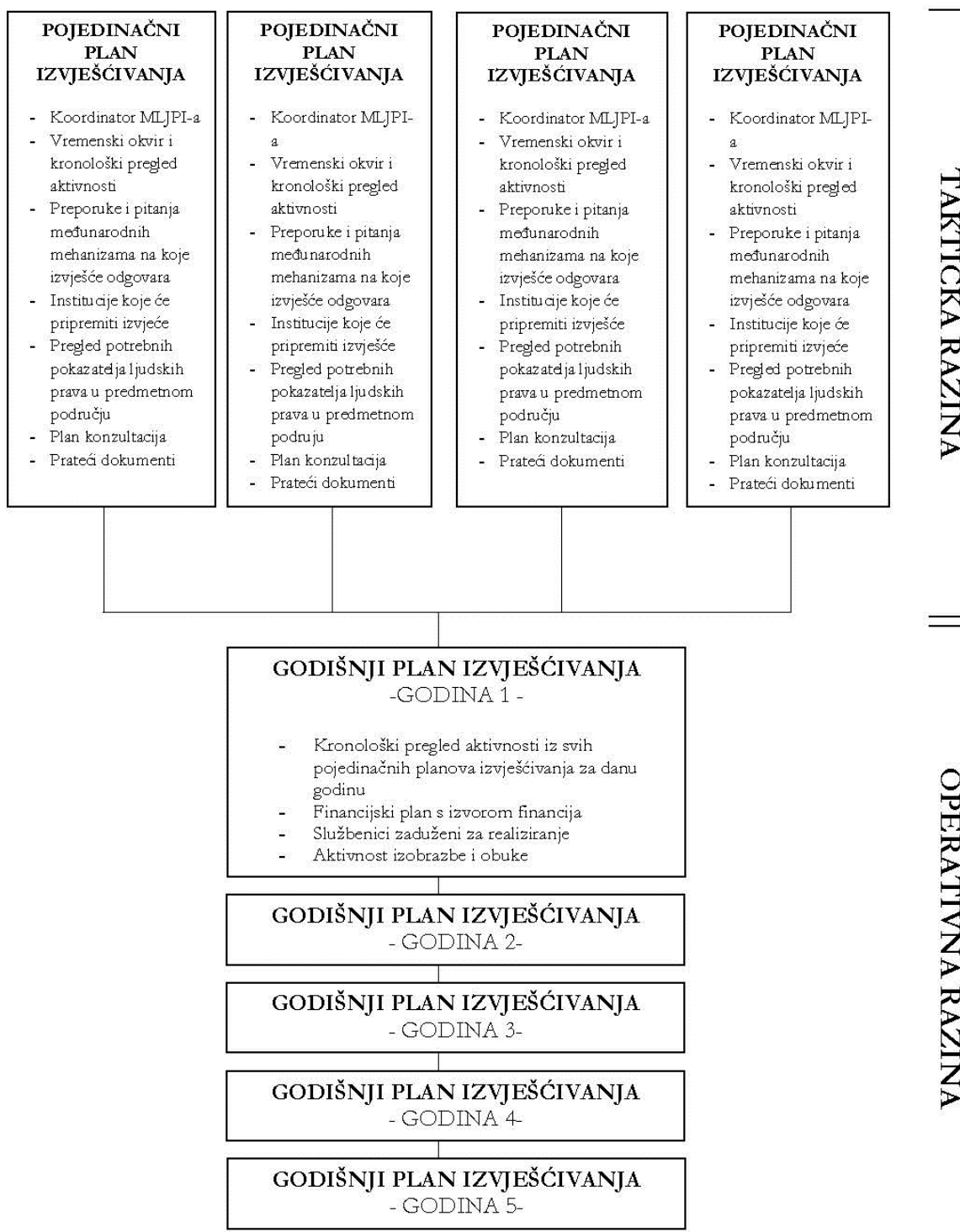
Bit metodologije je planiranje. Ono se ustrojava na tri razine: strateškoj, taktičkoj i operativnoj. Slika koja slijedi predstavlja grafički prikaz razina u planiranju izvješćivanja u području ljudskih prava.

¹ Ibid., str. 15.

PRIPREMNARAZINA

STRATEŠKA RAZINA/OKVIRNI PROGRAM

Slika br. 1

Strateška, petogodišnja, razina planiranja najprije obuhvaća analize međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima čija je BiH potpisnica, aktualnih strateških dokumenata u području ljudskih prava, prethodnih izvješća koje je BiH podnijela međunarodnim mehanizmima nadležnim za ljudska prava, kao i povratnih informacija, tj. preporuka koje je dobila nakon njihovog podnošenja.

Sve navedeno čini dokumentacijsku osnovu iz koje se izvodi opći pregled stanja ljudskih prava u BiH, na što se nadovezuje precizna SWOT analiza unutarnjih čimbenika, tj. snaga i slabosti postojećeg sustava zaštite i promicanja ljudskih prava u BiH, te izvanjskih okolnosti, tj. prijetnji i prilika koje ga okružuju.

I opći pregled stanja ljudskih prava i SWOT analiza sustava zaštite i promicanja ljudskih prava uvod su u određivanje vizije i strateških ciljeva samoga procesa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava. I vizija i strateški ciljevi se utvrđuju u odnosu na pozitivne pomake koji se očekuju od funkcionalnih i učinkovitih sustava izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava, a najčešće se odnose na:

- kritičku samoprocjenu i praćenje napretka u području ljudskih prava;
- određivanje izazova i nedostataka u primjeni međunarodnih ugovora;
- precizno određivanje marginaliziranih i ugroženih skupina;
- planiranje i razvoj zakonskog okvira i javnih politika u području ljudskih prava;
- uspostavu strateškog nacionalnog partnerstva s nacionalnim institucijama za ljudska prava, ali i s civilnim društvom;
- dostupnost međunarodnih preporuka temeljenih na usporednim iskustvima.¹

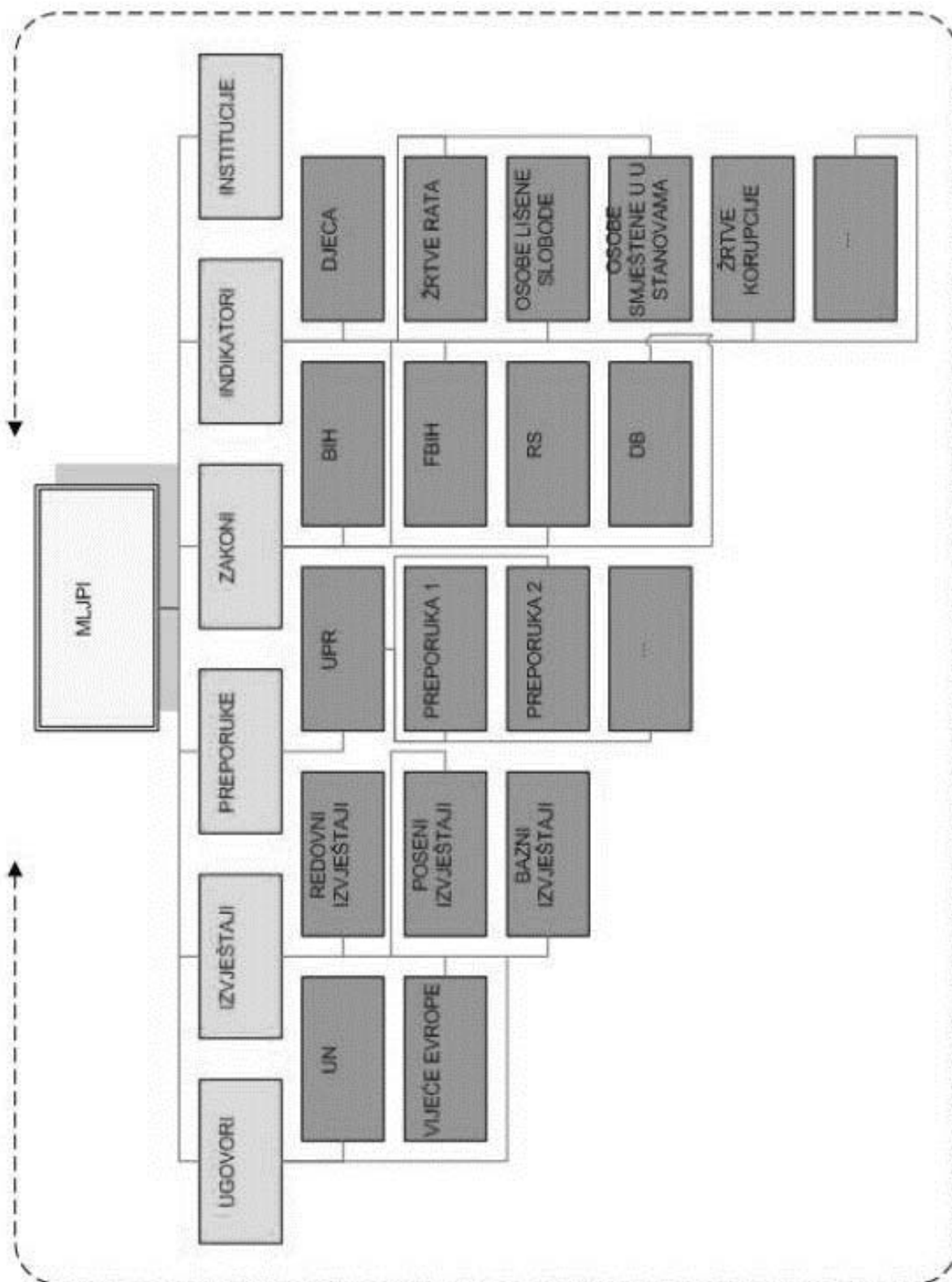
Bitno je da postavljena vizija i strateški ciljevi budu u štoje moguće većoj mjeri usklađeni s drugim strateškim dokumentima u području ljudskih prava, ali i općim razvojnim dokumentima države.

Sastavni dio strateškog okvira jest i petogodišnji kalendar izvješćivanja po osnovi međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, te kumulativni pregled aktualnih preporuka u području ljudskih prava, pokazatelja ljudskih prava, te administrativnih izvora, tj. izvještajnih jedinica koje su u posjedu informacija i podataka koji predstavljaju pokazatelje ljudskih prava u BiH. Naravno, strateški okvir sadrži i pregled svih pojedinačnih međunarodnih i regionalnih ugovora iz područja ljudskih prava koji su obvezujući za BiH.

Na prijelazu između strateške i taktičke razine planiranja je i središnja baza podataka koja opslužuje sustav, a iz koje se povlače podaci za pripremu okvirnog programa, ali i pojedinačnih planova izvješćivanja. U bazi su sistematizirani svi podaci koji su mjerodavni za sustav izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora, i to u rasponu od opisa samih ugovora preko preporuka, pokazatelja, izvještajnih jedinica do samih izvješća koje je zemlja pripremila i uputila međunarodnim mehanizmima u području ljudskih prava. Nakon početnog popunjavanja baze podataka, preostaje obveza njezinog redovitog održavanja i ažuriranja. Svako novo izvješće upućeno međunarodnim mehanizmima, kao i preporuke upućene BiH, obrađuju se, analiziraju i uvrštavaju u bazu podataka. To podrazumijeva i redovito ažuriranje pokazatelja ljudskih prava i administrativnih izvora koji ih dostavljaju. Dodatno, na godišnjojse razini prikupljaju i prate bazni pokazatelji ljudskih prava u BiH i unose u bazu podataka.

Središnja baza podataka uspostavlja se kao relacijska baza podataka koja će olakšati unos podataka mjerodavnih za izvješćivanje i omogućiti smanjenje pogrešaka pri unosu podataka uspostavom seta fiksnih metapodataka, koje će biti moguće birati na padajućim izbornicima u mjeri u kojoj se to može, a dopustiti slobodan unos teksta samo u slučaju unosa varijabilnog podatka (npr. pokazatelj, odgovor na preporuke itd.), ali će kategorije biti fiksne.

¹ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. National Mechanisms for Reporting and Follow-up: A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms. Str. 4. Dostupno na: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf. Pristupljeno: 28. 6.2017. godine.

Na ovaj način će se osigurati preslikavanje svih ključnih procesa vezanih uz pojedinačna izvješća u IT okruženje, kako bi se u što većoj mjeri provodile utvrđene procedure.

Baza podataka bi se sastojala od šest središnjih cjelina (entiteta) (Ugovori, Izvješća, Preporuke, Zakoni, Pokazatelji i Institucije). Pomoću opcije Izradi izvješće trebalo bi odabrati ugovor o kojem se izvješćuje. Potom treba provjeriti postoji li bazno izvješće o tom ugovoru ili redovno izvješće o tome koji se zakoni odnose na taj ugovor, postoje li preporuke ugovornih tijela vezane uz taj ugovor, te pokazatelji koji se odnose na provedbu tog ugovora, kao i institucije koje su dostavile podatke o pokazateljima. Na taj način bi se omogućila ciljana izrada izvješća, kao i generiranje izvješća po potrebi u svakom trenutku.

Opis cjelina (entiteta) s metapodacima/deskriptorima

UGOVOR

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine; Prilog 1.)

Naziv ugovora

Broj/simbol dokumenta (UNDoc Symbol, ETS No. itd.):

Datum stupanja na snagu ugovora:

Datum potpisivanja ugovora:

Datum ratifikacije ugovora:

Objava u službenom glasilu:

Rezervacije:

Obveza izvješćivanja / periodizacija izvješćivanja (godišnje, dvogodišnje itd.)

IZVJEŠĆA

Vrsta izvješća: bazna/redovna

Naziv izvješća:

Ugovor po kojem se izvješćuje: (padajući izborniku vezi s cjelinom UGOVOR)

Simbol:

Rok za predaju izvješća:

Izvješće predano:

Izvješće objavljeno:

PREPORUKE

Država/tijelo koje je izdalo preporuku:

Datum izdavanja preporuke:

Ciklus (samo za UPR)

Odgovor države:

Datum odgovora države:

ZAKONI

Naziv zakona:

Stupio na snagu:

Naziv službenog glasila u kojem je objavljen:

Broj službenog glasila u kojem je objavljen:

Izmjene i dopune zakona:

Pročišćeni tekst:

POKAZATELJI

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine; Prilog 3.)

Kategorija pokazatelja:

Kategorija potpokazatelja:

Pokazatelj:

Administrativni izvor (institucija s padajućeg izbornika iz cjeline INSTITUCIJA):

Datum/godina unosa pokazatelja:

Vrijednost pokazatelja (postotak, broj i slično):

INSTITUCIJA

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine; Prilog 2.)

Naziv institucije:

Adresa:

Kontakt (e-pošta):

Osoba za kontaktiranje:

Modus operandi

U već spomenutom pripremnom dijelu metodologije bit će nužno unijeti sve ugovore, zakone, institucije, dotadpristigle preporuke i izvješća.

Generiranje novog izlaznog izvješća prema ugovornom tijelu bilo bi utvrđeno tako da se omogući kreiranje nove radne površine na koju bi se premještali (drag&drop) podaci potrebni za njegovu izradu.

Tako bi novo izlazno izvješće sadržavalo sljedeće attribute:

Ugovor (odabir iz padajućeg izbornika), a potom prikaz svih atributa uz ugovor

Datum izrade novog izvješća:

Datum slanja izvješća ugovornom tijelu:

Izlist ranijih izvješća (odabirom iz padajućeg izbornika IZVJEŠĆA) (uz funkciju: dodaj +1, +2...+n)

Naziv izvješća:

Datum slanja izvješća:

Datum objave izvješća:

UNDoc Symbol / CoE Symbol

Koristeći ovu sekciju u sprezi s novim izvješćima, bit će moguće generirati kalendar izvještajnih obveza visoke stranke ugovornice

Izlist ranijih preporuka (ako ih ima) (odabirom iz padajućeg izbornika PREPORUKE) (uz funkciju: dodaj +1, +2...+n)

Izlist zakona koji se odnose na provedbu ugovora koji je predmetom izvješćivanja (odabirom iz padajućeg izbornika ZAKONI) (uz funkciju: dodaj +1, +2)

Pokazatelji (odabirom iz padajućeg izbornika POKAZATELJI) (uz funkciju: dodaj +1, +2...+n) s unosom vrijednosti pokazatelja).

Uz to, nakon određenog vremena kada se u bazu budu unosili podaci, središnja baza podataka sadržavat će podatke koje će u procesu izvješćivanja trebati dopuniti. Ipak, potrebno je predvidjeti resurse za autorizaciju i upoznavanje novih osoba s okruženjem baze, kao i s načinom unosa podataka. U ovom procesu potrebno je razmotriti mogućnost angažiranja izvanjske ekspertize u smislu obuka i mentorstva za osoblje MLJPI-a.

Tumačenje podataka i sastavljanje teksta izvješća je proces koji se u najvećoj mjeri provodi u MLJPI-u. Nacrti izvješća predstavljaju se institucijama koje su dostavile podatke, kako bi se osiguralo vjerodostojno tumačenje podataka. Osim toga, uloga MLJPI-a pomaže nadležnim institucijama i organizacijama da podaci koje dostavljaju budu sukladni s utvrđenim pitanjima i potrebnim pokazateljima.

Pojedinačni planovi izvješćivanja pripadaju taktičkoj razini planiranja, a njihov se sadržaj generira iz okvirnog programa i središnje baze podataka. Iako je svaki pojedinačni plan specifičan, njihova struktura je jedinstvena u smislu da zahtijeva maksimalno usklađivanje s već spomenutim temeljnim načelima izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava, što se u ovom slučaju najprije odnosi na kapacitete angažiranja, koordiniranja, konzultiranja i upravljanja informacijama. U tom smislu, svaki od pojedinačnih planova zahtijeva imenovanje tima koji je odgovoran za pripremu izvješća, službenike MLJPI-a zadužene za pružanje stručne i administrativno-tehničke podrške procesu pripreme izvješća, popis preporuka koje se odnose na provedbu konkretnog međunarodnog ugovora, popis s pokazateljima koji daju informaciju o napretku u provedbi spomenutih preporuka, te popis administrativnih izvora/izvještajnih jedinica od kojih se očekuje dostava spomenutih pokazatelja. Također, zahtijeva se i utvrđivanje vremenskog okvira za svaku fazu pripreme pojedinačnog izvješća. Vremenski okvir postavljen je tako da pruža realnu mogućnost za kvalitetnu realizaciju svake faze izvješćivanja.

Potrebno je osigurati da institucije od kojih se očekuje povratna informacija o pokazateljima, dakle izvještajne jedinice ili administrativni izvori, dobiju preciznu informaciju o procesu i jasnu uputu o tome kakva se povratna informacija od njih očekuje i u pogledu forme i u pogledu samog sadržaja.

Stručna osposobljenost kadrova MLJPI-a i aktivno poznavanje metoda analize i sinteze od presudnog su značaja za kvalitetnu taktičku pripremu procesa izvješćivanja o provedbi međunarodnih ugovora u području ljudskih prava. Naime, kvalitetna analiza preporuka vodi k utvrđivanju jasnih i preciznih pokazatelja. Nakon prikupljanja pokazatelja slijedi faza sinteze pristiglih nalaza i njihovog predstavljanja u obliku koherentnog izvješća koji pruža što objektivniji uvid u stanje ljudskih prava u predmetnom području izvješća. Kad je riječ o kapacitetu kadrova, njihova stručnost i autoritet znanja od naročite su važnosti u procesima konzultacija o izvješćima, kao i njihove validacije u različitim institucijama.

Kvalitetno realiziranje strateške i taktičke razine planiranja omogućava svođenje utvrđivanja godišnjeg plana izvješćivanja na puko kronološko nizanje aktivnosti iz pojedinačnih planova izvješćivanja predviđenih za danu kalendarsku godinu. Za svaku se aktivnost utvrđuju potrebni financijski, ljudski i organizacijski resursi. Financijski resursi, naravno, zahtijevaju podatak o financijskim izvorima u odnosu na to radi li se o proračunskim sredstvima ili nekom drugom izvanproračunskom izvoru financiranja.

Operativna razina istodobno je i razina na kojoj se planiraju obuke i treninzi za širok spektar aktera koji sudjeluju u procesu izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora. To se naročito odnosi na spomenuti zahtjev u pogledu stručne osposobljenosti i poznavanja metoda analize i sinteze za kadrove MLJPI-a, te nešto šireg spektra znanja i vještina koji se očekuju od kadrova u institucijama koje su administrativni izvori pokazatelja ljudskih prava ili se pak od njih očekuje aktivno djelovanje na provođenju preporuka međunarodnih i regionalnih mehanizama iz područja ljudskih prava.

Naravno, metodologija ne bi bila potpuna i bez svojevrzne procjene vremenskog okvira potrebnog za sve pojedinačne elemente u različitim fazama planiranja. Stoga slijedi tablica koja daje okvirni pregled potrebnog vremena za utvrđivanje svakog elemenata u različitim fazama planiranja.

Razina planiranja	Naziv	Trajanje (tjedan)	
Priprema	Službeni početak procesa	3 - 4	
	Ekipiranje i priprema tima MLJPI-a	2 - 3	
	Utvrđivanje i potvrda liste sastavnih elemenata središnje baze podataka	2	
	Utvrđivanje i potvrda liste pojedinačnih elemenata svih sastavnih elemenata središnje baze podataka	2	
	Početno popunjavanje središnje baze podataka	4 - 6	
	Informiranje izvještajnih jedinica/administrativnih izvora o početku procesa planiranja	1	
Strateška razina	Opći pregled stanja ljudskih prava	4	
	SWOT analiza sustava zaštite i promicanja ljudskih prava u BiH	1	
	Vizija i strateški ciljevi okvirnog programa	1	
	Pregled planova izvješćivanja o primjeni pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	3	
	Petogodišnji kalendar izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	1	

	Popis preporuka u području ljudskih prava upućenih BiH putem procedura izvješćivanja o provođenju međunarodnih ugovora u području ljudskih prava	2	
	Popis pokazatelja ljudskih prava u BiH potrebnih za izvješćivanje o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava	3	
	Popis izvještajnih jedinica/administrativnih izvora podataka potrebnih za izvješćivanje o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava	3	
Taktička razina	Izrada i usvajanje plana za izradu izvješća	4	
	Imenovanje članova radne skupine	4	
	Rad radne skupine	6-8	
	Proces validacije nacrtu izvješća s nadležnim institucijama i organizacijama	2	
	Odobrovanje nacrtu izvješća od strane ministra	2	
	Provođenje javnih konzultacija	4	
	Usvajanje izvješća u Vijeću ministara BiH	2-3	
	Dostava izvješća tijelu za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora	1	
Operativna razina	Kronološki pregled planiranih aktivnosti	2	
	Plan aktivnosti namijenjenih za razvoj organizacij-skih i ljudskih kapaciteta potrebnih za provedbu okvirog programa	2	
	Godišnji finansijski plan	2	

Značajan dio aktivnosti planiranja i pripreme naveden u gornjoj tablici istodobno se realizira. Za kronološko slaganje aktivnosti bitno je napomenuti da planiranje na operativnoj, godišnjoj, razini mora pratiti proračunski ciklus i ne smije započeti nakon rujna tekuće godine, što znači da aktivnosti planiranja na strateškoj i taktičkoj razini, na početku svakog petogodišnjeg ciklusa planiranja, trebaju započeti najmanje šest mjeseci ranije.

3.1. Pripremna razina

Pripremna razina obuhvaća niz aktivnosti koje omogućavaju uspostavu procesa sustavnog izvješćivanja o primjeni međunarodnih i regionalnih ugovora u području ljudskih prava u BiH. Ovo je faza kojom se postavljaju temelji za kvalitetno planiranje na strateškoj, taktičkoj i operativnoj razini.

Metodologijom se predviđa realiziranje aktivnosti kao u tabličnom pregledu:

Faza	Koraci	Metode i alati	Sudinici	Ishodi
Pripremna faza	Iniciranje procesa sustavnog izvješćivanja	Pravilnik, Metodologija, odluka o pripremi i primjeni okvirog programa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (Obrazac br. 1)	Ministar, Ured ministra, pomoćnik ministra	Proces je započeo donošenjem službene odluke MLJPI-a o pripremi i izvođenju procesa sustavnog izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava.
	Ekipiranje i priprema tima MLJPI-azaduženog za izvođenje procesa sustavnog izvješćivanja	Pravilnik, Metodologija, rješenje o imenovanju radne skupine MLJPI-a za pripremu i primjenu okvirog programa (Obrazac br. 2), poziv za radionicu (Obrazac br. 3) i opis jednodnevne pripremne radionice za radnu skupinu MLJPI-a (Obrazac br. 4)	Ministar, Ured ministra, pomoćnici ministra, službenici sektora Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda zastupnika pred Sudom, radna skupina MLJPI-a	Usuglašen je sastav i službenim rješenjem je osnovana radna skupina, za koju se organizira i izvodi jednodnevna radionica o korištenju utvrđene metodologije.
	Utvrđivanje i potvrda popisa sastavnih elemenata i njihovih podelemenata usredišnjoj bazi podataka	Pravilnik, Metodologija, naputak za korisnike središnje baze podataka	Radna skupina MLJPI-a, tim za IT	Na razini radne skupine potvrđeni su svi sastavni elementi središnje baze podataka spisima njihovih podelemenata, te utvrđene, ako su potrebne, izmjene i dopune Naputka za korisnike središnje baze podataka.
	Popuna središnje baze podataka	Pravilnik, Metodologija, naputak za korisnike središnje baze podataka, Kompilacija UN-ovih preporuka, Pokazatelji ljudskih prava u BiH	Radna skupina MLJPI-a, tim za IT, službenici MLJPI-a zaduženi za unos i obradu podataka	Središnja baza podataka sadrži podatke o međunarodnim i regionalnim ugovorima o ljudskim pravima, pregled predanih i nadolazećih izvješća o primjeni međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, pregled preporuka upućenih BiH i pregled pokazatelja ljudskih prava u BiH (strukturnih, procesnih i pokazatelja ishoda, tj., baznih i posebnih), kao i opis administrativnih izvora, tj. izvještajnih jedinica koje dostavljaju potrebne pokazatelje.
	Polazno obavješćavanje izvještajnih jedinica ili administrativnih izvora o početku procesa	Prijedlog službenog dopisa kojim se najavljuje priprema i primjena okvirog programa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima s priložima (Obrazac br. 5), uključujući i upitnik za izvještajne jedinice/administrativne izvore pokazatelja ljudskih prava (Obrazac br. 6)	Ministar, Ured ministra, radna skupina MLJPI-a	Sve institucije koje su prethodno određene u središnjoj bazi podataka kao izvještajne jedinice ili administrativni izvori podataka obaviještani su o početku procesa, te imaju mogućnost dostaviti svoje komentare, sugestije i prijedloge u vezi s preliminarnim popisom pokazatelja ljudskih prava u BiH, putem kojih će se, uz ostalo, pratiti provedba međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima.

Kao što se vidi iz tablice, sam proces započinje rukovodstvo MLJPI-a, tj. ministar i njegovi ključni suradnici iz Ureda i relevantnih sektora Ministarstva. To je najuži tim koji obavlja početne konzultacije te usuglašava i priprema akte kojima se službeno započinje proces, utvrđuje i prijedlog sastava radne skupine za pripremu i primjenu okvirog programa (u daljnjem tekstu: radna skupina MLJPI-a), kao i odgovornost za njezino vođenje.

U radnu skupinu MLJPI-a poželjno je, uz rukovoditelje i službenike MLJPI-a, uključiti i određeni broj vanjskih stručnjaka i konzultanata koji su u proteklom razdoblju bili angažirani na pružanju različitih vidova podrške organizaciji i funkcioniranju MLJPI-a. Radna skupina MLJPI-a ne treba imati više od 15 članova. Kao i uvijek, u ovakvim slučajevima od naročito je značaja uloga voditelja tima. Ne treba posebno naglašavati kako se ovdje očekuje osoba koja ima i hijerarhijski i profesionalni autoritet, liderske kvalitete, prepoznatljivost, kao i entuzijazam te izraženu posvećenost djelovanju u području zaštite i promicanja ljudskih prava.

Polazna priprema radne skupine MLJPI-a ostvaruje se organiziranjem jednodnevne radionice, od koje se očekuje da omogući:

- zajedničko razumijevanje metodologije i procesa sustavnog izvješćivanja o provedbi međunarodnih i regionalnih ugovora u području ljudskih prava;
- razumijevanje uloge radne skupine, a zatim i ostalih aktera koji će se postupno uključivati u ovaj proces;
- dogovor o preuzimanju odgovornosti za pojedinačne aspekte pripremne faze na razini članova radne skupine.

Radionica služi i za utvrđivanje preliminarnog vremenskog okvira za izvođenje pripremnih aktivnosti, a naročito onih koje se odnose na prikupljanje materijala i početno popunjavanje središnje baze podataka.

Nakon što se na razini radne skupine postigne zajedničko razumijevanje procesa, istodobno sa započetim aktivnostima vezanim uz pripremu i popunu središnje baze podataka pristupa se i početnom obavještanju širokog spektra potencijalnih aktera o započetom procesu. To se najprije odnosi na informiranje onih institucija od koji se očekuje da djeluju kao izvještajne jedinice, tj. administrativni izvori potrebnih pokazatelja ljudskih prava za BiH. Uz službeni dopis (Obrazac br. 5) MLJPI-akojim se obavještava o započetom procesu, navedenim institucijama dostavljaju se i odgovarajući upitnici (Obrazac br. 6) koji sadrže preliminarni popis pokazatelja ljudskih prava za BiH, te se traži i njihova povratna informacija u odnosu na potrebu prikupljanja i dostupnosti svakog navedenog pokazatelja.

3.2. Strateški okvir – okvirni program izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u ljudskim pravima (okvirni program)

Okvirni program čini strateškurazinu planiranja izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. U tablici su opisani koraci, s odgovarajućim metodama i analizama koje treba poduzeti kako bi okvirni program bio izrađen.

Faza	Koraci	Metode i alati	Sudionici	Ishodi
Okvirni program	Opći pregled stanja ljudskih prava u BiH	Pravilnik, Metodologija, prateći akt uz upitnik o godišnjim baznim pokazateljima ljudskih prava (Obrazac br. 7), upitnik o godišnjim baznim pokazateljima ljudskih prava (Obrazac br. 8), usporedni pregled baznih pokazatelja ljudskih prava (Obrazac br. 10) izveden iz središnje baze podataka, obrazac okvirnog programa (Obrazac br. 9)	Radna skupina MLJPI-a, tim za IT, službenici MLJPI-a zaduženi za unos i obradu podataka	Analiza stanja ljudskih prava u BiH s trendovima i osnovnim nalazima, kao i sustavpokazatelja kao osnova za praćenje i vrednovanje ostvarenog napretka u području ljudskih prava. Trendovi u području ljudskih prava izvode se iz usporedne analize baznih pokazatelja koji se prikupljaju na godišnjoj razini.
	SWOT analiza sustava promicanja i zaštite ljudskih prava u BiH	SWOT analiza, program radionice namijenjene izradi SWOT analize Obrazac br. 12), poziv na radionicu (Obrazac br. 11), obrazac okvirnog programa (Obrazac br. 9)	Ministar, Ured ministra, pomoćnici ministra, službenici sektora Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda zastupnika pred Sudom, radna skupina MLJPI-a	utvrđene su glavne prednosti i nedostaci postojećeg sustava promicanja i zaštite ljudskih prava u BiH, kao i ključne prilike, te vanjske prijetnje koje se mogu dovesti u vezu s konkretnom procedurom pripreme izvješća o provedi međunarodnih ugovora u području ljudskih prava.
	Vizija i strateški ciljevi okvirnog programa	Pravilnik, Metodologija, program radionice namijenjene za pripremu vizije i strateških ciljeva (Obrazac br. 12), poziv na radionicu (Obrazac br. 11), obrazac okvirnog programa (Obrazac br. 9)	Ministar, Ured ministra, pomoćnici ministra, službenici sektora Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda zastupnika pred Sudom, radna skupina MLJPI-a	Na temelju prethodno provedene opće SWOT analize cjelokupnog sustava promicanja i zaštite ljudskih prava, utvrđena je specifična vizija razvoja sustava izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava koja izražava njegov doprinos općem sustavu promicanja i zaštite ljudskih prava. Uz navedeno, utvrđeni su i strateški ciljevi za svako od sljedećih područja:
	Pregled planova izvješćivanja o primjeni pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, obrazac okvirnog programa (Obrazac br. 9)	Radna skupina MLJPI-a	Za svaki međunarodni ugovor u području ljudskih prava utvrđene su ključne ili prioritetne preporuke s pratećim pokazateljima, institucije koje će biti nositeljice izrade i verifikacije izvješća, odgovorna osoba iz MLJPI-ai vremenski okvir za realiziranje pojedinačnih faza izvješćivanja.
	Petogodišnji kalendar izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, obrazac okvirnog programa (Obrazac br. 9), obrazac petogodišnjeg kalendara	Radna skupina MLJPI-a	Za sastavni dio okvirnog programa utvrđen je, u posebnom obliku, kalendar s datumima podnošenja izvješća u pogledu međunarodnih ugovora o ljudskim pravima za idućih pet godina. Osim datuma njihovog podnošenja, za svako izvješće unosi se i vremenski okvir realiziranja svih pojedinačnih faza njihove pripreme.
	Pregled preporuka u području ljudskih prava	Ispis iz središnje baze podataka	Radna skupina MLJPI-a	Okvirni program donosi pregled aktualnih preporuka u području ljudskih prava koje su upućene BiH nakon posljednjih izvještajnih ciklusa.
	Pregled pokazatelja ljudskih prava u BiH	Ispis iz središnje baze podataka	Radna skupina MLJPI-a	Okvirni program donosi pregled ažuriranih pokazatelja ljudskih prava u BiH koji su utvrđeni u odnosu na zahtjeve međunarodnih ugovora u području ljudskih prava, kao i u odnosu na aktualne preporuke u području ljudskih prava.
	Pregled izvještajnih jedinica/administrativnih izvora	Ispis iz središnje baze podataka	Radna skupina MLJPI-a	Okvirni program donosi ažurirani pregled izvještajnih jedinica/ administrativnih izvora podataka koji se koriste za utvrđivanje pokazatelja ljudskih prava u BiH.
	Usporedni pregled baznih pokazatelja po godinama	Ispis iz središnje baze podataka, upitnik o godišnjim baznim pokazateljima ljudskih prava (Obrazac br. 7)	Radna skupina MLJPI-a	Kao prilog okvirnom programu daje se i usporedni pregled baznih pokazatelja po godinama na osnovi kojeg se procjenjuju trendovi u području ljudskih prava potrebni za formuliranje općeg pregleda stanja ljudskih prava u BiH.
	Usvajanje okvirnog programa	Obrazac okvirnog programa (Obrazac br. 9), odluka o usvajanju okvirnog programa (Obrazac br. 13)	Ministar, Ured ministra	Okvirni program za iduće petogodišnje razdoblje usvojen je u obliku odgovarajuće odluke, koju donosi ministar, a kojom se određuju ključni aspekti provođenja okvirnog programa - od zaduženja radne skupine MLJPI-a do načina izvješćivanja o provedbi.

Navedeni koraci nude temeljnu strukturu strateškog okvira izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava. Naravno, primjena Metodologije u praksi dovesti će do novih spoznaja i eventualnih proširenja ove strukture.

Početni korak u izradi strategije, tj. okvirnog programa jest analiza stanja ljudskih prava u BiH. Opći pregled stanja ljudskih prava u BiH obuhvaća sve najvažnije kategorije ljudskih prava koje su obuhvaćene sadržajem međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, a koje, uz ostalo, uključuju i sljedeće:

- pravo na život
- pravo na slobodu i sigurnost личности
- pravo na sudjelovanje u javnom životu
- zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
- pravo na slobodu mišljenja i izražavanja
- pravo na pravično suđenje
- pravo na uživanje najvišeg dostižnog standarda tjelesnog i duševnog zdravlja
- pravo na obrazovanje
- pravo na rad
- pravo na zabranu diskriminacije i jednakost.

Opći pregled stanja ljudskih prava daje uvid u prethodno i sadašnje stanje u navedenim aspektima ljudskih prava. To je svojevrsna analiza kojom se određuju ključni problemi i izazovi području ljudskih prava u BiH. Ona se temelji na postupcima prikupljanja, obrade i analize baznih pokazatelja ljudskih prava utvrđenih Pravilnikom o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u BiH za nadležnosti MLJPI-a. Administrativni izvori podataka za bazne pokazatelje ljudskih prava dolaze iz širokog spektra institucija i organizacija izvršne, zakonodavne i sudbene vlasti u BiH. Bazni pokazatelji prikupljaju se u godišnjim vremenskim razmacima, tako što spomenute institucije odgovaraju na odgovarajući upitnik za prikupljanje godišnjih baznih pokazatelja, koji im dostavlja MLJPI (Obrazac br. 7. i Obrazac br. 8.). Podaci prikupljeni na taj način unose se u središnju bazu podataka, iz koje se generira usporedni pregled baznih pokazatelja po godinama, koji omogućava precizno utvrđivanje trendova u različitim aspektima ljudskih prava u BiH.

Bitno je naglasiti da postojeći popis baznih pokazatelja ljudskih prava sadržan u Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u BiH nije konačan i zatvoren za izmjene. Njegovo redovito ažuriranje i usklađivanje s aktualnim potrebama sustava zaštite i promicanja ljudskih prava u BiH jest imperativna aktivnost i bit će dijelom svake sljedeće pripreme faze koja će prethoditi utvrđivanju budućih okvirnih programa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava.

Imajući u vidu potrebu za kontinuiranim osmišljavanjem i razvijanjem pokazatelja ljudskih prava za BiH, kao sastavni dio ove Metodologije dajemo i izvadak iz dokumenta Pokazatelji ljudskih prava u BiH: radni materijal za konzultacije o uspostavi sustava za prikupljanje pokazatelja ljudskih prava u BiH, u kojem se objašnjava koncepcija pokazatelja ljudskih prava i daju ključne smjernice za postupak razvoja pokazatelja ljudskih prava u BiH.

Pokazatelji ljudskih prava

Pokazatelji ljudskih prava su specifične informacije o stanju ili položaju određenog predmeta, događaja, aktivnosti ili ishoda koji može biti povezan s normama i standardima ljudskih prava, koji se bavi načelima, pitanjima i problemima ljudskih prava ili ih odražava i koji se može koristiti za procjenu i praćenje unaprjeđenja i ostvarivanja ljudskih prava. Ipak, bitno je naglasiti da se procjene stanja ljudskih prava ne mogu temeljiti isključivo ili jedino na pokazateljima ljudskih prava. U tom smislu, pokazatelji su samo alati koji dodaju vrijednost procjenama ljudskih prava, a koje imaju snažnu kvalitativnu dimenziju i nisu zamjena za njih. Primarni interes pri njihovom korištenju je u mjerenju nekoliko bitnih odlika koje mogu biti u vezi s napretkom u ostvarivanju i uživanju ljudskih prava ili s procjenom napora koji se ulažu u cilju ispunjavanja preuzetih obveza iz područja ljudskih prava. Drugim riječima, koristimo ih kako bismo dobili objektivniju i sveobuhvatniju procjenu određenih aspekata ljudskih prava.

Njihovo korištenje kao alata za izradu procjena o stanju ljudskih prava potpuno ovisi o dostupnosti i mjerodavnosti podataka. Za osmišljavanje mjerodavnih pokazatelja bitno je da im prethode participativni procesi koji će omogućiti aktivno i ravnopravno sudjelovanje svih aktera ljudskih prava. Samo na taj način može se omogućiti utvrđivanje sveobuhvatnog skupa pokazatelja, pri čemu će svaki od njih biti izabrati sami korisnici, te biti sukladni s njihovim ciljevima i nacionalnim kontekstom.

Ujedinjeni narodi zaslužni su za razvoj pokazatelja ljudskih prava. Pokazatelji su odgovor na uočenu potrebu provjere usuglašenosti država članica s ugovorima o ljudskim pravima koje su ratificirale analizom i korištenjem statističkih podataka. Vodeću ulogu u pripremi pokazatelja imao je Ured visokog povjerenika UN-a za ljudska prava (OHCHR), koji je 2006. godine predstavio okvirnu metodologiju za utvrđivanje pokazatelja ljudskih prava, dok je 2008. godine započeo pripremu alata koji bi omogućili korištenje pokazatelja ljudskih prava na razini država članica.

Sastavni dio tih alata jest sam popis pokazateljima koji se odnose na široku skupinu temeljnih ljudskih prava – građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava. Ona je utvrđena nakon opsežnih savjetovanja sa svim ključnim sudionicima postupka izvješćivanja o ljudskim pravima. Na međunarodnoj razini uključeni su predstavnici i predstavnice ugovornih tijela, posebni izvjestitelji, stručnjaci iz akademskih institucija, međunarodnih organizacija i organizacija civilnoga društva. U pojedinačna nacionalna savjetovanja uključeni su: institucije za ljudska prava, nositelji izrade javnih politika, tijela odgovorna za izvješćivanje i provedbu ugovora o ljudskim pravima, institucije zadužene zastatistiku i organizacije civilnog društva.

Značaj pokazatelja ljudskih prava potvrđen je odlukama Odbora za ekonomska, socijalna i kulturna prava i Odbora za ljudska prava koji su promijenili svoje smjernice za izvješćivanje država ugovornica, te sada od njih zahtijevaju korištenje odgovarajuće statistike i pokazatelja za ona prava čiju provedbu nadziru. Bosna i Hercegovina kao država potpisnica Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima obvezna je primjenjivati pokazatelje ljudskih prava!

Uspješna primjena pokazatelja ljudskih prava ovisi o kvaliteti utvrđenih atributa za svako ljudsko pravo. Atributi moraju biti temeljeni na iscrpnom poznavanju standarda ljudskih prava, moraju odražavati bit prava, ne smije ih biti mnogo (najčešće su četiri atributa posvedostatna) i ne smiju se međusobno preklapati. Primjera radi, za pravo na život, kao temeljno ljudsko pravo, najčešće se koriste sljedeća četiri atributa: "arbitarno lišavanje života", "nestanak pojedinaca", "zdravlje i prehrana" i "smrtna kazna". U slučaju prava na zdravlje, najčešće se koristi čak pet atributa: "spolno i reproduktivno zdravlje", "smrtnost djece i zdravstvo", "prirodno i radno okruženje", "prevencija, liječenje i kontrola bolesti" i "pristupačnost objekata zdravstvene zaštite i osnovnih lijekova". I inače, govorimo

li o pravima koja se odnose na ekonomska, socijalna i kulturna prava, u većini se slučajeva koristi metoda generičkog pristupa utvrđivanju atributa ili pokazatelja temeljenih na pojmovima prikladnosti, pristupačnosti, dostupnosti, prilagodbe, prihvatljivosti i kvalitete.

Pri izboru atributa ljudskih prava postoji jedna olakotna okolnost koja je osobito važna zemljama koje tek osmišljavaju svoje nacionalne sustave korištenja ili primjene pokazatelja. Naime, temelji standarda ljudskih prava su univerzalni, što znači da jednom utvrđeni atributi ljudskih prava koji su prošli provjeru i potvrdu stručnjaka ne moraju biti ponovno utvrđivani, odnosno primjenjivi su u većini okruženja. Sama prilagodba nacionalnim kontekstima odvija se na razini odabira specifičnih pokazatelja koje vezemo za attribute.

U idealnom slučaju, svakom ljudskom pravu ili svakom od ključnih atributa ljudskih prava potrebno je pridodati set pokazatelja koji će uključivati najmanje po jedan strukturalni pokazatelj, a zatim i pokazatelj procesa i ishoda. Podjela pokazatelja na strukturalne, te pokazatelje procesa i ishoda utemeljena je na razumijevanju potrebe korištenja pokazatelja u svrhu svojevrsnog mjerenja ljudskih prava, tj. mjerenje opredijeljenosti nositelja obveza (primarno države i državnih tijela) za ispunjavanje svojih obveza iz područja ljudskih prava, kao i mjerenje napora koje ulažu kako bi omogućile ispunjavanje tih obveza, te mjerenje rezultata tih napora.

S toga:

Strukturalni pokazatelji (mjerenje opredijeljenosti) – odražavaju ratifikaciju i usvajanje pravnih instrumenata, međunarodnih i domaćih, kao i postojanje i uspostavljanje temeljnih institucionalnih mehanizama koji se smatraju nužnim za unaprjeđenje i zaštitu ljudskih prava. Sadrže i podatke o okviru odgovarajućih državnih politika i strategija koje se odnose na ljudska prava. Primjera radi, strukturalni pokazatelji odnose se na "broj međunarodnih instrumenata za ljudska prava koje je država ratificirala", "postojanje domaćih zakona i ustavnih odredaba o pravima" ili pak "vrstu akreditiranosti nacionalnih institucija za ljudska prava".

Pokazatelji procesa (mjerenje napora) – mjere aktualne napore koje ulažu odgovorni kako bi svoja opredjeljenja iz domene ljudskih prava pretvorili u željene rezultate. Pokazatelji procesa podrazumijevaju i kontinuirano procjenjivanje politika i posebnih mjera koje se poduzimaju u cilju ispunjavanja obveza u području ljudskih prava. Pokazatelji koji sadrže informaciju o proračunskim alokacijama često se koriste upravo u svrhu mjerenja napora.

Pokazatelji ishoda (mjerenje rezultata) – omogućavaju jasan prikaz pojedinačnih i kolektivnih postignuća, koja odražavaju stupanj uživanja ljudskih prava u danom kontekstu. Pokazatelji poput "udio radnika koji koriste povlastice iz planova za socijalno osiguranje" ili "stopa pismenosti mladih i odraslih" tipični su za ovu kategoriju pokazatelja.

U donjoj tablici utvrđeni su atributi prava na život, te odgovarajući pokazatelji koji su u funkciji naprijed navedenih "mjerenja".

Opći standard	Atributi	Pokazatelji
Pravo na život je opći standard definiran člankom 3. Opće deklaracije o ljudskim pravima i glasi: Svatko ima pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost.	Iz ovoga standarda moguće je izvesti najmanje četiri atributa koji odražavaju samu bit prava na život kao općeg standarda ljudskih prava, a to su: - arbitrarano lišavanje života - nestanak pojedinaca - zdravlje i ishrana - smrtna kazna.	U završnoj fazi prijevoda polazi se od činjenice da atributi zapravo predstavljaju konkretne obveze države u odnosu na poštivanje i zaštitu odgovarajućeg ljudskog prava, u ovome slučaju prava na život. Slijedeći ovu logiku, moguće je utvrditi cijeli skup podataka koji će nam pomoći da utvrdimo ispunjava li država svoje obveze ili ne. Naravno, radi se o pokazateljima kojima se mjeri opredijeljenost države da ispuni svoje obveze, napore koje ulaže u njihovo ispunjavanje, te rezultate koje postiže. Drugim riječima, za svaki od atributa pripisuje se najmanje jedan strukturalni pokazatelj (mjeri opredijeljenost), te pokazatelj procesa (mjeri napor) i pokazatelj ishoda (mjeri rezultat). Neki od pokazatelja koje vezemo uz attribute prava na život su: - međunarodni ugovori o ljudskim pravima mjerodavni za pravo na život, koje je država ratificirala; - datum stupanja na snagu i obuhvat prava na život u domaćim zakonima; - udio stanovništva koje koristi poboljšani izvor pitke vode; - stopa ubojstava (namjernih i nenamjernih) na 100.000 stanovnika.

Ipak, mora se imati u vidu da je u određenim slučajevima dovoljan samo jedan pokazatelj koji na odgovarajući način može obuhvatiti više od jednog atributa prava; u drugim pak slučajevima može biti potrebno nekoliko pokazatelja u cilju obuhvaćanja samo jednog atributa prava. Primjerice, stopa pismenosti mjerodavna jeza više od jednog atributa prava na obrazovanje.

U pogledu sadržaja pokazatelja, razlikujemo objektivne pokazatelje, tj. pokazatelje koji su činjenice (npr. tjelesna težina djece, broj nasilnih smrti, nacionalnost žrtava itd.), i subjektivne pokazatelje, tj. pokazatelje kojima predstavljamo procjene (npr. mišljenje pojedinaca o neovisnosti pravosuđa, postotak pojedinaca koji se osjećaju sigurno u gradovima itd.).

U odnosu na oblik u kojem je predstavljen pokazatelj, govorimo o kvantitativnim pokazateljima koji su primarno izraženi kao brojevi, postotci ili indeksi, ali i o kvalitativnim pokazateljima kao tekstualnim informacijama kojima predstavljamo objekte, mišljenja, percepcije, rasuđivanja i sl.

U odnosu na predmet njihove pozornosti, o pokazateljima ljudskih prava može se govoriti kao o pokazateljima učinka, kojima je primarni cilj verifikiranje promjena do kojih su dovele razvojne intervencije, te pokazateljima usklađenosti koji daju jasnu sliku onoga što je stupanj ispunjenosti obveza koje proizlaze iz standarda ljudskih prava.

Osim ove tri kategorije, važno je istaknuti postojanje pokazatelja sveobuhvatnih normi i načela ljudskih prava koji su osmišljeni tako da daju informacije o mjeri u kojoj se poštuje primjena i ostvarivanje ljudskih prava, štiti i unaprjeđuje nediskriminacija i ravnopravnost, kakav je pristup pravnim sredstvima zaštite i sl. Primjerice, ako su u pitanju spomenute norme u pogledu nediskriminacije i ravnopravnosti, pri odabiru strukturalnih i pokazatelja procesa i ishoda potrebno je tražiti dezagregirane podatke prema osnovama zabrane diskriminacije, kao što su: spol, invalidnost, etnička pripadnost, vjeroispovijest, jezik, dob, društvena i regionalna pripadnost.

Smjernice za razvoj pokazatelja ljudskih prava u Bosni i Hercegovini

Korištenje pokazatelja ljudskih prava dio je šireg sustavnog rada na primjeni, praćenju i ostvarivanju ljudskih prava. Njihova temeljna funkcija je mjerenje primjene ljudskih prava. Upravo zahvaljujući pokazateljima, moguće je preciznije artikulirati i iznositi zahtjeve nadležnim institucijama, kao i kvalitetnije formulirati javne politike i programe čiji je cilj lakše ostvarivanje ljudskih prava. Iako veoma bitan, ovo je samo jedan od razloga zbog kojih je BiH potreban sustav prikupljanja i korištenja pokazatelja ljudskih prava.

Pojedini od spomenutih razloga uključuju i sljedeće:

Budući da je izrada ovog materijala i započela na temelju kraćeg uvida u sadržaj preporuka koje su BiH uputila UN-ova tijela za ljudska prava, bitno je naglasiti da korištenje pokazatelja, za svaku pojedinačnu zemlju, ima i svoj međunarodni značaj jer omogućava njihovo djelovanje u granicama spomenutih obveznih mehanizama UN-a za ljudska prava. Ovdje se najprije misli na Univerzalni periodični pregled (UPP) kao ključni mehanizam kojim Vijeće za ljudska prava UN-a izrađuje pregled stanja ljudskih prava u državama članicama u ciklusima od četiri i pol godine. Osim Vijeća za ljudska prava UN-a, tu je i obveza izvješćivanja devet odbora za ljudska prava osnovanih za svaki od devet važećih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Korištenje pokazatelja ljudskih prava omogućava suštinsko približavanje koncepta ljudskih prava onima kojima nedostaje njegovo dublje razumijevanje, što je naročito važno kad se radi o osobama od kojih se očekuje da uključuju ljudska prava u sve aspekte svoga rada, što se, primjerice, očekuje od državnih službenika.

Korištenje pokazatelja ljudskih prava unaprijeđuje i samu kvalitetu te kvantitet opće društvene rasprave o ljudskim pravima, tako što omogućava širenje rasprave i izvan granica zakonodavnog ili pravosudnog sektora i aktivno uključuje i one sudionike koji nemaju formalna znanja o instrumentima za ljudska prava.

Pokazatelji ljudskih prava veoma su važni za ispunjavanje lokalnih razvojnih ciljeva, kao i ciljeva koje vezemo uz koncept dobrog upravljanja. Oni osnažuju javno zagovaranje ljudskih prava naglašavanjem njihove suštinske važnosti za blagostanje ljudi.

Za pripremu i konačno utvrđivanje pokazatelja ljudskih prava u BiH bitno je da svi sudionici procesa imaju saznanja o tome gdje se zapravo nalaze informacije koje sadrže pokazatelji ljudskih prava? U odgovoru na ovo pitanje bitno je krenuti od toga da pokazatelji ljudskih prava zapravo nisu potpuno novi ili nepoznati pokazatelji u BiH. Naime, većina uobičajenih i postojećih pokazatelja ili podataka iz administrativnih izvora može se preraditi i povezati smjerodavnim standardima ljudskih prava i obvezama koje iz njih proizlaze. Međunarodna iskustva u radu spoznateljima ljudskih pravopokazuju da je moguće utvrditi makar četiri široke kategorije mehanizama za generiranje podataka koji bi mogli biti korisni pri razvijanju pokazatelja za izradu procjena stanja ljudskih prava.

Podaci o slučajevima povreda ljudskih prava su kvalitativni ili kvantitativni podaci povezani s događajima koje karakterizira pojava povreda ljudskih prava. Na taj način se, prikupljanjem informacija, opisuje sam akt povređivanja ljudskih prava, uz prepoznavanje žrtve i počinitelja. Izvori podataka u ovim slučajevima najčešće su svjedočenja žrtava ili svjedoka, zatim informacije koje su pribavili mediji, ali i različita izvješća državnih institucija, organizacija civilnog društva, kao i međunarodnih mehanizama za praćenje ostvarivanja ljudskih prava.

Društveno-ekonomska statistika i podaci iz administrativnih izvora su agregatni skupovi podataka ili pokazatelja utemeljenih na objektivnim kvantitativnim ili kvalitativnim informacijama u vezi sa životnim standardom i drugim aspektima života. Među njima su najčešće statistički podaci koji se odnose na područja poput: sastava stanovništva, ljudska naselja, stanovanje, zemljopisna raširenost stanovništva; zdravlje i zdravstvene usluge, invalidnost, prehranu; obrazovne usluge; ekonomsku aktivnost i stanovništvo koje nije ekonomski aktivno; društveno-ekonomske skupine i socijalnu mobilnost; prihod, potrošnju i bogatstvo; socijalno osiguranje i usluge socijalne skrbi; kulturu, komunikacije i slobodno vrijeme; korištenje vremena, javni red i mir i sigurnost; prirodno okruženje; političke aktivnosti. U ovome području moguća je i podjela na dodatne izvore, koji se odnose na:

- **administrativne podatke** pod kojima podrazumijevamo informacije koje generiraju i prikupljaju resorna ministarstva i vladina regulatorna tijela, poput sustava registracije građana, registri stanovništva i druge administrativne evidencijske sustave;
- **statistička anketna istraživanja** koja služe za neposredno prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka o podskupinama stanovništva. Anketnim ili istraživanjima temeljenim na uzorku prikupljaju se podaci od dijela stanovništva koje je njima obuhvaćeno, s ciljem izvođenja zaključaka za cjelokupno stanovništvo. U tom smislu su istraživanja temeljena na uzorku zapravo isplativa sredstva za prikupljanje informacija kada je nemoguć potpun obuhvat ili kad podaci iz administrativnih izvora nisu dostupni;
- **popise** kao ukupne enumeracije (brojanje) svih stanovnika jedne zemlje ili drugog teritorija i razlikuje se od statističkih anketnih istraživanja, u kojima se intervjui rade samo odabrani stanovnici. Popisom dolazimo do osnovnih podataka o strukturi i glavnim značajkama stanovništva, kao i varijablama koje se ne mijenjaju brzo. Popis je ključni resurs za izradu dezagregiranih društveno-ekonomskih statistika, kao i za generiranje uzoraka za statistička anketna istraživanja.

Istraživanja o percepciji i stavovima imaju za cilj utvrđivanje osobnih stavova o određenom pitanju reprezentativnog uzorka pojedinaca, pri čemu se mora imati na umu da je karakter ovako prikupljenih informacija prvenstveno subjektivan. Ovako dobivene informacije donose pojedinačne perspektive ili "glas naroda" u procjene stanja ljudskih prava.

Podaci temeljeni na procjenama stručnjaka jesu izvor informacija koji predstavlja mišljenje ograničenoga broja ili uzorka "informiranih stručnjaka" (akademskih istraživača, znanstvenika, rukovoditelja) i podrazumijeva sustavnije korištenje raznovrsnih izvora informacija, uključujući medije, državna i izvješća nevladinih organizacija.

Naravno, u kontekstu razmatranja smjernica za razvoj pokazatelja ljudskih prava u BiH bitno je utvrditi i same aktore jednog složenog procesa prikupljanja, a zatim obrade i analize pokazatelja ljudskih prava. I ovdje je međunarodna praksa prilično precizna, te prepoznaje sljedeće aktore čije se sudjelovanje smatra nužnim za uspješno funkcioniranje sustava za prikupljanje i korištenje pokazatelja ljudskih prava u BiH:

Izabrani i imenovani nositelji političkih funkcija jedini su koji mogu jamčiti političku posvećenost i odgovornost spram ljudskih prava, te su, samim time, veoma bitan akter u procesu uspostave i održavanja sveobuhvatnog sustava promicanja i zaštite ljudskih prava temeljenog, uz ostalo, na sustavnom prikupljanju i širenju pokazatelja ljudskih prava.

Resorna ministarstva i javna tijela su osnovni izvor širokog spektra administrativnih podataka, pri čemu je od naročite važnosti da generiranje tih podataka bude temeljeno na strogim smjernicama i standardiziranoj metodologiji za bilježenje i kompiliranje relevantnih informacija. U tom smislu, i pored toga što smjernice dolaze iz nacionalnih statističkih agencija i međunarodnih organizacija, uvijek postoji potreba za neovisnim periodičnim pregledom kako bi setovi administrativnih podataka bili pouzdani i vjerodostojni.

Nacionalne institucije za ljudska prava, ovisno o ustavnom i zakonskom okviru, imaju manju ili veću odgovornost za sustav ljudskih prava u svakoj pojedinoj državi, pa samim time i za odgovarajuću primjenu i okolnostima prilagođeno korištenje pokazatelja ljudskih prava. Ovim tijelima od presudnog je značaja njihova neovisnost, odgovarajuće financiranje, pristupačnost, te dostatni kapaciteti za provedbu nacionalnih planova iz područja ljudskih prava, kao i praćenje i analizu stanja ljudskih prava. U pojedinim državama upravo su nacionalne institucije za ljudska prava bile predvodnice i voditeljice programa i projekata kojima je bio cilj sustavno uvesti pokazatelje ljudskih prava u djelovanje nacionalnog sustava namijenjenog promicanju i zaštiti ljudskih prava.

Institucije za kontekstno specifične ranjive skupine koje su najčešće izložene diskriminatornim postupcima i društvenoj isključenosti, "prirodni" su partneri u svim naporima usmjerenim na promicanje, izgradnju i održavanje sustava ljudskih prava utemeljenog, uz ostalo, i na sustavnom korištenju pokazatelja ljudskih prava.

Nacionalne institucije za statistiku neizostavan su partner u pokušaju uspostavljanja sustavnog korištenja pokazatelja ljudskih prava. U tom smislu, veoma je važno da i ova tijela uživaju potreban stupanj neovisnosti, kao i zadovoljavajuće kapacitete za kvalitetno

prikupljanje i širenje pokazatelja. Od iznimne je važnosti njihov doprinos stručnoj raspravi koja mora pratiti proces uvođenja pokazatelja u svim njegovim fazama. Naravno, i sama primjena pokazatelja u znatnoj mjeri izravno ovisi o spremnosti ovih institucija da se angažiraju u području ljudskih prava.

Nacionalni i međunarodni sudovi koriste ili bi trebali koristiti statističke podatke pri izradi procjena o potencijalnim povredama međunarodnih i nacionalnih normi koje se odnose na ljudska prava. Njima je to naročito bitno u pokušajima sudskog ustanovljavanja pojave "sustavne diskriminacije", kao i učinkovitosti javnih programa, politika i mjera.

Civilno društvo je osnovni alternativni izvor vjerodostojnih informacija o kršenjima i povredi ljudskih prava. Međutim, izvješćivanje o povredama ljudskih prava nije uvijek sustavno i vjerodostojno, uz ostalog i zato što nije dovoljno razvijena svijest o metodologiji za standardiziranje prikupljenih informacija, a postoji i čimbenik nedostatnih resursa za izradu evidencija koje bi obuhvaćale podatke prikupljene u vremenu i prostoru.

Ured visokog povjerenika UN-a za ljudska prava (OHCHR), kao međunarodna organizacija i dio sustava UN-a, s mandatom da unaprijeđuje i štiti uživanje i puno ostvarivanje svih prava utvrđenih međunarodnim pravom području ljudskih prava za sve, neizbježni je akter u ulaganju napora usmjerenih k uspostavi sustavnog praćenja ostvarivanja ljudskih prava temeljenog na primjeni pokazatelja ljudskih prava.

Mediji, i tiskani i elektronički, također su akteri koji imaju značajan utjecaj na proces sustavnog korištenja pokazatelja za praćenje i procjenu stanja ljudskih prava. Od medija se traži da prepoznaju značaj i potencijal pokazatelja ljudskih prava, te da ih redovito koriste u svojim izvještavanjima kako bi kontinuirano radili na podizanju svijesti javnosti o stanju u području ljudskih prava, te ponudili mogućnost građanima i građankama da jasnije artikuliraju i argumentiraju svoja očekivanja od nadležnih institucija vlasti i javne uprave.

Odgovornost za izradu općeg pregleda stanja ljudskih prava ima radna skupina MLJPI-a, naravno, uz aktivnu suradnju svih institucija koje su prepoznate kao administrativni izvori podataka potrebnih za formiranje pokazatelja ljudskih prava. Osim pokazatelja, oni se u svojem radu na općem pregledu mogu osloniti i na širok spektar prethodnih izvješća, a naročito preporuka upućenih BiH, te dokumente organizacija civilnoga društva i međunarodnih organizacija kojima su u središtu ljudska prava u BiH. Opći pregled ne smije biti isuviše opsežan materijal, pa je svako od navedenih prava potrebno predstaviti na razini ključnih i najprioritetnijih problema te što preciznijih i ilustrativnijih pokazatelja.

Stanje ljudskih prava u BiH je, uz ostalo, odraz učinkovitosti i efektivnosti sustava zaštite i promicanja ljudskih prava u BiH. To je i razlog koji opći pregled stanja ljudskih prava u BiH čini naročito pogodnom dokumentacijskom osnovom za SWOT analizu spomenutog sustava zaštite i promicanja ljudskih prava u BiH. Analiza - kojom se prepoznaju snage i slabosti kao unutarnji čimbenici sustava, odnosno prilike i prijetnje kao vanjski čimbenici iz okruženja predmetnog sustava - svojevrsna je sinteza prethodno utvrđenog općeg pregleda stanja ljudskih prava u BiH. Njezin se značaj ogleda u tome što daje smjernice za utvrđivanje vizije i strateških ciljeva sustava izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava. To je način kojim se osigurava da sistem izvješćivanja bude u funkciji unaprijeđenja nadređenog sustava promicanja i zaštite ljudskih prava. SWOT analiza provodi se u sklopu radionice u čijem radu, osim članova radne skupine MLJPI-a, mogu sudjelovati i predstavnici nacionalnih institucija za ljudska prava, organizacija civilnoga društva i onih institucija vlasti koje su usko povezane s provođenjem aktivnosti na zaštiti i promicanju ljudskih prava. Sljedi tablica s nekoliko pitanja koja mogu poslužiti za potrebe SWOT analize.

Snage (Strengths – S)	Slabosti (Weaknesses – W)
Što su pozitivne specifičnosti našeg sustava promicanja i zaštite ljudskih prava? Koji se procesi unutar sustava mogu smatrati naprednima u odnosu na prakse iz bližeg i daljeg okruženja?	Koji se dijelovi sustava mogu smatrati lošijima u odnosu na druge? Štосу ključne prepreke za razvoj sustava?
Prilike (Opportunities – O)	Prijetnje (Threats – T)
Postoje li okolnosti u okruženju koje se mogu smatrati dobrim prilikama za unaprijeđenje i razvoj našeg sustava promicanja i zaštite ljudskih prava?	U kojim specifičnim aspektima prilike u okruženju mogu ugroziti naš sustav promicanja i zaštite ljudskih prava?

Na istoj radionici bit će provedena i sljedeća aktivnost strateškog planiranja koja se odnosi na već spomenuto utvrđivanje vizije i strateških ciljeva sustava izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava. Osim SWOT analize, u provođenju ove aktivnosti koristit će se tehnika izrade problemskog stabla i stabla ciljeva. I vizija i strateški ciljevi postavljaju se u odnosu na mogući doprinos sustava izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora ukupnom sustavu zaštite i promicanja ljudskih prava.

Sudionici radionice imaju priliku očitovati se o stupnju prioritetnosti u odnosu na spomenuta područja, te utvrditi strateške ciljeve za tri područja koja se smatraju najprioritetnijima. Strateške ciljeve treba promatrati kao glavne pravce djelovanja koji vode k ostvarenju postavljene vizije.

Sama vizija rezultat je strateškog usredotočavanja u čijem su središtu perspektivne i postojeće prednosti sustava, s jedne strane, te njegovi najizraženiji problemi, s druge strane. Što je to što je najbolje u vezi s našim sustavom izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima? S druge strane, što je naš najveći nedostatak, najveći problem? U odgovoru na ova dva osnovna pitanja sadržana je i vizija koju treba postaviti. Dobra praksa oblikovanja strateških vizija nalaže da vizija sadrži sljedeće elemente:

Oblikovanje buduće pozicije – u ovome dijelu vizije podsjeća se na postojeće prednosti i prilike, a zaključuje se formuliranjem buduće pozicije sustava koja će biti rezultat iskorištenih prednosti i prilika.

Oblikovanje zajedničke perspektive – vizijom se ovdje podsjeća na ključne probleme i izazove sustava, te afirmiraju vrijednosti i načela koja treba poštovati i provoditi, čime će se omogućiti nadlaženje problema i izazova te zauzimanje pozicije spomenute u prvome dijelu. Vizija je osnova za konačno postavljanje i oblikovanje strateških ciljeva, a posredno utječe i na pripremu i provedbu pojedinačnih planova izvješćivanja, od kojih se očekuje da u svakom dijelu odražavaju strateške ciljeve koji su postavljeni pred sustav izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava.

Pregled planova izvješćivanja o primjeni pojedinačnih međunarodnih ugovora sastavni je dio okvirnog programa. Na osnovi ranije utvrđenih zaduženja, službenik MLJPI-a koji je za to zadužen izrađuje pregled svakog pojedinačnog plana izvješćivanja. Sastavni elementi svakog od ovih pojedinačnih pregleda su:

- osnovne informacije o međunarodnom ili regionalnom ugovoru;
- popis informacija o nazivu akata i dokumenata pripremljenih u prethodno ostvarenoj komunikaciji BiH s mehanizmom nadležnim za praćenje predmetnog ugovora;
- informacija o ključnim preporukama u predmetnom području i pokazateljima koji omogućavaju praćenje njihove provedbe;
- prijedlog institucija čiji će predstavnici činiti radno tijelo zaduženo za pripremu nacerta i prijedloga izvješća;

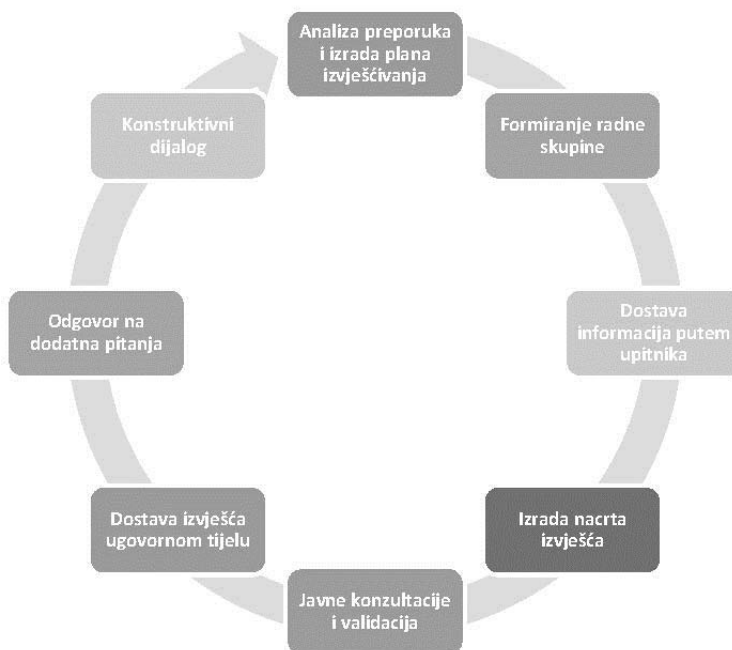
- prijedlog vremenskog okvira za provođenje aktivnosti na pripremi izvješća;
- podatke za kontaktiranje službenika MLJPI-a zaduženog za provedbu pojedinačnog plana izvješćivanja.

Uz kalendar, kao prilozi okvirnom programu pripremaju se i pregled aktualnih preporuka koje su BiH uputili međunarodni i regionalni mehanizmi u području ljudskih prava, a on slijedi pregled pokazatelja koji omogućavaju praćenje provedbe ugovora i spomenutih preporuka, te pregled administrativnih izvora podataka, tj. institucija vlasti u BiH koje raspolažu ili su nadležne za prikupljanje podataka određenih i zapokazatelje ljudskih prava za BiH. Ovi prilozi formiraju se odgovarajućim ispisom iz središnje baze podataka MLJPI-a.

Nakon završetka svih navedenih aktivnosti, radna skupina MLJPI-a objedinjuje sve materijale i priloge u prijedlog okvirnog programa, koji se dostavlja ministru na usvajanje, tj. donošenje odluke o usvajanju okvirnog programa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima za razdoblje 20__ - 20__ (Obrazac br. 13).

3.2. Taktički okvir – planovi izvješćivanja po pojedinačnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima (pojedinačni planovi izvješćivanja)

Izrada izvješća za tijela UN-a ili VE-a ključni je element ciklusa praćenja stanja ljudskih prava. Izvješćivanje je strateški alat za prikupljanje i analizu informacija, predočavanje nalaza o stanju ljudskih prava, izražavanje zabrinutosti povodom problema u području ljudskih prava, uključivanje drugih institucija u rad na ljudskim pravima i zagovaranje pozitivnih promjena predlaganjem preporuka za djelovanje.

Shema: Prikaz ciklusa izvješćivanja

Na taktičkoj razini, planovi izvješćivanja povodom pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima ključni su instrument koji:

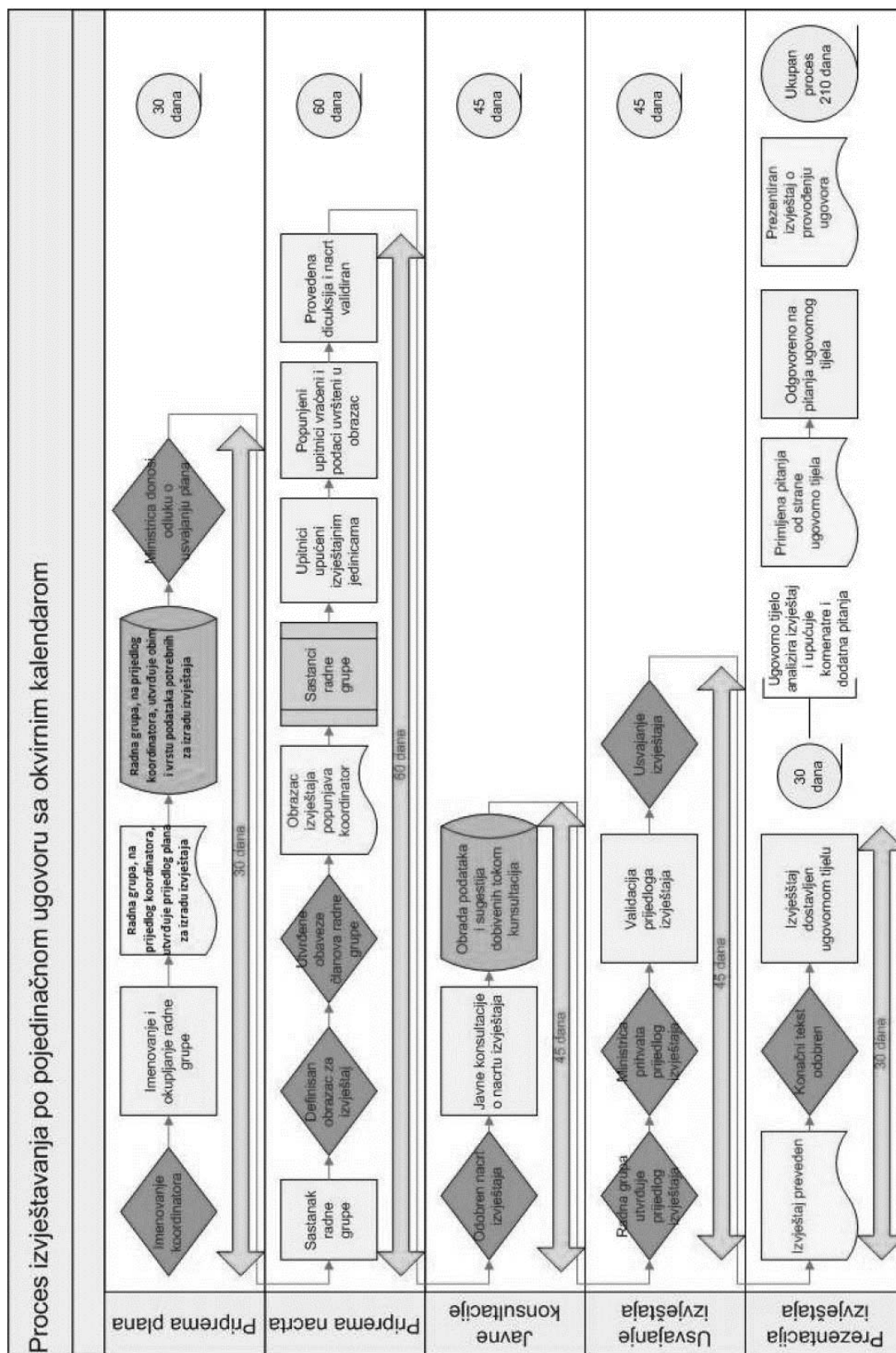
- osigurava koordinaciju s većim brojem izvještajnih jedinica s različitih razina vlasti;
- omogućava svrhovito korištenje podataka iz središnje baze podataka o ljudskim pravima;
- predstavlja instrument za validaciju nacrtu i izvješća te provođenje postupka javnih konsultacija.

Sam tijek izrade izvješća povodom pojedinačnih međunarodnih ugovora je složen te ga je potrebno prilagoditi strukturi izvješća i rokovima u kojima se izvješće treba izraditi. Do izvjesne je mjere olakotna okolnost činjenica što je BiH izradila početna izvješća za većinu međunarodnih ugovora te se proces izvješćivanja temelji na izvješćivanju o izdanim preporukama. Iznimkaje Konvencija VE-a o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja, međutim, u skladu s člankom 68. te konvencije, može se očekivati da će se izvješće zasnivati na upitniku, što bi trebalo pojednostaviti postupak izvješćivanja.

Tablični prikaz postupka izvješćivanja ukazuje na postojanje brojnih faza u izradi pojedinačnog izvješća i da tom postupku treba pristupiti planski. Uzmu li se u obzir ranije navedene procjene vremena potrebnog za izradu pojedinačnog izvješća, može se zaključiti da će izrada trajati oko šest mjeseci. Istina, pojedine faze međusobno će se preklapati, što će u najvećoj mjeri ovisiti o eventualnom pomijeranju rokova zbog nepredviđenih okolnosti.

Faza	Koraci	Metode i alati	Sudionici	Rezultati
Planiranje i priprema pojedinačnih izvješća	Analiza preporuka i priprema plana izrade pojedinačnog izvješća	Okvirni program, središnja baza podataka, Plan izrade izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 14), radni obrazac za izradu izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 15), Odluka o usvajanju plana izrade izvješća o provedbi "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 16), prateći akt/zahjev za imenovanje člana radne skupine za izradu izvješća o primjeni "naziv međunarodnog	Radna skupina MLJPI-a, ministar, ured ministra, pomoćnik ministra, koordinator institucije/ članice radne skupine za izradu izvješća	U skladu s okvirnim programom, utvrđeni su rokovi za izvješćivanje o primjeni pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. Na prijedlog službenika MLJPI-a BiH - člana radne skupine MLJPI-a zaduženog za konkretni međunarodni ugovor, radna skupina MLJPI-a utvrđuje prijedlog plana izrade izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora", kao i: Odgovarajući članak(članci) međunarodnog

		ugovora" uz odluku o usvajanju plana izrade izvješća o provedbi "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 17), Odluka o imenovanju radne skupine za izradu izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 18)		ugovora i opcijskog(ih) protokola, ako postoji Odgovarajući dijelovi općih komentara tijela za nadzor nad provedbom (ako postoje) Podaci dostupni u bazi Dodatni podaci koje treba prikupiti Pitanja na koja treba odgovoriti Izvjestajna(e) jedinica(e) Na prijedlog radne skupine MLJPI-a, ministar donosi odluku o usvajanju plana izrade izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" i imenuje odgovornog službenika MLJPI-aza koordinatora. Određeni su članovi radne skupine, nakon što je relevantnim institucijama upućen akt sa zahtjevom za imenovanje, uz koji je dostavljen i plan izrade izvješća i donesena je odluka o imenovanju radne skupine za izradu izvješća.
Priprema nacрта izvještaja	Metodologija, plan izrade izvješća prema "naziv međunarodnog ugovora", radni obrazac za izradu izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora", poziv na prvu sjednicu radne skupine za izradu "puni naziv izvješća" (Obrazac br. 19), predmetni međunarodni ugovor, upitnik za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu izvješća o primjeni međunarodnog ugovora (Obrazac br. 21), prateći akt uz upitnik za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu izvješća o primjeni međunarodnog ugovora (Obrazac br. 20), zapisnici sa sastanaka radne skupine, smjernice za pripremu predmetnog izvješća, zahtjev za validaciju nacрта izvješća (Obrazac br. 22).	Radna skupina, koordinator, ministar, ured ministra, institucije članice radne skupine	Radna skupina je upoznata sa sadržajem predmetnog međunarodnog ugovora, preporukama i očekivanjima u pogledu sadržaja izvješća o provedbi predmetnog međunarodnog ugovora. Radni obrazac za izradu izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora", koji početno popunjava koordinator, dopunjen je prikupljenim i obrađenim komentarima članova radne skupine. Utvrđena je okvirna dinamika održavanja sjednica radne skupine i njihove glavne teme usklađene s vremeniskim okvirom utvrđenim Planom izrade izvješća o provedbi "naziv međunarodnog ugovora". Utvrđene su obveze pojedinih članova u pogledu prikupljanja potrebnih podataka. Utvrđeni su i distribuirani upitnici za izvještajne jedinice. Izvještajne jedinice dostavile su podatke, koordinatoru je obradio i obavio početno tumačenje podataka. Provedena je rasprava na razini radne skupine i usuglašenisu protumačeni odgovori, izrađen je nacrt izvješća i dostavljen institucijama članicama radne skupine na validaciju. Pribavljeni su odgovori institucija članica radne skupine u odnosu na zahtjev za validaciju nacрта izvješća.	
Javne konzultacije o nacrtu izvješća	Plan izrade izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora", Odluka o usvajanju nacрта izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" i obavljanju javnih konzultacija (Obrazac br. 23), Obrazac za konzultacije o nacrtu izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 25), obavijest o provođenju javnih konzultacija/prateći akt uz Obrazac za konzultacije o nacrtu izvješća o provedbi "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 24), zapisnici sa sastanaka.	Radna skupina, koordinator, ministar, ured ministra, zainteresirani akteri javnih konzultacija	Odobren je nacrt izvješća za potrebe obavljanja javnih konzultacija. Pribavljeni su i obrađeni komentari i sugestije na nacrt izvješća.	
Usvajanje izvješća	Plan izrade izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora", Obrazac za konzultacije o nacrtu izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora", zapisnici sa sastanaka radne skupine, službeni akt dopisa kojim se dostavlja prijedlog izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" Vijeću ministara BiH (Obrazac br. 26), smjernice za pripremu predmetnog izvješća	Radna skupina, koordinator, ministar, ured, institucije članice radne skupine	Rezultati javnih konzultacija su obrađeni i uključeni, nakon usuglašavanja na razini radne skupine, u prijedlog izvješća. Usuglašeni prijedlog izvješća ministar upućuje na konačnu validaciju institucijama članicama radne skupine. Nakon postupka validacije, ministar donosi odluku o usvajanju izvješća o provedbi "naziv međunarodnog ugovora" i dostavi "naziv ugovornog tijela".	
Komunikacija i prezentacija izvješća nadležnom ugovornom tijelu	Odluka o imenovanju izaslanstva za predstavljanje izvješća o primjeni "naziv međunarodnog tijela" u "naziv ugovornog tijela" (Obrazac br. 27)	Koordinator, ministar, ured, izaslanstvo, radna skupina.	Izvješće o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" i prateći akti prevedeni i dostavljeni nadležnom ugovornom tijelu. Primljena i obrađena pitanja nadležnog ugovornog tijela na dostavljeno izvješće o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" Održana prezentacija izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora" i odgovora na dodatna pitanja u "naziv ugovornog tijela".	
Ugovorno tijelo dostavlja preporuke i zapažanja BiH	Informacija o preporukama i zapažanjima "naziv ugovornog tijela" u vezi s izvješćem o primjeni "naziv međunarodnog ugovora"	Koordinator, ministar, ured, Vijeće ministara BiH, Parlamentarna skupština BiH, institucije članice radne skupine	Izrađena informacija o preporukama i zapažanjima "naziv ugovornog tijela" u vezi s izvješćem o primjeni "naziv međunarodnog ugovora". Preporuke i zapažanja "naziv ugovornog tijela", kao i zaključci institucija BiH, obrađeni i uneseni u središnju bazu podataka.	

3.3.1. Izrada plana izvješćivanja: forma plana

Prvi korak u procesu izvješćivanja jest izrada odgovarajućeg plana izvješćivanja. I na taktičnoj razini ključna je uloga MLJPI-a u procesu pripreme svakog pojedinog plana izrade izvješća o primjeni međunarodnog ugovora o ljudskim pravima (Obrazac br. 14). Naime, upravo zaposlenici MLJPI-a posjeduju specijalizirana znanja koja im omogućuju da sagledaju pitanja iz raznih područja iz kuta ljudskih prava, što uglavnom nisu vještine koje se stječu radom u drugim dijelovima uprave. Stoga je potrebno da proces pripreme i rada u radnoj skupini u što većoj mjeri usmjerava MLJPI odnosno osoba koja će koordinirati proces predmetnog izvješćivanja.

Smjernicama se utvrđuje standardizirani Radni obrazac za izradu izvješća za "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 15), u kojem se preudicira veliki broj informacija bitnih za članove radnih skupina koje će raditi na pojedinačnim izvješćima. Također, obrazac se temelji na dostupnim podacima kojima upravlja MLJPI kako bi se priprema samog izvješća maksimalno pojednostavila i omogućio što učinkovitiji rad radne skupine.

Sam obrazac sastoji se iz dva dijela: prvi koji sadrži opće informacije o ugovoru i statusu izrade izvješća BiH i drugi dio u kojem se utvrđuju elementi potrebni za izradu što kvalitetnijeg odgovora.

Većinu podataka u ovom obrascu preliminarno ispunjava koordinator radne skupine. U biti, koordinator, oslanjajući se na središnju bazu podataka i druge izvore, preliminarno ispunjava sve dijelove obrasca, osim nacrtu odgovora. Ti podaci bit će predmetom rasprave na sastancima radne skupine, te će se na osnovi tih rasprava i dopunjavati.

Primjer popunjenog radnog obrasca za izradu izvješća o primjeni međunarodne konvencije o uklanjanju rasne i svih oblika diskriminacije": 11., 12. i 13. periodično izvješće za Međunarodnu konvenciju o uklanjanju rasne i svih oblika diskriminacije

Naziv međunarodnog ugovora	Međunarodna konvencija o uklanjanju rasne i svih oblika diskriminacije	Link:
Datum ratifikacije i broj službenog glasila u kojem je objavljena odluka i/ili odluka o preuzimanju		
Broj izvješća	11., 12. i 13. periodično izvješće	
Broj prethodnog izvješća	8., 9. i 10. periodično izvješće	Link:
Naziv tijela za nadzor nad provedbom ugovora	UN-ov Odbor za eliminaciju rasne diskriminacije	
Smjernice za izradu izvješća prema navedenom ugovoru (ako ih je usvojilo navedeno tijelo)	http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=63	
Datum kada su izdane preporuke za BiH	25. kolovoza 2010.	Link:
Razdoblje na koje se odnosi izvješće	25. kolovoza 2010. – srpanj 2016. godine	
Koordinator procesa izvješćivanja		
Rok za izradu nacrtu	Travanj 2017.	
Rok za dostavu izvješća tijelu za nadzor ugovora	Srpanj 2017.	
Opseg izvješća u skladu sa smjernicama	21.200 riječi	

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ci) međunarodnog ugovora i opcijskog(ih) protokola (ako postoji(e))	Opći komentar tijela za nadzor nad provedbom (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje treba prikupiti	Pitanja na koje treba odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
7. U svjetlu Opće preporuke broj 17 (1993.) o uspostavi nacionalnih institucija koje pomažu primjenu Konvencije, Odbor preporučuje državi potpisnici da dodijeli Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH potrebne ljudske, materijalne i financijske resurse za učinkovito provođenje mandata i ukoni odredbe o nacionalnosti ombudsmana iz Zakona o ombudsmanu za ljudska prava, uzimajući u obzir načelo neutralnosti takvih institucija i njihovu misiju da štite ljudska prava svih građana.	Članak 6.	Opća preporuka broj 17 (1993.) o uspostavi nacionalnih institucija koje pomažu primjenu Konvencije	Podaci o Zakonu o instituciji ombudsmana Podaci o posljednjem imenovanju ombudsmana Broj zaposlenih na dan xx.xx.xxxx. godine Broj izdanih preporuka u razdoblju od xx.xx.xxxx. do xx.xx.xxxx. godine	Proračun institucije po godinama za zadnjih pet godina Broj zaposlenih Broj obuka zaposlenih Broj osoba kojese obratili instituciji po godinama u zadnjih pet godina Broj izdanih preporuka Podaci o prostorijama koje institucija koristi (kvadrata po osobi, prostorije za rad sa strankama, geografska raspoređenost) Broj izdanih posebnih izvješća Broj uvažanih preporuka Podaci o broju i nacionalnosti osoba koje su se prijavile na posljednji poziv za imenovanje ombudsmana	Je li došlo do smanjenja ili povećanja proračuna za Instituciju ombudsmana BiH? Do koje mjere postojeći proračun utječe na učinkovitost rada Institucije? Koji su drugi izvori financiranja (donatorska i druga pomoć) bili dostupni instituciji u zadnjih pet godina? Do koje mjere nedostatak resursa utječe na učinak Institucije? Na koji način Institucija osigurava svoju prisutnost na terenu? Da li se bilježi nazadovanje ili napredak u smislu usvajanja odluka Institucije? Što je učinjeno na uklanjanju odredaba iz Zakona, odnosno na osiguranju načela neutralnosti Institucije?	Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH MLJPI Ministarstvo financija i trezora BiH Parlamentarna skupština BiH
Odgovor	Institucija ombudsmana za ljudska prava zadržala je akreditaciju u statusu A. ICC je izdao niz preporuka o kojima ovisi odluka o ponovnom akreditiranju. U razdoblju od prethodnog izvješća BiH je uložila dodatne napore kako bi Institucija ombudsmana ostvarila svoj ustavni i zakonski položaj. U 2015. i 2016. godini MLJPI je formiralo radnu skupinu s ciljem jačanja pravnih jamstava za neovisnost, uključujući i financijsku neovisnost Institucije ombudsmana. Nije usvojen Nacrt zakona koji je dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH, te je MLJPI u svome planu za 2017. godinu predvidjelo aktivnost na izradi novog nacrtu zakona. S druge strane, bitno je istaknuti da je Parlamentarna skupština BiH, a posebno Zajedničko povjerenstvo za ljudska prava, pružalo Instituciji ombudsmana podršku u provođenju svojeg mandata, posebno u pogledu promicanja i zaštite prava ugroženih skupina kao što su osobe s invaliditetom, LGBT i nestale osobe. U tom smislu su održane tematske sjednice Parlamentarne skupštine BiH, a posebno je bitno naglasiti da je nekoliko zakona izmijenjeno i dopunjeno u smislu provođenja preporuka ombudsmana. Tijekom 2015. godine Parlamentarna skupština BiH stvorila je preduvjete te osigurala da postupak izbora ombudsmana bude proveden u skladu s Pariškim načelima u					

	pogledu transparentnosti, sudjelovanja civilnog društva i pluralizma, što su pozdravile brojne nevladine i međunarodne organizacije. Ova podrška i nastojanja osigurala su nesmetanu primopredaju dužnosti i nastavak djelovanja Institucije. U razdoblju od 2010. do 2016. godine proračun Institucije nije povećavan, a u 2014. godine došlo je do smanjenja proračuna za 14 % zbog ušteđea. To smanjenje nije imalo utjecaja na redovite aktivnosti Institucije, ali jest na potencijalne aktivnosti u području promocije. Uz potporu brojnih međunarodnih organizacija i razvojnih agencija, provedene su aktivnosti iz nadležnosti Institucije te su objavljena posebna izvješća, priručnici, organizirane konferencije i obuke za razne institucije i organizacije. Uz potporu Misije OEES-a, osigurana je terenska prisutnost Institucije organiziranjem uredovnih dana u Orašju, Trebinju, Drvaru itd. Osim toga, Institucija je, u suradnji s lokalnim vlastima otvorila redovni terenski ured u Tuzli. U ovom razdoblju Institucija je izdala u prosjeku 3.500 preporuka, od kojih je 47% provedeno. Na osnovi preporuka ombudsmena, otklonjeno je kršenje prava za 376 osobe u 2010. godini i 476 u 2011. godini. Institucija procjenjuje da je, zahvaljujući izdanim preporukama, u razdoblju 2010.-2016. godine oko 67 zakona usklađeno sa standardima ljudskih prava.
--	---

3.3.2. Izrada plana izvješćivanja: utvrđivanje pokazatelja za izvješćivanje

Potreba korištenja standardiziranog pristupa za izvješćivanje ključna je ugovornim tijelima za učinkovito i kvalitetno izvješćivanje.

Još bitnije je da proces određivanja načina za praćenje i izvješćivanje o stanju ljudskih prava bude preciziran, kako bi što bolje odgovorio na zahtjeve ugovornih tijela. Zauzvrat, ovaj proces pridonosi učinkovitosti i kvaliteti odgovora. U nastavku će biti riječi o procesu koji, u pravilu, provodi koordinator procesa izvješćivanja.

Kao što je i ranije naglašeno, ovo je proces koji će u velikoj mjeri ovisiti o stručnim znanjima zaposlenika MLJPI-a u području ljudskih prava. Metodologija daje smjernice za ujednačavanje ovog pristupa za sve procese izvješćivanja i u skladu je sa svim smjernicama za pojedinačna izvješća. Istodobno, prednost ove Metodologije je i njezina usklađenost s potrebama utvrđivanja pokazatelja za praćenje i izvješćivanje o stanju ljudskih prava, odnosno onih pokazatelja koji postaju dio baze kojom upravlja MLJPI.

Preporuke mehanizama za ljudska prava ugovornih tijela u smislu izvješćivanja, ali i utvrđivanja pokazatelja, postaju ključna odrednica u ovom procesu. Nakon što budu određeni odgovarajući pokazatelji, oni postaju referentne točke za praćenje ljudskih prava i pomažu u procesu izvješćivanja i praćenja provođenja preporuka dobivenih na temelju međunarodnih ugovora. Olakotna okolnost je činjenica da ugovorna tijela u svojim preporukama obično daju informacije na osnovi kojih je moguće odrediti potencijalne pokazatelje. Također, preporuke uglavnom sadrže pokazatelje koji bi se mogli definirati kao strukturalni, pokazatelji procesa i pokazatelji ishoda (napomene o pokazateljima sastavni su dio prethodnog poglavlja koje se odnosi na strateški okvir izvješćivanja).

Utvrđivanje ovih pokazatelja ključno je za prepoznavanje i ispunjavanje redaka IV., V., VI. i VII. radnog obrasca za izradu izvješća o primjeni "naziv međunarodnog ugovora". Na taj način će koordinator moći utvrditi koji se podaci već prikupljaju, koji nedostaju, na koja pitanja treba odgovoriti i, u konačnici, tko bi trebao dostaviti te podatke.

Preporuka: (Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) 2006., 26)

Odbor poziva državu članicu da uskladi zakone u dva entiteta i ubrza izradu i usvajanje podzakonskih akata i uspostavljanje relevantnih struktura i institucija potrebnih za provedbu. Pored toga, preporučuje primjenu konkretnih mjera za jačanje žena kako bi prijavljivale slučajeve obiteljskog nasilja i osiguranje da, putem programa obuke, javni dužnosnici, posebno predstavnici institucija za provedbu zakona, pravosuđa, pružatelji zdravstvenih usluga, socijalni djelatnici i nastavnici, u potpunosti budu upoznati s važećim zakonskim odredbama, da im je podignuta svijest o svim oblicima nasilja nad ženama i da posjeduju vještine kako bi na to odgovarajuće reagirali. Odbor također potiče državu članicu da prikuplja podatke o slučajevima obiteljskog nasilja nad ženama i da na osnovi takvih podataka nastavi razvijati održive strategije za borbu protiv ovakvog kršenja ljudskih prava. (Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) 2006., 26)

Vrsta pokazatelja	Strukturalni	Pokazatelj procesa	Pokazatelj ishoda
Odgovarajući dijelovi preporuke	uskladiti zakone u dva entiteta i ubrzati izradu i usvajanje podzakonskih akata i uspostavljanje relevantnih struktura i institucija potrebnih za provedbu zakona, pravosuđa, pružatelji zdravstvenih usluga, socijalni djelatnici i nastavnici, u potpunosti budu upoznati s važećim zakonskim odredbama, da im je podignuta svijest o svim oblicima nasilja nad ženama i da posjeduju vještine kako bi na to odgovarajuće reagirali	konkretno mjere za jačanje žena kako bi prijavljivale slučajeve obiteljskog nasilja i osiguranje da, putem programa obuke, javni dužnosnici, posebno predstavnici institucija za provedbu zakona, pravosuđa, pružatelji zdravstvenih usluga, socijalni djelatnici i nastavnici, u potpunosti budu upoznati s važećim zakonskim odredbama, da im je podignuta svijest o svim oblicima nasilja nad ženama i da posjeduju vještine kako bi na to odgovarajuće reagirali	prikupljeni podaci o slučajevima obiteljskog nasilja nad ženama reagirali na odgovarajući način
Pokazatelji koji se mogu utvrditi za potrebe praćenja i izvješćivanja	Stupanj usklađenosti entitetskih zakona Broj usvojenih podzakonskih akata Broj struktura (povjerenstava i timova) i institucija koje su predviđene zakonima Broj strategija revidiranih nakon prikupljanja podataka	Broj mjera za prijavljivanje nasilja Postotak policijskih službenika, sudaca, tužitelja, zdravstvenih djelatnika, socijalnih djelatnika koji su educirani o zakonima koji se tiču obiteljskog nasilja Učinak obuka u pogledu znanja	Podaci o mjerama za unaprijeđenje prikupljanja podataka Broj provedenih istraživanja Prevalenca nasilja u obitelji Broj prijavljenih predmeta Broj predmeta u kojima je podnesena optužnica Broj presuda Vrste presuda Broj slučajeva recidiva

Odbor preporučuje državi članici da razmotri usvajanje nacionalnog zakonodavstva kojim se zabranjuje medijima i/ili novinarima objavljivanje osobnih podataka o djeci i osiguravaju razmjernu kaznu za takvo ponašanje. Isto tako poziva državu članicu na uspostavljanje specifičnih i povoljnih mehanizama za djecu kako bi se mogla žaliti na kršenje njihove privatnosti i povećati zaštitu djece u kaznenim postupcima. Nadalje, Odbor preporučuje državi članici da razmotri vođenje kampanja za podizanje svijesti novinara i drugih medijskih stručnjaka o Konvenciji i pravu djece na privatnost. (Konvencija o pravima djeteta (CRC) 2012., 38)

Vrsta pokazatelja	Strukturalni	Pokazatelj procesa	Pokazatelj ishoda
Odgovarajući dijelovi preporuke	usvojiti nacionalno zakonodavstvo kojim se zabranjuje medijima i/ili novinarima objavljivanje osobnih podataka o djeci i osigurati razmjernu kaznu za takvo ponašanje uspostaviti specifične i povoljne mehanizme za djecu kako bi se mogla žaliti na kršenje njihove privatnosti i povećati zaštitu djece u kaznenim postupcima	vođenje kampanja za podizanje svijesti novinara i drugih medijskih stručnjaka o Konvenciji i pravu djece na privatnost	osiguravaju razmjernu kaznu za takvo ponašanje
Pokazatelji koji se mogu utvrditi za potrebe praćenja i izvješćivanja	Kojim je zakonima zabranjeno medijima objavljivanje osobnih podataka o djeci? Koји su profesionalni standardi razvijeni za zaštitu osobnih podataka o djeci?	Broj kampanja i drugih aktivnosti Učinak kampanja i aktivnosti	Broj prijava koji se odnose na kršenje privatnosti djece

	Koji su postojeći mehanizmi za zaštitu privatnosti djece?		Broj i vrsta izrečenih sankcija novinarima i medijima?
--	---	--	--

3.3.3. Usvajanje Plana izvješćivanja i imenovanje koordinatora

Nakon usvajanja plan izvješćivanja ključni taktički alat za proces izvješćivanja. Plan je također i izvrstan alat za upoznavanje nadležnih institucija s opsegom i svrhom izvješćivanja u pogledu pojedinačnih izvješća, ali i izvrstan alat za zagovaranje provođenja preporuka.

Ključni dijelovi svakog plana su navedeni u nastavku teksta. Najveći i središnji dio plana je dio V. koji sadrži ispunjen Obrazac za izradu pojedinačnih izvješća. Uz njega, bitan dio obuhvaća i plan konzultacija. Ostali dijelovi plana uglavnom se odnose na već dostupne prijevode odgovarajućih dokumenta, kao i segmente ovog protokola.

PRIMJER: STRUKTURA PLANA ZA IZRADU IZVJEŠĆA PREMA "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

- I. Uvod
- II. Metodologija izrade izvješća u skladu sa smjernicama
- III. Vremenski okvir i kronološki pregled aktivnosti
- IV. Tekst preporuka koje su usvojila tijela za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora
- V. Institucije koje će sudjelovati u izradi izvješća članstvom u radnoj skupini
- VI. Obrazac za izradu pojedinačnih izvješća
- VII. Plan konzultacija
- VI.1. Pregled zainteresiranih strana
- VI.2. Forma provođenjakonzultacija
- VIII. Prilozi:
- VIII.1. Tekst Konvencije
- VIII.2. Prethodno periodično (početno izvješće)
- VIII.3. Common Core Document
- VIII.4. Obrazac Upitnika za dostavu podataka za pripremu pojedinačnih izvješća

3.3.4. Imenovanje radne skupine za izradu izvješća

Tijekom izrade plana određene su institucije koje će sudjelovati u izradi izvješća članstvom njihovih predstavnika u radnoj skupini. Ovisno o sadržaju preporuka, profil i broj tih osoba bit će promjenjiv. Osim toga, podaci dostupni u središnjoj bazi podataka i podaci kojima raspolaže MLJPI također će utjecati na odluku o broju institucija koje će biti pozvane da sudjeluju u izradi pojedinačnog izvješća.

Odluku o imenovanju radne skupine za izradu izvješća donosi ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH (Obrazac br. 18). Odluka je jedan od ključnih alata za provođenje plana izvješćivanja o primjeni pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima budući da se njome precizno utvrđuju nadležnosti i odgovornosti radne skupine u pogledu pripreme izvješća, te se utvrđuje postupak odlučivanja o svim pitanjima kojima će se radna skupina baviti.

Članstvo u radnoj skupini nije jedini način sudjelovanja nadležnih institucija. Sudjelovanje se ostvaruje i redovitom dostavom podataka u bazu podataka, dostavom podataka putem Upitnika za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu pojedinačnih izvješća te davanjem mišljenja o nacrtu izvješća.

Iz tog razloga, primarna svrha sudjelovanja predstavnika nadležnih institucija u radnoj skupini nije dostava podataka već podrška u analizi i tumačenju prikupljenih podataka u odnosu na obveze BiH prema pojedinačnim ugovorima. O tome treba voditi računa pri određivanju institucija i profila pojedinaca koji bi trebali sudjelovati u radu radne skupine.

3.3.5. Aktivnosti radne skupine za izradu izvješća

Nakon što ministar imenuje radnu skupinu, potrebno je pristupiti organiziranju prvog sastanka (Obrazac br. 19). Ovo je prva prilika za upoznavanje svih članova radne skupine s opsegom zadatka na izradi izvješća. Istodobno, bit će to za neke od njih biti prvi puta da se susreću spojnicima ljudskih prava i temeljnih sloboda. Stoga dio prvog sastanka treba posvetiti samome sadržaju ugovora koji je predmetom izvješća, kao i načelima izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Plan izrade izvješća je ključna polazna točka za rad radne skupine. Ipak, svi dijelovi plana bit će predmetom rasprave na prvom sastanku radne skupine, jer se može pretpostaviti da će pojedine institucije imati više saznanja o određenim pitanjima koja su obuhvaćena planom.

Radna skupina dužna je na prvom sastanku utvrditi dinamiku svojeg rada. U donjoj tablici dan je pregled ključnih aktivnosti koje radna skupina treba provesti.

Aktivnost	Odgovorna osoba	Vrijeme	Ishodi
Utvrđivanje upitnika	Radna skupina	Prvi sastanak	Utvrđen popis potrebnih podataka i izvještajnih jedinica
Dostava upitnika izvještajnim jedinicama	Koordinator	Odmah nakon prvog sastanka	Upitnici dostavljeni
Koordiniranje pripreme odgovora	Radna skupina Koordinator	Tijekom tritjedna nakon prvog sastanka	Prikupljeni odgovori
Drugi sastanak radne skupine	Radna skupina Koordinator	Analiza odgovora i izrada nacрта izvješća	Izrađen prvi nacrt izvješća
Javne konzultacije	Radna skupina Koordinator	30 dana nakon drugog sastanka	Prikupljeni komentari i sugestije
Dostava nacрта izvješća na mišljenje	Radna skupina Koordinator	30 dana nakon drugog sastanka	Prikupljeni komentari i sugestije
Treći sastanak radne skupine	Radna skupina Koordinator	7 dana nakon okončanja javnih konzultacija	Utvrđen konačni nacrt izvješća
Utvrđivanje nacрта izvješća	Koordinator	7 dana nakon trećeg sastanka	Izvješće usvojio ministar
Dostava nacрта izvješća Vijeću ministara BiH	Koordinator	7 dana nakon usvajanja izvješća	Izvješće usvojilo Vijeće ministara BiH
Dostava izvješća ugovornom tijelu	Koordinator	7 dana nakon usvajanja izvješća	Izvješće dostavljeno ugovornom tijelu
Četvrti sastanak radne skupine (po potrebi)	Radna skupina Koordinator	7 dana nakon zaprimanja i prevoda dodatnih pitanja	Izrađeni odgovori na dodatna pitanja
Dostava odgovora na dodatna pitanja	Koordinator	7 dana nakon izrade odgovora na dodatna pitanja	Odgovori na dodatna pitanja dostavljeni ugovornom tijelu

Kao što je već naglašeno, ključni zadatak radne skupine na prvom sastanku je utvrditi koji podaci postoje, a koje treba dodatno prikupiti, te utvrditi koje izvještajne jedinice raspolažu tim podacima. Nakon što radna skupina potvrdi konačan popis potrebnih podataka, utvrđuje se popis izvještajnih jedinica od kojih treba prikupiti podatke koji nisu dostupni u središnjoj bazi podataka. Budući da je nemoguće očekivati da će sve izvještajne jedinice biti u sastavu radne skupine, određeni broj podataka trebat će prikupiti i putem zahtjeva. Za te potrebe koriste se odgovarajući prateći akt (Obrazac br. 20) i upitnik za prikupljanje podataka (Obrazac br. 21).

U konačnici, nakon što budu prikupljeni dodatni podaci, moguće je pristupiti izradi odgovora. Budući da se podaci dostavljaju koordinatoru, potrebno je prijedlog odgovora pripremiti prije sastanka radne skupine. U izradi odgovora treba slijediti tekst preporuke, utvrđene pokazatelje i koristiti podatke iz baze i podatke prikupljene putem upitnika.

Slijedi analiza naprijed iznesenog primjera iz 8., 9. i 10. periodičnog izvješća, pripremljenog za UN-ov Odbor za uklanjanje rasne diskriminacije¹. Kao i većina preporuka UN-ovih tijela, i ova iz primjera sadržavala je strukturalne, procesne i pokazatelje učinka, a u popunjenoj tablici prikazani su i podaci koji su prepoznati za potrebne podatke za pripremu odgovora. Pravilno pripremljen odgovor usmjerava se na korištenje navedenih podataka kako bi se udovoljilo zahtjevima odbora, tj. predočava strukturalne, procesne i pokazatelje učinka koje su sugerirani predmetnom preporukom.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA STRUKTURALNE POKAZATELJE: Institucija ombudsmana za ljudska prava zadržala je akreditaciju u statusu A. ICC je izdao niz preporuka o kojima ovisi odluka o ponovnom akreditiranju. U razdoblju od prethodnog izvješća BiH je uložila dodatne napore kako bi Institucija ombudsmana ostvarila svoj ustavni i zakonski položaj. U 2015. i 2016. godini MLJPI je formirao radnu skupinu s ciljem jačanja pravnih jamstava za neovisnost, uključujući i financijsku neovisnost Institucije ombudsmana. Nije usvojen Nacrt zakona koji je dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH, te je MLJPI u svojem planu za 2017. godinu predvidio aktivnost na izradi novog nacrt zakona.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA PROCESNE POKAZATELJE: S druge strane, bitno je istaknuti da je Parlamentarna skupština BiH, a posebno Zajedničko povjerenstvo za ljudska prava, pružala Instituciji ombudsmana podršku u provođenju svojeg mandata, posebice u pogledu promicanja i zaštite prava ugroženih skupina kao što su osobe s invaliditetom, LGBT i nestale osobe. U tom smislu su održane tematske sjednice Parlamentarne skupštine BiH, a posebno je bitno naglasiti da je nekoliko zakona izmijenjeno i dopunjeno u smislu provođenja preporuka ombudsmana. Tijekom 2015. godine Parlamentarna skupština BiH stvorila je preduvjete i osigurala da proces izbora ombudsmana bude proveden u skladu s Pariškim načelima u pogledu transparentnosti, sudjelovanja civilnoga društva i pluralizma, što jsu pozdravile brojne nevladine i međunarodne organizacije. Ovom podrškom i nastojanjima osigurani su nesmetana primopredaja dužnosti i nastavak djelovanja Institucije. U razdoblju od 2010. do 2016. godine proračun Institucije nije povećavan, a u 2014. godini došlo je do smanjenja proračuna za 14% zbog ušteda.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA POKAZATELJE ISHODA: To smanjenje nije imalo utjecaja na redovite aktivnosti Institucije, ali jest na potencijalne aktivnosti u području promocije. Uz potporu brojnih međunarodnih organizacija i razvojnih agencija, provedene su aktivnosti iz nadležnosti Institucije te su objavljena posebna izvješća, priručnici, organizirane su konferencije i obuke za razne institucije i organizacije. Uz potporu Misije OEES-a osigurana je terenska prisutnost Institucije organiziranjem uredovnih dana u Orašju, Trebinju, Drvaru itd. Osim toga, Institucija je, u suradnji s lokalnim vlastima, otvorila redoviti terenski ured u Tuzli. U ovom je razdoblju Institucija izdala u prosjeku 3.500 preporuka, od kojih je 47% provedeno. Na osnovi preporuka ombudsmana otklonjeno je kršenje prava za 376 osobe u 2010. godini i 476 u 2011. godini. Institucija procjenjuje da je, zahvaljujući izdanim preporukama, u razdoblju 2010.-2016. godine oko 67 zakona usklađeno sa standardima ljudskih prava.

3.3.6. Provođenje javnih konzultacija

Javne konzultacije su temeljni dio plana pojedinačnog izvješća i trebaju osigurati razmatranje širokog spektra mišljenja o svim pitanjima koja se, izravno ili neizravno, odnose na sadržaj izvješća. Javne rasprave, kao jedan od mehanizama koji osigurava transparentnost rada zakonodavne i izvršne vlasti, omogućavaju demokratsko sudjelovanje građana i njihovih predstavnika u postupku izrade pojedinačnih planova.

Tijela za nadzor nad pojedinačnim ugovorima pozivaju vlade da se konzultiraju s ključnim zainteresiranim stranama putem sveobuhvatnog i svrhovitog procesa u izradi izvješća.

Odbor za uklanjanje rasne diskriminacije - Zaključna zapažanja o 9. i 11. periodičnom izvješću Bosne i Hercegovine
Konzultacije s civilnim društvom

16. Odbor preporučuje državi potpisnici da proširi dijalog s civilnim društvom koje se bavi zaštitom ljudskih prava, posebno borbom protiv rasne diskriminacije, uključujući pripremu svojeg sljedećeg izvješća, ali i izvan tog konteksta. Odbor također preporučuje državi potpisnici da donese mjere za poticanje razvoja i jačanje kapaciteta zainteresiranih strana, kao što je sudjelovanje tih strana u izradi izvješća do konzultacija u vezi sa sadržajem izvješća. Takve vrste konzultacija ne isključuju pravo ovih skupina da se izravno obrate odborima (kao što je podnošenje paralelnih izvješća ili izvješća u sjeni). Svrha ovih konzultacija je ostvariti dijalog između MLJPI-a, odnosno radne skupine koja je izradila pojedinačno izvješće, organizacija civilnog društva i pojedinaca, kao i nacionalnog mehanizma za ljudska prava, povodom nacrt izvješća i odgovora tijelu za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora.

Ključni koraci za planiranje konzultacija

- Izrada kalendara konzultacija sa svim zainteresiranim stranama
- Izrada popisa zainteresiranih strana
- Uključivanje Institucije ombudsmana za ljudska prava u sve faze izrade izvješća,
- vodeći računa da ne bude ugrožena neovisnost ove institucije u skladu s Pariškim načelima
- Izradamailing liste za uključene strane i redovita dostava informacija i nacrt
- Organiziranje sastanaka u vezi s određenim temama iz izvješća
- Dostava zapisnika sa sastanaka radne skupine i sastanaka s nevladinim organizacijama i svim zainteresiranim stranama.

One bi trebale uključiti one skupine na koje se odnose prava iz tog ugovora, odnosno one skupine čija su prava su najviše ugrožena, uključujući i skupine koje su ranjive i čije informacije mogu poslužiti za izradu izvješća. Na taj način se doprinosi i transparentnosti i odgovornosti nadležnih institucija vlasti spram ovih skupina.

¹ Podaci koji se koriste za pripremu navedenog odgovora ne odnose se na službene podatke. Korišteni su hipotetički podaci.

Tri su ključna pitanja koja se moraju uzeti u obzir:

1. Kako prepoznati zainteresirane strane?
2. Koja je forma javnih konzultacija najprikladnija za svaku skupinu?
3. Kako osigurati da javne konzultacije budu svrhovite?

3.3.6.1. Prepoznavanje zainteresiranih strana

Za prvi korak potrebno je prepoznati razne institucionalne i ostale zainteresirane subjekte koji će doprinijeti procesu praćenja ostvarivanja ljudskih prava u ulozi pružatelja informacija, u svojstvu neovisnih tumača dostupnih informacija ili krajnjih korisnika tih informacija za artikuliranje zahtjeva i praćenje ostvarivanja ljudskih prava. To može podrazumijevati, među ostalima, državna tijela, uključujući relevantna resorna ministarstva, nacionalne institucije za ljudska prava, relevantne organizacije civilnog društva angažirane na praćenju ostvarivanja ljudskih prava i druge društvene skupine, uključujući parlamentarnu povjerenstva i nositelje prava uopće

GLAVNE ZAINTERESIRANE STRANE KOJE TREBA KONZULTIRATI	
Ranjive skupine	Ranjive skupine su ključne potencijalne zainteresirane strane za konzultacije. One se mogu odrediti prema sadržaju pojedinačnog ugovora. Tako ranjive skupine mogu uključivati osobe s invaliditetom, djecu i mlade, žene, nacionalne manjine, migrante i slično.
Službena tijela za ljudska prava	To mogu biti povjerenstva za ljudska prava, povjerenstva za ravnopravnost spolova, povjerenstva za mlade i sl.
Stručne osobe u kontaktu s ranjivim skupinama	Naprimjer: nastavnici, zdravstveni djelatnici, socijalni djelatnici, policijski i nositelji pravosudnih funkcija.
Međunarodne organizacije	Ovo se tiče međunarodne organizacije koje prate stanje u području na koje se odnosi pojedinačno izvješće ili one s konkretnom ekspertizom u tom području, npr. Međunarodna organizacija rada, UNICEF, Populacijski fond UN-a (UNFPA), UNHCR, UN Women i sl.
Drugi donatori i kreditori	Posebno oni s neposrednim interesom za stanje u području na koje se odnosi pojedinačno izvješće (npr. Svjetska banka, regionalne razvojne banke) ili sa stručnim poznavanjem stanja u tom području (npr. SIDA, GIZ i druge razvojne agencije).
Organizacije civilnog društva (nacionalne i međunarodne)	One s izravnim težištem na stanju području na koje se odnosi pojedinačno izvješće, organizacije žena, mladih, starih, sindikati te međunarodne nevladine organizacije s konkretnim težištem na području, kao što su Save the Children, World Vision, TRIAL i sl.

Zainteresirani subjekti uključeni u konzultacije trebaju biti okupljeni u participativnom procesu, u kojem njihove kompetencije i perspektive temeljene na podudarnosti ciljeva (kao što je usredotočavanje na različite aspekte prava) i metoda prikupljanja informacija (resorna ministarstva za administrativne podatke, statistička institucija za podatke temeljene na istraživanjima, nacionalne institucije za ljudska prava ili OCD za podatke o slučajevima) doprinose procesu praćenja ostvarivanja ljudskih prava.

3.3.6.2. Forme konzultacija

Drugi korak je osigurati sudjelovanje ovih strana u procesu konzultacija povodom pojedinačnog izvješća. Potrebno je razmotriti različite strategije kako bi se utvrdili subjekti doista uključili u konzultacije povodom nacrtu izvješća. To je ključno za prikupljanje dodatnih informacija i sugestija, odnosno kako bi proces konzultacija bio svrhovit.

U tom smislu, moguće su sljedeće strategije odnosno kombinacija sljedećih strategija:

- javne konzultacije pomoću sustava za sudjelovanje na daljinu
- javne konzultacije organiziranjem skupova
- fokusne skupine i sastanci.

3.3.6.3. Javne konzultacije pomoću sustava za sudjelovanje na daljinu

U zadnje vrijeme sve se više konzultacija obavlja pomoću sustava za sudjelovanje na daljinu. Dugo je korišten sustav elektroničke pošte (e-mail) te internetske stranice nadležnih institucija. U 2016. godini razvijena je platforma e-konzultacija.gov.ba¹ koja omogućava automatiziran proces javnih konzultacija. Ipak, MLJPI bi trebao uložiti dodatne napore kako bi osigurao da se što veći postotak ključnih strana registrira na ovaj portal i na taj način sudjeluje u javnim konzultacijama.

3.3.6.4. Javne konzultacije organiziranjem skupova

Javne konzultacije organiziranjem skupova također su veoma raširen način provođenja javnih konzultacija. Ovaj pristup omogućava neposredniju raspravu povodom nacrtu izvješća. Ipak, takvi skupovi vrlo često zahtijevaju znatne resurse organizatora, uključujući ljudske jer treba zabilježiti tijek rasprave, ali i financijske kako bi se osiguralo sudjelovanje organizacija koje predstavljaju najugroženije društvene skupine.

3.3.6.5. Fokusne skupine i sastanci

Čini se kako se fokusne skupine i sastanci vrlo često zanemaruju kao način provođenja javnih konzultacija. Prednost ovoga pristupa je rasprava povodom izvješća odnosno dijela izvješća s profesionalcima aktivnim u jednom području i koji imaju specifična znanja o temama koje se obrađuju izvješćem. Na taj način mogu se prikupiti informacije iz "prve ruke" koje mogu biti od velikog značaja za izvješće. Ipak, i ovaj pristup zahtijeva resurse i vrijeme, osobito što treba kontaktirati više fokusnih skupina i održati više sastanaka povodom jednog izvješća.

3.3.6.6. Osmišljavanje svrhovitih javnih konzultacija

Premda je jasno da zainteresirane strane imaju interes da budu konzultirane, to ne znači da shvaćaju potrebu i značaj izvješćivanja prema pojedinačnim međunarodnim ugovorima. U tom smislu je odabir odgovarajuće forme u odnosu na zainteresiranu stranu dobar smjer djelovanja u cilju svrhovitosti. Međutim, potrebno je planirati vrijeme za uvod u značaj i proces koji stoji iza postupka izvješćivanja kako bi se sudionicima približila bit procesa.

¹ Ovu platformu razvilo je Ministarstvo pravde BiH i trenutno je koriste institucije BiH.

Pored toga, bitno je osigurati i dostupnost svih potrebnih informacija da sudionici mogu dati svoje cjelovito mišljenje. Za sve tri vrste javnih konzultacija prikladno bi bilo koristiti prilagođeni obrazac za izradu pojedinačnih izvješća sa svim unesenim elementima odgovora. U tom obrascu dodajuse podaci o broju i datumu nacrt, rok za dostavu komentara koordinatorskom tijelu i dio koji se odnosi na komentare na nacrt odgovora.

3.3.6.7. Obrazac za provođenje konzultacija povodom pojedinačnih izvješća

Budući da je proces izrade izvješća povodom pojedinačnih ugovora sam po sebi složen zadatak koji zahtijeva planiranje, predlaže se donošenje plana provođenja konzultacija povodom pojedinačnih izvješća. Obrazac za provođenje konzultacija trebao bi biti izrađen uz plan izrade pojedinačnih izvješća.

Obrazac je izrađen s namjerom osiguranja da sve osobe koje sudjeluju u postupku javnih konzultacija imaju uvid u istu količinu informacija kojima je raspolagala radna skupina pri izradi nacrt izvješća.

3.3.7. Izrada prijedloga izvješća

Nakon što je proveden postupak konzultacija i postupak validacije, potrebno je obraditi sve komentare i sugestije te pristupiti izradi konačne verzije izvješća. Ugovorna tijela u velikoj su mjeri standardizirala izvješće, koje ima jasnu formu.

U ovom trenutku koordinatorske radne skupine, u skladu sa smjernicama odgovarajućeg ugovornog tijela, pristupa prilagođavanju usuglašenih odgovora utvrđenoj formi izvješća. Tako je smjernicama UN-a predviđeno da izvješća treba podnositi na jednom od šest službenih jezika u UN-u (arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, španjolskom ili ruskom). Ona se dostavljaju u elektroničkom obliku (disketa, CD ili e-mail) i praćena su pisanim oblikom. Izvješća trebaju biti što je moguće konciznija. Početna izvješća ne trebaju imati više od 60 stranica, a periodična izvješća ne trebaju imati više od 40 stranica. Države se mogu odlučiti da dostave preslike zakona, politika i drugih dokumenata koji se spominju u izvješću na jednom od službenih jezika u UN-u. Dijelovi izvješća su, u pravilu, obročeni paragrafima.

Nakon što je izrađen prijedlog izvješća, on može biti predmetom posebnog sastanka radne skupine ako postoje razlozi za to. U svakom slučaju, radna skupina imat će uvid u formu izvješća prije dostave te verzije ministru za ljudska prava i izbjeglice na usvajanje.

3.3.8. Dostava izvješća ugovornom tijelu

Nakon što Vijeće ministara BiH usvoji izvješće, koordinatorske radne skupine, u skladu sa smjernicama odgovarajućeg ugovornog tijela, pristupa prilagođavanju usuglašenih odgovora traženoj formi izvješća. Tako je smjernicama UN-a predviđeno da izvješća treba podnositi na jednom od šest službenih jezika u UN-u (arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, španjolskom ili ruskom). U većini slučajeva izvješća se dostavljaju u elektroničkom obliku (CD ili e-mail) i praćena su pisanim oblikom.

3.3.9. Predstavljanje izvješća ugovornom tijelu

Većina ugovornih tijela teži k uspostavi "konstruktivnog dijaloga" s državama članicama za vrijeme kojeg se informacije, iskustva, ideje i sugestije razmjenjuju u zajedničkom naporu da bude primijenjen međunarodni ugovor u zemlji koja podnosi izvješće. Konstruktivni dijalog najčešće se odvija neposredno na sastancima tijela za nadzor međunarodnog ugovora (odbora) i izaslanstva države članice.

Razmatranje izvješća temelji se na informacijama koje zemlje uvrste u svoje izvješće i znanju koje posjeduju pojedini članovi ugovornih tijela. Sve češće se prikupljaju informacije od agencija i fondova UN-a ili VE-a. Ta se tijela pozivaju da ugovornim tijelima pruže informacije specifične za zemlju prije zasjedanja s državama članicama čija se izvješća razmatraju. Ugovorna tijela dobivaju informacije i od međunarodnih i domaćih nevladinih organizacija. Pojedine nevladine organizacije, a posebno međunarodne, izravno komuniciraju s članovima ugovornih tijela, dok domaće nevladine organizacije iz brojnih zemalja dostavljaju ugovornim tijelima alternativna ili paralelna izvješća. Ova tijela i NVO-i također se pozivaju da se obrate ugovornim tijelima u cjelini na zatvorenom sastanku.

Kada država potpisnica podnese izvješće, odbor poziva predstavnika zemlje da u uvodnom izlaganju predstavi izvješće. To je prilika za iznošenje informacija koje nisu sadržane u izvješću ili rezultata postignutih nakon podnošenja izvješća. Naime, često postoji vremenski razmak između dana podnošenja izvješća i dana kada ga razmatra ugovorno tijelo. U tom slučaju, država se poziva da priloži pisani dodatak izvorniku izvješća i da u svojem usmenom izlaganju navede najvažnija postignuća u razdoblju od podnošenja pismenog izvješća.

Nakon izlaganja izvješća članovi ugovornog tijela daju svoje opće opservacije i komentare na izvješće. Vrlo često ugovorno tijelo postavlja pitanja koja se odnose na postupak izrade samog izvješća, te ulogu nevladinih organizacija u pripremi izvješća. Nakon toga ugovorno tijelo prelaze na razmatranje izvješća od članka do članka, postavljanje pitanja o primjeni različitih članaka i objašnjavanja dodatnih informacija. Nakon toga predstavnici države koji čine izaslanstvo odgovaraju na postavljena pitanja.

3.3.10. Dostava zaključnih komentara

Nakon konstruktivnog dijaloga ugovorna tijela usvajaju zaključne komentare, koji čine zajednički stav ugovornog tijela o stanju u zemlji koja je podnijela izvješće. Zaključni komentari dostavljaju se zemlji sudionici, te su, uglavnom, javno dostupni. U pravilu, odbor imenuje jednog svojeg člana izjaviteljem za državu članicu i on izrađuje prvi nacrt zaključnih komentara.

Nacrt zaključnih komentara sadrži najveći dio važnih pitanja o kojima je raspravljano tijekom konstruktivnog dijaloga i njime se naglašavaju i pozitivne i problematične točke u pogledu ljudskih prava i sloboda otkrivenih ispitivanjem izvješća. Ovaj nacrt usvaja ugovorno tijelo u punom sastavu na zatvorenom sastanku. Pojedini odbori dostavljaju nacrt izvješća državi članici na provjeru mogućih pogrešaka u vezi s činjeničnim stanjem.

Usvojeni komentari čine važnu osnovu vladi kad treba preoblikovati svoju buduću politiku u području ljudskih prava. Vrlo često ugovorna tijela pozivaju države članice da usvajaju posebne javne politike povodom zaključnih komentara ili da zaključni komentari povodom pojedinačnog ugovora postanu dio općih strategija za ljudska prava.

Zaključni komentari čine osnovu za praćenje stanja u državama članicama između dva izvješća. Na osnovi njih ugovorna tijela pripremaju popis pitanja i problema koji se unaprijed šalje zemlji koja priprema izvješće.

3.3.11. Dostava informacija o područjima od posebne zabrinutosti

Pojedina ugovorna tijela utvrđuju područja od posebne zabrinutosti, te pozivaju države članice da u kraćem roku dostave podatke o stanju u tim područjima. To je posebno slučaj sugovornim tijelima UN-a¹ koja pozivaju države članice da u roku od godinu dana (dvije godine u slučaju Odbora za CEDAW) dostave informacije o poduzetim mjerama u područjima koja su izdvojena. Ta su područja jasno izdvojena na kraju zaključnih komentara. Nakon što informacije budu dostavljene, posebni izvjestitelj za ova područja ocjenjuje poduzima li država članica mjere za unaprjeđenje stanja u tom području i odgovaraju li te mjere na zabrinutost odbora.

U ovome postupku izvjestitelj razmatra informacije dostavljene od države članice, ali i sve druge dostupne informacije kao što su informacije: drugih ugovornih tijela, o posebnim procedurama, univerzalni periodični pregled tijela i agencije UN-a, regionalnih mehanizama za ljudska prava, nacionalnih institucija za ljudska prava i nevladinih organizacija. Izvjestitelj izlaže analizu ovih informacija odboru, koji može zauzeti stav o mjerama te o tome obavještava državu članicu.

3.4. Operativni okvir – godišnji plan provedbe okvirnog programa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (godišnji plan provedbe)

Operacionaliziranje strateškog i taktičkih planova jedan je od najizazovnijih zahtjeva sustava izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. Upravo to je i temeljna zadaća godišnjeg plana provedbe – operativno provođenje planova utvrđenih na taktičkoj i strateškoj razini. Ključni dijelovi operativnog djelovanja koji obuhvaćaju vremenski okvir u trajanju od jedne kalendarske godine uključuju:

- godišnji plan provedbe
- financijski plan
- plan rada na razvoju organizacijskih i ljudskih kapaciteta.

Godišnji plan provedbe zapravo je kronološki uređen pregled aktivnosti izvedenih iz pojedinačnih planova izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora i okvirnog programa, čija je provedba predviđena za nadolazeću kalendarsku godinu. Za svaku aktivnost iz godišnjeg plana navodese veza s pojedinačnim planom izvješćivanja, tj. međunarodnim ugovorom, te dodatni operativni podaci koji su nužni za njezinu realizaciju koji se odnose na preliminarni vremenski okvir za provođenje aktivnosti, podaci o nositelju operativne izvedbe, kao i ostalim akterima koji će sudjelovati u aktivnosti. Obrazac br. 28 predstavlja strukturu godišnjeg plana provedbe.

Neizostavni dio operativnog planiranja je i odgovarajući financijski plan. Njegov puni naziv predložen u Metodologiji je "Godišnji financijski plan provedbe Okvirnog programa za 20__ - 20__" i predstavljen je kao Obrazac br 28. Za razliku od prethodno opisanog godišnjeg plana provedbe okvirnog programa, u kojem su aktivnosti kronološki raspoređene, u financijskom planu aktivnosti se vežu uz pojedinačne planove izvješćivanja o primjeni međunarodnog ugovora. Zahtijeva se precizno utvrđivanje izvora sredstava potrebnih za realiziranje aktivnosti, pri čemu je ostavljena mogućnost, osim iz proračuna MLJPI-a, financiranja aktivnosti iz proračuna ostalih razina vlasti, donatorskih sredstava ili iz drugih izvora sredstava.

U skladu s ranije utvrđenim rasporedom odgovornosti za koordiniranje procesa izvješćivanja o primjeni pojedinačnih međunarodnih ugovora, početna priprema godišnjeg plana provedbe, kao i pratećeg financijskog plana, rezultat je individualnog rada članova radne skupine MLJPI-a, na poziv njezinog predsjednika koji se upućuje u šestom mjesecu svake kalendarske godine, te je stalna aktivnost u godišnjem planu provedbe. Predloženo razdoblje uvjetovano je službenim proračunskim kalendarom kojim se zahtijeva pravovremeno planiranje troškova na razini pojedinih ministarstava. Za očekivati je da će se veći dio aktivnosti oslanjati na proračun MLJPI-a, čime se jamči integritet procesa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, kao i cjelovito provođenje planiranih aktivnosti.

Za aktivnost koja će biti kontinuirana u svim godišnjim planovima provedbe ističemo i redovito godišnje prikupljanje i obradu baznih pokazatelja ljudskih prava u BiH, što je predviđeno i pravilnikom, ali i odlukom o pripremi i provedbi okvirnog programa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Prijedlog godišnjeg plana provedbe, kao i pratećeg financijskog plana, utvrđuje radna skupina MLJPI-a i upućuje ga na odobravanje ministru koji, nakon eventualnih usuglašavanja, daje suglasnost za predložene dokumente u obliku instrukcije o uključivanju godišnjeg plana provedbe u program rada MLJPI-a, a financijskog plana u planirani proračun MLJPI-a za iduću godinu. U ovome slučaju se ne zahtijeva donošenje odluke o usvajanju godišnjeg plana provedbe, budući da je obveza njegove pripreme i provedbe već utvrđena u prethodno usvojenim odlukama o pripremi i provedbi okvirnog programa i usvajanju okvirnog programa za konkretno razdoblje. U spomenutim je odlukama utvrđen i sam postupak izvješćivanja o primjeni godišnjih planova provedbe.

Faza	Koraci	Metode i alati	Sudionici	Ishodi
Operativni okvir	Priprema godišnjeg plana izvješćivanja	Pravilnik, Metodologija, obrazac godišnjeg plana provedbe (Obrazac br. 28)	Radna skupina MLJPI	Godišnji plan provedbe kao sastavni dio programa rada MLJPI-a.
	Priprema financijskog plana	Pravilnik, Metodologija, formafinancijskog plana za potrebe realiziranja godišnjeg plana provedbe (Obrazac br. 29)	Radna skupina MLJPI-a, Sektor za financije MLJPI-a	Razrađen financijski plan namijenjen za izvješćivanje o primjeni međunarodnih ugovora u području ljudskih prava i uvršten u godišnji proračun MLJPI-a.
	Priprema i usavršavanje organizacijskih i ljudskih kapaciteta za potrebe izvješćivanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, obrazac godišnjeg plana provedbe (Obrazac br. 28)	Radna skupina MLJPI-a, kadrovska služba	Utvrđene potrebe u području obuke i izobrazbe na razini MLJPI-a, ali i na razini širokog spektra izvještajnih jedinica/administrativnih izvora, uvrštene u godišnji plan provedbe.

Ključni alat operativnog upravljanja izvješćivanjem o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima je financijski plan koji prati godišnji plan izvješćivanja. Zahvaljujući pripremi odgovarajućeg financijskog plana, moguće je:

- pravovremeno procjenjivati troškove provedbe godišnjeg plana izvješćivanja, te ih usklađivati s raspoloživim financijskim sredstvima i uvrštavati u proračun MLJPI-a;
- pravovremeno i dobro pripremljeno pristupati drugim izvorima financiranja, poput domaćih i europskih fondova, donatorskih sredstava itd.

¹ Šest UN-ovih odbora usvojilo je tzv. follow-up procedure, i to Vijeće za ljudska prava, Odbor za borbu protiv mučenja, Odbor za uklanjanje rasne diskriminacije, Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Odbor za prava osoba s invaliditetom i Odbor za prisilne nestanke

Образац бр. 29 представља форму годишњег финансијског плана намијеног за примјену годишњег плана provedbe.

Финансијски план припрема се у посебној сарадњи са сектором MLJPI-a надлежним за финансије. Нацир финансијског плана разматра се на разини радне групе MLJPI-a, која анализира утврђене процјене трошкова и договара се о евентуалним корекцијама. Нарочита пажња посвећује се изворима финансирања, тј. могућностима проналажења ванjsких извора финансирања како би се смањило притисак на прорачун MLJPI-a.

У случају озбиљних финансијских ограничења, радна група MLJPI-a постиже и договор о извјесним ревизијама годишњег плана извјештавања у смислу измјене или чак и одустајања од одређених активности. Притом се мора имати на уму да ове измјене значе измјену годишњег плана извјештавања, што се, у већој или мањој мјери, може одразити и на испуњавање стратешких циљева постављених у самом оквирном програму извјештавања о примјени међународних уговора.

Цјелокупан поступак планирања на свим разинама, од стратешке преко тактичке до оперативне, те само извјештавање омогућава квалитетан увид у потребе за обуком и изобразбом, и на разини MLJPI-a и свих актера који су у већој или мањој мјери укључени у извјештавање о примјени међународних уговора у подручју људских права. Радна група MLJPI-a, као тијело које има најпотпунији увид у потребе система извјештавања у овом погледу, утврђује приоритетне активности обуке и изобразбе које уврштава у приједлог годишњег плана provedbe.

4. Попис потребних аката и образаца

ODLUKA O PRIPREMI I PROVEDBI OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

RJEŠENJE O IMENOVANJU RADNE GRUPINE ZA PRIPREMU I PROVEDBU OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

PREDMET: POZIV ZA NAZOČENJE RADIONICI "PRIMJENA METODOLOGIJE IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA U PODRUČJU LJUDSKIH PRAVA"

RADIONICA "PRIMJENA METODOLOGIJE IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA U PODRUČJU LJUDSKIH PRAVA"

NAJAVA PRIPREME I PROVEDBE OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE/ADMINISTRATIVNE IZVORE POKAZATELJA LJUDSKIH PRAVA

PRATEĆI AKT UZ UPITNIK O GODIŠNJIM BAZNIM POKAZATELJIMA LJUDSKIH PRAVA

UPITNIK O GODIŠNJIM BAZNIM POKAZATELJIMA LJUDSKIH PRAVA

STRUKTURA – OKVIRNI PROGRAM IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

USPOREDNI PREGLED BAZNIH POKAZATELJA LJUDSKIH PRAVA

PREDMET: POZIV ZA NAZOČENJE RADIONICI "STRATEŠKO PLANIRANJE IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA U PODRUČJU LJUDSKIH PRAVA"

RADIONICA "STRATEŠKO PLANIRANJE IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA U PODRUČJU LJUDSKIH PRAVA"

ODLUKA O USVAJANJU OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA ZA RAZDOBLJE 20__ - 20__ GODINE

STRUKTURA – PLAN IZVJEŠĆIVANJA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

RADNI OBRAZAC ZA IZRADU IZVJEŠĆA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O USVAJANJU PLANA IZRADE IZVJEŠĆA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

PRATEĆI AKT/ZAHTJEV ZA IMENOVANJE ČLANA RADNE GRUPINE ZA IZRADU IZVJEŠĆA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" UZ ODLUKU O USVAJANJU PLANA IZRADE IZVJEŠĆA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O IMENOVANJU RADNE GRUPINE ZA IZRADU IZVJEŠĆA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

PREDMET: POZIV NA PRVU SJEDNICU RADNE GRUPINE ZA IZRADU <PUNI NAZIV IZVJEŠĆA>

PRATEĆI AKT UZ UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE ZA DOSTAVU PODATAKA ZA PRIPREMU IZVJEŠĆA O PRIMJENI MEĐUNARODNOG UGOVORA

UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE ZA DOSTAVU PODATAKA ZA PRIPREMU IZVJEŠĆA O PRIMJENI MEĐUNARODNOG UGOVORA

ZAHTJEV ZA VALIDACIJU NACRTA IZVJEŠĆA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O USVAJANJU NACRTA IZVJEŠĆA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" I PROVOĐENJU JAVNIH KONZULTACIJA

OBAVIJEST O PROVOĐENJU JAVNIH KONZULTACIJA/PRATEĆI AKT UZ OBRAZAC ZA JAVNE KONZULTACIJE

OBRAZAC ZA JAVNE KONZULTACIJE

SLUŽBENI DOPIS KOJIM SE DOSTAVLJA PRIJEDLOG IZVJEŠĆA O PRIMJENI "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" VIJEĆU MINISTARA BIH

ODLUKA O IMENOVANJU IZASLANSTVA ZA PREDSTAVLJANJE "PUNI NAZIV IZVJEŠĆA"

GODIŠNJI PLAN PROVEDBE OKVIRNOG PROGRAMA ZA 20__ - 20__

GODIŠNJI FINACIJSKI PLAN PROVEDBE OKVIRNOG PROGRAMA ZA 20__ - 20__

PETOGODIŠNJI KALENDAR OBVEZA IZVJEŠĆIVANJA U PODRUČJU LJUDSKIH PRAVA

Sadržaj

1. Svrha i namjena Metodologije izvješćivanja u području ljudskih prava
2. Temeljna načela izvješćivanja u području ljudskih prava
3. Praktična primjena Metodologije izvješćivanja u području ljudskih prava

- 3.1. Pripremna razina
- 3.2. Strateški okvir - okvirni program izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (okvirni program)
- 3.3. Taktički okvir - planovi izvješćivanja po pojedinačnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima (pojedinačni planovi izvješćivanja)
 - 3.3.1. Izrada plana izvješćivanja: forma plana
 - 3.3.2. Izrada plana izvješćivanja: utvrđivnje pokazatelja za izvješćivanje
 - 3.3.3. Usvajanje Plana izvješćivanja i imenovanje koordinatora(ice)
 - 3.3.4. Imenovanje radne skupine za izradu izvještaja
 - 3.3.5. Aktivnosti radne skupine za izradu izvještaja
 - 3.3.6. Provođenje javnih konzultacija
 - 3.3.6.1. Prepoznavanje zainteresiranih strana
 - 3.3.6.2. Formekonzultacija
 - 3.3.6.3. Javne konzultacije pomoću sustava za sudjelovanje na daljinu
 - 3.3.6.4. Javne konzultacije organiziranjem događaja
 - 3.3.6.5. Fokusne skupine i sastanci
 - 3.3.6.6. Osmišljavanje svrhovitih javnih konzultacija
 - 3.3.6.7. Obrazac za provođenje konzultacija povodom pojedinačnih izvješća
 - 3.3.7. Izrada prijedloga izvješća
 - 3.3.8. Dostava izvješća ugovornom tijelu
 - 3.3.9. Predstavljanje izvješća ugovornom tijelu
 - 3.3.10. Dostava zaključnih komentara
 - 3.3.11. Dostava informacija o područjima od posebne zabrinutosti
- 3.4. Operativni okvir - godišnji plan provedbe okvirnog programa izvješćivanja o primjeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (godišnji plan provedbe)
4. Opis potrebnih akata i obrazaca

315

На основу члана 208. Закона о царинској политици у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", број 58/15) и члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), Савјет министара Босне и Херцеговине, на приједлог Управног одбора Управе за индиректно опорезивање, на 131. сједници одржаној 30. јануара 2018. године и 136. сједници одржаној 20. марта 2018. године, донио је

ОДЛУКУ

О УСЛОВИМА И ПОСТУПКУ ОСТВАРИВАЊА ПРАВА НА ОСЛОБАЂАЊЕ ОД ПЛАЋАЊА УВОЗНИХ И ИЗВОЗНИХ ДАЖБИНА

ГЛАВА I - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овом одлуком прописују се услови и поступак остваривања права на ослобађање од плаћања увозних дажбина при пуштању робе у слободан промет у случајевима прописаним чланом 207. тачка а) Закона о царинској политици у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", број 58/15) (у даљем тексту: Закон) и ограничења у погледу располагања робом која је ослобођена од плаћања увозних дажбина, као и за ослобађања од плаћања извозних дажбина при извозу.

Члан 2.

(Употреба мушког и женског рода)

Изрази који су ради прегледности дати у једном граматичком роду у овој одлуци без дискриминације односе се и на мушкарце и на жене.

Члан 3.

(Дефиниције)

- (1) У сврху примјене ове одлуке поједини изрази имају сљедеће значење:
- а) "лична имовина" је свака имовина намијењена за личну употребу одређеног лица или за задовоља-

вање потреба његовог домаћинства. Лична имовина не смије бити таква да по својој природи или количини указује да се увози из комерцијалних разлога. Личном имовином нарочито се сматрају:

- 1) предмети домаћинства,
 - 2) бицикли и мотоцикли, приватна моторна возила и њихове приколице, камп кућице, рекреацијска пловила и приватни авиони,
 - 3) кућне залихе намирница и друге потрошне робе у разумним количинама које одговарају уобичајеним потребама једног домаћинства, кућни љубимци и животиње за јахање, као и преносна опрема примijeњених и слободних занимања која је одређеном лицу потребна за обављање професије или занимања,
- b) "предмети домаћинства" су лични предмети, кућна постељина, намјештај и опрема намијењена за личну употребу одређеног лица или за задовољавање потреба његовог домаћинства,
- c) "алкохолни производи" су производи (пиво, вино, аперитиви од винске или алкохолне базе, коњаџи, ликери или алкохолна пића и други) из тарифног броја од 2203 до 2208 Царинске тарифе Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Царинска тарифа),
- d) "лични пртљаг" је сав пртљаг који путник пријави надлежном царинском органу при уласку у царинско подручје Босне и Херцеговине, као и сваки други пртљаг којег накнадно предочи царинском органу након доласка у то подручје, под условом да може доказати да је наведени пртљаг истовремено приликом одласка из друге државе предао превознику као свој лични пртљаг ради превоза у Босну и Херцеговину,
- e) "роба некомерцијалног карактера" је роба за коју се одређени царински поступак захтијева повремено и чија врста и количина указују на то да је намијењена за приватну, личну или употребу у домаћинству примаоца или лица које је уноси или је јасно да се ради о поклонима.

- f) "уобичајено пребивалиште" је мјесто у другој држави у којем лице живи непрекидно најмање 185 дана у календарској години због личних или пословних веза. Пребивање у другој држави само због школовања или студија независно од периода пребивања, не подразумева, само по себи, пренос уобичајеног пребивалишта,
 - g) "путнички аутомобил (односно путничко возило)" је моторно возило које се сврстава у тарифни број 8703 Царинске тарифе а намијењено искључиво за превоз лица,
 - h) "вриједност робе" значи вриједност утврђена у складу са чл. 37. или 38. или 39. Закона, без усклађивања у складу са чл. 40. и 41. Закона,
 - i) "забрана отуђења" значи да се роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може продати, пренијети или отуђити по било ком основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, у року који је за предметно ослобађање прописан овом одлуком.
- (2) Други изрази употребљени у овој одлуци, а којима није одређено значење овом одлуком, имају значење које им је одређено Законом.

ГЛАВА II - ОСЛОБАЂАЊЕ ОД ПЛАЋАЊА УВОЗНИХ ДАЖБИНА

Одјелак А. Опрема која представља улог страног лица

Члан 4.

(Опрема која представља улог страног лица)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се опрема која представља улог страног лица, осим путничких возила, аутомата за забаву и игру на срећу (члан 207. тачка а) алинеја 1) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјелка:
 - a) "опрема која представља улог страног лица" значи:
 - 1) стална средства за обављање регистроване дјелатности и њихови резервни дијелови, уређаји и дијелови уређаја за заштиту човјекове средине, средства за заштиту на раду и личну заштиту, осим путничког аутомобила и његових резервних дијелова, аутомата за забаву и игру на срећу и њихових резервних дијелова,
 - 2) материјал за изградњу и поправак грађевинских објеката за обављање дјелатности,
 - b) "аутомати за забаву и игру на срећу" значе робу која се сврстава у тарифни број 9504 Царинске тарифе.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се за опрему из става (2) тачка а) овог члана, која се:
 - a) увози, а коју иностранци улагач, на основу уговора о улагању, инвестира као свој улог у правно лице, или
 - b) увози у име и за рачун правног лица, ако се плаћа средствима прибављеним из улога иностраног улагача у то правно лице.
- (4) Опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по било ком основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без

претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.

- (5) Опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (4) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 5.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за опрему из члана 4. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је опрема пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту гдје ће се опрема користити. У захтјеву наводи и мјесто коришћења опреме, а уз исти подноси:
 - a) уговор или други одговарајући акт о улагању иностраног улагача у правно лице, на основу којег се увози предметна опрема,
 - b) доказ о регистрацији страног улога код надлежног органа, ако је прописана обавеза регистрације страног улога,
 - c) спецификацију опреме по редном броју, тарифним ознакама и наименовању из Царинске тарифе, уз навођење количине, појединачне и укупне вриједности, овјерену од корисника ослобађања,
 - d) изјаву улагача да опрема није старија од десет година.
- (2) Ако је прописана обавеза регистрације страног улога код надлежног органа, а страни улог се не може регистровати прије спровођења царинског поступка, царински орган одобрава условно ослобађање, уз обавезу корисника ослобађања да, у року до три мјесеца од дана пуштања робе у слободан промет, накнадно достави доказ о регистрацији предметног страног улога. У том случају, корисник ослобађања мора положити осигурање за плаћање царинског дуга који би могао настати ако, у одобреном року, не достави доказ о регистрацији предметног страног улога.
- (3) Рок из става (2) овог члана, на захтјев корисника ослобађања и уз полагање осигурања за плаћање царинског дуга, може се продужити до окончања поступка регистрације страног улога, уз доказ да је у току наведени поступак.
- (4) Ако корисник ослобађања, у случају из става (2) овог члана, царинском органу који је донио одлуку о условном ослобађању, у одобреном року, не достави доказ о регистрацији предметног страног улога код надлежног органа, на опрему пуштену у слободан промет уз условно ослобађање од плаћања увозних дажбина по основу страног улога, царински орган наплаћује увозне дажбине на основу елемената за обрачун тих дажбина који одговарају опреми на дан прихватања царинске декларације из става (1) овог члана.
- (5) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак Б. Опрема за производњу**Члан 6.**

(Опрема за производњу)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се опрема за производњу која се не производи у Босни и Херцеговини, која се увози за нову или проширење постојеће производње, модернизацију производње, увођење нове односно осавременење постојеће производне технологије, а којом се обавља непосредна производна дјелатност (члан 207. тачка а) алинеја 2) Закона).
- (2) Опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.
- (3) Опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (2) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 7.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за опрему из члана 6. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је опрема пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту гдје ће се опрема користити. У захтјеву наводи и мјесто коришћења опреме, а уз исти подноси:
 - а) доказ о регистрацији производне дјелатности за чије ће обављање опрему непосредно користити,
 - б) изјаву о намјени увоза опреме и да ће ту опрему користити искључиво за обављање непосредне производне дјелатности,
 - с) потврду Спољнотрговинске коморе Босне и Херцеговине да се предметна опрема не производи у Босни и Херцеговини,
 - д) спецификацију опреме по редном броју, тарифним ознакама и наименовању из Царинске тарифе, уз навођење количине, појединачне и укупне вриједности, овјерену од корисника ослобађања и Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине.
- (2) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак Ц. Роба за војне и полицијске снаге и казнено - поправне установе**Члан 8.**

(Роба за војне и полицијске снаге и казнено - поправне установе)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба за војне и полицијске снаге и казнено - поправне установе која се у потпуности финансира од донатора (члан 207. тачка а) алинеја 3) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка:
 - а) "роба" значи робу наведену у Царинској тарифи,

- б) "војне снаге" значе припаднике војних снага у Босни и Херцеговини, објекте и просторе у којима те снаге бораве и раде, опрему коју користе, као и образовне, културне и друге установе у саставу, односно које припадају војним снагама,

- с) "полицијске снаге" значе:

- 1) све припаднике редовне, судске и других полиција у ентитетима, Брчко дистрикту Босне и Херцеговине и у Босни и Херцеговини, објекти и простори у којима бораве и раде, опрему коју користе, као и образовне, културне и друге установе у саставу, односно које припадају полицијским снагама,
- 2) припаднике, опрему, објекте и друге организационе јединице Граничне полиције, Државне агенције за истраге и заштиту и Обавјештајно безбједносне агенције Босне и Херцеговине,

- д) "казнено - поправне установе" значе опрему и објекте у којима бораве, раде или се образују лица која су, на основу важећих прописа, тамо упућена.

- (3) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.
- (4) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (3) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 9.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 8. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту гдје ће се роба користити. У захтјеву наводи и мјесто коришћења робе, а уз исти подноси:
 - а) спецификацију робе по редном броју, тарифним ознакама и наименовању из Царинске тарифе, уз навођење количине, појединачне и укупне вриједности, овјерену од стране: корисника ослобађања, ресорног министарства ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине за кориснике ослобађања из ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, односно ресорног министарства Босне и Херцеговине за кориснике ослобађања на нивоу Босне и Херцеговине,
 - б) потврду министарства финансија ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине за кориснике ослобађања из ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, односно потврду Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине за кориснике ослобађања на нивоу Босне и Херцеговине, да робу у потпуности финансира донатор.
- (2) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган

којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак Д. Роба за деминирање

Члан 10.

(Роба за деминирање)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба за деминирање (члан 207. тачка а) алинеја 4) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка:
 - а) "роба за деминирање" значи робу коју ће организација из тачке б) овог става користити за обављање послова деминирања, осим путничког аутомобила,
 - б) "корисник ослобађања" је организација за деминирање акредитована у Босни и Херцеговини у складу са прописима о деминирању.
- (3) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.
- (4) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (3) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (5) Не сматра се поступање супротно ставу (3) овог члана давање робе за деминирање на употребу или њено трајно уступање органима цивилне заштите и ватрогаства из члана 14. став (3) тач. б), ц) и д) ове одлуке.

Члан 11.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 10. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према сједишту корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
 - а) доказ о акредитацији у Босни и Херцеговини у складу са прописима о деминирању,
 - б) спецификацију робе по редном броју, тарифним ознакама и наименовању из Царинске тарифе, уз навођење количине, појединачне и укупне вриједности, овјерену од корисника ослобађања и Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтјеву из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на јединственој царинској исправи ако се подноси писана (папирна) царинска декларација (у даљем тексту: ЈЦИ).
- (3) Орган цивилне заштите и ватрогаства из члана 14. став (3) тач. б), ц) и д) ове одлуке којем се, прије истека рока из члана 10. става (3) ове одлуке, трајно уступа роба за деминирање пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина, дужан је, царинском органу којем организационо припада увозна царинска

канцеларија из става (1) овог члана, поднијети захтјев за одобравање ослобађања, односно преноса права и обавеза у вези тог ослобађања са првобитног корисника ослобађања. Уз захтјев подноси спецификацију робе која се трајно уступа, овјерену од стране првобитног корисника ослобађања.

- (4) Одлуку по захтјеву из става (3) овог члана, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак Е. Роба за пројекте обнове и реконструкције

Члан 12.

(Роба за пројекте обнове и реконструкције)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба за пројекте обнове и реконструкције Босне и Херцеговине, ако је пројекат усвојио Савјет министара Босне и Херцеговине и у потпуности га финансирају донатори или међународне банке за развој или га већим дијелом финансирају страни донатори или међународне банке за развој а мањим дијелом се финансира из буџета (члан 207. тачка а) алинеја 5) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка, "роба" значи роба наведена у Царинској тарифи.
- (3) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.
- (4) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (3) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 13.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 12. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту гдје ће се роба користити. У захтјеву наводи и мјесто коришћења робе, а уз исти подноси:
 - а) спецификацију све робе за предметни пројекат обнове и реконструкције, по редном броју, тарифним ознакама и наименовању из Царинске тарифе, уз навођење количине, појединачне и укупне вриједности, овјерену од корисника ослобађања и надлежног министарства Босне и Херцеговине за пројекте усвојене од стране Савјета министара Босне и Херцеговине. У случају гдје нема надлежног министарства, овјеру спецификације робе врши Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине,
 - б) изузетно од тачке а) овог става, за пројекте обнове и реконструкције усвојене од стране владе ентитета до 31.12.2004. године чија реализација траје и послје тог рока, овјеру спецификације робе врши ресорно министарство ентитета,

- c) потврду Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине да пројекат у потпуности финансирају донатори или међународне банке за развој или га већим дијелом финансирају страни донатори или међународне банке за развој а мањим дијелом се финансира из буџета за пројекте усвојене од стране Савјета министара Босне и Херцеговине, у зависности од ситуације; односно потврду министарства финансија ентитета да пројекат у цијелости финансира донатор или међународна банка за развој за пројекте усвојене од стране владе ентитета до 31.12.2004. године чија реализација траје и послје тог рока.
- (2) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак Ф. Опрема за органе цивилне заштите и ватрогаства

Члан 14.

(Опрема за органе цивилне заштите и ватрогаства)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се опрема за органе цивилне заштите и ватрогаства намијењена заштити и спасавању цивилног становништва (члан 207. тачка а) алинеја 6) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка, под појмом "опрема" подразумијева се:
- a) одјећа и обућа цивилне заштите,
 - b) средства и опрема за РХБ заштиту,
 - c) интенданска опрема,
 - d) грађевинско - инсталатерски алати,
 - e) ронилачко - спасилачка опрема и опрема за спасавање на води и под водом,
 - f) превозна средства цивилне заштите са припадајућом опремом, осим путничког аутомобила,
 - g) грађевинске радне машине са припадајућом опремом,
 - h) радио комуникациска и рачунарска опрема са припадајућим дијеловима,
 - i) ватрогасна средства и опрема (сва заштитна опрема: комплети и одијела за улазак у ватру, опрема за заштиту органа за дисање, опрема за заштиту од радиоактивних материја, опрема за заштиту при хемијским акцидентима; опрема за гашење пожара: опрема за гашење пожара водом или пјеном, преносни и превозни апарати за гашење пожара; опрема за пењање: ватрогасне и механичке лестве; опрема за спасавање: ваздушни јастуци, спуснице, ватрогасна ужад, конопци, "самоспасиоци"; техничка опрема и алати: електроизолациони и електро опрема, опрема за провјетравање и вентилацију, развална опрема, опрема за детекцију и дозиметрију, опрема за везу; ватрогасна возила: командна, техничка, навална, пратећа, ватрогасне цистерне и комбинована (са аутомеханичким лjestвама, хидрауличном зглобном платформом или телескопском платформом)),
 - j) средства и опрема за прву медицинску помоћ,
 - k) средства и опрема за рад штаба цивилне заштите,
 - l) средства и опрема за рад оперативно - комуникациских центара,
 - m) средства и опрема за снабдијевање,

- n) средства и опрема за заштиту и спасавање животиња и намирница животињског поријекла,
 - o) средства и опрема за спасавање биља и биљних производа,
 - p) средства и опрема за спасавање са висина,
 - r) средства и опрема за спасавање из рушевина,
 - s) средства и опрема за асанацију терена,
 - t) средства и опрема за противградну заштиту,
 - u) средства и опрема за заштиту на раду јединица цивилне заштите,
 - v) средства и опрема за сјечење и бушење,
 - з) средства и опрема за проналажење и уништавање неексплодираних убојних средстава (НУС),
 - aa) летјелице за заштиту и спасавање и гашење пожара,
 - аб) средства и опрема за сеизмологију, хидрометеорологију,
 - ac) средства и опрема за прихват и смјештај угроженог становништва.
- (3) У сврху примјене овог одјељка, под појмом "органи цивилне заштите и ватрогаства", као корисника ослобађања, подразумијевају се:
- a) Министарство безбједности Босне и Херцеговине,
 - b) Федерална управа цивилне заштите Федерације Босне и Херцеговине,
 - c) Републичка управа цивилне заштите Републике Српске,
 - d) Одјел за јавну сигурност или други орган управе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине који је надлежан за заштиту и спасавање цивилног становништва,
 - e) кантоналне управе цивилне заштите,
 - f) градови и општине (за потребе ватрогаства и цивилне заштите),
 - g) добровољна ватрогасна друштва и ватрогасни савези у ентитетима и Брчко дистрикту Босне и Херцеговине.
- (4) Опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.
- (5) Опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (4) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (6) Не сматра се поступање супротно ставу (4) овог члана давање опреме на употребу или њено трајно уступање органима цивилне заштите и ватрогаства из става (3) овог члана, као ни давање опреме на употребу јединицама и службама заштите и спасавања цивилног становништва које формира корисник ослобађања из става (3) овог члана.

Члан 15.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за опрему из члана 14. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је опрема пријављена за пуштање у слободан промет уз

- ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према сједишту корисника ослобађања.
- (2) Уз захтјев из става (1) овог члана, корисник ослобађања подноси:
- спецификацију робе по редном броју, тарифним ознакама и наименовању из Царинске тарифе, уз навођење количине, појединачне и укупне вриједности, овјерену од корисника ослобађања и Министарства безбједности Босне и Херцеговине,
 - корисник ослобађања из члана 14. став (3) тачка г) ове одлуке, поред спецификације робе из тачке а) овог става, подноси:
 - доказ о регистрацији и
 - изјаву да има успостављену књиговодствену евиденцију која омогућава ефикасно спровођење царинског надзора над употребом предметне робе у складу са одредбама овог одјелка, те да ће робу користити искључиво у сврхе за које је одобрено ослобађање од плаћања увозних дажбина.
- (3) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.
- (4) Орган цивилне заштите и ватрогаства из члана 14. став (3) ове одлуке којем се, прије истека рока из члана 14. став (4) ове одлуке, трајно уступа опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина, дужан је, царинском органу који је донио првобитну одлуку о ослобађању, поднијети захтјев за одобравање ослобађања, односно преноса права и обавеза у вези тог ослобађања са првобитног корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
- спецификацију опреме која се трајно уступа, овјерену од стране првобитног корисника ослобађања,
 - ако је нови корисник ослобађања корисник из члана 14. став (3) тачка г) ове одлуке, поред спецификације робе из тачке а) овог става, подноси:
 - доказ о регистрацији и
 - изјаву да има успостављену књиговодствену евиденцију која омогућава ефикасно спровођење царинског надзора над употребом предметне робе у складу са одредбама овог одјелка, те да ће робу користити искључиво у сврхе за које је одобрено ослобађање од плаћања увозних дажбина.
- (5) Одлуку по захтјеву из става (4) овог члана, у управном поступку, доноси царински орган који је донио првобитну одлуку о ослобађању.
- Одјелак Г. Лична имовина физичког лица које преноси своје уобичајено пребивалиште из друге државе**
- Члан 16.
- (Лична имовина физичког лица које преноси своје уобичајено пребивалиште из друге државе)
- Од плаћања увозних дажбина ослобађа се лична имовина физичког лица које преноси своје уобичајено пребивалиште из друге државе у Босну и Херцеговину (члан 207. тачка а) алинеја 7) Закона).
 - Корисник ослобађања може бити:
 - држављанин Босне и Херцеговине који преноси своје уобичајено пребивалиште из друге државе,
 - страни држављанин који преноси своје уобичајено пребивалиште из друге државе и има одобрен привремени боравак у Босни и Херцеговини од најмање годину дана.
 - Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се под следећим условима:
 - да је корисник ослобађања прије преноса имао уобичајено пребивалиште изван царинског подручја Босне и Херцеговине најмање 12 мјесеци непрекидно,
 - да увози личну имовину која је била у власништву и коју је користио у свом ранијем уобичајеном пребивалишту најмање шест мјесеци прије дана престанка уобичајеног пребивалишта у другој држави. Рок од шест мјесеци не односи се на кућне залихе намирница и другу потрошну робу,
 - да није користио ослобађање од плаћања увозних дажбина на увоз личне имовине у претходних пет година. Овај период рачуна се до дана подношења захтјева за ослобађање од плаћања увозних дажбина, независно да ли је у том периоду право на ослобађање од плаћања увозних дажбина остварено у складу са одредбама ове одлуке или у складу са прописима који су важили до дана ступања на снагу ове одлуке,
 - да је лична имовина намијењена за употребу у исту сврху у Босни и Херцеговини.
 - Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се за:
 - алкохолне производе,
 - дуван или дуванске производе,
 - комерцијална превозна средства,
 - опрему и предмете који се користе у обављању дјелатности или занимања, осим преносне опреме примјењених и слободних занимања.
 - Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само за личну имовину која је пријављена за пуштање у слободан промет у року од 12 мјесеци од дана када је корисник ослобађања пресељењем успоставио пребивалиште или боравак у Босни и Херцеговини. У случају из става (11) овог члана наведени рок од 12 мјесеци рачуна се од дана првог пуштања личне имовине у слободан промет.
 - Ако је датум из изјаве из члана 17. став (1) тачка а) алинеја 3) ове одлуке значајније неусклађен (три мјесеца и више) са датумима на документима који су поднијети као доказ о уобичајеном пребивалишту у другој држави, надлежни царински орган може захтијевати од корисника ослобађања подношење додатних доказа о датуму његовог физичког пресељења, на примјер доказ о евентуалној одјави уобичајеног пребивалишта у другој држави, о отказивању закупа стамбеног простора, акт о престанку запослења, авионска или друга превозна карта, овјера уласка у Босну и Херцеговину у путну исправу жигом граничног полицијског органа и слично.
 - Период претходног непрекидног уобичајеног пребивалишта у другој држави из става (3) тачка а) овог члана за стране држављане рачуна се до датума одобравања привременог боравка у Босни и Херцеговини, а рок за остваривање права на коришћење ослобађања из става (5) овог члана рачуна се од датума одобравања привременог боравка у Босни и Херцеговини.
 - Лична имовина може се пустити у слободан промет у више одвојених пошљки у року из става (5) овог члана.

- (9) Лична имовина пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 12 мјесеци од дана пуштања у слободан промет. За приватно моторно возило и његову приколицу, камп кућицу, рекреацијско пловило и приватни авион тај рок износи 36 мјесеци.
- (10) Лична имовина пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (9) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте личне имовине и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (11) Изузетно од става (5) овог члана, на захтјев корисника ослобађања, царински орган из члана 17. став (2) ове одлуке може одобрити ослобађање од плаћања увозних дажбина на личну имовину из става (1) овог члана пријављену за пуштање у слободан промет и прије дана престанка његовог уобичајеног пребивалишта у држави из које се намјерава преселити, ако се писаном изјавом обавезе да ће се преселити у року шест мјесеци од дана подношења захтјева и положи осигурање за плаћање царинског дуга који би могао настати ако до пресељења у одобреном року не дође. Период претходног власништва и коришћења личне имовине из става (3) тачка б) овог члана рачуна се до дана првог пуштања личне имовине у слободан промет.

Члан 17.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за личну имовину из члана 16. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је лична имовина пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту пребивалишта или боравка корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
- а) држављанин Босне и Херцеговине:
- 1) потврду дипломатског или конзуларног представништва Босне и Херцеговине у другој држави, којом се потврђује период непрекидног уобичајеног пребивалишта у односној другој држави, или други одговарајући документ,
 - 2) доказ о пребивалишту у Босни и Херцеговини или пријава боравка у Босни и Херцеговини,
 - 3) изјаву: о дану пресељења у Босну и Херцеговину, те да у периоду из става (3) тачка ц) овог члана није користио ослобађање од плаћања увозних дажбина на увоз личне имовине и да ће личну имовину користити у исту сврху у Босни и Херцеговини, овјерену код надлежног органа,
 - 4) попис личне имовине коју увози,
 - 5) према потреби, на захтјев царинског органа, доказ да је лична имовина била у власништву и да ју је користио најмање шест мјесеци прије престанка уобичајеног пребивалишта у другој држави,
- б) страни држављанин:

- 1) акт надлежног органа о одобравању привременог боравка у Босни и Херцеговини у периоду од најмање годину дана,
- 2) документа наведена у тачки а) алинеја 3), 4) и 5) овог става.

- (2) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак X. Роба која се увози поводом склапања брака

Члан 18.

(Роба која се увози поводом склапања брака)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба која се увози поводом склапања брака - свадбена опрема, предмети домаћинства и поклони, нови или коришћени, који припадају физичком лицу које се ради склапања брака пресељава из друге државе у Босну и Херцеговину (члан 207. тачка а) алинеја 8) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се и поклони који се уобичајено дају приликом склапања брака и које лице које испуњава услове из става (1) овог члана добије од лица са уобичајеним пребивалиштем у другој држави, с тим да вриједност сваког појединачног поклона који се увози уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не смије бити већа од 2.000,00 конвертибилних марака.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само лицу:
- а) чије је уобичајено пребивалиште било изван царинског подручја Босне и Херцеговине у трајању од најмање 12 мјесеци непрекидно и
 - б) које поднесе доказ о склапању брака.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само за робу која је пријављена за пуштање у слободан промет:
- а) најраније два мјесеца прије датума утврђеног за склапање брака, и
 - б) најкасније четири мјесеца након датума склапања брака.
- (5) Ако је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина прије склапања брака, корисник ослобађања мора положити осигурање за плаћање царинског дуга који би могао настати ако до склапања брака не дође, односно ако царинском органу који је донио одлуку о ослобађању не достави доказ о склапању брака. Ако корисник ослобађања не достави доказ о склапању брака, царински орган наплаћује увозне дажбине на основу елемената за обрачун тих дажбина који одговарају роби на дан прихватања царинске декларације из члана 19. став (1) ове одлуке.
- (6) Роба се може пустити у слободан промет у неколико одвојених пошљику у року из става (4) овог члана.
- (7) Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се за:
- а) алкохолне производе,
 - б) дукан и дуканске производе.
- (8) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа

и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 12 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.

- (9) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (8) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 19.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 18. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту боравка корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
- доказ о боравку у Босни и Херцеговини,
 - доказ о периоду непрекидног уобичајеног пребивалишта у држави из које се пресељава ради склапања брака,
 - попис робе коју увози,
 - доказ о склапању брака или о датуму утврђеном за склапање брака, у зависности од ситуације.
- (2) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак И. Лична имовина наслијеђена у другој држави

Члан 20.

(Лична имовина наслијеђена у другој држави)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се лична имовина коју држављанин Босне и Херцеговине и страни држављанин стално настањен у Босни и Херцеговини наслијеђи у другој држави (члан 207. тачка а) алинеја 9) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка, "лична имовина" значи личну имовину из члана 3. став (1) тачка а) ове одлуке која представља оставштину преминулог.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се за:
- алкохолне производе,
 - дуван и дуванске производе,
 - комерцијална превозна средства,
 - опрему и предмете који су служили за обављање дјелатности или занимања, осим преносне опреме примијењених и слободних занимања која је служила за обављање професије или занимања преминулог лица,
 - залихе сировина и готових и полуготових производа,
 - животиње и залихе намирница које су веће од количина разумно потребних за уобичајене породичне потребе.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само за личну имовину пријављену за пуштање у слободан промет најкасније у року од двије године од дана правоснажности одлуке о наслеђивању, у једној или више одвојених пошиљки. Царински орган из члана 21. став (3) ове одлуке, на захтјев корисника ослобађања, може продужити овај рок у случају наступања посебних околности на које корисник ослобађања није могао утицати а које су му онемогућиле увоз у наведеном року док трају такве

околности (на примјер болест наследника, немогућност ступања у посјед наслијеђених предмета и слично).

Члан 21.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за личну имовину из члана 20. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је лична имовина пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. Уз захтјев подноси:
- правоснажну одлуку надлежног органа о наслеђивању личне имовине коју увози. Изузетно, на наслијеђене предмете које је оставилац лично користио (одјећа, обућа, постељина, кухињско посуђе и прибор, козметика, те друге мање кућне потрепштине), као доказ у смислу ове тачке може се поднијети само извод из матичне књиге умрлих,
 - када је корисник ослобађања правно лице из става (2) овог члана: доказ из тачке а) овог става и доказ о регистрацији његове непрофитне дјелатности у Босни и Херцеговини.
- (2) Одредбе овог члана примјењују се на одговарајући начин и на личну имовину коју наслеђем стекне правно лице које се бави непрофитном дјелатношћу и има сједиште у Босни и Херцеговини.
- (3) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтјеву из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЛЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак Ј. Школска опрема, образовни материјали и повезани предмети домаћинства

Члан 22.

(Школска опрема, образовни материјали и повезани предмети домаћинства)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се школска опрема, образовни материјали и с тим повезани предмети домаћинства који припадају ученику или студенту који борави у царинском подручју Босне и Херцеговине у сврху школовања или студирања и који су намијењени за личну употребу током трајања његовог школовања или студија (члан 207. тачка а) алинеја 10) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка:
- "ученик или студент" је лице које је уписано у школску установу на подручју Босне и Херцеговине да би редовно похађало наставу која се у њој нуди,
 - "опрема" значи одјећу, обућу и постељину,
 - "образовни материјали" значе предмете и инструменте (укључујући и преносне рачунаре) које ученик или студент уобичајено користи у сврху његовог школовања или студија.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се најмање једном током школске године.

Члан 23.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 22. ове одлуке корисник ослобађања подноси улазној царинској канцеларији. Уз захтјев подноси:
- доказ о одобравању боравка у Босни и Херцеговини, издат од надлежног органа,

- b) попис предмета које увози, који попис садржи и изјаву корисника ослобађања о намјени увоза предмета,
 - c) доказ да је корисник ослобађања уписан у школску установу у току односне школске године на подручју Босне и Херцеговине.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтјеву из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке на захтјеву.
- Одјељак К. Роба занемариве вриједности

Члан 24.

(Роба занемариве вриједности)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба занемариве вриједности садржана у пошиљци посланој директно из друге државе примаоцу у Босни и Херцеговини (члан 207. тачка а) алинеја 11) Закона).
- (2) У сврху примјене става (1) овог члана, "робом занемариве вриједности" сматра се роба чија је укупна вриједност до 300,00 конвертибилних марака по пошиљци.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се за:
 - a) алкохолне производе,
 - b) парфеме и тоалетне воде,
 - c) дуван и дуванске производе.

Члан 25.

(Захтјев и одлука)

Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 24. ове одлуке одобрава усмено царинска канцеларија којој је роба предочена.

Одјељак Л. Пошиљке које физичко лице шаље другом физичком лицу

Члан 26.

(Пошиљке које физичко лице шаље другом физичком лицу)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба некомерцијалног карактера садржана у пошиљци коју бесплатно шаље физичко лице из друге државе физичком лицу у Босни и Херцеговини (члан 207. тачка а) алинеја 12) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка, "пошиљке некомерцијалног карактера" сматрају се повремене пошиљке које садрже искључиво робу намијењену личној употреби или употреби чланова домаћинства корисника ослобађања, која по својој врсти и количини указује да се не ради о комерцијалном карактеру и да их је пошиљалац примаоцу послао бесплатно.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина примјењује се на робу вриједности до 90,00 конвертибилних марака по пошиљци, у коју вриједност се укључује и вриједност робе из става (5) овог члана.
- (4) Уколико је укупна вриједност пошиљке већа од износа из става (3) овог члана, а садржи два или више предмета, ослобађање до тог износа одобрава се за оне предмете за које би ослобађање било одобрено да се увозе одвојено, с тим да се вриједност појединачног предмета не може подијелити.
- (5) Ослобађање од плаћања увозних дажбина количински се ограничава, по пошиљци, за одређену робу како слиједи:
 - a) дуван и дувански производи:
 - 1) до 50 цигарета или 25 цигарилоса (цигарилоси су цигаре тежине до 3 грама по комаду) или
 - 2) 10 цигара или 50 грама дувана за пушење или

- 3) одговарајућа пропорционална комбинација количине наведених дуванских производа,
- b) алкохол и алкохолна пића:
 - 1) дестилована и жестока алкохолна пића с учешћем алкохола већим од 22% волумена, неденатурисани етилни алкохол с учешћем алкохола од 80% волумена и више: 1 литра, или
 - 2) дестилована и жестока алкохолна пића, аперитиви из вина или алкохола и слична пића с учешћем алкохола 22% волумена и мање, пјенушава и ликерска вина: 1 литра или одговарајућа пропорционална комбинација количине наведених пића, и
 - 3) остало вино: 2 литре,
 - c) парфеме до 50 ml или тоалетне воде до 250 ml.

Члан 27.

(Захтјев и одлука)

Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 26. ове одлуке одобрава усмено царинска канцеларија којој је роба предочена.

Одјељак М. Производна средства и друга опрема која се увози у сврху преноса дјелатности из друге државе

Члан 28.

(Производна средства и друга опрема која се увози у сврху преноса дјелатности из друге државе)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се производна средства и друга опрема која припада предузећу које дефинитивно прекида своју дјелатност у другој држави и премјешта се у царинско подручје Босне и Херцеговине ради обављања сличне дјелатности (члан 207. тачка а) алинеја 13) Закона).
- (2) Ако је предузеће које се премјешта пољопривредно имање, животиње на њему такође се при увозу ослобађају од плаћања увозних дажбина.
- (3) У сврху примјене овог одјељка, "предузеће" значи независну производну или услужну привредну јединицу без обзира на облик организовања.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина ограничено је на производна средства и другу опрему која је:
 - a) осим у посебним оправданим случајевима, коришћена у предузећу најмање 12 мјесеци до дана када је предузеће престало пословати у држави из које је премјестило своју дјелатност,
 - b) намијењена за коришћење у исту сврху након премјештања у Босну и Херцеговину,
 - c) одговара врсти дјелатности и величини односног предузећа.
- (5) Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се предузећу чије је премјештање у царинско подручје Босне и Херцеговине посљедица или сврха преузимања од или спајања са предузећем са сједиштем у царинском подручју Босне и Херцеговине ако није основана нова дјелатност.
- (6) Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се за:
 - a) превозна средства која по свом карактеру не представљају средства за производњу или за услужне дјелатности,
 - b) залихе свих врста намијењених за људску потрошњу или храну за животиње,
 - c) горива и залихе сировина или готових производа или полупроизвода,
 - d) животиње у власништву трговаца.

- (7) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само за производна средства и другу опрему која је пријављена за пуштање у слободан промет у року од 12 мјесеци од дана када је предузеће престало пословати у другој држави из које је премјестило своју дјелатност.
- (8) Производна средства и друга опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати, пренијети или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.
- (9) Производна средства и друга опрема пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (8) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (10) Одредбе овог члана примјењују се на одговарајући начин и на производна средства и другу опрему која припада лицу које се бави слободним професијама и правном лицу у непрофитној дјелатности које ту дјелатност из друге државе преноси у царинско подручје Босне и Херцеговине.

Члан 29.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 28. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом су производна средства и друга опрема пријављени за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према сједишту корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
- доказ о претходном обављању регистроване привредне или услужне дјелатности у другој држави из које је корисник ослобађања премјестио своју дјелатност,
 - доказ о дану престанка обављања те дјелатности у другој држави,
 - доказ о регистрацији сличне дјелатности у Босни и Херцеговини,
 - попис употребљаваних производних средстава и друге опреме коју увози, уз навођење њиховог трговачког назива, тарифне ознаке и количине за сваку ставку појединачно, те укупне вриједности робе коју увози,
 - доказ да су производна средства и друга опрема коришћена у односном предузећу најмање 12 мјесеци до дана када је то предузеће престало пословати у другој држави.
- (2) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак Н. Производи које пољопривредници из Босне и Херцеговине добију на посједима који се налазе у другој држави

Члан 30.

(Производи које пољопривредници из Босне и Херцеговине добију на посједима који се налазе у другој држави)

- Од плаћања увозних дажбина ослобађају се пољопривредни, сточарски, пчеларски, хортикултурни и шумски производи добијени са посједа који се налази у пограничном подручју сусједне државе и које је у власништву или посједу пољопривредних произвођача из пограничног подручја Босне и Херцеговине, као и приплод и остали производи добијени од стоке поријеклом из Босне и Херцеговине која се због пољских радова, испаше или зимовања налази на тим посједима (члан 207. тачка а) алинеја 14) Закона).
- Ослобађање од плаћања увозних дажбина сточарских производа односи се искључиво на сточарске производе добијене од животиња поријеклом из Босне и Херцеговине, укључујући и животиње које су у Босни и Херцеговини пуштене у слободан промет.
- Ослобађање од плаћања увозних дажбина ограничено је на производе који нису подвргнути никаквој обради осим оне која обично слиједи након жетве или производње.
- Ослобађање од плаћања увозних дажбина може се одобрити само за оне производе које у царинско подручје Босне и Херцеговине уноси пољопривредни произвођач или друго лице у његово име, у количинама које одговарају величини посједа на којем су добијени.
- Ослобађање од плаћања увозних дажбина примјењује се и на производе рибарске или рибогојске дјелатности које рибари из Босне и Херцеговине обављају на језерима или воденим путевима који граниче са Босном и Херцеговином и другом државом, као и на производе ловачких дјелатности које на тим језерима или воденим путевима обављају спортисти из Босне и Херцеговине.

Члан 31.

(Захтјев и одлука)

- Ако споразумом између Босне и Херцеговине и сусједне државе који је у питању није другачије прописано, у сврху ослобађања од плаћања увозних дажбина за робу из члана 30. ове одлуке, корисник ослобађања улазној царинској канцеларији подноси:
 - попис производа које уноси. Попис садржи и изјаву корисника ослобађања да су ти производи добијени са посједа у његовом власништву или посједу, а који се налази у пограничном подручју сусједне државе,
 - доказ да има земљу у власништву или посједу у пограничном подручју сусједне државе.
- Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина доноси се у облику забиљешке на попису производа из става (1) тачка а) овог члана, осим ако није другачије прописано споразумом из става (1) овог члана.

Одјељак О. Сјеме, гнојиво и производи за обрађивање земље и усјеви које уносе пољопривредни произвођачи из других држава

Члан 32.

(Сјеме, гнојиво и производи за обрађивање земље и усјеви које уносе пољопривредни произвођачи из других држава)

- Од плаћања увозних дажбина ослобађа се сјеме, гнојиво и производи за обрађивање земље и усјеви намијењени за коришћење на посједу који се налази у царинском подручју Босне и Херцеговине и граничи са другом

државом и које је у власништву или посједу пољопривредних произвођача које своје главно газдинство имају унутар друге државе које граничи са царинским подручјем Босне и Херцеговине (члан 207. тачка а) алинеја 15) Закона).

- (2) Ослобађање од плаћања увозних дажбина ограничено је на количине потребне за обраду посједа.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина може се одобрити само за сјеме, гнојиво или друге производе које у царинско подручје Босне и Херцеговине уноси пољопривредни произвођач или друго лице у његово име.

Члан 33.

(Захтјев и одлука)

- (1) Ако споразумом између Босне и Херцеговине и сусједне државе који је у питању није другачије прописано, у сврху ослобађања од плаћања увозних дажбина за робу из члана 32. ове одлуке, корисник ослобађања улазној царинској канцеларији подноси:
 - а) попис робе коју уноси. Попис садржи и изјаву корисника ослобађања да је та роба потребна за обраду земље у његовом власништву или посједу, а који се налази у пограничном подручју Босне и Херцеговине,
 - б) доказ да има земљу у власништву или посједу у пограничном подручју Босне и Херцеговине.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина доноси се у облику забиљешке на попису робе из става (1) тачка а) овог члана, осим ако није другачије прописано споразумом из става (1) овог члана.

Одјељак II. Роба која се налази у личном пртљагу путника

Члан 34.

(Роба која се налази у личном пртљагу путника)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се лични пртљак путника, те роба некомерцијалног карактера у личном пртљагу путника коју путници уносе са собом из друге државе у прописаној врсти, количини и вриједности (члан 207. тачка а) алинеја 16) Закона).
- (2) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се уз следећа количинска ограничења по путнику и дану:
 - а) дуван и дувански производи:
 - 1) до 200 цигарета, или
 - 2) до 100 цигарилоса (цигарилоси су цигаре тежине до 3 грама по комаду), или
 - 3) до 50 цигара, или до 250 грама дувана за пушење, или
 - 4) одговарајућа пропорционална комбинација количине наведених дуванских производа,
 - б) алкохол и алкохолна пића:
 - 1) с учешћем алкохола већим од 22% волумена, или неденатурисани етилни алкохол с учешћем алкохола од 80% волумена и више: 1 литра, или
 - 2) с учешћем алкохола 22% волумена и мање: 2 литре, или
 - 3) одговарајућа пропорционална комбинација количине наведеног алкохола и пића,
 - с) мирно вино: 4 литре,
 - д) пиво: 16 литара.
- (3) Путници до 17 година нису ослобођени од плаћања увозних дажбина на робу из става (2) овог члана.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина на осталу робу некомерцијалног карактера из става (1) овог члана ограничава се на предмете у вриједности до 600,00

конвертибилних марака по путнику и дану, независно од врсте превозног средства којим путник путује.

- (5) У вриједност робе из става (4) овог члана не урачунава се роба наведена у ставу (2) овог члана.
- (6) Вриједност личног пртљага путника, који се увози привремено, или се увози поновно након привременог извоза, и вриједност лијекова неопходних за личне потребе путника, не узима се у обзир за потребе примјене ослобађања наведеног у ставу (4) овог члана.
- (7) Ако је вриједност појединог предмета који се увози већа од вриједности из става (4) овог члана, у сврху остваривања ослобађања од плаћања увозних дажбина, вриједност таквог предмета не може се подијелити, нити се његова вриједност може дијелити на два или више лица.
- (8) Одредбе овог члана не односе се на:
 - а) лице са уобичајеним мјестом становања у пограничном подручју Босне и Херцеговине и сусједних држава,
 - б) радника на граници или у пограничном подручју сусједне државе,
 - с) посаду превозног средства које долази из друге државе.
- (9) Радником на граници или у пограничном подручју сматра се оно лице чији уобичајени послови захтијевају да током радног дана прелази на другу страну границе.
- (10) Ограничење за лице из става (8) тач. а) и б) овог члана примјењује се у случају када ова лица царинску линију прелазе са пограничном пропусницом.
- (11) Обим других ослобађања од плаћања увозних дажбина за лице из става (8) тачка а) овог члана регулише се билатералним међународним споразумом.

Члан 35.

(Захтјев и одлука)

Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 34. ове одлуке улазна царинска канцеларија одобрава усмено.

Одјељак Р. Образовни, научни и културолошки материјали, научни инструменти и уређаји

Члан 36.

(Образовни, научни и културолошки материјали, научни инструменти и уређаји)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се образовни, научни и културолошки материјал наведен у Прилогу 1. који чини саставни дио ове одлуке, без обзира на то ко је прималац и за какву је употребу намијењен (члан 207. тачка а) алинеја 17) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се образовни, научни и културолошки материјал наведен у Прилогу 2. који чини саставни дио ове одлуке (члан 207. тачка а) алинеја 17) Закона), под условом да је намијењен:
 - а) јавној образовној, научној или културолошкој установи или организацији, или
 - б) установи или организацији у категоријама наведеним за сваки предмет у трећој колони Прилога 2. који чини саставни дио ове одлуке, која је од министарства ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине надлежног за област просвјете, науке или културе добила потврду која садржи: податке о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина.
- (3) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се научни инструменти и уређаји који нису обухваћени у ставу (2) овог члана када се увозе искључиво у некомерцијалне

- сврхе у смислу става (6) тачка б) овог члана (члан 207. тачка а) алинеја 17) Закона). То ослобађање ограничено је на научне инструменте и уређаје који се не производе у Босни и Херцеговини а намијењени су:
- а) јавној установи чија је основна дјелатност образовање или научно истраживање и оним организационим дијеловима јавне установе чија је основна дјелатност образовање или научно истраживање, или
 - б) приватној установи чија је основна дјелатност образовање или научно истраживање и која је од министарства ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине надлежног за област просвјете, науке или културе добила потврду која садржи: податке о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина из става (3) овог члана, искључиво у некомерцијалне сврхе у смислу става (6) тачка б) овог члана, примјењује се и на:
- а) резервне дијелове, компоненте или додатке који су посебно примјерени за научне инструменте или уређаје, под условом да се ти резервни дијелови, компоненте или додаци не производе у Босни и Херцеговини и увозе у исто вријеме када и ти инструменти и уређаји или, ако се увозе накнадно, да се може утврдити да су намијењени за инструменте или уређаје:
 - 1) који су претходно већ увезени уз ослобађање од плаћања увозних дажбина, под условом да су ти инструменти и уређаји још увијек научног карактера у тренутку подношења захтјева за ослобађање од плаћања увозних дажбина за одређене резервне дијелове, компоненте или додатке, или
 - 2) који би имали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина у тренутку подношења захтјева за ослобађање од плаћања увозних дажбина за одређене резервне дијелове, компоненте или додатке,
 - б) алате који ће се користити за одржавање, провјеру, калибрацију или поправку научних инструмената или уређаја, под условом да се ти алати не производе у Босни и Херцеговини и да се увозе у исто вријеме када и ти инструменти и уређаји или, ако се увозе накнадно, да се може утврдити да су намијењени за инструменте и уређаје:
 - 1) који су претходно већ увезени уз ослобађање од плаћања увозних дажбина, под условом да су ти инструменти и уређаји још увијек научног карактера у тренутку подношења захтјева за ослобађање од плаћања увозних дажбина за алате, или
 - 2) који би имали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина у тренутку подношења захтјева за ослобађање од плаћања увозних дажбина за алате.
- (5) У сврху примјене става (4) тачка а) овог члана, "додаци" значе оне производе који су посебно осмишљени за употребу заједно са одређеним научним инструментом или уређајем у сврху побољшања његове ефикасности и могућности примјене.
- (6) У сврху примјене ст. (3) и (4) овог члана:
- а) "научни инструмент или уређај" је сваки инструмент или уређај који је због својих објективних техничких карактеристика и резултата
 - које постиже углавном или искључиво погодан за научне дјелатности,
 - б) сматра се да се "увезен у некомерцијалне сврхе" примјењује на научне инструменте или уређаје намијењене за употребу у непрофитне научно - истраживачке или образовне сврхе.
- (7) У сврху примјене става (6) тачка а) овог члана, објективним техничким карактеристикама научног инструмента или уређаја сматрају се оне карактеристике које произилазе из конструкције тог инструмента или уређаја или из прилагођавања стандардног инструмента или уређаја које омогућава постизање ефикасности веће од оне коју захтијева уобичајена индустријска или комерцијална употреба. Када се на основу објективних техничких карактеристика неког инструмента или уређаја не може јасно утврдити треба ли се он сматрати научним инструментом или уређајем, провјерава се употреба предметног инструмента или уређаја за који се тражи ослобађање од плаћања увозних дажбина. Ако се провјером утврди да се предметни инструмент или уређај користи у научне сврхе, сматра се да је исти научног карактера.
- (8) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се опрема коју у некомерцијалне сврхе у смислу става (9) тачка б) овог члана увози, или се увоз врши у њено име, научно - истраживачка установа или организација са сједиштем у другој држави, и то опрема:
- а) намијењена за употребу од стране чланова или представника те установе или организације или уз њихов пристанак у контексту и у оквиру споразума о научној сарадњи чија је сврха спровођење међународних научно - истраживачких програма у научно - истраживачким установама са сједиштем у Босни и Херцеговини, а која је од министарства ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине надлежног за област просвјете, науке или културе добила одобрење за наведену сврху које садржи: податке о споразуму који је у питању, о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина,
 - б) која остаје у власништву лица са пребивалиштем или сједиштем изван Босне и Херцеговине током његовог боравка у царинском подручју Босне и Херцеговине.
- (9) У сврху примјене става (8) овог члана:
- а) "опрема" су инструменти и уређаји, укључујући њихове резервне дијелове, компоненте или додатке и алате који се користе за њихово одржавање, контролу, калибрацију или поправак, који се користе у сврху научног истраживања,
 - б) сматра се да је опрема "увезена у некомерцијалне сврхе" ако је намијењена за употребу у сврху научног истраживања које се обавља у непрофитне сврхе.

Члан 37.

(Забрана отуђења)

- (1) Роба из члана 36. ст. (2), (3), (4) и (8) ове одлуке пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа.

- (2) Ако се роба из члана 36. ст. (2), (3), (4) и (8) ове одлуке, која је пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина, позајмљује, изнајмљује или уступа установи или организацији која има право на ослобађање од плаћања увозних дажбина према наведеним одредбама, ослобађање се може и даље одобрити под условом да та установа или организација, од дана пријема, предметну робу користи у сврху која јој даје право на то ослобађање.
- (3) Осим у случају из става (2) овог члана, роба из члана 36. ст. (2), (3), (4) и (8) ове одлуке пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно одредби става (1) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (4) Установа или организација из члана 36. ст. (2), (3) и (8) ове одлуке која престане испуњавати услове на основу којих је остварила ослобађање од плаћања увозних дажбина или која робу увезену уз ослобађање од плаћања увозних дажбина намјерава користити у сврхе које нису предвиђене овим чланом, о томе обавјештава надлежни царински орган.
- (5) Роба из члана 36. ст. (2), (3), (4) и (8) ове одлуке која остаје у посједу установе или организације која престане испуњавати услове који су јој дали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан када су се ти услови престали испуњавати, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (6) Роба коју установа или организација која користи ослобађање користи у сврхе које нису предвиђене одредбама овог одјељка подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан када се почела употребљавати у друге сврхе, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (7) У случају из става (2) овог члана, установа или организација којој се роба из члана 36. ст. (2), (3) и (4) ове одлуке позајмљује, изнајмљује или уступа, мора испуњавати и обавезе наведене у члану 38. став (2) тачка а) ове одлуке.
- 4) да је упознат са обавезама које произилазе из предметног ослобађања и да ће исте испуњавати,
- 5) да ће омогућити сваку врсту контроле коју надлежни орган сматра потребном у сврху провјере испуњавања услова за предметно ослобађање и употребе робе у сврхе за које је ослобођена од плаћања увозних дажбина,
- b) потврду из члана 36. став (2) тачка б) или став (3) тачка б) ове одлуке, у зависности од ситуације, не старију од шест мјесеци, осим у случају када је роба намијењена јавној установи или организацији из члана 36. став (2) тачка а) и став (3) тачка а) ове одлуке,
- c) потврду Спољнотрговинске коморе Босне и Херцеговине да се предметна роба не производи у Босни и Херцеговини, за робу из члана 36. ст. (3) и (4) ове одлуке,
- d) у случају када се роба из члана 36. став (4) овог члана увози накнадно, подноси и копију царинске декларације о пуштању у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина робе из члана 36. став (3) ове одлуке,
- e) када се захтјев односи на робу из члана 36. став (3) ове одлуке, поред наведеног, захтјев обавезно садржи и сљедеће:
- 1) прецизан трговачки опис предметног инструмента или уређаја од стране произвођача, објективне техничке карактеристике на основу којих се инструмент или уређај сматра научним и његову осмоцифрену тарифну ознаку Царинске тарифе,
 - 2) назив и адресу произвођача и, ако је могуће, добављача,
 - 3) државу поријекла инструмента или уређаја,
 - 4) мјесто употребе инструмента или уређаја,
 - 5) прецизну употребу за коју је инструмент или уређај намијењен,
 - 6) вриједност инструмента,
 - 7) количину предметног инструмента или уређаја, те
- f) у случају из тачке e) овог става, уз захтјев мора бити приложена и документација која садржи све релевантне податке о карактеристикама и техничким спецификацијама инструмента или уређаја.

Члан 38.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 36. ст. (2), (3) и (4) ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање по наведеним одредбама увозној царинској канцеларији надлежној према сједишту корисника ослобађања, односно према мјесту предочења робе у случају из члана 36. став (8) ове одлуке.
- (2) Уз захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 36. ст. (2), (3) и (4) ове одлуке корисник ослобађања подноси:
- a) изјаву о сљедећем:
 - 1) да ће предметну робу отпремити директно на мјесто одредишта,
 - 2) да ће предметну робу евидентирати у своје књиговодство,
 - 3) да ће предметну робу користити искључиво у некомерцијалне сврхе у смислу члана 36. став (6) тачка б) ове одлуке, осим за робу из члана 36. став (2) ове одлуке,
- (3) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина на опрему из члана 36. став (8) ове одлуке:
- a) садржи сљедеће податке:
 - 1) прецизан трговачки опис предметне опреме, количину, вриједност и осмоцифрену тарифну ознаку Царинске тарифе,
 - 2) државу поријекла и државу отпреме опреме,
 - 3) мјесто употребе опреме,
 - 4) употребу за коју је опрема намијењена и трајање њене употребе,
 - b) уз захтјев, корисник ослобађања, подноси сљедеће:
 - 1) изјаву да ће предметну опрему користити искључиво у некомерцијалне сврхе у смислу члана 36. став (9) тачка б) ове одлуке,
 - 2) споразум о научној сарадњи између научно - истраживачке установе или организације са сједиштем у другој држави и у Босни и Херцеговини,

- 3) важеће одобрење из члана 36. став (8) тачка а) ове одлуке које се односи на споразум из алинеје 2) ове тачке.
- (4) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 36. став (1) ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање по наведеној одредби увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. У наведеном случају, одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЛЦИ ако се подноси писана царинска декларација.
- (5) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 36. ст. (2), (3), (4) и (8) ове одлуке, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана, у зависности од ситуације.
- (6) У случају из члана 37. став (2) ове одлуке, установа или организација којој се роба из члана 36. ст. (2), (3), (4) и (8) ове одлуке позајмљује, изнајмљује или уступа дужна је, царинском органу који је донио првобитну одлуку о ослобађању, поднијети захтјев за одобравање ослобађања, односно преноса права и обавеза у вези тог ослобађања са првобитног корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
- а) ако се захтјев односи на робу из члана 36. ст. (2), (3) и (4) ове одлуке:
- 1) документа из члана 38. став (2) тач. а) и б) ове одлуке,
 - 2) изјаву првобитног корисника ослобађања да предметну робу позајмљује, изнајмљује или уступа, која садржи и попис те робе,
 - 3) копију првобитне одлуке о ослобађању од плаћања увозних дажбина на предметну робу,
- б) ако се захтјев односи на опрему из члана 36. став (8) ове одлуке он садржи податке из става (3) тачка а) овог члана, а уз исти подноси:
- 1) документа из става (3) тачка б) овог члана,
 - 2) изјаву првобитног корисника ослобађања да предметну робу позајмљује, изнајмљује или уступа, која садржи и попис те робе,
 - 3) копију првобитне одлуке о ослобађању од плаћања увозних дажбина на предметну робу.
- (7) Одлуку по захтјеву из става (6) овог члана, у управном поступку, доноси царински орган који је донио првобитну одлуку о ослобађању.

Одјељак С. Лабораторијске животиње и биолошке или хемијске материје намијењене за научно истраживање

Члан 39.

(Лабораторијске животиње и биолошке или хемијске материје намијењене за научно истраживање)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се животиње посебно припремљене за лабораторијску употребу за научна истраживања; биолошке или хемијске материје из Прилога 3. који чини саставни дио ове одлуке намијењене искључиво научном истраживању а које се не производе у Босни и Херцеговини и увозе се искључиво у некомерцијалне сврхе (члан 207. тачка а) алинеја 18) Закона).
- (2) Ослобађање од плаћања увозних дажбина ограничено је на животиње те биолошке или хемијске материје које су намијењене:

- а) јавној установи чија је основна дјелатност образовање или научно истраживање или оним организационим дијеловима јавне установе чија је основна дјелатност образовање или научно истраживање, или
- б) приватној установи чија је основна дјелатност образовање или научно истраживање и која је од министарства ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине надлежног за област науке добила потврду која садржи: податке о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина.

Члан 40.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 39. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. Уз захтјев подноси:
- а) изјаву да робу увози искључиво у некомерцијалне сврхе за научно истраживање,
- б) потврду из члана 39. став (2) тачка б) ове одлуке, не старију од шест мјесеци, када је роба намијењена приватној установи,
- с) потврду узгајивача да су животиње у питању посебно припремљене за лабораторијску употребу за научна истраживања и
- д) потврду Спољнотрговинске коморе Босне и Херцеговине да се односне биолошке или хемијске материје не производе у Босни и Херцеговини.
- (2) Одлука по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЛЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак Т. Терапеутске супстанце људског поријекла и реагенси за одређивање крвне групе и врсте ткива

Члан 41.

(Терапеутске супстанце људског поријекла и реагенси за одређивање крвне групе и врсте ткива)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се терапеутске супстанце људског поријекла, реагенси за одређивање крвне групе и реагенси за одређивање врсте ткива, намијењени за употребу искључиво у некомерцијалне медицинске или научне сврхе (члан 207. тачка а) алинеја 19) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка:
- а) "терапеутске супстанце људског поријекла" значе људску крв и њене деривате (цијела људска крв, сува људска плазма, људски албумин и стабилне отопине протеина људске плазме, људски имуноглобулин и људски фибриноген),
- б) "реагенси за одређивање крвних група" значе све реагенсе, били они људског, животињског, биљног или другог поријекла, који служе за одређивање крвних група и за откривање неподударности крви,
- с) "реагенси за одређивање врсте ткива" значе све реагенсе, били они људског, животињског, биљног или другог поријекла, који се користе за одређивање врсте људског ткива.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина ограничава се на робу:
- а) намијењену установи или лабораторији која је од министарства ентитета или Брчко дистрикта Босне

- и Херцеговине надлежног за област здравства добила потврду која садржи: податке о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина,
- b) коју прати потврда о усклађености коју је издао надлежни орган у држави извоза, те
- c) да се роба испоручује у посудама које носе посебну етикету за њихово препознавање.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина односи се и на посебну амбалажу неопходну за превоз терапеутских супстанци или реагенса за одређивање крвне групе или врсте ткива, као и на све растворе и прибор потребан за њихову употребу, ако се налазе у пошиљци.

Члан 42.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 41. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочена робе. Уз захтјев подноси:
- a) изјаву да предметне терапеутске супстанце људског поријекла и реагенса за одређивање крвне групе и врсте ткива увози искључиво у некомерцијалне медицинске или научне сврхе,
- b) потврду из члана 41. став (3) тачка а) ове одлуке, не старију од шест мјесеци,
- c) потврду о усклађености издату од надлежног органа у држави извоза.
- (2) Одлука по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак У. Инструменти и уређаји намијењени за медицинско истраживање, медицинско дијагностиковање или лијечење

Члан 43.

(Инструменти и уређаји намијењени за медицинско истраживање, медицинско дијагностиковање или лијечење)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се инструменти и уређаји намијењени за медицинско истраживање, медицинско дијагностиковање или лијечење које добротворне или непрофитне организације или физичка лица донирају здравственим установама, болничким одјељењима или установама за медицинско истраживање или које су те здравствене установе, болнице или установе за медицинско истраживање купиле средствима које је у цијелини обезбиједила добротворна или хуманитарна организација или уз помоћ добровољних прилога, као и на њихове резервне дијелове и компоненте или прибор и алате који се користе за њихово одржавање, провјеру, калибрацију или поправку (члан 207. тачка а) алинеја 20) Закона).
- (2) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се под условом да је утврђено да:
- a) донација односних инструмената или уређаја не скрива никакву комерцијалну намјеру донатора, и
- b) донатор није ни на који начин повезан са произвођачем инструмената или уређаја за које се тражи ослобађање.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина, под истим условима, примјењује се и на:

- a) резервне дијелове, компоненте или прибор (додатке) који су посебно примјерени за инструменте и уређаје из става (1) овог члана, под условом да се ти резервни дијелови, компоненте или прибор увозе у исто вријеме када и ти инструменти и уређаји или, ако се увозе накнадно, да се може утврдити да су намијењени за инструменте или уређаје који су претходно већ увезени уз ослобађање од плаћања увозних дажбина,
- b) алате који се користе за одржавање, провјеру, калибрацију или поправку инструмената или уређаја, под условом да се ти алати увозе у исто вријеме када и ти инструменти и апарати или, ако се увозе накнадно, да се може утврдити да су намијењени за инструменте или уређаје који су претходно већ увезени уз ослобађање од плаћања увозних дажбина.
- (4) У сврху примјене овог члана, у погледу позајмљивања, изнајмљивања или уступања робе ослобођене од плаћања увозних дажбина по овом члану, корисника ослобађања и забране отуђења, члан 37. и члан 38. ст. (6) и (7) ове одлуке примјењују се на одговарајући начин.

Члан 44.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 43. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према сједишту корисника ослобађања. Захтјев садржи следеће податке:
- a) прецизан трговачки опис инструмента или уређаја од стране произвођача и његову осмоцифрену тарифну ознаку Царинске тарифе,
- b) назив и адресу произвођача и, ако је могуће, добављача,
- c) државу поријекла инструмента или уређаја,
- d) мјесто употребе инструмента или уређаја,
- e) употребу за коју је инструмент или уређај намијењен,
- f) име или назив и адресу страног донатора,
- g) тач. а) до ф) овог става примјењује се на одговарајући начин и на робу из члана 43. став (3) ове одлуке.
- (2) Уз захтјев из става (1) овог члана, корисник ослобађања подноси:
- a) изјаву:
- 1) да ће увезену робу користити искључиво за медицинско истраживање, медицинско дијагностиковање или лијечење и
 - 2) да донација нема никакву комерцијалну намјеру донатора и да донатор није ни на који начин повезан са произвођачем предметне дониране опреме,
- b) акт о донацији предметне робе или доказ да је роба купљена од донираних новчаних средстава,
- c) потврду министарства ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине надлежног за област здравства која садржи: податке о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина, не старију од шест мјесеци,
- d) у случају када се роба из члана 43. став (3) ове одлуке увози накнадно, подноси и копију царинске декларације по којој је роба из члана 43. став (1)

ове одлуке пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина.

- (3) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак В. Референтне супстанце за контролу квалитета медицинских производа

Члан 45.

(Референтне супстанце за контролу квалитета медицинских производа)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се узорци референтних супстанци које је одобрила Свјетска здравствена организација за контролу квалитета материјала који се користе у производњи медицинских производа (члан 207. тачка а) алинеја 21) Закона).
- (2) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се под условом да их увози лице којем је орган надлежан за надзор и контролу производње медицинских производа, уз претходну провјеру испуњености услова из става (1) овог члана, издао потврду која садржи: податке о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина.

Члан 46.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 45. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. Уз захтјев подноси:
- а) изјаву да ће увезену робу користити искључиво за контролу квалитета материјала који се користе у производњи медицинских производа,
- б) потврду из члана 45. став (2) ове одлуке, не старију од шест мјесеци.
- (2) Одлука по захтјеву из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак 3. Фармацеутски производи који се користе на међународним спортским догађајима

Члан 47.

(Фармацеутски производи који се користе на међународним спортским догађајима)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се фармацеутски производи за људску или ветеринарску медицинску употребу за људе или животиње који долазе из других држава ради учешћа на међународним спортским догађајима организованим у царинском подручју Босне и Херцеговине (члан 207. тачка а) алинеја 22) Закона).
- (2) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се за количине потребне за задовољавање њихових потреба на међународним спортским догађајима током њиховог боравка у царинском подручју Босне и Херцеговине.

Члан 48.

(Захтјев и одлука)

- (1) У сврху ослобађања од плаћања увозних дажбина за робу из члана 47. ове одлуке, улазној царинској канцеларији подноси се:
- а) потврда организатора међународног спортског догађаја у Босни и Херцеговини који је у питању,

која садржи назив, мјесто и вријеме трајања тог догађаја и попис учесника,

- б) изјава спортисте или власника животиње да је потребна употреба предметних фармацеутских производа за задовољавање њихових потреба за вријеме боравка у Босни и Херцеговини, са подацима о врсти и количини тих производа.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина доноси се у облику забиљешке на изјави из става (1) тачка б) овог члана.

Одјељак АА. Роба за хуманитарне организације

Члан 49.

(Роба за хуманитарне организације)

- (1) У мјери у којој не доводи до злоупотребе или већих поремећаја у конкуренцији, од плаћања увозних дажбина ослобађа се следеће:
- а) роба која задовољава основне потребе људи (храна, лијекови, одјећа, обућа, средства хигијене и постељина) коју увозе регистроване хуманитарне организације ради бесплатне подјеле у хуманитарне сврхе лицима којима је пријеко потребна помоћ због стања у којем се налазе, а коју без икакве комерцијалне намјере бесплатно шаљу лица или организације регистроване изван Босне и Херцеговине,
- б) опрема и канцеларијски материјал које лица или организације регистроване изван царинског подручја Босне и Херцеговине, без икакве комерцијалне намјере пошиљаоца, бесплатно шаљу регистрованим хуманитарним организацијама искључиво за обављање њихове дјелатности (члан 207. тачка а) алинеја 23) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка:
- а) "хуманитарном организацијом" сматра се организација регистрована код надлежног органа у Босни и Херцеговини за обављање хуманитарне дјелатности. Хуманитарном организацијом, без уписа у регистар хуманитарних организација, у случају када пружа хуманитарну помоћ, сматра се и вјерска заједница која има организовано пружање хуманитарне помоћи,
- б) "опрема" значи возила хитне помоћи и специјална возила за превоз инвалидних лица, информатичка опрема неопходна за рад хуманитарне организације, шатори, монтажне куће, покривачи, носила, покретне кухиње са прибором и слично, која не може бити подијељена бесповратно, него мора остати у власништву хуманитарне организације.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се за:
- а) алкохолне производе,
- б) дуван и дуванске производе,
- с) кафу и чај,
- д) моторна возила, осим возила хитне помоћи и специјалних возила за превоз инвалидних лица.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само хуманитарној организацији која има успостављене књиговодствене процедуре које надлежним органима омогућавају надзор њиховог пословања и које нуде све гаранције које се сматрају неопходним.

Члан 50.

(Забрана отуђења)

- (1) Хуманитарна организација којој је одобрено ослобађање од плаћања увозних дажбина у складу са чланом 49. ове

- одлуке не може робу продати или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у сврхе које су различите од оних за које је одобрено ослобађање или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа.
- (2) Ако се роба из члана 49. став (1) ове одлуке позајмљује, изнајмљује или уступа хуманитарној организацији која има исто право на ослобађање од плаћања увозних дажбина према члану 49. ове одлуке ослобађање се и даље одобрава под условом да та хуманитарна организација предметну робу користи у сврху која јој даје право на то ослобађање.
 - (3) Осим у случају из става (2) овог члана, роба из члана 49. став (1) ове одлуке пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина а са којом се поступа супротно ставу (1) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
 - (4) Хуманитарна организација која престане испуњавати услове који су јој дали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина или која робу пуштenu у слободан промет без плаћања увозних дажбина намјерава користити у сврхе које нису предвиђене овим чланом о томе обавјештава надлежни царински орган.
 - (5) Роба која остаје у посједу хуманитарне организације која престане испуњавати услове који су јој дали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан када су се ти услови престали испуњавати, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
 - (6) Роба коју хуманитарна организација која је корисник ослобађања користи у сврхе које нису предвиђене овим чланом подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан када се почела употребљавати у друге сврхе, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 51.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 49. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе.
- (2) Уз захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 49. став (1) тачка а) ове одлуке, корисник ослобађања подноси:
 - а) доказ да је регистрован као хуманитарна организација, а за вјерску заједницу доказ да има организовано пружање хуманитарне помоћи,
 - б) доказ да се роба шаље бесплатно, са спецификацијом робе,
 - с) изјаву:
 - 1) да има успостављену књиговодствену евиденцију о крајњим корисницима робе и начину пружања хуманитарне помоћи, која омогућава ефикасно спровођење царинског надзора над употребом предметне робе у складу са овим чланом и

- 2) да је роба коју увози, сагласно правилима хуманитарне организације, намијењена искључиво за бесплатну подјелу лицима из члана 49. став (1) тачка а) ове одлуке.
- (3) Уз захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за опрему и канцеларијски материјал из члана 49. став (1) тачка б) ове одлуке, корисник ослобађања подноси:
 - а) доказ из става (2) тачка а) овог члана,
 - б) доказ да се опрема и канцеларијски материјал шаљу бесплатно, са спецификацијом те робе,
 - с) изјаву:
 - 1) да има успостављену књиговодствену евиденцију која омогућава ефикасно спровођење царинског надзора над употребом предметне робе увезене уз ослобађање од плаћања увозних дажбина у складу са овим чланом,
 - 2) да ће опрему и канцеларијски материјал користити искључиво за обављање регистроване хуманитарне дјелатности.
- (4) Одлука по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 49. став (1) тачка а) ове одлуке доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.
- (5) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 49. став (1) тачка б) ове одлуке, као и у случају када је истом царинском декларацијом пријављена роба из члана 49. став (1) тачка а) и тачка б) ове одлуке, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.
- (6) У случају из члана 50. став (2) ове одлуке, хуманитарна организација којој се роба из члана 49. став (1) ове одлуке позајмљује, изнајмљује или уступа дужна је, царинском органу који је донио првобитну одлуку о ослобађању, поднијети захтјев за одобравање ослобађања, односно преноса права и обавеза у вези тог ослобађања са првобитног корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
 - а) доказ из става (2) тачка а) овог члана,
 - б) изјаву првобитног корисника ослобађања да предметну робу бесплатно позајмљује, изнајмљује или уступа, која садржи и попис те робе,
 - с) копију првобитне одлуке о ослобађању на предметну робу,
 - д) изјаву из става (2) тачка ц) и/или става (3) тачка ц) овог члана, у зависности од ситуације.
- (7) Одлуку по захтјеву из става (6) овог члана, у управном поступку, доноси царински орган који је донио првобитну одлуку о ослобађању.

Одјељак АБ. Робa за потребе слијепих лица

Члан 52.

(Роба за потребе слијепих лица)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба која је посебно израђена за образовање, научни или културни развој слијепих лица, а коју увозе слијепа лица за личну употребу, или установе или организације или удружење слијепих лица који се баве образовањем слијепих лица или пружањем помоћи слијепим лицима, а која је наведена у Прилогу 4. који чини саставни дио ове одлуке (члан 207. тачка а) алинеја 24) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба која је посебно израђена за образовање, научни или културни развој слијепих лица, а која је наведена у Прилогу 5.

који чини саставни дио ове одлуке (члан 207. тачка а) алинеја 24) Закона), под условом да је увози:

- a) слијепо лице за личну употребу, или
 - b) установа, организација или удружење слијепих лица, који се баве образовањем слијепих лица или пружањем помоћи слијепим лицима, а који су од органа ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине надлежног за област рада и социјалне заштите добили потврду која садржи: податке о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина из става (2) овог члана примјењује се и на резервне дијелове, компоненте или додатке који су посебно направљени за наведену робу, те на алате који ће се користити за одржавање, калибрацију или поправку те робе, под условом да се ти резервни дијелови, компоненте, додаци или алати увозе у исто вријеме када и та роба или, ако се увозе накнадно, да се може утврдити да су намијењени за робу која је претходно већ увезена уз ослобађање од плаћања увозних дажбина или да би роба имала право на ослобађање у тренутку када се то ослобађање тражи за предметне резервне дијелове, компоненте или додатке и алате.
- (4) У сврху из става (3) овог члана, "додаци" значе предмете који су посебно направљени за употребу заједно са одређеним производом у сврху побољшања његове ефикасности или могућности примјене.
- (5) Ст. (3) и (4) овог члана, члан 53. и члан 54. ст. (1), (2), (6) и (7) ове одлуке не примјењују се на робу из става (1) овог члана.

Члан 53.

(Забрана отуђења)

- (1) Робу коју је уз ослобађање од плаћања увозних дажбина у складу са чланом 52. ове одлуке увезло слијепо лице, не може се продати или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе од оних које су наведене у тим одредбама или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа, до истека рока од 12 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.
- (2) Ако се роба коју је уз ослобађање од плаћања увозних дажбина увезло слијепо лице, у року из става (1) овог члана позајмљује, изнајмљује или уступа слијепом лицу, установи, организацији или удружењу слијепих лица који имају право на ослобађање од плаћања увозних дажбина према члану 52. ове одлуке, ослобађање се и даље одобрава под условом да то лице, установа, организација или удружење слијепих лица, од дана пријема, предметну робу користи у сврху која јој даје право на то ослобађање.
- (3) Осим у случају из става (2) овог члана, роба коју је уз ослобађање од плаћања увозних дажбина увезло слијепо лице а са којом се поступа супротно ставу (1) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (4) Робу коју је уз ослобађање од плаћања увозних дажбина увезла установа, организација или удружење слијепих лица, та установа, организација или удружење слијепих лица може позајмити, изнајмити или уступити, уз плаћање или бесплатно, на непрофитној основи слијепим лицима са којима се баве, без плаћања увозних

дажбина. Зајам, изнајмљивање или уступање не може се извршити под условима који су другачији од наведених, осим ако је о томе претходно обавијештен надлежни царински орган.

- (5) Ако се роба коју је уз ослобађање од плаћања увозних дажбина у складу са чланом 52. ове одлуке увезла установа, организација или удружење слијепих лица, прије истека рока из става (6) овог члана, позајмљује, изнајмљује или уступа слијепом лицу, установи, организацији или удружењу слијепих лица који имају право на ослобађање од плаћања увозних дажбина према члану 52. ове одлуке, ослобађање се и даље одобрава под условом да то лице, установа, организација или удружење слијепих лица, од дана пријема, предметну робу користи у сврху која јој даје право на то ослобађање.
- (6) Осим у случају из ст. (4) и (5) овог члана, роба коју је уз ослобађање од плаћања увозних дажбина увезла установа, организација или удружење слијепих лица не може се продати или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другоме на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет. Та роба са којом се поступа супротно наведеном подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (7) Установа, организација или удружење слијепих лица који, прије истека рока из става (6) овог члана, престају испуњавати услове који су им дали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина или који робу увезену уз ослобађање од плаћања увозних дажбина намјеравају користити у сврхе које нису предвиђене овим чланом, о томе обавјештавају надлежни царински орган.
- (8) Роба која остаје у посједу установе, организације или удружења слијепих лица који, прије истека рока из става (6) овог члана, престају испуњавати услове који су им дали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина, подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан када су се ти услови престали испуњавати, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (9) Робу коју установа, организација или удружење слијепих лица који, прије истека рока из става (6) овог члана, користе у сврхе које нису предвиђене овим чланом подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан када се почела употребљавати у друге сврхе, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (10) У случају из става (5) овог члана, установа, организација или удружење слијепих лица којима се позајмљује, изнајмљује или уступа предмет који ће користити слијепи лица, од дана пријема предмета, морају испуњавати обавезе из члана 54. став (1) тачка б) алинеја 3) и став (2) ове одлуке.

Члан 54.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 52. ст. (2) и (3) ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз

- ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту пребивалишта, односно сједишта корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
- a) ако је корисник ослобађања слијепо лице: доказ надлежне здравствене установе да се ради о слијепом лицу,
 - b) ако је корисник ослобађања установа, организација или удружење слијепих лица који се баве образовањем или пружањем помоћи слијепим лицима:
 - 1) доказ о регистрацији,
 - 2) потврду из члана 52. став (2) тачка б) ове одлуке, не старију од шест мјесеци и
 - 3) изјаву сачињену у складу са ставом (2) овог члана,
 - c) у случају када се роба из члана 52. став (3) ове одлуке увози накнадно, подноси и копију царинске декларације по којој је роба из члана 52. став (2) ове одлуке пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина.
- (2) Изјава корисника ослобађања из става (1) тачка б) алинеја 3) овог члана мора садржавати следеће:
- a) да ће предметну робу отпремити директно на мјесто одредишта,
 - b) да ће предметну робу евидентирати у своје књиговодство,
 - c) да ће предметну робу искључиво користити за употребу, односно за образовање и пружање помоћи слијепим лицима,
 - d) да је упознат са обавезама које произилазе из предметног ослобађања и да ће исте испуњавати,
 - e) да ће омогућити сваку врсту контроле коју надлежни орган сматра потребном у сврху провјере испуњавања услова за предметно ослобађање и употребе робе у сврхе за које је ослобођена од плаћања увозних дажбина.
- (3) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 52. став (1) ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање по наведеној одредби увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. Уз зависности ко је корисник ослобађања, уз захтјев подноси:
- a) ако је корисник ослобађања слијепо лице: доказ надлежне здравствене установе да се ради о слијепом лицу,
 - b) ако је корисник ослобађања установа, организација или удружење слијепих лица који се баве образовањем или пружањем помоћи слијепим лицима: доказ о регистрацији.
- (4) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина за робу из члана 52. ст. (1), (2) и (3) ове одлуке по захтјеву слијепог лица за личну употребу доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.
- (5) Одлуку о ослобађању од плаћања увозних дажбина за робу из члана 52. став (2) и (3) ове одлуке по захтјеву установе или организације или удружења слијепих лица који се баве образовањем слијепих лица или пружањем помоћи слијепим лицима, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана; а за робу из члана 52. став (1) ове одлуке увозна царинска канцеларија надлежна према мјесту предочења робе у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.
- (6) У случају из члана 53. ст. (2), (4) и (5) ове одлуке, слијепо лице, установа, организација или удружење слијепих лица којима се, прије истека рока забране отуђења од 12 мјесеци односно 36 мјесеци, роба позајмљује, изнајмљује или уступа дужни су, царинском органу који је донио првобитну одлуку о ослобађању, поднијети захтјев за одобравање ослобађања, односно преноса права и обавеза у вези тог ослобађања са првобитног корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
- a) ако је корисник ослобађања слијепо лице:
 - 1) доказ надлежне здравствене установе да се ради о слијепом лицу,
 - 2) изјаву првобитног корисника ослобађања да предметну робу позајмљује, изнајмљује или уступа, која садржи и попис те робе,
 - 3) копију првобитне одлуке о ослобађању на предметну робу,
 - b) ако је корисник ослобађања установа, организација или удружење слијепих лица који се баве образовањем или пружањем помоћи слијепим лицима:
 - 1) документа из става (1) тачка б) овог члана,
 - 2) изјаву првобитног корисника ослобађања да предметну робу позајмљује, изнајмљује или уступа, која садржи и попис те робе,
 - 3) копију првобитне одлуке о ослобађању на предметну робу.
- (7) Одлуку по захтјеву из става (6) овог члана, у управном поступку, доноси царински орган који је донио првобитну одлуку о ослобађању.

Одјељак АЦ. Роба за потребе других хендикепираних лица

Члан 55.

(Роба за потребе других хендикепираних лица)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба која је посебно израђена и прилагођена за образовање, научни или културни развој физички и ментално хендикепираних лица, коју увози хендикепирано лице за личну употребу, или установе, организације или удружења који се баве образовањем хендикепираних лица или пружањем помоћи хендикепираним лицима (члан 207. тачка а) алинеја 25) Закона).
- (2) У сврху примјене овог члана, "роба посебно израђена и прилагођена" су предмети који омогућавају хендикепираним лицима компензацију њихових физичких или менталних недостатака, или им омогућавају поновно успостављање њихових друштвених активности (предмети посебно прилагођени за забаву и игру хендикепираних лица), а истовремено, захваљујући својој конструкцији и накнадној адаптацији, посједују техничке карактеристике које их чине употребљивим искључиво за хендикепирана лица.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина примјењује се и на резервне дијелове, компоненте или додатке посебно направљене за наведену робу, те на алате који ће се користити за одржавање, калибрацију или поправку те робе, под условом да се ти резервни дијелови, компоненте, додаци или алати увозе у исто вријеме када и та роба или, ако се увозе накнадно, да се може утврдити да су намијењени за робу која је претходно већ увезена уз ослобађање од плаћања увозних дажбина или да би роба имала право на ослобађање у тренутку када

- се то ослобађање тражи за односне резервне дијелове, компоненте или додатке и алат.
- (4) У сврху примјене става (3) овог члана, "додаци" значе предмете који су посебно осмишљени за употребу заједно са одређеним производом у сврху побољшања његове ефикасности или могућности примјене.
- (5) Роба из ст. (1) и (3) овог члана ослобођена је од плаћања увозних дажбина под условом да се не производи у Босни и Херцеговини, осим када исту увози хендикепирано лице за личну употребу.
- (6) У сврху примјене овог члана, у погледу позајмљивања, изнајмљивања или уступања робе ослобођене од плаћања увозних дажбина по овом члану, корисника ослобађања и забране отуђења, члан 53. и члан 54. ст. (6) и (7) ове одлуке примјењују се на одговарајући начин.

Члан 56.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 55. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту пребивалишта, односно сједишта корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
- ако је корисник ослобађања хендикепирано лице: доказ надлежне здравствене установе да се ради о хендикепираном лицу,
 - ако је корисник ослобађања установа, организација или удружење који се баве образовањем хендикепираних лица или пружањем помоћи хендикепираним лицима:
 - 1) доказ о регистрацији,
 - 2) потврду од органа ентитета или Брчко дистрикта Босне и Херцеговине надлежног за област рада и социјалне заштите, која садржи: податке о статусу примаоца, о намјени, врсти и количини робе и сагласност за увоз те робе без плаћања увозних дажбина, не старију од шест мјесеци,
 - 3) потврду Спољнотрговинске коморе Босне и Херцеговине да се предметна роба не производи у Босни и Херцеговини,
 - 4) изјаву сачињену у складу са ставом (2) овог члана,
 - у случају када се роба из члана 55. став (3) ове одлуке увози накнадно, подноси и копију царинске декларације по којој је роба из члана 55. став (1) ове одлуке пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина.
- (2) Када се захтјев из става (1) овог члана односи на робу из члана 55. став (1) ове одлуке исти садржи и следеће информације:
- ако захтјев подноси установа, организација или удружење који се баве образовањем хендикепираних лица или пружањем помоћи хендикепираним лицима:
 - 1) прецизан трговачки опис производа од стране произвођача, објективне техничке карактеристике производа на основу којих се може идентификовати да је исти посебно намијењен за образовање, научни или културни развој хендикепираног лица, те његову осмоцифрену тарифну ознаку Царинске тарифе,
 - 2) назив и адресу произвођача и, ако је могуће, добављача,
 - 3) државу поријекла производа,
 - 4) мјесто употребе производа,
 - 5) прецизну употребу за коју је производ намијењен,
 - 6) вриједност производа,
 - 7) количину предметног производа, те
 - 8) мора бити приложена документација која садржи све релевантне податке о карактеристикама и техничким спецификацијама производа,
 - ако захтјев подноси хендикепирано лице:
 - 1) прецизан трговачки опис производа од стране произвођача, објективне техничке карактеристике производа на основу којих се може идентификовати да је исти посебно намијењен за образовање, научни или културни развој хендикепираног лица,
 - 2) назив и адресу произвођача и, ако је могуће, добављача,
 - 3) државу поријекла производа,
 - 4) вриједност и количину производа који је у питању.
- (3) Изјава корисника ослобађања из става (1) тачка б) алинеја 4) овог члана мора садржавати следеће:
- а) да ће увезену робу отпремити директно на мјесто одређишта,
 - б) да ће увезену робу евидентирати у своје књиговодство,
 - в) да ће предметну робу искључиво користити за употребу, односно за образовање и пружање помоћи хендикепираним лицима,
 - д) да је упознат са обавезама које произилазе из предметног ослобађања и да ће исте испуњавати,
 - е) да ће омогућити сваку врсту контроле коју надлежни орган сматра потребном у сврху провјере испуњавања услова за предметно ослобађање и употребе робе у сврхе за које је ослобођена од плаћања увозних дажбина.
- (4) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтјеву хендикепираног лица за личну употребу доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.
- (5) Одлуку по захтјеву за ослобађање установе или организације или удружења који се баве образовањем хендикепираних лица или пружањем помоћи хендикепираним лицима, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак АД. Роба за жртве несреће

Члан 57.

(Роба за жртве несреће)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба за жртве несреће (члан 207. тачка а) алинеја 26) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба коју увози орган управе и регистрована хуманитарна организација (у даљем тексту: корисник ослобађања) а која је намијењена:
- а) за бесплатну подјелу жртвама елементарних непогода које су погодиле територију Босне и Херцеговине,
 - б) за бесплатну употребу од стране жртава тих непогода, док при томе остаје у власништву органа управе или хуманитарне организације.

- (3) Роба коју за пуштање у слободан промет увози агенција из друге државе која пружа помоћ у случају елементарне непогоде ради задовољавања својих оперативних потреба током периода пружања наведене помоћи такође има право на ослобађање из става (2) овог члана под истим условима.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се за материјале и опрему намијењену за обнову подручја погођених елементарном непогодом, као ни за обнову индивидуалних и пословних стамбених простора и објеката жртава елементарних непогода.
- (5) У сврху примјене овог члана, "хуманитарном организацијом" сматра се организација регистрована код надлежног органа у Босни и Херцеговини за обављање хуманитарне дјелатности. Хуманитарном организацијом, без уписа у регистар хуманитарних организација, у случају када пружа хуманитарну помоћ, сматра се и вјерска заједница која има организовано пружање хуманитарне помоћи.
- (6) Ослобађање се одобрава органу управе или хуманитарној организацији која има успостављене књиговодствене процедуре које надлежним органима омогућавају надзор њиховог пословања и које нуде све гаранције које се сматрају неопходним.

Члан 58.

(Забрана отуђења)

- (1) Корисник ослобађања робу из члана 57. став (2) ове одлуке пуштену у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не смије продати или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа.
- (2) Ако се роба из члана 57. став (2) ове одлуке позајмљује, изнајмљује или уступа другом кориснику ослобађања који и сам има право на ослобађање према овом члану ослобађање се и даље одобрава под условом да нови корисник ослобађања предметну робу користи у сврху која му даје право на то ослобађање.
- (3) Роба из члана 57. став (2) тачка б) ове одлуке, након што је престану користити жртве елементарне непогоде, не смије се продати или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа.
- (4) Ако се роба из члана 57. став (2) тачка б) ове одлуке позајмљује, изнајмљује или уступа другом кориснику ослобађања који и сам има право на ослобађање према овом члану или, према потреби, хуманитарној организацији која има право на ослобађање према члану 49. став (1) тачка а) ове одлуке ослобађање се и даље одобрава под условом да нови корисник ослобађања предметну робу користи у сврху која му даје право на то ослобађање.
- (5) Осим у случају из ст. (2) и (4) овог члана, роба са којом се поступа супротно ст. (1) и (3) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (6) Корисник ослобађања који престане испуњавати услове који су му дали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина или који робу увезену уз ослобађање од плаћања увозних дажбина намјерава користити у

сврхе које нису предвиђене овим чланом о томе обавјештава надлежни царински орган.

- (7) У случају робе која остаје у посједу корисника ослобађања који престане испуњавати услове који су му дали право на ослобађање од плаћања увозних дажбина, када се та роба пренесе на другог корисника ослобађања који и сам има право на ослобађање према овом члану или, према потреби, на хуманитарну организацију која има право на ослобађање према члану 49. став (1) тачка а) ове одлуке, ослобађање се и даље одобрава под условом да предметну робу користи у сврху која му даје право на то ослобађање. У осталим случајевима, роба подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан када су се ти услови престали испуњавати, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.
- (8) Роба коју корисник ослобађања користи у сврхе које нису предвиђене овим чланом подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан када се почела користити у друге сврхе, а на основу врсте робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 59.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 57. став (2) ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији према мјесту предочена робе. Уз захтјев подноси:
- попис робе коју увози,
 - изјаву:
 - да има организовану књиговодствену евиденцију о начину пружања хуманитарне помоћи, која омогућава ефикасно спровођење царинског надзора над употребом предметне робе у складу са овим чланом,
 - да је роба која се увози намијењена за бесплатну подјелу или бесплатну употребу од стране жртава елементарних непогода,
 - доказ о статусу хуманитарне организације, када је она корисник ослобађања.
- (2) За ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 57. став (3) ове одлуке, агенција из друге државе која пружа помоћ у случају елементарне непогоде подноси улазној царинској канцеларији попис робе коју увози, а који садржи и њену изјаву да предметну робу увози ради задовољавања својих оперативних потреба током периода пружања помоћи у случају елементарне непогоде која је у питању. Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина доноси се у облику забиљешке на попису робе.
- (3) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 57. став (2) ове одлуке, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.
- (4) У случају из члана 58. ст. (2) и (4) ове одлуке, други корисник ослобађања којем се роба из члана 57. став (2) ове одлуке позајмљује, изнајмљује или уступа, дужан је, царинском органу који је донио првобитну одлуку о ослобађању, поднијети захтјев за одобравање ослобађања, односно преноса права и обавеза у вези тог ослобађања са првобитног корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:

- a) изјаву првобитног корисника ослобађања да предметну робу бесплатно позајмљује, изнајмљује или уступа, која садржи и попис те робе,
 - b) копију првобитне одлуке о ослобађању на предметну робу,
 - c) изјаву из става (1) тачка б) овог члана,
 - d) доказ из става (1) тачка ц) овог члана, када је други корисник ослобађања хуманитарна организација.
- (5) Одлуку по захтјеву из става (4) овог члана, у управном поступку, доноси царински орган који је донио првобитну одлуку о ослобађању.

Одјељак АЕ. Путнички аутомобил који увози инвалидно лице

Члан 60.

(Путнички аутомобил који увози инвалидно лице)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се путнички аутомобил, којег једном у пет година, у сврху личне употребе, увозе сљедећа инвалидна лица:
 - a) ратни војни инвалид с најмање 70% тјелесног оштећења, као и с утврђеним степеном инвалидности од 50% и више, ако је ријеч о ампутацијама и тежим оштећењима екстремитета која условљавају употребу возила прилагођених инвалидним лицима,
 - b) остала инвалидна лица с тјелесним оштећењем од најмање 80%, посебно органа за кретање (доњи екстремитети, карлица, кичма) или органа вида, те инвалидно лице којем је утврђен тежи облик ретардираности или парализе (члан 207. тачка а) алинеја 27) Закона).
- (2) Период од пет година из става (1) овог члана рачуна се до дана подношења захтјева за ослобађање од плаћања увозних дажбина, независно да ли је у том периоду право на ослобађање од плаћања увозних дажбина на увоз путничког аутомобила остварено у складу са одредбама ове одлуке или у складу са прописима који су важили до дана ступања на снагу ове одлуке.
- (3) У сврху примјене овог члана, "путнички аутомобил прилагођен инвалидном лицу" значи путнички аутомобил на којем је, од стране произвођача или овлашћеног сервисера за врсту предметног путничког аутомобила, прије уласка у царинско подручје Босне и Херцеговине извршено прилагођавање ради употребе од стране инвалидног лица корисника ослобађања. Путнички аутомобил серијске производње са уграђеним техничким унапређењима за управљање истим која одговарају датој серији путничког аутомобила, а на којем нису вршена било каква посебна прилагођавања за употребу од стране инвалидног лица корисника ослобађања, не сматра се путничким аутомобилом прилагођеним инвалидном лицу кориснику ослобађања.
- (4) Инвалидно лице може уз ослобађање од плаћања увозних дажбина увести путнички аутомобил вриједности до 30.000,00 конвертибилних марака.
- (5) Путнички аутомобил пуштен у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 36 мјесеци од дана пуштања у слободан промет.
- (6) Путнички аутомобил пуштен у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којим се

поступа супротно одредби става (5) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте предметне робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

- (7) У случају наслеђивања путничког аутомобила ослобођеног од плаћања увозних дажбина прије истека рока забране отуђења од 36 мјесеци настаје обавеза плаћања увозних дажбина по стопи која је на снази на дан правоснажности одлуке о наслеђивању, а на основу врсте предметне робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 61.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за путнички аутомобил из члана 60. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту пребивалишта корисника ослобађања. Уз захтјев подноси:
 - a) ратни војни инвалид с најмање 70% тјелесног оштећења:
 - 1) овјерену копију рјешења надлежног органа о утврђеном степену тјелесног оштећења од најмање 70% и
 - 2) потврду надлежног органа да се ради о ратном војном инвалиду с најмање 70% тјелесног оштећења, не старију од шест мјесеци,
 - b) ратни војни инвалид с утврђеним степеном инвалидности од 50% и више:
 - 1) овјерену копију рјешења надлежног органа о утврђеном степену инвалидности од 50% и више због ампутације и тежег оштећења екстремитета,
 - 2) потврду надлежног органа да се ради о ратном војном инвалиду с утврђеним степеном инвалидности од 50% и више, не старију од шест мјесеци,
 - 3) доказ о прилагођености путничког аутомобила у смислу члана 60. став (3) ове одлуке,
 - c) остало инвалидно лице: доказ о тјелесном оштећењу од најмање 80% органа за кретање (доњи екстремитети, карлица, кичма) или органа вида, или доказ о утврђеном тежем облику ретардираности или парализе, у зависности које остало инвалидно лице је у питању.
- (2) Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак АФ. Одликовања и признања

Члан 62.

(Одликовања и признања)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се одликовања и признања добијена у оквиру међународних догађаја, која по својој врсти, појединачној вриједности и другим обиљежјима не смију бити такви да указују да се ради о увозу из комерцијалних разлога (члан 207. тачка а) алинеја 28) Закона).
- (2) Одликовањима и признањима, у сврху примјене овог члана, сматрају се:

- a) одликовања која влада друге државе додијели лицу с уобичајеним пребивалиштем у Босни и Херцеговини,
- b) пехари, медаље и слични предмети симболичне природе, које је у другој држави добило лице с уобичајеним пребивалиштем у Босни и Херцеговини као признање за његове активности на подручју умјетности, науке, спорта или друге јавне дјелатности или као признање за заслуге за неки догађај и које у царинско подручје Босне и Херцеговине увози само то лице,
- c) пехари, медаље и слични предмети првенствено симболичне природе, које бесплатно даје тијело или лице из друге државе ради уручивања у царинском подручју Босне и Херцеговине у исте сврхе као и оне наведене у тачки б) овог става,
- d) награде, трофеји и сувенири симболичне природе, намијењени за бесплатну подјелу страним лицима на пословним конференцијама или сличним међународним догађајима; њихова природа, јединствена вриједност или друге карактеристике не смију бити такви да указују да се увозе из комерцијалних разлога.

Члан 63.

(Захтјев и одлука)

- (1) У сврху остваривања ослобађања од плаћања увозних дажбина за робу из члана 62. став (2) тач. ц) и д) ове одлуке, улазној царинској канцеларији, корисник ослобађања подноси писану изјаву да су предмети намијењени бесплатном уручивању или додјели у царинском подручју Босне и Херцеговине и поводом којег догађаја, зависно од ситуације. Изјава садржи и попис предмета (врста и количина) који се увозе.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина за робу из члана 62. став (2) тач. ц) и д) ове одлуке доноси се у облику забиљешке на изјави из става (1) овог члана.
- (3) За робу из члана 62. став (2) тач. а) и б) ове одлуке, ослобађање од плаћања увозних дажбина улазна царинска канцеларија одобрава усмено.

Одјељак АГ. Поклони примљени у оквиру међународних односа

Члан 64.

(Поклони примљени у оквиру међународних односа)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се поклони примљени у оквиру међународних односа (члан 207. тачка а) алинеја 29) Закона).
- (2) Не доводећи у питање примјену члана 34. ове одлуке, гдје је примјењив, од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба коју као поклон у оквиру међународних односа:
 - a) увози лице при повратку из службене посјете другој држави и коју је том приликом добило као поклон од тијела државе домаћина,
 - b) увози лице које долази у службену посјету у царинско подручје Босне и Херцеговине ради поклона тијелима у Босни и Херцеговини којима долази у службену посјету.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина не одобрава се за:
 - a) алкохолне производе,
 - b) дуван и дуванске производе.
- (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само:
 - a) када се таква роба поклања повремено,

- b) када таква роба по својој природи, вриједности и количини не одражава комерцијални интерес,
- c) ако се та роба не користи у комерцијалне сврхе.

Члан 65.

(Захтјев и одлука)

- (1) У сврху остваривања ослобађања од плаћања увозних дажбина за робу из члана 64. став (2) тачка а) ове одлуке, корисник ослобађања улазној царинској канцеларији подноси писану изјаву у којој наводи да је робу добио као поклон у службеној посјети, државу посјете, тијело државе посјете, врсту и количину поклоњених предмета.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина за робу из члана 64. став (2) тачка а) ове одлуке доноси се у облику забиљешке на изјави из става (1) овог члана.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 64. став (2) тачка б) ове одлуке улазна царинска канцеларија одобрава усмено.

Одјељак АХ. Роба намијењена монарсима или шефовима државе

Члан 66.

(Роба намијењена монарсима или шефовима државе)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба намијењена монарсима или шефовима државе (члан 207. тачка а) алинеја 30) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се:
 - a) роба коју увози Протокол Предсједништва Босне и Херцеговине, Дипломатски протокол Министарства иностраних послова Босне и Херцеговине и Протокол предсједника ентитета са намјером поклањања предсједницима других држава (укључујући и генералног секретара Уједињених нација) или државним владарима других држава (царевима, краљевима, монарсима и слично) који им долазе у службену посјету,
 - b) роба коју ће државни владари и шефови других држава, или лица која их службено представљају користити или трошити током своје службене посјете у царинском подручју Босне и Херцеговине.
- (3) Став (2) овог члана примјењује се и на лица која на међународном нивоу уживају привилегије исте онима које уживају државни владари или шефови држава.

Члан 67.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 66. став (2) тачка а) ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. Уз захтјев подноси изјаву да је предметна роба намијењена за поклањање предсједницима других држава или државним владарима других држава који им долазе у службену посјету.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина за робу из члана 66. став (2) тачка а) ове одлуке доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЛЦИ ако се подноси писана царинска декларација.
- (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 66. став (2) тачка б) ове одлуке улазна царинска канцеларија одобрава усмено.

Одјелак АИ. Роба увезена у промотивне сврхе**Члан 68.**

(Роба увезена у промотивне сврхе)

Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба увезена у промотивне сврхе: узорци робе занемарљиве вриједности, штампани и рекламни материјал и производи који се користе и конзумирају на трговачком сајму или сличном догађају (члан 207. тачка а) алинеја 31) Закона), у складу са чл. 69., 70. или 71. ове одлуке.

Члан 69.

(Узорци робе занемарљиве вриједности)

- (1) Не доводећи у питање примјену члана 71. став (1) тачка а) ове одлуке, од плаћања увозних дажбина ослобађају се узорци робе било које врсте који су безначајне вриједности и могу се користити само у сврху олакшавања наручивања робе коју представљају ради њеног увоза у царинско подручје Босне и Херцеговине.
- (2) Узорци, да би имали право на ослобађање, морају се учинити трајно неупотребљивим за употребу тргањем, перфорисањем или јасним и неизбрисивим означавањем, или неким другим начином, под условом да такве радње не униште њихово својство као узорка.
- (3) У сврху ослобађања, "узорак робе" значи било који узорак или предмет који представља неку врсту робе, чији начин презентовања и количина за робу исте врсте или квалитета искључује њену употребу у било које друге сврхе, осим тражења наруџби.

Члан 70.

(Штампани и рекламни материјал)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се штампани материјал као што су каталози, цјеновници, упутства за употребу или брошуре, под условом да се односе на:
 - а) робу за продају или изнајмљивање, или
 - б) услуге превоза, комерцијалног осигурања или банкарске услуге које нуди лице које се налази изван царинског подручја Босне и Херцеговине.
- (2) Ослобађање од плаћања увозних дажбина из става (1) овог члана односи се искључиво на штампани материјал који испуњава сљедеће услове:
 - а) на штампаном материјалу мора бити јасно назначено име фирме која производи, продаје или изнајмљује робу или услуге на које се односе,
 - б) да у једној пошљици није више од једног документа или једног примјерка сваког документа ако се пошљика састоји од више докумената, односно ако се пошљика састоји од више примјерака истог документа да укупна тежина пошљике не прелази један килограм,
 - с) да штампани материјал није предмет збирних пошљики од истог пошљаоца истом примаоцу.
- (3) Предмети за рекламне сврхе које добављач бесплатно шаље својим купцима ослобађају се од плаћања увозних дажбина уз услов да:
 - а) немају никакву стварну (комерцијалну) вриједност и
 - б) да се не могу користити ни у коју другу сврху, осим у рекламну.

Члан 71.

(Производи који се користе или конзумирају на трговачком сајму или сличном догађају)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се:
 - а) мали репрезентативни узорци робе произведене изван царинског подручја Босне и Херцеговине намијењени бесплатној подјели или конзумирању на трговачком сајму или сличном догађају,

- б) роба увезена искључиво ради њеног демонстрирања или ради демонстрирања рада машина или апарата који се приказују на трговачком сајму или сличном догађају,
 - с) разни материјали мале вриједности као боје, лакови, тапете, декоративни папир и други предмети које представници других држава користе за постављање, опремање и уређивање привремених изложбених штандова, односно простора на трговачком сајму или сличном догађају који се након употребе уништавају,
 - д) штампани материјал, каталози, проспекти, цјеновници, брошуре, рекламни плакати, календари, илустровани или не, неуквирене фотографије и други предмети који се достављају бесплатно и користе се за бесплатну подјелу посјетиоцима трговачког сајма или сличног догађаја ради оглашавања стране робе изложене на трговачком сајму или сличном догађају.
- (2) У сврху примјене става (1) овог члана, "трговачки сајам или сличан догађај" значи:
 - а) изложбе, сајмове, приредбе и сличне догађаје повезане са трговином, индустријом, пољопривредом или занатством,
 - б) изложбе и догађаји који се првенствено одржавају у добротворне сврхе,
 - с) изложбе и догађаји који се првенствено одржавају у научне, техничке, занатске, умјетничке, образовне, културне, спортске или вјерске сврхе или меморијалне или туристичке активности или у сврху промовисања међународног размијењања,
 - д) састанке представника међународних организација или колективних тијела,
 - е) службене или комеморацијске церемоније и окупљања, али не и изложбе организоване у приватне сврхе у комерцијалним трговинама или просторијама за продају стране робе.
 - (3) Ослобађање од плаћања увозних дажбина према ставу (1) тачка а) овог члана ограничено је на узорке који:
 - а) се као такви увозе бесплатно из друге државе или су добијени од робе увезене на велико из те државе на мјесту одржавања трговачког сајма или сличног догађаја,
 - б) се дијеле искључиво бесплатно посјетиоцима трговачког сајма или сличног догађаја,
 - с) се могу идентификовати као рекламни узорци мале појединачне вриједности,
 - д) су, у случају намирница и пића који нису паковани на начин наведен под тачком е) овог става, конзумирани на мјесту трговачког сајма или сличног догађаја,
 - е) нису погодни за комерцијалну сврху и да су, када је то примјерено, паковани у количинама које су знатно мање од најмањег малопродајног паковања,
 - ф) у њиховој укупној вриједности и количини, одговарају природи трговачког сајма или сличног догађаја, броју посјетилаца и обиму учешћа излагача.
 - (4) Ослобађање од плаћања увозних дажбина према ставу (1) тачка б) овог члана ограничено је на робу која:
 - а) је конзумирана или уништена на трговачком сајму или сличном догађају и
 - б) у својој укупној вриједности и количини, одговара природи трговачког сајма или сличног догађаја, броју посјетилаца и обиму учешћа излагача.

- (5) Ослобађање од плаћања увозних дажбина према ставу (1) тачка д) овог члана ограничено је на штампани и рекламни материјал који:
- је намијењен искључиво за бесплатну подјелу јавности на мјесту гдје се одржава трговачки сајам или сличан догађај,
 - по својој укупној вриједности и количини, одговара природи трговачког сајма или сличног догађаја, броју посјетилаца и обиму учешћа излагача.
- (6) Ослобађање од плаћања увозних дажбина према ставу (1) тач. а) и б) овог члана не одобрава се за:
- алкохолне производе,
 - дуван и дуванске производе,
 - гориво, без обзира да ли се ради о крутом, текућем или гасовитом гориву.

Члан 72.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења када су у питању узорци робе занемарљиве вриједности из члана 69. ове одлуке и штампани и рекламни материјал из члана 70. ове одлуке, а када су у питању производи који се користе и конзумирају на трговачком сајму или сличном догађају из члана 71. ове одлуке према мјесту одржавања трговачког сајма или сличног догађаја. Уз захтјев подноси:
- попис робе за коју тражи ослобађање,
 - изјаву (или доказ) да се штампани и рекламни материјал шаље бесплатно и да ће бесплатно бити подијељен у рекламне сврхе, односно да се бесплатно шаљу узорци који ће бити употребљени искључиво у сврху за коју се увозе.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак АЈ. Роба која се увози за испитивање, анализу или тестирање

Члан 73.

(Роба која се увози за испитивање, анализу или тестирање)

- Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба намијењена испитивању, анализи или тестирању, у сврху утврђивања и провјере њеног састава, својстава, квалитета или других техничких карактеристика, ради добијања података битних за индустријска или комерцијална истраживања (члан 207. тачка а) алинеја 32) Закона).
- Ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само за оне количине робе које нису предмет продаје и које су искључиво неопходне за сврхе за које се увозе.
- Не доводећи у питање примјену става (5) овог члана, ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрава се само под условом да се наведена роба у потпуности искористи или уништи током испитивања, анализе или тестирања.
- Ослобађање од плаћања увозних дажбина није могуће ако се ради о роби која се користи за испитивање, анализе или тестирања који сами по себи представљају радње за промоцију продаје.
- Ослобађање од плаћања увозних дажбина обухвата робу која није у потпуности искористиљена или уништена

током испитивања, анализе или тестирања, под условом да су преостали производи:

- у потпуности уништени под царинским надзором како би изгубили сваку употребну вриједност, или
 - ако је то могуће према важећим прописима, бесплатно уступљени у корист државе Босне и Херцеговине и уколико то држави не проузрокује трошкове, или
 - у примјерено оправданим околностима, поновно извезени из царинског подручја Босне и Херцеговине.
- (6) У сврхе из става (5) овог члана, "преостали производи" значи производе који су настали као резултат испитивања, анализе или тестирања или увозну робу која није искористиљена.
- (7) Осим када се примјењује став (5) овог члана, производи преостали на крају испитивања, анализе или тестирања из става (1) овог члана, подлијежу плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан завршетка испитивања, анализе или тестирања, на основу врсте предметне робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган. Међутим, корисник ослобађања може, уз пристанак и под надзором надлежног царинског органа, на свој трошак, претворити преостале производе у отпатке или остатке, у ком случају су увозне дажбине оне које су важеће за отпатке или остатке у тренутку претварања.
- (8) Одлуком којом се одобрава ослобађање од плаћања увозних дажбина одређује се рок у којем се мора обавити испитивање, анализа или тестирање и административне формалности које је потребно обавити како би се осигурало да се роба користи за намијењену сврху, као и обавеза кориснику ослобађања да прије истека тог рока доносиоцу одлуке достави доказ да је роба у потпуности искористиљена или уништена током испитивања, анализе или тестирања. За вријеме трајања тог рока плаћање царинског дуга за предметну робу обезбјеђује се полагањем осигурања.
- (9) Ако корисник ослобађања, до истека рока из става (8) овог члана, царинском органу који је донио одлуку о ослобађању не достави доказ да је роба у потпуности искористиљена или уништена током испитивања, анализе или тестирања или да је са истом поступљено у складу са ст. (5) или (7) овог члана, царински орган наплаћује увозне дажбине на основу елемената за обрачун тих дажбина који одговарају предметној роби на дан прихватања царинске декларације из члана 74. став (1) ове одлуке.

Члан 74.

(Захтјев и одлука)

- Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 73. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према сједишту корисника ослобађања. Уз захтјев, у којем корисник ослобађања мора прецизно навести и сврху увоза предметне робе, прилаже потврду или други одговарајући документ издат од стране органа или установе која ће обавити испитивање, анализу или тестирање која, између осталог, садржи: назив и потребну количину робе, сврху испитивања, анализе или тестирања и рок за то потребан.
- Одлуку по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина, у управном поступку, доноси царински орган

којем организационо припада увозна царинска канцеларија из става (1) овог члана.

Одјељак АК. Пошиљка послана органу који штити ауторска права или индустријска и комерцијална патентна права

Члан 75.

(Пошиљка послана органу који штити ауторска права или индустријска и комерцијална патентна права)

Од плаћања увозних дажбина ослобађа се узорак робе која представља робну марку (жиг), патент, модел (индустријски дизајн) и њихове пратеће исправе, као и обрасци који се достављају органу надлежном за заштиту права интелектуалне својине (члан 207. тачка а) алинеја 33) Закона).

Члан 76.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 75. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. Уз захтјев подноси изјаву да му се предметна роба доставља у вези са спровођењем поступка за остваривање права по основу ауторског или индустријског власништва.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтјеву из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак АЛ. Туристичка информативна литература

Члан 77.

(Туристичка информативна литература)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се туристичка информативна литература (члан 207. тачка а) алинеја 34) Закона).
- (2) Не доводећи у питање примјену члана 36. ове одлуке, од плаћања увозних дажбина ослобађа се туристичка информативна литература и то:
 - а) документи (проспекти, брошуре, књиге, часописи, водичи, уоквирени или неуоквирени плакати, неуоквирене фотографије и увећане фотографије, илустроване или неилустроване карте, штампани прозирни плакати за излоге и илустровани календари) намијењени за бесплатну подјелу и чија је главна сврха подстакнути јавност да посјети стране државе, посебно ради присуствовања на културним, туристичким, спортским, вјерским или трговачким или стручним састанцима или догађајима, под условом да ти документи не садрже више од 25% приватних комерцијалних реклама, искључујући сво приватно комерцијално оглашавање за фирме из Босне и Херцеговине, и да су очигледно креирани за општу јавну употребу,
 - б) пописи страних хотела и годишњаци које објављују службене туристичке агенције, или који се објављују под њиховим покровитељством, те возни редови страних превозних служби, када су такви документи намијењени за бесплатну подјелу и не садрже више од 25% приватних комерцијалних реклама, искључујући сво приватно комерцијално оглашавање за фирме из Босне и Херцеговине,

с) материјал који се доставља акредитованим представницима или дописницима, које су именовале стране службене националне туристичке агенције, и који није намијењен бесплатној расподјели, а то су годишњаци, телефонски именици, пописи хотела, каталози сајмова, огледни примјерци обртничке робе занемарљиве вриједности, документација о музејима, универзитетима, љечилиштима или сличним установама.

Члан 78.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 77. став (2) ове одлуке, који садржи попис робе (врста и количина), корисник ослобађања подноси улазној царинској канцеларији.
- (2) Одлука по захтјеву доноси се у облику забиљешке на захтјеву.

Одјељак АМ. Разни документи и предмети

Члан 79.

(Разни документи и предмети)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се разни документи и предмети (члан 207. тачка а) алинеја 35) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се:
 - а) обрасци и документа које примају јавне службе у Босни и Херцеговини, за обављање њихових јавних овлашћења,
 - б) публикације тијела државне управе других држава и публикације службених међународних тијела, које су намијењене бесплатној подјели,
 - с) гласачки листићи за изборе које организују органи других држава,
 - д) предмети који се предају судовима или органима управе у Босни и Херцеговини као доказ или у сличне сврхе,
 - е) примјерци потписа и циркуларна писма која се шаљу као дио уобичајене размјене обавијести између јавних служби или банкарских установа,
 - ф) службени штампани материјал који прима Централна банка Босне и Херцеговине,
 - г) извјештаји, изводи, обавијести, проспекти, обрасци захтјева и други документи које правна лица из других држава састављају и достављају носиоцима или потписницима вриједносних папира које су та правна лица издала,
 - х) снимљени медији (перфорисане картице, звучни записи, микрофилмови и слично) коришћени за бесплатан пренос података примаоцу, у мјери у којој увоз без плаћања увозних дажбина не доводи до злоупотребе или већих поремећаја конкуренције,
 - и) списи, архиви, штампани обрасци и други документи који се користе на међународним скуповима, конференцијама или конгресима, те извјештаји са таквих скупова,
 - ј) нацрти, технички цртежи, модели, отисци, описи и други слични документи који се увозе с циљем добијања нових или извршења ранијих наруџби у другим државама или учешћа на такмичењу које се одржава у Босни и Херцеговини,
 - к) документа потребна у испитивањима која ће на подручју Босне и Херцеговине обављати установе из других држава,

- l) штампани обрасци који се сходно међународним конвенцијама или уговорима користе као службени документи у међународном промету возила или робе (на примјер TIR и остали),
- m) штампани обрасци, етикете, карте и слични документи које путничким агенцијама у Босни и Херцеговини достављају превозне или туристичке фирме из других држава,
- n) коришћени штампани обрасци и карте, теретнице, товарни листови и други комерцијални и канцеларијски документи,
- o) службени штампани обрасци и материјали других држава или међународних тијела, те обрасци који су у складу са међународним стандардима које удружења из других држава у сврху њихове подјеле достављају одговарајућим удружењима у Босни и Херцеговини,
- p) фотографије, дијапозитиви и одљеви за фотографије, са или без описа, који се шаљу новинским агенцијама или издавачима новина или часописа,
- г) пореске и сличне обавијести којима се доказује плаћање накнада у другим државама.

Члан 80.

(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за документе и предмете из члана 79. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. Захтјев садржи и опис предметних докумената и предмета и њихову намјену.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтјеву из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак АН. Помоћни материјали за утовар и заштиту робе током превоза

Члан 81.

(Помоћни материјали за утовар и заштиту робе током превоза)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се помоћни материјали за утовар и заштиту робе током превоза (члан 207. тачка а) алинеја 36) Закона).
- (2) У сврху примјене овог одјељка, "помоћни материјали" су уже, слама, тканина, папир, картон, пластика, дрво и слично, који се користе за утовар и заштиту робе (укључујући и заштиту од врућине) током превоза из других држава у царинско подручје Босне и Херцеговине, који се обично не могу поново користити.

Члан 82.

(Одлука)

Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 81. ове одлуке одобрава улазна царинска канцеларија усмено.

Одјељак АО. Слама, крма и храна за животиње током превоза

Члан 83.

(Слама, крма и храна за животиње током превоза)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се слама, крма и храна за животиње током превоза (члан 207. тачка а) алинеја 37) Закона).

- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се слама, крма и храна за животиње било које врсте током превоза, која се превози превозним средством којим се превозе и живе животиње из друге државе у царинско подручје Босне и Херцеговине, а у сврху давања тим животињама током превоза.

Члан 84.

(Одлука)

Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 83. ове одлуке одобрава улазна царинска канцеларија усмено.

Одјељак АП. Гориво и мазиво у друмским моторним возилима и посебним spremnicima

Члан 85.

(Гориво и мазиво у друмским моторним возилима и посебним spremnicima)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се гориво и мазиво садржано у стандардним резервоарима друмских моторних возила или мотоцикала и у посебним spremnicima (члан 207. тачка а) алинеја 38) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се:
 - а) гориво у стандардним резервоарима приватних и комерцијалних моторних возила и мотоцикала који улазе у царинско подручје Босне и Херцеговине и у посебним spremnicima тих возила и мотоцикала,
 - б) мазиво које се налази у моторним возилима које је потребно за њихов нормалан рад током односног превоза,
 - в) гориво које се налази у преносним резервоарима које имају приватна моторна возила и мотоцикли, у количини до 10 литара по возилу.
- (3) У сврху примјене овог одјељка:
 - а) "комерцијално моторно возило" значи свако моторно друмско возило (укључујући тракторе са или без приколице), које је по својој конструкцији и опреми намијењено за превоз и може превозити, уз плаћање или бесплатно:
 - 1) више од девет лица, укључујући возача,
 - 2) робу.
 Комерцијалним моторним возилом сматра се и свако друмско возило за посебну намјену осим самог превоза,
 - б) "приватно моторно возило" значи свако моторно возило које није обухваћено дефиницијом из тачке а) овог става,
 - в) "стандардни резервоари" значе:
 - 1) резервоари које је произвођач возила трајно уградио (фабрички) у сва моторна возила истог типа као возило у питању и чија трајна уградња омогућава да се гориво директно користи као погонско гориво, и према потреби, за рад система за хлађење или других система за вријеме превоза,
 - 2) плински резервоари уграђени у моторна возила намијењени за директну употребу плина као горива и резервоари уграђени у друге системе којима возило може бити опремљено,
 - 3) резервоари које је произвођач трајно уградио у све spremnike истог типа као и односни spremnik и чија трајна уградња омогућава да се гориво директно користи за рад система за хлађење или других система за вријеме превоза, којима су опремљени посебни spremnici,

- d) "посебни spremnik" значи сваки spremnik опремљен посебним уређајима за систем хлађења, систем довода кисика, систем топлотне изолације или друге системе.
- (4) Гориво из става (1) овог члана може се користити само у возилу у којем је било увезено, те се из тог возила не може уклонити, осим током потребних поправки тог возила, те га лице које користи ослобађање од плаћања увозних дажбина не може пренијети бесплатно или уз плаћање.
- (5) Непоштовање одредбе става (4) овог члана доводи до примјене увозних дажбина које се односе на наведену робу по стопи на снази на дан тог непоштовања, на основу врсте предметне робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 86.
(Одлука)

Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 85. ове одлуке одобрава улазна царинска канцеларија усмено.

Одјељак АР. Материјали за градњу, одржавање или украшавање спомен плоча или гробља за жртве рата

Члан 87.

(Материјали за градњу, одржавање или украшавање спомен плоча или гробља за жртве рата)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба намијењена градњи, одржавању или украшавању гробља и гробова, те спомен плоча за жртве рата других држава које су покопане у царинском подручју Босне и Херцеговине (члан 207. тачка а) алинеја 39) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба било које врсте, коју увози лице регистровано за дјелатност изградње и одржавање гробља и гробова у сврху из става (1) овог члана.

Члан 88.
(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 87. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. У захтјеву наводи мјесто коришћења робе, а уз исти подноси:
- a) доказ о регистрацији дјелатности,
- b) изјаву да ће предметну робу користити искључиво у сврхе из члана 87. став (1) ове одлуке.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтјеву из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЛЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак АС. Ковчези, погребне урне и украсни погребни предмети

Члан 89.

(Ковчези, погребне урне и украсни погребни предмети)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се ковчези са тијелима и урне са пепелом умрлог лица и украсни погребни предмети (члан 207. тачка а) алинеја 40) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се:
- a) ковчези са тијелом и урне са пепелом умрлих људи, као и цвијеће, вијенци и други убичајени украсни погребни предмети који их прате,

- b) цвијеће, вијенци и други украсни погребни предмети које лица из друге државе доносе на сахрану или ради украшавања гробова који се налазе у царинском подручју Босне и Херцеговине, у врсти и количини које не указују да се ради о увозу у комерцијалне сврхе.

Члан 90.
(Одлука)

Ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 89. ове одлуке одобрава улазна царинска канцеларија усмено.

Одјељак АТ. Ослобађање по основу међународног споразума

Члан 91.

(Ослобађање по основу међународног споразума)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се роба за коју је међународним споразумом који се примјењује у Босни и Херцеговини предвиђено ослобађање од плаћања увозних дажбина (члан 207. тачка а) алинеја 41) Закона).
- (2) Ослобађање од плаћања увозних дажбина остварује се према условима утврђеним међународним споразумом који је у питању.
- (3) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина не може се продати или отуђити по другом основу било уз плаћање или бесплатно, дати другом лицу на употребу, у залог, на позајмицу, користити у друге сврхе или дати као осигурање за извршење друге обавезе, без претходног обавјештавања надлежног царинског органа и плаћања увозних дажбина, до истека рока од 60 мјесеци од дана пуштања у слободан промет, односно у другом року ако је такав рок прописан односним међународним споразумом.
- (4) Роба пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина са којом се поступа супротно ставу (3) овог члана подлијеже плаћању увозних дажбина по стопи која је на снази на дан таквог поступања, а на основу врсте предметне робе и царинске вриједности коју на тај дан утврди надлежни царински орган.

Члан 92.
(Захтјев и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 91. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет увозној царинској канцеларији надлежној према мјесту предочења робе. Уз захтјев, уколико то није другачије прописано другим прописом, подноси:
- a) потврду надлежног министарства Босне и Херцеговине, којом се потврђује да према одредбама међународног споразума који је у питању постоји правни основ за ослобађање од плаћања увозних дажбина. Потврда мора садржавати:
- 1) податке о односном међународном споразуму (означење споразума и службени гласник у којем је објављен), а уколико је на основу истог закључен и одговарајући подговор, протокол или слично, наводе се и исти подаци о њима,
- 2) означавање одредбе односног међународног споразума којом је прописано ослобађање од плаћања увозних дажбина и других дажбина (ако је прописано), уз навођење врсте

- дажбине за коју је прописано ослобађање на увоз, те означање других услова или околности које су према одредбама односног међународног споразума мјеродавне за остваривање ослобађања од плаћања дажбина,
- б) спецификацију робе по редном броју, тарифним ознакама и наименовању из Царинске тарифе, уз навођење количине, појединачне и укупне вриједности, овјерену од корисника ослобађања.
- (2) Изузетно од става (1) тачка а) овог члана, у случају гдје нема надлежног министарства Босне и Херцеговине, потврду издаје Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине.
- (3) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтјеву из става (1) овог члана доноси се у облику забиљешке у царинској декларацији у систему електронске размјене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјељак АУ. Заједничке одредбе за Одјељак А. до Одјељак АТ.

Члан 93.

(Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина и одлука)

- (1) Захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина је саставни дио царинске декларације, а као дан подношења захтјева сматра се дан прихватања царинске декларације којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз предметно ослобађање од плаћања увозних дажбина.
- (2) У случајевима у којима се одлука по захтјеву за ослобађање од плаћања увозних дажбина доноси у управном поступку, надлежни царински орган исту доноси у року од 30 дана од дана подношења захтјева.
- (3) У царинску декларацију по којој се роба пушта у слободан промет уз одобрено ослобађање од плаћања увозних дажбина уписује се, гдје је примјењиво, напомена о прописаној забрани отуђења.

Члан 94.

(Престанак царинског надзора)

- (1) Царински надзор употребе робе у сврхе за које је пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина према чл. 4., 6., 8., 10., 12., 14., 16., 18., 28., 52., 55., 60. и 91. ове одлуке престаје истеком прописаног рока забране отуђења. Царински надзор престаје и прије истека прописаног рока забране отуђења када се плате потраживане дажбине, или када се та роба извезе, или уништи под царинским надзором на трошак корисника ослобађања.
- (2) Царински надзор употребе робе у сврхе за које је пуштена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина према чл. 36. ст. (2), (3), (4) и (8) и чл. 43., 49. и 57. ове одлуке, као и у случају преноса тих ослобађања на другог корисника ослобађања, престаје када се плате потраживане дажбине, или када се та роба извезе, или уништи под царинским надзором на трошак корисника ослобађања, или када се бесплатно подијели у сврхе за које је одобрено ослобађање када је у питању роба из члана 49. став (1) тачка а) и члана 57. став (2) тачка а) ове одлуке.
- (3) У случају преноса ослобађања од плаћања увозних дажбина са једног на другог корисника ослобађања према чл. 10., 14., 53. и 55. ове одлуке, царински надзор употребе робе у сврхе за које је одобрено ослобађање

престаје истеком прописаног рока забране отуђења одређеног првобитном кориснику ослобађања.

- (4) У случајевима у којима је до дана ступања на снагу ове одлуке одобрено ослобађање од плаћања увозних дажбина према прописима из члана 103. тач. а) до ц) ове одлуке, царински надзор употребе робе у сврхе за које је одобрено то ослобађање престаје истеком рока од 36 мјесеци од дана ступања на снагу ове одлуке.
- (5) У другим случајевима у којима је до дана ступања на снагу ове одлуке одобрено ослобађање од плаћања увозних дажбина према прописима који су важили до дана ступања на снагу ове одлуке царински надзор употребе робе у сврхе за које је одобрено то ослобађање престаје:
- а) истеком рока забране отуђења прописаног тим прописима. Царински надзор престаје и прије истека прописаног рока забране отуђења, када се плате потраживане дажбине, или када се та роба извезе, или уништи под царинским надзором на трошак корисника ослобађања,
- б) изузетно од тачке а) овог става, у случајевима у којима је овом одлуком, за исту врсту ослобађања од плаћања увозних дажбина, прописан различит рок забране отуђења од тог рока прописаног прописима који су важили до дана ступања на снагу ове одлуке, царински надзор престаје истеком рока забране отуђења који је повољнији за корисника ослобађања.

Члан 95.

(Примјена Царинске тарифе)

У случају промјене тарифног броја или ознаке за робу из Прилога 1. до Прилога 5. који чине саставни дио ове одлуке, примјењује се тарифни број односно ознака у које се та роба сврстава по Царинској тарифи важећој на дан прихватања царинске декларације којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина, без измјене тих тарифних бројева или ознака у наведеним прилозима.

ГЛАВА III - ОСЛОБАЂАЊЕ ОД ПЛАЋАЊА ИЗВОЗНИХ ДАЖБИНА

Члан 96.

(Ослобађање од плаћања извозних дажбина)

На ослобађање од плаћања извозних дажбина при извозу сходно члану 207. тачка б) Закона одредбе ове одлуке примјењују се на одговарајући начин.

Члан 97.

(Примјена ослобађања од плаћања извозних дажбина)

Ослобађање из члана 96. ове одлуке примјењује се ако су при извозу предметне робе прописане извозне дажбине.

ГЛАВА IV - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 98.

(Примјена одлуке и неподлијегање количинским ограничењима)

- (1) Одредбе Главе II ове одлуке примјењују се на страну робу пријављену за пуштање у слободан промет код увоза директно из других држава, као и за страну робу пријављену за пуштање у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина након што је претходно била стављена у други царински поступак у којем је задржала царински статус стране робе.
- (2) Роба која се пушта у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина у складу са овом одлуком не подлијеже количинским ограничењима која се

примјењују у складу са мјерама предвиђеним прописима Босне и Херцеговине.

Члан 99.

(Мјере којим се обезбјеђује да се роба не користи у друге сврхе)

Надлежни царински орган предузима све потребне мјере како би обезбједио да се роба пуштена у слободан промет, за коју је ослобађање од плаћања увозних дажбина одобрено под условом да је корисник ослобађања стави у одређену употребу, не смије користити у друге сврхе без плаћања увозних дажбина, осим ако је таква алтернативна употреба у складу са условима прописаним овом одлуком.

Члан 100.

(Испуњавање услова и подношење доказа)

- (1) Ако одобравање ослобађања од плаћања увозних или извозних дажбина према одредбама ове одлуке подлијеже испуњавању одређених услова, корисник ослобађања мора, на дан подношења захтјева за ослобађање од плаћања увозних или извозних дажбина испуњавати те услове и поднијети доказе о томе.
- (2) Ако одобравање преноса одређеног ослобађања од плаћања увозних дажбина на другог корисника ослобађања подлијеже испуњавању одређених услова у случајевима у којима је могућност преноса прописана овом одлуком, нови корисник ослобађања мора, на дан подношења захтјева за одобравање ослобађања од плаћања увозних дажбина односно преноса односног ослобађања, испуњавати те услове и уз захтјев поднијети доказе о томе.

Члан 101.

(Царински поступци)

Царински поступци за остваривање права на ослобађање од плаћања увозних дажбина започети до дана ступања на снагу ове одлуке окончаће се у складу са прописима који су важили на дан прихватања царинске декларације којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз предметно ослобађање од плаћања увозних дажбина.

Члан 102.

(Навођење правних аката ЕУ)

Овом одлуком преузимају се одредбе:

- a) Уредбе Вијећа (ЕЗ) бр. 1186/2009 од 16.11.2009. о успостављању система ослобађања од царина у Заједници,
- b) Проведбене уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1224/2011 од 28.11.2011. за потребе примјене чланова 66. до 73. Уредбе Вијећа (ЕЗ) бр. 1186/2009 о успостављању система ослобађања од царине у Заједници,
- c) Проведбене уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1225/2011 од 28.11.2011. за потребе примјене чланова од 42. до 52., 57. и 58. Уредбе Вијећа (ЕЗ) бр. 1186/2009 о успостављању система ослобађања од царина у Заједници измијењена и допуњена Проведбеном

уредбом Комисије (ЕУ) бр. 504/2013 од 31.05.2013. о измјени Проведбене уредбе (ЕУ) бр. 1225/2011 у погледу достављања података за потребе ослобађања од царина и

- d) Проведбене уредбе Комисије (ЕУ) бр. 80/2012 од 31.01.2012. о изради пописа биолошких или хемијских твари предвиђеног у члану 53. ставу 1. тачки (б) Уредбе Вијећа (ЕЗ) бр. 1186/2009 о успостављању система ослобађања од царина у Заједници измијењена и допуњена Проведбеном уредбом Комисије (ЕУ) бр. 197/2013 од 7.03.2013. о измјени Проведбене уредбе (ЕУ) бр. 80/2012 о изради пописа биолошких или хемијских твари предвиђеног у члану 53. ставу 1. тачки (б) Уредбе Вијећа (ЕЗ) бр. 1186/2009 о успостављању система ослобађања од царина у Заједници.

Члан 103.

(Престанак важења)

Даном ступања на снагу ове одлуке престаје важити:

- a) Одлука о поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних дажбина на опрему стављену у слободан промет која представља улог страног лица ("Службени гласник БиХ", број 19/05),
- b) Одлука о поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу која се ставља у слободан промет за војне и полицијске снаге и казнено - поправне установе и за деминирање ("Службени гласник БиХ", бр. 19/05 и 24/09),
- c) Одлука о поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу која се ставља у слободан промет за пројекте обнове и реконструкције ("Службени гласник БиХ", бр. 19/05, 52/05 и 4/08),
- d) Одлука о поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних дажбина под посебним условима ("Службени гласник БиХ", бр. 19/05 и 52/05) и
- e) Одлука о поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозне дажбине на опрему која се ставља у слободан промет за органе цивилне заштите и ватрогаства ("Службени гласник БиХ", бр. 77/10, 74/12 и 87/15).

Члан 104.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 38/18
30. јануара 2018. године
Сарајево

Председавајући
Савјета министара БиХ
Др Денис Звиздић, с. р.

Прилог 1.**Образовни, научни и културолошки материјал без
обзира ко је прималац и за какву су употребу намијењени**

(члан 36. став (1) Одлуке)

А. Књиге, публикације и исправе

Ознака ЦТ	Назив
3705	Фотографске плоче и филмови, освијетљени и развијени, осим кинематографских филмова:
3705 00 10	– за офсетну репродукцију
3705 00 90	– остало • Микрофилмови књига, дјечјих сликовница, укључујући оних за цртање или бојење, школских вјежбанки (радних билијежница), књига са крижаљкама и загонеткама, новина и часописа, штампане исправе или извјештаји некомерцијалног карактера, те појединачне илустрације, штампане странице и отисци за штампање књига
4903 00 00	Дјечје сликовнице, укључујући и оне за цртање или бојење
4905	Географске и хидрографске карте и сличне карте свих врста, укључујући атласе, зидне карте, топографске карте и глобусе:
	– остало:
4905 99 00	– – остало: • Географске карте, карте и дијаграми од интереса у научним пољима попут геологије, зоологије, ботанике, минералогije, палеонтологије, археологије, етнологије, метеорологије, климатологије и геофизике
4906 00 00	Оригинални планови рађени руком за архитектуру, машиноградњу, индустрију, трговину, топографију или у сличне намјене; рукописи; њихове карбонске копије и фотографске репродукције на осјетљивој хартији претходно наведених производа
4911	Остали штампани материјали, укључујући штампане слике и фотографије:
4911 10	– трговачки рекламни материјал, трговачки каталози и слично:
4911 10 90	– – остало: • Каталог књига и публикација које у продају стављају издавачи или продавачи књига са пословним сједиштем у другој држави • Каталог филмова, снимака или других визуелних и слухних

	материјала образовног, научног или културног карактера
	• Плакати за промовисање туризма и туристичке публикације, брошуре, водичи, распореди вожње, памфлети и сличне публикације, илустровани или неилустровани, укључујући и оне које објављују приватна предузећа, намијењених за подстицање јавности да путује изван Босне и Херцеговине, укључујући њихове микрокопије • Библиографски информацијски материјали за бесплатну дистрибуцију⁽¹⁾
	– Остало:
4911 99 00	– – Остало: • Појединачне илустрације, отиснуте странице и отисци за штампање књига, укључујући њихове микрокопије⁽¹⁾ • Микрокопије књига, дјечјих сликовница, укључујући оних за цртање или бојење, школских вјежбанки (радних билежница), књига са крижаљкама и загонеткама, новина и часописа те исправа или извјештаја некомерцијалног карактера⁽¹⁾ • Публикације намијењене подстицању јавности да студира изван Босне и Херцеговине, укључујући њихове микрокопије⁽¹⁾ • Метеоролошки и геофизички дијаграми
9023 00	Инструменти, апарати и модели намијењени за демонстрирање (на примјер у образовање или на изложбама), неподесни за друге употребе:
9023 00 80	– Остали: • Географске и рељефне карте од интереса у научним пољима попут геологије, зоологије, ботанике, минералогije, палеонтологије, археологије, етнологије, метеорологије, климатологије и геофизике

Б. Визуелни и звучни материјали образовног, научног или културног карактера

Предмети наведени у Прилогу 2. Дијелу А. које су произвели Уједињени народи или једна од њихових специјализованих агенција.

⁽¹⁾ Међутим, изузеће се не примјењује на предмете у којима огласи покривају више од 25% површине. У случају публикација и плаката за промовисање туризма, овај проценат примјењује се само на приватно комерцијално оглашавање.

Прилог 2.

Образовни, научни и културолошки материјал намијењен образовним, научним или културолошким установама, или установама или организацијама у категоријама наведеним за сваки предмет у трећој колони овог прилога

(члан 36. став (2) Одлуке)

А. Визуелни и звучни материјали образовног, научног или културног карактера

Ознака ЦТ	Назив	Установа или организације корисници
3704 00	Фотографске плоче, филмови, хартије, картон и текстил, освијетљени али неразвијени	Све организације (укључујући радијске и телевизијске организације), установе или удружења које имају одобрење надлежних органа за увоз те робе без плаћања увозних дажбина
3704 00 10	— плоче и филмови: • Кинематографски филмови, позитиви образовног, научног или културног карактера	
3705	Фотографске плоче и филмови, освијетљени и развијени, осим кинематографских филмова: • Образовног, научног или културног карактера	
3706	Кинематографски филмови, освијетљени и развијени, са снимљеним или без снимљеног звучног записа или само са снимљеним звучним записом:	
3706 10	— ширине 35 mm или веће:	
3706 10 99	— — остали позитиви: • Филмски журнари (са звучним записом или без њега) који описују текуће вијести у тренутку увоза, увезени до највише два примјерка за сваку тему у сврху копирања • Архивски филмски материјал (са звучним записом или без њега) намијењен за употребу са филмским журналима • Рекреацијски филмови посебно намијењени	

	дјеци и младима
	Остали филмови образовног, научног или културног карактера
3706 90	– остало:
3706 90 52	Филмски журналі (са звучним записом или без њега) који описују текуће вијести у тренутку увоза, увезени до највише два примјерка за сваку тему у сврху копирања
3706 90 91	Архивски филмски материјал (са звучним записом или без њега) намијењен за употребу са филмским журналима
3706 90 99	- Рекреацијски филмови посебно намијењени дјеци и младима - Остали филмови образовног, научног или културног карактера
4911	Остали штампани материјали, укључујући штампане слике и фотографије:
	– остало:
4911 99 00	– остало: - Микрокартице или други медији за похрањивање информација који се користе у компјутеризованим информацијским и документарним службама образовног, научног или културног карактера - Панои намијењени искључиво за демонстрацију и образовање
8523	Дискови, траке, полупроводнички уређаји за похрањивање података, "паметне картице" и остали медији за снимање звука или других феномена, независно јесу ли снимљени или не, укључујући матрице и масере за производњу дискова, али искључујући производе из главе 37:
9023 00	Инструменти, апарати и модели намијењени за демонстрирање (на примјер, у образовању или на изложбама), неподесни за друге употребе: - Узорци, модели и панои образовног, научног или културног карактера, намијењени искључиво за демонстрацију и образовање - Модели или прикази апстрактних концепата попут молекулских структура или математичких формула
Разно	Холограми за ласерске пројекције Мултимедијски комплети

Материјали за програмирану наставу, укључујући материјале у облику комплета са одговарајућим описним материјалом

Б. Колекционарски предмети и умјетнине образовног, научног или културног карактера

Ознака ЦТ	Назив	Установа или организације корисници
Разно	Колекционарски предмети и умјетнине који нису намијењени за продају	Галерије, музеји и друге институције које имају одобрење надлежних органа за увоз те робе без плаћања увозних дажбина

Прилог 3.

Биолошке или хемијске материје намијењене искључиво научном истраживању, а које се не производе у Босни и Херцеговини и увозе се искључиво у некомерцијалне сврхе

(члан 39. став (1) Одлуке)

Број ЦУС	Ознака ЦТ	Опис
0066801-9	2845 90 90	Helij - 3
0133990-8	2845 90 90	(kisik - 18) voda
	2849 90 90	titanov silicij-karbid u prahu s masenim udjelom (čistoćom) 99% i većim
0020273-3	2901 29 00	3-metilpent-1-en
0020274-4	2901 29 00	4-metilpent-1-en
0020275-5	2901 29 00	2-metilpent-2-en
0020276-6	2901 29 00	3-metilpent-2-en
0020277-7	2901 29 00	4-metilpent-2-en
0025634-8	2902 19 00	P-menta-1 (7), 2-dien beta-felandren
0014769-3	2903 99 80	4,4'-dibromobifenil
0017305-7	2904 10 00	etil metansulfonat
0020641-7	2926 90 70	1-naftonitril
0020642-8	2926 90 70	2-naftonitril
	2934 99 90	fosforodiamidat merfolino oligomeri (morfolino oligonukleotidi)
0022830-8	2936 21 00	retinil acetat (vitamini A i njihovi derivati)
0045091-9	3204 12 00	sulforhodamin G (C.I. Acid Red 50)
0021887-1	3507 90 90	fosfoglukomutaza

Прилог 4.**Материјали посебно израђени за образовање, научни и културни развој слијепих лица**

(члан 52. став (1) Одлуке)

Ознака ЦТ	Назив
4911	Остали штампани материјали, укључујући штампане слике и фотографије:
4911 10	– трговачки рекламни материјал, трговачки каталози и слично:
4911 10 90	– – остало: • Релјефни за слијепе и слабовидне
	– остало:
4911 91 00	– – слике, гравуре и фотографије • Релјефни за слијепе и слабовидне
4911 99 00	– – остало: • Релјефни за слијепе и слабовидне

Прилог 5.

Роба посебно израђена за образовање, научни и културни развој слијепих лица коју увозе слијепи лица, установе или организације или удружење слијепих лица

(члан 52. став (2) Одлуке)

Ознака ЦТ	Назив
4802	Непремазана хартија и картон, који се употребљавају за писање, штампање или остале графичке намјене, небушене картице и хартије за бушене картице и врпце, у ролнама или правоугаоним листовима (укључујући квадратне) свих величина, осим хартије из тарифних бројева 4801 и 4803; ручно израђена хартија и картон: – остала хартија и картон, без садржаја дрвних влакана добијених механичким или хемијско - механичким поступком или са садржајем по маси тих влакана не већим од 10% у укупном садржају влакана:
4802 55	– – масе 40 g/m ² или веће али не веће од 150 g/m ² , у ролнама • Brailleov папир
4802 56	– – масе 40 g/m ² или веће али не веће од 150 g/m ² , у листовима с једном страном не већом од 435 mm и другом страном не већом од 297 mm у непресавијеном стању • Brailleov папир
4802 57 00	– – остала, масе 40 g/m ² или веће али не веће од 150 g/m ² • Brailleov папир
4802 58	– – масе веће од 150 g/m ² • Brailleov папир
4802 61	– – остала хартија и картон, са садржајем по маси влакана добијених механичким или хемијско - механичким поступком већим од 10%, у укупном садржају влакана:
4802 61 80	– – у ролнама – – – остали • Brailleov папир
4802 62 00	– – у листовима с једном страном не већом од 435 mm и другом страном не већом од 297 mm у непресавијеном стању • Brailleov папир
4802 69 00	– – остали • Brailleov папир
4805	Остала непремазана хартија и картон, у ролнама или листовима, која није даље обрађивана осим поступцима наведенима у напомени 3 уз

	ову главу:
	— остали:
4805 91 00	— — масе 150 g/m ² или мање • Brailleov папир
4805 92 00	— — масе веће од 150 g/m ² али мање од 225 g/m ² • Brailleov папир
4805 93	— — масе 225 g/m ² или веће
4805 93 80	— — — остали • Brailleov папир
4823	Остала хартија, картон, целулозна вата и листови и траке од целулозних влакана, сјечени у одређене величине или облике; други производи од хартијине масе, хартије, картона, целулозне вате и листова или трака од целулозних влакана:
4823 90	— остало:
4823 90 40	— — хартија и картон, који се употребљавају за писање, штампање или остале графичке намјене • Brailleov папир
6602 00 00	Штапови, штапови - столице, бичеви, корбачи и слично: • Бијели штапови за слијепе и слабовиде
8471	Машине за аутоматску обраду података и њихове јединице; магнетни или оптички читачи, машине за биљежење у кодираном облику података на подлоге - носаче података и машине за обраду таквих података које нису поменуте нити укључене на другом мјесту: • Опрема за механичку производњу Brailleova писма и снимљени материјали за слијепе
8472	Машине за обраду текста: • Прилагођени за употребу од стране слијепих и слабовидих
8519	Апарати за снимање или репродукцију звука: • Грамофони и касетофони посебно намијењени или прилагођени за слијепе и слабовиде
8523	Дискови, траке, полупроводнички уређаји за похрањивање података, "паметне картице" и остали медији за снимање звука или других феномена, независно јесу ли снимљени или не, укључујући матрице и мастере за производњу дискова, али искључујући производе из главе 37: • Звучне књиге • Магнетске траке и касете за израду књига у Brailleovom писму и звучних књига
9013	Уређаји са течним кристалима који не представљају производе

	наведене у другим тарифним бројевима; ласери, осим ласерских диода; остали оптички уређаји и инструменти који нису поменути нити укључени на другим мјестима у овој глави:
9013 80	— остали уређаји, апарати и инструменти: • Телевизијски повећивачи за слијепа и слабовида лица
9021	Ортопедске справе, укључујући штаке, хируршке појасеве и потпасаче; шине и друге справе за преломе; вјештачки дијелови тијела; апарати за побољшање слуха и други апарати који се носе или уграђују у тијело да би надокнадили недостатак или инвалидност:
9021 90	— остало:
9021 90 90	— — остало: • Електронски апарати за оријентацију и откривање препрека за слијепа и слабовида лица • Телевизијски повећивачи за слијепа и слабовида лица • Електронске машине за читање за слијепа и слабовида лица
9023 00	Инструменти, апарати и модели намијењени за демонстрирање (на примјер у образовању или на изложбама), неподесни за друге употребе:
9023 00 80	— остали: • Наставна помагала и апарати посебно намијењени за употребу слијепих и слабовидних лица
9102	Ручни, цепни и други лични часовници, укључујући штоперице, осим оних из тарифног броја 9101: • Brailleови сатови са кућиштима која нису од племенитих ковина
9504	Конзоле за видео игре и апарати, производи за вашарске, стоне или друштвене игре, укључујући флипере, билијар, специјалне столове за казино - игре и опрему за аутоматске куглане:
9504 90	— остало:
9504 90 80	— — остало: • Стоне игре и додаци посебно прилагођени за употребу слијепих и слабовидних лица
Разно	Сви други предмети посебно намијењени за образовни, научни или културни развој слијепих и слабовидних лица

Na osnovu člana 208. Zakona o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 58/15) i člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje, na 131. sjednici održanoj 30. januara 2018. godine i 136. sjednici održanoj 20. marta 2018. godine, donijelo je

ODLUKU

O UVJETIMA I POSTUPKU OSTVARIVANJA PRAVA NA OSLOBAĐANJE OD PLAĆANJA UVOZNIH I IZVOZNIH DAŽBINA

GLAVA I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet)

Ovom odlukom propisuju se uvjeti i postupak ostvarivanja prava na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina pri puštanju robe u slobodan promet u slučajevima propisanim članom 207. tačka a) Zakona o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 58/15) (u daljnjem tekstu: Zakon) i ograničenja u pogledu raspolaganja robom koja je oslobođena od plaćanja uvoznih dažbina, kao i za oslobađanja od plaćanja izvoznih dažbina pri izvozu.

Član 2.

(Upotreba muškog i ženskog roda)

Izrazi koji su radi preglednosti dati u jednom gramatičkom rodu u ovoj odluci bez diskriminacije odnose se i na muškarce i na žene.

Član 3.

(Definicije)

- (1) U svrhu primjene ove odluke pojedini izrazi imaju sljedeće značenje:
 - a) "lična imovina" je svaka imovina namijenjena za ličnu upotrebu određenog lica ili za zadovoljavanje potreba njegovog domaćinstva. Lična imovina ne smije biti takva da po svojoj prirodi ili količini ukazuje da se uvozi iz komercijalnih razloga. Ličnom imovinom naročito se smatraju:
 - 1) predmeti domaćinstva,
 - 2) bicikli i motocikli, privatna motorna vozila i njihove prikolice, kamp kućice, rekreacijska plovila i privatni avioni,
 - 3) kućne zalihe namirnica i druge potrošne robe u razumnim količinama koje odgovaraju uobičajenim potrebama jednog domaćinstva, kućni ljubimci i životinje za jahanje, kao i prijenosna oprema primijenjenih i slobodnih zanimanja koja je određenom licu potrebna za obavljanje profesije ili zanimanja,
 - b) "predmeti domaćinstva" su lični predmeti, kućna posteljina, namještaj i oprema namijenjena za ličnu upotrebu određenog lica ili za zadovoljavanje potreba njegovog domaćinstva,
 - c) "alkoholni proizvodi" su proizvodi (pivo, vino, aperitivi od vinske ili alkoholne baze, konjaci, likeri ili alkoholna pića i drugi) iz tarifnog broja od 2203 do 2208 Carinske tarife Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Carinska tarifa),
 - d) "lični prtljag" je sav prtljag koji putnik prijavi nadležnom carinskom organu pri ulasku u carinsko područje Bosne i Hercegovine, kao i svaki drugi prtljag kojeg naknadno predoči carinskom organu nakon dolaska u to područje, pod uvjetom da može

dokazati da je navedeni prtljag istovremeno prilikom odlaska iz druge države predao prijevozniku kao svoj lični prtljag radi prijevoza u Bosnu i Hercegovinu,

- e) "roba nekomercijalnog karaktera" je roba za koju se određeni carinski postupak zahtijeva povremeno i čija vrsta i količina ukazuju na to da je namijenjena za privatnu, ličnu ili upotrebu u domaćinstvu primaoca ili lica koje je unosi ili je jasno da se radi o poklonima,
 - f) "uobičajeno prebivalište" je mjesto u drugoj državi u kojem lice živi neprekidno najmanje 185 dana u kalendarskoj godini zbog ličnih ili poslovnih veza. Prebivanje u drugoj državi samo zbog školovanja ili studija neovisno od perioda prebivanja, ne podrazumijeva, samo po sebi, prijenos uobičajenog prebivališta,
 - g) "putnički automobil (odnosno putničko vozilo)" je motorno vozilo koje se svrstava u tarifni broj 8703 Carinske tarife a namijenjeno isključivo za prijevoz lica,
 - h) "vrijednost robe" znači vrijednost utvrđena u skladu sa čl. 37. ili 38. ili 39. Zakona, bez usklađivanja u skladu sa čl. 40. i 41. Zakona,
 - i) "zabrana otuđenja" znači da se roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može prodati, prenijeti ili otuđiti po bilo kom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, u roku koji je za predmetno oslobađanje propisan ovom odlukom.
- (2) Drugi izrazi upotrijebljeni u ovoj odluci, a kojima nije određeno značenje ovom odlukom, imaju značenje koje im je određeno Zakonom.

GLAVA II - OSLOBAĐANJE OD PLAĆANJA UVOZNIH DAŽBINA

Odjeljak A. Oprema koja predstavlja ulog stranog lica

Član 4.

(Oprema koja predstavlja ulog stranog lica)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se oprema koja predstavlja ulog stranog lica, osim putničkih vozila, automata za zabavu i igru na sreću (član 207. tačka a) alineja 1) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka:
 - a) "oprema koja predstavlja ulog stranog lica" znači:
 - 1) stalna sredstva za obavljanje registrirane djelatnosti i njihovi rezervni dijelovi, uređaji i dijelovi uređaja za zaštitu čovjekove sredine, sredstva za zaštitu na radu i ličnu zaštitu, osim putničkog automobila i njegovih rezervnih dijelova, automata za zabavu i igru na sreću i njihovih rezervnih dijelova,
 - 2) materijal za izgradnju i popravak građevinskih objekata za obavljanje djelatnosti,
 - b) "automati za zabavu i igru na sreću" znače robu koja se svrstava u tarifni broj 9504 Carinske tarife.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se za opremu iz stava (2) tačka a) ovog člana, koja se:
 - a) uvozi, a koju inostrani ulagač, na osnovu ugovora o ulaganju, investira kao svoj ulog u pravno lice, ili
 - b) uvozi u ime i za račun pravnog lica, ako se plaća sredstvima pribavljenim iz uloga inostranog ulagača u to pravno lice.

- (4) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po bilo kom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (5) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupa suprotno stavu (4) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 5.
(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za opremu iz člana 4. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je oprema prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu gdje će se oprema koristiti. U zahtjevu navodi i mjesto korištenja opreme, a uz isti podnosi:
- ugovor ili drugi odgovarajući akt o ulaganju inostranog ulagača u pravno lice, na osnovu kojeg se uvozi predmetna oprema,
 - dokaz o registraciji stranog uloga kod nadležnog organa, ako je propisana obaveza registracije stranog uloga,
 - specifikaciju opreme po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja,
 - izjavu ulagača da oprema nije starija od deset godina.
- (2) Ako je propisana obaveza registracije stranog uloga kod nadležnog organa, a strani ulog se ne može registrirati prije provođenja carinskog postupka, carinski organ odobrava uvjetno oslobađanje, uz obavezu korisnika oslobađanja da, u roku do tri mjeseca od dana puštanja robe u slobodan promet, naknadno dostavi dokaz o registraciji predmetnog stranog uloga. U tom slučaju, korisnik oslobađanja mora položiti osiguranje za plaćanje carinskog duga koji bi mogao nastati ako, u odobrenom roku, ne dostavi dokaz o registraciji predmetnog stranog uloga.
- (3) Rok iz stava (2) ovog člana, na zahtjev korisnika oslobađanja i uz polaganje osiguranja za plaćanje carinskog duga, može se produžiti do okončanja postupka registracije stranog uloga, uz dokaz da je u toku navedeni postupak.
- (4) Ako korisnik oslobađanja, u slučaju iz stava (2) ovog člana, carinskom organu koji je donio odluku o uvjetnom oslobađanju, u odobrenom roku, ne dostavi dokaz o registraciji predmetnog stranog uloga kod nadležnog organa, na opremu puštenu u slobodan promet uz uvjetno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina po osnovu stranog uloga, carinski organ naplaćuje uvozne dažbine na osnovu elemenata za obračun tih dažbina koji odgovaraju opremi na dan prihvatanja carinske deklaracije iz stava (1) ovog člana.
- (5) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak B. Oprema za proizvodnju

Član 6.

(Oprema za proizvodnju)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se oprema za proizvodnju koja se ne proizvodi u Bosni i Hercegovini, koja se uvozi za novu ili proširenje postojeće proizvodnje, modernizaciju proizvodnje, uvođenje nove odnosno osuvremenjenje postojeće proizvodne tehnologije, a kojom se obavlja neposredna proizvodna djelatnost (član 207. tačka a) alineja 2) Zakona).
- (2) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (3) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina s kojom se postupa suprotno stavu (2) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 7.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za opremu iz člana 6. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je oprema prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu gdje će se oprema koristiti. U zahtjevu navodi i mjesto korištenja opreme, a uz isti podnosi:
- dokaz o registraciji proizvodne djelatnosti za čije će obavljanje opremu neposredno koristiti,
 - izjavu o namjeni uvoza opreme i da će tu opremu koristiti isključivo za obavljanje neposredne proizvodne djelatnosti,
 - potvrdu Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine da se predmetna oprema ne proizvodi u Bosni i Hercegovini,
 - specifikaciju opreme po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak C. Roba za vojne i policijske snage i kazneno - popravne ustanove

Član 8.

(Roba za vojne i policijske snage i kazneno - popravne ustanove)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba za vojne i policijske snage i kazneno - popravne ustanove koja se u potpunosti finansira od donatora (član 207. tačka a) alineja 3) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka:
- "roba" znači robu navedenu u Carinskoj tarifi,
 - "vojne snage" znače pripadnike vojnih snaga u Bosni i Hercegovini, objekte i prostore u kojima te snage borave i rade, opremu koju koriste, kao i obrazovne,

- kulturne i druge ustanove u sastavu, odnosno koje pripadaju vojnim snagama,
- c) "policijske snage" znače:
- 1) sve pripadnike redovne, sudske i drugih policija u entitetima, Brčko distriktu Bosne i Hercegovine i u Bosni i Hercegovini, objekti i prostori u kojima borave i rade, opremu koju koriste, kao i obrazovne, kulturne i druge ustanove u sastavu, odnosno koje pripadaju policijskim snagama,
 - 2) pripadnike, opremu, objekte i druge organizacione jedinice Granične policije, Državne agencije za istrage i zaštitu i Obavještajno sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine,
- d) "kazneno - popravne ustanove" znače opremu i objekte u kojima borave, rade ili se obrazuju lica koja su, na osnovu važećih propisa, tamo upućena.
- (3) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (4) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupa suprotno stavu (3) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 9.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 8. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu gdje će se roba koristiti. U zahtjevu navodi i mjesto korištenja robe, a uz isti podnosi:
- a) specifikaciju robe po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od strane: korisnika oslobađanja, resornog ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine za korisnike oslobađanja iz entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, odnosno resornog ministarstva Bosne i Hercegovine za korisnike oslobađanja na nivou Bosne i Hercegovine,
 - b) potvrdu ministarstva finansija entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine za korisnike oslobađanja iz entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, odnosno potvrdu Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine za korisnike oslobađanja na nivou Bosne i Hercegovine, da robu u potpunosti finansira donator.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak D. Roba za deminiranje

Član 10.

(Roba za deminiranje)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba za deminiranje (član 207. tačka a) alineja 4) Zakona).

- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka:

- a) "roba za deminiranje" znači robu koju će organizacija iz tačke b) ovog stava koristiti za obavljanje poslova deminiranja, osim putničkog automobila,
 - b) "korisnik oslobađanja" je organizacija za deminiranje akreditirana u Bosni i Hercegovini u skladu sa propisima o deminiranju.
- (3) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (4) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupa suprotno stavu (3) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (5) Ne smatra se postupanje suprotno stavu (3) ovog člana davanje robe za deminiranje na upotrebu ili njeno trajno ustupanje organima civilne zaštite i vatrogastva iz člana 14. stav (3) tač. b), c) i d) ove odluke.

Član 11.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 10. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) dokaz o akreditaciji u Bosni i Hercegovini u skladu sa propisima o deminiranju,
 - b) specifikaciju robe po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja i Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina po zahtjevu iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na jedinstvenoj carinskoj ispravi ako se podnosi pisana (papirna) carinska deklaracija (u daljnjem tekstu: JCI).
- (3) Organ civilne zaštite i vatrogastva iz člana 14. stav (3) tač. b), c) i d) ove odluke kojem se, prije isteka roka iz člana 10. stava (3) ove odluke, trajno ustupa roba za deminiranje puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, dužan je, carinskom organu kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obaveza u vezi tog oslobađanja sa prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi specifikaciju robe koja se trajno ustupa, ovjerenu od strane prvobitnog korisnika oslobađanja.
- (4) Odluku po zahtjevu iz stava (3) ovog člana, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak E. Roba za projekte obnove i rekonstrukcije

Član 12.

(Roba za projekte obnove i rekonstrukcije)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba za projekte obnove i rekonstrukcije Bosne i Hercegovine, ako je

projekat usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i u potpunosti ga finansiraju donatori ili međunarodne banke za razvoj ili ga većim dijelom finansiraju strani donatori ili međunarodne banke za razvoj a manjim dijelom se finansira iz budžeta (član 207. tačka a) alineja 5) Zakona).

- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka, "roba" znači roba navedena u Carinskoj tarifi.
- (3) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (4) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupi suprotno stavu (3) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 13.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 12. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu gdje će se roba koristiti. U zahtjevu navodi i mjesto korištenja robe, a uz isti podnosi:
 - a) specifikaciju sve robe za predmetni projekat obnove i rekonstrukcije, po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja i nadležnog ministarstva Bosne i Hercegovine za projekte usvojene od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. U slučaju gdje nema nadležnog ministarstva, ovjeru specifikacije robe vrši Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine,
 - b) izuzetno od tačke a) ovog stava, za projekte obnove i rekonstrukcije usvojene od strane vlade entiteta do 31.12.2004. godine čija realizacija traje i poslije tog roka, ovjeru specifikacije robe vrši resorno ministarstvo entiteta,
 - c) potvrdu Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine da projekat u potpunosti finansiraju donatori ili međunarodne banke za razvoj ili ga većim dijelom finansiraju strani donatori ili međunarodne banke za razvoj a manjim dijelom se finansira iz budžeta za projekte usvojene od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, ovisno od situacije; odnosno potvrdu ministarstva finansija entiteta da projekat u cijelosti finansira donator ili međunarodna banka za razvoj za projekte usvojene od strane vlade entiteta do 31.12.2004. godine čija realizacija traje i poslije tog roka.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak F. Oprema za organe civilne zaštite i vatrogastva

Član 14.

(Oprema za organe civilne zaštite i vatrogastva)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se oprema za organe civilne zaštite i vatrogastva namijenjena zaštiti i spasavanju civilnog stanovništva (član 207. tačka a) alineja 6) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka, pod pojmom "oprema" podrazumijeva se:
 - a) odjeća i obuća civilne zaštite,
 - b) sredstva i oprema za RHB zaštitu,
 - c) intendanska oprema,
 - d) građevinsko - instalaterski alati,
 - e) ronilačko - spasilačka oprema i oprema za spasavanje na vodi i pod vodom,
 - f) prijevozna sredstva civilne zaštite sa pripadajućom opremom, osim putničkog automobila,
 - g) građevinske radne mašine s pripadajućom opremom,
 - h) radio komunikacijska i računarska oprema s pripadajućim dijelovima,
 - i) vatrogasna sredstva i oprema (sva zaštitna oprema: kompleti i odijela za ulazak u vatru, oprema za zaštitu organa za disanje, oprema za zaštitu od radioaktivnih materija, oprema za zaštitu pri hemijskim akcidentima; oprema za gašenje požara: oprema za gašenje požara vodom ili pjenom, prijenosni i prijevozni aparati za gašenje požara; oprema za penjanje: vatrogasne i mehaničke ljestve; oprema za spasavanje: vazdušni jastuci, spušnice, vatrogasna užad, konopci, "samospasioci"; tehnička oprema i alati: elektroizolacioni i elektro oprema, oprema za provjetravanje i ventilaciju, razvalna oprema, oprema za detekciju i doziometriju, oprema za vezu; vatrogasna vozila: komandna, tehnička, navalna, prateća, vatrogasne cisterne i kombinirana (sa automehaničkim ljestvama, hidrauličnom zglobnom platformom ili teleskopskom platformom)),
 - j) sredstva i oprema za prvu medicinsku pomoć,
 - k) sredstva i oprema za rad štaba civilne zaštite,
 - l) sredstva i oprema za rad operaciono - komunikacijskih centara,
 - m) sredstva i oprema za snabdijevanje,
 - n) sredstva i oprema za zaštitu i spasavanje životinja i namirnica životinjskog porijekla,
 - o) sredstva i oprema za spasavanje bilja i biljnih proizvoda,
 - p) sredstva i oprema za spasavanje sa visina,
 - r) sredstva i oprema za spasavanje iz ruševina,
 - s) sredstva i oprema za asanaciju terena,
 - t) sredstva i oprema za protivgradnu zaštitu,
 - u) sredstva i oprema za zaštitu na radu jedinica civilne zaštite,
 - v) sredstva i oprema za sječenje i bušenje,
 - z) sredstva i oprema za pronalaženje i uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS),
 - aa) letjelice za zaštitu i spasavanje i gašenje požara,
 - ab) sredstva i oprema za seizmologiju, hidrometeorologiju,
 - ac) sredstva i oprema za prihvata i smještaj ugroženog stanovništva.
- (3) U svrhu primjene ovog odjeljka, pod pojmom "organi civilne zaštite i vatrogastva", kao korisnika oslobađanja, podrazumijevaju se:
 - a) Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine,
 - b) Federalna uprava civilne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine,
 - c) Republička uprava civilne zaštite Republike Srpske,

- d) Odjel za javnu sigurnost ili drugi organ uprave Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koji je nadležan za zaštitu i spasavanje civilnog stanovništva,
 - e) kantonalne uprave civilne zaštite,
 - f) gradovi i općine (za potrebe vatrogastva i civilne zaštite),
 - g) dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasni savezi u entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.
- (4) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (5) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupa suprotno stavu (4) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (6) Ne smatra se postupanje suprotno stavu (4) ovog člana davanje opreme na upotrebu ili njeno trajno ustupanje organima civilne zaštite i vatrogastva iz stava (3) ovog člana, kao ni davanje opreme na upotrebu jedinicama i službama zaštite i spasavanja civilnog stanovništva koje formira korisnik oslobađanja iz stava (3) ovog člana.

Član 15.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za opremu iz člana 14. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je oprema prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja.
- (2) Uz zahtjev iz stava (1) ovog člana, korisnik oslobađanja podnosi:
- a) specifikaciju robe po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine,
 - b) korisnik oslobađanja iz člana 14. stav (3) tačka g) ove odluke, pored specifikacije robe iz tačke a) ovog stava, podnosi:
 - 1) dokaz o registraciji i
 - 2) izjavu da ima uspostavljenu knjigovodstvenu evidenciju koja omogućava efikasno provođenje carinskog nadzora nad upotrebom predmetne robe u skladu sa odredbama ovog odjeljka, te da će robu koristiti isključivo u svrhe za koje je odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina.
- (3) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.
- (4) Organ civilne zaštite i vatrogastva iz člana 14. stav (3) ove odluke kojem se, prije isteka roka iz člana 14. stav (4) ove odluke, trajno ustupa oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, dužan je, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obaveza u vezi tog oslobađanja sa prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:

- a) specifikaciju opreme koja se trajno ustupa, ovjerenu od strane prvobitnog korisnika oslobađanja,
 - b) ako je novi korisnik oslobađanja korisnik iz člana 14. stav (3) tačka g) ove odluke, pored specifikacije robe iz tačke a) ovog stava, podnosi:
 - 1) dokaz o registraciji i
 - 2) izjavu da ima uspostavljenu knjigovodstvenu evidenciju koja omogućava efikasno provođenje carinskog nadzora nad upotrebom predmetne robe u skladu sa odredbama ovog odjeljka, te da će robu koristiti isključivo u svrhe za koje je odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina.
- (5) Odluku po zahtjevu iz stava (4) ovog člana, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak G. Lična imovina fizičkog lica koje prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države

Član 16.

(Lična imovina fizičkog lica koje prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se lična imovina fizičkog lica koje prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države u Bosnu i Hercegovinu (član 207. tačka a) alineja 7) Zakona).
- (2) Korisnik oslobađanja može biti:
- a) državljanin Bosne i Hercegovine koji prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države,
 - b) strani državljanin koji prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države i ima odobren privremeni boravak u Bosni i Hercegovini od najmanje godinu dana.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se pod sljedećim uvjetima:
- a) da je korisnik oslobađanja prije prijenosa imao uobičajeno prebivalište izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine najmanje 12 mjeseci neprekidno,
 - b) da uvozi ličnu imovinu koja je bila u vlasništvu i koju je koristio u svom ranijem uobičajenom prebivalištu najmanje šest mjeseci prije dana prestanka uobičajenog prebivališta u drugoj državi. Rok od šest mjeseci ne odnosi se na kućne zalihe namirnica i drugu potrošnu robu,
 - c) da nije koristio oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina na uvoz lične imovine u prethodnih pet godina. Ovaj period računa se do dana podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, neovisno da li je u tom periodu pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ostvareno u skladu sa odredbama ove odluke ili u skladu s propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ove odluke,
 - d) da je lična imovina namijenjena za upotrebu u istu svrhu u Bosni i Hercegovini.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se za:
- a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan ili duhanske proizvode,
 - c) komercijalna prijevozna sredstva,
 - d) opremu i predmete koji se koriste u obavljanju djelatnosti ili zanimanja, osim prijenosne opreme primijenjenih i slobodnih zanimanja.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo za ličnu imovinu koja je prijavljena za puštanje u slobodan promet u roku od 12 mjeseci od dana kada je korisnik

- oslobađanja preseljenjem uspostavio prebivalište ili boravak u Bosni i Hercegovini. U slučaju iz stava (11) ovog člana navedeni rok od 12 mjeseci računa se od dana prvog puštanja lične imovine u slobodan promet.
- (6) Ako je datum iz izjave iz člana 17. stav (1) tačka a) alineja 3) ove odluke značajnije neusklađen (tri mjeseca i više) s datumima na dokumentima koji su podnijeti kao dokaz o uobičajenom prebivalištu u drugoj državi, nadležni carinski organ može zahtijevati od korisnika oslobađanja podnošenje dodatnih dokaza o datumu njegovog fizičkog preseljenja, na primjer dokaz o eventualnoj odjavi uobičajenog prebivališta u drugoj državi, o otkazivanju zakupa stambenog prostora, akt o prestanku zaposlenja, avionska ili druga prijevozna karta, ovjera ulaska u Bosnu i Hercegovinu u putnu ispravu žigom graničnog policijskog organa i slično.
- (7) Period prethodnog neprekidnog uobičajenog prebivališta u drugoj državi iz stava (3) tačka a) ovog člana za strane državljanke računa se do datuma odobravanja privremenog boravka u Bosni i Hercegovini, a rok za ostvarivanje prava na korištenje oslobađanja iz stava (5) ovog člana računa se od datuma odobravanja privremenog boravka u Bosni i Hercegovini.
- (8) Lična imovina može se pustiti u slobodan promet u više odvojenih pošiljki u roku iz stava (5) ovog člana.
- (9) Lična imovina puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 12 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet. Za privatno motorno vozilo i njegovu prikolicu, kamp kućicu, rekreacijsko plovilo i privatni avion taj rok iznosi 36 mjeseci.
- (10) Lična imovina puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupa suprotno stavu (9) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste lične imovine i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (11) Izuzetno od stava (5) ovog člana, na zahtjev korisnika oslobađanja, carinski organ iz člana 17. stav (2) ove odluke može odobriti oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina na ličnu imovinu iz stava (1) ovog člana prijavljenu za puštanje u slobodan promet i prije dana prestanka njegovog uobičajenog prebivališta u državi iz koje se namjerava preseliti, ako se pisanom izjavom obaveže da će se preseliti u roku šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva i položi osiguranje za plaćanje carinskog duga koji bi mogao nastati ako do preseljenja u odobrenom roku ne dođe. Period prethodnog vlasništva i korištenja lične imovine iz stava (3) tačka b) ovog člana računa se do dana prvog puštanja lične imovine u slobodan promet.
- Član 17.**
(Zahtjev i odluka)
- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za ličnu imovinu iz člana 16. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je lična imovina prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu prebivališta ili boravka korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) državljanin Bosne i Hercegovine:
- 1) potvrdu diplomatskog ili konzularnog predstavništva Bosne i Hercegovine u drugoj državi, kojom se potvrđuje period neprekidnog uobičajenog prebivališta u odnosnoj drugoj državi, ili drugi odgovarajući dokument,
 - 2) dokaz o prebivalištu u Bosni i Hercegovini ili prijava boravka u Bosni i Hercegovini,
 - 3) izjavu: o danu preseljenja u Bosnu i Hercegovinu, te da u periodu iz stava (3) tačka c) ovog člana nije koristio oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina na uvoz lične imovine i da će ličnu imovinu koristiti u istu svrhu u Bosni i Hercegovini, ovjerenu kod nadležnog organa,
 - 4) popis lične imovine koju uvozi,
 - 5) prema potrebi, na zahtjev carinskog organa, dokaz da je lična imovina bila u vlasništvu i da ju je koristio najmanje šest mjeseci prije prestanka uobičajenog prebivališta u drugoj državi,
- b) strani državljanin:
- 1) akt nadležnog organa o odobravanju privremenog boravka u Bosni i Hercegovini u periodu od najmanje godinu dana,
 - 2) dokumenta navedena u tački a) alineja 3), 4) i 5) ovog stava.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.
- Odjeljak H. Roba koja se uvozi povodom sklapanja braka**
Član 18.
(Roba koja se uvozi povodom sklapanja braka)
- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba koja se uvozi povodom sklapanja braka - svadbena oprema, predmeti domaćinstva i pokloni, novi ili korišteni, koji pripadaju fizičkom licu koje se radi sklapanja braka preseljava iz druge države u Bosnu i Hercegovinu (član 207. tačka a) alineja 8) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se i pokloni koji se uobičajeno daju prilikom sklapanja braka i koje lice koje ispunjava uvjete iz stava (1) ovog člana dobije od lica s uobičajenim prebivalištem u drugoj državi, s tim da vrijednost svakog pojedinačnog poklona koji se uvozi uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne smije biti veća od 2.000,00 konvertibilnih maraka.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo licu:
- a) čije je uobičajeno prebivalište bilo izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine u trajanju od najmanje 12 mjeseci neprekidno i
 - b) koje podnese dokaz o sklapanju braka.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo za robu koja je prijavljena za puštanje u slobodan promet:
- a) najranije dva mjeseca prije datuma utvrđenog za sklapanje braka, i
 - b) najkasnije četiri mjeseca nakon datuma sklapanja braka.
- (5) Ako je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prije sklapanja braka, korisnik oslobađanja mora položiti osiguranje za plaćanje carinskog duga koji bi mogao nastati ako do sklapanja braka ne dođe, odnosno ako carinskom organu koji je donio odluku o oslobađanju ne dostavi dokaz o sklapanju braka. Ako korisnik oslobađanja ne dostavi dokaz

o sklapanju braka, carinski organ naplaćuje uvozne dažbine na osnovu elemenata za obračun tih dažbina koji odgovaraju robi na prihvatanja carinske deklaracije iz člana 19. stav (1) ove odluke.

- (6) Roba se može pustiti u slobodan promet u nekoliko odvojenih pošiljki u roku iz stava (4) ovog člana.
- (7) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se za:
 - a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan i duhanske proizvode.
- (8) Roba puštena u slobodan promet uz oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 12 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (9) Roba puštena u slobodan promet uz oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupi suprotno stavu (8) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 19.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 18. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu boravka korisnika oslobođanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) dokaz o boravku u Bosni i Hercegovini,
 - b) dokaz o periodu neprekidnog uobičajenog prebivališta u državi iz koje se preseljava radi sklapanja braka,
 - c) popis robe koju uvozi,
 - d) dokaz o sklapanju braka ili o datumu utvrđenom za sklapanje braka, ovisno od situacije.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak I. Lična imovina naslijeđena u drugoj državi

Član 20.

(Lična imovina naslijeđena u drugoj državi)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se lična imovina koju državljanin Bosne i Hercegovine i strani državljanin stalno nastanjen u Bosni i Hercegovini naslijedi u drugoj državi (član 207. tačka a) alineja 9) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka, "lična imovina" znači ličnu imovinu iz člana 3. stav (1) tačka a) ove odluke koja predstavlja ostavštinu preminulog.
- (3) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se za:
 - a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan i duhanske proizvode,
 - c) komercijalna prijevozna sredstva,
 - d) opremu i predmete koji su služili za obavljanje djelatnosti ili zanimanja, osim prijenosne opreme primijenjenih i slobodnih zanimanja koja je služila za obavljanje profesije ili zanimanja preminulog lica,
 - e) zalihe sirovina i gotovih i polugotovih proizvoda,
 - f) životinje i zalihe namirnica koje su veće od količina razumno potrebnih za uobičajene porodične potrebe.

- (4) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo za ličnu imovinu prijavljenu za puštanje u slobodan promet najkasnije u roku od dvije godine od dana pravosnažnosti odluke o nasljeđivanju, u jednoj ili više odvojenih pošiljki. Carinski organ iz člana 21. stav (3) ove odluke, na zahtjev korisnika oslobođanja, može produžiti ovaj rok u slučaju nastupanja posebnih okolnosti na koje korisnik oslobođanja nije mogao uticati a koje su mu onemogućile uvoz u navedenom roku dok traju takve okolnosti (na primjer bolest nasljednika, nemogućnost stupanja u posjed naslijeđenih predmeta i slično).

Član 21.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina za ličnu imovinu iz člana 20. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je lična imovina prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe. Uz zahtjev podnosi:
 - a) pravosnažnu odluku nadležnog organa o nasljeđivanju lične imovine koju uvozi. Izuzetno, na naslijeđene predmete koje je ostavilac lično koristio (odjeća, obuća, posteljina, kuhinjsko posuđe i pribor, kozmetika, te druge manje kućne potrepštine), kao dokaz u smislu ove tačke može se podnijeti samo izvod iz matične knjige umrlih,
 - b) kada je korisnik oslobođanja pravno lice iz stava (2) ovog člana: dokaz iz tačke a) ovog stava i dokaz o registraciji njegove neprofitne djelatnosti u Bosni i Hercegovini.
- (2) Odredbe ovog člana primjenjuju se na odgovarajući način i na ličnu imovinu koju nasljedem stekne pravno lice koje se bavi neprofitnom djelatnošću i ima sjedište u Bosni i Hercegovini.
- (3) Odluka o oslobođanju od plaćanja uvoznih dažbina po zahtjevu iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak J. Školska oprema, obrazovni materijali i povezani predmeti domaćinstva

Član 22.

(Školska oprema, obrazovni materijali i povezani predmeti domaćinstva)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se školska oprema, obrazovni materijali i s tim povezani predmeti domaćinstva koji pripadaju učeniku ili studentu koji boravi u carinskom području Bosne i Hercegovine u svrhu školovanja ili studiranja i koji su namijenjeni za ličnu upotrebu tokom trajanja njegovog školovanja ili studija (član 207. tačka a) alineja 10) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka:
 - a) "učenik ili student" je lice koje je upisano u školsku ustanovu na području Bosne i Hercegovine da bi redovno pohađalo nastavu koja se u njoj nudi,
 - b) "oprema" znači odjeću, obuću i posteljinu,
 - c) "obrazovni materijali" znače predmete i instrumente (uključujući i prijenosne računare) koje učenik ili student uobičajeno koristi u svrhu njegovog školovanja ili studija.
- (3) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se najmanje jednom tokom školske godine.

Član 23.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 22. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi ulaznom carinskom uredu. Uz zahtjev podnosi:
 - a) dokaz o odobravanju boravka u Bosni i Hercegovini, izdat od nadležnog organa,
 - b) popis predmeta koje uvozi, koji popis sadrži i izjavu korisnika oslobađanja o namjeni uvoza predmeta,
 - c) dokaz da je korisnik oslobađanja upisan u školsku ustanovu u toku odnosno školske godine na području Bosne i Hercegovine.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina po zahtjevu iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke na zahtjevu.

Odjeljak K. Roba zanemarive vrijednosti

Član 24.

(Roba zanemarive vrijednosti)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba zanemarive vrijednosti sadržana u pošiljci poslanoj direktno iz druge države primaocu u Bosni i Hercegovini (član 207. tačka a) alineja 11) Zakona).
- (2) U svrhu primjene stava (1) ovog člana, "robom zanemarive vrijednosti" smatra se roba čija je ukupna vrijednost do 300,00 konvertibilnih maraka po pošiljci.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se za:
 - a) alkoholne proizvode,
 - b) parfeme i toaletne vode,
 - c) duhan i duhanske proizvode.

Član 25.

(Zahtjev i odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 24. ove odluke odobrava usmeno carinski ured kojem je roba predložena.

Odjeljak L. Pošiljke koje fizičko lice šalje drugom fizičkom licu

Član 26.

(Pošiljke koje fizičko lice šalje drugom fizičkom licu)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba nekomercijalnog karaktera sadržana u pošiljci koju besplatno šalje fizičko lice iz druge države fizičkom licu u Bosni i Hercegovini (član 207. tačka a) alineja 12) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka, "pošiljke nekomercijalnog karaktera" smatraju se povremene pošiljke koje sadrže isključivo robu namijenjenu ličnoj upotrebi ili upotrebi članova domaćinstva korisnika oslobađanja, koja po svojoj vrsti i količini ukazuje da se ne radi o komercijalnom karakteru i da ih je pošiljalac primaocu poslao besplatno.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina primjenjuje se na robu vrijednosti do 90,00 konvertibilnih maraka po pošiljci, u koju vrijednost se uključuje i vrijednost robe iz stava (5) ovog člana.
- (4) Ukoliko je ukupna vrijednost pošiljke veća od iznosa iz stava (3) ovog člana, a sadrži dva ili više predmeta, oslobađanje do tog iznosa odobrava se za one predmete za koje bi oslobađanje bilo odobreno da se uvoze odvojeno, s tim da se vrijednost pojedinačnog predmeta ne može podijeliti.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina količinski se ograničava, po pošiljci, za određenu robu kako slijedi:
 - a) duhan i duhanski proizvodi:
 - 1) do 50 cigareta ili 25 cigarilosa (cigarilosi su cigare težine do 3 grama po komadu) ili

- 2) 10 cigara ili 50 grama duhana za pušenje ili
 - 3) odgovarajuća proporcionalna kombinacija količine navedenih duhanskih proizvoda,
- b) alkohol i alkoholna pića:
 - 1) destilirana i žestoka alkoholna pića s učešćem alkohola većim od 22% volumena, nedenaturirani etilni alkohol s učešćem alkohola od 80% volumena i više: 1 litra, ili
 - 2) destilirana i žestoka alkoholna pića, aperitivi iz vina ili alkohola i slična pića s učešćem alkohola 22% volumena i manje, pjenušava i likerska vina: 1 litra ili odgovarajuća proporcionalna kombinacija količine navedenih pića, i
 - 3) ostalo vino: 2 litre,
 - c) parfemi do 50 ml ili toaletne vode do 250 ml.

Član 27.

(Zahtjev i odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 26. ove odluke odobrava usmeno carinski ured kojem je roba predložena.

Odjeljak M. Proizvodna sredstva i druga oprema koja se uvozi u svrhu prijenosa djelatnosti iz druge države

Član 28.

(Proizvodna sredstva i druga oprema koja se uvozi u svrhu prijenosa djelatnosti iz druge države)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se proizvodna sredstva i druga oprema koja pripada preduzeću koje definitivno prekida svoju djelatnost u drugoj državi i premješta se u carinsko područje Bosne i Hercegovine radi obavljanja slične djelatnosti (član 207. tačka a) alineja 13) Zakona).
- (2) Ako je preduzeće koje se premješta poljoprivredno imanje, životinje na njemu također se pri uvozu oslobađaju od plaćanja uvoznih dažbina.
- (3) U svrhu primjene ovog odjeljka, "preduzeće" znači neovisnu proizvodnu ili uslužnu privrednu jedinicu bez obzira na oblik organiziranja.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ograničeno je na proizvodna sredstva i drugu opremu koja je:
 - a) osim u posebnim opravdanim slučajevima, korištena u preduzeću najmanje 12 mjeseci do dana kada je preduzeće prestalo poslovati u državi iz koje je premjestilo svoju djelatnost,
 - b) namijenjena za korištenje u istu svrhu nakon premještanja u Bosnu i Hercegovinu,
 - c) odgovara vrsti djelatnosti i veličini odnosnog preduzeća.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se preduzeću čije je premještanje u carinsko područje Bosne i Hercegovine posljedica ili svrha preuzimanja od ili spajanja sa preduzećem sa sjedištem u carinskom području Bosne i Hercegovine ako nije osnovana nova djelatnost.
- (6) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se za:
 - a) prijevozna sredstva koja po svom karakteru ne predstavljaju sredstva za proizvodnju ili za uslužne djelatnosti,
 - b) zalihe svih vrsta namijenjenih za ljudsku potrošnju ili hranu za životinje,
 - c) goriva i zalihe sirovina ili gotovih proizvoda ili poluproizvoda,
 - d) životinje u vlasništvu trgovaca.
- (7) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo za proizvodna sredstva i drugu opremu koja je prijavljena za puštanje u slobodan promet u roku od 12 mjeseci od

- dana kada je preduzeće prestalo poslovati u drugoj državi iz koje je premjestilo svoju djelatnost.
- (8) Proizvodna sredstva i druga oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (9) Proizvodna sredstva i druga oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupa suprotno stavu (8) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (10) Odredbe ovog člana primjenjuju se na odgovarajući način i na proizvodna sredstva i drugu opremu koja pripada licu koje se bavi slobodnim profesijama i pravnom licu u neprofitnoj djelatnosti koje tu djelatnost iz druge države prenosi u carinsko područje Bosne i Hercegovine.

Član 29.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 28. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom su proizvodna sredstva i druga oprema prijavljeni za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- dokaz o prethodnom obavljanju registrirane privredne ili uslužne djelatnosti u drugoj državi iz koje je korisnik oslobađanja premjestio svoju djelatnost,
 - dokaz o danu prestanka obavljanja te djelatnosti u drugoj državi,
 - dokaz o registraciji slične djelatnosti u Bosni i Hercegovini,
 - popis upotrebljivanih proizvodnih sredstava i druge opreme koju uvozi, uz navođenje njihovog trgovačkog naziva, tarifne oznake i količine za svaku stavku pojedinačno, te ukupne vrijednosti robe koju uvozi,
 - dokaz da su proizvodna sredstva i druga oprema korištena u odnosnom preduzeću najmanje 12 mjeseci do dana kada je to preduzeće prestalo poslovati u drugoj državi.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak N. Proizvodi koje poljoprivrednici iz Bosne i Hercegovine dobiju na posjedima koji se nalaze u drugoj državi

Član 30.

(Proizvodi koje poljoprivrednici iz Bosne i Hercegovine dobiju na posjedima koji se nalaze u drugoj državi)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se poljoprivredni, stočarski, pčelarski, hortikulturni i šumski proizvodi dobiveni s posjeda koji se nalazi u pograničnom području susjedne države i koje je u vlasništvu ili posjedu poljoprivrednih proizvođača iz pograničnog područja Bosne i Hercegovine, kao i priplod i ostali proizvodi dobiveni od stoke porijeklom iz Bosne i Hercegovine koja se zbog poljskih radova, ispaše ili zimovanja nalazi na tim posjedima (član 207. tačka a) alineja 14) Zakona).

- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina stočarskih proizvoda odnosi se isključivo na stočarske proizvode dobivene od životinja porijeklom iz Bosne i Hercegovine, uključujući i životinje koje su u Bosni i Hercegovini puštene u slobodan promet.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ograničeno je na proizvode koji nisu podvrgnuti nikakvoj obradi osim one koja obično slijedi nakon žetve ili proizvodnje.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina može se odobriti samo za one proizvode koje u carinsko područje Bosne i Hercegovine unosi poljoprivredni proizvođač ili drugo lice u njegovo ime, u količinama koje odgovaraju veličini posjeda na kojem su dobiveni.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina primjenjuje se i na proizvode ribarske ili ribogojске djelatnosti koje ribari iz Bosne i Hercegovine obavljaju na jezerima ili vodenim putevima koji graniče sa Bosnom i Hercegovinom i drugom državom, kao i na proizvode lovačkih djelatnosti koje na tim jezerima ili vodenim putevima obavljaju sportisti iz Bosne i Hercegovine.

Član 31.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Ako sporazumom između Bosne i Hercegovine i susjedne države koji je u pitanju nije drugačije propisano, u svrhu oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 30. ove odluke, korisnik oslobađanja ulaznom carinskom uredu podnosi:
- popis proizvoda koje unosi. Popis sadrži i izjavu korisnika oslobađanja da su ti proizvodi dobiveni sa posjeda u njegovom vlasništvu ili posjedu, a koji se nalazi u pograničnom području susjedne države,
 - dokaz da ima zemlju u vlasništvu ili posjedu u pograničnom području susjedne države.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina donosi se u obliku zabilješke na popisu proizvoda iz stava (1) tačka a) ovog člana, osim ako nije drugačije propisano sporazumom iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak O. Sjeme, gnojivo i proizvodi za obrađivanje zemlje i usjevi koje unose poljoprivredni proizvođači iz drugih država

Član 32.

(Sjeme, gnojivo i proizvodi za obrađivanje zemlje i usjevi koje unose poljoprivredni proizvođači iz drugih država)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se sjeme, gnojivo i proizvodi za obrađivanje zemlje i usjevi namijenjeni za korištenje na posjedu koji se nalazi u carinskom području Bosne i Hercegovine i graniči sa drugom državom i koje je u vlasništvu ili posjedu poljoprivrednih proizvođača koje svoje glavno gazdinstvo imaju unutar druge države koje graniči sa carinskim područjem Bosne i Hercegovine (član 207. tačka a) alineja 15) Zakona).
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ograničeno je na količine potrebne za obradu posjeda.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina može se odobriti samo za sjeme, gnojivo ili druge proizvode koje u carinsko područje Bosne i Hercegovine unosi poljoprivredni proizvođač ili drugo lice u njegovo ime.

Član 33.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Ako sporazumom između Bosne i Hercegovine i susjedne države koji je u pitanju nije drugačije propisano, u svrhu oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 32. ove odluke, korisnik oslobađanja ulaznom carinskom uredu podnosi:

- a) popis robe koju unosi. Popis sadrži i izjavu korisnika oslobađanja da je ta roba potrebna za obradu zemlje u njegovom vlasništvu ili posjedu, a koji se nalazi u pograničnom području Bosne i Hercegovine,
 - b) dokaz da ima zemlju u vlasništvu ili posjedu u pograničnom području Bosne i Hercegovine.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina donosi se u obliku zabilješke na popisu robe iz stava (1) tačka a) ovog člana, osim ako nije drugačije propisano sporazumom iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak P. Roba koja se nalazi u ličnom prtljagu putnika

Član 34.

(Roba koja se nalazi u ličnom prtljagu putnika)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se lični prtljag putnika, te roba nekomercijalnog karaktera u ličnom prtljagu putnika koju putnici unose sa sobom iz druge države u propisanoj vrsti, količini i vrijednosti (član 207. tačka a) alineja 16) Zakona).
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se uz sljedeća količinska ograničenja po putniku i danu:
 - a) duhan i duhanski proizvodi:
 - 1) do 200 cigareta, ili
 - 2) do 100 cigarilosa (cigarilosi su cigare težine do 3 grama po komadu), ili
 - 3) do 50 cigara, ili do 250 grama duhana za pušenje, ili
 - 4) odgovarajuća proporcionalna kombinacija količine navedenih duhanskih proizvoda,
 - b) alkohol i alkoholna pića:
 - 1) s učešćem alkohola većim od 22% volumena, ili nenedaturirani etilni alkohol s učešćem alkohola od 80% volumena i više: 1 litra, ili
 - 2) s učešćem alkohola 22% volumena i manje: 2 litre, ili
 - 3) odgovarajuća proporcionalna kombinacija količine navedenog alkohola i pića,
 - c) mirno vino: 4 litre,
 - d) pivo: 16 litara.
- (3) Putnici do 17 godina nisu oslobođeni od plaćanja uvoznih dažbina na robu iz stava (2) ovog člana.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina na ostalu robu nekomercijalnog karaktera iz stava (1) ovog člana ograničava se na predmete u vrijednosti do 600,00 konvertibilnih maraka po putniku i danu, neovisno od vrste prijevoznog sredstva kojim putnik putuje.
- (5) U vrijednost robe iz stava (4) ovog člana ne uračunava se roba navedena u stavu (2) ovog člana.
- (6) Vrijednost ličnog prtljaga putnika, koji se uvozi privremeno, ili se uvozi ponovno nakon privremenog izvoza, i vrijednost lijekova neophodnih za lične potrebe putnika, ne uzima se u obzir za potrebe primjene oslobađanja navedenog u stavu (4) ovog člana.
- (7) Ako je vrijednost pojedinog predmeta koji se uvozi veća od vrijednosti iz stava (4) ovog člana, u svrhu ostvarivanja oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina, vrijednost takvog predmeta ne može se podijeliti, niti se njegova vrijednost može dijeliti na dva ili više lica.
- (8) Odredbe ovog člana ne odnose se na:
 - a) lice sa uobičajenim mjestom stanovanja u pograničnom području Bosne i Hercegovine i susjednih država,
 - b) radnika na granici ili u pograničnom području susjedne države,
 - c) posadu prijevoznog sredstva koje dolazi iz druge države.

- (9) Radnikom na granici ili u pograničnom području smatra se ono lice čiji uobičajeni poslovi zahtijevaju da tokom radnog dana prelazi na drugu stranu granice.
- (10) Ograničenje za lice iz stava (8) tač. a) i b) ovoga člana primjenjuje se u slučaju kada ova lica carinsku liniju prelaze sa pograničnom propusnicom.
- (11) Obim drugih oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina za lice iz stava (8) tačka a) ovoga člana regulira se bilateralnim međunarodnim sporazumom.

Član 35.

(Zahtjev i odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 34. ove odluke ulazni carinski ured odobrava usmeno.

Odjeljak R. Obrazovni, naučni i kulturološki materijali, naučni instrumenti i uređaji

Član 36.

- (Obrazovni, naučni i kulturološki materijali, naučni instrumenti i uređaji)
- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se obrazovni, naučni i kulturološki materijal naveden u Prilogu 1. koji čini sastavni dio ove odluke, bez obzira na to ko je primalac i za kakvu je upotrebu namijenjen (član 207. tačka a) alineja 17) Zakona).
 - (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se obrazovni, naučni i kulturološki materijal naveden u Prilogu 2. koji čini sastavni dio ove odluke (član 207. tačka a) alineja 17) Zakona), pod uvjetom da je namijenjen:
 - a) javnoj obrazovnoj, naučnoj ili kulturološkoj ustanovi ili organizaciji, ili
 - b) ustanovi ili organizaciji u kategorijama navedenim za svaki predmet u trećoj koloni Priloga 2. koji čini sastavni dio ove odluke, koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast prosvjete, nauke ili kulture dobila potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina.
 - (3) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se naučni instrumenti i uređaji koji nisu obuhvaćeni u stavu (2) ovog člana kada se uvoze isključivo u nekomercijalne svrhe u smislu stava (6) tačka b) ovog člana (član 207. tačka a) alineja 17) Zakona). To oslobađanje ograničeno je na naučne instrumente i uređaje koji se ne proizvode u Bosni i Hercegovini a namijenjeni su:
 - a) javnoj ustanovi čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili naučno istraživanje i onim organizacionim dijelovima javne ustanove čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili naučno istraživanje, ili
 - b) privatnoj ustanovi čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili naučno istraživanje i koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast prosvjete, nauke ili kulture dobila potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina.
 - (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina iz stava (3) ovog člana, isključivo u nekomercijalne svrhe u smislu stava (6) tačka b) ovog člana, primjenjuje se i na:
 - a) rezervne dijelove, komponente ili dodatke koji su posebno primjereni za naučne instrumente ili uređaje, pod uvjetom da se ti rezervni dijelovi, komponente ili dodaci ne proizvode u Bosni i Hercegovini i uvoze u isto vrijeme kada i ti instrumenti i uređaji ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za instrumente ili uređaje:

- 1) koji su prethodno već uvezeni uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, pod uvjetom da su ti instrumenti i uređaji još uvijek naučnog karaktera u trenutku podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za određene rezervne dijelove, komponente ili dodatke, ili
- 2) koji bi imali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina u trenutku podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za određene rezervne dijelove, komponente ili dodatke,
- b) alate koji će se koristiti za održavanje, provjeru, kalibraciju ili popravku naučnih instrumenata ili uređaja, pod uvjetom da se ti alati ne proizvode u Bosni i Hercegovini i da se uvoze u isto vrijeme kada i ti instrumenti i uređaji ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za instrumente i uređaje:
 - 1) koji su prethodno već uvezeni uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, pod uvjetom da su ti instrumenti i uređaji još uvijek naučnog karaktera u trenutku podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za alate, ili
 - 2) koji bi imali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina u trenutku podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za alate.
- (5) U svrhu primjene stava (4) tačka a) ovog člana, "dodaci" znače one proizvode koji su posebno osmišljeni za upotrebu zajedno sa određenim naučnim instrumentom ili uređajem u svrhu poboljšanja njegove efikasnosti i mogućnosti primjene.
- (6) U svrhu primjene st. (3) i (4) ovog člana:
 - a) "naučni instrument ili uređaj" je svaki instrument ili uređaj koji je zbog svojih objektivnih tehničkih karakteristika i rezultata koje postiže uglavnom ili isključivo pogodan za naučne djelatnosti,
 - b) smatra se da se "uvezen u nekomercijalne svrhe" primjenjuje na naučne instrumente ili uređaje namijenjene za upotrebu u neprofitne naučno-istraživačke ili obrazovne svrhe.
- (7) U svrhu primjene stava (6) tačka a) ovog člana, objektivnim tehničkim karakteristikama naučnog instrumenta ili uređaja smatraju se one karakteristike koje proizilaze iz konstrukcije tog instrumenta ili uređaja ili iz prilagođavanja standardnog instrumenta ili uređaja koje omogućava postizanje efikasnosti veće od one koju zahtijeva uobičajena industrijska ili komercijalna upotreba. Kada se na osnovu objektivnih tehničkih karakteristika nekog instrumenta ili uređaja ne može jasno utvrditi treba li se on smatrati naučnim instrumentom ili uređajem, provjerava se upotreba predmetnog instrumenta ili uređaja za koji se traži oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina. Ako se provjerom utvrdi da se predmetni instrument ili uređaj koristi u naučne svrhe, smatra se da je isti naučnog karaktera.
- (8) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se oprema koju u nekomercijalne svrhe u smislu stava (9) tačka b) ovog člana uvozi, ili se uvoz vrši u njeno ime, naučno-istraživačka ustanova ili organizacija sa sjedištem u drugoj državi, i to oprema:
 - a) namijenjena za upotrebu od strane članova ili predstavnika te ustanove ili organizacije ili uz njihov pristanak u kontekstu i u okviru sporazuma o naučnoj suradnji čija je svrha provođenje međunarodnih naučno - istraživačkih programa u naučno - istraživačkim ustanovama sa sjedištem u Bosni i Hercegovini, a koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast prosvjete, nauke ili kulture dobila odobrenje za navedenu svrhu koje sadrži: podatke o sporazumu koji je u pitanju, o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina,
 - b) koja ostaje u vlasništvu lica sa prebivalištem ili sjedištem izvan Bosne i Hercegovine tokom njegovog boravka u carinskom području Bosne i Hercegovine.
- (9) U svrhu primjene stava (8) ovog člana:
 - a) "oprema" su instrumenti i uređaji, uključujući njihove rezervne dijelove, komponente ili dodatke i alate koji se koriste za njihovo održavanje, kontrolu, kalibraciju ili popravak, koji se koriste u svrhu naučnog istraživanja,
 - b) smatra se da je oprema "uvezena u nekomercijalne svrhe" ako je namijenjena za upotrebu u svrhu naučnog istraživanja koje se obavlja u neprofitne svrhe.

Član 37.

(Zabrana otuđenja)

- (1) Roba iz člana 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa.
- (2) Ako se roba iz člana 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke, koja je puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa ustanovi ili organizaciji koja ima pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema navedenim odredbama, oslobađanje se može i dalje odobriti pod uvjetom da ta ustanova ili organizacija, od dana prijema, predmetnu robu koristi u svrhu koja joj daje pravo na to oslobađanje.
- (3) Osim u slučaju iz stava (2) ovog člana, roba iz člana 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojom se postupa suprotno odredbi stava (1) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (4) Ustanova ili organizacija iz člana 36. st. (2), (3) i (8) ove odluke koja prestane ispunjavati uvjete na osnovu kojih je ostvarila oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ili koja robu uvezenu uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina namjerava koristiti u svrhe koje nisu predviđene ovim članom, o tome obavještava nadležni carinski organ.
- (5) Roba iz člana 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke koja ostaje u posjedu ustanove ili organizacije koja prestane ispunjavati uvjete koji su joj dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (6) Roba koju ustanova ili organizacija koja koristi oslobađanje koristi u svrhe koje nisu predviđene odredbama ovog odjeljka podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada se počela upotrebljavati u druge svrhe,

a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

- (7) U slučaju iz stava (2) ovog člana, ustanova ili organizacija kojoj se roba iz člana 36. st. (2), (3) i (4) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, mora ispunjavati i obaveze navedene u članu 38. stav (2) tačka a) ove odluke.

Član 38.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 36. st. (2), (3) i (4) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje po navedenim odredbama uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja, odnosno prema mjestu predočenja robe u slučaju iz člana 36. stav (8) ove odluke.
- (2) Uz zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 36. st. (2), (3) i (4) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi:
 - a) izjavu o sljedećem:
 - 1) da će predmetnu robu otpremiti direktno na mjesto odredišta,
 - 2) da će predmetnu robu evidentirati u svoje knjigovodstvo,
 - 3) da će predmetnu robu koristiti isključivo u nekomercijalne svrhe u smislu člana 36. stav (6) tačka b) ove odluke, osim za robu iz člana 36. stav (2) ove odluke,
 - 4) da je upoznat s obavezama koje proizilaze iz predmetnog oslobađanja i da će iste ispunjavati, da će omogućiti svaku vrstu kontrole koju nadležni organ smatra potrebnom u svrhu provjere ispunjavanja uvjeta za predmetno oslobađanje i upotrebe robe u svrhe za koje je oslobođena od plaćanja uvoznih dažbina,
 - b) potvrdu iz člana 36. stav (2) tačka b) ili stav (3) tačka b) ove odluke, ovisno od situacije, ne stariju od šest mjeseci, osim u slučaju kada je roba namijenjena javnoj ustanovi ili organizaciji iz člana 36. stav (2) tačka a) i stav (3) tačka a) ove odluke,
 - c) potvrdu Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine da se predmetna roba ne proizvodi u Bosni i Hercegovini, za robu iz člana 36. st. (3) i (4) ove odluke,
 - d) u slučaju kada se roba iz člana 36. stav (4) ovog člana uvozi naknadno, podnosi i kopiju carinske deklaracije o puštanju u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina robe iz člana 36. stav (3) ove odluke,
 - e) kada se zahtjev odnosi na robu iz člana 36. stav (3) ove odluke, pored navedenog, zahtjev obavezno sadrži i sljedeće:
 - 1) precizan trgovački opis predmetnog instrumenta ili uređaja od strane proizvođača, objektivne tehničke karakteristike na osnovu kojih se instrument ili uređaj smatra naučnim i njegovu osmocičfrenu tarifnu oznaku Carinske tarife,
 - 2) naziv i adresu proizvođača i, ako je moguće, dobavljača,
 - 3) državu porijekla instrumenta ili uređaja,
 - 4) mjesto upotrebe instrumenta ili uređaja,
 - 5) preciznu upotrebu za koju je instrument ili uređaj namijenjen,
 - 6) vrijednost instrumenta,
 - 7) količinu predmetnog instrumenta ili uređaja, te

- f) u slučaju iz tačke e) ovog stava, uz zahtjev mora biti priložena i dokumentacija koja sadrži sve relevantne podatke o karakteristikama i tehničkim specifikacijama instrumenta ili uređaja.
- (3) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina na opremu iz člana 36. stav (8) ove odluke:
 - a) sadrži sljedeće podatke:
 - 1) precizan trgovački opis predmetne opreme, količinu, vrijednost i osmocičfrenu tarifnu oznaku Carinske tarife,
 - 2) državu porijekla i državu otpreme opreme,
 - 3) mjesto upotrebe opreme,
 - 4) upotrebu za koju je oprema namijenjena i trajanje njene upotrebe,
 - b) uz zahtjev, korisnik oslobađanja, podnosi sljedeće:
 - 1) izjavu da će predmetnu opremu koristiti isključivo u nekomercijalne svrhe u smislu člana 36. stav (9) tačka b) ove odluke,
 - 2) sporazum o naučnoj suradnji između naučno - istraživačke ustanove ili organizacije sa sjedištem u drugoj državi i u Bosni i Hercegovini,
 - 3) važeće odobrenje iz člana 36. stav (8) tačka a) ove odluke koje se odnosi na sporazum iz alineje 2) ove tačke.
- (4) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 36. stav (1) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje po navedenoj odredbi uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. U navedenom slučaju, odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (5) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana, ovisno od situacije.
- (6) U slučaju iz člana 37. stav (2) ove odluke, ustanova ili organizacija kojoj se roba iz člana 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa dužna je, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obaveza u vezi tog oslobađanja sa prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) ako se zahtjev odnosi na robu iz člana 36. st. (2), (3) i (4) ove odluke:
 - 1) dokumenta iz člana 38. stav (2) tač. a) i b) ove odluke,
 - 2) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - 3) kopiju prvobitne odluke o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina na predmetnu robu,
 - b) ako se zahtjev odnosi na opremu iz člana 36. stav (8) ove odluke on sadrži podatke iz stava (3) tačka a) ovog člana, a uz isti podnosi:
 - 1) dokumenta iz stava (3) tačka b) ovog člana,
 - 2) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - 3) kopiju prvobitne odluke o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina na predmetnu robu.

- (7) Odluku po zahtjevu iz stava (6) ovog člana, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak S. Laboratorijske životinje i biološke ili hemijske materije namijenjene za naučno istraživanje

Član 39.

(Laboratorijske životinje i biološke ili hemijske materije namijenjene za naučno istraživanje)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se životinje posebno pripremljene za laboratorijsku upotrebu za naučna istraživanja; biološke ili hemijske materije iz Priloga 3, koji čini sastavni dio ove odluke namijenjene isključivo naučnom istraživanju a koje se ne proizvode u Bosni i Hercegovini i uvoze se isključivo u nekomercijalne svrhe (član 207. tačka a) alineja 18) Zakona).
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ograničeno je na životinje te biološke ili hemijske materije koje su namijenjene:
 - a) javnoj ustanovi čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili naučno istraživanje ili onim organizacionim dijelovima javne ustanove čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili naučno istraživanje, ili
 - b) privatnoj ustanovi čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili naučno istraživanje i koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast nauke dobila potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina.

Član 40.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 39. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Uz zahtjev podnosi:
 - a) izjavu da robu uvozi isključivo u nekomercijalne svrhe za naučno istraživanje,
 - b) potvrdu iz člana 39. stav (2) tačka b) ove odluke, ne stariju od šest mjeseci, kada je roba namijenjena privatnoj ustanovi,
 - c) potvrdu uzgajivača da su životinje u pitanju posebno pripremljene za laboratorijsku upotrebu za naučna istraživanja i
 - d) potvrdu Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine da se odnosne biološke ili hemijske materije ne proizvode u Bosni i Hercegovini.
- (2) Odluka po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak T. Terapeutske supstance ljudskog porijekla i reagensi za određivanje krvne grupe i vrste tkiva

Član 41.

(Terapeutske supstance ljudskog porijekla i reagensi za određivanje krvne grupe i vrste tkiva)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se terapeutske supstance ljudskog porijekla, reagensi za određivanje krvne grupe i reagensi za određivanje vrste tkiva, namijenjeni za upotrebu isključivo u nekomercijalne medicinske ili naučne svrhe (član 207. tačka a) alineja 19) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka:

- a) "terapeutske supstance ljudskog porijekla" znače ljudsku krv i njene derivate (cijela ljudska krv, suha ljudska plazma, ljudski albumin i stabilne otopine proteina ljudske plazme, ljudski imunoglobulin i ljudski fibrinogen),
 - b) "reagensi za određivanje krvnih grupa" znače sve reagensne, bili oni ljudskog, životinjskog, biljnog ili drugog porijekla, koji služe za određivanje krvnih grupa i za otkrivanje nepodudarnosti krvi,
 - c) "reagensi za određivanje vrste tkiva" znače sve reagensne, bili oni ljudskog, životinjskog, biljnog ili drugog porijekla, koji se koriste za određivanje vrste ljudskog tkiva.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ograničava se na robu:
 - a) namijenjenu ustanovi ili laboratoriji koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast zdravstva dobila potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina,
 - b) koju prati potvrda o usklađenosti koju je izdao nadležni organ u državi izvoza, te
 - c) da se roba isporučuje u posudama koje nose posebnu etiketu za njihovo prepoznavanje.
 - (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odnosi se i na posebnu ambalažu neophodnu za prijevoz terapeutskih supstanci ili reagensa za određivanje krvne grupe ili vrste tkiva, kao i na sve rastvore i pribor potreban za njihovu upotrebu, ako se nalaze u pošiljci.

Član 42.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 41. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Uz zahtjev podnosi:
 - a) izjavu da predmetne terapeutske supstance ljudskog porijekla i reagensne za određivanje krvne grupe i vrste tkiva uvozi isključivo u nekomercijalne medicinske ili naučne svrhe,
 - b) potvrdu iz člana 41. stav (3) tačka a) ove odluke, ne stariju od šest mjeseci,
 - c) potvrdu o usklađenosti izdatu od nadležnog organa u državi izvoza.
- (2) Odluka po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak U. Instrumenti i uređaji namijenjeni za medicinsko istraživanje, medicinsko dijagnosticiranje ili liječenje

Član 43.

(Instrumenti i uređaji namijenjeni za medicinsko istraživanje, medicinsko dijagnosticiranje ili liječenje)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se instrumenti i uređaji namijenjeni za medicinsko istraživanje, medicinsko dijagnosticiranje ili liječenje koje dobrotvorne ili neprofitne organizacije ili fizička lica doniraju zdravstvenim ustanovama, bolničkim odjeljenjima ili ustanovama za medicinsko istraživanje ili koje su te zdravstvene ustanove, bolnice ili ustanove za medicinsko istraživanje kupile sredstvima koje je u cjelini obezbijedila dobrotvorna ili humanitarna organizacija ili uz pomoć dobrovoljnih

- priloga, kao i na njihove rezervne dijelove i komponente ili pribor i alate koji se koriste za njihovo održavanje, provjeru, kalibraciju ili popravku (član 207. tačka a) alineja 20) Zakona).
- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se pod uvjetom da je utvrđeno da:
- donacija odnosnih instrumenata ili uređaja ne skriva nikakvu komercijalnu namjeru donatora, i
 - donator nije ni na koji način povezan sa proizvođačem instrumenata ili uređaja za koje se traži oslobođanje.
- (3) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina, pod istim uvjetima, primjenjuje se i na:
- rezervne dijelove, komponente ili pribor (dodatke) koji su posebno primjereni za instrumente i uređaje iz stava (1) ovog člana, pod uvjetom da se ti rezervni dijelovi, komponente ili pribor uvoze u isto vrijeme kada i ti instrumenti i uređaji ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za instrumente ili uređaje koji su prethodno već uvezeni uz oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina,
 - alate koji se koriste za održavanje, provjeru, kalibraciju ili popravku instrumenata ili uređaja, pod uvjetom da se ti alati uvoze u isto vrijeme kada i ti instrumenti i aparati ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za instrumente ili uređaje koji su prethodno već uvezeni uz oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina.
- (4) U svrhu primjene ovog člana, u pogledu pozajmljivanja, iznajmljivanja ili ustupanja robe oslobođene od plaćanja uvoznih dažbina po ovom članu, korisnika oslobođanja i zabrane otuđenja, član 37. i član 38. st. (6) i (7) ove odluke primjenjuju se na odgovarajući način.

Član 44.**(Zahtjev i odluka)**

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 43. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobođanja. Zahtjev sadrži sljedeće podatke:
- precizan trgovački opis instrumenta ili uređaja od strane proizvođača i njegovu osmociifrenu tarifnu oznaku Carinske tarife,
 - naziv i adresu proizvođača i, ako je moguće, dobavljača,
 - državu porijekla instrumenta ili uređaja,
 - mjesto upotrebe instrumenta ili uređaja,
 - upotrebu za koju je instrument ili uređaj namijenjen,
 - ime ili naziv i adresu stranog donatora,
 - tač. a) do f) ovog stava primjenjuje se na odgovarajući način i na robu iz člana 43. stav (3) ove odluke.
- (2) Uz zahtjev iz stava (1) ovog člana, korisnik oslobođanja podnosi:
- izjavu:
 - da će uvezenu robu koristiti isključivo za medicinsko istraživanje, medicinsko dijagnostikovanje ili liječenje i
 - da donacija nema nikakvu komercijalnu namjeru donatora i da donator nije ni na koji način povezan sa proizvođačem predmetne donirane opreme,
 - akt o donaciji predmetne robe ili dokaz da je roba kupljena od doniranih novčanih sredstava,
 - potvrdi ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast zdravstva koja sadrži: podatke o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i

- količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina, ne stariju od šest mjeseci,
- d) u slučaju kada se roba iz člana 43. stav (3) ove odluke uvozi naknadno, podnosi i kopiju carinske deklaracije po kojoj je roba iz člana 43. stav (1) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina.
- (3) Odluku po zahtjevu za oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak V. Referentne supstance za kontrolu kvaliteta medicinskih proizvoda**Član 45.****(Referentne supstance za kontrolu kvaliteta medicinskih proizvoda)**

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobođaju se uzorci referentnih supstanci koje je odobrila Svjetska zdravstvena organizacija za kontrolu kvaliteta materijala koji se koriste u proizvodnji medicinskih proizvoda (član 207. tačka a) alineja 21) Zakona).
- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se pod uvjetom da ih uvozi lice kojem je organ nadležan za nadzor i kontrolu proizvodnje medicinskih proizvoda, uz prethodnu provjeru ispunjenosti uvjeta iz stava (1) ovog člana, izdao potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina.

Član 46.**(Zahtjev i odluka)**

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 45. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe. Uz zahtjev podnosi:
- izjavu da će uvezenu robu koristiti isključivo za kontrolu kvaliteta materijala koji se koriste u proizvodnji medicinskih proizvoda,
 - potvrdi iz člana 45. stav (2) ove odluke, ne stariju od šest mjeseci.
- (2) Odluka po zahtjevu iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak Z. Farmaceutski proizvodi koji se koriste na međunarodnim sportskim događajima**Član 47.****(Farmaceutski proizvodi koji se koriste na međunarodnim sportskim događajima)**

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobođaju se farmaceutski proizvodi za ljudsku ili veterinarsku medicinsku upotrebu za ljude ili životinje koji dolaze iz drugih država radi učešća na međunarodnim sportskim događajima organiziranim u carinskom području Bosne i Hercegovine (član 207. tačka a) alineja 22) Zakona).
- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se za količine potrebne za zadovoljavanje njihovih potreba na međunarodnim sportskim događajima tokom njihovog boravka u carinskom području Bosne i Hercegovine.

Član 48.**(Zahtjev i odluka)**

- (1) U svrhu oslobođanja od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 47. ove odluke, ulaznom carinskom uredu podnosi se:

- a) potvrda organizatora međunarodnog sportskog događaja u Bosni i Hercegovini koji je u pitanju, koja sadrži naziv, mjesto i vrijeme trajanja tog događaja i popis učesnika,
 - b) izjava sportiste ili vlasnika životinje da je potrebna upotreba predmetnih farmaceutskih proizvoda za zadovoljavanje njihovih potreba za vrijeme boravka u Bosni i Hercegovini, sa podacima o vrsti i količini tih proizvoda.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina donosi se u obliku zabilješke na izjavi iz stava (1) tačka b) ovog člana.

Odjeljak AA. Roba za humanitarne organizacije

Član 49.

(Roba za humanitarne organizacije)

- (1) U mjeri u kojoj ne dovodi do zloupotrebe ili većih poremećaja u konkurenciji, od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se sljedeće:
- a) roba koja zadovoljava osnovne potrebe ljudi (hrana, lijekovi, odjeća, obuća, sredstva higijene i posteljina) koju uvoze registrirane humanitarne organizacije radi besplatne podjele u humanitarne svrhe licima kojima je prijeko potrebna pomoć zbog stanja u kojem se nalaze, a koju bez ikakve komercijalne namjere besplatno šalju lica ili organizacije registrirane izvan Bosne i Hercegovine,
 - b) oprema i uredski materijal koje lica ili organizacije registrirane izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine, bez ikakve komercijalne namjere pošiljaoca, besplatno šalju registriranim humanitarnim organizacijama isključivo za obavljanje njihove djelatnosti (član 207. tačka a) alineja 23) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka:
- a) "humanitarnom organizacijom" smatra se organizacija registrirana kod nadležnog organa u Bosni i Hercegovini za obavljanje humanitarne djelatnosti. Humanitarnom organizacijom, bez upisa u registar humanitarnih organizacija, u slučaju kada pruža humanitarnu pomoć, smatra se i vjerska zajednica koja ima organizirano pružanje humanitarne pomoći,
 - b) "oprema" znači vozila hitne pomoći i specijalna vozila za prijevoz invalidnih lica, informatička oprema neophodna za rad humanitarne organizacije, šatori, montažne kuće, pokrivači, nosila, pokretne kuhinje sa priborom i slično, koja ne može biti podijeljena bespovratno, nego mora ostati u vlasništvu humanitarne organizacije.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se za:
- a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan i duhanske proizvode,
 - c) kahvu i čaj,
 - d) motorna vozila, osim vozila hitne pomoći i specijalnih vozila za prijevoz invalidnih lica.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo humanitarnoj organizaciji koja ima uspostavljene knjigovodstvene procedure koje nadležnim organima omogućavaju nadzor njihovog poslovanja i koje nude sve garancije koje se smatraju neophodnim.

Član 50.

(Zabrana otuđenja)

- (1) Humanitarna organizacija kojoj je odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina u skladu sa članom 49. ove odluke ne može robu prodati ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu,

u залог, na pozajmicu, koristiti u svrhe koje su različite od onih za koje je odobreno oslobađanje ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa.

- (2) Ako se roba iz člana 49. stav (1) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa humanitarnoj organizaciji koja ima isto pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema članu 49. ove odluke oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da ta humanitarna organizacija predmetnu robu koristi u svrhu koja joj daje pravo na to oslobađanje.
- (3) Osim u slučaju iz stava (2) ovog člana, roba iz člana 49. stav (1) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina a sa kojom se postupi suprotno stavu (1) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (4) Humanitarna organizacija koja prestane ispunjavati uvjete koji su joj dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ili koja robu puštenu u slobodan promet bez plaćanja uvoznih dažbina namjerava koristiti u svrhe koje nisu predviđene ovim članom o tome obavještava nadležni carinski organ.
- (5) Roba koja ostaje u posjedu humanitarne organizacije koja prestane ispunjavati uvjete koji su joj dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (6) Roba koju humanitarna organizacija koja je korisnik oslobađanja koristi u svrhe koje nisu predviđene ovim članom podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada se počela upotrebljavati u druge svrhe, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 51.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 49. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe.
- (2) Uz zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 49. stav (1) tačka a) ove odluke, korisnik oslobađanja podnosi:
 - a) dokaz da je registriran kao humanitarna organizacija, a za vjersku zajednicu dokaz da ima organizirano pružanje humanitarne pomoći,
 - b) dokaz da se roba šalje besplatno, sa specifikacijom robe,
 - c) izjavu:
 - 1) da ima uspostavljenu knjigovodstvenu evidenciju o krajnjim korisnicima robe i načinu pružanja humanitarne pomoći, koja omogućava efikasno provođenje carinskog nadzora nad upotrebom predmetne robe u skladu sa ovim članom i
 - 2) da je roba koju uvozi, suglasno pravilima humanitarne organizacije, namijenjena isključivo za besplatnu podjelu licima iz člana 49. stav (1) tačka a) ove odluke.
- (3) Uz zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za opremu i uredski materijal iz člana 49. stav (1) tačka b) ove odluke, korisnik oslobađanja podnosi:
 - a) dokaz iz stava (2) tačka a) ovog člana,

- b) dokaz da se oprema i uredski materijal šalju besplatno, sa specifikacijom te robe,
- c) izjavu:
 - 1) da ima uspostavljenu knjigovodstvenu evidenciju koja omogućava efikasno provođenje carinskog nadzora nad upotrebom predmetne robe uvezene uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina u skladu sa ovim članom,
 - 2) da će opremu i uredski materijal koristiti isključivo za obavljanje registrirane humanitarne djelatnosti.
- (4) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 49. stav (1) tačka a) ove odluke donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (5) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 49. stav (1) tačka b) ove odluke, kao i u slučaju kada je istom carinskom deklaracijom prijavljena roba iz člana 49. stav (1) tačka a) i tačka b) ove odluke, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.
- (6) U slučaju iz člana 50. stav (2) ove odluke, humanitarna organizacija kojoj se roba iz člana 49. stav (1) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa dužna je, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obaveza u vezi tog oslobađanja sa prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) dokaz iz stava (2) tačka a) ovog člana,
 - b) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu besplatno pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - c) kopiju prvobitne odluke o oslobađanju na predmetnu robu,
 - d) izjavu iz stava (2) tačka c) i/ili stava (3) tačka c) ovog člana, ovisno od situacije.
- (7) Odluku po zahtjevu iz stava (6) ovog člana, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak AB. Roba za potrebe slijepih lica

Član 52.

(Roba za potrebe slijepih lica)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba koja je posebno izrađena za obrazovanje, naučni ili kulturni razvoj slijepih lica, a koju uvoze slijepa lica za ličnu upotrebu, ili ustanove ili organizacije ili udruženje slijepih lica koji se bave obrazovanjem slijepih lica ili pružanjem pomoći slijepim licima, a koja je navedena u Prilogu 4. koji čini sastavni dio ove odluke (član 207. tačka a) alineja 24) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba koja je posebno izrađena za obrazovanje, naučni ili kulturni razvoj slijepih lica, a koja je navedena u Prilogu 5. koji čini sastavni dio ove odluke (član 207. tačka a) alineja 24) Zakona), pod uvjetom da je uvozi:
 - a) slijepo lice za ličnu upotrebu, ili
 - b) ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica, koji se bave obrazovanjem slijepih lica ili pružanjem pomoći slijepim licima, a koji su od organa entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast rada i socijalne zaštite dobili potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i

količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina.

- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina iz stava (2) ovog člana primjenjuje se i na rezervne dijelove, komponente ili dodatke koji su posebno napravljeni za navedenu robu, te na alate koji će se koristiti za održavanje, kalibraciju ili popravku te robe, pod uvjetom da se ti rezervni dijelovi, komponente, dodaci ili alati uvoze u isto vrijeme kada i ta roba ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za robu koja je prethodno već uvezena uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ili da bi roba imala pravo na oslobađanje u trenutku kada se to oslobađanje traži za predmetne rezervne dijelove, komponente ili dodatke i alate.
- (4) U svrhu iz stava (3) ovog člana, "dodaci" znače predmete koji su posebno napravljeni za upotrebu zajedno sa određenim proizvodom u svrhu poboljšanja njegove efikasnosti ili mogućnosti primjene.
- (5) St. (3) i (4) ovog člana, član 53. i član 54. st. (1), (2), (6) i (7) ove odluke ne primjenjuju se na robu iz stava (1) ovog člana.

Član 53.

(Zabrana otuđenja)

- (1) Roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina u skladu sa članom 52. ove odluke uvezlo slijepo lice, ne može se prodati ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe od onih koje su navedene u tim odredbama ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa, do isteka roka od 12 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (2) Ako se roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina uvezlo slijepo lice, u roku iz stava (1) ovog člana pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa slijepom licu, ustanovi, organizaciji ili udruženju slijepih lica koji imaju pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema članu 52. ove odluke, oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da to lice, ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica, od dana prijema, predmetnu robu koristi u svrhu koja joj daje pravo na to oslobađanje.
- (3) Osim u slučaju iz stava (2) ovog člana, roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina uvezlo slijepo lice a sa kojom se postupa suprotno stavu (1) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (4) Robu koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina uvezla ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica, ta ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica može pozajmiti, iznajmiti ili ustupiti, uz plaćanje ili besplatno, na neprofitnoj osnovi slijepim licima sa kojima se bave, bez plaćanja uvoznih dažbina. Zajam, iznajmljivanje ili ustupanje ne može se izvršiti pod uvjetima koji su drugačiji od navedenih, osim ako je o tome prethodno obaviješten nadležni carinski organ.
- (5) Ako se roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina u skladu sa članom 52. ove odluke uvezla ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica, prije isteka roka iz stava (6) ovog člana, pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa slijepom licu, ustanovi, organizaciji ili udruženju slijepih lica koji imaju pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema članu 52. ove odluke, oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da to lice, ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica, od dana prijema, predmetnu robu koristi u svrhu koja joj daje pravo na to oslobađanje.

- (6) Osim u slučaju iz st. (4) i (5) ovog člana, roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina uvezla ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica ne može se prodati ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugome na upotrebu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet. Ta roba sa kojom se postupa suprotno navedenom podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (7) Ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica koji, prije isteka roka iz stava (6) ovog člana, prestaju ispunjavati uvjete koji su im dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ili koji robu uvezenu uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina namjeravaju koristiti u svrhe koje nisu predviđene ovim članom, o tome obavješćavaju nadležni carinski organ.
- (8) Roba koja ostaje u posjedu ustanove, organizacije ili udruženja slijepih lica koji, prije isteka roka iz stava (6) ovog člana, prestaju ispunjavati uvjete koji su im dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (9) Roba koju ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica koji, prije isteka roka iz stava (6) ovog člana, koriste u svrhe koje nisu predviđene ovim članom podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada se počela upotrebljavati u druge svrhe, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (10) U slučaju iz stava (5) ovog člana, ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica kojima se pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa predmet koji će koristiti slijepa lica, od dana prijema predmeta, moraju ispunjavati obaveze iz člana 54. stav (1) tačka b) alineja 3) i stav (2) ove odluke.
- Član 54.
(Zahtjev i odluka)
- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 52. st. (2) i (3) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu prebivališta, odnosno sjedišta korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) ako je korisnik oslobađanja slijepo lice: dokaz nadležne zdravstvene ustanove da se radi o slijepom licu,
- b) ako je korisnik oslobađanja ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica koji se bave obrazovanjem ili pružanjem pomoći slijepim licima:
- 1) dokaz o registraciji,
- 2) potvrdu iz člana 52. stav (2) tačka b) ove odluke, ne stariju od šest mjeseci i
- 3) izjavu sačinjenu u skladu sa stavom (2) ovog člana,
- c) u slučaju kada se roba iz člana 52. stav (3) ove odluke uvozi naknadno, podnosi i kopiju carinske deklaracije po kojoj je roba iz člana 52. stav (2) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina.
- (2) Izjava korisnika oslobađanja iz stava (1) tačka b) alineja 3) ovog člana mora sadržavati sljedeće:
- a) da će predmetnu robu otpremiti direktno na mjesto odredišta,
- b) da će predmetnu robu evidentirati u svoje knjigovodstvo,
- c) da će predmetnu robu isključivo koristiti za upotrebu, odnosno za obrazovanje i pružanje pomoći slijepim licima,
- d) da je upoznat sa obavezama koje proizilaze iz predmetnog oslobađanja i da će iste ispunjavati,
- e) da će omogućiti svaku vrstu kontrole koju nadležni organ smatra potrebnom u svrhu provjere ispunjavanja uvjeta za predmetno oslobađanje i upotrebe robe u svrhe za koje je oslobođena od plaćanja uvoznih dažbina.
- (3) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 52. stav (1) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje po navedenoj odredbi uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Ovisno ko je korisnik oslobađanja, uz zahtjev podnosi:
- a) ako je korisnik oslobađanja slijepo lice: dokaz nadležne zdravstvene ustanove da se radi o slijepom licu,
- b) ako je korisnik oslobađanja ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica koji se bave obrazovanjem ili pružanjem pomoći slijepim licima: dokaz o registraciji.
- (4) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 52. st. (1), (2) i (3) ove odluke po zahtjevu slijepog lica za ličnu upotrebu donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (5) Odluku o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 52. st. (2) i (3) ove odluke po zahtjevu ustanove ili organizacije ili udruženja slijepih lica koji se bave obrazovanjem slijepih lica ili pružanjem pomoći slijepim licima, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana; a za robu iz člana 52. stav (1) ove odluke uvozni carinski ured nadležan prema mjestu predočenja robe u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (6) U slučaju iz člana 53. st. (2), (4) i (5) ove odluke, slijepo lice, ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica kojima se, prije isteka roka zabrane otuđenja od 12 mjeseci odnosno 36 mjeseci, roba pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa dužni su, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obaveza u vezi tog oslobađanja sa prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) ako je korisnik oslobađanja slijepo lice:
- 1) dokaz nadležne zdravstvene ustanove da se radi o slijepom licu,
- 2) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
- 3) kopiju prvobitne odluke o oslobađanju na predmetnu robu,

- b) ako je korisnik oslobađanja ustanova, organizacija ili udruženje slijepih lica koji se bave obrazovanjem ili pružanjem pomoći slijepim licima:
 - 1) dokumenta iz stava (1) tačka b) ovog člana,
 - 2) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - 3) kopiju prvobitne odluke o oslobađanju na predmetnu robu.
- (7) Odluku po zahtjevu iz stava (6) ovog člana, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak AC. Roba za potrebe drugih hendikepiranih lica

Član 55.

(Roba za potrebe drugih hendikepiranih lica)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba koja je posebno izrađena i prilagođena za obrazovanje, naučni ili kulturni razvoj fizički i mentalno hendikepiranih lica, koju uvozi hendikepirano lice za ličnu upotrebu, ili ustanove, organizacije ili udruženja koji se bave obrazovanjem hendikepiranih lica ili pružanjem pomoći hendikepiranim licima (član 207. tačka a) alineja 25) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog člana, "roba posebno izrađena i prilagođena" su predmeti koji omogućavaju hendikepiranim licima kompenzaciju njihovih fizičkih ili mentalnih nedostataka, ili im omogućavaju ponovno uspostavljanje njihovih društvenih aktivnosti (predmeti posebno prilagođeni za zabavu i igru hendikepiranih lica), a istovremeno, zahvaljujući svojoj konstrukciji i naknadnoj adaptaciji, posjeduju tehničke karakteristike koje ih čine upotrebljivim isključivo za hendikepirana lica.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina primjenjuje se i na rezervne dijelove, komponente ili dodatke posebno napravljene za navedenu robu, te na alate koji će se koristiti za održavanje, kalibraciju ili popravku te robe, pod uvjetom da se ti rezervni dijelovi, komponente, dodaci ili alati uvoze u isto vrijeme kada i ta roba ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za robu koja je prethodno već uvezena uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ili da bi roba imala pravo na oslobađanje u trenutku kada se to oslobađanje traži za odnosne rezervne dijelove, komponente ili dodatke i alat.
- (4) U svrhu primjene stava (3) ovog člana, "dodaci" znače predmete koji su posebno osmišljeni za upotrebu zajedno sa određenim proizvodom u svrhu poboljšanja njegove efikasnosti ili mogućnosti primjene.
- (5) Roba iz st. (1) i (3) ovog člana oslobođena je od plaćanja uvoznih dažbina pod uvjetom da se ne proizvodi u Bosni i Hercegovini, osim kada istu uvozi hendikepirano lice za ličnu upotrebu.
- (6) U svrhu primjene ovog člana, u pogledu pozajmljivanja, iznajmljivanja ili ustupanja robe oslobođene od plaćanja uvoznih dažbina po ovom članu, korisnika oslobađanja i zabrane otuđenja, član 53. i član 54. st. (6) i (7) ove odluke primjenjuju se na odgovarajući način.

Član 56.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 55. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu prebivališta, odnosno sjedišta korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:

- a) ako je korisnik oslobađanja hendikepirano lice: dokaz nadležne zdravstvene ustanove da se radi o hendikepiranom licu,
- b) ako je korisnik oslobađanja ustanova, organizacija ili udruženje koji se bave obrazovanjem hendikepiranih lica ili pružanjem pomoći hendikepiranim licima:
 - 1) dokaz o registraciji,
 - 2) potvrdu od organa entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast rada i socijalne zaštite, koja sadrži: podatke o statusu primaoca, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina, ne stariju od šest mjeseci,
 - 3) potvrdu Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine da se predmetna roba ne proizvodi u Bosni i Hercegovini,
 - 4) izjavu sačinjenu u skladu sa stavom (2) ovog člana,
- c) u slučaju kada se roba iz člana 55. stav (3) ove odluke uvozi naknadno, podnosi i kopiju carinske deklaracije po kojoj je roba iz člana 55. stav (1) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina.
- (2) Kada se zahtjev iz stava (1) ovog člana odnosi na robu iz člana 55. stav (1) ove odluke isti sadrži i sljedeće informacije:
 - a) ako zahtjev podnosi ustanova, organizacija ili udruženje koji se bave obrazovanjem hendikepiranih lica ili pružanjem pomoći hendikepiranim licima:
 - 1) precizan trgovački opis proizvoda od strane proizvođača, objektivne tehničke karakteristike proizvoda na osnovu kojih se može identifikovati da je isti posebno namijenjen za obrazovanje, naučni ili kulturni razvoj hendikepiranog lica, te njegovu osmocifretnu tarifnu oznaku Carinske tarife,
 - 2) naziv i adresu proizvođača i, ako je moguće, dobavljača,
 - 3) državu porijekla proizvoda,
 - 4) mjesto upotrebe proizvoda,
 - 5) preciznu upotrebu za koju je proizvod namijenjen,
 - 6) vrijednost proizvoda,
 - 7) količinu predmetnog proizvoda, te
 - 8) mora biti priložena dokumentacija koja sadrži sve relevantne podatke o karakteristikama i tehničkim specifikacijama proizvoda,
 - b) ako zahtjev podnosi hendikepirano lice:
 - 1) precizan trgovački opis proizvoda od strane proizvođača, objektivne tehničke karakteristike proizvoda na osnovu kojih se može identifikovati da je isti posebno namijenjen za obrazovanje, naučni ili kulturni razvoj hendikepiranog lica,
 - 2) naziv i adresu proizvođača i, ako je moguće, dobavljača,
 - 3) državu porijekla proizvoda,
 - 4) vrijednost i količinu proizvoda koji je u pitanju.
- (3) Izjava korisnika oslobađanja iz stava (1) tačka b) alineja 4) ovog člana mora sadržavati sljedeće:
 - a) da će uvezenu robu otpremiti direktno na mjesto odredišta,
 - b) da će uvezenu robu evidentirati u svoje knjigovodstvo,

- c) da će predmetnu robu isključivo koristiti za upotrebu, odnosno za obrazovanje i pružanje pomoći hendikepiranim licima,
 - d) da je upoznat sa obavezama koje proizilaze iz predmetnog oslobađanja i da će iste ispunjavati,
 - e) da će omogućiti svaku vrstu kontrole koju nadležni organ smatra potrebnom u svrhu provjere ispunjavanja uvjeta za predmetno oslobađanje i upotrebe robe u svrhe za koje je oslobođena od plaćanja uvoznih dažbina.
- (4) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina po zahtjevu hendikepiranog lica za ličnu upotrebu donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (5) Odluku po zahtjevu za oslobađanje ustanove ili organizacije ili udruženja koji se bave obrazovanjem hendikepiranih lica ili pružanjem pomoći hendikepiranim licima, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak AD. Roba za žrtve nesreće

Član 57.

(Roba za žrtve nesreće)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba za žrtve nesreće (član 207. tačka a) alineja 26) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba koju uvozi organ uprave i registrirana humanitarna organizacija (u daljnjem tekstu: korisnik oslobađanja) a koja je namijenjena:
 - a) za besplatnu podjelu žrtvama elementarnih nepogoda koje su pogodile teritoriju Bosne i Hercegovine,
 - b) za besplatnu upotrebu od strane žrtava tih nepogoda, dok pri tome ostaje u vlasništvu organa uprave ili humanitarne organizacije.
- (3) Roba koju za puštanje u slobodan promet uvozi agencija iz druge države koja pruža pomoć u slučaju elementarne nepogode radi zadovoljavanja svojih operativnih potreba tokom perioda pružanja navedene pomoći također ima pravo na oslobađanje iz stava (2) ovog člana pod istim uvjetima.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se za materijale i opremu namijenjenu za obnovu područja pogođenih elementarnom nepogodom, kao ni za obnovu individualnih i poslovnih stambenih prostora i objekata žrtava elementarnih nepogoda.
- (5) U svrhu primjene ovog člana, "humanitarnom organizacijom" smatra se organizacija registrirana kod nadležnog organa u Bosni i Hercegovini za obavljanje humanitarne djelatnosti. Humanitarnom organizacijom, bez upisa u registar humanitarnih organizacija, u slučaju kada pruža humanitarnu pomoć, smatra se i vjerska zajednica koja ima organizirano pružanje humanitarne pomoći.
- (6) Oslobađanje se odobrava organu uprave ili humanitarnoj organizaciji koja ima uspostavljene knjigovodstvene procedure koje nadležnim organima omogućavaju nadzor njihovog poslovanja i koje nude sve garancije koje se smatraju neophodnim.

Član 58.

(Zabrana otuđenja)

- (1) Korisnik oslobađanja robu iz člana 57. stav (2) ove odluke puštenu u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne smije prodati ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalag, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili

dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa.

- (2) Ako se roba iz člana 57. stav (2) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa drugom korisniku oslobađanja koji i sam ima pravo na oslobađanje prema ovom članu oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da novi korisnik oslobađanja predmetnu robu koristi u svrhu koja mu daje pravo na to oslobađanje.
- (3) Roba iz člana 57. stav (2) tačka b) ove odluke, nakon što je prestanu koristiti žrtve elementarne nepogode, ne smije se prodati ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalag, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa.
- (4) Ako se roba iz člana 57. stav (2) tačka b) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa drugom korisniku oslobađanja koji i sam ima pravo na oslobađanje prema ovom članu ili, prema potrebi, humanitarnoj organizaciji koja ima pravo na oslobađanje prema članu 49. stav (1) tačka a) ove odluke oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da novi korisnik oslobađanja predmetnu robu koristi u svrhu koja mu daje pravo na to oslobađanje.
- (5) Osim u slučaju iz st. (2) i (4) ovog člana, roba sa kojom se postupa suprotno st. (1) i (3) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (6) Korisnik oslobađanja koji prestane ispunjavati uvjete koji su mu dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ili koji robu uvezenu uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina namjerava koristiti u svrhe koje nisu predviđene ovim članom o tome obavještava nadležni carinski organ.
- (7) U slučaju robe koja ostaje u posjedu korisnika oslobađanja koji prestane ispunjavati uvjete koji su mu dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, kada se ta roba prenese na drugog korisnika oslobađanja koji i sam ima pravo na oslobađanje prema ovom članu ili, prema potrebi, na humanitarnu organizaciju koja ima pravo na oslobađanje prema članu 49. stav (1) tačka a) ove odluke, oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da predmetnu robu koristi u svrhu koja mu daje pravo na to oslobađanje. U ostalim slučajevima, roba podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (8) Roba koju korisnik oslobađanja koristi u svrhe koje nisu predviđene ovim članom podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada se počela koristiti u druge svrhe, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 59.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 57. stav (2) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu prema mjestu predodjenja robe. Uz zahtjev podnosi:
 - a) popis robe koju uvozi,
 - b) izjavu:
 - 1) da ima organiziranu knjigovodstvenu evidenciju o načinu pružanja humanitarne pomoći, koja omogućava efikasno provođenje carinskog

- nadzora nad upotrebom predmetne robe u skladu sa ovim članom,
- 2) da je roba koja se uvozi namijenjena za besplatnu podjelu ili besplatnu upotrebu od strane žrtava elementarnih nepogoda,
 - c) dokaz o statusu humanitarne organizacije, kada je ona korisnik oslobađanja.
- (2) Za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 57. stav (3) ove odluke, agencija iz druge države koja pruža pomoć u slučaju elementarne nepogode podnosi ulaznom carinskom uredu popis robe koju uvozi, a koji sadrži i njenu izjavu da predmetnu robu uvozi radi zadovoljavanja svojih operativnih potreba tokom perioda pružanja pomoći u slučaju elementarne nepogode koja je u pitanju. Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina donosi se u obliku zabilješke na popisu robe.
 - (3) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 57. stav (2) ove odluke, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.
 - (4) U slučaju iz člana 58. st. (2) i (4) ove odluke, drugi korisnik oslobađanja kojem se roba iz člana 57. stav (2) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, dužan je, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obaveza u vezi tog oslobađanja sa prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu besplatno pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - b) kopiju prvobitne odluke o oslobađanju na predmetnu robu,
 - c) izjavu iz stava (1) tačka b) ovog člana,
 - d) dokaz iz stava (1) tačka c) ovog člana, kada je drugi korisnik oslobađanja humanitarna organizacija.
 - (5) Odluku po zahtjevu iz stava (4) ovog člana, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak AE. Putnički automobil koji uvozi invalidno lice

Član 60.

(Putnički automobil koji uvozi invalidno lice)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se putnički automobil, kojeg jednom u pet godina, u svrhu lične upotrebe, uvoze sljedeća invalidna lica:
 - a) ratni vojni invalid s najmanje 70% tjelesnog oštećenja, kao i s utvrđenim stepenom invalidnosti od 50% i više, ako je riječ o amputacijama i težim oštećenjima ekstremiteta koja uslovljavaju upotrebu vozila prilagođenih invalidnim licima,
 - b) ostala invalidna lica s tjelesnim oštećenjem od najmanje 80%, posebno organa za kretanje (donji ekstremiteti, karlica, kičma) ili organa vida, te invalidno lice kojem je utvrđen teži oblik retardiranosti ili paralize (član 207. tačka a) alineja 27) Zakona).
- (2) Period od pet godina iz stava (1) ovog člana računa se do dana podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, neovisno da li je u tom periodu pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina na uvoz putničkog automobila ostvareno u skladu sa odredbama ove odluke ili u skladu sa propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ove odluke.
- (3) U svrhu primjene ovog člana, "putnički automobil prilagođen invalidnom licu" znači putnički automobil na

- kojem je, od strane proizvođača ili ovlaštenog serviser a za vrstu predmetnog putničkog automobila, prije ulaska u carinsko područje Bosne i Hercegovine izvršeno prilagođavanje radi upotrebe od strane invalidnog lica korisnika oslobađanja. Putnički automobil serijske proizvodnje sa ugrađenim tehničkim unaprijeđenjima za upravljanje istim koja odgovaraju datoj seriji putničkog automobila, a na kojem nisu vršena bilo kakva posebna prilagođavanja za upotrebu od strane invalidnog lica korisnika oslobađanja, ne smatra se putničkim automobilom prilagođenim invalidnom licu korisniku oslobađanja.
- (4) Invalidno lice može uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina uvesti putnički automobil vrijednosti do 30.000,00 konvertibilnih maraka.
 - (5) Putnički automobil pušten u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom licu na upotrebu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
 - (6) Putnički automobil pušten u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina sa kojim se postupa suprotno odredbi stava (5) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
 - (7) U slučaju nasljeđivanja putničkog automobila oslobođenog od plaćanja uvoznih dažbina prije isteka roka zabrane otuđenja od 36 mjeseci nastaje obaveza plaćanja uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan pravosnažnosti odluke o nasljeđivanju, a na osnovu vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 61.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za putnički automobil iz člana 60. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu prebivališta korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) ratni vojni invalid s najmanje 70% tjelesnog oštećenja:
 - 1) ovjerenu kopiju rješenja nadležnog organa o utvrđenom stepenu tjelesnog oštećenja od najmanje 70% i
 - 2) potvrdu nadležnog organa da se radi o ratnom vojnom invalidu s najmanje 70% tjelesnog oštećenja, ne stariju od šest mjeseci,
 - b) ratni vojni invalid s utvrđenim stepenom invalidnosti od 50% i više:
 - 1) ovjerenu kopiju rješenja nadležnog organa o utvrđenom stepenu invalidnosti od 50% i više zbog amputacije i težeg oštećenja ekstremiteta,
 - 2) potvrdu nadležnog organa da se radi o ratnom vojnom invalidu s utvrđenim stepenom invalidnosti od 50% i više, ne stariju od šest mjeseci,
 - 3) dokaz o prilagođenosti putničkog automobila u smislu člana 60. stav (3) ove odluke,
 - c) ostalo invalidno lice: dokaz o tjelesnom oštećenju od najmanje 80% organa za kretanje (donji ekstremiteti,

- karlica, kičma) ili organa vida, ili dokaz o utvrđenom težem obliku retardiranosti ili paralize, u zavisnosti koje ostalo invalidno lice je u pitanju.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Odjeljak AF. Odlikovanja i priznanja

Član 62.

(Odlikovanja i priznanja)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se odlikovanja i priznanja dobivena u okviru međunarodnih događaja, koja po svojoj vrsti, pojedinačnoj vrijednosti i drugim obilježjima ne smiju biti takvi da ukazuju da se radi o uvozu iz komercijalnih razloga (član 207. tačka a) alineja 28) Zakona).
- (2) Odlikovanjima i priznanjima, u svrhu primjene ovog člana, smatraju se:
- odlikovanja koja vlada druge države dodijeli licu s uobičajenim prebivalištem u Bosni i Hercegovini,
 - pehari, medalje i slični predmeti simbolične prirode, koje je u drugoj državi dobilo lice s uobičajenim prebivalištem u Bosni i Hercegovini kao priznanje za njegove aktivnosti na području umjetnosti, nauke, sporta ili druge javne djelatnosti ili kao priznanje za zasluge za neki događaj i koje u carinsko područje Bosne i Hercegovine uvozi samo to lice,
 - pehari, medalje i slični predmeti prvenstveno simbolične prirode, koje besplatno daje tijelo ili lice iz druge države radi uručivanja u carinskom području Bosne i Hercegovine u iste svrhe kao i one navedene u tački b) ovog stava,
 - nagrade, trofeji i suveniri simbolične prirode, namijenjeni za besplatnu podjelu stranim licima na poslovnim konferencijama ili sličnim međunarodnim događajima; njihova priroda, jedinstvena vrijednost ili druge karakteristike ne smiju biti takvi da ukazuju da se uvoze iz komercijalnih razloga.

Član 63.

(Zahtjev i odluka)

- (1) U svrhu ostvarivanja oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 62. stav (2) tač. c) i d) ove odluke, ulaznom carinskom uredu, korisnik oslobađanja podnosi pisanu izjavu da su predmeti namijenjeni besplatnom uručivanju ili dodjeli u carinskom području Bosne i Hercegovine i povodom kojeg događaja, ovisno od situacije. Izjava sadrži i popis predmeta (vrsta i količina) koji se uvoze.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 62. stav (2) tač. c) i d) ove odluke donosi se u obliku zabilješke na izjavi iz stava (1) ovog člana.
- (3) Za robu iz člana 62. stav (2) tač. a) i b) ove odluke, oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ulazni carinski ured odobrava usmeno.

Odjeljak AG. Pokloni primljeni u okviru međunarodnih odnosa

Član 64.

(Pokloni primljeni u okviru međunarodnih odnosa)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se pokloni primljeni u okviru međunarodnih odnosa (član 207. tačka a) alineja 29) Zakona).
- (2) Ne dovodeći u pitanje primjenu člana 34. ove odluke, gdje je primjenjiv, od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba koju kao poklon u okviru međunarodnih odnosa:

- uvozi lice pri povratku iz službene posjete drugoj državi i koju je tom prilikom dobilo kao poklon od tijela države domaćina,
 - uvozi lice koje dolazi u službenu posjetu u carinsko područje Bosne i Hercegovine radi poklona tijelima u Bosni i Hercegovini kojima dolazi u službenu posjetu.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne odobrava se za:
- alkoholne proizvode,
 - duhan i duhanske proizvode.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo:
- kada se takva roba poklanja povremeno,
 - kada takva roba po svojoj prirodi, vrijednosti i količini ne odražava komercijalni interes,
 - ako se ta roba ne koristi u komercijalne svrhe.

Član 65.

(Zahtjev i odluka)

- (1) U svrhu ostvarivanja oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 64. stav (2) tačka a) ove odluke, korisnik oslobađanja ulaznom carinskom uredu podnosi pisanu izjavu u kojoj navodi da je robu dobio kao poklon u službenoj posjeti, državu posjete, tijelo države posjete, vrstu i količinu poklonjenih predmeta.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 64. stav (2) tačka a) ove odluke donosi se u obliku zabilješke na izjavi iz stava (1) ovog člana.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 64. stav (2) tačka b) ove odluke ulazni carinski ured odobrava usmeno.

Odjeljak AH. Roba namijenjena monarsima ili šefovima države

Član 66.

(Roba namijenjena monarsima ili šefovima države)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba namijenjena monarsima ili šefovima države (član 207. tačka a) alineja 30) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se:
- roba koju uvozi Protokol Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Diplomatski protokol Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine i Protokol predsjednika entiteta sa namjerom poklanjanja predsjednicima drugih država (uključujući i generalnog sekretara Ujedinjenih nacija) ili državnim vladarima drugih država (carevima, kraljevima, monarsima i slično) koji im dolaze u službenu posjetu,
 - roba koju će državni vladari i šefovi drugih država, ili lica koja ih službeno predstavljaju koristiti ili trošiti tokom svoje službene posjete u carinskom području Bosne i Hercegovine.
- (3) Stav (2) ovog člana primjenjuje se i na lica koja na međunarodnom nivou uživaju privilegije iste onima koje uživaju državni vladari ili šefovi država.

Član 67.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 66. stav (2) tačka a) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Uz zahtjev podnosi izjavu da je predmetna roba namijenjena za poklanjanje predsjednicima drugih država ili državnim vladarima drugih država koji im dolaze u službenu posjetu.

- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 66. stav (2) tačka a) ove odluke donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 66. stav (2) tačka b) ove odluke ulazni carinski ured odobrava usmeno.

Odjeljak AI. Roba uvezena u promotivne svrhe

Član 68.

(Roba uvezena u promotivne svrhe)

Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba uvezena u promotivne svrhe: uzorci robe zanemarljive vrijednosti, štampani i reklamni materijal i proizvodi koji se koriste i konzumiraju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju (član 207. tačka a) alineja 31) Zakona), u skladu sa čl. 69., 70. ili 71. ove odluke.

Član 69.

(Uzorci robe zanemarljive vrijednosti)

- (1) Ne dovodeći u pitanje primjenu člana 71. stav (1) tačka a) ove odluke, od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se uzorci robe bilo koje vrste koji su beznačajne vrijednosti i mogu se koristiti samo u svrhu olakšavanja naručivanja robe koju predstavljaju radi njenog uvoza u carinsko područje Bosne i Hercegovine.
- (2) Uzorci, da bi imali pravo na oslobađanje, moraju se učiniti trajno neupotrebljivim za upotrebu trganjem, perforiranjem ili jasnim i neizbrisivim označavanjem, ili nekim drugim načinom, pod uvjetom da takve radnje ne unište njihovo svojstvo kao uzorka.
- (3) U svrhu oslobađanja, "uzorak robe" znači bilo koji uzorak ili predmet koji predstavlja neku vrstu robe, čiji način prezentiranja i količina za robu iste vrste ili kvaliteta isključuje njenu upotrebu u bilo koje druge svrhe, osim traženja narudžbi.

Član 70.

(Štampani i reklamni materijal)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se štampani materijal kao što su katalozi, cjenovnici, uputstva za upotrebu ili brošure, pod uvjetom da se odnose na:
- robu za prodaju ili iznajmljivanje, ili
 - usluge prijevoza, komercijalnog osiguranja ili bankarske usluge koje nudi lice koje se nalazi izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine.
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina iz stava (1) ovog člana odnosi se isključivo na štampani materijal koji ispunjava sljedeće uvjete:
- na štampanom materijalu mora biti jasno naznačeno ime firme koja proizvodi, prodaje ili iznajmljuje robu ili usluge na koje se odnose,
 - da u jednoj pošiljci nije više od jednog dokumenta ili jednog primjerka svakog dokumenta ako se pošiljka sastoji od više dokumenata, odnosno ako se pošiljka sastoji od više primjeraka istog dokumenta da ukupna težina pošiljke ne prelazi jedan kilogram,
 - da štampani materijal nije predmet zbirnih pošiljki od istog pošiljaoca istom primaocu.
- (3) Predmeti za reklamne svrhe koje dobavljač besplatno šalje svojim kupcima oslobađaju se od plaćanja uvoznih dažbina uz uvjet da:
- nemaju nikakvu stvarnu (komercijalnu) vrijednost i
 - da se ne mogu koristiti ni u koju drugu svrhu, osim u reklamnu.

Član 71.

(Proizvodi koji se koriste ili konzumiraju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se:
- mali reprezentativni uzorci robe proizvedene izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine namijenjeni besplatnoj podjeli ili konzumiranju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju,
 - roba uvezena isključivo radi njenog demonstriranja ili radi demonstriranja rada mašina ili aparata koji se prikazuju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju,
 - razni materijali male vrijednosti kao boje, lakovi, tapete, dekorativni papir i drugi predmeti koje predstavnici drugih država koriste za postavljanje, opremanje i uređivanje privremenih izložbenih štandova, odnosno prostora na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju koji se nakon upotrebe uništavaju,
 - štampani materijal, katalozi, prospekti, cjenovnici, brošure, reklamni plakati, kalendari, ilustrirani ili ne, neuokvirene fotografije i drugi predmeti koji se dostavljaju besplatno i koriste se za besplatnu podjelu posjetiocima trgovačkog sajma ili sličnog događaja radi oglašavanja strane robe izložene na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju.
- (2) U svrhu primjene stava (1) ovog člana, "trgovački sajam ili sličan događaj" znači:
- izložbe, sajmove, priredbe i slične događaje povezane sa trgovinom, industrijom, poljoprivredom ili zanatstvom,
 - izložbe i događaji koji se prvenstveno održavaju u dobrotvorne svrhe,
 - izložbe i događaji koji se prvenstveno održavaju u naučne, tehničke, zanatske, umjetničke, obrazovne, kulturne, sportske ili vjerske svrhe ili memorijalne ili turističke aktivnosti ili u svrhu promoviranja međunarodnog razumijevanja,
 - sastanke predstavnika međunarodnih organizacija ili kolektivnih tijela,
 - službene ili komemoracijske ceremonije i okupljanja, ali ne i izložbe organizirane u privatne svrhe u komercijalnim trgovinama ili prostorijama za prodaju strane robe.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema stavu (1) tačka a) ovog člana ograničeno je na uzorke koji:
- se kao takvi uvoze besplatno iz druge države ili su dobiveni od robe uvezene na veliko iz te države na mjestu održavanja trgovačkog sajma ili sličnog događaja,
 - se dijele isključivo besplatno posjetiocima trgovačkog sajma ili sličnog događaja,
 - se mogu identifikovati kao reklamni uzorci male pojedinačne vrijednosti,
 - su, u slučaju namirnica i pića koji nisu pakovani na način naveden pod tačkom e) ovog stava, konzumirani na mjestu trgovačkog sajma ili sličnog događaja,
 - nisu pogodni za komercijalnu svrhu i da su, kada je to primjereno, pakovani u količinama koje su znatno manje od najmanjeg maloprodajnog pakovanja,
 - u njihovoj ukupnoj vrijednosti i količini, odgovaraju prirodi trgovačkog sajma ili sličnog događaja, broju posjetilaca i obimu učešća izlagača.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema stavu (1) tačka b) ovog člana ograničeno je na robu koja:
- je konzumirana ili uništena na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju i

- b) u svojoj ukupnoj vrijednosti i količini, odgovara prirodi trgovačkog sajma ili sličnog događaja, broju posjetilaca i obimu učešća izlagača.
- (5) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina prema stavu (1) tačka d) ovog člana ograničeno je na štampani i reklamni materijal koji:
 - a) je namijenjen isključivo za besplatnu podjelu javnosti na mjestu gdje se održava trgovački sajam ili sličan događaj,
 - b) po svojoj ukupnoj vrijednosti i količini, odgovara prirodi trgovačkog sajma ili sličnog događaja, broju posjetilaca i obimu učešća izlagača.
- (6) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina prema stavu (1) tač. a) i b) ovog člana ne odobrava se za:
 - a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan i duhanske proizvode,
 - c) gorivo, bez obzira da li se radi o krutom, tekućem ili plinovitom gorivu.

Član 72.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodžena kada su u pitanju uzorci robe zanemarljive vrijednosti iz člana 69. ove odluke i štampani i reklamni materijal iz člana 70. ove odluke, a kada su u pitanju proizvodi koji se koriste i konzumiraju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju iz člana 71. ove odluke prema mjestu održavanja trgovačkog sajma ili sličnog događaja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) popis robe za koju traži oslobađanje,
 - b) izjavu (ili dokaz) da se štampani i reklamni materijal šalje besplatno i da će besplatno biti podijeljen u reklamne svrhe, odnosno da se besplatno šalju uzorci koji će biti upotrijebljeni isključivo u svrhu za koju se uvoze.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak A.J. Roba koja se uvozi za ispitivanje, analizu ili testiranje

Član 73.

(Roba koja se uvozi za ispitivanje, analizu ili testiranje)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba namijenjena ispitivanju, analizi ili testiranju, u svrhu utvrđivanja i provjere njenog sastava, svojstava, kvaliteta ili drugih tehničkih karakteristika, radi dobivanja podataka bitnih za industrijska ili komercijalna istraživanja (član 207. tačka a) alineja 32) Zakona).
- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo za one količine robe koje nisu predmet prodaje i koje su isključivo neophodne za svrhe za koje se uvoze.
- (3) Ne dovodeći u pitanje primjenu stava (5) ovog člana, oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobrava se samo pod uvjetom da se navedena roba u potpunosti iskoristi ili uništi tokom ispitivanja, analize ili testiranja.
- (4) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina nije moguće ako se radi o robi koja se koristi za ispitivanje, analize ili testiranja koji sami po sebi predstavljaju radnje za promociju prodaje.
- (5) Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina obuhvata robu koja nije u potpunosti iskorištena ili uništena tokom

ispitivanja, analize ili testiranja, pod uvjetom da su preostali proizvodi:

- a) u potpunosti uništeni pod carinskim nadzorom kako bi izgubili svaku upotrebnju vrijednost, ili
- b) ako je to moguće prema važećim propisima, besplatno ustupljeni u korist države Bosne i Hercegovine i ukoliko to državi ne prouzrokuje troškove, ili
- c) u primjereno opravdanim okolnostima, ponovno izvezeni iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.
- (6) U svrhe iz stava (5) ovog člana, "preostali proizvodi" znači proizvode koji su nastali kao rezultat ispitivanja, analize ili testiranja ili uvozu robu koja nije iskorištena.
- (7) Osim kada se primjenjuje stav (5) ovog člana, proizvodi preostali na kraju ispitivanja, analize ili testiranja iz stava (1) ovog člana, podliježu plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan završetka ispitivanja, analize ili testiranja, na osnovu vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ. Međutim, korisnik oslobađanja može, uz pristanak i pod nadzorom nadležnog carinskog organa, na svoj trošak, pretvoriti preostale proizvode u otpatke ili ostatke, u kom slučaju su uvozne dažbine one koje su važeće za otpatke ili ostatke u trenutku pretvaranja.
- (8) Odlukom kojom se odobrava oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina određuje se rok u kojem se mora obaviti ispitivanje, analiza ili testiranje i administrativne formalnosti koje je potrebno obaviti kako bi se osiguralo da se roba koristi za namijenjenu svrhu, kao i obaveza korisniku oslobađanja da prije isteka tog roka donosiocu odluke dostavi dokaz da je roba u potpunosti iskorištena ili uništena tokom ispitivanja, analize ili testiranja. Za vrijeme trajanja tog roka plaćanje carinskog duga za predmetnu robu obezbjeđuje se polaganjem osiguranja.
- (9) Ako korisnik oslobađanja, do isteka roka iz stava (8) ovog člana, carinskom organu koji je donio odluku o oslobađanju ne dostavi dokaz da je roba u potpunosti iskorištena ili uništena tokom ispitivanja, analize ili testiranja ili da je sa istom postupljeno u skladu sa st. (5) ili (7) ovog člana, carinski organ naplaćuje uvozne dažbine na osnovu elemenata za obračun tih dažbina koji odgovaraju predmetnoj robi na dan prihvatanja carinske deklaracije iz člana 74. stav (1) ove odluke.

Član 74.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 73. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja. Uz zahtjev, u kojem korisnik oslobađanja mora precizno navesti i svrhu uvoza predmetne robe, prilaže potvrdu ili drugi odgovarajući dokument izdat od strane organa ili ustanove koja će obaviti ispitivanje, analizu ili testiranje koja, između ostalog, sadrži: naziv i potrebnu količinu robe, svrhu ispitivanja, analize ili testiranja i rok za to potreban.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizaciono pripada uvozni carinski ured iz stava (1) ovog člana.

Одјелјак АК. Пошљика послана органу који штити ауторска права или индустријска и комерцијална патентна права**Члан 75.**

(Пошљика послана органу који штити ауторска права или индустријска и комерцијална патентна права)

Од плаћања увозних дажбина ослобађа се узорак робе која представља робну марку (жиг), патент, модел (индустријски дизајн) и њихове пратеће исправе, као и обрасци који се достављају органу надлежном за заштиту права интелектуалне својине (члан 207. тачка а) аинеја 33) Закона).

Члан 76.

(Захтејв и одлука)

- (1) Захтејв за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 75. ове одлуке корисник ослобађања подноси уз царинску декларацију којом је роба пријављена за пуштање у слободан промет уз ослобађање увозном царинском uredu надлежном према мјесту предочења робе. Уз захтејв подноси изјаву да му се предметна роба доставља у веzi са спровођењем поступка за остваривање права по основу ауторског или индустријског власништва.
- (2) Одлука о ослобађању од плаћања увозних дажбина по захтејву из става (1) овог члана доноси се у облику забилјешке у царинској декларацији у систему електронске разmjене података, односно на ЈЦИ ако се подноси писана царинска декларација.

Одјелјак АЛ. Туристичка информативна литература**Члан 77.**

(Туристичка информативна литература)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађа се туристичка информативна литература (члан 207. тачка а) аинеја 34) Закона).
- (2) Не доводећи у питање примјену члана 36. ове одлуке, од плаћања увозних дажбина ослобађа се туристичка информативна литература и то:
 - а) документи (проспекти, брошуре, књиге, часописи, водичи, уоквирени или неуоквирени плакати, неуоквирене фотографије и увећане фотографије, илустриране или неилустриране карте, штампани прозирни плакати за излоге и илустрирани календари) намјенјени за бесплатну подјелу и чија је главна сврха подстакнути јавност да посјети стране државе, посебно ради присуствовања на културним, туристичким, спортским, вјерским или трговачким или стручним састанцима или догађајима, под увјетом да ти документи не садрже више од 25% приватних комерцијалних реклама, искључујући сво приватно комерцијално оглашавање за фирме из Босне и Херцеговине, и да су очигледно креирани за опцу јавну употребу,
 - б) пописи страних хотела и годишњаци које објављују службене туристичке агенције, или који се објављују под њиховим покровитељством, те возни редови страних пријевозних служби, када су такви документи намјенјени за бесплатну подјелу и не садрже више од 25% приватних комерцијалних реклама, искључујући сво приватно комерцијално оглашавање за фирме из Босне и Херцеговине,
 - в) материјал који се доставља акредитираним представницима или дописницима, које су именовале стране службене националне туристичке агенције, и који није намјенјен бесплатној расподјели, а то су годишњаци, телефонски именници, пописи хотела, каталози сајмова, огледни примјerci обртничке робе занемарљиве вриједности, документација о музејима, универзитетима, лјечилиштима или сличним установама.

Члан 78.

(Захтејв и одлука)

- (1) Захтејв за ослобађање од плаћања увозних дажбина за робу из члана 77. став (2) ове одлуке, који садржи попис робе (врста и количина), корисник ослобађања подноси улазном царинском uredu.
- (2) Одлука по захтејву доноси се у облику забилјешке на захтејву.

Одјелјак АМ. Разни документи и предмети**Члан 79.**

(Разни документи и предмети)

- (1) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се разни документи и предмети (члан 207. тачка а) аинеја 35) Закона).
- (2) Од плаћања увозних дажбина ослобађају се:
 - а) обрасци и документа које примaju јавне службе у Босни и Херцеговини, за обављање њихових јавних овлашћења,
 - б) публикације тијела државне управе других држава и публикације службених међународних тијела, које су намјенјене бесплатној подјели,
 - в) гласачки листићи за изборе које организују органи других држава,
 - г) предмети који се предају судовима или органима управе у Босни и Херцеговини као доказ или у сличне сврхе,
 - д) примјerci потписа и циркуларна писма која се шаљу као дио уобичајене разmjене обавјести између јавних служби или банкарских установа,
 - е) службени штампани материјал који прима Централна банка Босне и Херцеговине,
 - ж) извјештаји, изводи, обавјести, проспекти, обрасци захтеја и други документи које правна лица из других држава састављају и достављају носиоцима или потписницима вриједносних папира које су та правна лица издала,
 - з) снимљени медији (перфориране картice, звучни записи, микрофилмови и слично) коришћени за бесплатан пријенос података примаоцу, у мјери у којој увоз без плаћања увозних дажбина не доводи до злоупотребе или већих поремећаја конкуренције,
 - и) списи, архиви, штампани обрасци и други документи који се користе на међународним skupovima, конференцијима или конгресима, те извјештаји са таквих skupova,
 - ј) nacрти, технички crтежи, модели, otisci, opisi и други слични документи који се увозе с циљем добијања нових или извршења ранијих наредби у другим државама или учешћа на такмичењу које се одржава у Босни и Херцеговини,
 - к) документа потребна у испитивањима која ће на подручју Босне и Херцеговине обављати установе из других држава,
 - л) штампани обрасци који се сходно међународним конвенцијима или уговорима користе као службени документи у међународном промету возила или робе (на примјер ТИР и остали),
 - м) штампани обрасци, етикете, карте и слични документи које путничким агенцијима у Босни и Херцеговини достављају пријевозне или туристичке фирме из других држава,
 - н) коришћени штампани обрасци и карте, теретнице, товарни listovi и други комерцијални и уредски документи,
 - о) службени штампани обрасци и материјали других држава или међународних тијела, те обрасци који су у складу са међународним standardима које удружења из других

- država u svrhu njihove podjele dostavljaju odgovarajućim udruženjima u Bosni i Hercegovini,
- p) fotografije, dijapozitivi i odljevi za fotografije, sa ili bez opisa, koji se šalju novinskim agencijama ili izdavačima novina ili časopisa,
- r) porezne i slične obavijesti kojima se dokazuje plaćanje naknada u drugim državama.

Član 80.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za dokumente i predmete iz člana 79. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predložene robe. Zahtjev sadrži i opis predmetnih dokumenata i predmeta i njihovu namjenu.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina po zahtjevu iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak AN. Pomoćni materijali za utovar i zaštitu robe tokom prijevoza

Član 81.

(Pomoćni materijali za utovar i zaštitu robe tokom prijevoza)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se pomoćni materijali za utovar i zaštitu robe tokom prijevoza (član 207. tačka a) alineja 36) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovog odjeljka, "pomoćni materijali" su uža, slama, tkanina, papir, karton, plastika, drvo i slično, koji se koristi za utovar i zaštitu robe (uključujući i zaštitu od vrućine) tokom prijevoza iz drugih država u carinsko područje Bosne i Hercegovine, koji se obično ne mogu ponovo koristiti.

Član 82.

(Odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 81. ove odluke odobrava ulazni carinski ured usmeno.

Odjeljak AO. Slama, krma i hrana za životinje tokom prijevoza

Član 83.

(Slama, krma i hrana za životinje tokom prijevoza)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se slama, krma i hrana za životinje tokom prijevoza (član 207. tačka a) alineja 37) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se slama, krma i hrana za životinje bilo koje vrste tokom prijevoza, koja se prevozi prijevoznim sredstvom kojim se prevoze i žive životinje iz druge države u carinsko područje Bosne i Hercegovine, a u svrhu davanja tim životinjama tokom prijevoza.

Član 84.

(Odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 83. ove odluke odobrava ulazni carinski ured usmeno.

Odjeljak AP. Gorivo i mazivo u cestovnim motornim vozilima i posebnim spremnicima

Član 85.

(Gorivo i mazivo u cestovnim motornim vozilima i posebnim spremnicima)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se gorivo i mazivo sadržano u standardnim rezervoarima cestovnih motornih

vozila ili motocikala i u posebnim spremnicima (član 207. tačka a) alineja 38) Zakona).

- (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se:

- a) gorivo u standardnim rezervoarima privatnih i komercijalnih motornih vozila i motocikala koji ulaze u carinsko područje Bosne i Hercegovine i u posebnim spremnicima tih vozila i motocikala,
- b) mazivo koje se nalazi u motornim vozilima koje je potrebno za njihov normalan rad tokom odnosnog prijevoza,
- c) gorivo koje se nalazi u prijenosnim rezervoarima koje imaju privatna motorna vozila i motocikli, u količini do 10 litara po vozilu.

- (3) U svrhu primjene ovog odjeljka:

- a) "komercijalno motorno vozilo" znači svako motorno cestovno vozilo (uključujući traktore sa ili bez prikolice), koje je po svojoj konstrukciji i opremi namijenjeno za prijevoz i može prevoziti, uz plaćanje ili besplatno:
- 1) više od devet lica, uključujući vozača,
 - 2) robu.

Komercijalnim motornim vozilom smatra se i svako cestovno vozilo za posebnu namjenu osim samog prijevoza,

- b) "privatno motorno vozilo" znači svako motorno vozilo koje nije obuhvaćeno definicijom iz tačke a) ovog stava,
- c) "standardni rezervoari" znače:

- 1) rezervoari koje je proizvođač vozila trajno ugradio (fabrički) u sva motorna vozila istog tipa kao vozilo u pitanju i čija trajna ugradnja omogućava da se gorivo direktno koristi kao pogonsko gorivo, i prema potrebi, za rad sistema za hlađenje ili drugih sistema za vrijeme prijevoza,
- 2) plinski rezervoari ugrađeni u motorna vozila namijenjeni za direktnu upotrebu plina kao goriva i rezervoari ugrađeni u druge sisteme kojima vozilo može biti opremljeno,
- 3) rezervoari koje je proizvođač trajno ugradio u sve spremnike istog tipa kao i odnosni spremnik i čija trajna ugradnja omogućava da se gorivo direktno koristi za rad sistema za hlađenje ili drugih sistema za vrijeme prijevoza, kojima su opremljeni posebni spremnici,
- d) "posebni spremnik" znači svaki spremnik opremljen posebnim uređajima za sistem hlađenja, sistem dovoda kisika, sistem toplotne izolacije ili druge sisteme.

- (4) Gorivo iz stava (1) ovog člana može se koristiti samo u vozilu u kojem je bilo uvezeno, te se iz tog vozila ne može ukloniti, osim tokom potrebnih popravki tog vozila, te ga lice koje koristi oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može prenijeti besplatno ili uz plaćanje.

- (5) Nepoštivanje odredbe stava (4) ovog člana dovodi do primjene uvoznih dažbina koje se odnose na navedenu robu po stopi na snazi na dan tog nepoštovanja, na osnovu vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 86.

(Odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 85. ove odluke odobrava ulazni carinski ured usmeno.

Odjeljak AR. Materijali za gradnju, održavanje ili ukrašavanje spomen ploča ili groblja za žrtve rata**Član 87.**

(Materijali za gradnju, održavanje ili ukrašavanje spomen ploča ili groblja za žrtve rata)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba namijenjena gradnji, održavanju ili ukrašavanju groblja i grobova, te spomen ploča za žrtve rata drugih država koje su pokopane u carinskom području Bosne i Hercegovine (član 207. tačka a) alineja 39) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba bilo koje vrste, koju uvozi lice registrirano za djelatnost izgradnje i održavanje groblja i grobova u svrhu iz stava (1) ovog člana.

Član 88.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 87. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe. U zahtjevu navodi mjesto korištenja robe, a uz isti podnosi:
 - a) dokaz o registraciji djelatnosti,
 - b) izjavu da će predmetnu robu koristiti isključivo u svrhe iz člana 87. stav (1) ove odluke.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina po zahtjevu iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak AS. Kovčezi, pogrebne urne i ukrasni pogrebni predmeti**Član 89.**

(Kovčezi, pogrebne urne i ukrasni pogrebni predmeti)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se kovčezi sa tijelima i urne sa pepelom umrlog lica i ukrasni pogrebni predmeti (član 207. tačka a) alineja 40) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađaju se:
 - a) kovčezi s tijelom i urne s pepelom umrlih ljudi, kao i cvijeće, vijenci i drugi uobičajeni ukrasni pogrebni predmeti koji ih prate,
 - b) cvijeće, vijenci i drugi ukrasni pogrebni predmeti koje lica iz druge države donose na sahranu ili radi ukrašavanja grobova koji se nalaze u carinskom području Bosne i Hercegovine, u vrsti i količini koje ne ukazuju da se radi o uvozu u komercijalne svrhe.

Član 90.

(Odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 89. ove odluke odobrava ulazni carinski ured usmeno.

Odjeljak AT. Oslobađanje po osnovu međunarodnog sporazuma**Član 91.**

(Oslobađanje po osnovu međunarodnog sporazuma)

- (1) Od plaćanja uvoznih dažbina oslobađa se roba za koju je međunarodnim sporazumom koji se primjenjuje u Bosni i Hercegovini predviđeno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina (član 207. tačka a) alineja 41) Zakona).
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ostvaruje se prema uvjetima utvrđenim međunarodnim sporazumom koji je u pitanju.
- (3) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina ne može se prodati ili otuđiti po drugom osnovu bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugom

licu na upotrebu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obaveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih dažbina, do isteka roka od 60 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet, odnosno u drugom roku ako je takav rok propisan odnosnim međunarodnim sporazumom.

- (4) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina s kojom se postupa suprotno stavu (3) ovog člana podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na osnovu vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Član 92.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu iz člana 91. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe. Uz zahtjev, ukoliko to nije drugačije propisano drugim propisom, podnosi:
 - a) potvrdu nadležnog ministarstva Bosne i Hercegovine, kojom se potvrđuje da prema odredbama međunarodnog sporazuma koji je u pitanju postoji pravni osnov za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina. Potvrda mora sadržavati:
 - 1) podatke o odnosnom međunarodnom sporazumu (označenje sporazuma i službeni glasnik u kojem je objavljen), a ukoliko je na osnovu istog zaključen i odgovarajući podugovor, protokol ili slično, navode se i isti podaci o njima,
 - 2) označenje odredbe odnosnog međunarodnog sporazuma kojom je propisano oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina i drugih dažbina (ako je propisano), uz navođenje vrste dažbine za koju je propisano oslobađanje na uvoz, te označenje drugih uvjeta ili okolnosti koje su prema odredbama odnosnog međunarodnog sporazuma mjerodavne za ostvarivanje oslobađanja od plaćanja dažbina,
 - b) specifikaciju robe po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja.
- (2) Izuzetno od stava (1) tačka a) ovog člana, u slučaju gdje nema nadležnog ministarstva Bosne i Hercegovine, potvrdu izdaje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine.
- (3) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih dažbina po zahtjevu iz stava (1) ovog člana donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sistemu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak AU. Zajedničke odredbe za Odjeljak A. do Odjeljak AT.**Član 93.**

(Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina je sastavni dio carinske deklaracije, a kao dan podnošenja zahtjeva smatra se dan prihvatanja carinske deklaracije kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz predmetno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina.
- (2) U slučajevima u kojima se odluka po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina donosi u

upravnom postupku, nadležni carinski organ istu donosi u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva.

- (3) U carinsku deklaraciju po kojoj se roba pušta u slobodan promet uz odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina upisuje se, gdje je primjenjivo, napomena o propisanoj zabrani otuđenja.

Član 94.

(Prestanak carinskog nadzora)

- (1) Carinski nadzor upotrebe robe u svrhe za koje je puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema čl. 4., 6., 8., 10., 12., 14., 16., 18., 28., 52., 55., 60. i 91. ove odluke prestaje istekom propisanog roka zabrane otuđenja. Carinski nadzor prestaje i prije isteka propisanog roka zabrane otuđenja kada se plate potraživane dažbine, ili kada se ta roba izveze, ili uništi pod carinskim nadzorom na trošak korisnika oslobađanja.
- (2) Carinski nadzor upotrebe robe u svrhe za koje je puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema članu 36. st. (2), (3), (4) i (8) i čl. 43., 49. i 57. ove odluke, kao i u slučaju prijenosa tih oslobađanja na drugog korisnika oslobađanja, prestaje kada se plate potraživane dažbine, ili kada se ta roba izveze, ili uništi pod carinskim nadzorom na trošak korisnika oslobađanja, ili kada se besplatno podijeli u svrhe za koje je odobreno oslobađanje kada je u pitanju roba iz člana 49. stav (1) tačka a) i člana 57. stav (2) tačka a) ove odluke.
- (3) U slučaju prijenosa oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina s jednog na drugog korisnika oslobađanja prema čl. 10., 14., 53. i 55. ove odluke, carinski nadzor upotrebe robe u svrhe za koje je odobreno oslobađanje prestaje istekom propisanog roka zabrane otuđenja određenog prvobitnom korisniku oslobađanja.
- (4) U slučajevima u kojima je do dana stupanja na snagu ove odluke odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema propisima iz člana 103. tač. a) do c) ove odluke, carinski nadzor upotrebe robe u svrhe za koje je odobreno to oslobađanje prestaje istekom roka od 36 mjeseci od dana stupanja na snagu ove odluke.
- (5) U drugim slučajevima u kojima je do dana stupanja na snagu ove odluke odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina prema propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ove odluke carinski nadzor upotrebe robe u svrhe za koje je odobreno to oslobađanje prestaje:
- a) istekom roka zabrane otuđenja propisanog tim propisima. Carinski nadzor prestaje i prije isteka propisanog roka zabrane otuđenja, kada se plate potraživane dažbine, ili kada se ta roba izveze, ili uništi pod carinskim nadzorom na trošak korisnika oslobađanja,
- b) izuzetno od tačke a) ovog stava, u slučajevima u kojima je ovom odlukom, za istu vrstu oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina, propisan različit rok zabrane otuđenja od tog roka propisanog propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ove odluke, carinski nadzor prestaje istekom roka zabrane otuđenja koji je povoljniji za korisnika oslobađanja.

Član 95.

(Primjena Carinske tarife)

U slučaju promjene tarifnog broja ili oznake za robu iz Priloga 1. do Priloga 5. koji čine sastavni dio ove odluke, primjenjuje se tarifni broj odnosno oznaka u koje se ta roba svrstava po Carinskoj tarifi važećoj na dan prihvatanja carinske deklaracije kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, bez izmjene tih tarifnih brojeva ili oznaka u navedenim prilogima.

GLAVA III - OSLOBAĐANJE OD PLAĆANJA IZVOZNIH DAŽBINA

Član 96.

(Oslobađanje od plaćanja izvoznih dažbina)

Na oslobađanje od plaćanja izvoznih dažbina pri izvozu shodno članu 207. tačka b) Zakona odredbe ove odluke primjenjuju se na odgovarajući način.

Član 97.

(Primjena oslobađanja od plaćanja izvoznih dažbina)

Oslobađanje iz člana 96. ove odluke primjenjuje se ako su pri izvozu predmetne robe propisane izvozne dažbine.

GLAVA IV - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 98.

(Primjena odluke i nepodlijeganje količinskim ograničenjima)

- (1) Odredbe Glave II ove odluke primjenjuju se na stranu robu prijavljenu za puštanje u slobodan promet kod uvoza direktno iz drugih država, kao i za stranu robu prijavljenu za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina nakon što je prethodno bila stavljena u drugi carinski postupak u kojem je zadržala carinski status strane robe.
- (2) Roba koja se pušta u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina u skladu sa ovom odlukom ne podliježe količinskim ograničenjima koja se primjenjuju u skladu sa mjerama predviđenim propisima Bosne i Hercegovine.

Član 99.

(Mjere kojim se obezbjeđuje da se roba ne koristi u druge svrhe)

Nadležni carinski organ preduzima sve potrebne mjere kako bi obezbijedio da se roba puštena u slobodan promet, za koju je oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina odobreno pod uvjetom da je korisnik oslobađanja stavi u određenu upotrebu, ne smije koristiti u druge svrhe bez plaćanja uvoznih dažbina, osim ako je takva alternativna upotreba u skladu sa uvjetima propisanim ovom odlukom.

Član 100.

(Ispunjavanje uvjeta i podnošenje dokaza)

- (1) Ako odobravanje oslobađanja od plaćanja uvoznih ili izvoznih dažbina prema odredbama ove odluke podliježe ispunjavanju određenih uvjeta, korisnik oslobađanja mora, na dan podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih ili izvoznih dažbina ispunjavati te uvjete i podnijeti dokaze o tome.
- (2) Ako odobravanje prijenosa određenog oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina na drugog korisnika oslobađanja podliježe ispunjavanju određenih uvjeta u slučajevima u kojima je mogućnost prijenosa propisana ovom odlukom, novi korisnik oslobađanja mora, na dan podnošenja zahtjeva za odobravanje oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina odnosno prijenosa odnosno oslobađanja, ispunjavati te uvjete i uz zahtjev podnijeti dokaze o tome.

Član 101.

(Carinski postupci)

Carinski postupci za ostvarivanje prava na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina započeti do dana stupanja na snagu ove odluke okončat će se u skladu s propisima koji su važili na dan prihvatanja carinske deklaracije kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz predmetno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina.

Član 102.

(Navođenje pravnih akata EU)

Ovom odlukom preuzimaju se odredbe:

- a) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 od 16.11.2009. o uspostavi sistema oslobađanja od carina u Zajednici,

- b) Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 1224/2011 od 28.11.2011. za potrebe primjene članova 66. do 73. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 o uspostavi sistema oslobađanja od carine u Zajednici,
- c) Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 1225/2011 od 28.11.2011. za potrebe primjene članova od 42. do 52., 57. i 58. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 o uspostavi sistema oslobađanja od carina u Zajednici izmijenjena i dopunjena Provedbenom uredbom Komisije (EU) br. 504/2013 od 31.05.2013. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 1225/2011 u pogledu dostavljanja podataka za potrebe oslobađanja od carina i
- d) Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 80/2012 od 31.01.2012. o izradi popisa bioloških ili hemijskih tvari predviđenog u članu 53. stavku 1. tački (b) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 o uspostavi sistema oslobađanja od carina u Zajednici izmijenjena i dopunjena Provedbenom uredbom Komisije (EU) br. 197/2013 od 7.03.2013. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 80/2012 o izradi popisa bioloških ili hemijskih tvari predviđenog u članu 53. stavu 1. tački (b) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 o uspostavi sistema oslobađanja od carina u Zajednici.

Član 103.

(Prestanak važenja)

Danom stupanja na snagu ove odluke prestaje važiti:

- a) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina na opremu stavljen u

slobodan promet koja predstavlja ulog stranog lica ("Službeni glasnik BiH", broj 19/05),

- b) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu koja se stavlja u slobodan promet za vojne i policijske snage i kazneno - popravne ustanove i za deminiranje ("Službeni glasnik BiH", br. 19/05 i 24/09),
- c) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za robu koja se stavlja u slobodan promet za projekte obnove i rekonstrukcije ("Službeni glasnik BiH", br. 19/05, 52/05 i 4/08),
- d) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina pod posebnim uvjetima ("Službeni glasnik BiH", br. 19/05 i 52/05) i
- e) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobađanje od plaćanja uvozne dažbine na opremu koja se stavlja u slobodan promet za organe civilne zaštite i vatrogastva ("Službeni glasnik BiH", br. 77/10, 74/12 i 87/15).

Član 104.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 38/18
30. januara 2018. godine
SarajevoPredsjedavajući
Vijeća ministara BiH
Dr. **Denis Zvizdić**, s. r.

Prilog 1.**Образовни, научни и kulturološki materijal bez
obzira ko je primalac i za kakvu su upotrebu namijenjeni**

(član 36. stav (1) Odluke)

A. Knjige, publikacije i isprave

Oznaka CT	Naziv
3705	Fotografske ploče i filmovi, osvijetljeni i razvijeni, osim kinematografskih filmova:
3705 00 10	– za ofsetnu reprodukciju
3705 00 90	– ostalo
	• Mikrofilmovi knjiga, dječjih slikovnica, uključujući onih za crtanje ili bojenje, školskih vježbanki (radnih bilježnica), knjiga s križaljka i zagonetkama, novina i časopisa, štampane isprave ili izvještaji nekomercijalnog karaktera, te pojedinačne ilustracije, štampane stranice i otisci za štampanje knjiga
4903 00 00	Dječje slikovnice, uključujući i one za crtanje ili bojenje
4905	Geografske i hidrografske karte i slične karte svih vrsta, uključujući atlase, zidne karte, topografske karte i globuse:
	– ostalo:
4905 99 00	– – ostalo:
	• Geografske karte, karte i dijagrami od interesa u naučnim poljima poput geologije, zoologije, botanike, mineralogije, paleontologije, arheologije, etnologije, meteorologije, klimatologije i geofizike
4906 00 00	Originalni planovi rađeni rukom za arhitekturu, mašingradnju, industriju, trgovinu, topografiju ili u slične namjene; rukopisi; njihove karbonske kopije i fotografske reprodukcije na osjetljivom papiru prethodno navedenih proizvoda
4911	Ostali štampani materijali, uključujući štampane slike i fotografije:
4911 10	– trgovački reklamni materijal, trgovački katalozi i slično:
4911 10 90	– – ostalo:
	• Katalozi knjiga i publikacija koje u prodaju stavljaju izdavači ili prodavači knjiga s poslovnim sjedištem u drugoj državi • Katalozi filmova, snimaka ili drugih vizuelnih i slušnih materijala obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera • Plakati za promoviranje turizma i turističke publikacije, brošure, vodiči, rasporedi vožnje, pamfleti i slične publikacije, ilustrirani ili neilustrirani, uključujući i one koje objavljuju privatna

	preduzeća, namijenjenih za podsticanje javnosti da putuje izvan Bosne i Hercegovine, uključujući njihove mikrokopije
	• Bibliografski informacijski materijali za besplatnu distribuciju⁽¹⁾
	– Ostalo:
4911 99 00	– – Ostalo:
	• Pojedinačne ilustracije, otisnute stranice i otisci za štampanje knjiga, uključujući njihove mikrokopije⁽¹⁾ • Mikrokopije knjiga, dječjih slikovnica, uključujući onih za crtanje ili bojenje, školskih vježbanki (radnih bilježnica), knjiga sa križaljka i zagonetkama, novina i časopisa te isprava ili izvještaja nekomercijalnog karaktera⁽¹⁾ • Publikacije namijenjene podsticanju javnosti da studira izvan Bosne i Hercegovine, uključujući njihove mikrokopije⁽¹⁾ • Meteorološki i geofizički dijagrami
9023 00	Instrumenti, aparati i modeli namijenjeni za demonstriranje (na primjer u obrazovanje ili na izložbama), nepodesni za druge upotrebe:
9023 00 80	– Ostali:
	• Geografske i reljefne karte od interesa u naučnim poljima poput geologije, zoologije, botanike, mineralogije, paleontologije, arheologije, etnologije, meteorologije, klimatologije i geofizike

B. Vizuelni i zvučni materijali obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera

Predmeti navedeni u Prilogu 2. Dijelu A. koje su proizveli Ujedinjeni narodi ili jedna od njihovih specijaliziranih agencija.

⁽¹⁾ Međutim, izuzeće se ne primjenjuje na predmete u kojima oglasi pokrivaju više od 25% površine. U slučaju publikacija i plakata za promoviranje turizma, ovaj postotak primjenjuje se samo na privatno komercijalno oglašavanje.

Prilog 2.

Образовни, научни и kulturoloшки материјал намијенjen образовним, научним или kulturoloшким установама, или установама или организацијама у категоријама наведеним за сваки предмет у трећој колони овог прилога

(члан 36. став (2) Одлуке)

A. Vizuelni i zvučni materijali obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera

Oznaka CT	Naziv	Ustanova ili organizacije korisnici
3704 00	Fotografske ploče, filmovi, papiri, karton i tekstil, osvijetljeni ali nerazvijeni	Sve organizacije (uključujući radijske i televizijske organizacije), ustanove ili udruženja koje imaju odobrenje nadležnih organa za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina
3704 00 10	– ploče i filmovi: Kinematografski filmovi, pozitivi obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera	
3705	Fotografske ploče i filmovi, osvijetljeni i razvijeni, osim kinematografskih filmova: Образовног, научног или културног карактера	
3706	Kinematografski filmovi, osvijetljeni i razvijeni, sa snimljenim ili bez snimljenoga zvučnog zapisa ili samo sa snimljenim zvučnim zapisom:	
3706 10	– širine 35 mm ili veće:	
3706 10 99	– – ostali pozitivi: - Filmski žurnali (sa zvučnim zapisom ili bez njega) koji opisuju tekuće vijesti u trenutku uvoza, uvezeni do najviše dva primjerka za svaku temu u svrhu kopiranja - Arhivski filmski materijal (sa zvučnim zapisom ili bez njega) namijenjen za upotrebu sa filmskim žurnalima - Rekreacijski filmovi posebno namijenjeni djeci i mladima - Ostali filmovi obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera	

3706 90	– ostalo:
3706 90 52	• Filmski žurnali (sa zvučnim zapisom ili bez njega) koji opisuju tekuće vijesti u trenutku uvoza, uvezeni do najviše dva primjerka za svaku temu u svrhu kopiranja
3706 90 91	• Arhivski filmski materijal (sa zvučnim zapisom ili bez njega) namijenjen za upotrebu sa filmskim žurnalima
3706 90 99	• Rekreacijski filmovi posebno namijenjeni djeci i mladima
	• Ostali filmovi obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera
4911	Ostali štampani materijali, uključujući štampane slike i fotografije:
	– ostalo:
4911 99 00	– – ostalo:
	• Mikrokartice ili drugi mediji za pohranjivanje informacija koji se koriste u kompjuteriziranim informacijskim i dokumentarnim službama obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera
	• Panoi namijenjeni isključivo za demonstraciju i obrazovanje
8523	Diskovi, trake, poluprovodnički uređaji za pohranjivanje podataka, "pametne kartice" i ostali mediji za snimanje zvuka ili drugih fenomena, neovisno jesu li snimljeni ili ne, uključujući matrice i mastere za proizvodnju diskova, ali isključujući proizvode iz glave 37:
9023 00	Instrumenti, aparati i modeli namijenjeni za demonstriranje (na primjer, u obrazovanju ili na izložbama), nepodesni za druge upotrebe:
	• Uzorci, modeli i panoi obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera, namijenjeni isključivo za demonstraciju i obrazovanje
	• Modeli ili prikazi apstraktnih koncepata poput molekulskih struktura ili matematičkih formula
Razno	Hologrami za laserske projekcije
	Multimedijski kompleti
	Materijali za programiranu nastavu, uključujući materijale u obliku kompleta sa odgovarajućim otisnutim materijalom

B. Kolekcionarski predmeti i umjetnine obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera

Oznaka CT	Naziv	Ustanova ili organizacije korisnici
Razno	Kolekcionarski predmeti i umjetnine koji nisu namijenjeni za prodaju	Galerije, muzeji i druge institucije koje imaju odobrenje nadležnih organa za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih dažbina

Prilog 3.

Биолошке или хемијске материје намијенјене искључиво научном истраживању, а које се не производе у Босни и Херцеговини и увозе се искључиво у некомерцијалне сврхе

(члан 39. став (1) Одлуке)

Број CUS	Ознака CT	Опис
0066801-9	2845 90 90	Хелиј - 3
0133990-8	2845 90 90	(кисик - 18) вода
	2849 90 90	титанов силициј-карбид у праху с масеним удјелом (чистоћом) 99% и већим
0020273-3	2901 29 00	3-метилпент-1-ен
0020274-4	2901 29 00	4-метилпент-1-ен
0020275-5	2901 29 00	2-метилпент-2-ен
0020276-6	2901 29 00	3-метилпент-2-ен
0020277-7	2901 29 00	4-метилпент-2-ен
0025634-8	2902 19 00	P-мента-1 (7), 2-диен beta-felandren
0014769-3	2903 99 80	4,4'-дибромобифенил
0017305-7	2904 10 00	етил метансулфонат
0020641-7	2926 90 70	1-нафтонитрил
0020642-8	2926 90 70	2-нафтонитрил
	2934 99 90	фосфородиамидат мерфолно олигомери (морфолно олигонуклеотиди)
0022830-8	2936 21 00	ретинил ацетат (витамини А и њихови деривати)
0045091-9	3204 12 00	сулфорходамин G (C.I. Acid Red 50)
0021887-1	3507 90 90	фосфоглукмутаз

Prilog 4.**Materijali posebno izrađeni za obrazovanje, naučni i kulturni razvoj slijepih lica**

(član 52. stav (1) Odluke)

Oznaka CT	Naziv
4911	Ostali štampani materijali, uključujući štampane slike i fotografije:
4911 10	– trgovački reklamni materijal, trgovački katalozi i slično:
4911 10 90	– – ostalo:
	• Reljefni za slijepe i slabovidne
	– ostalo:
4911 91 00	– – slike, gravure i fotografije
	• Reljefni za slijepe i slabovidne
4911 99 00	– – ostalo:
	• Reljefni za slijepe i slabovidne

Prilog 5.**Roba posebno izrađena za obrazovanje, naučni i kulturni razvoj slijepih lica
koju uvoze slijepa lica, ustanove ili organizacije ili udruženje slijepih lica**

(član 52. stav (2) Odluke)

Oznaka CT	Naziv
4802	Nepremazani papir i karton, koji se upotrebljavaju za pisanje, štampanje ili ostale grafičke namjene, nebušene kartice i papiri za bušene kartice i vrpce, u rolnama ili pravougaonim listovima (uključujući kvadratne) svih veličina, osim papira iz tarifnih brojeva 4801 i 4803; ručno izrađen papir i karton:
	– ostali papir i karton, bez sadržaja drvnih vlakana dobivenih mehaničkim ili hemijsko - mehaničkim postupkom ili sa sadržajem po masi tih vlakana ne većim od 10% u ukupnom sadržaju vlakana:
4802 55	– – mase 40 g/m ² ili veće ali ne veće od 150 g/m ² , u rolnama
	• Brailleov papir
4802 56	– – mase 40 g/m ² ili veće ali ne veće od 150 g/m ² , u listovima s jednom stranom ne većom od 435 mm i drugom stranom ne većom od 297 mm u nepresavijenom stanju
	• Brailleov papir
4802 57 00	– – ostala, mase 40 g/m ² ili veće ali ne veće od 150 g/m ²
	• Brailleov papir
4802 58	– – mase veće od 150 g/m ²
	• Brailleov papir
	– ostali papir i karton, sa sadržajem po masi vlakana dobivenih mehaničkim ili hemijsko – mehaničkim postupkom većim od 10%, u ukupnom sadržaju vlakana:
4802 61	– – u rolnama
4802 61 80	– – – ostali
	• Brailleov papir
4802 62 00	– – u listovima s jednom stranom ne većom od 435 mm i drugom stranom ne većom od 297 mm u nepresavijenom stanju
	• Brailleov papir
4802 69 00	– – ostali
	• Brailleov papir
4805	Ostali nepremazani papir i karton, u rolnama ili listovima, koji nije dalje obrađivan osim postupcima navedenima u napomeni 3 uz ovu glavu:

	— ostali:
4805 91 00	— — mase 150 g/m ² ili manje • Brailleov papir
4805 92 00	— — mase veće od 150 g/m ² ali manje od 225 g/m ² • Brailleov papir
4805 93	— — mase 225 g/m ² ili veće
4805 93 80	— — — ostali • Brailleov papir
4823	Ostali papir, karton, celulozna vata i listovi i trake od celuloznih vlakana, sječeni u određene veličine ili oblike; drugi proizvodi od papirne mase, papira, kartona, celulozne vate i listova ili traka od celuloznih vlakana:
4823 90	— ostalo:
4823 90 40	— — papir i karton, koji se upotrebljavaju za pisanje, štampanje ili ostale grafičke namjene • Brailleov papir
6602 00 00	Štapovi, štapovi - stolice, bičevi, korbači i slično: • Bijeli štapovi za slijepe i slabovide
8471	Mašine za automatsku obradu podataka i njihove jedinice; magnetni ili optički čitači, mašine za bilježenje u kodiranom obliku podataka na podloge - nosače podataka i mašine za obradu takvih podataka koje nisu pomenute niti uključene na drugom mjestu: • Oprema za mehaničku proizvodnju Brailleova pisma i snimljeni materijali za slijepe
8472	Mašine za obradu teksta: • Prilagođeni za upotrebu od strane slijepih i slabovidih
8519	Aparati za snimanje ili reprodukciju zvuka: • Gramofoni i kazetofoni posebno namijenjeni ili prilagođeni za slijepe i slabovide
8523	Diskovi, trake, poluprovodnički uređaji za pohranjivanje podataka, "pametne kartice" i ostali mediji za snimanje zvuka ili drugih fenomena, neovisno jesu li snimljeni ili ne, uključujući matrice i mastere za proizvodnju diskova, ali isključujući proizvode iz glave 37: • Zvučne knjige • Magnetske trake i kazete za izradu knjiga u Brailleovom pismu i zvučnih knjiga
9013	Uređaji s tečnim kristalima koji ne predstavljaju proizvode navedene u drugim tarifnim brojevima; laseri, osim laserskih dioda; ostali optički uređaji i instrumenti koji nisu pomenuti niti uključeni na drugim mjestima u ovoj glavi:

9013 80	– ostali uređaji, aparati i instrumenti:
	• Televizijski povećivači za slijepa i slabovida lica
9021	Ortopedske sprave, uključujući štake, hirurške pojaseve i potpasače; šine i druge sprave za prijelome; vještački dijelovi tijela; aparati za poboljšanje sluha i drugi aparati koji se nose ili ugrađuju u tijelo da bi nadoknadili nedostatak ili invalidnost:
9021 90	– ostalo:
9021 90 90	– – ostalo:
	• Elektronski aparati za orijentaciju i otkrivanje prepreka za slijepa i slabovida lica
	• Televizijski povećivači za slijepa i slabovida lica
	• Elektronske mašine za čitanje za slijepa i slabovida lica
9023 00	Instrumenti, aparati i modeli namijenjeni za demonstriranje (na primjer u obrazovanju ili na izložbama), nepodesni za druge upotrebe:
9023 00 80	– ostali:
	• Nastavna pomagala i aparati posebno namijenjeni za upotrebu slijepih i slabovidnih lica
9102	Ručni, džepni i drugi lični časovnici, uključujući štoperice, osim onih iz tarifnog broja 9101:
	• Brailleovi satovi s kućistima koja nisu od plemenitih kovina
9504	Konzole za video igre i aparati, proizvodi za vašarske, stone ili društvene igre, uključujući flipere, bilijar, specijalne stolove za kazino - igre i opremu za automatske kuglane:
9504 90	– ostalo:
9504 90 80	– – ostalo:
	• Stone igre i dodaci posebno prilagođeni za upotrebu slijepih i slabovidnih lica
Razno	Svi drugi predmeti posebno namijenjeni za obrazovni, naučni ili kulturni razvoj slijepih i slabovidnih lica

Temeljem članka 208. Zakona o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 58/15) i članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje, na 131. sjednici održanoj 30. siječnja 2018. godine i 136. sjednici održanoj 20. ožujka 2018. godine, donijelo je

ODLUKU

O UVJETIMA I POSTUPKU OSTVARIVANJA PRAVA NA OSLOBODANJE OD PLAĆANJA UVOZNIH I IZVOZNIH PRISTOJBII

GLAVA I - OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet)

Ovom odlukom propisuju se uvjeti i postupak ostvarivanja prava na oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi pri puštanju robe u slobodan promet u slučajevima propisanim člankom 207. točka a) Zakona o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 58/15) (u daljnjem tekstu: Zakon) i ograničenja u pogledu raspolaganja robom koja je oslobođena od plaćanja uvoznih pristojbi, kao i za oslobođanja od plaćanja izvoznih pristojbi pri izvozu.

Članak 2.

(Uporaba muškog i ženskog roda)

Izrazi koji su radi preglednosti dani u jednom gramatičkom rodu u ovoj odluci bez diskriminacije odnose se i na muškarce i na žene.

Članak 3.

(Definicije)

- (1) U svrhu primjene ove odluke pojedini izrazi imaju sljedeće značenje:
 - a) "osobna imovina" je svaka imovina namijenjena za osobnu uporabu određene osobe ili za zadovoljavanje potreba njenog kućanstva. Osobna imovina ne smije biti takva da po svojoj prirodi ili količini ukazuje da se uvozi iz komercijalnih razloga. Osobnom imovinom naročito se smatraju:
 - 1) predmeti kućanstva,
 - 2) bicikli i motocikli, privatna motorna vozila i njihove prikolice, kamp kućice, rekreacijska plovila i privatni zrakoplovi,
 - 3) kućne zalihe namirnica i druge potrošne robe u razumnim količinama koje odgovaraju uobičajenim potrebama jednog kućanstva, kućni ljubimci i životinje za jahanje, kao i prijenosna oprema primijenjenih i slobodnih zanimanja koja je određenoj osobi potrebna za obavljanje profesije ili zanimanja,
 - b) "predmeti kućanstva" su osobni predmeti, kućna posteljina, namještaj i oprema namijenjena za osobnu uporabu određene osobe ili za zadovoljavanje potreba njenog kućanstva,
 - c) "alkoholni proizvodi" su proizvodi (pivo, vino, aperitivi od vinske ili alkoholne baze, konjaci, likeri ili alkoholna pića i drugi) iz tarifnog broja od 2203 do 2208 Carinske tarife Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Carinska tarifa),
 - d) "osobni prtljag" je sav prtljag koji putnik prijavi nadležnom carinskom organu pri ulasku u carinsko područje Bosne i Hercegovine, kao i svaki drugi prtljag kojeg naknadno predoči carinskom organu nakon dolaska u to područje, pod uvjetom da može

dokazati da je navedeni prtljag istovremeno prilikom odlaska iz druge države predao prijevozniku kao svoj osobni prtljag radi prijevoza u Bosnu i Hercegovinu,

- e) "roba nekomercijalnog karaktera" je roba za koju se određeni carinski postupak zahtijeva povremeno i čija vrsta i količina ukazuju na to da je namijenjena za privatnu, osobnu ili uporabu u kućanstvu primatelja ili osobe koja je unosi ili je jasno da se radi o darovima,
 - f) "uobičajeno prebivalište" je mjesto u drugoj državi u kojem osoba živi neprekidno najmanje 185 dana u kalendarskoj godini zbog osobnih ili poslovnih veza. Prebivanje u drugoj državi samo zbog školovanja ili studija neovisno od razdoblja prebivanja, ne podrazumijeva, samo po sebi, prijenos uobičajenog prebivališta,
 - g) "putnički automobil (odnosno putničko vozilo)" je motorno vozilo koje se svrstava u tarifni broj 8703 Carinske tarife a namijenjeno isključivo za prijevoz osoba,
 - h) "vrijednost robe" znači vrijednost utvrđena sukladno čl. 37. ili 38. ili 39. Zakona, bez usklađivanja sukladno čl. 40. i 41. Zakona,
 - i) "zabrana otuđenja" znači da se roba puštena u slobodan promet uz oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može prodati, prenijeti ili otuđiti po bilo kojoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, u roku koji je za predmetno oslobođanje propisan ovom odlukom.
- (2) Drugi izrazi upotrijebljeni u ovoj odluci, a kojima nije određeno značenje ovom odlukom, imaju značenje koje im je određeno Zakonom.

GLAVA II - OSLOBODANJE OD PLAĆANJA UVOZNIH PRISTOJBII

Odjeljak A. Oprema koja predstavlja ulog strane osobe

Članak 4.

(Oprema koja predstavlja ulog strane osobe)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se oprema koja predstavlja ulog strane osobe, osim putničkih vozila, automata za zabavu i igru na sreću (članak 207. točka a) alineja 1) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka:
 - a) "oprema koja predstavlja ulog strane osobe" znači:
 - 1) stalna sredstva za obavljanje registrirane djelatnosti i njihovi rezervni dijelovi, uređaji i dijelovi uređaja za zaštitu čovjekove sredine, sredstva za zaštitu na radu i osobnu zaštitu, osim putničkog automobila i njegovih rezervnih dijelova, automata za zabavu i igru na sreću i njihovih rezervnih dijelova,
 - 2) materijal za izgradnju i popravak građevinskih objekata za obavljanje djelatnosti,
 - b) "automati za zabavu i igru na sreću" znače robu koja se svrstava u tarifni broj 9504 Carinske tarife.
- (3) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se za opremu iz stavka (2) točka a) ovoga članka, koja se:
 - a) uvozi, a koju strani ulagač, na temelju ugovora o ulaganju, investira kao svoj ulog u pravnu osobu, ili
 - b) uvozi u ime i za račun pravne osobe, ako se plaća sredstvima pribavljenim iz uloga stranog ulagača u tu pravnu osobu.

- (4) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po bilo kojoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (5) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (4) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 5.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za opremu iz članka 4. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je oprema prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu gdje će se oprema koristiti. U zahtjevu navodi i mjesto korištenja opreme, a uz isti podnosi:
- ugovor ili drugi odgovarajući akt o ulaganju stranog ulagača u pravnu osobu, na temelju kojeg se uvozi predmetna oprema,
 - dokaz o registraciji stranog uloga kod nadležnog organa, ako je propisana obveza registracije stranog uloga,
 - specifikaciju opreme po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja,
 - izjavu ulagača da oprema nije starija od deset godina.
- (2) Ako je propisana obveza registracije stranog uloga kod nadležnog organa, a strani ulog se ne može registrirati prije provedbe carinskog postupka, carinski organ odobrava uvjetno oslobađanje, uz obvezu korisnika oslobađanja da, u roku do tri mjeseca od dana puštanja robe u slobodan promet, naknadno dostavi dokaz o registraciji predmetnog stranog uloga. U tom slučaju, korisnik oslobađanja mora položiti osiguranje za plaćanje carinskog duga koji bi mogao nastati ako, u odobrenom roku, ne dostavi dokaz o registraciji predmetnog stranog uloga.
- (3) Rok iz stavka (2) ovoga članka, na zahtjev korisnika oslobađanja i uz polaganje osiguranja za plaćanje carinskog duga, može se produžiti do okončanja postupka registracije stranog uloga, uz dokaz da je u tijeku navedeni postupak.
- (4) Ako korisnik oslobađanja, u slučaju iz stavka (2) ovoga članka, carinskom organu koji je donio odluku o uvjetnom oslobađanju, u odobrenom roku, ne dostavi dokaz o registraciji predmetnog stranog uloga kod nadležnog organa, na opremu puštenu u slobodan promet uz uvjetno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi po osnovi stranog uloga, carinski organ naplaćuje uvozne pristojbe na temelju elemenata za obračun tih pristojbi koji odgovaraju opremi na dan prihvaćanja carinske deklaracije iz stavka (1) ovoga članka.
- (5) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak B. Oprema za proizvodnju

Članak 6.

(Oprema za proizvodnju)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se oprema za proizvodnju koja se ne proizvodi u Bosni i Hercegovini, koja se uvozi za novu ili proširenje postojeće proizvodnje, modernizaciju proizvodnje, uvođenje nove odnosno osuvremenjenje postojeće proizvodne tehnologije, a kojom se obavlja neposredna proizvodna djelatnost (članak 207. točka a) alineja 2) Zakona).
- (2) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (3) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (2) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 7.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za opremu iz članka 6. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je oprema prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu gdje će se oprema koristiti. U zahtjevu navodi i mjesto korištenja opreme, a uz isti podnosi:
- dokaz o registraciji proizvodne djelatnosti za čije će obavljanje opremu neposredno koristiti,
 - izjavu o namjeni uvoza opreme i da će tu opremu koristiti isključivo za obavljanje neposredne proizvodne djelatnosti,
 - potvrdu Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine da se predmetna oprema ne proizvodi u Bosni i Hercegovini,
 - specifikaciju opreme po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak C. Roba za vojne i policijske snage i kazneno - popravne ustanove

Članak 8.

(Roba za vojne i policijske snage i kazneno - popravne ustanove)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba za vojne i policijske snage i kazneno - popravne ustanove koja se u potpunosti financira od donatora (članak 207. točka a) alineja 3) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka:
- "roba" znači robu navedenu u Carinskoj tarifi,
 - "vojne snage" znače pripadnike vojnih snaga u Bosni i Hercegovini, objekte i prostore u kojima te snage borave i rade, opremu koju koriste, kao i obrazovne,

- kulturne i druge ustanove u sastavu, odnosno koje pripadaju vojnim snagama,
- c) "policijske snage" znače:
- 1) sve pripadnike redovite, sudske i drugih policija u entitetima, Brčko distriktu Bosne i Hercegovine i u Bosni i Hercegovini, objekti i prostori u kojima borave i rade, opremu koju koriste, kao i obrazovne, kulturne i druge ustanove u sastavu, odnosno koje pripadaju policijskim snagama,
 - 2) pripadnike, opremu, objekte i druge organizacijske jedinice Granične policije, Državne agencije za istrage i zaštitu i Obavještajno sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine,
- d) "kazneno - popravne ustanove" znače opremu i objekte u kojima borave, rade ili se obrazuju osobe koje su, na temelju važećih propisa, tamo upućene.
- (3) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (4) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (3) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka:
- a) "roba za deminiranje" znači robu koju će organizacija iz točke b) ovoga stavka koristiti za obavljanje poslova deminiranja, osim putničkog automobila,
 - b) "korisnik oslobađanja" je organizacija za deminiranje akreditirana u Bosni i Hercegovini sukladno propisima o deminiranju.
- (3) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (4) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (3) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (5) Ne smatra se postupanje suprotno stavku (3) ovoga članka davanje robe za deminiranje na uporabu ili njeno trajno ustupanje organima civilne zaštite i vatrogastva iz članka 14. stavak (3) toč. b), c) i d) ove odluke.

Članak 11.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 10. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) dokaz o akreditaciji u Bosni i Hercegovini sukladno propisima o deminiranju,
 - b) specifikaciju robe po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja i Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi po zahtjevu iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na jedinstvenoj carinskoj ispravi ako se podnosi pisana (papirna) carinska deklaracija (u daljnjem tekstu: JCI).
- (3) Organ civilne zaštite i vatrogastva iz članka 14. stavak (3) toč. b), c) i d) ove odluke kojem se, prije isteka roka iz članka 10. stavka (3) ove odluke, trajno ustupa roba za deminiranje puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, dužan je, carinskom organu kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obveza u svezi tog oslobađanja s prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi specifikaciju robe koja se trajno ustupa, ovjerenu od strane prvobitnog korisnika oslobađanja.
- (4) Odluku po zahtjevu iz stavka (3) ovoga članka, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak D. Roba za deminiranje

Članak 10.

(Roba za deminiranje)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba za deminiranje (članak 207. točka a) alineja 4) Zakona).

Odjeljak E. Roba za projekte obnove i rekonstrukcije

Članak 12.

(Roba za projekte obnove i rekonstrukcije)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba za projekte obnove i rekonstrukcije Bosne i Hercegovine, ako je

- projekat usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i u cijelosti ga financiraju donatori ili međunarodne banke za razvoj ili ga većim dijelom financiraju strani donatori ili međunarodne banke za razvoj a manjim dijelom se financira iz proračuna (članak 207. točka a) alineja 5) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka, "roba" znači roba navedena u Carinskoj tarifi.
- (3) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (4) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (3) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 13.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 12. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu gdje će se roba koristiti. U zahtjevu navodi i mjesto korištenja robe, a uz isti podnosi:
- a) specifikaciju sve robe za predmetni projekat obnove i rekonstrukcije, po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja i nadležnog ministarstva Bosne i Hercegovine za projekte usvojene od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. U slučaju gdje nema nadležnog ministarstva, ovjeru specifikacije robe vrši Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine,
 - b) izuzetno od točke a) ovoga stavka, za projekte obnove i rekonstrukcije usvojene od strane vlade entiteta do 31.12.2004. godine čija realizacija traje i poslije tog roka, ovjeru specifikacije robe vrši resorno ministarstvo entiteta,
 - c) potvrdu Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine da projekat u cijelosti finansiraju donatori ili međunarodne banke za razvoj ili ga većim dijelom financiraju strani donatori ili međunarodne banke za razvoj a manjim dijelom se financira iz proračuna za projekte usvojene od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, ovisno od situacije; odnosno potvrdu ministarstva financija entiteta da projekat u cijelosti financira donator ili međunarodna banka za razvoj za projekte usvojene od strane vlade entiteta do 31.12.2004. godine čija realizacija traje i poslije tog roka.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak F. Oprema za organe civilne zaštite i vatrogastva

Članak 14.

(Oprema za organe civilne zaštite i vatrogastva)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se oprema za organe civilne zaštite i vatrogastva namijenjena zaštititi i spasavanju

- civilnog stanovništva (članak 207. točka a) alineja 6) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka, pod pojmom "oprema" podrazumijeva se:
- a) odjeća i obuća civilne zaštite,
 - b) sredstva i oprema za RHB zaštitu,
 - c) intendanska oprema,
 - d) građevinsko - instalaterski alati,
 - e) ronilačko - spasilačka oprema i oprema za spasavanje na vodi i pod vodom,
 - f) prijevozna sredstva civilne zaštite s pripadajućom opremom, osim putničkog automobila,
 - g) građevinski radni strojevi s pripadajućom opremom,
 - h) radio komunikacijska i računarska oprema s pripadajućim dijelovima,
 - i) vatrogasna sredstva i oprema (sva zaštitna oprema: kompleti i odijela za ulazak u vatru, oprema za zaštitu organa za disanje, oprema za zaštitu od radioaktivnih materija, oprema za zaštitu pri kemijskim akcidentima; oprema za gašenje požara: oprema za gašenje požara vodom ili pjenom, prijenosni i prijevozni aparati za gašenje požara; oprema za penjanje: vatrogasne i mehaničke ljestve; oprema za spasavanje: zračni jastuci, spušnice, vatrogasna užad, konopci, "samospasitelji"; tehnička oprema i alati: elektroizolacijski i elektro oprema, oprema za provjetravanje i ventilaciju, razvalna oprema, oprema za detekciju i doziometriju, oprema za vezu; vatrogasna vozila: komandna, tehnička, navalna, prateća, vatrogasne cisterne i kombinirana (s automehaničkim ljestvama, hidrauličnom zglobnom platformom ili teleskopskom platformom)),
 - j) sredstva i oprema za prvu medicinsku pomoć,
 - k) sredstva i oprema za rad stožera civilne zaštite,
 - l) sredstva i oprema za rad operaciono - komunikacijskih centara,
 - m) sredstva i oprema za opskrbu,
 - n) sredstva i oprema za zaštitu i spasavanje životinja i namirnica životinjskog podrijetla,
 - o) sredstva i oprema za spasavanje bilja i biljnih proizvoda,
 - p) sredstva i oprema za spasavanje s visina,
 - r) sredstva i oprema za spasavanje iz ruševina,
 - s) sredstva i oprema za asanaciju terena,
 - t) sredstva i oprema za protugradnu zaštitu,
 - u) sredstva i oprema za zaštitu na radu jedinica civilne zaštite,
 - v) sredstva i oprema za sječenje i bušenje,
 - z) sredstva i oprema za pronalaženje i uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS),
 - aa) letjelice za zaštitu i spasavanje i gašenje požara,
 - ab) sredstva i oprema za seizmologiju, hidrometeorologiju,
 - ac) sredstva i oprema za prihvata i smještaj ugroženog stanovništva.
- (3) U svrhu primjene ovoga odjeljka, pod pojmom "organi civilne zaštite i vatrogastva", kao korisnika oslobađanja, podrazumijevaju se:
- a) Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine,
 - b) Federalna uprava civilne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine,
 - c) Republička uprava civilne zaštite Republike Srpske,
 - d) Odjel za javnu sigurnost ili drugi organ uprave Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koji je nadležan za zaštitu i spasavanje civilnog stanovništva,
 - e) kantonalne uprave civilne zaštite,

- f) gradovi i općine (za potrebe vatrogastva i civilne zaštite),
 - g) dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasni savezi u entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.
- (4) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (5) Oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (4) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (6) Ne smatra se postupanje suprotno stavku (4) ovoga članka davanje opreme na uporabu ili njeno trajno ustupanje organima civilne zaštite i vatrogastva iz stavka (3) ovoga članka, kao ni davanje opreme na uporabu jedinicama i službama zaštite i spasavanja civilnog stanovništva koje formira korisnik oslobađanja iz stavka (3) ovoga članka.

Članak 15.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za opremu iz članka 14. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je oprema prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja.
- (2) Uz zahtjev iz stavka (1) ovoga članka, korisnik oslobađanja podnosi:
- a) specifikaciju robe po rednom broju, tarifnim oznakama i naimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine,
 - b) korisnik oslobađanja iz članka 14. stavak (3) točka g) ove odluke, pored specifikacije robe iz točke a) ovoga stavka, podnosi:
 - 1) dokaz o registraciji i
 - 2) izjavu da ima uspostavljenu knjigovodstvenu evidenciju koja omogućava učinkovitu provedbu carinskog nadzora nad uporabom predmetne robe sukladno odredbama ovoga odjeljka, te da će robu koristiti isključivo u svrhe za koje je odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (3) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.
- (4) Organ civilne zaštite i vatrogastva iz članka 14. stavak (3) ove odluke kojom se, prije isteka roka iz članka 14. stavak (4) ove odluke, trajno ustupa oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, dužan je, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obveza u svezi tog oslobađanja s prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) specifikaciju opreme koja se trajno ustupa, ovjerenu od strane prvobitnog korisnika oslobađanja,

- b) ako je novi korisnik oslobađanja korisnik iz članka 14. stavak (3) točka g) ove odluke, pored specifikacije robe iz točke a) ovoga stavka, podnosi:
 - 1) dokaz o registraciji i
 - 2) izjavu da ima uspostavljenu knjigovodstvenu evidenciju koja omogućava učinkovitu provedbu carinskog nadzora nad uporabom predmetne robe sukladno odredbama ovoga odjeljka, te da će robu koristiti isključivo u svrhe za koje je odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (5) Odluku po zahtjevu iz stavka (4) ovoga članka, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak G. Osobna imovina fizičke osobe koja prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države

Članak 16.

(Osobna imovina fizičke osobe koja prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se osobna imovina fizičke osobe koja prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države u Bosnu i Hercegovinu (članak 207. točka a) alineja 7) Zakona).
- (2) Korisnik oslobađanja može biti:
- a) državljanin Bosne i Hercegovine koji prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države,
 - b) strani državljanin koji prenosi svoje uobičajeno prebivalište iz druge države i ima odobren privremeni boravak u Bosni i Hercegovini od najmanje godinu dana.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se pod sljedećim uvjetima:
- a) da je korisnik oslobađanja prije prijenosa imao uobičajeno prebivalište izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine najmanje 12 mjeseci neprekidno,
 - b) da uvozi osobnu imovinu koja je bila u vlasništvu i koju je koristio u svom ranijem uobičajenom prebivalištu najmanje šest mjeseci prije dana prestanka uobičajenog prebivališta u drugoj državi. Rok od šest mjeseci ne odnosi se na kućne zalihe namirnica i drugu potrošnu robu,
 - c) da nije koristio oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi na uvoz osobne imovine u prethodnih pet godina. Ovo razdoblje računa se do dana podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, neovisno da li je u tom razdoblju pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ostvareno sukladno odredbama ove odluke ili sukladno propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ove odluke,
 - d) da je osobna imovina namijenjena za uporabu u istu svrhu u Bosni i Hercegovini.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se za:
- a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan ili duhanske proizvode,
 - c) komercijalna prijevozna sredstva,
 - d) opremu i predmete koji se koriste u obavljanju djelatnosti ili zanimanja, osim prijenosne opreme primijenjenih i slobodnih zanimanja.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo za osobnu imovinu koja je prijavljena za puštanje u slobodan promet u roku od 12 mjeseci od dana kada je korisnik oslobađanja preseljenjem uspostavio prebivalište ili boravak u Bosni i Hercegovini. U slučaju iz stavka (11) ovoga članka

- navedeni rok od 12 mjeseci računa se od dana prvog puštanja osobne imovine u slobodan promet.
- (6) Ako je datum iz izjave iz članka 17. stavak (1) točka a) alineja 3) ove odluke značajnije neusklađen (tri mjeseca i više) s datumima na dokumentima koji su podnijeti kao dokaz o uobičajenom prebivalištu u drugoj državi, nadležni carinski organ može zahtijevati od korisnika oslobađanja podnošenje dodatnih dokaza o datumu njegovog fizičkog preseljenja, na primjer dokaz o eventualnoj odjavi uobičajenog prebivališta u drugoj državi, o otkazivanju zakupa stambenog prostora, akt o prestanku zaposlenja, avionska ili druga prijevozna karta, ovjera ulaska u Bosnu i Hercegovinu u putnu ispravu žigom graničnog policijskog organa i slično.
- (7) Razdoblje prethodnog neprekidnog uobičajenog prebivališta u drugoj državi iz stavka (3) točka a) ovoga članka za strane državljane računa se do datuma odobravanja privremenog boravka u Bosni i Hercegovini, a rok za ostvarivanje prava na korištenje oslobađanja iz stavka (5) ovoga članka računa se od datuma odobravanja privremenog boravka u Bosni i Hercegovini.
- (8) Osobna imovina može se pustiti u slobodan promet u više odvojenih pošiljki u roku iz stavka (5) ovoga članka.
- (9) Osobna imovina puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 12 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet. Za privatno motorno vozilo i njegovu prikolicu, kamp kućicu, rekreacijsko plovilo i privatni zrakoplov taj rok iznosi 36 mjeseci.
- (10) Osobna imovina puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupi suprotno stavku (9) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste osobne imovine i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (11) Izuzetno od stavka (5) ovoga članka, na zahtjev korisnika oslobađanja, carinski organ iz članka 17. stavak (2) ove odluke može odobriti oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi na osobnu imovinu iz stavka (1) ovoga članka prijavljenu za puštanje u slobodan promet i prije dana prestanka njegovog uobičajenog prebivališta u državi iz koje se namjerava preseliti, ako se pisanom izjavom obaveže da će se preseliti u roku šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva i položiti osiguranje za plaćanje carinskog duga koji bi mogao nastati ako do preseljenja u odobrenom roku ne dođe. Razdoblje prethodnog vlasništva i korištenja osobne imovine iz stavka (3) točka b) ovoga članka računa se do dana prvog puštanja osobne imovine u slobodan promet.

Članak 17.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za osobnu imovinu iz članka 16. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je osobna imovina prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu prebivališta ili boravka korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) državljani Bosne i Hercegovine:
- 1) potvrdu diplomatskog ili konzularnog predstavništva Bosne i Hercegovine u drugoj državi, kojom se potvrđuje razdoblje neprekidnog uobičajenog prebivališta u odnosnoj drugoj državi, ili drugi odgovarajući dokument, dokaz o prebivalištu u Bosni i Hercegovini ili prijava boravka u Bosni i Hercegovini,
 - 3) izjavu: o danu preseljenja u Bosnu i Hercegovinu, te da u razdoblju iz stavka (3) točka c) ovoga članka nije koristio oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi na uvoz osobne imovine i da će osobnu imovinu koristiti u istu svrhu u Bosni i Hercegovini, ovjerenu kod nadležnog organa,
 - 4) popis osobne imovine koju uvozi,
 - 5) prema potrebi, na zahtjev carinskog organa, dokaz da je osobna imovina bila u vlasništvu i da ju je koristio najmanje šest mjeseci prije prestanka uobičajenog prebivališta u drugoj državi,
- b) strani državljani:
- 1) akt nadležnog organa o odobravanju privremenog boravka u Bosni i Hercegovini u razdoblju od najmanje godinu dana,
 - 2) dokumenti navedeni u točki a) alineja 3), 4) i 5) ovoga stavka.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak H. Roba koja se uvozi prigodom sklapanja braka

Članak 18.

(Roba koja se uvozi prigodom sklapanja braka)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba koja se uvozi prigodom sklapanja braka - svadbena oprema, predmeti kućanstva i darovi, novi ili korišteni, koji pripadaju fizičkoj osobi koja se radi sklapanja braka preseljava iz druge države u Bosnu i Hercegovinu (članak 207. točka a) alineja 8) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se i darovi koji se uobičajeno daju prigodom sklapanja braka i koje osoba koja ispunjava uvjete iz stavka (1) ovoga članka dobije od osobe s uobičajenim prebivalištem u drugoj državi, s tim da vrijednost svakog pojedinačnog dara koji se uvozi uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne smije biti veća od 2.000,00 konvertibilnih maraka.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo osobi:
 - a) čije je uobičajeno prebivalište bilo izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine u trajanju od najmanje 12 mjeseci neprekidno i
 - b) koje podnese dokaz o sklapanju braka.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo za robu koja je prijavljena za puštanje u slobodan promet:
 - a) najranije dva mjeseca prije datuma utvrđenog za sklapanje braka, i
 - b) najkasnije četiri mjeseca nakon datuma sklapanja braka.
- (5) Ako je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi prije sklapanja braka, korisnik oslobađanja mora položiti osiguranje za plaćanje carinskog duga koji bi mogao nastati ako do sklapanja braka ne dođe, odnosno ako carinskom organu koji je donio odluku o oslobađanju ne dostavi dokaz o sklapanju braka. Ako korisnik oslobađanja ne dostavi dokaz o sklapanju braka, carinski organ naplaćuje uvozne pristojbe na temelju elemenata za obračun tih pristojbi koji

- odgovaraju robi na dan prihvatanja carinske deklaracije iz članka 19. stavak (1) ove odluke.
- (6) Roba se može pustiti u slobodan promet u nekoliko odvojenih pošiljki u roku iz stavka (4) ovoga članka.
 - (7) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se za:
 - a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan i duhanske proizvode.
 - (8) Roba puštena u slobodan promet uz oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 12 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
 - (9) Roba puštena u slobodan promet uz oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (8) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 19.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 18. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu boravka korisnika oslobođanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) dokaz o boravku u Bosni i Hercegovini,
 - b) dokaz o razdoblju neprekidnog uobičajenog prebivališta u državi iz koje se preseljava radi sklapanja braka,
 - c) popis robe koju uvozi,
 - d) dokaz o sklapanju braka ili o datumu utvrđenom za sklapanje braka, ovisno od situacije.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak I. Osobna imovina naslijeđena u drugoj državi

Članak 20.

(Osobna imovina naslijeđena u drugoj državi)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se osobna imovina koju državljanin Bosne i Hercegovine i strani državljanin stalno nastanjen u Bosni i Hercegovini naslijedi u drugoj državi (članak 207. točka a) alineja 9) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka, "osobna imovina" znači osobnu imovinu iz članka 3. stavak (1) točka a) ove odluke koja predstavlja ostavštinu preminulog.
- (3) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se za:
 - a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan i duhanske proizvode,
 - c) komercijalna prijevozna sredstva,
 - d) opremu i predmete koji su služili za obavljanje djelatnosti ili zanimanja, osim prijenosne opreme primijenjenih i slobodnih zanimanja koja je služila za obavljanje profesije ili zanimanja preminule osobe,
 - e) zalihe sirovina i gotovih i polugotovih proizvoda,
 - f) životinje i zalihe namirnica koje su veće od količina razumno potrebnih za uobičajene obiteljske potrebe.
- (4) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo za osobnu imovinu prijavljenu za puštanje u slobodan

promet najkasnije u roku od dvije godine od dana pravomoćnosti odluke o nasljeđivanju, u jednoj ili više odvojenih pošiljki. Carinski organ iz članka 21. stavak (3) ove odluke, na zahtjev korisnika oslobođanja, može produžiti ovaj rok u slučaju nastupanja posebnih okolnosti na koje korisnik oslobođanja nije mogao utjecati a koje su mu onemogućile uvoz u navedenom roku dok traju takve okolnosti (na primjer bolest nasljednika, nemogućnost stupanja u posjed naslijeđenih predmeta i slično).

Članak 21.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za osobnu imovinu iz članka 20. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je osobna imovina prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Uz zahtjev podnosi:
 - a) pravomoćnu odluku nadležnog organa o nasljeđivanju osobne imovine koju uvozi. Izuzetno, na naslijeđene predmete koje je ostavitelj osobno koristio (odjeća, obuća, posteljina, kuhinjsko posuđe i pribor, kozmetika, te druge manje kućne potrepštine), kao dokaz u smislu ove točke može se podnijeti samo izvod iz matične knjige umrlih,
 - b) kada je korisnik oslobođanja pravna osoba iz stavka (2) ovoga članka: dokaz iz točke a) ovoga stavka i dokaz o registraciji njegove neprofitne djelatnosti u Bosni i Hercegovini.
- (2) Odredbe ovoga članka primjenjuju se na odgovarajući način i na osobnu imovinu koju nasljeđem stekne pravna osoba koja se bavi neprofitnom djelatnošću i ima sjedište u Bosni i Hercegovini.
- (3) Odluka o oslobođanju od plaćanja uvoznih pristojbi po zahtjevu iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak J. Školska oprema, obrazovni materijali i povezani predmeti kućanstva

Članak 22.

(Školska oprema, obrazovni materijali i povezani predmeti kućanstva)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se školska oprema, obrazovni materijali i s tim povezani predmeti kućanstva koji pripadaju učeniku ili studentu koji boravi u carinskom području Bosne i Hercegovine u svrhu školovanja ili studiranja i koji su namijenjeni za osobnu uporabu tijekom trajanja njegovog školovanja ili studija (članak 207. točka a) alineja 10) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka:
 - a) "učenik ili student" je osoba koja je upisana u školsku ustanovu na području Bosne i Hercegovine da bi redovito pohađala nastavu koja se u njoj nudi,
 - b) "oprema" znači odjeću, obuću i posteljinu,
 - c) "obrazovni materijali" znače predmete i instrumente (uključujući i prijenosna računala) koje učenik ili student uobičajeno koristi u svrhu njegovog školovanja ili studija.
- (3) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se najmanje jednom tijekom školske godine.

Članak 23.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 22. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi ulaznom carinskom uredu. Uz zahtjev podnosi:

- a) dokaz o odobranju boravka u Bosni i Hercegovini, izdan od nadležnog organa,
 - b) popis predmeta koje uvozi, koji popis sadrži i izjavu korisnika oslobađanja o namjeni uvoza predmeta,
 - c) dokaz da je korisnik oslobađanja upisan u školsku ustanovu tijekom odnosno školske godine na području Bosne i Hercegovine.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi po zahtjevu iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke na zahtjevu.

Odjeljak K. Roba zanemarive vrijednosti**Članak 24.**

(Roba zanemarive vrijednosti)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba zanemarive vrijednosti sadržana u pošiljci poslanoj izravno iz druge države primatelju u Bosni i Hercegovini (članak 207. točka a) alineja 11) Zakona).
- (2) U svrhu primjene stavka (1) ovoga članka, "robom zanemarive vrijednosti" smatra se roba čija je ukupna vrijednost do 300,00 konvertibilnih maraka po pošiljci.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se za:
 - a) alkoholne proizvode,
 - b) parfeme i toaletne vode,
 - c) duhan i duhanske proizvode.

Članak 25.

(Zahtjev i odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 24. ove odluke odobrava usmeno carinski ured kojem je roba predložena.

Odjeljak L. Pošiljke koje fizička osoba šalje drugoj fizičkoj osobi**Članak 26.**

(Pošiljke koje fizička osoba šalje drugoj fizičkoj osobi)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba nekomercijalnog karaktera sadržana u pošiljci koju besplatno šalje fizička osoba iz druge države fizičkoj osobi u Bosni i Hercegovini (članak 207. točka a) alineja 12) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka, "pošiljke nekomercijalnog karaktera" smatraju se povremene pošiljke koje sadrže isključivo robu namijenjenu osobnoj uporabi ili uporabi članova kućanstva korisnika oslobađanja, koja po svojoj vrsti i količini ukazuje da se ne radi o komercijalnom karakteru i da ih je pošiljatelj primatelju poslao besplatno.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi primjenjuje se na robu vrijednosti do 90,00 konvertibilnih maraka po pošiljci, u koju vrijednost se uključuje i vrijednost robe iz stavka (5) ovoga članka.
- (4) Ukoliko je ukupna vrijednost pošiljke veća od iznosa iz stavka (3) ovoga članka, a sadrži dva ili više predmeta, oslobađanje do tog iznosa odobrava se za one predmete za koje bi oslobađanje bilo odobreno da se uvoze odvojeno, s tim da se vrijednost pojedinačnog predmeta ne može podijeliti.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi količinski se ograničava, po pošiljci, za određenu robu kako slijedi:
 - a) duhan i duhanski proizvodi:
 - 1) do 50 cigareta ili 25 cigarilosa (cigarilosi su cigare težine do 3 grama po komadu) ili
 - 2) 10 cigara ili 50 grama duhana za pušenje ili
 - 3) odgovarajuća proporcionalna kombinacija količine navedenih duhanskih proizvoda,
 - b) alkohol i alkoholna pića:

- 1) destilirana i žestoka alkoholna pića s učešćem alkohola većim od 22% volumena, nenedaturirani etilni alkohol s učešćem alkohola od 80% volumena i više: 1 litra, ili
- 2) destilirana i žestoka alkoholna pića, aperitivi iz vina ili alkohola i slična pića s učešćem alkohola 22% volumena i manje, pjenušava i likerska vina: 1 litra ili odgovarajuća proporcionalna kombinacija količine navedenih pića, i
- 3) ostalo vino: 2 litre,

- c) parfemi do 50 ml ili toaletne vode do 250 ml.

Članak 27.

(Zahtjev i odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 26. ove odluke odobrava usmeno carinski ured kojem je roba predložena.

Odjeljak M. Proizvodna sredstva i druga oprema koja se uvozi u svrhu prijenosa djelatnosti iz druge države**Članak 28.**

(Proizvodna sredstva i druga oprema koja se uvozi u svrhu prijenosa djelatnosti iz druge države)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se proizvodna sredstva i druga oprema koja pripada preduzeću koje definitivno prekida svoju djelatnost u drugoj državi i premješta se u carinsko područje Bosne i Hercegovine radi obavljanja slične djelatnosti (članak 207. točka a) alineja 13) Zakona).
- (2) Ako je preduzeće koje se premješta poljoprivredno imanje, životinje na njemu također se pri uvozu oslobađaju od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (3) U svrhu primjene ovoga odjeljka, "preduzeće" znači neovisnu proizvodnu ili uslužnu gospodarsku jedinicu bez obzira na oblik organiziranja.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ograničeno je na proizvodna sredstva i drugu opremu koja je:
 - a) osim u posebnim opravdanim slučajevima, korištena u preduzeću najmanje 12 mjeseci do dana kada je preduzeće prestalo poslovati u državi iz koje je premjestilo svoju djelatnost,
 - b) namijenjena za korištenje u istu svrhu nakon premještanja u Bosnu i Hercegovinu,
 - c) odgovara vrsti djelatnosti i veličini odnosno preduzeća.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se preduzeću čije je premještanje u carinsko područje Bosne i Hercegovine posljedica ili svrha preuzimanja od ili spajanja s preduzećem sa sjedištem u carinskom području Bosne i Hercegovine ako nije osnovana nova djelatnost.
- (6) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se za:
 - a) prijevozna sredstva koja po svom karakteru ne predstavljaju sredstva za proizvodnju ili za uslužne djelatnosti,
 - b) zalihe svih vrsta namijenjenih za ljudsku potrošnju ili hranu za životinje,
 - c) goriva i zalihe sirovina ili gotovih proizvoda ili poluproizvoda,
 - d) životinje u vlasništvu trgovaca.
- (7) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo za proizvodna sredstva i drugu opremu koja je prijavljena za puštanje u slobodan promet u roku od 12 mjeseci od dana kada je preduzeće prestalo poslovati u drugoj državi iz koje je premjestilo svoju djelatnost.
- (8) Proizvodna sredstva i druga oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne

može se prodati, prenijeti ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.

- (9) Proizvodna sredstva i druga oprema puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (8) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (10) Odredbe ovoga članka primjenjuju se na odgovarajući način i na proizvodna sredstva i drugu opremu koja pripada osobi koja se bavi slobodnim profesijama i pravnoj osobi u neprofitnoj djelatnosti koja tu djelatnost iz druge države prenosi u carinsko područje Bosne i Hercegovine.

Članak 29.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 28. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom su proizvodna sredstva i druga oprema prijavljeni za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) dokaz o prethodnom obavljanju registrirane gospodarske ili uslužne djelatnosti u drugoj državi iz koje je korisnik oslobađanja premjestio svoju djelatnost,
 - b) dokaz o danu prestanka obavljanja te djelatnosti u drugoj državi,
 - c) dokaz o registraciji slične djelatnosti u Bosni i Hercegovini,
 - d) popis upotrebljivanih proizvodnih sredstava i druge opreme koju uvozi, uz navođenje njihovog trgovačkog naziva, tarifne oznake i količine za svaku stavku pojedinačno, te ukupne vrijednosti robe koju uvozi,
 - e) dokaz da su proizvodna sredstva i druga oprema korištena u odnosnom preduzeću najmanje 12 mjeseci do dana kada je to preduzeće prestalo poslovati u drugoj državi.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak N. Proizvodi koje poljoprivrednici iz Bosne i Hercegovine dobiju na posjedima koji se nalaze u drugoj državi

Članak 30.

(Proizvodi koje poljoprivrednici iz Bosne i Hercegovine dobiju na posjedima koji se nalaze u drugoj državi)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se poljoprivredni, stočarski, pčelarski, hortikulturni i šumski proizvodi dobiveni s posjeda koji se nalazi u pograničnom području susjedne države i koje je u vlasništvu ili posjedu poljoprivrednih proizvođača iz pograničnog područja Bosne i Hercegovine, kao i priplod i ostali proizvodi dobiveni od stoke podrijetlom iz Bosne i Hercegovine koja se zbog poljskih radova, ispaše ili zimovanja nalazi na tim posjedima (članak 207. točka a) alineja 14) Zakona).
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi stočarskih proizvoda odnosi se isključivo na stočarske proizvode dobivene od životinja podrijetlom iz Bosne i Hercegovine,

uključujući i životinje koje su u Bosni i Hercegovini puštene u slobodan promet.

- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ograničeno je na proizvode koji nisu podvrgnuti nikakvoj obradi osim one koja obično slijedi nakon žetve ili proizvodnje.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi može se odobriti samo za one proizvode koje u carinsko područje Bosne i Hercegovine unosi poljoprivredni proizvođač ili druga osoba u njegovo ime, u količinama koje odgovaraju veličini posjeda na kojem su dobiveni.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi primjenjuje se i na proizvode ribarske ili ribogojске djelatnosti koje ribari iz Bosne i Hercegovine obavljaju na jezerima ili vodenim putevima koji graniče sa Bosnom i Hercegovinom i drugom državom, kao i na proizvode lovačkih djelatnosti koje na tim jezerima ili vodenim putevima obavljaju sportisti iz Bosne i Hercegovine.

Članak 31.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Ako sporazumom između Bosne i Hercegovine i susjedne države koji je u pitanju nije drugačije propisano, u svrhu oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 30. ove odluke, korisnik oslobađanja ulaznom carinskom uredu podnosi:
 - a) popis proizvoda koje unosi. Popis sadrži i izjavu korisnika oslobađanja da su ti proizvodi dobiveni s posjeda u njegovom vlasništvu ili posjedu, a koji se nalazi u pograničnom području susjedne države,
 - b) dokaz da ima zemlju u vlasništvu ili posjedu u pograničnom području susjedne države.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi donosi se u obliku zabilješke na popisu proizvoda iz stavka (1) točka a) ovoga članka, osim ako nije drugačije propisano sporazumom iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak O. Sjeme, gnojivo i proizvodi za obrađivanje zemlje i usjevi koje unose poljoprivredni proizvođači iz drugih država

Članak 32.

- (Sjeme, gnojivo i proizvodi za obrađivanje zemlje i usjevi koje unose poljoprivredni proizvođači iz drugih država)
- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se sjeme, gnojivo i proizvodi za obrađivanje zemlje i usjevi namijenjeni za korištenje na posjedu koji se nalazi u carinskom području Bosne i Hercegovine i graniči sa drugom državom i koje je u vlasništvu ili posjedu poljoprivrednih proizvođača koje svoje glavno gazdinstvo imaju unutar druge države koje graniči sa carinskim područjem Bosne i Hercegovine (članak 207. točka a) alineja 15) Zakona).
 - (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ograničeno je na količine potrebne za obradu posjeda.
 - (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi može se odobriti samo za sjeme, gnojivo ili druge proizvode koje u carinsko područje Bosne i Hercegovine unosi poljoprivredni proizvođač ili druga osoba u njegovo ime.

Članak 33.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Ako sporazumom između Bosne i Hercegovine i susjedne države koji je u pitanju nije drugačije propisano, u svrhu oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 32. ove odluke, korisnik oslobađanja ulaznom carinskom uredu podnosi:
 - a) popis robe koju unosi. Popis sadrži i izjavu korisnika oslobađanja da je ta roba potrebna za obradu zemlje u njegovom vlasništvu ili posjedu, a koji se nalazi u pograničnom području Bosne i Hercegovine,

- b) dokaz da ima zemlju u vlasništvu ili posjedu u pograničnom području Bosne i Hercegovine.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi donosi se u obliku zabilješke na popisu robe iz stavka (1) točka a) ovoga članka, osim ako nije drugačije propisano sporazumom iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak P. Roba koja se nalazi u osobnom prtljagu putnika

Članak 34.

(Roba koja se nalazi u osobnom prtljagu putnika)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se osobni prtljag putnika, te roba nekomercijalnog karaktera u osobnom prtljagu putnika koju putnici unose sa sobom iz druge države u propisanoj vrsti, količini i vrijednosti (članak 207. točka a) alineja 16) Zakona).
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se uz sljedeća količinska ograničenja po putniku i danu:
- duhan i duhanski proizvodi:
 - do 200 cigareta, ili
 - do 100 cigarilosa (cigarilosi su cigare težine do 3 grama po komadu), ili
 - do 50 cigara, ili do 250 grama duhana za pušenje, ili
 - odgovarajuća proporcionalna kombinacija količine navedenih duhanskih proizvoda,
 - alkohol i alkoholna pića:
 - s učešćem alkohola većim od 22% volumena, ili nedeenaturirani etilni alkohol s učešćem alkohola od 80% volumena i više: 1 litra, ili
 - s učešćem alkohola 22% volumena i manje: 2 litre, ili
 - odgovarajuća proporcionala kombinacija količine navedenog alkohola i pića,
 - mirno vino: 4 litre,
 - pivo: 16 litara.
- (3) Putnici do 17 godina nisu oslobođeni od plaćanja uvoznih pristojbi na robu iz stavka (2) ovoga članka.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi na ostalu robu nekomercijalnog karaktera iz stavka (1) ovoga članka ograničava se na predmete u vrijednosti do 600,00 konvertibilnih maraka po putniku i danu, neovisno od vrste prijevoznog sredstva kojim putnik putuje.
- (5) U vrijednost robe iz stavka (4) ovoga članka ne uračunava se roba navedena u stavku (2) ovoga članka.
- (6) Vrijednost osobnog prtljaga putnika, koji se uvozi privremeno, ili se uvozi ponovno nakon privremenog izvoza, i vrijednost lijekova neophodnih za osobne potrebe putnika, ne uzima se u obzir za potrebe primjene oslobađanja navedenog u stavku (4) ovoga članka.
- (7) Ako je vrijednost pojedinog predmeta koji se uvozi veća od vrijednosti iz stavka (4) ovoga članka, u svrhu ostvarivanja oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi, vrijednost takvog predmeta ne može se podijeliti, niti se njegova vrijednost može dijeliti na dvije ili više osoba.
- (8) Odredbe ovoga članka ne odnose se na:
- osobu s uobičajenim mjestom stanovanja u pograničnom području Bosne i Hercegovine i susjednih država,
 - radnika na granici ili u pograničnom području susjedne države,
 - posadu prijevoznog sredstva koje dolazi iz druge države.
- (9) Radnikom na granici ili u pograničnom području smatra se ona osoba čiji uobičajeni poslovi zahtijevaju da tijekom radnog dana prelazi na drugu stranu granice.

- (10) Ograničenje za osobu iz stavka (8) toč. a) i b) ovoga članka primjenjuje se u slučaju kada ove osobe carinsku liniju prelaze sa pograničnom propusnicom.
- (11) Obim drugih oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi za osobu iz stavka (8) točka a) ovoga članka regulira se bilateralnim međunarodnim sporazumom.

Članak 35.

(Zahtjev i odluka)

- Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 34. ove odluke ulazni carinski ured odobrava usmeno.

Odjeljak R. Obrazovni, znanstveni i kulturološki materijali, znanstveni instrumenti i uređaji

Članak 36.

(Obrazovni, znanstveni i kulturološki materijali, znanstveni instrumenti i uređaji)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se obrazovni, znanstveni i kulturološki materijal naveden u Prilogu 1. koji čini sastavni dio ove odluke, bez obzira na to tko je primatelj i za kakvu je uporabu namijenjen (članak 207. točka a) alineja 17) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se obrazovni, znanstveni i kulturološki materijal naveden u Prilogu 2. koji čini sastavni dio ove odluke (članak 207. točka a) alineja 17) Zakona), pod uvjetom da je namijenjen:
- javnoj obrazovnoj, znanstvenoj ili kulturološkoj ustanovi ili organizaciji, ili
 - ustanovi ili organizaciji u kategorijama navedenim za svaki predmet u trećoj koloni Priloga 2. koji čini sastavni dio ove odluke, koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast prosvjete, znanosti ili kulture dobila potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi.
- (3) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se znanstveni instrumenti i uređaji koji nisu obuhvaćeni u stavku (2) ovoga članka kada se uvoze isključivo u nekomercijalne svrhe u smislu stavka (6) točka b) ovoga članka (članak 207. točka a) alineja 17) Zakona). To oslobađanje ograničeno je na znanstvene instrumente i uređaje koji se ne proizvode u Bosni i Hercegovini a namijenjeni su:
- javnoj ustanovi čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili znanstveno istraživanje i onim organizacijskim dijelovima javne ustanove čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili znanstveno istraživanje, ili
 - privatnoj ustanovi čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili znanstveno istraživanje i koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast prosvjete, znanosti ili kulture dobila potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi iz stavka (3) ovoga članka, isključivo u nekomercijalne svrhe u smislu stavka (6) točka b) ovoga članka, primjenjuje se i na:
- rezervne dijelove, komponente ili dodatke koji su posebno primjereni za znanstvene instrumente ili uređaje, pod uvjetom da se ti rezervni dijelovi, komponente ili dodaci ne proizvode u Bosni i Hercegovini i uvoze u isto vrijeme kada i ti instrumenti i uređaji ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za instrumente ili uređaje:
 - koji su prethodno već uvezeni uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, pod uvjetom da su ti instrumenti i uređaji još uvijek znanstvenog

- karaktera u trenutku podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za određene rezervne dijelove, komponente ili dodatke, ili
- 2) koji bi imali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi u trenutku podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za određene rezervne dijelove, komponente ili dodatke,
- b) alate koji će se koristiti za održavanje, provjeru, kalibraciju ili popravku znanstvenih instrumenata ili uređaja, pod uvjetom da se ti alati ne proizvode u Bosni i Hercegovini i da se uvoze u isto vrijeme kada i ti instrumenti i uređaji ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za instrumente i uređaje:
- 1) koji su prethodno već uvezeni uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, pod uvjetom da su ti instrumenti i uređaji još uvijek znanstvenog karaktera u trenutku podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za alate, ili
- 2) koji bi imali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi u trenutku podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za alate.
- (5) U svrhu primjene stavka (4) točka a) ovoga članka, "dodaci" znače one proizvode koji su posebno osmišljeni za uporabu zajedno sa određenim znanstvenim instrumentom ili uređajem u svrhu poboljšanja njegove učinkovitosti i mogućnosti primjene.
- (6) U svrhu primjene st. (3) i (4) ovoga članka:
- a) "znanstveni instrument ili uređaj" je svaki instrument ili uređaj koji je zbog svojih objektivnih tehničkih karakteristika i rezultata koje postiže uglavnom ili isključivo pogodan za znanstvene djelatnosti,
- b) smatra se da se "uvezen u nekomercijalne svrhe" primjenjuje na znanstvene instrumente ili uređaje namijenjene za uporabu u neprofitne znanstveno - istraživačke ili obrazovne svrhe.
- (7) U svrhu primjene stavka (6) točka a) ovoga članka, objektivnim tehničkim karakteristikama znanstvenog instrumenta ili uređaja smatraju se one karakteristike koje proizlaze iz konstrukcije tog instrumenta ili uređaja ili iz prilagođavanja standardnog instrumenta ili uređaja koje omogućava postizanje učinkovitosti veće od one koju zahtijeva uobičajena industrijska ili komercijalna uporaba. Kada se na temelju objektivnih tehničkih karakteristika nekog instrumenta ili uređaja ne može jasno utvrditi treba li se on smatrati znanstvenim instrumentom ili uređajem, provjerava se uporaba predmetnog instrumenta ili uređaja za koji se traži oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi. Ako se provjerom utvrdi da se predmetni instrument ili uređaj koristi u znanstvene svrhe, smatra se da je isti znanstvenog karaktera.
- (8) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se oprema koju u nekomercijalne svrhe u smislu stavka (9) točka b) ovoga članka uvozi, ili se uvoz vrši u njeno ime, znanstveno - istraživačka ustanova ili organizacija sa sjedištem u drugoj državi, i to oprema:
- a) namijenjena za uporabu od strane članova ili predstavnika te ustanove ili organizacije ili uz njihov pristanak u kontekstu i u okviru sporazuma o znanstvenoj suradnji čija je svrha provedba međunarodnih znanstveno - istraživačkih programa u znanstveno-istraživačkim ustanovama sa sjedištem u Bosni i Hercegovini, a koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast prosvjete, znanosti ili kulture dobila odobrenje za navedenu svrhu koje sadrži: podatke o sporazumu koji je u pitanju, o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi,
- b) koja ostaje u vlasništvu osobe s prebivalištem ili sjedištem izvan Bosne i Hercegovine tijekom njegovog boravka u carinskom području Bosne i Hercegovine.
- (9) U svrhu primjene stavka (8) ovoga članka:
- a) "oprema" su instrumenti i uređaji, uključujući njihove rezervne dijelove, komponente ili dodatke i alate koji se koriste za njihovo održavanje, kontrolu, kalibraciju ili popravak, koji se koriste u svrhu znanstvenog istraživanja,
- b) smatra se da je oprema "uvezena u nekomercijalne svrhe" ako je namijenjena za uporabu u svrhu znanstvenog istraživanja koje se obavlja u neprofitne svrhe.

Članak 37.

(Zabrana otuđenja)

- (1) Roba iz članka 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa.
- (2) Ako se roba iz članka 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke, koja je puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa ustanovi ili organizaciji koja ima pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi prema navedenim odredbama, oslobađanje se može i dalje odobriti pod uvjetom da ta ustanova ili organizacija, od dana prijema, predmetnu robu koristi u svrhu koja joj daje pravo na to oslobađanje.
- (3) Osim u slučaju iz stavka (2) ovoga članka, roba iz članka 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupi suprotno odredbi stavka (1) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (4) Ustanova ili organizacija iz članka 36. st. (2), (3) i (8) ove odluke koja prestane ispunjavati uvjete na temelju kojih je ostvarila oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ili koja robu uvezenu uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi namjerava koristiti u svrhe koje nisu predviđene ovim člankom, o tome obavještava nadležni carinski organ.
- (5) Roba iz članka 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke koja ostaje u posjedu ustanove ili organizacije koja prestane ispunjavati uvjete koji su joj dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (6) Roba koju ustanova ili organizacija koja koristi oslobađanje koristi u svrhe koje nisu predviđene odredbama ovoga odjeljka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan kada se počela upotrebljavati u druge svrhe, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (7) U slučaju iz stavka (2) ovoga članka, ustanova ili organizacija kojoj se roba iz članka 36. st. (2), (3) i (4) ove

odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, mora ispunjavati i obveze navedene u članku 38. stavak (2) točka a) ove odluke.

Članak 38.
(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 36. st. (2), (3) i (4) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje po navedenim odredbama uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobađanja, odnosno prema mjestu predodjenja robe u slučaju iz članka 36. stavak (8) ove odluke.
- (2) Uz zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 36. st. (2), (3) i (4) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi:
 - a) izjavu o sljedećem:
 - 1) da će predmetnu robu otpremiti izravno na mjesto odredišta,
 - 2) da će predmetnu robu evidentirati u svoje knjigovodstvo,
 - 3) da će predmetnu robu koristiti isključivo u nekomercijalne svrhe u smislu članka 36. stavak (6) točka b) ove odluke, osim za robu iz članka 36. stavak (2) ove odluke,
 - 4) da je upoznat s obvezama koje proizlaze iz predmetnog oslobađanja i da će iste ispunjavati,
 - 5) da će omogućiti svaku vrstu kontrole koju nadležni organ smatra potrebnom u svrhu provjere ispunjavanja uvjeta za predmetno oslobađanje i uporabe robe u svrhe za koje je oslobođena od plaćanja uvoznih pristojbi,
 - b) potvrdu iz članka 36. stavak (2) točka b) ili stavak (3) točka b) ove odluke, ovisno od situacije, ne stariju od šest mjeseci, osim u slučaju kada je roba namijenjena javnoj ustanovi ili organizaciji iz članka 36. stavak (2) točka a) i stavak (3) točka a) ove odluke,
 - c) potvrdu Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine da se predmetna roba ne proizvodi u Bosni i Hercegovini, za robu iz članka 36. st. (3) i (4) ove odluke,
 - d) u slučaju kada se roba iz članka 36. stavak (4) ovoga članka uvozi naknadno, podnosi i presliku carinske deklaracije o puštanju u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi robe iz članka 36. stavak (3) ove odluke,
 - e) kada se zahtjev odnosi na robu iz članka 36. stavak (3) ove odluke, pored navedenog, zahtjev obvezno sadrži i sljedeće:
 - 1) precizan trgovački opis predmetnog instrumenta ili uređaja od strane proizvođača, objektivne tehničke karakteristike na temelju kojih se instrument ili uređaj smatra znanstvenim i njegovu osmognamenkastu tarifnu oznaku Carinske tarife,
 - 2) naziv i adresu proizvođača i, ako je moguće, dobavljača,
 - 3) državu podrijetla instrumenta ili uređaja,
 - 4) mjesto uporabe instrumenta ili uređaja,
 - 5) preciznu uporabu za koju je instrument ili uređaj namijenjen,
 - 6) vrijednost instrumenta,
 - 7) količinu predmetnog instrumenta ili uređaja, te
 - f) u slučaju iz točke e) ovoga stavka, uz zahtjev mora biti priložena i dokumentacija koja sadrži sve relevantne

podatke o karakteristikama i tehničkim specifikacijama instrumenta ili uređaja.

- (3) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi na opremu iz članka 36. stavak (8) ove odluke:
 - a) sadrži sljedeće podatke:
 - 1) precizan trgovački opis predmetne opreme, količinu, vrijednost i osmognamenkastu tarifnu oznaku Carinske tarife,
 - 2) državu podrijetla i državu otpreme opreme,
 - 3) mjesto uporabe opreme,
 - 4) uporabu za koju je oprema namijenjena i trajanje njene uporabe,
 - b) uz zahtjev, korisnik oslobađanja, podnosi sljedeće:
 - 1) izjavu da će predmetnu opremu koristiti isključivo u nekomercijalne svrhe u smislu članka 36. stavak (9) točka b) ove odluke,
 - 2) sporazum o znanstvenoj suradnji između znanstveno - istraživačke ustanove ili organizacije sa sjedištem u drugoj državi i u Bosni i Hercegovini,
 - 3) važeće odobrenje iz članka 36. stavak (8) točka a) ove odluke koje se odnosi na sporazum iz alineje 2) ove točke.
- (4) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 36. stavak (1) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje po navedenoj odredbi uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe. U navedenom slučaju, odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (5) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka, ovisno od situacije.
- (6) U slučaju iz članka 37. stavak (2) ove odluke, ustanova ili organizacija kojoj se roba iz članka 36. st. (2), (3), (4) i (8) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa dužna je, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obveza u svezi tog oslobađanja s prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) ako se zahtjev odnosi na robu iz članka 36. st. (2), (3) i (4) ove odluke:
 - 1) dokumente iz članka 38. stavak (2) toč. a) i b) ove odluke,
 - 2) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - 3) presliku prvobitne odluke o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi na predmetnu robu,
 - b) ako se zahtjev odnosi na opremu iz članka 36. stavak (8) ove odluke on sadrži podatke iz stavka (3) točka a) ovoga članka, a uz isti podnosi:
 - 1) dokumente iz stavka (3) točka b) ovoga članka,
 - 2) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - 3) presliku prvobitne odluke o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi na predmetnu robu.
- (7) Odluku po zahtjevu iz stavka (6) ovoga članka, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak S. Laboratorijske životinje i biološke ili kemijske materije namijenjene za znanstveno istraživanje**Članak 39.**

(Laboratorijske životinje i biološke ili kemijske materije namijenjene za znanstveno istraživanje)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se životinje posebno pripremljene za laboratorijsku uporabu za znanstvena istraživanja; biološke ili kemijske materije iz Priloga 3. koji čini sastavni dio ove odluke namijenjene isključivo znanstvenom istraživanju a koje se ne proizvode u Bosni i Hercegovini i uvoze se isključivo u nekomercijalne svrhe (članak 207. točka a) alineja 18) Zakona).
- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi ograničeno je na životinje te biološke ili kemijske materije koje su namijenjene:
 - a) javnoj ustanovi čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili znanstveno istraživanje ili onim organizacijskim dijelovima javne ustanove čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili znanstveno istraživanje, ili
 - b) privatnoj ustanovi čija je osnovna djelatnost obrazovanje ili znanstveno istraživanje i koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast znanosti dobila potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi.

Članak 40.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 39. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Uz zahtjev podnosi:
 - a) izjavu da robu uvozi isključivo u nekomercijalne svrhe za znanstveno istraživanje,
 - b) potvrdu iz članka 39. stavak (2) točka b) ove odluke, ne stariju od šest mjeseci, kada je roba namijenjena privatnoj ustanovi,
 - c) potvrdu uzgajivača da su životinje u pitanju posebno pripremljene za laboratorijsku uporabu za znanstvena istraživanja i
 - d) potvrdu Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine da se odnosne biološke ili kemijske materije ne proizvode u Bosni i Hercegovini.
- (2) Odluka po zahtjevu za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak T. Terapeutske tvari ljudskog podrijetla i reagensi za određivanje krvne grupe i vrste tkiva**Članak 41.**

(Terapeutske tvari ljudskog podrijetla i reagensi za određivanje krvne grupe i vrste tkiva)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se terapeutske tvari ljudskog podrijetla, reagensi za određivanje krvne grupe i reagensi za određivanje vrste tkiva, namijenjeni za uporabu isključivo u nekomercijalne medicinske ili znanstvene svrhe (članak 207. točka a) alineja 19) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka:
 - a) "terapeutske tvari ljudskog podrijetla" znače ljudsku krv i njene derivate (cijela ljudska krv, suha ljudska plazma, ljudski albumin i stabilne otopine proteina ljudske plazme, ljudski imunoglobulin i ljudski fibrinogen),

- b) "reagensi za određivanje krvnih grupa" znače sve reagens, bili oni ljudskog, životinjskog, biljnog ili drugog podrijetla, koji služe za određivanje krvnih grupa i za otkrivanje nepodudarnosti krvi,
 - c) "reagensi za određivanje vrste tkiva" znače sve reagens, bili oni ljudskog, životinjskog, biljnog ili drugog podrijetla, koji se koriste za određivanje vrste ljudskog tkiva.
- (3) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi ograničava se na robu:
 - a) namijenjenu ustanovi ili laboratoriji koja je od ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast zdravstva dobila potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi,
 - b) koju prati potvrda o sukladnosti koju je izdao nadležni organ u državi izvoza, te
 - c) da se roba isporučuje u posudama koje nose posebnu etiketu za njihovo prepoznavanje.
 - (4) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odnosi se i na posebnu ambalažu neophodnu za prijevoz terapeutskih tvari ili reagensa za određivanje krvne grupe ili vrste tkiva, kao i na sve rastvore i pribor potreban za njihovu uporabu, ako se nalaze u pošiljci.

Članak 42.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 41. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Uz zahtjev podnosi:
 - a) izjavu da predmetne terapeutske tvari ljudskog podrijetla i reagensi za određivanje krvne grupe i vrste tkiva uvozi isključivo u nekomercijalne medicinske ili znanstvene svrhe,
 - b) potvrdu iz članka 41. stavak (3) točka a) ove odluke, ne stariju od šest mjeseci,
 - c) potvrdu o sukladnosti izdanu od nadležnog organa u državi izvoza.
- (2) Odluka po zahtjevu za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak U. Instrumenti i uređaji namijenjeni za medicinsko istraživanje, medicinsko dijagnosticiranje ili liječenje**Članak 43.**

(Instrumenti i uređaji namijenjeni za medicinsko istraživanje, medicinsko dijagnosticiranje ili liječenje)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se instrumenti i uređaji namijenjeni za medicinsko istraživanje, medicinsko dijagnosticiranje ili liječenje koje dobrotvorne ili neprofitne organizacije ili fizičke osobe doniraju zdravstvenim ustanovama, bolničkim odjeljenjima ili ustanovama za medicinsko istraživanje ili koje su te zdravstvene ustanove, bolnice ili ustanove za medicinsko istraživanje kupile sredstvima koje je u cjelini osigurala dobrotvorna ili humanitarna organizacija ili uz pomoć dobrovoljnih priloga, kao i na njihove rezervne dijelove i komponente ili pribor i alate koji se koriste za njihovo održavanje, provjeru, kalibraciju ili popravku (članak 207. točka a) alineja 20) Zakona).

- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se pod uvjetom da je utvrđeno da:
- donacija odnosnih instrumenata ili uređaja ne skriva nikakvu komercijalnu nakanu donatora, i
 - donator nije ni na koji način povezan s proizvođačem instrumenata ili uređaja za koje se traži oslobođanje.
- (3) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi, pod istim uvjetima, primjenjuje se i na:
- rezervne dijelove, komponente ili pribor (dodatke) koji su posebno primjereni za instrumente i uređaje iz stavka (1) ovoga članka, pod uvjetom da se ti rezervni dijelovi, komponente ili pribor uvoze u isto vrijeme kada i ti instrumenti i uređaji ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za instrumente ili uređaje koji su prethodno već uvezeni uz oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi,
 - alate koji se koriste za održavanje, provjeru, kalibraciju ili popravku instrumenata ili uređaja, pod uvjetom da se ti alati uvoze u isto vrijeme kada i ti instrumenti i aparati ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za instrumente ili uređaje koji su prethodno već uvezeni uz oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (4) U svrhu primjene ovoga članka, u pogledu pozajmljivanja, iznajmljivanja ili ustupanja robe oslobođene od plaćanja uvoznih pristojbi po ovom članku, korisnika oslobođanja i zabrane otuđenja, članak 37. i članak 38. st. (6) i (7) ove odluke primjenjuju se na odgovarajući način.

Članak 44.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 43. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobođanja. Zahtjev sadrži sljedeće podatke:
- precizan trgovački opis instrumenta ili uređaja od strane proizvođača i njegovu osmoznamenkastu tarifnu oznaku Carinske tarife,
 - naziv i adresu proizvođača i, ako je moguće, dobavljača,
 - državu podrijetla instrumenta ili uređaja,
 - mjesto uporabe instrumenta ili uređaja,
 - uporabu za koju je instrument ili uređaj namijenjen,
 - ime ili naziv i adresu stranog donatora,
 - toč. a) do f) ovoga stavka primjenjuje se na odgovarajući način i na robu iz članka 43. stavak (3) ove odluke.
- (2) Uz zahtjev iz stavka (1) ovoga članka, korisnik oslobođanja podnosi:
- izjavu:
 - da će uvezenu robu koristiti isključivo za medicinsko istraživanje, medicinsko dijagnosticiranje ili liječenje i
 - da donacija nema nikakvu komercijalnu nakanu donatora i da donator nije ni na koji način povezan s proizvođačem predmetne donirane opreme,
 - akt o donaciji predmetne robe ili dokaz da je roba kupljena od doniranih novčanih sredstava,
 - potvrdu ministarstva entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast zdravstva koja sadrži: podatke o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi, ne stariju od šest mjeseci,

- u slučaju kada se roba iz članka 43. stavak (3) ove odluke uvozi naknadno, podnosi i presliku carinske deklaracije po kojoj je roba iz članka 43. stavak (1) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (3) Odluku po zahtjevu za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak V. Referentne tvari za kontrolu kvalitete medicinskih proizvoda

Članak 45.

(Referentne tvari za kontrolu kvalitete medicinskih proizvoda)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobođaju se uzorci referentnih tvari koje je odobrila Svjetska zdravstvena organizacija za kontrolu kvalitete materijala koji se koriste u proizvodnji medicinskih proizvoda (članak 207. točka a) alineja 21) Zakona).
- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se pod uvjetom da ih uvozi osoba kojoj je organ nadležan za nadzor i kontrolu proizvodnje medicinskih proizvoda, uz prethodnu provjeru ispunjenosti uvjeta iz stavka (1) ovoga članka, izdao potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi.

Članak 46.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 45. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe. Uz zahtjev podnosi:
- izjavu da će uvezenu robu koristiti isključivo za kontrolu kvalitete materijala koji se koriste u proizvodnji medicinskih proizvoda,
 - potvrdu iz članka 45. stavak (2) ove odluke, ne stariju od šest mjeseci.
- (2) Odluka po zahtjevu iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak Z. Farmaceutski proizvodi koji se koriste na međunarodnim sportskim događajima

Članak 47.

(Farmaceutski proizvodi koji se koriste na međunarodnim sportskim događajima)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobođaju se farmaceutski proizvodi za ljudsku ili veterinarsku medicinsku uporabu za ljude ili životinje koji dolaze iz drugih država radi sudjelovanja na međunarodnim sportskim događajima organiziranim u carinskom području Bosne i Hercegovine (članak 207. točka a) alineja 22) Zakona).
- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se za količine potrebne za zadovoljavanje njihovih potreba na međunarodnim sportskim događajima tijekom njihovog boravka u carinskom području Bosne i Hercegovine.

Članak 48.

(Zahtjev i odluka)

- (1) U svrhu oslobođanja od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 47. ove odluke, ulaznom carinskom uredu podnosi se:
- potvrda organizatora međunarodnog sportskog događaja u Bosni i Hercegovini koji je u pitanju, koja

- sadrži naziv, mjesto i vrijeme trajanja tog događaja i popis sudionika,
- b) izjava sportiste ili vlasnika životinje da je potrebna uporaba predmetnih farmaceutskih proizvoda za zadovoljavanje njihovih potreba za vrijeme boravka u Bosni i Hercegovini, s podacima o vrsti i količini tih proizvoda.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi donosi se u obliku zabilješke na izjavi iz stavka (1) točka b) ovoga članka.

Odjeljak AA. Roba za humanitarne organizacije

Članak 49.

(Roba za humanitarne organizacije)

- (1) U mjeri u kojoj ne dovodi do zlouporabe ili većih poremećaja u konkurenciji, od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se sljedeće:
- a) roba koja zadovoljava osnovne potrebe ljudi (hrana, lijekovi, odjeća, obuća, sredstva higijene i posteljina) koju uvoze registrirane humanitarne organizacije radi besplatne podjele u humanitarne svrhe osobama kojima je prijeko potrebna pomoć zbog stanja u kojem se nalaze, a koju bez ikakve komercijalne nakane besplatno šalju osobe ili organizacije registrirane izvan Bosne i Hercegovine,
- b) oprema i uredski materijal koje osobe ili organizacije registrirane izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine, bez ikakve komercijalne nakane pošiljatelja, besplatno šalju registriranim humanitarnim organizacijama isključivo za obavljanje njihove djelatnosti (članak 207. točka a) alineja 23) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka:
- a) "humanitarnom organizacijom" smatra se organizacija registrirana kod nadležnog organa u Bosni i Hercegovini za obavljanje humanitarne djelatnosti. Humanitarnom organizacijom, bez upisa u registar humanitarnih organizacija, u slučaju kada pruža humanitarnu pomoć, smatra se i vjerska zajednica koja ima organizirano pružanje humanitarne pomoći,
- b) "oprema" znači vozila hitne pomoći i specijalna vozila za prijevoz invalidnih osoba, informatička oprema neophodna za rad humanitarne organizacije, šatori, montažne kuće, pokrivači, nosila, pokretne kuhinje s priborom i slično, koja ne može biti podijeljena bespovratno, nego mora ostati u vlasništvu humanitarne organizacije.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se za:
- a) alkoholne proizvode,
- b) duhan i duhanske proizvode,
- c) kavu i čaj,
- d) motorna vozila, osim vozila hitne pomoći i specijalnih vozila za prijevoz invalidnih osoba.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo humanitarnoj organizaciji koja ima uspostavljene knjigovodstvene procedure koje nadležnim organima omogućavaju nadzor njihovog poslovanja i koje nude sva jamstva koja se smatraju neophodnim.

Članak 50.

(Zabrana otuđenja)

- (1) Humanitarna organizacija kojoj je odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno članku 49. ove odluke ne može robu prodati ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u svrhe koje su različite od onih za koje je odobreno oslobađanje ili dati kao osiguranje za

izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa.

- (2) Ako se roba iz članka 49. stavak (1) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa humanitarnoj organizaciji koja ima isto pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno članku 49. ove odluke oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da ta humanitarna organizacija predmetnu robu koristi u svrhu koja joj daje pravo na to oslobađanje.
- (3) Osim u slučaju iz stavka (2) ovoga članka, roba iz članka 49. stavak (1) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi a s kojom se postupa suprotno stavku (1) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (4) Humanitarna organizacija koja prestane ispunjavati uvjete koji su joj dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ili koja robu puštenu u slobodan promet bez plaćanja uvoznih pristojbi namjerava koristiti u svrhe koje nisu predviđene ovim člankom o tome obavještava nadležni carinski organ.
- (5) Roba koja ostaje u posjedu humanitarne organizacije koja prestane ispunjavati uvjete koji su joj dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (6) Roba koju humanitarna organizacija koja je korisnik oslobađanja koristi u svrhe koje nisu predviđene ovim člankom podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan kada se počela upotrebljavati u druge svrhe, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 51.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 49. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe.
- (2) Uz zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 49. stavak (1) točka a) ove odluke, korisnik oslobađanja podnosi:
- a) dokaz da je registriran kao humanitarna organizacija, a za vjersku zajednicu dokaz da ima organizirano pružanje humanitarne pomoći,
- b) dokaz da se roba šalje besplatno, sa specifikacijom robe,
- c) izjavu:
- 1) da ima uspostavljenu knjigovodstvenu evidenciju o krajnjim korisnicima robe i načinu pružanja humanitarne pomoći, koja omogućava učinkovitu provedbu carinskog nadzora nad uporabom predmetne robe sukladno ovom članku i
- 2) da je roba koju uvozi, sukladno pravilima humanitarne organizacije, namijenjena isključivo za besplatnu podjelu osobama iz članka 49. stavak (1) točka a) ove odluke.
- (3) Uz zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za opremu i uredski materijal iz članka 49. stavak (1) točka b) ove odluke, korisnik oslobađanja podnosi:
- a) dokaz iz stavka (2) točka a) ovoga članka,
- b) dokaz da se oprema i uredski materijal šalju besplatno, sa specifikacijom te robe,

- c) izjavu:
- 1) da ima uspostavljenu knjigovodstvenu evidenciju koja omogućava učinkovitu provedbu carinskog nadzora nad uporabom predmetne robe uvezene uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno ovom članku,
 - 2) da će opremu i uredski materijal koristiti isključivo za obavljanje registrirane humanitarne djelatnosti.
- (4) Odluka po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 49. stavak (1) točka a) ove odluke donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (5) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 49. stavak (1) točka b) ove odluke, kao i u slučaju kada je istom carinskom deklaracijom prijavljena roba iz članka 49. stavak (1) točka a) i točka b) ove odluke, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.
- (6) U slučaju iz članka 50. stavak (2) ove odluke, humanitarna organizacija kojoj se roba iz članka 49. stavak (1) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa dužna je, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obveza u svezi tog oslobađanja s prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) dokaz iz stavka (2) točka a) ovoga članka,
 - b) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu besplatno pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - c) presliku prvobitne odluke o oslobađanju na predmetnu robu,
 - d) izjavu iz stavka (2) točka c) i/ili stavka (3) točka c) ovoga članka, ovisno od situacije.
- (7) Odluku po zahtjevu iz stavka (6) ovoga članka, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak AB. Roba za potrebe slijepih osoba

Članak 52.

(Roba za potrebe slijepih osoba)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba koja je posebno izrađena za obrazovanje, znanstveni ili kulturni razvoj slijepih osoba, a koju uvoze slijepe osobe za osobnu uporabu, ili ustanove ili organizacije ili udruženje slijepih osoba koji se bave obrazovanjem slijepih osoba ili pružanjem pomoći slijepim osobama, a koja je navedena u Prilogu 4. koji čini sastavni dio ove odluke (članak 207. točka a) alineja 24) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba koja je posebno izrađena za obrazovanje, znanstveni ili kulturni razvoj slijepih osoba, a koja je navedena u Prilogu 5. koji čini sastavni dio ove odluke (članak 207. točka a) alineja 24) Zakona), pod uvjetom da je uvozi:
 - a) slijepa osoba za osobnu uporabu, ili
 - b) ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba, koji se bave obrazovanjem slijepih osoba ili pružanjem pomoći slijepim osobama, a koji su od organa entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast rada i socijalne zaštite dobili potvrdu koja sadrži: podatke o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi.

- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi iz stavka (2) ovoga članka primjenjuje se i na rezervne dijelove, komponente ili dodatke koji su posebno napravljeni za navedenu robu, te na alate koji će se koristiti za održavanje, kalibraciju ili popravku te robe, pod uvjetom da se ti rezervni dijelovi, komponente, dodaci ili alati uvoze u isto vrijeme kada i ta roba ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za robu koja je prethodno već uvezena uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ili da bi roba imala pravo na oslobađanje u trenutku kada se to oslobađanje traži za predmetne rezervne dijelove, komponente ili dodatke i alate.
- (4) U svrhu iz stavka (3) ovoga članka, "dodaci" znače predmete koji su posebno napravljeni za uporabu zajedno s određenim proizvodom u svrhu poboljšanja njegove učinkovitosti ili mogućnosti primjene.
- (5) St. (3) i (4) ovoga članka, članak 53. i članak 54. st. (1), (2), (6) i (7) ove odluke ne primjenjuju se na robu iz stavka (1) ovoga članka.

Članak 53.

(Zabrana otuđenja)

- (1) Roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno članku 52. ove odluke uvezla slijepa osoba, ne može se prodati ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u zalag, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe od onih koje su navedene u tim odredbama ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa, do isteka roka od 12 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (2) Ako se roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi uvezla slijepa osoba, u roku iz stavka (1) ovoga članka pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa slijepoj osobi, ustanovi, organizaciji ili udruženju slijepih osoba koji imaju pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno članku 52. ove odluke, oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da ta osoba, ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba, od dana prijema, predmetnu robu koristi u svrhu koja joj daje pravo na to oslobađanje.
- (3) Osim u slučaju iz stavka (2) ovoga članka, roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi uvezla slijepa osoba a s kojom se postupka suprotno stavku (1) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (4) Robu koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi uvezla ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba, ta ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba može pozajmiti, iznajmiti ili ustupiti, uz plaćanje ili besplatno, na neprofitnoj osnovi slijepim osobama s kojima se bave, bez plaćanja uvoznih pristojbi. Zajam, iznajmljivanje ili ustupanje ne može se izvršiti pod uvjetima koji su drugačiji od navedenih, osim ako je o tome prethodno obaviješten nadležni carinski organ.
- (5) Ako se roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno članku 52. ove odluke uvezla ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba, prije isteka roka iz stavka (6) ovoga članka, pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa slijepoj osobi, ustanovi, organizaciji ili udruženju slijepih osoba koji imaju pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno članku 52. ove odluke, oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da ta osoba, ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba, od dana prijema, predmetnu robu koristi u svrhu koja joj daje pravo na to oslobađanje.

- (6) Osim u slučaju iz st. (4) i (5) ovoga članka, roba koju je uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi uvezla ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba ne može se prodati ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugome na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet. Ta roba s kojom se postupa suprotno navedenom podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (7) Ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba koji, prije isteka roka iz stavka (6) ovoga članka, prestaju ispunjavati uvjete koji su im dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ili koji robu uvezenu uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi namjeravaju koristiti u svrhe koje nisu predviđene ovim člankom, o tome obavješćavaju nadležni carinski organ.
- (8) Roba koja ostaje u posjedu ustanove, organizacije ili udruženja slijepih osoba koji, prije isteka roka iz stavka (6) ovoga članka, prestaju ispunjavati uvjete koji su im dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (9) Roba koju ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba koji, prije isteka roka iz stavka (6) ovoga članka, koriste u svrhe koje nisu predviđene ovim člankom podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan kada se počela upotrebljavati u druge svrhe, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (10) U slučaju iz stavka (5) ovoga članka, ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba kojima se pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa predmet koji će koristiti slijepi osobe, od dana prijema predmeta, moraju ispunjavati obveze iz članka 54. stavak (1) točka b) alineja 3) i stavak (2) ove odluke.

Članak 54.
(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 52. st. (2) i (3) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu prebivališta, odnosno sjedišta korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) ako je korisnik oslobađanja slijepa osoba: dokaz nadležne zdravstvene ustanove da se radi o slijepoj osobi,
- b) ako je korisnik oslobađanja ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba koji se bave obrazovanjem ili pružanjem pomoći slijepim osobama:
- 1) dokaz o registraciji,
 - 2) potvrdu iz članka 52. stavak (2) točka b) ove odluke, ne stariju od šest mjeseci i
 - 3) izjavu sačinjenu sukladno stavku (2) ovoga članka,
- c) u slučaju kada se roba iz članka 52. stavak (3) ove odluke uvozi naknadno, podnosi i presliku carinske deklaracije po kojoj je roba iz članka 52. stavak (2) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (2) Izjava korisnika oslobađanja iz stavka (1) točka b) alineja 3) ovoga članka mora sadržavati sljedeće:
- a) da će predmetnu robu otpremiti izravno na mjesto odredišta,
 - b) da će predmetnu robu evidentirati u svoje knjigovodstvo,
 - c) da će predmetnu robu isključivo koristiti za uporabu, odnosno za obrazovanje i pružanje pomoći slijepim osobama,
 - d) da je upoznat s obvezama koje proizlaze iz predmetnog oslobađanja i da će iste ispunjavati,
 - e) da će omogućiti svaku vrstu kontrole koju nadležni organ smatra potrebnom u svrhu provjere ispunjavanja uvjeta za predmetno oslobađanje i uporabe robe u svrhe za koje je oslobođena od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (3) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 52. stavak (1) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje po navedenoj odredbi uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Ovisno tko je korisnik oslobađanja, uz zahtjev podnosi:
- a) ako je korisnik oslobađanja slijepa osoba: dokaz nadležne zdravstvene ustanove da se radi o slijepoj osobi,
 - b) ako je korisnik oslobađanja ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba koji se bave obrazovanjem ili pružanjem pomoći slijepim osobama: dokaz o registraciji.
- (4) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 52. st. (1), (2) i (3) ove odluke po zahtjevu slijepi osobe za osobnu uporabu donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (5) Odluku o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 52. st. (2) i (3) ove odluke po zahtjevu ustanove ili organizacije ili udruženja slijepih osoba koji se bave obrazovanjem slijepih osoba ili pružanjem pomoći slijepim osobama, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka; a za robu iz članka 52. stavak (1) ove odluke uvozni carinski ured nadležan prema mjestu predočenja robe u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (6) U slučaju iz članka 53. st. (2), (4) i (5) ove odluke, slijepa osoba, ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba kojima se, prije isteka roka zabrane otuđenja od 12 mjeseci odnosno 36 mjeseci, roba pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa dužni su, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obveza u svezi tog oslobađanja s prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- a) ako je korisnik oslobađanja slijepa osoba:
 - 1) dokaz nadležne zdravstvene ustanove da se radi o slijepoj osobi,
 - 2) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - 3) presliku prvobitne odluke o oslobađanju na predmetnu robu,
 - b) ako je korisnik oslobađanja ustanova, organizacija ili udruženje slijepih osoba koji se bave obrazovanjem ili pružanjem pomoći slijepim osobama:

- 1) dokumente iz stavka (1) točka b) ovoga članka,
 - 2) izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - 3) presliku prvobitne odluke o oslobađanju na predmetnu robu.
- (7) Odluku po zahtjevu iz stavka (6) ovoga članka, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak AC. Roba za potrebe drugih hendikepiranih osoba

Članak 55.

(Roba za potrebe drugih hendikepiranih osoba)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba koja je posebno izrađena i prilagođena za obrazovanje, znanstveni ili kulturni razvoj fizički i mentalno hendikepiranih osoba, koju uvozi hendikepirana osoba za osobnu uporabu, ili ustanove, organizacije ili udruženja koji se bave obrazovanjem hendikepiranih osoba ili pružanjem pomoći hendikepiranim osobama (članak 207. točka a) alineja 25) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga članka, "roba posebno izrađena i prilagođena" su predmeti koji omogućavaju hendikepiranim osobama kompenzaciju njihovih fizičkih ili mentalnih nedostataka, ili im omogućavaju ponovno uspostavljanje njihovih društvenih aktivnosti (predmeti posebno prilagođeni za zabavu i igru hendikepiranih osoba), a istovremeno, zahvaljujući svojoj konstrukciji i naknadnoj adaptaciji, posjeduju tehničke karakteristike koje ih čine upotrebljivim isključivo za hendikepirane osobe.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi primjenjuje se i na rezervne dijelove, komponente ili dodatke posebno napravljene za navedenu robu, te na alate koji će se koristiti za održavanje, kalibraciju ili popravku te robe, pod uvjetom da se ti rezervni dijelovi, komponente, dodaci ili alati uvoze u isto vrijeme kada i ta roba ili, ako se uvoze naknadno, da se može utvrditi da su namijenjeni za robu koja je prethodno već uvezena uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ili da bi roba imala pravo na oslobađanje u trenutku kada se to oslobađanje traži za odnosne rezervne dijelove, komponente ili dodatke i alat.
- (4) U svrhu primjene stavka (3) ovoga članka, "dodaci" znače predmete koji su posebno osmišljeni za uporabu zajedno s određenim proizvodom u svrhu poboljšanja njegove učinkovitosti ili mogućnosti primjene.
- (5) Roba iz st. (1) i (3) ovoga članka oslobođena je od plaćanja uvoznih pristojbi pod uvjetom da se ne proizvodi u Bosni i Hercegovini, osim kada istu uvozi hendikepirana osoba za osobnu uporabu.
- (6) U svrhu primjene ovoga članka, u pogledu pozajmljivanja, iznajmljivanja ili ustupanja robe oslobođene od plaćanja uvoznih pristojbi po ovom članku, korisnika oslobađanja i zabrane otuđenja, članak 53. i članak 54. st. (6) i (7) ove odluke primjenjuju se na odgovarajući način.

Članak 56.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 55. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu prebivališta, odnosno sjedišta korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) ako je korisnik oslobađanja hendikepirana osoba: dokaz nadležne zdravstvene ustanove da se radi o hendikepiranoj osobi,

- b) ako je korisnik oslobađanja ustanova, organizacija ili udruženje koji se bave obrazovanjem hendikepiranih osoba ili pružanjem pomoći hendikepiranim osobama:
 - 1) dokaz o registraciji,
 - 2) potvrdu od organa entiteta ili Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nadležnog za oblast rada i socijalne zaštite, koja sadrži: podatke o statusu primatelja, o namjeni, vrsti i količini robe i suglasnost za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi, ne stariju od šest mjeseci,
 - 3) potvrdu Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine da se predmetna roba ne proizvodi u Bosni i Hercegovini,
 - 4) izjavu sačinjenu sukladno stavku (2) ovoga članka,
 - c) u slučaju kada se roba iz članka 55. stavak (3) ove odluke uvozi naknadno, podnosi i presliku carinske deklaracije po kojoj je roba iz članka 55. stavak (1) ove odluke puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (2) Kada se zahtjev iz stavka (1) ovoga članka odnosi na robu iz članka 55. stavak (1) ove odluke isti sadrži i sljedeće informacije:
- a) ako zahtjev podnosi ustanova, organizacija ili udruženje koji se bave obrazovanjem hendikepiranih osoba ili pružanjem pomoći hendikepiranim osobama:
 - 1) precizan trgovački opis proizvoda od strane proizvođača, objektivne tehničke karakteristike proizvoda na temelju kojih se može identificirati da je isti posebno namijenjen za obrazovanje, znanstveni ili kulturni razvoj hendikepirane osobe, te njegovu osmoznamenkastu tarifnu oznaku Carinske tarife,
 - 2) naziv i adresu proizvođača i, ako je moguće, dobavljača,
 - 3) državu podrijetla proizvoda,
 - 4) mjesto uporabe proizvoda,
 - 5) preciznu uporabu za koju je proizvod namijenjen,
 - 6) vrijednost proizvoda,
 - 7) količinu predmetnog proizvoda, te
 - 8) mora biti priložena dokumentacija koja sadrži sve relevantne podatke o karakteristikama i tehničkim specifikacijama proizvoda,
 - b) ako zahtjev podnosi hendikepirana osoba:
 - 1) precizan trgovački opis proizvoda od strane proizvođača, objektivne tehničke karakteristike proizvoda na temelju kojih se može identificirati da je isti posebno namijenjen za obrazovanje, znanstveni ili kulturni razvoj hendikepirane osobe,
 - 2) naziv i adresu proizvođača i, ako je moguće, dobavljača,
 - 3) državu podrijetla proizvoda,
 - 4) vrijednost i količinu proizvoda koji je u pitanju.
- (3) Izjava korisnika oslobađanja iz stavka (1) točka b) alineja 4) ovoga članka mora sadržavati sljedeće:
- a) da će uvezenu robu otpremiti izravno na mjesto odredišta,
 - b) da će uvezenu robu evidentirati u svoje knjigovodstvo,
 - c) da će predmetnu robu isključivo koristiti za uporabu, odnosno za obrazovanje i pružanje pomoći hendikepiranim osobama,
 - d) da je upoznat s obvezama koje proizlaze iz predmetnog oslobađanja i da će iste ispunjavati,
 - e) da će omogućiti svaku vrstu kontrole koju nadležni organ smatra potrebnom u svrhu provjere ispunjavanja

- uvjeta za predmetno oslobađanje i uporabe robe u svrhe za koje je oslobođena od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (4) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi po zahtjevu hendikepirane osobe za osobnu uporabu donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (5) Odluku po zahtjevu za oslobađanje ustanove ili organizacije ili udruženja koji se bave obrazovanjem hendikepiranih osoba ili pružanjem pomoći hendikepiranim osobama, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak AD. Roba za žrtve nesreće

Članak 57.

(Roba za žrtve nesreće)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba za žrtve nesreće (članak 207. točka a) alineja 26) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba koju uvozi organ uprave i registrirana humanitarna organizacija (u daljnjem tekstu: korisnik oslobađanja) a koja je namijenjena:
- za besplatnu podjelu žrtvama elementarnih nepogoda koje su pogodile teritoriju Bosne i Hercegovine,
 - za besplatnu uporabu od strane žrtava tih nepogoda, dok pri tome ostaje u vlasništvu organa uprave ili humanitarne organizacije.
- (3) Roba koju za puštanje u slobodan promet uvozi agencija iz druge države koja pruža pomoć u slučaju elementarne nepogode radi zadovoljavanja svojih operativnih potreba tijekom razdoblja pružanja navedene pomoći također ima pravo na oslobađanje iz stavka (2) ovoga članka pod istim uvjetima.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se za materijale i opremu namijenjenu za obnovu područja pogođenih elementarnom nepogodom, kao ni za obnovu individualnih i poslovnih stambenih prostora i objekata žrtava elementarnih nepogoda.
- (5) U svrhu primjene ovoga članka, "humanitarnom organizacijom" smatra se organizacija registrirana kod nadležnog organa u Bosni i Hercegovini za obavljanje humanitarne djelatnosti. Humanitarnom organizacijom, bez upisa u registar humanitarnih organizacija, u slučaju kada pruža humanitarnu pomoć, smatra se i vjerska zajednica koja ima organizirano pružanje humanitarne pomoći.
- (6) Oslobađanje se odobrava organu uprave ili humanitarnoj organizaciji koja ima uspostavljene knjigovodstvene procedure koje nadležnim organima omogućavaju nadzor njihovog poslovanja i koje nude sva jamstva koja se smatraju neophodnim.
- (3) Roba iz članka 57. stavak (2) točka b) ove odluke, nakon što je prestanu koristiti žrtve elementarne nepogode, ne smije se prodati ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa.
- (4) Ako se roba iz članka 57. stavak (2) točka b) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa drugom korisniku oslobađanja koji i sam ima pravo na oslobađanje prema ovom članku ili, prema potrebi, humanitarnoj organizaciji koja ima pravo na oslobađanje sukladno članku 49. stavak (1) točka a) ove odluke oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da novi korisnik oslobađanja predmetnu robu koristi u svrhu koja mu daje pravo na to oslobađanje.
- (5) Osim u slučaju iz st. (2) i (4) ovoga članka, roba s kojom se postupa suprotno st. (1) i (3) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (6) Korisnik oslobađanja koji prestane ispunjavati uvjete koji su mu dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ili koji robu uvezenu uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi namjerava koristiti u svrhe koje nisu predviđene ovim člankom o tome obavještava nadležni carinski organ.
- (7) U slučaju robe koja ostaje u posjedu korisnika oslobađanja koji prestane ispunjavati uvjete koji su mu dali pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, kada se ta roba prenese na drugog korisnika oslobađanja koji i sam ima pravo na oslobađanje sukladno ovom članku ili, prema potrebi, na humanitarnu organizaciju koja ima pravo na oslobađanje sukladno članku 49. stavak (1) točka a) ove odluke, oslobađanje se i dalje odobrava pod uvjetom da predmetnu robu koristi u svrhu koja mu daje pravo na to oslobađanje. U ostalim slučajevima, roba podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (8) Roba koju korisnik oslobađanja koristi u svrhe koje nisu predviđene ovim člankom podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan kada se počela koristiti u druge svrhe, a na temelju vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 59.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 57. stavak (2) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu prema mjestu predodjenja robe. Uz zahtjev podnosi:
- popis robe koju uvozi,
 - izjavu:
 - da ima organiziranu knjigovodstvenu evidenciju o načinu pružanja humanitarne pomoći, koja omogućava učinkovitu provedbu carinskog nadzora nad uporabom predmetne robe sukladno ovom članku,
 - da je roba koja se uvozi namijenjena za besplatnu podjelu ili besplatnu uporabu od strane žrtava elementarnih nepogoda,
 - dokaz o statusu humanitarne organizacije, kada je ona korisnik oslobađanja.
- (2) Za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 57. stavak (3) ove odluke, agencija iz druge države

- koja pruža pomoć u slučaju elementarne nepogode podnosi ulaznom carinskom uredu popis robe koju uvozi, a koji sadrži i njenu izjavu da predmetnu robu uvozi radi zadovoljavanja svojih operativnih potreba tijekom razdoblja pružanja pomoći u slučaju elementarne nepogode koja je u pitanju. Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi donosi se u obliku zabilješke na popisu robe.
- (3) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 57. stavak (2) ove odluke, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.
- (4) U slučaju iz članka 58. st. (2) i (4) ove odluke, drugi korisnik oslobađanja kojem se roba iz članka 57. stavak (2) ove odluke pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, dužan je, carinskom organu koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju, podnijeti zahtjev za odobravanje oslobađanja, odnosno prijenosa prava i obveza u svezi tog oslobađanja s prvobitnog korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- izjavu prvobitnog korisnika oslobađanja da predmetnu robu besplatno pozajmljuje, iznajmljuje ili ustupa, koja sadrži i popis te robe,
 - presliku prvobitne odluke o oslobađanju na predmetnu robu,
 - izjavu iz stavka (1) točka b) ovoga članka,
 - dokaz iz stavka (1) točka c) ovoga članka, kada je drugi korisnik oslobađanja humanitarna organizacija.
- (5) Odluku po zahtjevu iz stavka (4) ovoga članka, u upravnom postupku, donosi carinski organ koji je donio prvobitnu odluku o oslobađanju.

Odjeljak AE. Putnički automobil koji uvozi invalidna osoba**Članak 60.**

(Putnički automobil koji uvozi invalidna osoba)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se putnički automobil, kojeg jednom u pet godina, u svrhu osobne uporabe, uvoze sljedeće invalidne osobe:
- ratni vojni invalid s najmanje 70% tjelesnog oštećenja, kao i s utvrđenim stupnjem invalidnosti od 50% i više, ako je riječ o amputacijama i težim oštećenjima ekstremiteta koja uslovljavaju uporabu vozila prilagođenih invalidnim osobama,
 - ostale invalidne osobe s tjelesnim oštećenjem od najmanje 80%, posebno organa za kretanje (donji ekstremiteti, karlica, kralježnica) ili organa vida, te invalidna osoba kojoj je utvrđen teži oblik retardiranosti ili paralize (članak 207. točka a) alineja 27) Zakona).
- (2) Razdoblje od pet godina iz stavka (1) ovoga članka računa se do dana podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, neovisno da li je u tom razdoblju pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi na uvoz putničkog automobila ostvareno sukladno odredbama ove odluke ili sukladno propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ove odluke.
- (3) U svrhu primjene ovoga članka, "putnički automobil prilagođen invalidnoj osobi" znači putnički automobil na kojem je, od strane proizvođača ili ovlaštenog servisera za vrstu predmetnog putničkog automobila, prije ulaska u carinsko područje Bosne i Hercegovine izvršeno prilagođavanje radi uporabe od strane invalidne osobe korisnika oslobađanja. Putnički automobil serijske proizvodnje s ugrađenim tehničkim unaprijeđenjima za upravljanje istim koja odgovaraju datoj seriji putničkog automobila, a na kojem nisu vršena bilo kakva posebna prilagođavanja za uporabu od strane invalidne osobe korisnika oslobađanja, ne smatra se putničkim automobilom prilagođenim invalidnoj osobi korisniku oslobađanja.
- (4) Invalidna osoba može uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi uvesti putnički automobil vrijednosti do 30.000,00 konvertibilnih maraka.
- (5) Putnički automobil pušten u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u залог, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavješćavanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 36 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet.
- (6) Putnički automobil pušten u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojim se postupa suprotno odredbi stavka (5) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
- (7) U slučaju nasljeđivanja putničkog automobila oslobođenog od plaćanja uvoznih pristojbi prije isteka roka zabrane otuđenja od 36 mjeseci nastaje obveza plaćanja uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan pravomoćnosti odluke o nasljeđivanju, a na temelju vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 61.**(Zahtjev i odluka)**

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za putnički automobil iz članka 60. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu prebivališta korisnika oslobađanja. Uz zahtjev podnosi:
- ratni vojni invalid s najmanje 70% tjelesnog oštećenja:
 - ovjerenu presliku rješenja nadležnog organa o utvrđenom stupnju tjelesnog oštećenja od najmanje 70% i
 - potvrdu nadležnog organa da se radi o ratnom vojnom invalidu s najmanje 70% tjelesnog oštećenja, ne stariju od šest mjeseci,
 - ratni vojni invalid s utvrđenim stupnjem invalidnosti od 50% i više:
 - ovjerenu presliku rješenja nadležnog organa o utvrđenom stupnju invalidnosti od 50% i više zbog amputacije i težeg oštećenja ekstremiteta,
 - potvrdu nadležnog organa da se radi o ratnom vojnom invalidu s utvrđenim stupnjem invalidnosti od 50% i više, ne stariju od šest mjeseci,
 - dokaz o prilagođenosti putničkog automobila u smislu članka 60. stavak (3) ove odluke,
 - ostala invalidna osoba: dokaz o tjelesnom oštećenju od najmanje 80% organa za kretanje (donji ekstremiteti, karlica, kralježnica) ili organa vida, ili dokaz o utvrđenom težem obliku retardiranosti ili paralize, ovisno koja ostalo invalidna osoba je u pitanju.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak AF. Odlikovanja i priznanja**Članak 62.**

(Odlikovanja i priznanja)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se odlikovanja i priznanja dobivena u okviru međunarodnih događaja, koja po svojoj vrsti, pojedinačnoj vrijednosti i drugim obilježjima ne smiju biti takvi da ukazuju da se radi o uvozu iz komercijalnih razloga (članak 207. točka a) alineja 28) Zakona).
- (2) Odlikovanjima i priznanjima, u svrhu primjene ovoga članka, smatraju se:
 - a) odlikovanja koja vlada druge države dodijeli osobi s uobičajenim prebivalištem u Bosni i Hercegovini,
 - b) pehari, medalje i slični predmeti simbolične prirode, koje je u drugoj državi dobila osoba s uobičajenim prebivalištem u Bosni i Hercegovini kao priznanje za njene aktivnosti na području umjetnosti, nauke, sporta ili druge javne djelatnosti ili kao priznanje za zasluge za neki događaj i koje u carinsko područje Bosne i Hercegovine uvozi samo ta osoba,
 - c) pehari, medalje i slični predmeti prvenstveno simbolične prirode, koje besplatno daje tijelo ili osoba iz druge države radi uručivanja u carinskom području Bosne i Hercegovine u iste svrhe kao i one navedene u točki b) ovoga stavka,
 - d) nagrade, trofeji i suveniri simbolične prirode, namijenjeni za besplatnu podjelu stranim osobama na poslovnim konferencijama ili sličnim međunarodnim događajima; njihova priroda, jedinstvena vrijednost ili druge karakteristike ne smiju biti takvi da ukazuju da se uvoze iz komercijalnih razloga.

Članak 63.

(Zahtjev i odluka)

- (1) U svrhu ostvarivanja oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 62. stavak (2) toč. c) i d) ove odluke, ulaznom carinskom uredu, korisnik oslobađanja podnosi pisanu izjavu da su predmeti namijenjeni besplatnom uručivanju ili dodjeli u carinskom području Bosne i Hercegovine i prigodom kojeg događaja, ovisno od situacije. Izjava sadrži i popis predmeta (vrsta i količina) koji se uvoze.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 62. stavak (2) toč. c) i d) ove odluke donosi se u obliku zabilješke na izjavi iz stavka (1) ovoga članka.
- (3) Za robu iz članka 62. stavak (2) toč. a) i b) ove odluke, oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ulazni carinski ured odobrava usmeno.

Odjeljak AG. Darovi primljeni u okviru međunarodnih odnosa**Članak 64.**

(Darovi primljeni u okviru međunarodnih odnosa)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se darovi primljeni u okviru međunarodnih odnosa (članak 207. točka a) alineja 29) Zakona).
- (2) Ne dovodeći u pitanje primjenu članka 34. ove odluke, gdje je primjenjiv, od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba koju kao dar u okviru međunarodnih odnosa:
 - a) uvozi osoba pri povratku iz službenog posjeta drugoj državi i koju je tom prilikom dobila kao dar od tijela države domaćina,
 - b) uvozi osoba koja dolazi u službeni posjet u carinsko područje Bosne i Hercegovine radi darova tijelima u Bosni i Hercegovini kojima dolazi u službeni posjet.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne odobrava se za:

a) alkoholne proizvode,

b) duhan i duhanske proizvode.

- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo:

a) kada se takva roba dariva povremeno,

b) kada takva roba po svojoj prirodi, vrijednosti i količini ne odražava komercijalni interes,

c) ako se ta roba ne koristi u komercijalne svrhe.

Članak 65.

(Zahtjev i odluka)

- (1) U svrhu ostvarivanja oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 64. stavak (2) točka a) ove odluke, korisnik oslobađanja ulaznom carinskom uredu podnosi pisanu izjavu u kojoj navodi da je robu dobio kao dar u službenom posjetu, državu posjete, tijelo države posjete, vrstu i količinu darovanih predmeta.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 64. stavak (2) točka a) ove odluke donosi se u obliku zabilješke na izjavi iz stavka (1) ovoga članka.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 64. stavak (2) točka b) ove odluke ulazni carinski ured odobrava usmeno.

Odjeljak AH. Roba namijenjena monarsima ili šefovima države**Članak 66.**

(Roba namijenjena monarsima ili šefovima države)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba namijenjena monarsima ili šefovima države (članak 207. točka a) alineja 30) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se:
 - a) robu koju uvozi Protokol Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Diplomatski protokol Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine i Protokol predsjednika entiteta s nakanom darivanja predsjednicima drugih država (uključujući i generalnog tajnika Ujedinjenih nacija) ili državnim vladarima drugih država (carevima, kraljevima, monarsima i slično) koji im dolaze u službeni posjet,
 - b) robu koju će državni vladari i šefovi drugih država, ili osobe koje ih službeno predstavljaju koristiti ili trošiti tijekom svoga službenog posjeta u carinskom području Bosne i Hercegovine.
- (3) Stavak (2) ovoga članka primjenjuje se i na osobe koje na međunarodnoj razini uživaju privilegije iste onima koje uživaju državni vladari ili šefovi država.

Članak 67.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 66. stavak (2) točka a) ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet ulaznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Uz zahtjev podnosi izjavu da je predmetna roba namijenjena za darivanje predsjednicima drugih država ili državnim vladarima drugih država koji im dolaze u službeni posjet.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 66. stavak (2) točka a) ove odluke donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 66. stavak (2) točka b) ove odluke ulazni carinski ured odobrava usmeno.

Odjeljak AI. Roba uvezena u promotivne svrhe**Članak 68.**

(Roba uvezena u promotivne svrhe)

Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba uvezena u promotivne svrhe: uzorci robe zanemarljive vrijednosti, tiskani i reklamni materijal i proizvodi koji se koriste i konzumiraju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju (članak 207. točka a) alineja 31) Zakona), sukladno čl. 69., 70. ili 71. ove odluke.

Članak 69.

(Uzorci robe zanemarljive vrijednosti)

- (1) Ne dovodeći u pitanje primjenu članka 71. stavak (1) točka a) ove odluke, od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se uzorci robe bilo koje vrste koji su beznačajne vrijednosti i mogu se koristiti samo u svrhu olakšavanja naručivanja robe koju predstavljaju radi njenog uvoza u carinsko područje Bosne i Hercegovine.
- (2) Uzorci, da bi imali pravo na oslobađanje, moraju se učiniti trajno neupotrebljivim za uporabu trganjem, perforiranjem ili jasnim i neizbrisivim označavanjem, ili nekim drugim načinom, pod uvjetom da takve radnje ne unište njihovo svojstvo kao uzorka.
- (3) U svrhu oslobađanja, "uzorak robe" znači bilo koji uzorak ili predmet koji predstavlja neku vrstu robe, čiji način prezentiranja i količina za robu iste vrste ili kvalitete isključuje njenu uporabu u bilo koje druge svrhe, osim traženja narudžbi.

Članak 70.

(Tiskani i reklamni materijal)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se tiskani materijal kao što su katalogi, cjenovnici, upute za uporabu ili brošure, pod uvjetom da se odnose na:
 - a) robu za prodaju ili iznajmljivanje, ili
 - b) usluge prijevoza, komercijalnog osiguranja ili bankarske usluge koje nudi osoba koja se nalazi izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine.
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi iz stavka (1) ovoga članka odnosi se isključivo na tiskani materijal koji ispunjava sljedeće uvjete:
 - a) na tiskanom materijalu mora biti jasno naznačeno ime firme koja proizvodi, prodaje ili iznajmljuje robu ili usluge na koje se odnose,
 - b) da u jednoj pošiljci nije više od jednog dokumenta ili jednog primjerka svakog dokumenta ako se pošiljka sastoji od više dokumenata, odnosno ako se pošiljka sastoji od više primjeraka istoga dokumenta da ukupna težina pošiljke ne prelazi jedan kilogram,
 - c) da tiskani materijal nije predmet zbirnih pošiljki od istog pošiljatelja istom primatelju.
- (3) Predmeti za reklamne svrhe koje dobavljač besplatno šalje svojim kupcima oslobađaju se od plaćanja uvoznih pristojbi uz uvjet da:
 - a) nemaju nikakvu stvarnu (komercijalnu) vrijednost i
 - b) da se ne mogu koristiti ni u koju drugu svrhu, osim u reklamnu.

Članak 71.

(Proizvodi koji se koriste ili konzumiraju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se:
 - a) mali reprezentativni uzorci robe proizvedene izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine namijenjeni besplatnoj podjeli ili konzumiranju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju,
 - b) roba uvezena isključivo radi njenog demonstriranja ili radi demonstriranja rada strojeva ili aparata koji se prikazuju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju,

- c) razni materijali male vrijednosti kao boje, lakovi, tapete, dekorativni papir i drugi predmeti koje predstavnici drugih država koriste za postavljanje, opremanje i uređivanje privremenih izložbenih štandova, odnosno prostora na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju koji se nakon uporabe uništavaju,
- d) tiskani materijal, katalogi, prospekti, cjenovnici, brošure, reklamni plakati, kalendari, ilustrirani ili ne, neuokvirene fotografije i drugi predmeti koji se dostavljaju besplatno i koriste se za besplatnu podjelu posjetiteljima trgovačkog sajma ili sličnog događaja radi oglašavanja strane robe izložene na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju.
- (2) U svrhu primjene stavka (1) ovoga članka, "trgovački sajam ili sličan događaj" znači:
 - a) izložbe, sajmove, priredbe i slične događaje povezane s trgovinom, industrijom, poljoprivredom ili zanatstvom,
 - b) izložbe i događaji koji se prvenstveno održavaju u dobrotvorne svrhe,
 - c) izložbe i događaji koji se prvenstveno održavaju u naučne, tehničke, zanatske, umjetničke, obrazovne, kulturne, sportske ili vjerske svrhe ili memorijalne ili turističke aktivnosti ili u svrhu promoviranja međunarodnog razumijevanja,
 - d) sastanke predstavnika međunarodnih organizacija ili kolektivnih tijela,
 - e) službene ili komemoracijske ceremonije i okupljanja, ali ne i izložbe organizirane u privatne svrhe u komercijalnim trgovinama ili prostorijama za prodaju strane robe.
- (3) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno stavku (1) točka a) ovoga članka ograničeno je na uzorke koji:
 - a) se kao takvi uvoze besplatno iz druge države ili su dobiveni od robe uvezene na veliko iz te države na mjestu održavanja trgovačkog sajma ili sličnog događaja,
 - b) se dijele isključivo besplatno posjetiteljima trgovačkog sajma ili sličnog događaja,
 - c) se mogu identificirati kao reklamni uzorci male pojedinačne vrijednosti,
 - d) su, u slučaju namirnica i pića koji nisu pakirani na način naveden pod točkom e) ovoga stavka, konzumirani na mjestu trgovačkog sajma ili sličnog događaja,
 - e) nisu pogodni za komercijalnu svrhu i da su, kada je to primjereno, pakirani u količinama koje su znatno manje od najmanjeg maloprodajnog pakiranja,
 - f) u njihovoj ukupnoj vrijednosti i količini, odgovaraju prirodi trgovačkog sajma ili sličnog događaja, broju posjetitelja i obimu sudjelovanja izlagača.
- (4) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno stavku (1) točka b) ovoga članka ograničeno je na robu koja:
 - a) je konzumirana ili uništena na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju i
 - b) u svojoj ukupnoj vrijednosti i količini, odgovara prirodi trgovačkog sajma ili sličnog događaja, broju posjetitelja i obimu sudjelovanja izlagača.
- (5) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno stavku (1) točka d) ovoga članka ograničeno je na tiskani i reklamni materijal koji:
 - a) je namijenjen isključivo za besplatnu podjelu javnosti na mjestu gdje se održava trgovački sajam ili sličan događaj,

- b) po svojoj ukupnoj vrijednosti i količini, odgovara prirodi trgovačkog sajma ili sličnog događaja, broju posjetitelja i obimu sudjelovanja izlagača.
- (6) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno stavku (1) toč. a) i b) ovoga članka ne odobrava se za:
 - a) alkoholne proizvode,
 - b) duhan i duhanske proizvode,
 - c) gorivo, bez obzira da li se radi o krutom, tekućem ili plinovitom gorivu.

Članak 72.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja kada su u pitanju uzorci robe zanemarljive vrijednosti iz članka 69. ove odluke i tiskani i reklamni materijal iz članka 70. ove odluke, a kada su u pitanju proizvodi koji se koriste i konzumiraju na trgovačkom sajmu ili sličnom događaju iz članka 71. ove odluke prema mjestu održavanja trgovačkog sajma ili sličnog događaja. Uz zahtjev podnosi:
 - a) popis robe za koju traži oslobođanje,
 - b) izjavu (ili dokaz) da se tiskani i reklamni materijal šalje besplatno i da će besplatno biti podijeljen u reklamne svrhe, odnosno da se besplatno šalju uzorci koji će biti upotrijebljeni isključivo u svrhu za koju se uvoze.
- (2) Odluka o oslobođanju od plaćanja uvoznih pristojbi donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak AJ. Roba koja se uvozi za ispitivanje, analizu ili testiranje

Članak 73.

(Roba koja se uvozi za ispitivanje, analizu ili testiranje)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobođa se roba namijenjena ispitivanju, analizi ili testiranju, u svrhu utvrđivanja i provjere njenog sastava, svojstava, kvalitete ili drugih tehničkih karakteristika, radi dobivanja podataka bitnih za industrijska ili komercijalna istraživanja (članak 207. točka a) alineja 32) Zakona).
- (2) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo za one količine robe koje nisu predmet prodaje i koje su isključivo neophodne za svrhe za koje se uvoze.
- (3) Ne dovodeći u pitanje primjenu stavka (5) ovoga članka, oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobrava se samo pod uvjetom da se navedena roba u potpunosti iskoristi ili uništi tijekom ispitivanja, analize ili testiranja.
- (4) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi nije moguće ako se radi o robi koja se koristi za ispitivanje, analize ili testiranja koji sami po sebi predstavljaju radnje za promociju prodaje.
- (5) Oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi obuhvata robu koja nije u potpunosti iskorištena ili uništena tijekom ispitivanja, analize ili testiranja, pod uvjetom da su preostali proizvodi:
 - a) u potpunosti uništeni pod carinskim nadzorom kako bi izgubili svaku upotrebnu vrijednost, ili
 - b) ako je to moguće prema važećim propisima, besplatno ustupljeni u korist države Bosne i Hercegovine i ukoliko to državi ne prouzrokuje troškove, ili
 - c) u primjereno opravdanim okolnostima, ponovno izvezeni iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.

- (6) U svrhe iz stavka (5) ovoga članka, "preostali proizvodi" znači proizvode koji su nastali kao rezultat ispitivanja, analize ili testiranja ili uvozu robu koja nije iskorištena.
- (7) Osim kada se primjenjuje stavak (5) ovoga članka, proizvodi preostali na kraju ispitivanja, analize ili testiranja iz stavka (1) ovoga članka, podliježu plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan završetka ispitivanja, analize ili testiranja, na temelju vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ. Međutim, korisnik oslobođanja može, uz pristanak i pod nadzorom nadležnog carinskog organa, na svoj trošak, pretvoriti preostale proizvode u otpatke ili ostatke, u kom slučaju su uvozne pristojbe one koje su važeće za otpatke ili ostatke u trenutku pretvaranja.
- (8) Odlukom kojom se odobrava oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi određuje se rok u kojem se mora obaviti ispitivanje, analiza ili testiranje i administrativne formalnosti koje je potrebno obaviti kako bi se osiguralo da se roba koristi za namijenjenu svrhu, kao i obveza korisniku oslobođanja da prije isteka tog roka donositelju odluke dostavi dokaz da je roba u potpunosti iskorištena ili uništena tijekom ispitivanja, analize ili testiranja. Za vrijeme trajanja tog roka plaćanje carinskog duga za predmetnu robu osigurava se polaganjem osiguranja.
- (9) Ako korisnik oslobođanja, do isteka roka iz stavka (8) ovoga članka, carinskom organu koji je donio odluku o oslobođanju ne dostavi dokaz da je roba u potpunosti iskorištena ili uništena tijekom ispitivanja, analize ili testiranja ili da je sa istom postupljeno sukladno st. (5) ili (7) ovoga članka, carinski organ naplaćuje uvozne pristojbe na temelju elemenata za obračun tih pristojbi koji odgovaraju predmetnoj robi na dan prihvatanja carinske deklaracije iz članka 74. stavak (1) ove odluke.

Članak 74.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 73. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobođanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema sjedištu korisnika oslobođanja. Uz zahtjev, u kojem korisnik oslobođanja mora precizno navesti i svrhu uvoza predmetne robe, prilaže potvrdu ili drugi odgovarajući dokument izdan od strane organa ili ustanove koja će obaviti ispitivanje, analizu ili testiranje koja, između ostalog, sadrži: naziv i potrebnu količinu robe, svrhu ispitivanja, analize ili testiranja i rok za to potreban.
- (2) Odluku po zahtjevu za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi, u upravnom postupku, donosi carinski organ kojem organizacijski pripada uvozni carinski ured iz stavka (1) ovoga članka.

Odjeljak AK. Pošiljka poslana organu koji štiti autorska prava ili industrijska i komercijalna patentna prava

Članak 75.

(Pošiljka poslana organu koji štiti autorska prava ili industrijska i komercijalna patentna prava)

Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobođa se uzorak robe koja predstavlja robnu marku (žig), patent, model (industrijski dizajn) i njihove prateće isprave, kao i obrasci koji se dostavljaju organu nadležnom za zaštitu prava intelektualne svojine (članak 207. točka a) alineja 33) Zakona).

Članak 76.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 75. ove odluke korisnik oslobođanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u

slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Uz zahtjev podnosi izjavu da mu se predmetna roba dostavlja u svezi s provedbom postupka za ostvarivanje prava po osnovi autorskog ili industrijskog vlasništva.

- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi po zahtjevu iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak AL. Turistička informativna literatura

Članak 77.

(Turistička informativna literatura)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se turistička informativna literatura (članak 207. točka a) alineja 34) Zakona).
- (2) Ne dovodeći u pitanje primjenu članka 36. ove odluke, od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se turistička informativna literatura i to:
- dokumenti (prospekti, brošure, knjige, časopisi, vodiči, uokvireni ili neuokvireni plakati, neuokvirene fotografije i uvećane fotografije, ilustrirane ili neilustrirane karte, tiskani prozirni plakati za izloge i ilustrirani kalendari) namijenjeni za besplatnu podjelu i čija je glavna svrha podstaknuti javnost da posjeti strane države, posebno radi nazočenja na kulturnim, turističkim, sportskim, vjerskim ili trgovačkim ili stručnim sastancima ili događajima, pod uvjetom da ti dokumenti ne sadrže više od 25% privatnih komercijalnih reklama, isključujući svo privatno komercijalno oglašavanje za firme iz Bosne i Hercegovine, i da su očigledno kreirani za opću javnu uporabu,
 - popisi stranih hotela i godišnjaci koje objavljuju službene turističke agencije, ili koji se objavljuju pod njihovim pokroviteljstvom, te vozni redovi stranih prijevoznih službi, kada su takvi dokumenti namijenjeni za besplatnu podjelu i ne sadrže više od 25% privatnih komercijalnih reklama, isključujući svo privatno komercijalno oglašavanje za firme iz Bosne i Hercegovine,
 - materijal koji se dostavlja akreditiranim predstavnicima ili dopisnicima, koje su imenovala strane službene nacionalne turističke agencije, i koji nije namijenjen besplatnoj raspodjeli, a to su godišnjaci, telefonski imenici, popisi hotela, katalozi sajмова, ogledni primjerci obrtničke robe zanemarljive vrijednosti, dokumentacija o muzejima, univerzitetima, lječilištima ili sličnim ustanovama.

Članak 78.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 77. stavak (2) ove odluke, koji sadrži popis robe (vrsta i količina), korisnik oslobađanja podnosi ulaznom carinskom uredu.
- (2) Odluka po zahtjevu donosi se u obliku zabilješke na zahtjevu.

Odjeljak AM. Razni dokumenti i predmeti

Članak 79.

(Razni dokumenti i predmeti)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se razni dokumenti i predmeti (članak 207. točka a) alineja 35) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se:

- obraci i dokumenti koje primaju javne službe u Bosni i Hercegovini, za obavljanje njihovih javnih ovlaštenja,
- publikacije tijela državne uprave drugih država i publikacije službenih međunarodnih tijela, koje su namijenjene besplatnoj podjeli,
- glasački listići za izbore koje organiziraju organi drugih država,
- predmeti koji se predaju sudovima ili organima uprave u Bosni i Hercegovini kao dokaz ili u slične svrhe,
- primjerci potpisa i cirkularna pisma koja se šalju kao dio uobičajene razmjene obavijesti između javnih službi ili bankarskih ustanova,
- službeni tiskani materijal koji prima Centralna banka Bosne i Hercegovine,
- izvješća, izvodi, obavijesti, prospekti, obrasci zahtjeva i drugi dokumenti koje pravne osobe iz drugih država sastavljaju i dostavljaju nositeljima ili potpisnicima vrijednosnih papira koje su te pravne osobe izdale,
- snimljeni mediji (perforirane kartice, zvučni zapisi, mikrofilmovi i slično) korišteni za besplatan prijenos podataka primatelju, u mjeri u kojoj uvoz bez plaćanja uvoznih pristojbi ne dovodi do zlouporabe ili većih poremećaja konkurencije,
- spisi, arhivi, tiskani obrasci i drugi dokumenti koji se koriste na međunarodnim skupovima, konferencijama ili kongresima, te izvješća s takvih skupova,
- nacrti, tehnički crteži, modeli, otisci, opisi i drugi slični dokumenti koji se uvoze s ciljem dobivanja novih ili izvršenja ranijih narudžbi u drugim državama ili sudjelovanja na takmičenju koje se održava u Bosni i Hercegovini,
- dokumenti potrebni u ispitivanjima koja će na području Bosne i Hercegovine obavljati ustanove iz drugih država,
- tiskani obrasci koji se shodno međunarodnim konvencijama ili ugovorima koriste kao službeni dokumenti u međunarodnom prometu vozila ili robe (na primjer TIR i ostali),
- tiskani obrasci, etikete, karte i slični dokumenti koje putničkim agencijama u Bosni i Hercegovini dostavljaju prijevozne ili turističke firme iz drugih država,
- korišteni tiskani obrasci i karte, teretnice, tovarni listovi i drugi komercijalni i uredski dokumenti,
- službeni tiskani obrasci i materijali drugih država ili međunarodnih tijela, te obrasci koji su u skladu s međunarodnim standardima koje udruženja iz drugih država u svrhu njihove podjele dostavljaju odgovarajućim udruženjima u Bosni i Hercegovini,
- fotografije, dijapozitivi i odljevi za fotografije, sa ili bez opisa, koji se šalju novinskim agencijama ili izdavačima novina ili časopisa,
- porezne i slične obavijesti kojima se dokazuje plaćanje naknada u drugim državama.

Članak 80.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za dokumente i predmete iz članka 79. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predočenja robe. Zahtjev sadrži i opis predmetnih dokumenata i predmeta i njihovu namjenu.
- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi po zahtjevu iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske

razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak AN. Pomoćni materijali za utovar i zaštitu robe tijekom prijevoza

Članak 81.

(Pomoćni materijali za utovar i zaštitu robe tijekom prijevoza)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se pomoćni materijali za utovar i zaštitu robe tijekom prijevoza (članak 207. točka a) alineja 36) Zakona).
- (2) U svrhu primjene ovoga odjeljka, "pomoćni materijali" su uže, slama, tkanina, papir, karton, plastika, drvo i slično, koji se koristi za utovar i zaštitu robe (uključujući i zaštitu od vrućine) tijekom prijevoza iz drugih država u carinsko područje Bosne i Hercegovine, koji se obično ne mogu ponovno koristiti.

Članak 82.

(Odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 81. ove odluke odobrava ulazni carinski ured usmeno.

Odjeljak AO. Slama, krma i hrana za životinje tijekom prijevoza

Članak 83.

(Slama, krma i hrana za životinje tijekom prijevoza)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se slama, krma i hrana za životinje tijekom prijevoza (članak 207. točka a) alineja 37) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se slama, krma i hrana za životinje bilo koje vrste tijekom prijevoza, koja se prevozi prijevoznim sredstvom kojim se prevoze i žive životinje iz druge države u carinsko područje Bosne i Hercegovine, a u svrhu davanja tim životinjama tijekom prijevoza.

Članak 84.

(Odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 83. ove odluke odobrava ulazni carinski ured usmeno.

Odjeljak AP. Gorivo i mazivo u cestovnim motornim vozilima i posebnim spremnicima

Članak 85.

(Gorivo i mazivo u cestovnim motornim vozilima i posebnim spremnicima)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se gorivo i mazivo sadržano u standardnim rezervoarima cestovnih motornih vozila ili motocikala i u posebnim spremnicima (članak 207. točka a) alineja 38) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se:
 - a) gorivo u standardnim rezervoarima privatnih i komercijalnih motornih vozila i motocikala koji ulaze u carinsko područje Bosne i Hercegovine i u posebnim spremnicima tih vozila i motocikala,
 - b) mazivo koje se nalazi u motornim vozilima koje je potrebno za njihov normalan rad tijekom odnosnog prijevoza,
 - c) gorivo koje se nalazi u prijenosnim rezervoarima koje imaju privatna motorna vozila i motocikli, u količini do 10 litara po vozilu.
- (3) U svrhu primjene ovoga odjeljka:
 - a) "komercijalno motorno vozilo" znači svako motorno cestovno vozilo (uključujući traktore sa ili bez prikolice), koje je po svojoj konstrukciji i opremi namijenjeno za prijevoz i može prevoziti, uz plaćanje ili besplatno:
 - 1) više od devet osoba, uključujući vozača,
 - 2) robu.

Komercijalnim motornim vozilom smatra se i svako cestovno vozilo za posebnu namjenu osim samog prijevoza,

- b) "privatno motorno vozilo" znači svako motorno vozilo koje nije obuhvaćeno definicijom iz točke a) ovoga stavka,
 - c) "standardni rezervoari" znače:
 - 1) rezervoari koje je proizvođač vozila trajno ugradio (fabrički) u sva motorna vozila istoga tipa kao vozilo u pitanju i čija trajna ugradnja omogućava da se gorivo izravno koristi kao pogonsko gorivo, i prema potrebi, za rad sustava za hlađenje ili drugih sustava za vrijeme prijevoza,
 - 2) plinski rezervoari ugrađeni u motorna vozila namijenjeni za izravnu uporabu plina kao goriva i rezervoari ugrađeni u druge sustave kojima vozilo može biti opremljeno,
 - 3) rezervoari koje je proizvođač trajno ugradio u sve spremnike istog tipa kao i odnosni spremnik i čija trajna ugradnja omogućava da se gorivo izravno koristi za rad sustava za hlađenje ili drugih sustava za vrijeme prijevoza, kojima su opremljeni posebni spremnici,
 - d) "posebni spremnik" znači svaki spremnik opremljen posebnim uređajima za sustav hlađenja, sustav dovoda kisika, sustav toplotne izolacije ili druge sustave.
- (4) Gorivo iz stavka (1) ovoga članka može se koristiti samo u vozilu u kojem je bilo uvezeno, te se iz tog vozila ne može ukloniti, osim tijekom potrebnih popravki tog vozila, te ga osoba koja koristi oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može prenijeti besplatno ili uz plaćanje.
 - (5) Nepoštivanje odredbe stavka (4) ovoga članka dovodi do primjene uvoznih pristojbi koje se odnose na navedenu robu po stopi na snazi na dan tog nepoštovanja, na temelju vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 86.

(Odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 85. ove odluke odobrava ulazni carinski ured usmeno.

Odjeljak AR. Materijali za gradnju, održavanje ili ukrašavanje spomen ploča ili groblja za žrtve rata

Članak 87.

(Materijali za gradnju, održavanje ili ukrašavanje spomen ploča ili groblja za žrtve rata)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba namijenjena gradnji, održavanju ili ukrašavanju groblja i grobova, te spomen ploča za žrtve rata drugih država koje su pokopane u carinskom području Bosne i Hercegovine (članak 207. točka a) alineja 39) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba bilo koje vrste, koju uvozi osoba registrirana za djelatnost izgradnje i održavanje groblja i grobova u svrhu iz stavka (1) ovoga članka.

Članak 88.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 87. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe. U zahtjevu navodi mjesto korištenja robe, a uz isti podnosi:
 - a) dokaz o registraciji djelatnosti,
 - b) izjavu da će predmetnu robu koristiti isključivo u svrhe iz članka 87. stavak (1) ove odluke.

- (2) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi po zahtjevu iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak AS. Kovčezi, pogrebne urne i ukrasni pogrebni predmeti

Članak 89.

(Kovčezi, pogrebne urne i ukrasni pogrebni predmeti)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se kovčezi s tijelima i urne s pepelom umrle osobe i ukrasni pogrebni predmeti (članak 207. točka a) alineja 40) Zakona).
- (2) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađaju se:
- a) kovčezi s tijelom i urne s pepelom umrlih ljudi, kao i cvijeće, vijenci i drugi uobičajeni ukrasni pogrebni predmeti koji ih prate,
 - b) cvijeće, vijenci i drugi ukrasni pogrebni predmeti koje osobe iz druge države donose na pogreb ili radi ukrašavanja grobova koji se nalaze u carinskom području Bosne i Hercegovine, u vrsti i količini koje ne ukazuju da se radi o uvozu u komercijalne svrhe.

Članak 90.

(Odluka)

Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 89. ove odluke odobrava ulazni carinski ured usmeno.

Odjeljak AT. Oslobađanje po osnovi međunarodnog sporazuma

Članak 91.

(Oslobađanje po osnovi međunarodnog sporazuma)

- (1) Od plaćanja uvoznih pristojbi oslobađa se roba za koju je međunarodnim sporazumom koji se primjenjuje u Bosni i Hercegovini predviđeno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi (članak 207. točka a) alineja 41) Zakona).
- (2) Oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ostvaruje se prema uvjetima utvrđenim međunarodnim sporazumom koji je u pitanju.
- (3) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi ne može se prodati ili otuđiti po drugoj osnovi bilo uz plaćanje ili besplatno, dati drugoj osobi na uporabu, u zalog, na pozajmicu, koristiti u druge svrhe ili dati kao osiguranje za izvršenje druge obveze, bez prethodnog obavještanja nadležnog carinskog organa i plaćanja uvoznih pristojbi, do isteka roka od 60 mjeseci od dana puštanja u slobodan promet, odnosno u drugom roku ako je takav rok propisan odnosnim međunarodnim sporazumom.
- (4) Roba puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi s kojom se postupa suprotno stavku (3) ovoga članka podliježe plaćanju uvoznih pristojbi po stopi koja je na snazi na dan takvog postupanja, a na temelju vrste predmetne robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.

Članak 92.

(Zahtjev i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu iz članka 91. ove odluke korisnik oslobađanja podnosi uz carinsku deklaraciju kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uvoznom carinskom uredu nadležnom prema mjestu predodjenja robe. Uz zahtjev, ukoliko to nije drugačije propisano drugim propisom, podnosi:
- a) potvrdu nadležnog ministarstva Bosne i Hercegovine, kojom se potvrđuje da prema odredbama međunarodnog sporazuma koji je u pitanju postoji

pravna osnova za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi. Potvrda mora sadržavati:

- 1) podatke o odnosnom međunarodnom sporazumu (označenje sporazuma i službeni glasnik u kojem je objavljen), a ukoliko je na temelju istoga zaključen i odgovarajući podugovor, protokol ili slično, navode se i isti podaci o njima,
 - 2) označenje odredbe odnosno međunarodnog sporazuma kojom je propisano oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi i drugih pristojbi (ako je propisano), uz navođenje vrste pristojbe za koju je propisano oslobađanje na uvoz, te označenje drugih uvjeta ili okolnosti koje su prema odredbama odnosno međunarodnog sporazuma mjerodavne za ostvarivanje oslobađanja od plaćanja pristojbi,
 - b) specifikaciju robe po rednom broju, tarifnim oznakama i nimenovanju iz Carinske tarife, uz navođenje količine, pojedinačne i ukupne vrijednosti, ovjerenu od korisnika oslobađanja.
- (2) Izuzetno od stavka (1) točka a) ovoga članka, u slučaju gdje nema nadležnog ministarstva Bosne i Hercegovine, potvrdu izdaje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine.
- (3) Odluka o oslobađanju od plaćanja uvoznih pristojbi po zahtjevu iz stavka (1) ovoga članka donosi se u obliku zabilješke u carinskoj deklaraciji u sustavu elektronske razmjene podataka, odnosno na JCI ako se podnosi pisana carinska deklaracija.

Odjeljak AU. Zajedničke odredbe za Odjeljak A. do Odjeljak AT.

Članak 93.

(Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi i odluka)

- (1) Zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi je sastavni dio carinske deklaracije, a kao dan podnošenja zahtjeva smatra se dan prihvatanja carinske deklaracije kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz predmetno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi.
- (2) U slučajevima u kojima se odluka po zahtjevu za oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi donosi u upravnom postupku, nadležni carinski organ istu donosi u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva.
- (3) U carinsku deklaraciju po kojoj se roba pušta u slobodan promet uz odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi upisuje se, gdje je primjenjivo, napomena o propisanoj zabrani otuđenja.

Članak 94.

(Prestanak carinskog nadzora)

- (1) Carinski nadzor uporabe robe u svrhe za koje je puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno čl. 4., 6., 8., 10., 12., 14., 16., 18., 28., 52., 55., 60. i 91. ove odluke prestaje istekom propisanog roka zabrane otuđenja. Carinski nadzor prestaje i prije isteka propisanog roka zabrane otuđenja kada se plate potraživane pristojbe, ili kada se ta roba izveze, ili uništi pod carinskim nadzorom na trošak korisnika oslobađanja.
- (2) Carinski nadzor uporabe robe u svrhe za koje je puštena u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno članku 36. st. (2), (3), (4) i (8) i čl. 43., 49. i 57. ove odluke, kao i u slučaju prijenosa tih oslobađanja na drugog korisnika oslobađanja, prestaje kada se plate potraživane pristojbe, ili kada se ta roba izveze, ili uništi pod carinskim nadzorom na trošak korisnika oslobađanja, ili kada se besplatno podijeli u svrhe za koje je odobreno

- oslobađanje kada je u pitanju roba iz članka 49. stavak (1) točka a) i članka 57. stavak (2) točka a) ove odluke.
- (3) U slučaju prijenosa oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi s jednog na drugog korisnika oslobađanja sukladno čl. 10., 14., 53. i 55. ove odluke, carinski nadzor uporabe robe u svrhe za koje je odobreno oslobađanje prestaje istekom propisanog roka zabrane otuđenja određenog prvobitnom korisniku oslobađanja.
- (4) U slučajevima u kojima je do dana stupanja na snagu ove odluke odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno propisima iz članka 103. toč. a) do c) ove odluke, carinski nadzor uporabe robe u svrhe za koje je odobreno to oslobađanje prestaje istekom roka od 36 mjeseci od dana stupanja na snagu ove odluke.
- (5) U drugim slučajevima u kojima je do dana stupanja na snagu ove odluke odobreno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi prema propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ove odluke carinski nadzor uporabe robe u svrhe za koje je odobreno to oslobađanje prestaje:
- a) istekom roka zabrane otuđenja propisanog tim propisima. Carinski nadzor prestaje i prije isteka propisanog roka zabrane otuđenja, kada se plate potraživane pristojbe, ili kada se ta roba izveze, ili uništi pod carinskim nadzorom na trošak korisnika oslobađanja,
- b) izuzetno od točke a) ovoga stavka, u slučajevima u kojima je ovom odlukom, za istu vrstu oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi, propisan različit rok zabrane otuđenja od tog roka propisanog propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ove odluke, carinski nadzor prestaje istekom roka zabrane otuđenja koji je povoljniji za korisnika oslobađanja.

Članak 95.

(Primjena Carinske tarife)

U slučaju promjene tarifnog broja ili oznake za robu iz Priloga 1. do Priloga 5. koji čine sastavni dio ove odluke, primjenjuje se tarifni broj odnosno oznaka u koje se ta roba svrstava po Carinskoj tarifi važećoj na dan prihvatanja carinske deklaracije kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi, bez izmjene tih tarifnih brojeva ili oznaka u navedenim prilogima.

GLAVA III - OSLOBAĐANJE OD PLAĆANJA IZVOZNIH PRISTOJBI**Članak 96.**

(Oslobađanje od plaćanja izvoznih pristojbi)

Na oslobađanje od plaćanja izvoznih pristojbi pri izvozu sukladno članku 207. točka b) Zakona odredbe ove odluke primjenjuju se na odgovarajući način.

Članak 97.

(Primjena oslobađanja od plaćanja izvoznih pristojbi)

Oslobađanje iz članka 96. ove odluke primjenjuje se ako su pri izvozu predmetne robe propisane izvozne pristojbe.

GLAVA IV - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**Članak 98.**

(Primjena odluke i nepodlijezanje količinskim ograničenjima)

- (1) Odredbe Glave II ove odluke primjenjuju se na stranu robu prijavljenu za puštanje u slobodan promet kod uvoza izravno iz drugih država, kao i za stranu robu prijavljenu za puštanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi nakon što je prethodno bila stavljena u drugi carinski postupak u kojem je zadržala carinski status strane robe.
- (2) Roba koja se pušta u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi sukladno ovoj odluci ne podliježe

količinskim ograničenjima koja se primjenjuju sukladno mjerama predviđenim propisima Bosne i Hercegovine.

Članak 99.

(Mjere kojim se osigurava da se roba ne koristi u druge svrhe)

Nadležni carinski organ poduzima sve potrebne mjere kako bi osigurao da se roba puštena u slobodan promet, za koju je oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi odobreno pod uvjetom da je korisnik oslobađanja stavi u određenu uporabu, ne smije koristiti u druge svrhe bez plaćanja uvoznih pristojbi, osim ako je takva alternativna uporaba sukladno uvjetima propisanim ovom odlukom.

Članak 100.

(Ispunjavanje uvjeta i podnošenje dokaza)

- (1) Ako odobravanje oslobađanja od plaćanja uvoznih ili izvoznih pristojbi prema odredbama ove odluke podliježe ispunjavanju određenih uvjeta, korisnik oslobađanja mora, na dan podnošenja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja uvoznih ili izvoznih pristojbi ispunjavati te uvjete i podnijeti dokaze o tome.
- (2) Ako odobravanje prijenosa određenog oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi na drugog korisnika oslobađanja podliježe ispunjavanju određenih uvjeta u slučajevima u kojima je mogućnost prijenosa propisana ovom odlukom, novi korisnik oslobađanja mora, na dan podnošenja zahtjeva za odobravanje oslobađanja od plaćanja uvoznih pristojbi odnosno prijenosa odnosno oslobađanja, ispunjavati te uvjete i uz zahtjev podnijeti dokaze o tome.

Članak 101.

(Carinski postupci)

Carinski postupci za ostvarivanje prava na oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi započeti do dana stupanja na snagu ove odluke okončat će se sukladno propisima koji su važili na dan prihvatanja carinske deklaracije kojom je roba prijavljena za puštanje u slobodan promet uz predmetno oslobađanje od plaćanja uvoznih pristojbi.

Član 102.

(Navođenje pravnih akata EU)

Ovom odlukom preuzimaju se odredbe:

- a) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 od 16.11.2009. o uspostavi sustava oslobađanja od carina u Zajednici,
- b) Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 1224/2011 od 28.11.2011. za potrebe primjene članka 66. do 73. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 o uspostavi sustava oslobađanja od carine u Zajednici,
- c) Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 1225/2011 od 28.11.2011. za potrebe primjene članka od 42. do 52., 57. i 58. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 o uspostavi sustava oslobađanja od carina u Zajednici izmijenjena i dopunjena Provedbenom uredbom Komisije (EU) br. 504/2013 od 31.05.2013. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 1225/2011 u pogledu dostavljanja podataka za potrebe oslobađanja od carina i
- d) Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 80/2012 od 31.01.2012. o izradi popisa bioloških ili kemijskih tvari predviđenog u članku 53. stavku 1. točki (b) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 o uspostavi sustava oslobađanja od carina u Zajednici izmijenjena i dopunjena Provedbenom uredbom Komisije (EU) br. 197/2013 od 7.03.2013. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 80/2012 o izradi popisa bioloških ili kemijskih tvari predviđenog u članku 53. stavku 1. točki (b) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 o uspostavi sustava oslobađanja od carina u Zajednici.

Članak 103.

(Prestanak važenja)

Danom stupanja na snagu ove odluke prestaje važiti:

- a) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi na opremu stavljen u slobodan promet koja predstavlja ulog strane osobe ("Službeni glasnik BiH", broj 19/05),
- b) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu koja se stavlja u slobodan promet za vojne i policijske snage i kazneno - popravne ustanove i za deminiranje ("Službeni glasnik BiH", br. 19/05 i 24/09),
- c) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi za robu koja se stavlja u slobodan promet za projekte obnove i rekonstrukcije ("Službeni glasnik BiH", br. 19/05, 52/05 i 4/08),

- d) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobođanje od plaćanja uvoznih pristojbi pod posebnim uvjetima ("Službeni glasnik BiH", br. 19/05 i 52/05) i
- e) Odluka o postupku ostvarivanja prava na oslobođanje od plaćanja uvozne pristojbe na opremu koja se stavlja u slobodan promet za organe civilne zaštite i vatrogastva ("Službeni glasnik BiH", br. 77/10, 74/12 i 87/15).

Članak 104.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 38/18
30. siječnja 2018. godine
SarajevoPredsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Dr. **Denis Zvizdić**, v. r.

Prilog 1.**Образовни, научни и kulturološki materijal bez
obzira ko je primatelj i za kakvu su uporabu namijenjeni**

(članak 36. stavak (1) Odluke)

A. Knjige, publikacije i isprave

Oznaka CT	Naziv
3705	Fotografske ploče i filmovi, osvijetljeni i razvijeni, osim kinematografskih filmova:
3705 00 10	– za ofsetnu reprodukciju
3705 00 90	– ostalo • Mikrofilmovi knjiga, dječjih slikovnica, uključujući onih za crtanje ili bojanje, školskih vježbanki (radnih bilježnica), knjiga s križaljka i zagonetkama, novina i časopisa, tiskane isprave ili izvješća nekomercijalnog karaktera, te pojedinačne ilustracije, tiskane stranice i otisci za tiskanje knjiga
4903 00 00	Dječje slikovnice, uključujući i one za crtanje ili bojanje
4905	Geografske i hidrografske karte i slične karte svih vrsta, uključujući atlase, zidne karte, topografske karte i globuse:
	– ostalo:
4905 99 00	– – ostalo: • Geografske karte, karte i dijagrami od interesa u naučnim poljima poput geologije, zoologije, botanike, mineralogije, paleontologije, arheologije, etnologije, meteorologije, klimatologije i geofizike
4906 00 00	Originalni planovi rađeni rukom za arhitekturu, strojogradnju, industriju, trgovinu, topografiju ili u slične namjene; rukopisi; njihove karbonske kopije i fotografske reprodukcije na osjetljivom papiru prethodno navedenih proizvoda
4911	Ostali tiskani materijali, uključujući tiskane slike i fotografije:
4911 10	– trgovački reklamni materijal, trgovački katalozi i slično:
4911 10 90	– – ostalo: • Katalozi knjiga i publikacija koje u prodaju stavljaju izdavači ili prodavači knjiga s poslovnim sjedištem u drugoj državi • Katalozi filmova, snimaka ili drugih vizualnih i slušnih materijala obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera • Plakati za promoviranje turizma i turističke publikacije, brošure, vodiči, rasporedi vožnje, pamfleti i slične publikacije, ilustrirani ili neilustrirani, uključujući i one koje objavljuju privatna

	preduzeća, namijenjenih za podsticanje javnosti da putuje izvan Bosne i Hercegovine, uključujući njihove mikrokopije
	• Bibliografski informacijski materijali za besplatnu distribuciju⁽¹⁾
	– Ostalo:
4911 99 00	– – Ostalo:
	• Pojedinačne ilustracije, otisnute stranice i otisci za tiskanje knjiga, uključujući njihove mikrokopije⁽¹⁾ • Mikrokopije knjiga, dječjih slikovnica, uključujući onih za crtanje ili bojanje, školskih vježbanki (radnih bilježnica), knjiga s križaljka i zagonetkama, novina i časopisa te isprava ili izvješća nekomercijalnog karaktera⁽¹⁾ • Publikacije namijenjene podsticanju javnosti da studira izvan Bosne i Hercegovine, uključujući njihove mikrokopije⁽¹⁾ • Meteorološki i geofizički dijagrami
9023 00	Instrumenti, aparati i modeli namijenjeni za demonstriranje (na primjer u obrazovanje ili na izložbama), nepodesni za druge uporabe:
9023 00 80	– Ostali:
	• Geografske i reljefne karte od interesa u naučnim poljima poput geologije, zoologije, botanike, mineralogije, paleontologije, arheologije, etnologije, meteorologije, klimatologije i geofizike

B. Vizualni i zvučni materijali obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera

Predmeti navedeni u Prilogu 2. Dijelu A. koje su proizveli Ujedinjeni narodi ili jedna od njihovih specijaliziranih agencija.

⁽¹⁾ Međutim, izuzeće se ne primjenjuje na predmete u kojima oglasi pokrivaju više od 25% površine. U slučaju publikacija i plakata za promoviranje turizma, ovaj postotak primjenjuje se samo na privatno komercijalno oglašavanje.

Prilog 2.

Образовни, научни и kulturoloшки материјал намењен образовним, научним или kulturoloшким установама, или установама или организацијама у категоријама наведеним за сваки предмет у трећој колони овога прилога

(чланак 36. ставак (2) Одлуке)

A. Vizualni i zvučni materijali obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera

Oznaka CT	Naziv	Ustanova ili organizacije korisnici
3704 00	Fotografske ploče, filmovi, papiri, karton i tekstil, osvijetljeni ali nerazvijeni	Sve organizacije (uključujući radijske i televizijske organizacije), ustanove ili udruženja koje imaju odobrenje nadležnih organa za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi
3704 00 10	– ploče i filmovi: Kinematografski filmovi, pozitivni obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera	
3705	Fotografske ploče i filmovi, osvijetljeni i razvijeni, osim kinematografskih filmova: Obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera	
3706	Kinematografski filmovi, osvijetljeni i razvijeni, sa snimljenim ili bez snimljenoga zvučnog zapisa ili samo sa snimljenim zvučnim zapisom:	
3706 10	– širine 35 mm ili veće:	
3706 10 99	– – ostali pozitivni: - Filmski žurnali (sa zvučnim zapisom ili bez njega) koji opisuju tekuće vijesti u trenutku uvoza, uvezeni do najviše dva primjerka za svaku temu u svrhu kopiranja - Arhivski filmski materijal (sa zvučnim zapisom ili bez njega) namijenjen za uporabu s filmskim žurnalima - Rekreacijski filmovi posebno namijenjeni djeci i mladima - Ostali filmovi obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera	

3706 90	– ostalo:
3706 90 52	- Filmski žurnali (sa zvučnim zapisom ili bez njega) koji opisuju tekuće vijesti u trenutku uvoza, uvezeni do najviše dva primjerka za svaku temu u svrhu kopiranja - Arhivski filmski materijal (sa zvučnim zapisom ili bez njega) namijenjen za uporabu sa filmskim žurnalima - Rekreacijski filmovi posebno namijenjeni djeci i mladima - Ostali filmovi obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera
3706 90 91	
3706 90 99	
4911	Ostali tiskani materijali, uključujući tiskane slike i fotografije:
	– ostalo:
4911 99 00	– – ostalo:
	- Mikrokartice ili drugi mediji za pohranjivanje informacija koji se koriste u kompjuteriziranim informacijskim i dokumentarnim službama obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera - Panoi namijenjeni isključivo za demonstraciju i obrazovanje
8523	Diskovi, trake, poluprovodnički uređaji za pohranjivanje podataka, "pametne kartice" i ostali mediji za snimanje zvuka ili drugih fenomena, neovisno jesu li snimljeni ili ne, uključujući matrice i mastere za proizvodnju diskova, ali isključujući proizvode iz glave 37:
9023 00	Instrumenti, aparati i modeli namijenjeni za demonstriranje (na primjer, u obrazovanju ili na izložbama), nepodesni za druge uporabe:
	- Uzorci, modeli i panoi obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera, namijenjeni isključivo za demonstraciju i obrazovanje - Modeli ili prikazi apstraktnih koncepata poput molekulskih struktura ili matematičkih formula
Razno	Hologrami za laserske projekcije
	Multimedijski kompleti
	Materijali za programiranu nastavu, uključujući materijale u obliku kompleta s odgovarajućim otisnutim materijalom

B. Kolekcionarski predmeti i umjetnine obrazovnog, naučnog ili kulturnog karaktera

Oznaka CT	Naziv	Ustanova ili organizacije korisnici
Razno	Kolekcionarski predmeti i umjetnine koji nisu namijenjeni za prodaju	Galerije, muzeji i druge institucije koje imaju odobrenje nadležnih organa za uvoz te robe bez plaćanja uvoznih pristojbi

Prilog 3.

Биолошке или хемијске материје намијенјене искључиво научном истраживању, а које се не производе у Босни и Херцеговини и увозе се искључиво у некемерцијалне сврхе

(чланак 39. ставак (1) Одлуке)

Број CUS	Ознака CT	Опис
0066801-9	2845 90 90	Хелиј - 3
0133990-8	2845 90 90	(кисик - 18) вода
	2849 90 90	титанов силициј-карбид у праху с масеним удјелом (чистоћом) 99% и већим
0020273-3	2901 29 00	3-метилпент-1-ен
0020274-4	2901 29 00	4-метилпент-1-ен
0020275-5	2901 29 00	2-метилпент-2-ен
0020276-6	2901 29 00	3-метилпент-2-ен
0020277-7	2901 29 00	4-метилпент-2-ен
0025634-8	2902 19 00	P-мента-1 (7), 2-диен beta-felandren
0014769-3	2903 99 80	4,4'-дибромобифенил
0017305-7	2904 10 00	етил метансулфонат
0020641-7	2926 90 70	1-нафтонитрил
0020642-8	2926 90 70	2-нафтонитрил
	2934 99 90	фосфородиамидат мерфолно олигомери (морфолно олигонуклеотиди)
0022830-8	2936 21 00	ретинил ацетат (витамини А и њихови деривати)
0045091-9	3204 12 00	сулфорходамин G (C.I. Acid Red 50)
0021887-1	3507 90 90	фосфоглукмутаз

Prilog 4.**Materijali posebno izrađeni za obrazovanje, naučni i kulturni razvoj slijepih osoba**

(članak 52. stavak (1) Odluke)

Oznaka CT	Naziv
4911	Ostali tiskani materijali, uključujući tiskane slike i fotografije:
4911 10	– trgovački reklamni materijal, trgovački katalozi i slično:
4911 10 90	– – ostalo:
	• Reljefni za slijepe i slabovidne
	– ostalo:
4911 91 00	– – slike, gravure i fotografije
	• Reljefni za slijepe i slabovidne
4911 99 00	– – ostalo:
	• Reljefni za slijepe i slabovidne

Prilog 5.**Roba posebno izrađena za obrazovanje, naučni i kulturni razvoj slijepih osoba koju uvoze slijepe osobe, ustanove ili organizacije ili udruženje slijepih osoba**

(članak 52. stavak (2) Odluke)

Oznaka CT	Naziv
4802	Nepremazani papir i karton, koji se upotrebljavaju za pisanje, tiskanje ili ostale grafičke namjene, nebušene kartice i papiri za bušene kartice i vrpce, u rolnama ili pravokutnim listovima (uključujući kvadratne) svih veličina, osim papira iz tarifnih brojeva 4801 i 4803; ručno izrađen papir i karton: – ostali papir i karton, bez sadržaja drvnih vlakana dobivenih mehaničkim ili kemijsko - mehaničkim postupkom ili sa sadržajem po masi tih vlakana ne većim od 10% u ukupnom sadržaju vlakana:
4802 55	– – mase 40 g/m ² ili veće ali ne veće od 150 g/m ² , u rolnama • Brailleov papir
4802 56	– – mase 40 g/m ² ili veće ali ne veće od 150 g/m ² , u listovima s jednom stranom ne većom od 435 mm i drugom stranom ne većom od 297 mm u nepresavijenom stanju • Brailleov papir
4802 57 00	– – ostala, mase 40 g/m ² ili veće ali ne veće od 150 g/m ² • Brailleov papir
4802 58	– – mase veće od 150 g/m ² • Brailleov papir – ostali papir i karton, sa sadržajem po masi vlakana dobivenih mehaničkim ili kemijsko - mehaničkim postupkom većim od 10%, u ukupnom sadržaju vlakana:
4802 61	– – u rolnama
4802 61 80	– – – ostali • Brailleov papir
4802 62 00	– – u listovima s jednom stranom ne većom od 435 mm i drugom stranom ne većom od 297 mm u nepresavijenom stanju • Brailleov papir
4802 69 00	– – ostali • Brailleov papir
4805	Ostali nepremazani papir i karton, u rolnama ili listovima, koji nije dalje obrađivan osim postupcima navedenima u napomeni 3 uz ovu glavu: – ostali:

4805 91 00	-- mase 150 g/m ² ili manje • Brailleov papir
4805 92 00	-- mase veće od 150 g/m ² ali manje od 225 g/m ² • Brailleov papir
4805 93	-- mase 225 g/m ² ili veće
4805 93 80	--- ostali • Brailleov papir
4823	Ostali papir, karton, celulozna vata i listovi i trake od celuloznih vlakana, sječeni u određene veličine ili oblike; drugi proizvodi od papirne mase, papira, kartona, celulozne vate i listova ili traka od celuloznih vlakana:
4823 90	- ostalo:
4823 90 40	-- papir i karton, koji se upotrebljavaju za pisanje, tiskanje ili ostale grafičke namjene • Brailleov papir
6602 00 00	Štapovi, štapovi - stolice, bičevi, korbači i slično: • Bijeli štapovi za slijepe i slabovide
8471	Strojevi za automatsku obradu podataka i njihove jedinice; magnetni ili optički čitači, strojevi za bilježenje u kodiranom obliku podataka na podloge - nosače podataka i strojevi za obradu takvih podataka koji nisu pomenuti niti uključeni na drugom mjestu: • Oprema za mehaničku proizvodnju Brailleova pisma i snimljeni materijali za slijepe
8472	Strojevi za obradu teksta: • Prilagođeni za uporabu od strane slijepih i slabovidih
8519	Aparati za snimanje ili reprodukciju zvuka: • Gramofoni i kazetofoni posebno namijenjeni ili prilagođeni za slijepe i slabovide
8523	Diskovi, trake, poluprovodnički uređaji za pohranjivanje podataka, "pametne kartice" i ostali mediji za snimanje zvuka ili drugih fenomena, neovisno jesu li snimljeni ili ne, uključujući matrice i mastere za proizvodnju diskova, ali isključujući proizvode iz glave 37: • Zvučne knjige • Magnetske trake i kazete za izradu knjiga u Brailleovom pismu i zvučnih knjiga
9013	Uređaji s tečnim kristalima koji ne predstavljaju proizvode navedene u drugim tarifnim brojevima; laseri, osim laserskih dioda; ostali optički uređaji i instrumenti koji nisu pomenuti niti uključeni na drugim mjestima u ovoj glavi:
9013 80	- ostali uređaji, aparati i instrumenti:

	• Televizijski povećivači za slijepe i slabovide osobe
9021	Ortopedske sprave, uključujući štake, kirurške pojaseve i potpasače; šine i druge sprave za prijelome; vještački dijelovi tijela; aparati za poboljšanje sluha i drugi aparati koji se nose ili ugrađuju u tijelo da bi nadoknadili nedostatak ili invalidnost:
9021 90	— ostalo:
9021 90 90	— — ostalo:
	• Elektronski aparati za orijentaciju i otkrivanje prepreka za slijepe i slabovide osobe • Televizijski povećivači za slijepe i slabovide osobe • Elektronski strojevi za čitanje za slijepe i slabovide osobe
9023 00	Instrumenti, aparati i modeli namijenjeni za demonstriranje (na primjer u obrazovanju ili na izložbama), nepodesni za druge uporabe:
9023 00 80	— ostali:
	• Nastavna pomagala i aparati posebno namijenjeni za upotrebu slijepih i slabovidnih osoba
9102	Ručni, džepni i drugi osobni časovnici, uključujući štoperice, osim onih iz tarifnog broja 9101:
	• Brailleovi satovi s kućištima koja nisu od plemenitih kovina
9504	Konzole za video igre i aparati, proizvodi za vašarske, stone ili društvene igre, uključujući flipere, bilijar, specijalne stolove za kazino - igre i opremu za automatske kuglane:
9504 90	— ostalo:
9504 90 80	— — ostalo:
	• Stone igre i dodaci posebno prilagođeni za uporabu slijepih i slabovidnih osoba
Razno	Svi drugi predmeti posebno namijenjeni za obrazovni, naučni ili kulturni razvoj slijepih i slabovidnih osoba

316

На основу члана 15. став (2) Закона о лијековима и медицинским средствима ("Службени гласник БиХ", број 58/08), и члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), а у вези са закључком Савјета министара Босне и Херцеговине са 51. сједнице одржане 05. априла 2016. године, на приједлог Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине, Савјет министара Босне и Херцеговине, на 135. сједници, одржаној 6. марта 2018. године, донио је

**ОДЛУКУ
О ИМЕНОВАЊУ ЧЛАНОВА СТРУЧНОГ САВЈЕТА
АГЕНЦИЈЕ ЗА ЛИЈЕКОВЕ И МЕДИЦИНСКА
СРЕДСТВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

Члан 1.**(Предмет Одлуке)**

Овом одлуком именују се чланови Стручног савјета Агенције за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Стручни савјет Агенције), као стручног, регулаторног, савјетодавног и контролног тијела Агенције за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине.

Члан 2.**(Чланови Стручног савјета Агенције)**

- (1) За чланове Стручног савјета Агенције именују се:
 - а) доц. др мед. сц. Харун Авдагић, Федерално министарство здравства,
 - б) прим. мр пх. Бранко Николић спец., Федерално министарство здравства,
 - ц) мр иур. Ведран Марчинко, Федерално министарство здравства,
 - д) др пх. Ванда Марковић Пековић, Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске,
 - е) прим. Лазар Продановић, др мед., Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске,
 - ф) Слободан Пртило, Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске,
 - г) др Адмир Алагић, Јавна здравствена установа "Здравствени центар Брчко" Брчко дистрикт Босне и Херцеговине.
- (2) Чланови Стручног савјета Агенције консензусом бирају предједавајућег између својих чланова на мандат од једне године.

Члан 3.**(Надлежност Стручног савјета Агенције)**

Надлежност Стручног савјета Агенције прописана је чланом 16. Закона о лијековима и медицинским средствима ("Службени гласник БиХ", број 58/08).

Члан 4.**(Мандат)**

Мандат чланова Стручног савјета Агенције траје четири године, уз могућност реизбора на још један мандат.

Члан 5.**(Организација рада)**

Стручни савјет Агенције ће донијети Пословник о раду, уз сагласност министра цивилних послова Босне и Херцеговине, којим ће се ближе уредити питања која су значајна за дјелокруг, рад, начин гласања и одлучивања Стручног савјета Агенције.

Члан 6.**(Програм рада и извјештавање)**

- (1) Савјет министара Босне и Херцеговине, на приједлог Стручног савјета Агенције, а уз претходно прибављено

мишљење Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине, усваја годишњи програм рада Стручног савјета Агенције.

- (2) Стручни савјет Агенције, Савјету министара Босне и Херцеговине доставља полугодишњи извјештај о раду, уз претходно прибављено мишљење Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине.

Члан 7.**(Конститутивна сједница Стручног савјета Агенције)**

Стручни савјет Агенције одржаће конститутивну сједницу најкасније 30 дана од дана именовања и о избору предједавајућег Стручног савјета Агенције обавијестити Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине.

Члан 8.**(Новчана накнада)**

- (1) Предједавајући и чланови Стручног савјета Агенције остварују право на новчану накнаду.
- (2) Висина новчане накнаде за рад Стручног савјета Агенције утврдиће се Одлуком о висини новчане накнаде за рад Стручног савјета Агенције, коју доноси Савјет министара Босне и Херцеговине на приједлог Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине уз прибављено мишљење Агенције за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине.

Члан 9.**(Престанак важења)**

Ступањем на снагу ове одлуке, престаје да важи Одлука о именовању чланова Стручног савјета Агенције за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 105/08 и 38/09).

Члан 10.**(Ступање на снагу)**

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ."

СМ број 39/18
6. марта 2018. године
Сарајево

Предједавајући
Савјета министара БиХ
Др Денис Звиздић, с. р.

Na osnovu člana 15. stav (2) Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima ("Službeni glasnik BiH", broj 58/08), i člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), a u vezi sa zaključkom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine sa 51. sjednice održane 05. aprila 2016. godine, na prijedlog Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 135. sjednici, održanoj 6. marta 2018. godine, donijelo je

ODLUKU

**O IMENOVANJU ČLANOVA STRUČNOG VIJEĆA
AGENCIJE ZA LIJEKOVE I MEDICINSKA SREDSTVA
BOSNE I HERCEGOVINE**

Član 1.**(Predmet Odluke)**

Ovom odlukom imenuju se članovi Stručnog vijeća Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Stručno vijeće Agencije), kao stručnog, regulatornog, savjetodavnog i kontrolnog tijela Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine.

Član 2.**(Članovi Stručnog vijeća Agencije)**

- (1) Za članove Stručnog vijeća Agencije imenuju se:

- a) doc. dr. med. sc. Harun Avdagić, Federalno ministarstvo zdravstva,
 - b) prim. mr. ph. Branko Nikolić spec., Federalno ministarstvo zdravstva,
 - c) mr. iur. Vedran Marčinko, Federalno ministarstvo zdravstva,
 - d) dr. ph. Vanda Marković Peković, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,
 - e) prim. Lazar Prodanović, dr. med., Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,
 - f) Slobodan Prtilo, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,
 - g) dr. Admir Alagić, Javna zdravstvena ustanova "Zdravstveni centar Brčko" Brčko distrikt Bosne i Hercegovine.
- (2) Članovi Stručnog vijeća Agencije konsenzusom biraju predsjedavajućeg između svojih članova na mandat od jedne godine.

Član 3.

(Nadležnost Stručnog vijeća Agencije)

Nadležnost Stručnog vijeća Agencije propisana je članom 16. Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima ("Službeni glasnik BiH", broj 58/08).

Član 4.

(Mandat)

Mandat članova Stručnog vijeća Agencije traje četiri godine, uz mogućnost reizbora na još jedan mandat.

Član 5.

(Organizacija rada)

Stručno vijeće Agencije će donijeti Poslovnik o radu, uz saglasnost ministra civilnih poslova Bosne Hercegovine, kojim će se bliže urediti pitanja koja su značajna za djelokrug, rad, način glasanja i odlučivanja Stručnog vijeća Agencije.

Član 6.

(Program rada i Izvještavanje)

- (1) Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Stručnog vijeća Agencije, a uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, usvaja godišnji program rada Stručnog vijeća Agencije.
- (2) Stručno vijeće Agencije, Vijeću ministara Bosne i Hercegovine dostavlja polugodišnji izvještaj o radu, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine.

Član 7.

(Konstituirajuća sjednica Stručnog vijeća Agencije)

Stručno vijeće Agencije će održati konstitutivnu sjednicu najkasnije 30 dana od dana imenovanja i o izboru predsjedavajućeg Stručnog vijeća Agencije obavijestiti Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine.

Član 8.

(Novčana naknada)

- (1) Predsjedavajući i članovi Stručnog vijeća Agencije ostvaruju pravo na novčanu naknadu.
- (2) Visina novčane naknade za rad Stručnog vijeća Agencije utvrdit će se Odlukom o visini novčane naknade za rad Stručnog vijeća Agencije, koju donosi Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine uz pribavljeno mišljenje Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine.

Član 9.

(Prestanak važenja)

Stupanjem na snagu ove odluke, prestaje da važi Odluka o imenovanju članova Stručnog vijeća Agencije za lijekove i

medicinska sredstva Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 105/08 i 38/09).

Član 10.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH."

VM broj 39/18

6. marta 2018. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Vijeća ministara BiH
Dr. **Denis Zvizdić**, s. r.

Na temelju članka 15. stavak (2) Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima ("Službeni glasnik BiH", broj 58/08), i članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), a u svezi s zaključkom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine sa 51. sjednice održane 5. travnja 2016. godine, na prijedlog Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 135. sjednici, održanoj 6. ožujka 2018. godine, donijelo je

ODLUKU

O IMENOVANJU ČLANOVA STRUČNOG VIJEĆA AGENCIJE ZA LIJEKOVE I MEDICINSKA SREDSTVA BOSNE I HERCEGOVINE

Članak 1.

(Predmet Odluke)

Ovom Odlukom imenuju se članovi Stručnog vijeća Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Stručno vijeće Agencije), kao stručnog, regulatornog, savjetodavnog i kontrolnog tijela Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine.

Članak 2.

(Članovi Stručnog vijeća Agencije)

- (1) Za članove Stručnog vijeća Agencije imenuju se:
 - a) doc. dr. med. sc. Harun Avdagić, Federalno ministarstvo zdravstva,
 - b) prim. mr. ph. Branko Nikolić spec., Federalno ministarstvo zdravstva,
 - c) mr. iur. Vedran Marčinko, Federalno ministarstvo zdravstva,
 - d) dr. ph. Vanda Marković Peković, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,
 - e) prim. Lazar Prodanović, dr. med., Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,
 - f) Slobodan Prtilo, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,
 - g) dr. Admir Alagić, Javna zdravstvena ustanova "Zdravstveni centar Brčko" Brčko distrikt Bosne i Hercegovine.
- (2) Članovi Stručnog vijeća Agencije konsenzusom biraju predsjedatelja između svojih članova na mandat od jedne godine.

Članak 3.

(Nadležnost Stručnog vijeća Agencije)

Nadležnost Stručnog vijeća Agencije propisana je člankom 16. Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima ("Službeni glasnik BiH", broj 58/08).

Članak 4.

(Mandat)

Mandat članova Stručnog vijeća Agencije traje četiri godine, uz mogućnost reizbora na još jedan mandat.

Чланак 5.

(Organizacija rada)

Stručno vijeće Agencije će donijeti Poslovnik o radu, uz suglasnost ministra civilnih poslova Bosne i Hercegovine, kojim će se bliže urediti pitanja koja su značajna za opseg, rad, način glasovanja i odlučivanja Stručnog vijeća Agencije.

Чланак 6.

(Program rada i izvještavanje)

- (1) Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Stručnog vijeća Agencije, a uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, usvaja godišnji program rada Stručnog vijeća Agencije.
- (2) Stručno vijeće Agencije, Vijeću ministara Bosne i Hercegovine dostavlja polugodišnje izvješće o radu, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine.

Чланак 7.

(Konstituirajuća sjednica Stručnog vijeća Agencije)

Stručno vijeće Agencije će održati konstitutivnu sjednicu najkasnije 30 dana od dana imenovanja i o izboru predsjedatelja Stručnog vijeća Agencije obavijestiti Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine.

Чланак 8.

(Novčana naknada)

- (1) Predsjedatelj i članovi Stručnog vijeća Agencije ostvaruju pravo na novčanu naknadu.
- (2) Visina novčane naknade za rad Stručnog vijeća Agencije utvrdit će se Odlukom o visini novčane naknade za rad Stručnog vijeća Agencije, koju donosi Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine uz pribavljeno mišljenje Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine.

Чланак 9.

(Prestanak važenja)

Stupanjem na snagu ove Odluke, prestaje važiti Odluka o imenovanju članova Stručnog vijeća Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 105/08 i 38/09).

Чланак 10.

(Stupanje na snagu)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 39/18
6. ožujka 2018. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Dr. Denis Zvizdić, v. r.

317

На основу члана 17. Закона о финансирању институција Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 61/04, 49/09, 42/12, 87/12 и 32/13), члана 17. става (4) Закона о Буџету институција Босне и Херцеговине и међународних обавеза Босне и Херцеговине за 2018. годину ("Службени гласник БиХ", број 8/18) и Одлуке о критеријумима за додјелу средстава интервентне текуће резерве, број 01-02-2-493/18 од 14.2.2018. године, председавајући Савјета министара Босне и Херцеговине доноси

ОДЛУКУ

О ИНТЕРВЕНТНОМ КОРИШТЕЊУ СРЕДСТАВА
ТЕКУЋЕ БУЏЕТСКЕ РЕЗЕРВЕ

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

Одобравају се средства за интервентно кориштење текуће буџетске резерве Буџета институција Босне и Херцеговине и међународних обавеза Босне и Херцеговине за 2018. годину у износу 3.000,00 КМ Плесном и чирлидинг клубу "Ви денс" у сврху једнократне финансијске помоћи за одлазак на Свјетско првенство у плесу.

Члан 2.

(Надлежност за реализацију)

За реализацију ове одлуке задужено је Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине у складу са Законом о финансирању институција Босне и Херцеговине, а уплата ће се извршити на жиро-рачун Плесног и чирлидинг клуба "Ви денс" из Гацка.

Члан 3.

(Извјештај о намјенском утрошку средстава)

Обавезује се корисник средстава да достави извјештај о намјенском утрошку додијелих средстава.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-2-380-1/18
5. априла 2018. године
Сарајево

Председавајући
Савјета министара БиХ
Др Денис Звиздић, с. р.

На основу члана 17. Закона о финансирању институција Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 61/04, 49/09, 42/12, 87/12 и 32/13), члана 17. става (4) Закона о Буџету институција Босне и Херцеговине и међународних обавеза Босне и Херцеговине за 2018. годину ("Службени гласник БиХ", број 8/18) и Одлуке о критеријима за додјелу средстава интервентне текуће резерве, број 01-02-2-493/18 од 14.2.2018. године, председавајући Вјећа министара Босне и Херцеговине доноси

ОДЛУКУ

О ИНТЕРВЕНТНОМ КОРИШТЕЊУ СРЕДСТАВА
ТЕКУЋЕ БУЏЕТСКЕ РЕЗЕРВЕ

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

Одобравају се средства за интервентно кориштење текуће буџетске резерве Буџета институција Босне и Херцеговине и међународних обавеза Босне и Херцеговине за 2018. годину у износу 3.000,00 КМ Плесном и чирлидинг клубу "We Dance" у сврху једнократне финансијске помоћи за одлазак на Свјетско првенство у плесу.

Члан 2.

(Надлежност за реализацију)

За реализацију ове одлуке задужено је Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине у складу са Законом о финансирању институција Босне и Херцеговине, а уплата ће се извршити на жиро-рачун Плесног и чирлидинг клуба "We Dance" из Гацка.

Члан 3.

(Извјештај о намјенском утрошку средстава)

Обавезује се корисник средстава да достави извјештај о намјенском утрошку додијелих средстава.

Član 4.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Број 01-50-2-380-1/18
5. априла 2018. године
Сарајево

Предсједavajuћи
Вјећа министара БиХ
Др. **Denis Zvizdić**, s. r.

На основу чланка 17. Закона о финансирању институција Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 61/04, 49/09, 42/12, 87/12 и 32/13), чланка 17. ставка (4) Закона о Прорачуну институција Босне и Херцеговине и међународних обвеза Босне и Херцеговине за 2018. годину ("Службени гласник БиХ", број 8/18) и Одлуке о критеријима за дојелу средстава интервентне текуће причуве, број 01-02-2-493/18 од 14.2.2018. године, предсједатељ Вјећа министара Босне и Херцеговине доноси

ODLUKU**O INTERVENTNOM KORIŠTENJU SREDSTAVA
TEKUĆE PRORAČUNSKE PRIČUVE**

Članak 1.

(Predmet Odluke)

Одобравaju се средства за интервентно кориштење текуће прорачунске причуве Прорачуна институција Босне и Херцеговине и међународних обвеза Босне и Херцеговине за 2018. годину у износу 3.000,00 КМ Плесном и cheerleading-klubу "We Dance" у сврху једнократне финансијске помоћи за одлазак на Свјетско првенство у плесу.

Članak 2.

(Nadležnost za realizaciju)

За реализацију ове одлуке задужено је Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине у складу са Законом о финансирању институција Босне и Херцеговине, а уплата ће се извршити на жиораџун Плесног и cheerleading-kluba "We Dance" из Гаџа.

Članak 3.

(Izvršje o namjenskom utrošku sredstava)

Обвезује се корисник средстава да достави извјећа о намјенском утрошку додјелjenih средстава.

Članak 4.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Број 01-50-2-380-1/18
5. травња 2018. године
Сарајево

Предсједатељ
Вјећа министара БиХ
Др. **Denis Zvizdić**, v. r.

**ВИСОКИ СУДСКИ И ТУЖИЛАЧИ САВЈЕТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ****318**

На основу члана 88. став 1. тачка д) Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 25/04, 93/05, 48/07 и 15/08) и члана 117. Пословника Високог судског и тужилачког савјета БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 и 88/17), Високи судски и тужилачки савјет БиХ, на сједници одржаној 15.03.2018. године, донио је

ОДЛУКУ**О ПРЕСТАНКУ МАНДАТА**

Аиди Спахић, судији Опћинског суда у Сарајеву, престаје мандат судије тог суда, са даном 01.04.2018. године, због одласка у пензију.

Ова одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ".

Образложење

Аида Спахић, судија Опћинског суда у Сарајеву, 16.01.2018. године, у писменој форми, упутила је оставку Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Савјет), на дужност судије наведеног суда, због одласка у пензију, са 01.04.2018. године.

Чланом 88. Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Закон о ВСТС БиХ), прописани су разлози због којих престаје мандат судије или тужиоца, а један од разлога је у случају подношења оставке. Приликом подношења оставке, мандат судије или тужиоца истиче на дан када Савјет прими његову писмену оставку или на дан када оставка треба да ступи на снагу, које од наведеног наступа касније, а што је у конкретном случају 01.04.2018. године.

У складу са напријед наведеним, а на основу члана 88. став 1. тачка д) Закона о ВСТС-у БиХ, као и члана 117. Пословника Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине, донесена је одлука као у диспозитиву.

Број 04-07-3-281-2/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Милан Тегелтија

На основу члана 88. став 1. тачка д) Закона о Високом судском и тужилачком вјећу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 25/04, 93/05, 48/07 и 15/08) и члана 117. Пословника Високог судског и тужилачког вјећа БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 и 88/17), Високо судско и тужилачко вјеће БиХ, на сједници одржаној 15.03.2018. године, донјело је

ODLUKU**O PRESTANKU MANDATA**

Aidi Spahić, судији Опћинског суда у Сарајеву, престаје мандат судије тог суда, са даном 01.04.2018. године, због одласка у пензију.

Ова одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ".

Образложење

Aida Spahić, судија Опћинског суда у Сарајеву, 16.01.2018. године, у писменој форми, упутила је оставку Високом судском и тужилачком вјећу Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Вјеће), на дужност судије наведеног суда, због одласка у пензију, са 01.04.2018. године.

Чланом 88. Закона о Високом судском и тужилачком вјећу Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Закон о ВСТВ БиХ), прописани су разлози због којих престаје мандат судије или тужиоца, а један од разлога је у случају подношења оставке. Приликом подношења оставке, мандат судије или тужиоца истиче на дан када Вјеће прими његову писмену оставку или на дан када оставка треба да ступи на снагу, које од наведеног наступа касније, а што је у конкретном случају 01.04.2018. године.

У складу са напријед наведеним, а на основу члана 88. став 1. тачка д) Закона о ВСТВ-у БиХ, као и члана 117. Пословника Високог судског и тужилачког вјећа Босне и Херцеговине, донесена је одлука као у диспозитиву.

Број 04-07-3-281-2/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Milan Tegeltija

Na temelju članka 88. stavak 1. točka d) Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) i članka 117. Poslovnika Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 i 88/17), Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće BiH, na sjednici održanoj 15.03.2018. godine, donijelo je

ODLUKU O PRESTANKU MANDATA

Aidi Spahić, sucu Općinskog suda u Sarajevu, prestaje mandat suca tog suda, sa danom 01.04.2018. godine, zbog odlaska u mirovinu.

Ova odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH".

Obrazložjenje

Aida Spahić, sudac Općinskog suda u Sarajevu, 16.01.2018. godine, u pismenoj formi, uputila je ostavku Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće), na dužnost suca navedenog suda, zbog odlaska u mirovinu, sa 01.04.2018. godine.

Članom 88. Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Zakon o VSTV BiH), propisani su razlozi zbog kojih prestaje mandat suca ili tužitelja, a jedan od razloga je *u slučaju podnošenja ostavke*. Prilikom podnošenja ostavke, mandat suca ili tužitelja ističe na dan kada Vijeće primi njegovu pismenu ostavku ili na dan kada ostavka treba da stupi na snagu, koje od navedenog nastupa kasnije, a što je u konkretnom slučaju 01.04.2018. godine.

Sukladno naprijed navedenom, a na temelju članka 88. stavak 1. točka d) Zakona o VSTV-u BiH, kao i člana 117. Poslovnika Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine, donesena je odluka kao u dispozitivu.

Broj 04-07-3-281-2/2018
15. ožujka 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

319

На основу члана 88. став 1. тачка д) Закона о Високом судском и тужилачком савету Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 25/04, 93/05, 48/07 и 15/08) и члана 117. Пословника Високог судског и тужилачког савета БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 и 88/17), Високи судски и тужилачки савет БиХ, на сједници одржаној 15.03.2018. године, донио је

ОДЛУКУ О ПРЕСТАЊКУ МАНДАТА

Мерису Ђато, тужиоцу Кантоналног тужилаштва
Кантона Сарајево, престаје мандат тужиоца тог тужилаштва,
са даном 02.04.2018. године, због подношења оставке.

Ова одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ".

Образложење

Мерис Ђато, тужилац Кантоналног тужилаштва Кантона Сарајево, дана 12.03.2018. године, у писменој форми, упутио је оставку Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Савјет), на дужност тужиоца наведеног тужилаштва, због подношења оставке, са 02.04.2018. године.

Чланом 88. Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Закон о ВСТС БиХ), прописани су разлози због којих престаје мандат судије или тужиоца, а један од разлога је у *случају подношења*

оставке. Приликом подnoшења оставке, mandat судије или тужиоца истиче на дан када Савјет прими његову писмену оставку или на дан када оставка треба да ступи на снагу, које од наведеног наступе касније, а што је у конкретном случају 02.04.2018. године.

У складу са напријед наведеним, а на основу члана 88. став 1. тачка д) Закона о ВСТС-у БиХ, као и члана 117. Пословника Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине, донесена је одлука као у диспозитиву.

Број 04-07-3-1077-2/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Милан Тегелтија

Na osnovu člana 88. stav 1. tačka d) Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) i člana 117. Poslovnika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 i 88/17), Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, na sjednici održanoj 15.03.2018. godine, donijelo je

ODLUKU O PRESTANKU MANDATA

Merisu Ćato, tužiocu Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, prestaje mandat tužioca tog tužilaštva, sa danom 02.04.2018. godine, zbog podnošenja ostavke.

Ova odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH".

Obrazložjenje

Meris Ćato, tužilac Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, dana 12.03.2018. godine, u pismenoj formi, uputio je ostavku Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće), na dužnost tužioca navedenog tužilaštva, zbog podnošenja ostavke, sa 02.04.2018. godine.

Članom 88. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Zakon o VSTV BiH), propisani su razlozi zbog kojih prestaje mandat sudije ili tužioca, a jedan od razloga je *u slučaju podnošenja ostavke*. Prilikom podnošenja ostavke, mandat sudije ili tužioca ističe na dan kada Vijeće primi njegovu pismenu ostavku ili na dan kada ostavka treba da stupi na snagu, koje od navedenog nastupa kasnije, a što je u konkretnom slučaju 02.04.2018. godine.

U skladu sa naprijed navedenim, a na osnovu člana 88. stav 1. tačka d) Zakona o VSTV-u BiH, kao i člana 117. Poslovnika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, donesena je odluka kao u dispozitivu.

Broj 04-07-3-1077-2/2018
15. marta 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

Na temelju članka 88. stavak 1. točka d) Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) i članka 117. Poslovnika Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 i 88/17), Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće BiH, na sjednici održanoj 15.03.2018. godine, donijelo je

ODLUKU O PRESTANKU MANDATA

Merisu Ćato, tužiteljju Kantonalnog tužiteljstva Kantona Sarajevo, prestaje mandat tužitelja tog tužiteljstva, sa danom 02.04.2018. godine, zbog podnošenja ostavke.

Ova odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH".

На основу члана 4. став 2. Закона о платама и осталим накнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са одредбама Пословника Високог судског и тужилачког савјета БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 и 48/17), Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине је, на сједници одржаној 15.3.2018. године, донио

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ

I

За стручног сарадника у Општински суд у Сарајеву, именује се **Драгићевих Ана**.

II

Приликом именовања Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Савјет) је узео у обзир квалификације, знање и искуство именоване кандидаткиње. Именована кандидаткиња се истакла, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумијевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способности да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља дужности и послове стручног сарадника. Савјет сматра да ова кандидаткиња у потпуности испуњава прописане услове за именовање стручних сарадника.

III

Именована ступа на дужност 1.4.2018. године.

IV

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

V

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ" у складу са чланом 45. став (3) Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-1/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Милан Тегелтија

На основу члана 4. став 2. Закона о платама и осталим накнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са одредбама Пословника Високог судског и тужилачког вјећа Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 и 48/17), Високо судско и тужилачко вјеће Босне и Херцеговине је, на сједници одржаној 15.3.2018. године, донијело

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ

I

За стручног сарадника у Општински суд у Сарајеву, именује се **Драгићевих Ана**.

II

Приликом именовања Високо судско и тужилачко вјеће Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Вјеће) је узело у обзир квалификације, знање и искуство именоване кандидаткиње. Именована кандидаткиња се истакла, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумијевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способности да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља дужности и послове стручног сарадника. Вјеће сматра да ова кандидаткиња у потпуности испуњава прописане услове за именовање стручних сарадника.

III

Именована ступа на дужност 1.4.2018. године.

IV

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

V

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ" у складу са чланом 45. став (3) Закона о Високом судском и тужилачком вјећу Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-1/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Milan Tegeltija

На основу члана 4. ставак 2. Закона о платама и осталим накнадама судца и тужитеља у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са одредбама Пословника Високог судбеног и тужитељског вјећа Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 и 48/17), Високо судбено и тужитељско вјеће Босне и Херцеговине је, на сједници одржаној 15.3.2018. године, донијело

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ

I

За стручног сарадника у Општински суд у Сарајеву, именује се **Драгићевих Ана**.

II

Приликом именовања Високо судбено и тужитељско вјеће Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Вјеће) је узело у обзир квалификације, знање и искуство именоване кандидаткиње. Именована кандидаткиња се истакла, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумијевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способности да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља дужности и послове стручног сарадника. Вјеће сматра да ова кандидаткиња у потпуности испуњава прописане услове за именовање стручних сарадника.

III

Именована ступа на дужност 1.4.2018. године.

IV

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

V

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ", суkladно чланку 45. ставак (3) Закона о Високом судском и тужитељском вјећу Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-1/2018
15. оžјука 2018. године

Предсједник
Milan Tegeltija

322

На основу члана 4. став 2. Закона о платама и осталим накнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са одредбама Пословника Високог судског и тужилачког савјета БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 и 48/17), Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине је, на сједници одржаној 15.3.2018. године, донио

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПШТИНСКИ СУД У БУГОЈНУ

I

За стручног сарадника у Општински суд у Бугојну, именује се **Мандић Жељко**.

II

Приликом именовања Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Савјет) је узео у обзир квалификације, знање и искуство именованог кандидата. Именовани кандидат се истакао, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумијевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способности да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља дужности и послове стручног сарадника. Савјет сматра да овај кандидат у потпуности испуњава прописане услове за именовање стручних сарадника.

III

Именовани ступа на дужност 1.4.2018. године.

IV

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

V

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ" у складу са чланом 45. став (3) Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-2/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Милан Тегелтија

Na osnovu člana 4. stav 2. Zakona o platama i ostalim naknadama sudija i tužilaca u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 72/05, 22/09 i 55/13), a u skladu sa odredbama Poslovnika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 i 48/17), Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je, na sjednici održanoj 15.3.2018. godine, donijelo

ODLUKU O IMENOVANJU STRUČNOG SARADNIKA U OPĆINSKI SUD U BUGOJNU

I

Za stručnog saradnika u Općinski sud u Bugojnu, imenuje se
Mandić Željko.

II

Prilikom imenovanja Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće) je uzelo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovanog kandidata. Imenovani kandidat se istakao, između ostalih prijavljenih kandidata, sposobnošću razumijevanja i sistematičnog analiziranja pravnih problema, poznavanju relevantnih zakona i drugih propisa, sposobnosti da nepristrasno, savjesno, marljivo, odlučno i odgovorno obavlja dužnosti i poslove stručnog saradnika. Vijeće smatra da ovaj kandidat u potpunosti ispunjava propisane uslove za imenovanje stručnih saradnika.

III

Imenovani stupa na dužnost 1.4.2018. godine.

IV

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

V

Odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH" u skladu sa članom 45. stav (3) Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine.

Broj 04-07-3-1130-2/2018
15. marta 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

Na temelju članka 4. stavak 2. Zakona o plaćama i ostalim naknadama sudaca i tužitelja u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 72/05, 22/09 i 55/13), a u skladu sa odredbama Poslovnika Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 i 48/17), Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine je, na sjednici održanoj 15.3.2018. godine, donijelo

ODLUKU
O IMENOVANJU STRUČNOG SURADNIKA U OPĆINSKI
SUD U BUGOJNU

I

Za stručnog suradnika u Općinski sud u Bugojnu, imenuje se
Mandić Željko.

II

Prilikom imenovanja Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće) je uzelo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovanog kandidata. Imenovani kandidat se istakao, između ostalih prijavljenih kandidata, sposobnošću razumijevanja i sistematičnog analiziranja pravnih problema, poznavanju relevantnih zakona i drugih propisa, sposobnosti da nepristrano, savjesno, marljivo, odlučno i odgovorno obavlja dužnosti i poslove stručnog suradnika. Vijeće smatra da ovaj kandidat u potpunosti ispunjava propisane uslove za imenovanje stručnih suradnika.

III

Imenovani stupa na dužnost 1.4.2018. godine.

IV

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

V

Odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH", sukladno članku 45. stavak (3) Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine.

Broj 04-07-3-1130-2/2018
15. ožujka 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

323

На основу члана 4. став 2. Закона о платама и осталим накнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са одредбама Пословника Високог судског и тужилачког савјета БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 и 48/17), Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине је, на сједници одржаној 15.3.2018. године, донио

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПШТИНСКИ СУД У КИСЕЉАКУ

I

За стручног сарадника у Опћински суд у Кисељаку,
именује се **Рајчевић Маријана**.

II

Приликом именовања ⁿ Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Савјет) је узео у обзир квалификације, знање и искуство именоване кандидаткиње. Именована кандидаткиња се истакла, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумјевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способношћу да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно

Предсједник
Милан Тегелтија

Predsjednik
Milan Tegeltija

Predsjednik
Milan Tegeltija

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

V

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ" у складу са чланом 45. став (3) Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-4/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Милан Тегелтија

На основу члана 4. став 2. Закона о платама и осталим накнадима судија и тужилаца у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са одредбама Пословника Високог судског и тужилачког вјећа Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 и 48/17), Високо судско и тужилачко вјеће Босне и Херцеговине је, на сједници одржаној 15.3.2018. године, донијело

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПЋИНСКИ СУД У КИСЕЛЈАКУ

I

За стручног сарадника у Опћински суд у Киселјак, именује се **Мејрушић Азра**.

II

Приликом именовања Високо судско и тужилачко вјеће Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Вјеће) је узело у обзир квалификације, знање и искуство именоване кандидаткиње. Именована кандидаткиња се истакла, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумијевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способности да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља дужности и послове стручног сарадника. Вјеће сматра да ова кандидаткиња у потпуности испуњава прописане услове за именовање стручних сарадника.

III

Именована ступа на дужност 1.4.2018. године.

IV

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

V

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ" у складу са чланом 45. став (3) Закона о Високом судском и тужилачком вјећу Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-4/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Milan Tegeltija

На основу члана 4. став 2. Закона о платама и осталим накнадима судија и тужилаца у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са одредбама Пословника Високог судског и тужилачког вјећа Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 и 48/17), Високо судско и тужилачко вјеће Босне и Херцеговине је, на сједници одржаној 15.3.2018. године, донијело

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПЋИНСКИ СУД У КИСЕЛЈАКУ

I

За стручног сарадника у Опћински суд у Киселјак, именује се **Мејрушић Азра**.

II

Приликом именовања Високо судско и тужилачко вјеће Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Вјеће) је узело у обзир

квалификације, знање и искуство именоване кандидаткиње. Именована кандидаткиња се истакла, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумијевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способности да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља дужности и послове стручног сарадника. Вјеће сматра да ова кандидаткиња у потпуности испуњава прописане услове за именовање стручних сарадника.

III

Именована ступа на дужност 1.4.2018. године.

IV

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

V

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ", суkladно чланку 45. став (3) Закона о Високом судском и тужилачком вјећу Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-4/2018
15. оžујка 2018. године

Предсједник
Milan Tegeltija

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПЋИНСКИ СУД У ЈАЈЦУ

I

За стручног сарадника у Опћински суд у Јајцу, именује се **Чавар Ивана**.

II

Приликом именовања Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Савјет) је узео у обзир квалификације, знање и искуство именоване кандидаткиње. Именована кандидаткиња се истакла, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумијевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способности да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља дужности и послове стручног сарадника. Савјет сматра да ова кандидаткиња у потпуности испуњава прописане услове за именовање стручних сарадника.

III

Именована ступа на дужност 1.4.2018. године.

IV

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

V

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ" у складу са чланом 45. став (3) Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-5/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Милан Тегелтија

На основу члана 4. став 2. Закона о платама и осталим накнадима судија и тужилаца у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са

odredbama Poslovnika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 i 48/17), Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je, na sjednici održanoj 15.3.2018. godine, donijelo

**ODLUKU
O IMENOVANJU STRUČNOG SARADNIKA U OPĆINSKI
SUD U JAJCU**

I

Za stručnog saradnika u Općinski sud u Jajcu, imenuje se
Čavar Ivana.

II

Prilikom imenovanja Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće) je uzelo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovane kandidatkinje. Imenovana kandidatkinja se istakla, između ostalih prijavljenih kandidata, sposobnošću razumijevanja i sistematičnog analiziranja pravnih problema, poznavanju relevantnih zakona i drugih propisa, sposobnosti da nepristrasno, savjesno, marljivo, odlučno i odgovorno obavlja dužnosti i poslove stručnog saradnika. Vijeće smatra da ova kandidatkinja u potpunosti ispunjava propisane uslove za imenovanje stručnih saradnika.

III

Imenovana stupa na dužnost 1.4.2018. godine.

IV

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

v

Odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH" u skladu sa članom 45. stav (3) Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine.

Broj 04-07-3-1130-5/2018
15. marta 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

Na temelju članka 4. stavak 2. Zakona o plaćama i ostalim naknadama sudaca i tužitelja u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 72/05, 22/09 i 55/13), a u skladu sa odredbama Poslovnika Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 i 48/17), Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine je, na sjednici održanoj 15.3.2018. godine, donijelo

ODLUKU O IMENOVANJU STRUČNOG SURADNIKA U OPĆINSKI SUD U JAJCU

I

Za stručnog suradnika u Općinski sud u Jajcu, imenuje se
Čavar Ivana.

II

Prilikom imenovanja Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće) je uzelo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovane kandidatkinje. Imenovana kandidatkinja se istakla, između ostalih prijavljenih kandidata, sposobnošću razumijevanja i sistematičnog analiziranja pravnih problema, poznavanju relevantnih zakona i drugih propisa, sposobnosti da nepristrano, savjesno, marljivo, odlučno i odgovorno obavlja dužnosti i poslove stručnog suradnika. Vijeće smatra da ova kandidatkinja u potpunosti ispunjava propisane uslove za imenovanje stručnih suradnika.

III

Imenovana stupa na dužnost 1.4.2018. godine.

IV

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

v

Odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH", sukladno članku 45. stavak (3) Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine.

Broj 04-07-3-1130-5/2018
15. ožujka 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

326

На основу члана 4. став 2. Закона о платама и осталим накнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 72/05, 22/09 и 55/13), а у складу са одредбама Пословника Високог судског и тужилачког савјета БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 и 48/17), Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине је, на сједници одржаној 15.3.2018. године, донио

ОДЛУКУ О ИМЕНОВАЊУ СТРУЧНОГ САРАДНИКА У ОПЋИНСКИ СУД У ТРАВНИКУ

I

За стручног сарадника у Опћински суд у Травнику,
именује се **Цвитановић Борис**.

II

Приликом именовања Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Савјет) је узео у обзир квалификације, знање и искуство именованог кандидата. Именовани кандидат се истакао, између осталих пријављених кандидата, способношћу разумијевања и систематичног анализирања правних проблема, познавању релевантних закона и других прописа, способности да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља дужности и послове стручног сарадника. Савјет сматра да овај кандидат у потпуности испуњава прописане услове за именовање стручних сарадника.

III

Именовани ступа на дужност 1.4.2018. године.

IV

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

v

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ" у складу са чланом 45. став (3) Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине.

Број 04-07-3-1130-6/2018
15. марта 2018. године

Предсједник
Милан Тегелтија

Na osnovu člana 4. stav 2. Zakona o platama i ostalim naknadama sudija i tužilaca u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 72/05, 22/09 i 55/13), a u skladu sa odredbama Poslovnika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16 i 48/17), Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je, na sjednici održanoj 15.3.2018. godine, donijelo

II

Prilikom imenovanja Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je uzelo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovane kandidatkinje. Imenovana kandidatkinja je u proteklom mandatu pokazala stručnost u izvršenju zadataka i spremnost za obavljanje dužnosti u narednom periodu. Vijeće smatra da ova kandidatkinja u potpunosti ispunjava uslove za imenovanje propisane u članu 43. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine.

III

Imenovanoj se produžava mandat sa danom 15.04.2018. godine i dužnost će obavljati do 15.04.2020. godine.

IV

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

V

U skladu sa članom 45. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, ova Odluka biće objavljena u "Službenom glasniku BiH", kao i u prostorijama Vijeća dostupnim javnosti.

Broj 06-07-2-887-2/2018
15. marta 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

Na temelju članka 17. stavak 1. točka (1), a u svezi sa člankom 33. Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) i članka 66. Poslovnika Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 i 88/17), Vijeće je, na sjednici održanoj 15.03.2018. godine, donijelo

ODLUKU

O PRODUŽENJU MANDATA DODATNOM SUCU U
OPĆINSKOM SUDU U ZENICI

I

Produžava se mandat **Melisi Kovačević**, dodatnom sucu u Općinskom sudu u Zenici, na period od dvije (2) godine.

II

Prigodom imenovanja Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine je uzelo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovane kandidatkinje. Imenovana kandidatkinja je u proteklom mandatu pokazala stručnost u izvršenju zadataka i spremnost za obnašanje dužnosti u narednom periodu. Vijeće smatra da ova kandidatkinja u potpunosti ispunjava uvjete za imenovanje propisane u članku 43. Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine.

III

Imenovanoj se produžava mandat sa danom 15.04.2018. godine i dužnost će obnašati do 15.04.2020. godine.

IV

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

V

Sukladno članku 45. Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine, ova Odluka bit će objavljena u "Službenom glasniku BiH", kao i u prostorijama Vijeća dostupnim javnosti.

Broj 06-07-2-887-2/2018
15. ožujka 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

328

Na osnovu člana 17. stav 1. tačka (1), a u vezi sa članom 33. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) i člana 66. Poslovnika Visokog sudskog i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 i 88/17), Savjet je na sjednici održanoj 15.03.2018. godine, donio

ODLUKU

O PRODUŽENJU MANDATA DODATNOM SUDIJI U
OPĆINSKOM SUDU U TUZLI

I

Produžava se mandat **Sabini Hukić Sijerčić**, dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli, na period od dvije (2) godine.

II

Prilikom imenovanja Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine je uzeo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovane kandidatkinje. Imenovana kandidatkinja je u proteklom mandatu pokazala stručnost u izvršenju zadataka i spremnost za obavljanje dužnosti u narednom periodu. Savjet smatra da ova kandidatkinja u potpunosti ispunjava uslove za imenovanje propisane u članu 43. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine.

III

Imenovanoj se produžava mandat sa danom 01.04.2018. godine i dužnost će obavljati do 01.04.2020. godine.

IV

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

V

U skladu sa članom 45. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine, ova Odluka biće objavljena u "Službenom glasniku BiH", kao i u prostorijama Savjeta dostupnim javnosti.

Broj 06-07-2-1057-2/2018
15. marta 2018. godine

Predsjednik
Milan Tegeltija

Na osnovu člana 17. stav 1. tačka (1), a u vezi sa članom 33. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) i člana 66. Poslovnika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 i 88/17), Vijeće je na sjednici održanoj 15.03.2018. godine, donijelo

ODLUKU

O PRODUŽENJU MANDATA DODATNOM SUDIJI U
OPĆINSKOM SUDU U TUZLI

I

Produžava se mandat **Sabini Hukić Sijerčić**, dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli, na period od dvije (2) godine.

II

Prilikom imenovanja Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je uzelo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovane kandidatkinje. Imenovana kandidatkinja je u proteklom mandatu pokazala stručnost u izvršenju zadataka i spremnost za obavljanje dužnosti u narednom periodu. Vijeće smatra da ova kandidatkinja u potpunosti ispunjava uslove za imenovanje propisane u članu 43. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine.

objavljena u "Službenom glasniku BiH", kao i u prostorijama Vijeća dostupnim javnosti.

Број 06-07-2-1057-3/2018
15. марта 2018. године

Председник
Milan Tegeltija

Na temelju članka 17. stavak 1. točka (1), a u svezi sa člankom 33. Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) i članka 66. Poslovnika Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17 i 88/17), Vijeće je, na sjednici održanoj 15.03.2018. године, donijelo

ODLUKU O PRODUŽENJU MANDATA DODATNOM SUCU U OPĆINSKOM SUDU U TUZLI

I

Produžava se mandat **Almi Mujčinović**, dodatnom sucu u Općinskom sudu u Tuzli, na period od dvije (2) године.

II

Prigodom imenovanja Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine je uzelo u obzir kvalifikacije, znanje i iskustvo imenovane kandidatkinje. Imenovana kandidatkinja je u proteklom mandatu pokazala stručnost u izvršenju zadataka i spremnost za obnašanje dužnosti u narednom periodu. Vijeće smatra da ova kandidatkinja u potpunosti ispunjava uvjete za imenovanje propisane u članku 43. Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine.

III

Imenovanoj se produžava mandat sa danom 15.05.2018. године i dužnost će obnašati do 15.05.2020. године.

IV

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

V

Sukladno članku 45. Zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine, ova Odluka bit će objavljena u "Službenom glasniku BiH", kao i u prostorijama Vijeća dostupnim javnosti.

Број 06-07-2-1057-3/2018
15. оžјука 2018. године

Председник
Milan Tegeltija

УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

330

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 758/12**, рјешавајући апелацију **Фадила Човића**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 68 став (2) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ђеман, председник
Златко М. Кнежевић, потпредседник
Маргарита Џаца Николовска, потпредседница
Tudor Pantiru, судија
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија
Giovanni Grasso, судија
на сједници одржаној 22. марта 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Фадила Човића** поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине бр. C1 1 K 007914 11 Kv5 од 3. фебруара 2012. године и C1 1 K 007914 11 Кро од 17. јануара 2012. године.

Утврђује се повреда права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) и став 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Фадил Човић (у даљњем тексту: апелант) из Сарајева, којег заступа Кадрија Колић, адвокат из Сарајева, поднио је 23. фебруара 2012. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против рјешења Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) бр. C1 1 K 007914 11 Kv5 од 3. фебруара 2012. године и C1 1 K 007914 11 Кро од 17. јануара 2012. године.

2. Апелант је допунио апелацију 4. јуна 2012. године.

3. Апелант је 11. јануара 2018. године поднио захтјев за преиспитивање Одлуке о допустивости и меритуму број АП 758/12 од 13. јула 2012. године слиједом пресуде Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у предмету *Човић против Босне и Херцеговине*.

II. Поступак пред Уставним судом

4. На основу члана 22 ст. (1) и (2) Правила Уставног суда ("Службени гласник Босне и Херцеговине" бр. 60/05, 64/08 и 51/09 – у даљњем тексту: претходна Правила Уставног суда), од Суда БиХ и Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво БиХ) затражено је 9. марта 2012. године да доставе одговор на апелацију.

5. Суд БиХ је одговор доставио 19. марта 2012. године, а Тужилаштво БиХ 20. марта 2012. године.

6. На основу члана 26 став (2) претходних Правила Уставног суда, одговор на апелацију достављен је апеланту 27. марта 2012. године.

7. На основу члана 93 став (1) алинеја 3 и став (3) претходних Правила Уставног суда, Уставни суд је, на приједлог (у то вријеме) судије Мате Тадића, донио одлуку да судија неће учествовати у раду и одлучивању о овој апелацији.

8. Уставни суд је у пленарном сазиву у саставу: Валерија Галић, председница, Tudor Pantiru, потпредседник, Миодраг Симовић, потпредседник, Сеада Палаврић, потпредседница, Constance Grewe, судија, Мирсад Ђеман, судија, Маргарита Џаца Николовска, судија, Златко М. Кнежевић, судија, донио Одлуку број АП 758/12 од 13. јула 2012. године којом се апелација сматра одбијеном. У образложењу пресуде Уставни суд је навео све релевантне чињенице и законске одредбе, те је понудио правне аргументе "за" и "против" усвајања/одбијања апелације. У доношењу одлуке учествовало је осам судија Уставног суда, те је Уставни суд, примјеном члана 40 ст. (3) и (4) претходних Правила Уставног суда, с обзиром на то да најмање пет судија није идентично гласало за приједлог одлуке, донио одлуку да се апелација сматра одбијеном.

9. Европски суд, рјешавајући о апелантовој апликацији, донио је пресуду *Човић против Босне и Херцеговине* (види Европски суд, *Човић против Босне и Херцеговине*, апликација број 61287/12 од 3. октобра 2017. године) којом је утврђено кршење права из члана 5 став 4 Европске конвенције за

заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

10. Европски суд је утврдио да (види ст. 34 и 35 предметне пресуде), иако је Уставни суд донио формалну одлуку о апликантовој апелацији, поступајући у складу са чланом 40 став (3) претходних Правила Уставног суда, он је практично одбио да одлучи о допуштености и/или меритуму апелације; да је апликант остављен без коначне одлуке о свом предмету и ограничена му је сама суштина његовог права на приступ суду; да је једини разлог због којег је одбијена апликантова апелација неуспјех Уставног суда да постигне већину у одлучивању о било којем од разматраних приједлога; да Уставни суд није испунио захтјев да околности које су власти свјесно створиле морају бити такве да подносиоцима захтјева пруже реалну могућност коришћења правног средства; да Уставни суд није испунио обавезу садржану у члану 5 став 4 Европске конвенције. Европски суд је, између осталог, обавезао Босну и Херцеговину да у року од три мјесеца обезбједи поновно испитивање апликантовог предмета пред Уставним судом, у складу са чланом 68 став (2) Правила Уставног суда, дакле у року од три мјесеца од дана када пресуда Европског суда постане коначна, у складу са чланом 44 став 2 Европске конвенције.

11. У вези с апелантовим тврдњама да су му прекршена и права из члана 5 ст. 1 и 3 Европске конвенције, Европски суд је истакао (види став 38 предметне пресуде) да није потребно испитивати да ли је у овом случају дошло и до повреде наведених права указујући, између осталог, на обавезу Уставног суда у смислу члана 68 став (2) Правила Уставног суда, те да је Суд убијеђен да ће се притужбе у погледу права из цитираних одредби испитати на домаћем нивоу. Стога је закључено да у околностима предметног случаја нема потребе за одвојено испитивање ових притужби.

12. Министарство за људска права и избјеглице, Канцеларија заступника/агента Савјета министара пред Европским судом, доставило је 19. октобра 2017. године Уставном суду пријевод пресуде Европског суда, а 5. јануара 2018. године доставило је Уставном суду информацију о коначности пресуде Европског суда за људска права у предмету *Човић против Босне и Херцеговине* (у даљњем тексту: информација).

13. У информацији која је достављена Уставном суду наведено је да је, узимајући у обзир да је пресуда *Човић против Босне и Херцеговине* постала коначна, а утврђене повреде права односе се на поступање Уставног суда БиХ, Уставном суду упућена молба да приступи извршењу мјера на које је тужена Босна и Херцеговина обавезана према пресуди. У информацији је истакнуто и следеће: "У оквиру обавезе извршења индивидуалних мјера по пресуди *Човић против Босне и Херцеговине*, Уставни суд је дужан да апликанту Човићу омогући понављање поступка пред Уставним судом БиХ у складу са чланом 68. став (2) Правила Уставног суда."

14. У складу са чланом 68 став (4) Правила Уставног суда, како више није било могуће да се састави изворни пленарни сазив, предсједник Уставног суда је саставио пленарни сазив како слиједи: Мирсад Ћебан, предсједник, Златко М. Кнежевић, потпредсједник, Маргарита Џаца Николовска, потпредсједница, Tudor Pantiru, судија, Валерија Галић, судија, Миодраг Симовић, судија, Сеада Палаврић, судија, Giovanni Grasso, судија.

15. На приједлог потпредсједника Мате Тадића, Уставни суд је, на основу члана 90 став (3) Правила Уставног суда, донио одлуку да потпредсједник Мате Тадић неће учествовати у раду и одлучивању у овом предмету због

постојања разлога из члана 90 став (1) тачка ц) Правила Уставног суда.

III. Чињенично стање

16. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

17. Суд БиХ је Рјешењем број С1 1 К007914 11 Кро од 17. јануара 2012. године апеланту, који се налазио у притвору по Рјешењу истог суда број С1 1 К 007914 11 Крн од 23. новембра 2011. године, продужио притвор због постојања посебних притворских разлога из члана 132 став 1 тачка б) Закона о кривичном поступку БиХ (у даљњем тексту: ЗКПБиХ), а који по том рјешењу може да траје најдуже до три године, односно до 17. јануара 2015. године или до другачије одлуке суда.

18. Из образложења рјешења произлази да је Суд БиХ 10. јануара 2012. године потврдио оптужницу Тужилаштва БиХ број Т20 0 КРТЗ 0002553 од 29. децембра 2011. године којом се апелант и још седам лица терете за почињење кривичног дјела ратни злочин против цивилног становништва из члана 173 став 1 тачке ц), е) и ф) Кривичног закона Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: КЗБиХ) и кривичног дјела ратни злочин против ратних заробљеника из члана 175 став 1 тачке а), б) и ц) КЗБиХ, у вези са чланом 180 ст. 1 и 2, све у вези са чланом 29 КЗБиХ. У оквиру потврђене оптужнице Тужилаштво БиХ је истакло приједлог за продужење притвора апеланту и осталим оптуженим због притворског разлога из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ.

19. На рочишту поводом приједлога за продужење притвора апелант је оспоравао постојање основа сумње, те је истицао да не постоји конкретизација и индивидуализација његовог утицаја на ток кривичног поступка и да се не може говорити о процесној заједници оптужених у контексту у којем говори Тужилаштво БиХ, првенствено узимајући у обзир принцип индивидуалне кривичне одговорности.

20. Оцјењујући постојање основане сумње као општег услова за одређивање и продужење притвора, Суд БиХ је истакао да, према становишту Европског суда, "основана сумња" подразумемијева постојање чињеница односно информација које би објективном посматрачу биле довољне да закључи да постоји могућност да је лице о којем се ради починило то дјело. Надаље, указано је да се приликом потврђивања оптужнице Суд БиХ управо и руководио тим стандардом, а након чега су апелант и остали осумњичени стекли својство оптужених, због чега је оцијењено да се Суд БиХ неће децидирано упуштати у поновно испитивање њеног постојања.

21. Суд БиХ је закључио да су се стекли услови за одређивање притвора из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ.

22. Оцјењујући околности конкретног случаја, Суд БиХ је кренуо од чињенице да се апеланту и осталим оптуженим на терет стављају веома тешка кривична дјела, чије последице су још увијек присутне код оштећених, с обзиром на изјаве које су свједоци дали у току истраге. Надаље, указано је да се апелант и остали оптужени терете за кривична дјела чији су заштитни објекат вриједности међународног права, те се апелант и остали оптужени, с обзиром на висину запријеђене казне за наведена дјела, суочавају са могућношћу изрицања казне дуготрајног затвора. На основу наведеног закључено је да се може претпоставити да имају и јак мотив за избјегавање или умањење сопствене одговорности тако што ће утицати на свједоке и саучеснике који имају релевантна сазнања о предмету оптужбе. Такав закључак заснован је на чињеници да се поступак води против 11 лица, од којих је њих осам

лишено слободе, да се у случају апеланта и осталих оптужених у односу на које је истакнут приједлог за продужење притвора ради о лицима која су цијели или барем одређени период рата обављали најодговорније функције у цивилним и војним структурама власти на подручју Пазарића и Тарчина, односно руководеће функције у заточеничким објектима "Силос" и "Крупа". С тим у вези је указано да значајан број свједока управо чине лица која су припадала истим структурама као и апелант и остали оптужени, да највећи број њих и данас живи на подручју Хаџића, тј. у средини из које долазе готово сви оптужени. Такође, посебно је указано на то да је одређени број свједока лично познат оптуженим, а због чега су приликом саслушања у истрази изразили страх за сопствену безбједност. На основу наведеног закључено је да је утицај на свједоке реалан и могућ. Надаље, истакнуто је да је кроз наведене заточеничке објекте за вријеме рата прошло преко 500 лица српске и хрватске националности, од којих је 150 у заточеништву остало цијели рат, што указује на то да се ради о великом броју очевидаца почињеног кривичног дјела. С обзиром на то да главни претрес још није почео, закључено је да је неопходно обезбиједити да свједоци своје исказе дају у атмосфери лишеној страха за своју безбједност и безбједност својих породица. У прилог овом закључку указано је на исказ оштећеног Ђ. А. који је за вријеме боравка на подручју општине Хаџићи у разговору са С. Г. и још неколико лица упозорен да се зна да се овај предмет ради у Тужилаштву БиХ и да ће неко "заплатити" у децембру или јануару, као и да му је речено "да се људи без везе уваљују са давањем изјава", односно да се "не могу уваљивати људи који немају ништа с тим". С обзиром на то да је "опомена" дошла од лица које је припадник истих цивилних структура којима су поједини од оптужених у вријеме подизања оптужнице такође припадали (СЈБ Хаџићи), закључено је да је иницирана с циљем утицаја на свједока Ђ. А. због сарадње са органима гоњења БиХ, те на концу да је усмјерена на утицај на ток конкретног поступка. Сходно наведеном, неоснованим је оцијењен сагласан навод одбране апеланта и свих оптужених да чињеница да су свједоци саслушани у истрази иде у прилог укидању њиховог притвора. При томе, указано је да ће се коначно обезбијеђење доказа обезбиједити у складу са законом, непосредним свједочењем свједока на главном претресу уз једнаке процесне гаранције и тужилаштву и одбрани као странкама у поступку.

23. Сходно наведеном, Суд БиХ је закључио да околности конкретног случаја задовољавају стандард "озбиљног ризика" да ће апелант и остали оптужени учествовати на ток поступка, а на основу чега је закључено да су испуњени услови из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ. Најзад, анализом свих релевантних чињеница конкретног случаја Суд БиХ је закључио да се ни једном другом мјером изузев притвором не би могло обезбиједити присуство оптужених, а што је апсолутно битна претпоставка за вођење кривичног поступка.

24. Суд БиХ је Рјешењем број С1 1 К 007914 11 Кв5 од 3. фебруара 2012. године одбио као неосноване жалбе апеланта и осталих оптужених изјављене против Рјешења Суда БиХ број С1 1 К 007914 11 Кро од 17. јануара 2012. године.

25. Апелант је жалбу изјавио лично и посредством адвоката. У жалбама је оспораван закључак да самим потврђивањем оптужнице нема потребе да се посебно образлаже постојање основане сумње, као и да Тужилаштво БиХ у овој фази поступка није допустило одбрани увид у спис. Надаље, у жалбама је указано да не постоје докази да је апелант утицао или покушао да утиче на свједоке или

саучеснике, односно да апелант нема никакве везе с утицајем на оштећеног Ђ. А., као и да се притвор не може одређивати због процесне заједнице. Такође, указано је да је истрага покренута још 2005. године и да је реално очекивати да је Тужилаштво БиХ узело изјаве од свих потребних свједока, а због чега је неосновано позивање на утицај на свједоке или трећа лица. Најзад, апелант је истакао да му је задржавањем у притвору повријеђен и члан 6 Европске конвенције, да није задовољена процесна једнакост странака због обимности грађе, те удаљености притворске јединице од сједишта адвоката.

26. Суд БиХ је закључио да је у оспореном рјешењу правилан и образложен закључак о постојању основане сумње. У вези с тим је указано да судија за претходно саслушање потврђује оптужницу онда када утврди да постоји основана сумња да је неко лице починило кривично дјело за које се терети, а на основу доказа достављених уз оптужницу. Сходно наведеном, актом потврђивања оптужнице потврђује се и постојање основане сумње. У конкретном случају оптужница против апеланта и осталих оптужених потврђена је 10. јануара 2012. године, чиме је утврђено и постојање основане сумње о учешћу апеланта и осталих оптужених у извршењу кривичних дјела за која се терете. Такође, указано је да се у конкретном случају постојање основане сумње не заснива само на потврђеној оптужници, будући да је евидентно да је Суд БиХ у овом предмету приликом одређивања и продужења притвора у више наврата оцијенио и образлагао постојање основане сумње, те да је у досадашњим рјешењима образлагао и елаборирао чињенице и доказе о постојању основане сумње у односу на све оптужене. У погледу жалбених навода да постојање основане сумње није конкретизовано у односу на сваког од оптужених, указано је да се потврђеном оптужницом свим оптуженим ставља на терет саизвршилаштво у удруженом злочиначком подухвату као облику учешћа у извршењу дјела за које се терете, а због чега није било ни неопходно нити могуће у фази поступка у којој се одлучује о притвору а не о кривици описати прецизно све радње свих оптужених.

27. У вези с апелантовим тврдњама да му није омогућен увид у цјелокупан спис Тужилаштва БиХ, указано је да из достављеног дописа Тужилаштва БиХ произлази да је омогућен увид у све доказе и списе Тужилаштва БиХ, али да ту могућност апелантов адвокат није искористио.

28. У вези с истакнутим приговором да не постоји "процесна заједница", указано је да се предметна истрага водила против више лица која су кривична дјела која им се стављају на терет учинила као саизвршиоци у удруженом злочиначком подухвату. Сходно наведеном, указано је да се ради о виду заједничког учешћа већег броја лица у извршењу кривичног дјела, због чега сви несумњиво имају интерес да избјегну или умање сопствену кривичну одговорност. Стога је правилним оцијењен закључак судије за претходно саслушање да би оптужени, који се међусобно познају и познају друге потенцијалне саизвршиоце предметних кривичних дјела, те свједоке оштећене чија непосредна сазнања могу бити од кључног значаја, пуштањем на слободу ступили у међусобне контакте и контакте с њима познатим лицима, те да би боравак на слободи искористили за ометање кривичног поступка. Такође, правилним је оцијењено и да је с тим у везу доведена и чињеница да су сви оптужени, изузев Н. К., у инкриминисаном периоду обављали највише функције цивилне и војне власти, а због чега су били и јаке и утицајне личности, па да се дио тог утицаја засигурно задржао и до данашњих дана. Сходно наведеном, закључено је да пуштање на слободу оптужених носи велики ризик ометања кривичног поступка уништавањем и сакривањем

трагова и доказа, односно утицајем на свједоке и саучеснике. Надаље, указано је да је већи број свједока, који су били заточеници у заточеничким објектима који су предмет истраге у овом предмету и чији искази могу бити од одлучног значаја, већ изразио страх за своју безбједност и безбједност својих породица. С тим у вези, указано је и да су на једног од свједока који је дао исказ утицала лица која су у инкриминисаном периоду била припадници СЈБ Хаџићи, међу којим је идентификован С. Г., а што представља конкретизацију утицаја на свједока. У вези с тврдњама бранилаца оптужених да се ни један од њих не може довести у везу с наведеним утицајем, указано је да се оптужени налазе у истој процесној заједници, а утицај су извршили припадници структура којим су поједини од оптужених припадали, као и да је "опомена" с обзиром на вријеме давања исказа и вријеме упућивања несумњиво дошла као последица дате изјаве. Према оцјени Суда БиХ, за испуњење разлога из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ довољно је постојање нарочитих околности које указују на саму могућност утицаја на ток кривичног поступка, односно постојање озбиљног ризика да ће до таквог забрањеног утицаја и доћи. У конкретном случају постоји низ елемената који у својој свеукупности указују на постојање нарочитих околности односно "озбиљног ризика" да до утицаја може доћи, с обзиром на то да је до тога у претходном периоду већ и дошло.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

29. Апелант сматра да му је оспореним рјешењима повријеђено право из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 1, 2, 3 и 4 Европске конвенције.

30. Наиме, апелант сматра да су оспорена рјешења незаконита јер су супротна принципу временског важења кривичног закона. С тим у вези истиче да му се на терет стављају кривична дјела која су почињена до његовог одласка с дужности начелника СЈБ Хаџићи, тј. до 27. септембра 1993. године, у којем периоду је на снази био Кривични закон СФРЈ као важећи, због чега сматра да се није могла прихватити квалификација кривичних дјела по КЗБиХ, како је Тужилаштво БиХ предложило.

31. Надаље, апелант оспорава постојање основане сумње као општег услова за одређивање притвора и тврди да му је притвор одређен само на основу чињенице да је обављао функцију начелника СЈБ Хаџићи од 1988. до 1993. године. У вези с тим истиче да чињеница да су притворски објекти "Силос" и други егзистирали у току цијелог рата говори у прилог томе да за радње које му се стављају на терет може бити одговоран само носилац вишег нивоа власти а не начелник СЈБ, да није учествовао у доношењу одлука које су предложене као докази, односно да није потписао нити једну од њих. Апелант указује на то да му у фази прије подизања оптужнице није био омогућен увид у остали дио списка, те да у поступку доношења оспорених рјешења нису довољно оцијењени његови аргументи. Надаље, апелант сматра да закључак о постојању основане сумње девалвира и чињеница да је све до 2004. године био запослен у ФМУП-у, да је једини запосленик СЈБ Хаџићи и из дијела општине који припада Федерацији БиХ и РС који је добио сертификат IPTF-a.

32. Апелант оспорава и постојање притворског разлога из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ јер, према његовом мишљењу, не постоји ни један конкретни разлог који се може субјективно и индивидуално везати за њега. У вези с тим, апелант указује на ставове Уставног суда у предмету број АП 6/08, да бојазан од утицаја на ток кривичног поступка мора

бити оправдана конкретним и ваљаним разлозима, те да се одлука не може засновати на претпоставкама о природи и тежини кривичног дјела које се лицу у питању ставља на терет. У вези с тим, апелант указује на то да се у оспореним рјешењима тврди да ће "вјероватно утицати на свједоке или саучеснике", да се тај закључак заснива на поступку С. Г., који нема никакве везе с њим, односно с осталим оптуженим. С тим у вези апелант оспорава и службену забиљешку SIPA-е о исказу свједока Ђ. А. Надаље, апелант наводи да се истрага водила против 11 лица, од којих је против њих осам одређен притвор, али да није јасно шта је то другачије у односу на преостала три лица којим није одређен притвор, а с обзиром на то да се говори о процесној заједници од осам оптужених. Апелант указује на то да нема потребе да утиче на било кога, да је као адвокат свјестан обавезе, опасности и последица недопуштених радњи и понашања због ометања кривичног поступка. Најзад, апелант тврди да се притвор не може одређивати због процесне заједнице јер нема колективне кривичне одговорности, да је у оспореним рјешењима изостало образложење због чега се притвор не може замијенити неком од блажих мјера за обезбјеђење присуства оптуженог прописних ЗКПБиХ.

33. У допуни апелације од 4. јуна 2012. године апелант је у прилог тврдњи да му је притвор арбитрарно продужен и да не постоје законски разлози за њега указао на исказ свједока Ђ. А. дат пред Судом БиХ на рочиштима за главни претрес одржаним 17. маја 2012. године и 24. маја 2012. године. Апелант наводи да је тај свједок на посебан упит његовог адвоката потврдио да је садржај службене забиљешке од 17. новембра 2011. године нетачан. У прилог тој тврдњи апелант је доставио аудио-запис с претреса одржаног 17. и 25. маја 2012. године, односно изводе из транскрипта које је сачинио његов адвокат.

34. У захтјеву за преиспитивање Одлуке Уставног суда број АП 758/12 апелант је истакао да се обратио Европском суду који је пресудом која је постала коначна 3. јануара 2018. године утврдио да је прекршено његово право из члана 5 став 4 Европске конвенције. Слиједом наведене пресуде Европског суда, апелант је затражио да Уставни суд преиспита своју одлуку број АП 758/12.

б) Одговор на апелацију

35. Суд БиХ је у одговору на наводе из апелације истакао да су неосновани наводи о правној квалификацији кривичних дјела која се апеланту стављају на терет јер квалификација дјела у потврђеној оптужници у коначници не обавезује суд. Надаље, указано је да је апеланту омогућен увид у cjелокупан спис након потврђивања оптужнице, а у складу са законом. У вези с постојањем разлога за продужење притвора из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ, поновљено је да је довољно постојање озбиљног ризика да ће доћи до забрањеног утицаја. Најзад, Суд БиХ се у cjелини позвао на разлоге и образложења која су с тим у вези дата у образложењу оспорених рјешења.

36. Тужилаштво БиХ је у одговору на наводе из апелације истакао да сматра да су разлози и образложења које је понудио Суд БиХ у погледу постојања основане сумње и посебног притворског разлога из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ засновани на закону. Надаље, указано је да апелант наводи да су му повријеђене гаранције из члана 5 ст. 1, 2, 3 и 4 Европске конвенције, али да не образлаже у чему се те повреде састоје. При томе, Тужилаштво БиХ је указало на то да апеланту није била ускраћена могућност да о продужењу притвора одлучује суд, да су одлуке доношене у складу с роковима одређеним законом, као и да је имао могућност

улагања жалбе. Најзад, закључено је да је у оспореним рјешењима дата и оцјена неопходности мјере притвора.

V. Релевантни прописи

37. **Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине** ("Службени гласник БиХ" бр. 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/09, 12/09, 16/09 и 93/09), који се примјењивао у релевантном периоду, у релевантном дијелу гласи:

Члан 47.

Право браниоца да прегледа списе и документацију

(1) У току истраге, бранилац има право да разматра списе и разгледа прибављене предмете који иду у корист осумњиченом. Ово право се браниоцу може ускратити ако је ријеч о списима и предметима чије би откривање могло довести у опасност циљ истраге.

(2) Изузетно од става (1) овог члана, тужилац ће истовремено са предлогом за одређивање притвора судији за претходни поступак, односно судији за претходно саслушање, доставити и доказе битне за процјену законитости притвора и ради обавјештавања браниоца.

(3) Након подизања оптужнице, осумњичени, оптужени односно бранилац имају право увида у све списе и доказе.

Члан 131.

Опште одредбе

(1) Притвор се може одредити или продужити само под условима прописаним у овом закону и само ако се исти циљ не може остварити другом мјером.

(2) Притвор одређује или продужује рјешењем Суд на предлог тужиоца, а након што Суд претходно саслуша осумњиченог односно оптуженог на околности разлога због којих се притвор предлаже, осим у случају из члана 132. став (1) тачка а) овог закона.

(3) Тужилац је дужан да поднесе образложен предлог за продужење притвора Суду најкасније пет дана прије истека рока из рјешења о притвору. Суд одмах доставља предлог осумњиченом, односно оптуженом и његовом браниоцу.

(5) У току цијелог поступка притвор ће се укинути чим престану разлози на основу којих је одређен, а притворени ће одмах бити пуштени на слободу. На предлог оптуженог или браниоца за укидање притвора који је заснован на новим чињеницама, Суд ће одржати рочиште односно сједницу вијећа о чему ће обавијестити странке и браниоца. Недолазак странака и браниоца који су уредно обавијештени не спречава одржавање рочишта, односно сједнице вијећа. Против рјешења о одбијању предлога за укидање притвора жалба је дозвољена. Ако предлог није заснован на новим чињеницама које су значајне за укидање притвора, Суд неће донијети посебно рјешење.

Члан 132.

Разлози за притвор

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице учинило кривично дјело, притвор му се може одредити:

(...)

б) ако постоји основана бојазан да ће уништити, сакрити, измијенити или кривотворити доказе или трагове важне за кривични поступак или ако нарочите околности указују да ће ометати кривични поступак утицајем на свједоке, саучеснике или прикриваче,

(2) У случају из става 1. тачке б. овог члана, притвор ће се укинути чим се осигурају докази због којих је притвор одређен.

Члан 137.

Притвор након потврђивања оптужнице

(1) Притвор се може одредити, продужити или укинути и након потврђивања оптужнице. Контрола оправданости притвора се врши по истеку свака два мјесеца од дана доношења посљедњег рјешења о притвору. Жалба против овог рјешења не задржава његово извршење.

Члан 233.

Разлози за приговор и одлука о приговору

(1) Претходним приговорима се:

а) оспорава надлежност,
б) истичу околности из члана 224. став (1) тачка д) овог закона,

ц) указује на формалне недостатке у оптужници,

д) оспорава законитост доказа,

е) захтијева спајање или раздвајање поступка,

ф) оспорава одлука о одбијању захтјева за постављање браниоца на основу члана 46. став (1) овог закона.

(2) Уколико судија за претходно саслушање усвоји приговор из става (1) тачка д) овог члана, одлучиће да се такав доказ издвоји из списка и врати тужиоцу.

(3) О претходним приговорима одлучује судија за претходно саслушање који не може учествовати у суђењу у року од осам дана. Против рјешења којим се одлучује о претходним приговорима жалба није допуштена.

Члан 228.

Одлучивање о оптужници

(...)

(3) Приликом потврђивања оптужнице, судија за претходно саслушање проучава сваку тачку оптужнице и доказе које му је доставио тужилац како би утврдио постојање основане сумње.

(...)

VI. Допустивост

38. Имајући у виду, прије свега, околности у којима је предмет поново на одлучивању пред Уставним судом, Уставни суд указује на одредбу члана 68 став (2) Правила Уставног суда, која гласи:

Изузетно, ако Европски суд за људска права утврди да су у поступку пред Уставним судом прекршена људска права у погледу приступа суду и ако је одлука Уставног суда била заснована на том кршењу, Уставни суд ће поновити поступак најкасније у року од три мјесеца од коначности одлуке Европског суда за људска права.

39. Имајући у виду одлуку Европског суда у предмету Човић, која се односи на апеланта, те чињеницу да је Европски суд утврдио повреду члана 5 став 4 Европске конвенције због одлуке Уставног суда којом се апелација сматра одбијеном, Уставни суд је одлучио да предмет поново размотри, односно да одлучи о допустивости и меритуму предмета. С тим у вези, Уставни суд ће испитати, прије свега, допустивост предмета у вријеме када је апелација поднесена.

40. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

41. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

42. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Суда БиХ број С1 1 К 007914 11 Кв5 од 3. фебруара 2012. године против којег нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 13. фебруара 2012. године, а апелација је поднесена 23. фебруара 2012. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. (2) и (4) Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због којег апелација није допуштена.

43. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

44. Апелант тврди да му је оспореним рјешењима повријеђено право из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 1, 2, 3 и 4 Европске конвенције.

Право на личну слободу и безбједност

45. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

д) Право на личну слободу и безбједност.

46. Члан 5 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Свако има право на слободу и безбједност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у следећим случајевима и у складу са поступком прописаним законом:

(...)

ц) у случају законитог хапшења или притварања лица у сврху његовог довођења пред надлежну закониту власт због разумне сумње да је починило кривично дјело, или када се то разумно сматра потребним како би се спријечило почињење кривичног дјела или бјекство након почињења кривичног дјела.

2. Свако ко је ухапшен обавјештава се без одлагања и на језику који разумије о разлозима свог хапшења и о свакој оптужби против њега.

3. Свако ко је ухапшен или притворен у складу с одредбама из става 1 тачка ц) овог члана изводи се без одлагања пред судију или друго службено лице овлашћено законом да врши судску власт, те има право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може бити условљено јемствима да ће се лице појавити на суђењу.

4. Свако ко је лишен слободе хапшењем или притварањем има право да покрене поступак у коме ће суд брзо одлучити о законитости његовог притварања и наложити пуштање на слободу ако је притварање било незаконито.

47. У конкретном случају апелантови наводи да му је оспореним рјешењима повријеђено право на слободу и безбједност у суштини се сведе на тврдњу да оспорене одлуке не садрже "релевантне и довољне" разлоге за продужење притвора.

48. Апелант најприје сматра да у његовом случају не постоји основана сумња да је починио кривична дјела за која се терети.

49. С тим у вези, Уставни суд најприје подсјећа да је постојање основане сумње да је лице лишено слободе починило кривично дјело које му се ставља на терет *conditio sine qua non* за одређивање или продужење притвора.

Међутим, то након одређеног времена није довољно, већ се мора процијенити да ли за притвор постоје релевантни и довољни разлози (види Европски суд, *Trzaska против Пољске*, пресуда од 11. јула 2000. године, апликација број 25792/94, став 63).

50. Основана сумња да је почињено кривично дјело претпоставља постојање чињеница и информација које би задовољиле објективног посматрача да је лице у питању могло починити кривично дјело. Даље, постојање основане сумње захтијева да чињенице на којим се заснива могу потпадати под неки дио криминалног понашања прописаног кривичним законом. При томе, у тренутку одређивања притвора не мора бити са сигурношћу утврђено да је кривично дјело заиста и почињено, те не мора бити утврђена његова природа. Међутим, основана сумња треба бити већа што притвор дуже траје.

51. У конкретном случају апеланту је притвор продужен након потврђивања оптужнице, односно по образложеном приједлогу Тужилаштва БиХ уз оптужницу која је поднесена на потврђивање. У образложењу оспореног првостепеног рјешења Суд БиХ је указао да се руководио управо цитираним стандардом приликом потврђивања оптужнице, након чега су апелант и остали осумњичени стекли својство оптужених, па да нема потребе да се посебно упушта у поновно испитивање њеног постојања. Надаље, Уставни суд запажа да је у образложењу оспореног другостепеног рјешења наведено: "Сама чињеница да је потврђена оптужница којом се оптужени терете за почињење кривичних дјела (...) довољан је показатељ да постоји основана сумња да су наведени оптужени починили инкриминиране радње. Наиме, судија за претходно саслушање оптужницу потврђује онда када утврди да постоји основана сумња да је неко лице починило кривично дјело за које се терети а на темељу доказа достављених уз оптужницу. Актом потврђивања оптужнице потврђује се и постојање основане сумње у погледу учешћа оптужених лица у вршењу кривичног дјела за које се терети. Стога, како је дана 10. 01. 2012. године неспорно потврђена оптужница против свих оптужених у овом предмету, једнако тако је утврђено и постојање основане сумње о њиховом учешћу и извршењу предметних кривичних дјела. Наиме, супротно наводима одбране, закључак о постојању основане сумње не темељи се само и искључиво на чињеници да је у конкретном случају већ потврђена оптужница, будући да је евидентно да је Суд БиХ у овом предмету, приликом одређивања и продужења притвора већ више пута цијенио и образлагао разлоге за постојање основане сумње у односу на све оптужене и у свим досадашњим правоснажним рјешењима детаљно елаборирао чињенице и доказе у прилог постојана основане сумње".

52. Уставни суд примјећује да, у складу са чланом 228 ЗКПБиХ, приликом потврђивања оптужнице суд проучава сваку тачку оптужнице и доказе које му је тужилаштво предочило управо како би утврдио постојање основане сумње. У том смислу, чин потврђивања оптужнице, у контексту продужења притвора, представља већи степен основане сумње као *conditio sine qua non* и за одређивање и за продужење притвора. Да ли ће основана сумња бити и доказана ван сваке разумне сумње питање је на које ће бити одговорено у даљем току судског поступка.

53. Надаље, апелант у апелацији наводи да су редовни судови заснивали свој закључак о постојању основане сумње на доказима на којим се заснивала оптужница, а чија је законитост, по апелантовом мишљењу, упитна. Такође, апелант је истакао да је основана сумња заснована на чињеници да је обављао дужност начелника СЈБ Хаџићи, да одлуке на које се Тужилаштво БиХ позивало као доказе

против њега то не могу бити јер у њиховом доношењу није учествовао односно није их потписивао.

54. У вези с тим дијелом навода, Уставни суд примјеђује да се, у ствари, ради о питањима која се, у смислу члана 233 ЗКПБиХ, могу истицати као претходни приговори против оптужбе, а не као разлози који доводе у питање постојање основане сумње као општег услова за одређивање притвора у ситуацији када је оптужница потврђена, као што је у конкретном случају. Апелант не наводи и у том смислу не нуди доказе да му је била ускраћена могућност улагања претходних приговора. Надаље, у образложењима оспорених рјешења у којим су побројани приговори које је апелант износио пред редовним судом нема ништа о одлукама на које се указује у апелацији, односно да је апелант на њих указивао и да су судови пропустили да се изјасне о томе. Најзад, питање допуштености и прихватљивости доказа као и њихов значај представљају питања која апелант има могућност несметано оспоравати и доводити у питање у току цијелог поступка.

55. Сходно наведеном, Уставни суд закључује да су неосновани апелантови наводи да није утврђена основана сумња да је починио кривична дјела за која се терети.

56. Надаље, апелант тврди да постојање посебног притворског разлога из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ није конкретизовано у односу на њега, односно да није предочен ни један доказ да ће вршити утицај на свједоке или саучеснике, односно да ће утицати на ток поступка.

57. Уставни суд подсјећа да опасност од утицаја на свједоке и/или друге оптужене у дужем периоду не може бити довољна да оправда притвор јер према редовном току ствари претком времена ризик од могућег ометања поступка у овом облику опада како поступак одмиче, узимањем исказа и спровођењем провјера (види Европски суд, *mutatis mutandis*, *Clooth против Белгије*, пресуда од 12. децембра 1991. године, став 44).

58. Надаље, Уставни суд подсјећа да је у Одлуци о допуштивости и меритуму број АП 6/06 од 6. маја 2008. године (доступна на www.ustavisud.ba) утврдио (види тачка 50): "(...) постоји кршење члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције ако је апеланту одређен притвор због бојазни да ће утицати на свједоке ометати кривични поступак, а таква бојазан није оправдана конкретним и ваљаним разлозима који би објективно указивали на то да је апелант покушао или да постоји озбиљан ризик да ће покушати да утиче на свједоке, већ се одлука заснива само на претпоставкама суда због природе и тежине дјела које се апеланту ставља на терет и због евентуалне истраге против саучесника".

59. Уставни суд примјеђује да из образложења оспорених рјешења произлази да су као посебне околности које оправдавају продужење притвора оцијењени: природа и тежина кривичног дјела, висина запређене казне, чињеница да се апелант и остали оптужени терете за саизвршилаштво у удруженом злочиначком подухвату као облику учешћа у извршењу дјела за која се терете, личне прилике и везе са подручјем на којем су дјела почињена и из којег и сами долазе, велик број очевидаца почињених кривичних дјела за која се терете апелант и остали оптужени. На основу наведеног закључено је да околности конкретног случаја задовољавају стандард "озбиљног ризика" да ће апелант и остали оптужени утицати на ток поступка. Надаље, у оспореним рјешењима је констатовано да су запосленици бившег СЈБ Хаџићи, међу којим је идентификован С. Г., упутили опомену једном од свједока у овом предмету, да су апелант и неколико оптужених такође бивши запосленици СЈБ Хаџићи (апелант и сам наводи да је обављао дужност

начелника у наведеној СЈБ у периоду од 1988. до 1993. године). С тим у вези је указано да су апелант и остали оптужени лица која су у релевантном периоду била утицајна и која су дио тог утицаја вјероватно задржала и до данас. Надаље, с обзиром на то да је приличан број свједока исказао бојазан за свој живот и живот својих породица и приликом давања исказа у истрази, као и да постоји велик број свједока очевидаца, закључено је да им је потребно обезбиједити да своја свједочења несметано дају на главном претресу. Слједом наведеног, по оцјени редовних судова, чињеница да су и само на једног свједока већ покушала да утичу лица која долазе из истог окружења као и апелант и остали оптужени представља довољан разлог за постојање ризика да би пуштањем на слободу апелант и остали оптужени и на овај начин лично или преко других лица, с обзиром на везе које имају у мјесту из којег долазе, могли да утичу на ток поступка.

60. Уставни суд запажа да из оспорених рјешења произлази да је сврха продужења притвора апеланту, у суштини, била да се свједоцима обезбиједи несметано свједочење на главном претресу. Према образложењима из оспорених рјешења, приличан број свједока исказао је бојазан за свој живот и живот својих породица и приликом давања исказа у истрази. Та констатација ни на који начин није поткријељена навођењем бар једног таквог свједока, иако се говори о "приличном броју свједока". Такође, из образложења оспорених рјешења није могуће закључити ни да су искоришћене законске могућности којим је обезбијеђена заштита свједока под пријетњом и угрожених свједока у смислу Закона о заштити свједока под пријетњом и угрожених свједока БиХ, односно да и поред евентуалног предузимања тих мјера и даље постоје нарочите околности о постојању опасности од утицаја на свједоке. Надаље, Уставни суд запажа да се у образложењима оспорених рјешења, у суштини, указује да је у релевантном периоду апелант био припадник полицијских структура те утицајна личност, па да је "вјероватно" дио тог утицаја сачувао и до данас и могао га искористити како би утицао на свједоке. Према образложењу из оспорених пресуда произлази да је та "вјероватноћа" конкретизована утицајем С. Г. (припадника бивше СЈБ Хаџићи, којој је припадао и апелант) на једног од свједока који је већ дао изјаву у истрази. Међутим, у образложењима оспорених рјешења, изузев чињенице да су и апелант и С. Г. у релевантном периоду били припадници исте СЈБ, нема ништа што би упутило на закључак да се апелант на било који начин (било посредно или непосредно) може довести у везу с поступком С. Г., односно да је она иницирана евентуалним сачуваним својством утицајног лица које је, како се наводи у оспореним рјешењима, апелант имао у релевантном периоду.

61. Уставни суд подсјећа да члан 5 став 3 Европске конвенције захтијева да је лице лишено слободе у складу са чланом 5 став 1.ц) Европске конвенције, тј. да је лишавање "законито" у смислу наведеног члана, а обухвата подједнако и процедуралну и материјалну заштиту таквих лица. Европски суд је закључио да поштовање члана 5 став 3 Европске конвенције захтијева да судска власт преиспита сва питања у вези с притвором, те да одлуку о притвору донесе позивајући се на објективне критеријуме предвиђене законом. При томе је постојање основане сумње да је лице лишено слободе починило кривично дјело које му се ставља на терет *conditio sine qua non* за одређивање или продужење притвора, али то након одређеног времена није довољно, већ се мора процијенити да ли за притвор постоје релевантни и довољни разлози (види Европски суд, *Trzaska против Пољске*, пресуда од 11. јула 2000. године, апликација број 25792/94, став 63).

62. Уставни суд, такође, указује на праксу Европског суда, који је закључио да је при одлучивању о оправданости одређивања притвора осумњиченом или оптуженом тежина кривичног дјела које му се ставља на терет свакако релевантан елемент за одлучивање. Због тога, Европски суд прихвата да озбиљност оптужби и тежина запријеђене казне представљају иницијални ризик који надлежни органи могу оправдано узети у обзир. Међутим, Европски суд је истовремено нагласио да озбиљност и тежина оптужби не могу бити аргумент који, сам по себи, може оправдати продужење притвора (види Европски суд, *Ilijkov против Бугарске*, пресуда од 26. јула 2001. године, апликација број 33977/96, ст. 80-81).

63. У конкретном случају, како је већ закључено у овој одлуци, не доводи се у питање постојање основане сумње да је апелант могао да почини кривично дјело које му се ставља на терет потврђеном оптужницом. Међутим, разлози и образложења које су у околностима апелантовог случају понудили редовни судови у погледу испуњености услова из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ не могу се прихватити као "релевантни" и "довољни" за закључак о постојању нарочитих околности које указују на основу бојазан да ће апелант ометати кривични поступак утицајем на свједоке. Због тога, разлози који се тичу тежине кривичних дјела која се апеланту стављају на терет, запријеђена казна, комплексност предмета, као и сама могућности да утицај на свједоке неспорно може бити остварен у било којој фази поступка, сами по себи нису довољни за закључак о нарочитим околностима о постојању основане бојазни да ће апелант ометати кривични поступак утицајем на свједоке.

64. Сходно наведеном, Уставни суд сматра да су основани апелантови наводи да оспорене одлуке не садрже "релевантне и довољне" разлоге за продужење притвора, те закључује да су прекршена апелантова права из члана 5 став 1 тачка ц) и став 3 Европске конвенције.

65. Најзад, Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси усвојио став, с обзиром на темпорални карактер рјешења о одређивању односно продуживању мјере притвора, да у ситуацији када утврди да је лишавање апеланта слободе по оспореној одлуци редовног суда резултирало повредом права на слободу и безбједност личности, али да је у тренутку доношења одлуке Уставног суда лишавање слободе по оспореним одлукама истекло, довољно да утврди повреду уставног права и укаже на учињене пропусте у поступку одређивања мјере притвора (види, између осталих, Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број *АП 4531/15* од 8. децембра 2015. године, тачке 68 и 69, са референцама на релевантну праксу Уставног суда, доступна на www.ustavnisud.ba).

Остали наводи

66. Апелант је у апелацији истакао да су му прекршена и права из члана 5 ст. 2 и 4 Европске конвенције, али те наводе није посебно образлагао, па произлази да кршење тих права заснива на идентичним наводима који су испитани у односу на члан 5 став 1 тачка ц) и став 3 Европске конвенције. Имајући у виду закључак о повреди апелантових права из члана 5 став 1 тачка ц) и став 3 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није потребно упуштати се у испитивање идентичних тврдњи и у вези са чланом 5 ст. 2 и 4 Европске конвенције (види, *mutatis mutandis*, напријед цитирану *Човић против Босне и Херцеговине*, став 38).

67. С обзиром на одлуку Уставног суда у овом предмету која се заснива на процедури установљеној чланом 68 став (2) Правила Уставног суда, није неопходно посебно разматрати апелантов захтјев за преиспитивање Одлуке Уставног суда

број АП 758/12, а сlijедом пресуде Европског суда у предмету *Човић против Босне и Херцеговине*, како је апелант затражио.

VIII. Закључак

68. Уставни суд закључује да постоји повреда права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) и став 3 Европске конвенције када је редовни суд у поступку одлучивања о продужењу мјере притвора апеланту пропустио да, уз постојање основане сумње као општег услова за продужење мјере притвора, да релевантне и довољне разлоге у погледу постојања посебних разлога за продужење мјере притвора.

69. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 68 став (2) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

70. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ђеман, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 758/12**, rješavajući apelaciju **Fadila Čovića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (2) i člana 68. stav (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Margarita Caca-Nikolovska, potpredsjednica
Tudor Pantiru, sudija
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
Giovanni Grasso, sudija

na sjednici održanoj 22. marta 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Fadila Čovića** podnesena protiv rješenja Suda Bosne i Hercegovine br. S1 1 K 007914 11 Kv5 od 3. februara 2012. godine i S1 1 K 007914 11 Kro od 17. januara 2012. godine.

Utvrđuje se povreda prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odluku objavit u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Fadil Čović (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupa Kadrija Kolić, advokat iz Sarajeva, podnio je 23. februara 2012. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv rješenja Suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud BiH) br. S1 1 K 007914 11 Kv5 od 3. februara 2012. godine i S1 1 K 007914 11 Kro od 17. januara 2012. godine.

2. Apelant je dopunio apelaciju 4. juna 2012. godine.

3. Apelant je 11. januara 2018. godine podnio zahtjev za preispitivanje Odluke o dopustivosti i meritumu broj AP 758/12 od 13. jula 2012. godine slijedom presude Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) u predmetu *Čović protiv Bosne i Hercegovine*.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

4. Na osnovu člana 22. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 60/05, 64/08 i 51/09 – u daljnjem tekstu: prethodna Pravila Ustavnog suda), od Suda BiH i Tužilaštva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo BiH) zatraženo je 9. marta 2012. godine da dostave odgovor na apelaciju.

5. Sud BiH je odgovor dostavio 19. marta 2012. godine, a Tužilaštvo BiH 20. marta 2012. godine.

6. Na osnovu člana 26. stav (2) prethodnih Pravila Ustavnog suda, odgovor na apelaciju dostavljen je apelantu 27. marta 2012. godine.

7. Na osnovu člana 93. stav (1) alineja 3. i stav (3) prethodnih Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je, na prijedlog (u to vrijeme) sudije Mate Tadića, donio odluku da sudija neće učestvovati u radu i odlučivanju o ovoj apelaciji.

8. Ustavni sud je u plenarnom sazivu u sastavu: Valerija Galić, predsjednica, Tudor Pantiru, potpredsjednik, Miodrag Simović, potpredsjednik, Seada Palavrić, potpredsjednica, Constance Grewe, sutkinja, Mirsad Čeman, sudija, Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja, Zlatko M. Knežević, sudija, donio Odluku broj AP 758/12 od 13. jula 2012. godine kojom se apelacija smatra odbijenom. U obrazloženju presude Ustavni sud je naveo sve relevantne činjenice i zakonske odredbe, te je ponudio pravne argumente "za" i "protiv" usvajanja/odbijanja apelacije. U donošenju odluke učestvovalo je osam sudija Ustavnog suda, te je Ustavni sud, primjenom člana 40. st. (3) i (4) prethodnih Pravila Ustavnog suda, s obzirom na to da najmanje pet sudija nije identično glasalo za prijedlog odluke, donio odluku da se apelacija smatra odbijenom.

9. Evropski sud, rješavajući o apelantovoj aplikaciji, donio je presudu *Čović protiv Bosne i Hercegovine* (vidi Evropski sud, *Čović protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija broj 61287/12 od 3. oktobra 2017. godine) kojom je utvrđeno kršenje prava iz člana 5. stav 4. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

10. Evropski sud je utvrdio da (vidi st. 34. i 35. predmetne presude), iako je Ustavni sud donio formalnu odluku o aplikantovoj apelaciji, postupajući u skladu sa članom 40. stav (3) prethodnih Pravila Ustavnog suda, on je praktično odbio odlučiti o dopuštenosti i/ili meritumu apelacije; da je aplikant ostavljen bez konačne odluke o svom predmetu i ograničena mu je sama suština njegovog prava na pristup sudu; da je jedini razlog zbog kojeg je odbijena aplikantova apelacija neuspjeh Ustavnog suda da postigne većinu u odlučivanju o bilo kojem od razmatranih prijedloga; da Ustavni sud nije ispunio zahtjev da okolnosti koje su vlasti svjesno stvorile moraju biti takve da podnosiocima zahtjeva pruže realnu mogućnost korištenja pravnog sredstva; da Ustavni sud nije ispunio obavezu sadržanu u članu 5. stav 4. Evropske konvencije. Evropski sud je, između ostalog, obavezao Bosnu i Hercegovinu da u roku od tri mjeseca osigura ponovno ispitivanje aplikantovog predmeta pred Ustavnim sudom, u skladu sa članom 68. stav (2) Pravila Ustavnog suda, dakle u roku od tri mjeseca od dana kada presuda Evropskog suda postane konačna, u skladu sa članom 44. stav 2. Evropske konvencije.

11. U vezi s apelantovim tvrdnjama da su mu prekršena i prava iz člana 5. st. 1. i 3. Evropske konvencije, Evropski sud je istakao (vidi stav 38. predmetne presude) da nije potrebno ispitivati da li je u ovom slučaju došlo i do povrede navedenih prava ukazujući, između ostalog, na obavezu Ustavnog suda u smislu člana 68. stav (2) Pravila Ustavnog suda, te da je Sud uvjeren da će se pritužbe u pogledu prava iz citiranih odredbi ispitati na domaćem nivou. Stoga je zaključeno da u okolnostima predmetnog slučaja nema potrebe za odvojeno ispitivanje ovih pritužbi.

12. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ured zastupnika/agenta Vijeća ministara pred Evropskim sudom, dostavilo je 19. oktobra 2017. godine Ustavnom sudu prijevod presude Evropskog suda, a 5. januara 2018. godine dostavilo je Ustavnom sudu informaciju o konačnosti presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Čović protiv Bosne i Hercegovine* (u daljnjem tekstu: informacija).

13. U informaciji koja je dostavljena Ustavnom sudu navedeno je da je, uzimajući u obzir da je presuda *Čović protiv Bosne i Hercegovine* postala konačna, a utvrđene povrede prava odnose se na postupanje Ustavnog suda BiH, Ustavnom sudu upućena molba da pristupi izvršenju mjera na koje je tužena Bosna i Hercegovina obavezana prema presudi. U informaciji je istaknuto i sljedeće: "U okviru obaveze izvršenja individualnih mjera po presudi *Čović protiv Bosne i Hercegovine*, Ustavni sud je dužan da aplikantu Čoviću omogući ponavljanje postupka pred Ustavnim sudom BiH u skladu sa članom 68. stav (2) Pravila Ustavnog suda."

14. U skladu sa članom 68. stav (4) Pravila Ustavnog suda, kako više nije bilo moguće sastaviti izvorni plenarni saziv, predsjednik Ustavnog suda je sastavio plenarni saziv kako slijedi: Mirsad Čeman, predsjednik, Zlatko M. Knežević, potpredsjednik, Margarita Caca-Nikolovska, potpredsjednica, Tudor Pantiru, sudija, Valerija Galić, sutkinja, Miodrag Simović, sudija, Seada Palavrić, sutkinja, Giovanni Grasso, sudija.

15. Na prijedlog potpredsjednika Mate Tadića, Ustavni sud je, na osnovu člana 90. stav (3) Pravila Ustavnog suda, donio odluku da potpredsjednik Mato Tadić neće učestvovati u radu i odlučivanju u ovom predmetu zbog postojanja razloga iz člana 90. stav (1) tačka c) Pravila Ustavnog suda.

III. Činjenično stanje

16. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

17. Sud BiH je Rješenjem broj S1 1 K007914 11 Kro od 17. januara 2012. godine apelantu, koji se nalazio u pritvoru po Rješenju istog suda broj S1 1 K 007914 11 Km od 23. novembra 2011. godine, produžio pritvor zbog postojanja posebnih pritvorskih razloga iz člana 132. stav 1. tačka b) Zakona o krivičnom postupku BiH (u daljnjem tekstu: ZKPBiH), a koji po tom rješenju može trajati najduže do tri godine, odnosno do 17. januara 2015. godine ili do drugačije odluke suda.

18. Iz obrazloženja rješenja proizlazi da je Sud BiH 10. januara 2012. godine potvrdio optužnicu Tužilaštva BiH broj T20 0 KRTZ 0002553 od 29. decembra 2011. godine kojom se apelant i još sedam lica terete za počinjenje krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c), e) i f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZBiH) i krivičnog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a), b) i c) KZBiH, u vezi sa članom 180. st. 1. i 2, sve u vezi sa članom 29. KZBiH. U okviru potvrđene optužnice Tužilaštvo BiH je istaklo prijedlog za produženje pritvora apelantu i ostalim optuženim zbog pritvorskog razloga iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH.

19. Na ročištu povodom prijedloga za produženje pritvora apelant je osporavao postojanje osnova sumnje, te je isticao da ne postoji konkretizacija i individualizacija njegovog utjecaja na tok krivičnog postupka i da se ne može govoriti o procesnoj zajednici optuženih u kontekstu u kojem govori Tužilaštvo BiH, prvenstveno uzimajući u obzir princip individualne krivične odgovornosti.

20. Ocjenjujući postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za određivanje i produženje pritvora, Sud BiH je istakao da, prema stanovištu Evropskog suda, "osnovana sumnja" podrazumijeva postojanje činjenica odnosno informacija koje bi

objektivnom posmatraču bile dovoljne da zaključi da postoji mogućnost da je lice o kojem se radi počinilo to djelo. Nadalje, ukazano je da se prilikom potvrđivanja optužnice Sud BiH upravo i rukovodio tim standardom, a nakon čega su apelant i ostali osumnjičeni stekli svojstvo optuženih, zbog čega je ocijenjeno da se Sud BiH neće deciderano upuštati u ponovno ispitivanje njenog postojanja.

21. Sud BiH je zaključio da su se stekli uvjeti za određivanje pritvora iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH.

22. Ocjenjujući okolnosti konkretnog slučaja, Sud BiH je krenuo od činjenice da se apelantu i ostalim optuženim na teret stavljaju veoma teška krivična djela, čije posljedice su još uvijek prisutne kod oštećenih, s obzirom na izjave koje su svjedoci dali u toku istrage. Nadalje, ukazano je da se apelant i ostali optuženi terete za krivična djela čiji su zaštitni objekt vrijednosti međunarodnog prava, te se apelant i ostali optuženi, s obzirom na visinu zapriječene kazne za navedena djela, suočavaju sa mogućnošću izricanja kazne dugotrajnog zatvora. Na osnovu navedenog zaključeno je da se može pretpostaviti da imaju i jak motiv za izbjegavanje ili umanjeње vlastite odgovornosti tako što će utjecati na svjedoke i saučesnike koji imaju relevantna saznanja o predmetu optužbe. Takav zaključak zasnovan je na činjenici da se postupak vodi protiv 11 lica, od kojih je njih osam lišeno slobode, da se u slučaju apelanta i ostalih optuženih u odnosu na koje je istaknut prijedlog za produženje pritvora radi o licima koja su cijeli ili barem određeni period rata obavljali najodgovornije funkcije u civilnim i vojnim strukturama vlasti na području Pazarica i Tarčina, odnosno rukovodeće funkcije u zatočeničkim objektima "Silos" i "Krupa". S tim u vezi je ukazano da značajan broj svjedoka upravo čine lica koja su pripadala istim strukturama kao i apelant i ostali optuženi, da najveći broj njih i danas živi na području Hadžića, tj. u sredini iz koje dolaze gotovo svi optuženi. Također, posebno je ukazano na to da je određeni broj svjedoka lično poznat optuženim, a zbog čega su prilikom saslušanja u istrazi izrazili strah za vlastitu sigurnost. Na osnovu navedenog zaključeno je da je utjecaj na svjedoke realan i moguć. Nadalje, istaknuto je da je kroz navedene zatočeničke objekte za vrijeme rata prošlo preko 500 lica srpske i hrvatske nacionalnosti, od kojih je 150 u zatočeništvu ostalo cijeli rat, što ukazuje na to da se radi o velikom broju očevidaca počinjenog krivičnog djela. S obzirom na to da glavni pretres još nije počeo, zaključeno je da je neophodno osigurati da svjedoci svoje iskaze daju u atmosferi lišenoj straha za svoju sigurnost i sigurnost svojih porodica. U prilog ovom zaključku ukazano je na iskaz oštećenog Đ. A. koji je za vrijeme boravka na području općine Hadžići u razgovoru sa S. G. i još nekoliko lica upozoren da se zna da se ovaj predmet radi u Tužilaštvu BiH i da će neko "zaplatiti" u decembru ili januaru, kao i da mu je rečeno "da se ljudi bez veze uvaljuju sa davanjem izjava", odnosno da se "ne mogu uvaljivati ljudi koji nemaju ništa s tim". S obzirom na to da je "opomena" došla od lica koje je pripadnik istih civilnih struktura kojima su pojedini od optuženih u vrijeme podizanja optužnice također pripadali (SJB Hadžići), zaključeno je da je inicirana s ciljem utjecaja na svjedoka Đ. A. zbog saradnje sa organima gonjenja BiH, te na koncu da je usmjerena na utjecaj na tok konkretnog postupka. Shodno navedenom, neosnovanim je ocijenjen saglasan navod odbrane apelanta i svih optuženih da činjenica da su svjedoci saslušani u istrazi ide u prilog ukidanju njihovog pritvora. Pri tome, ukazano je da će se konačno osiguranje dokaza osigurati u skladu sa zakonom, neposrednim svjedočenjem svjedoka na glavnom pretresu uz jednake procesne garancije i tužilaštvu i odbrani kao strankama u postupku.

23. Shodno navedenom, Sud BiH je zaključio da okolnosti konkretnog slučaja zadovoljavaju standard "ozbiljnog rizika" da će apelant i ostali optuženi utjecati na tok postupka, a na osnovu čega je zaključeno da su ispunjeni uvjeti iz člana 132. stav 1. tačka

b) ZKPBiH. Najzad, analizom svih relevantnih činjenica konkretnog slučaja Sud BiH je zaključio da se ni jednom drugom mjerom izuzev pritvorom ne bi moglo osigurati prisustvo optuženih, a što je apsolutno bitna pretpostavka za vođenje krivičnog postupka.

24. Sud BiH je Rješenjem broj S1 1 K 007914 11 Kv5 od 3. februara 2012. godine odbio kao neosnovane žalbe apelanta i ostalih optuženih izjavljene protiv Rješenja Suda BiH broj S1 1 K 007914 11 Kro od 17. januara 2012. godine.

25. Apelant je žalbu izjavio lično i posredstvom advokata. U žalbama je osporavan zaključak da samim potvrđivanjem optužnice nema potrebe da se posebno obrazlaže postojanje osnovane sumnje, kao i da Tužilaštvo BiH u ovoj fazi postupka nije dopustilo odbrani uvid u spis. Nadalje, u žalbama je ukazano da ne postoje dokazi da je apelant utjecao ili pokušao utjecati na svjedoke ili saučesnike, odnosno da apelant nema nikakve veze s utjecajem na oštećenog Đ. A., kao i da se pritvor ne može određivati zbog procesne zajednice. Također, ukazano je da je istraga pokrenuta još 2005. godine i da je realno očekivati da je Tužilaštvo BiH uzelo izjave od svih potrebnih svjedoka, a zbog čega je neosnovano pozivati se na utjecaj na svjedoke ili treća lica. Najzad, apelant je istakao da mu je zadržavanjem u pritvoru povrijeđen i član 6. Evropske konvencije, da nije zadovoljena procesna jednakost stranaka zbog obimnosti građe, te udaljenosti pritvorske jedinice od sjedišta advokata.

26. Sud BiH je zaključio da je u osporenom rješenju pravilan i obrazložen zaključak o postojanju osnovane sumnje. U vezi s tim je ukazano da sudija za prethodno saslušanje potvrđuje optužnicu onda kada utvrdi da postoji osnovana sumnja da je neko lice počinilo krivično djelo za koje se tereti, a na osnovu dokaza dostavljenih uz optužnicu. Shodno navedenom, aktom potvrđivanja optužnice potvrđuje se i postojanje osnovane sumnje. U konkretnom slučaju optužnica protiv apelanta i ostalih optuženih potvrđena je 10. januara 2012. godine, čime je utvrđeno i postojanje osnovane sumnje o učešću apelanta i ostalih optuženih u izvršenju krivičnih djela za koja se terete. Također, ukazano je da se u konkretnom slučaju postojanje osnovane sumnje ne zasniva samo na potvrđenoj optužnici, budući da je evidentno da je Sud BiH u ovom predmetu prilikom određivanja i produženja pritvora u više navrata ocijenio i obrazlagao postojanje osnovane sumnje, te da je u dosadašnjim rješenjima obrazlagao i elaborirao činjenice i dokaze o postojanju osnovane sumnje u odnosu na sve optužene. U pogledu žalbenih navoda da postojanje osnovane sumnje nije konkretizirano u odnosu na svakog od optuženih, ukazano je da se potvrđenom optužnicom svim optuženim stavlja na teret saizvršilaštvo u udruženom zločinačkom poduhvatu kao obliku učešća u izvršenju djela za koje se terete, a zbog čega nije bilo ni neophodno niti moguće u fazi postupka u kojoj se odlučuje o pritvoru a ne o krivici opisati precizno sve radnje svih optuženih.

27. U vezi s apelantovim tvrdnjama da mu nije omogućen uvid u cjelokupan spis Tužilaštva BiH, ukazano je da iz dostavljenog dopisa Tužilaštva BiH proizlazi da je omogućen uvid u sve dokaze i spise Tužilaštva BiH, ali da tu mogućnost apelantov advokat nije iskoristio.

28. U vezi s istaknutim prigovorom da ne postoji "procesna zajednica", ukazano je da se predmetna istraga vodila protiv više lica koja su krivična djela koja im se stavljaju na teret učinila kao saizvršioci u udruženom zločinačkom poduhvatu. Shodno navedenom, ukazano je da se radi o vidu zajedničkog učešća većeg broja lica u izvršenju krivičnog djela, zbog čega svi nesumnjivo imaju interes da izbjegnu ili umanje vlastitu krivičnu odgovornost. Stoga je pravilnim ocijenjen zaključak sudije za prethodno saslušanje da bi optuženi, koji se međusobno poznaju i poznaju druge potencijalne saizvršioci predmetnih krivičnih djela, te svjedoke oštećene čija neposredna saznanja mogu biti od ključnog značaja, puštanjem na slobodu stupili u međusobne

kontakte i kontakte s njima poznatim licima, te da bi boravak na slobodi iskoristili za ometanje krivičnog postupka. Također, pravilnim je ocijenjeno i da je s tim u vezi dovedena i činjenica da su svi optuženi, izuzev N. K., u inkriminiranom periodu obavljali najviše funkcije civilne i vojne vlasti, a zbog čega su bili i jake i utjecajne ličnosti, pa da se dio tog utjecaja zasigurno zadržao i do današnjih dana. Shodno navedenom, zaključeno je da puštanje na slobodu optuženih nosi veliki rizik ometanja krivičnog postupka uništavanjem i sakrivanjem tragova i dokaza, odnosno utjecajem na svjedoke i saučesnike. Nadalje, ukazano je da je veći broj svjedoka, koji su bili zatočenici u zatočeničkim objektima koji su predmet istrage u ovom predmetu i čiji iskazi mogu biti od odlučnog značaja, već izrazio strah za svoju sigurnost i sigurnost svojih porodica. S tim u vezi, ukazano je i da su na jednog od svjedoka koji je dao iskaz utjecala lica koja su u inkriminiranom periodu bila pripadnici SJB Hadžići, među kojim je identificiran S. G., a što predstavlja konkretizaciju utjecaja na svjedoka. U vezi s tvrdnjama branilaca optuženih da se ni jedan od njih ne može dovesti u vezu s navedenim utjecajem, ukazano je da se optuženi nalaze u istoj procesnoj zajednici, a utjecaj su izvršili pripadnici struktura kojim su pojedini od optuženih pripadali, kao i da je "opomena" s obzirom na vrijeme davanja iskaza i vrijeme upućivanja nesumnjivo došla kao posljedica date izjave. Prema ocjeni Suda BiH, za ispunjenje razloga iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH dovoljno je postojanje navedenih okolnosti koje ukazuju na samu mogućnost utjecaja na tok krivičnog postupka, odnosno postojanje ozbiljnog rizika da će do takvog zabranjenog utjecaja i doći. U konkretnom slučaju postoji niz elemenata koji u svojoj sveukupnosti ukazuju na postojanje naročitih okolnosti odnosno "ozbiljnog rizika" da do utjecaja može doći, s obzirom na to da je do toga u prethodnom periodu već i došlo.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

29. Apelant smatra da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 1, 2, 3. i 4. Evropske konvencije.

30. Naime, apelant smatra da su osporena rješenja nezakonita jer su suprotna principu vremenskog važenja krivičnog zakona. S tim u vezi ističe da mu se na teret stavljaju krivična djela koja su počinjena do njegovog odlaska s dužnosti načelnika SJB Hadžići, tj. do 27. septembra 1993. godine, u kojem periodu je na snazi bio Krivični zakon SFRJ kao važeći, zbog čega smatra da se nije mogla prihvatiti kvalifikacija krivičnih djela po KZBiH, kako je Tužilaštvo BiH predložilo.

31. Nadalje, apelant osporava postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za određivanje pritvora i tvrdi da mu je pritvor određen samo na osnovu činjenice da je obavljao funkciju načelnika SJB Hadžići od 1988. do 1993. godine. U vezi s tim ističe da činjenica da su pritvorski objekti "Silos" i drugi egzistirali u toku cijelog rata govori u prilog tome da za radnje koje mu se stavljaju na teret može biti odgovaran samo nosilac višeg nivoa vlasti a ne načelnik SJB, da nije učestvovao u donošenju odluka koje su predložene kao dokazi, odnosno da nije potpisao niti jednu od njih. Apelant ukazuje na to da mu u fazi prije podizanja optužnice nije bio omogućen uvid u ostali dio spisa, te da u postupku donošenja osporenih rješenja nisu dovoljno ocijenjeni njegovi argumenti. Nadalje, apelant smatra da zaključak o postojanju osnovane sumnje devalvira i činjenica da je sve do 2004. godine bio zaposlen u FMUP-u, da je jedini zaposlenik SJB Hadžići i iz dijela općine koji pripada Federaciji BiH i RS koji je dobio certifikat IPTF-a.

32. Apelant osporava i postojanje pritvorskog razloga iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH jer, prema njegovom mišljenju, ne postoji ni jedan konkretni razlog koji se može subjektivno i individualno vezati za njega. U vezi s tim, apelant

ukazuje na stavove Ustavnog suda u predmetu broj AP 6/08, da bojazan od utjecaja na tok krivičnog postupka mora biti opravdana konkretnim i valjanim razlozima, te da se odluka ne može zasnovati na pretpostavkama o prirodi i težini krivičnog djela koje se licu u pitanju stavlja na teret. U vezi s tim, apelant ukazuje na to da se u osporenim rješenjima tvrdi da će "vjerovatno utjecati na svjedoke ili saučesnike", da se taj zaključak zasniva na postupku S. G., koji nema nikakve veze s njim, odnosno s ostalim optuženim. S tim u vezi apelant osporava i službeni zabilješku SIPA-e o iskazu svjedoka Đ. A. Nadalje, apelant navodi da se istraga vodila protiv 11 lica, od kojih je protiv njih osam određen pritvor, ali da nije jasno šta je to drugačije u odnosu na preostala tri lica kojim nije određen pritvor, a s obzirom na to da se govori o procesnoj zajednici od osam optuženih. Apelant ukazuje na to da nema potrebe da utječe na bilo koga, da je kao advokat svjestan obaveze, opasnosti i posljedica nedopuštenih radnji i ponašanja zbog ometanja krivičnog postupka. Najzad, apelant tvrdi da se pritvor ne može određivati zbog procesne zajednice jer nema kolektivne krivične odgovornosti, da je u osporenim rješenjima izostalo obrazloženje zbog čega se pritvor ne može zamijeniti nekom od blažih mjera za osiguranje prisustva optuženog propisnih ZKPBiH.

33. U dopuni apelacije od 4. juna 2012. godine apelant je u prilog tvrdnji da mu je pritvor arbitrarno produžen i da ne postoje zakonski razlozi za njega ukazao na iskaz svjedoka Đ. A. dat pred Sudom BiH na ročištima za glavni pretres održanim 17. maja 2012. godine i 24. maja 2012. godine. Apelant navodi da je taj svjedok na poseban upit njegovog advokata potvrdio da je sadržaj službene zabilješke od 17. novembra 2011. godine netačan. U prilog toj tvrdnji apelant je dostavio audiozapis s pretresa održanog 17. i 25. maja 2012. godine, odnosno izvode iz transkripta koje je sačinio njegov advokat.

34. U zahtjevu za preispitivanje Odluke Ustavnog suda broj AP 758/12 apelant je istakao da se obratio Evropskom sudu koji je presudom koja je postala konačna 3. januara 2018. godine utvrdio da je prekršeno njegovo pravo iz člana 5. stav 4. Evropske konvencije. Slijedom navedene presude Evropskog suda, apelant je zatražio da Ustavni sud preispita svoju odluku broj AP 758/12.

b) Odgovor na apelaciju

35. Sud BiH je u odgovoru na navode iz apelacije istakao da su neosnovani navodi o pravnoj kvalifikaciji krivičnih djela koja se apelantu stavljaju na teret jer kvalifikacija djela u potvrđenoj optužnici u konačnici ne obavezuje sud. Nadalje, ukazano je da je apelantu omogućen uvid u cjelokupan spis nakon potvrđivanja optužnice, a u skladu sa zakonom. U vezi s postojanjem razloga za produženje pritvora iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH, ponovljeno je da je dovoljno postojanje ozbiljnog rizika da će doći do zabranjenog utjecaja. Najzad, Sud BiH se u cjelini pozvao na razloge i obrazloženja koja su s tim u vezi data u obrazloženju osporenih rješenja.

36. Tužilaštvo BiH je u odgovoru na navode iz apelacije istaklo da smatra da su razlozi i obrazloženja koje je ponudio Sud BiH u pogledu postojanja osnovane sumnje i posebnog pritvorskog razloga iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH zasnovani na zakonu. Nadalje, ukazano je da apelant navodi da su mu povrijeđene garancije iz člana 5. st. 1, 2, 3. i 4. Evropske konvencije, ali da ne obrazlaže u čemu se te povrede sastoje. Pri tome, Tužilaštvo BiH je ukazalo na to da apelantu nije bila uskraćena mogućnost da o produženju pritvora odlučuje sud, da su odluke donošene u skladu s rokovima određenim zakonom, kao i da je imao mogućnost ulaganja žalbe. Najzad, zaključeno je da je u osporenim rješenjima data i ocjena neophodnosti mjere pritvora.

V. Relevantni propisi

37. **Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik BiH" br. 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05,

46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/09, 12/09, 16/09 i 93/09), koji se primjenjivao u relevantnom periodu, u relevantnom dijelu glasi:

Član 47.

Pravo branitelja da pregleda spise i dokumentaciju

(1) U toku istrage, branitelj ima pravo da razmatra spise i razgleda pribavljene predmete koji idu u korist osumnjičenom. Ovo pravo se branitelju može uskratiti ako je riječ o spisima i predmetima čije bi otkrivanje moglo dovesti u opasnost cilj istrage.

(2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, tužilac će istovremeno s prijedlogom za određivanje pritvora sudiji za prethodni postupak, odnosno sudiji za prethodno saslušanje dostaviti i dokaze bitne za procjenu zakonitosti pritvora i radi obavještanja branioca.

(3) Nakon podizanja optužnice, osumnjičeni, optuženi odnosno branilac imaju pravo uvida u sve spise i dokaze.

Član 131.

Opće odredbe

(1) Pritvor se može odrediti ili produžiti samo pod uslovima propisanim u ovom zakonu i samo ako se isti cilj ne može ostvariti drugom mjerom.

(2) Pritvor određuje ili produžava rješenjem Sud na prijedlog tužioca a nakon što Sud prethodno sasluša osumnjičenog, odnosno optuženog na okolnosti razloga zbog kojih se pritvor predlaže, osim u slučaju iz člana 132. stav (1) tačka a) ovog zakona.

(3) Tužilac je dužan podnijeti obrazložen prijedlog za produženje pritvora Sudu najkasnije pet dana prije isteka roka iz rješenja o pritvoru. Sud odmah dostavlja prijedlog osumnjičenom, odnosno optuženom i njegovom braniocu.

(5) U toku cijelog postupka pritvor će se ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je određen, a pritvoreni će odmah biti pušten na slobodu. Po prijedlogu optuženog ili branioca za ukidanje pritvora koji je zasnovan na novim činjenicama, Sud će održati ročište, odnosno sjednicu vijeća o čemu će obavijestiti stranke i branioca. Nedolazak stranaka i branioca koji su uredno obaviješteni ne sprečava održavanje ročišta, odnosno sjednice vijeća. Protiv rješenja o odbijanju prijedloga za ukidanje pritvora žalba je dozvoljena. Ako prijedlog nije zasnovan na novim činjenicama koje su značajne za ukidanje pritvora, Sud neće donijeti posebno rješenje.

Član 132.

Razlozi za pritvor

(1) Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo, pritvor joj se može odrediti:

(...)

b) ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače,

(2) U slučaju iz stava 1. tačke b. ovog člana, pritvor će se ukinuti čim se osiguraju dokazi zbog kojih je pritvor određen.

Član 137.

Pritvor nakon potvrđivanja optužnice

(1) Pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti i nakon potvrđivanja optužnice. Kontrola opravdanosti pritvora se vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Član 233.

Razlozi za prigovor i odluka o prigovoru

(1) Prethodnim prigovorima se:

a) osporava nadležnost,

b) ističu okolnosti iz člana 224. stav (1) tačka d) ovog zakona,

c) ukazuje na formalne nedostatke u optužnici,

d) osporava zakonitost dokaza,

e) zahtijeva spajanje ili razdvajanje postupka,

f) osporava odluku o odbijanju zahtjeva za postavljanje branioca na osnovu člana 46. stav (1) ovog zakona.

(2) Ukoliko sudija za prethodno saslušanje usvoji prigovor iz stava (1) tačka d) ovog člana, odlučit će da se takav dokaz izdvoji iz spisa i vrati tužiocu.

(3) O prethodnim prigovorima odlučuje sudija za prethodno saslušanje koji ne može učestvovati u suđenju u roku od osam dana. Protiv rješenja kojim se odlučuje o prethodnim prigovorima žalba nije dozvoljena.

Član 228.

Odlučivanje o optužnici

(...)

(3) Prilikom potvrđivanja optužnice, sudija za prethodno saslušanje proučava svaku tačku optužnice i dokaze koje mu je dostavio tužilac kako bi utvrdio postojanje osnovane sumnje.

(...)

VI. Dopustivost

38. Imajući u vidu, prije svega, okolnosti u kojima je predmet ponovo na odlučivanju pred Ustavnim sudom, Ustavni sud ukazuje na odredbu člana 68. stav (2) Pravila Ustavnog suda, koja glasi:

Izuzetno, ako Evropski sud za ljudska prava utvrdi da su u postupku pred Ustavnim sudom prekršena ljudska prava u pogledu pristupa sudu i ako je odluka Ustavnog suda bila zasnovana na tom kršenju, Ustavni sud će ponoviti postupak najkasnije u roku od tri mjeseca od konačnosti odluke Evropskog suda za ljudska prava.

39. Imajući u vidu odluku Evropskog suda u predmetu Čović, koja se odnosi na apelanta, te činjenicu da je Evropski sud utvrdio povredu člana 5. stav 4. Evropske konvencije zbog odluke Ustavnog suda kojom se apelacija smatra odbijenom, Ustavni sud je odlučio da predmet ponovo razmotri, odnosno da odluči o dopustivosti i meritumu predmeta. S tim u vezi, Ustavni sud će ispitati, prije svega, dopustivost predmeta u vrijeme kada je apelacija podnesena.

40. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

41. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

42. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 007914 11 Kv5 od 3. februara 2012. godine protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporeno rješenje apelant je primio 13. februara 2012. godine, a apelacija je podnesena 23. februara 2012. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. (2) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

43. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda,

Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

44. Apelant tvrdi da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 1, 2, 3. i 4. Evropske konvencije.

Pravo na ličnu slobodu i sigurnost

45. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost.

46. Član 5. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

(...)

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila krivično djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje krivičnog djela ili bjekstvo nakon počinjenja krivičnog djela.

2. Svako ko je uhapšen obavještava se bez odgađanja i na jeziku koji razumije o razlozima svog hapšenja i o svakoj optužbi protiv njega.

3. Svako ko je uhapšen ili pritvoren u skladu s odredbama iz stava 1. tačka c) ovog člana izvodi se bez odgađanja pred sudiju ili drugu službenu osobu ovlaštenu zakonom da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.

4. Svako ko je lišen slobode hapšenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti postupak u kome će sud brzo odlučiti o zakonitosti njegovog pritvaranja i naložiti puštanje na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.

47. U konkretnom slučaju apelantovi navodi da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo na slobodu i sigurnost u suštini se svode na tvrdnju da osporene odluke ne sadrže "relevantne i dovoljne" razloge za produženje pritvora.

48. Apelant najprije smatra da u njegovom slučaju ne postoji osnovana sumnja da je počinio krivična djela za koja se tereti.

49. S tim u vezi, Ustavni sud najprije podsjeća da je postojanje osnovane sumnje da je lice lišeno slobode počinilo krivično djelo koje mu se stavlja na teret *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje pritvora. Međutim, to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti da li za pritvor postoje relevantni i dovoljni razlozi (vidi Evropski sud, *Trzaska protiv Poljske*, presuda od 11. jula 2000. godine, aplikacija broj 25792/94, stav 63).

50. Osnovana sumnja da je počinjeno krivično djelo pretpostavlja postojanje činjenica i informacija koje bi zadovoljile objektivnog posmatrača da je lice u pitanju moglo počiniti krivično djelo. Dalje, postojanje osnovane sumnje zahtijeva da činjenice na kojim se zasniva mogu potpadati pod neki dio kriminalnog ponašanja propisanog krivičnim zakonom. Pri tome, u trenutku određivanja pritvora ne mora biti sa sigurnošću utvrđeno da je krivično djelo zaista i počinjeno, te ne mora biti utvrđena njegova priroda. Međutim, osnovana sumnja treba biti veća što pritvor duže traje.

51. U konkretnom slučaju apelantu je pritvor produžen nakon potvrđivanja optužnice, odnosno po obrazloženom prijedlogu Tužilaštva BiH uz optužnicu koja je podnesena na potvrđivanje. U obrazloženju osporenog prvostepenog rješenja Sud BiH je ukazao da se rukovodio upravo citiranim standardom prilikom potvrđivanja optužnice, nakon čega su apelant i ostali

osumnjičeni stekli svojstvo optuženih, pa da nema potrebe da se posebno upušta u ponovno ispitivanje njenog postojanja. Nadalje, Ustavni sud zapaža da je u obrazloženju osporenog drugostepenog rješenja navedeno: "Sama činjenica da je potvrđena optužnica kojom se optuženi terete za počinjenje krivičnih djela (...) dovoljan je pokazatelj da postoji osnovana sumnja da su navedeni optuženi počinili inkriminirane radnje. Naime, sudija za prethodno saslušanje optužnicu potvrđuje onda kada utvrdi da postoji osnovana sumnja da je neko lice počinilo krivično djelo za koje se tereti a na temelju dokaza dostavljenih uz optužnicu. Aktom potvrđivanja optužnice potvrđuje se i postojanje osnovane sumnje u pogledu učešća optuženih lica u vršenju krivičnog djela za koje se tereti. Stoga, kako je dana 10. 01. 2012. godine nesporno potvrđena optužnica protiv svih optuženih u ovom predmetu, jednako tako je utvrđeno i postojanje osnovane sumnje o njihovom učešću i izvršenju predmetnih krivičnih djela. Naime, suprotno navodima odbrane, zaključak o postojanju osnovane sumnje ne temelji se samo i isključivo na činjenici da je u konkretnom slučaju već potvrđena optužnica, budući da je evidentno da je Sud BiH u ovom predmetu, prilikom određivanja i produženja pritvora već više puta cijenio i obrazlagao razloge za postojanje osnovane sumnje u odnosu na sve optužene i u svim dosadašnjim pravosnažnim rješenjima detaljno elaborirao činjenice i dokaze u prilog postojanja osnovane sumnje".

52. Ustavni sud primjećuje da, u skladu sa članom 228. ZKPBiH, prilikom potvrđivanja optužnice sud proučava svaku tačku optužnice i dokaze koje mu je tužilaštvo predložilo upravo kako bi utvrdio postojanje osnovane sumnje. U tom smislu, čin potvrđivanja optužnice, u kontekstu produženja pritvora, predstavlja veći stepen osnovane sumnje kao *conditio sine qua non* i za određivanje i za produženje pritvora. Da li će osnovana sumnja biti i dokazana van svake razumne sumnje pitanje je na koje će biti odgovoreno u daljnjem toku sudskog postupka.

53. Nadalje, apelant u apelaciji navodi da su redovni sudovi zasnivali svoj zaključak o postojanju osnovane sumnje na dokazima na kojim se zasnivala optužnica, a čija je zakonitost, po apelantovom mišljenju, upitna. Također, apelant je istakao da je osnovana sumnja zasnovana na činjenici da je obavljao dužnost načelnika SJB Hadžići, da odluke na koje se Tužilaštvo BiH pozivalo kao dokaze protiv njega to ne mogu biti jer u njihovom donošenju nije učestvovao odnosno nije ih potpisivao.

54. U vezi s tim dijelom navoda, Ustavni sud primjećuje da se, ustvari, radi o pitanjima koja se, u smislu člana 233. ZKPBiH, mogu isticati kao prethodni prigovori protiv optužbe, a ne kao razlozi koji dovode u pitanje postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za određivanje pritvora u situaciji kada je optužnica potvrđena, kao što je u konkretnom slučaju. Apelant ne navodi i u tom smislu ne nudi dokaze da mu je bila uskraćena mogućnost ulaganja prethodnih prigovora. Nadalje, u obrazloženjima osporenih rješenja u kojim su pobrojani prigovori koje je apelant iznosio pred redovnim sudom nema ništa o odlukama na koje se ukazuje u apelaciji, odnosno da je apelant na njih ukazivao i da su se sudovi propustili izjasniti o tome. Najзад, pitanje dopuštenosti i prihvatljivosti dokaza kao i njihov značaj predstavljaju pitanja koja apelant ima mogućnost nesmetano osporavati i dovoditi u pitanje u toku cijelog postupka.

55. Shodno navedenom, Ustavni sud zaključuje da su neosnovani apelantovi navodi da nije utvrđena osnovana sumnja da je počinio krivična djela za koja se tereti.

56. Nadalje, apelant tvrdi da postojanje posebnog pritvorskog razloga iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH nije konkretizirano u odnosu na njega, odnosno da nije predočen ni jedan dokaz da će vršiti utjecaj na svjedoke ili saučesnike, odnosno da će utjecati na tok postupka.

57. Ustavni sud podsjeća da opasnost od utjecaja na svjedoke i/ili druge optužene u dužem periodu ne može biti

dovoljna da opravda pritvor jer prema redovnom toku stvari protekom vremena rizik od mogućeg ometanja postupka u ovom obliku opada kako postupak odmiče, uzimanjem iskaza i provođenjem provjera (vidi Evropski sud, *mutatis mutandis*, *Clooth protiv Belgije*, presuda od 12. decembra 1991. godine, stav 44).

58. Nadalje, Ustavni sud podsjeća da je u Odluci o dopustivosti i meritumu broj AP 6/06 od 6. maja 2008. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) utvrdio (vidi tačka 50): "(...) postoji kršenje člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. Evropske konvencije ako je apelantu određen pritvor zbog bojazni da će utječući na svjedoke ometati krivični postupak, a takva bojazan nije opravdana konkretnim i valjanim razlozima koji bi objektivno ukazivali na to da je apelant pokušao ili da postoji ozbiljan rizik da će pokušati da utječe na svjedoke, već se odluka zasniva samo na pretpostavkama suda zbog prirode i težine djela koje se apelantu stavlja na teret i zbog eventualne istrage protiv saučesnika".

59. Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja osporenih rješenja proizlazi da su kao posebne okolnosti koje opravdavaju produženje pritvora ocijenjeni: priroda i težina krivičnog djela, visina zapriječene kazne, činjenica da se apelant i ostali optuženi terete za saizvršilaštvo u udruženom zločinačkom poduhvatu kao obliku učešća u izvršenju djela za koja se terete, lične prilike i veze sa područjem na kojem su djela počinjena i iz kojeg i sami dolaze, velik broj očevidaca počinjenih krivičnih djela za koja se terete apelant i ostali optuženi. Na osnovu navedenog zaključeno je da okolnosti konkretnog slučaja zadovoljavaju standard "ozbiljnog rizika" da će apelant i ostali optuženi utjecati na tok postupka. Nadalje, u osporenim rješenjima je konstatirano da su zaposlenici bivšeg SJB Hadžići, među kojim je identificiran S. G., uputili opomenu jednom od svjedoka u ovom predmetu, da su apelant i nekoliko optuženih također bivši zaposlenici SJB Hadžići (apelant i sam navodi da je obavljao dužnost načelnika u navedenoj SJB u periodu od 1988. do 1993. godine). S tim u vezi je ukazano da su apelant i ostali optuženi lica koja su u relevantnom periodu bila utjecajna i koja su dio tog utjecaja vjerovatno zadržala i do danas. Nadalje, s obzirom na to da je priličan broj svjedoka iskazao bojazan za svoj život i život svojih porodica i prilikom davanja iskaza u istrazi, kao i da postoji velik broj svjedoka očevidaca, zaključeno je da im je potrebno osigurati da svoja svjedočenja nesmetano daju na glavnom pretresu. Slijedom navedenog, po ocjeni redovnih sudova, činjenica da su i samo na jednog svjedoka već pokušala utjecati lica koja dolaze iz istog okruženja kao i apelant i ostali optuženi predstavlja dovoljan razlog za postojanje rizika da bi puštanjem na slobodu apelant i ostali optuženi i na ovaj način lično ili preko drugih lica, s obzirom na veze koje imaju u mjestu iz kojeg dolaze, mogli utjecati na tok postupka.

60. Ustavni sud zapaža da iz osporenih rješenja proizlazi da je svrha produženja pritvora apelantu, u suštini, bila da se svjedocima osigura nesmetano svjedočenje na glavnom pretresu. Prema obrazloženjima iz osporenih rješenja, priličan broj svjedoka iskazao je bojazan za svoj život i život svojih porodica i prilikom davanja iskaza u istrazi. Ta konstatacija ni na koji način nije potkrijepljena navođenjem bar jednog takvog svjedoka, iako se govori o "priličnom broju svjedoka". Također, iz obrazloženja osporenih rješenja nije moguće zaključiti ni da su iskorištene zakonske mogućnosti kojim je osigurana zaštita svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka u smislu Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka BiH, odnosno da i pored eventualnog preduzimanja tih mjera i dalje postoje naročite okolnosti o postojanju opasnosti od utjecaja na svjedoke. Nadalje, Ustavni sud zapaža da se u obrazloženjima osporenih rješenja, u suštini, ukazuje da je u relevantnom periodu apelant bio pripadnik policijskih struktura te utjecajna ličnost, pa da je "vjerovatno" dio

tog utjecaja sačuvao i do danas i mogao ga iskoristiti kako bi utjecao na svjedoke. Prema obrazloženju iz osporenih presuda proizlazi da je ta "vjerovatnoća" konkretizirana utjecajem S. G. (pripadnika bivše SJB Hadžići, kojoj je pripadao i apelant) na jednog od svjedoka koji je već dao izjavu u istrazi. Međutim, u obrazloženjima osporenih rješenja, izuzev činjenice da su i apelant i S. G. u relevantnom periodu bili pripadnici iste SJB, nema ništa što bi uputilo na zaključak da se apelant na bilo koji način (bilo posredno ili neposredno) može dovesti u vezu s postupkom S. G., odnosno da je ona inicirana eventualnim sačuvanim svojstvom utjecajnog lica koje je, kako se navodi u osporenim rješenjima, apelant imao u relevantnom periodu.

61. Ustavni sud podsjeća da član 5. stav 3. Evropske konvencije zahtijeva da je lice lišeno slobode u skladu sa članom 5. stav 1.c) Evropske konvencije, tj. da je lišavanje "zakonito" u smislu navedenog člana, a obuhvata podjednako i proceduralnu i materijalnu zaštitu takvih lica. Evropski sud je zaključio da poštovanje člana 5. stav 3. Evropske konvencije zahtijeva da sudska vlast preispita sva pitanja u vezi s pritvorom, te da odluku o pritvoru donese pozivajući se na objektivne kriterije predviđene zakonom. Pri tome je postojanje osnovane sumnje da je lice lišeno slobode počinilo krivično djelo koje mu se stavlja na teret *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje pritvora, ali to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti da li za pritvor postoje relevantni i dovoljni razlozi (vidi Evropski sud, *Trzaska protiv Poljske*, presuda od 11. jula 2000. godine, aplikacija broj 25792/94, stav 63).

62. Ustavni sud, također, ukazuje na praksu Evropskog suda, koji je zaključio da je pri odlučivanju o opravdanosti određivanja pritvora osumnjičenom ili optuženom težina krivičnog djela koje mu se stavlja na teret svakako relevantan element za odlučivanje. Zbog toga, Evropski sud prihvata da ozbiljnost optužbi i težina zapriječene kazne predstavljaju inicijalni rizik koji nadležni organi mogu opravdano uzeti u obzir. Međutim, Evropski sud je istovremeno naglasio da ozbiljnost i težina optužbi ne mogu biti argument koji, sam po sebi, može opravdati produženje pritvora (vidi Evropski sud, *Ilijkov protiv Bugarske*, presuda od 26. jula 2001. godine, aplikacija broj 33977/96, st. 80-81).

63. U konkretnom slučaju, kako je već zaključeno u ovoj odluci, ne dovodi se u pitanje postojanje osnovane sumnje da je apelant mogao počiniti krivično djelo koje mu se stavlja na teret potvrđenom optužnicom. Međutim, razlozi i obrazloženja koje su u okolnostima apelantovog slučaju ponudili redovni sudovi u pogledu ispunjenosti uvjeta iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH ne mogu se prihvatiti kao "relevantni" i "dovoljni" za zaključak o postojanju naročitih okolnosti koje ukazuju na osnovanu bojazan da će apelant ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke. Zbog toga, razlozi koji se tiču težine krivičnih djela koja se apelantu stavljaju na teret, zapriječena kazna, kompleksnost predmeta, kao i sama mogućnosti da utjecaj na svjedoke nesporno može biti ostvaren u bilo kojoj fazi postupka, sami po sebi nisu dovoljni za zaključak o naročitim okolnostima o postojanju osnovane bojazni da će apelant ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke.

64. Shodno navedenom, Ustavni sud smatra da su osnovani apelantovi navodi da osporene odluke ne sadrže "relevantne i dovoljne" razloge za produženje pritvora, te zaključuje da su prekršena apelantova prava iz člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije.

65. Najзад, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj dosadašnjoj praksi usvojio stav, s obzirom na temporalni karakter rješenja o određivanju odnosno produživanju mjere pritvora, da u situaciji kada utvrdi da je lišavanje apelanta slobode po osporenoj odluci redovnog suda rezultiralo povredom prava na slobodu i sigurnost ličnosti, ali da je u trenutku donošenja odluke Ustavnog suda lišavanje slobode po osporenim odlukama isteklo, dovoljno da

utvrdi povredu ustavnog prava i ukaže na učinjene propuste u postupku određivanja mjere pritvora (vidi, između ostalih, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4531/15 od 8. decembra 2015. godine, tačke 68. i 69, sa referencama na relevantnu praksu Ustavnog suda, dostupna na www.ustavnisud.ba).

Ostali navodi

66. Apelant je u apelaciji istakao da su mu prekršena i prava iz člana 5. st. 2. i 4. Evropske konvencije, ali te navode nije posebno obrazlagao, pa proizlazi da kršenje tih prava zasniva na identičnim navodima koji su ispitani u odnosu na član 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije. Imajući u vidu zaključak o povredi apelantovih prava iz člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno upuštati se u ispitivanje identičnih tvrdnji i u vezi sa članom 5. st. 2. i 4. Evropske konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed citiranu *Čović protiv Bosne i Hercegovine*, stav 38).

67. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu koja se zasniva na proceduri ustanovljenoj članom 68. stav (2) Pravila Ustavnog suda, nije neophodno posebno razmatrati apelantov zahtjev za preispitivanje Odluke Ustavnog suda broj AP 758/12, a slijedom presude Evropskog suda u predmetu *Čović protiv Bosne i Hercegovine*, kako je apelant zatražio.

VIII. Zaključak

68. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije kada je redovni sud u postupku odlučivanja o produženju mjere pritvora apelantu propustio da, uz postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za produženje mjere pritvora, da relevantne i dovoljne razloge u pogledu postojanja posebnih razloga za produženje mjere pritvora.

69. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) i člana 68. stav (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

70. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj AP 758/12, rješavajući apelaciju **Fadila Čovića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 68. stavak (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Margarita Caca-Nikolovska, dopredsjednica
Tudor Pantiru, sudac
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
Giovanni Grasso, sudac

na sjednici održanoj 22. ožujka 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Fadila Čovića** podnesena protiv rješenja Suda Bosne i Hercegovine br. S1 1 K 007914 11 Kv5 od 3. veljače 2012. godine i S1 1 K 007914 11 Kro od 17. siječnja 2012. godine.

Utvrđuje se povreda prava iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1. točka c) i stavak 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Fadil Čović (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupa Kadrija Kolić, odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 23. veljače 2012. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv rješenja Suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud BiH) br. S1 1 K 007914 11 Kv5 od 3. veljače 2012. godine i S1 1 K 007914 11 Kro od 17. siječnja 2012. godine.

2. Apelant je dopunio apelaciju 4. lipnja 2012. godine.

3. Apelant je 11. siječnja 2018. godine podnio zahtjev za preispitivanje Odluke o dopustivosti i meritumu broj AP 758/12 od 13. srpnja 2012. godine slijedom presude Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) u predmetu *Čović protiv Bosne i Hercegovine*.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

4. Na temelju članka 22. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 60/05, 64/08 i 51/09 – u daljnjem tekstu: prethodna Pravila Ustavnog suda), od Suda BiH i Tužiteljstva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Tužiteljstvo BiH) zatraženo je 9. ožujka 2012. godine da dostave odgovor na apelaciju.

5. Sud BiH je odgovor dostavio 19. ožujka 2012. godine, a Tužiteljstvo BiH 20. ožujka 2012. godine.

6. Na temelju članka 26. stavak (2) prethodnih Pravila Ustavnog suda, odgovor na apelaciju dostavljen je apelantu 27. ožujka 2012. godine.

7. Na temelju članka 93. stavak (1) alineja 3. i stavak (3) prethodnih Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je, na prijedlog (u to vrijeme) suca Mate Tadića, donio odluku da sudac neće sudjelovati u radu i odlučivanju o ovoj apelaciji.

8. Ustavni sud je u plenarnom sazivu u sastavu: Valerija Galić, predsjednica, Tudor Pantiru, dopredsjednik, Miodrag Simović, dopredsjednik, Seada Palavrić, dopredsjednica, Constance Grewe, sutkinja, Mirsad Čeman, sudac, Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja, Zlatko M. Knežević, sudac, donio Odluku broj AP 758/12 od 13. srpnja 2012. godine kojom se apelacija smatra odbijenom. U obrazloženju presude Ustavni sud je naveo sve relevantne činjenice i zakonske odredbe, te je ponudio pravne argumente "za" i "protiv" usvajanja/odbijanja apelacije. U donošenju odluke sudjelovalo je osam sudaca Ustavnog suda, te je Ustavni sud, primjenom članka 40. st. (3) i (4) prethodnih Pravila Ustavnog suda, s obzirom na to da najmanje pet sudaca nije identično glasovalo za prijedlog odluke, donio odluku da se apelacija smatra odbijenom.

9. Europski sud, rješavajući o apelantovoj aplikaciji, donio je presudu *Čović protiv Bosne i Hercegovine* (vidi Europski sud, *Čović protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija broj 61287/12 od 3. listopada 2017. godine) kojom je utvrđeno kršenje prava iz članka 5. stavak 4. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

10. Europski sud je utvrdio da (vidi st. 34. i 35. predmetne presude), iako je Ustavni sud donio formalnu odluku o aplikantovoj apelaciji, postupajući u skladu sa člankom 40. stavak (3) prethodnih Pravila Ustavnog suda, on je praktično odbio odlučiti o dopustivosti i/ili meritumu apelacije; da je aplikant ostavljen bez konačne odluke o svom predmetu i ograničena mu je sama bit njegovog prava na pristup sudu; da je jedini razlog zbog kojeg je odbijena aplikantova apelacija neuspjeh Ustavnog suda da postigne većinu u odlučivanju o bilo kojem od razmatranih prijedloga; da Ustavni sud nije ispunio zahtjev da okolnosti koje

su vlasti svjesno stvorile moraju biti takve da podnositeljima zahtjeva pruže realnu mogućnost korištenja pravnog sredstva; da Ustavni sud nije ispunio obavezu sadržanu u članku 5. stavak 4. Europske konvencije. Europski sud je, između ostalog, obvezao Bosnu i Hercegovinu da u roku od tri mjeseca osigura ponovno ispitivanje aplikantovog predmeta pred Ustavnim sudom, u skladu sa člankom 68. stavak (2) Pravila Ustavnog suda, dakle u roku od tri mjeseca od dana kada presuda Europskog suda postane konačna, u skladu sa člankom 44. stavak 2. Europske konvencije.

11. U svezi s apelantovim tvrdnjama da su mu prekršena i prava iz članka 5. st. 1. i 3. Europske konvencije, Europski sud je istaknuo (vidi stavak 38. predmetne presude) da nije potrebno ispitivati je li u ovom slučaju došlo i do povrede navedenih prava ukazujući, između ostalog, na obvezu Ustavnog suda u smislu članka 68. stavak (2) Pravila Ustavnog suda, te da je Sud uvjeren da će se pritužbe u pogledu prava iz citiranih odredbi ispitati na domaćoj razini. Stoga je zaključeno da u okolnostima predmetnog slučaja nema potrebe za odvojeno ispitivanje ovih pritužbi.

12. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ured zastupnika/agenta Vijeća ministara pred Europskim sudom, dostavilo je 19. listopada 2017. godine Ustavnom sudu prijevod presude Europskog suda, a 5. siječnja 2018. godine dostavilo je Ustavnom sudu informaciju o konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Čović protiv Bosne i Hercegovine* (u daljnjem tekstu: informacija).

13. U informaciji koja je dostavljena Ustavnom sudu navedeno je da je, uzimajući u obzir da je presuda *Čović protiv Bosne i Hercegovine* postala konačna, a utvrđene povrede prava odnose se na postupanje Ustavnog suda BiH, Ustavnom sudu upućena molba da pristupi izvršenju mjera na koje je tužena Bosna i Hercegovina obavezana prema presudi. U informaciji je istaknuto i sljedeće: "U okviru obaveze izvršenja individualnih mjera po presudi *Čović protiv Bosne i Hercegovine*, Ustavni sud je dužan da aplikantu Čoviću omogući ponavljanje postupka pred Ustavnim sudom BiH u skladu sa članom 68. stav (2) Pravila Ustavnog suda."

14. U skladu sa člankom 68. stavak (4) Pravila Ustavnog suda, kako više nije bilo moguće sastaviti izvorni plenarni saziv, predsjednik Ustavnog suda je sastavio plenarni saziv kako slijedi: Mirsad Čeman, predsjednik, Zlatko M. Knežević, dopredsjednik, Margarita Caca-Nikolovska, dopredsjednica, Tudor Pantiru, sudac, Valerija Galić, sutkinja, Miodrag Simović, sudac, Seada Palavrić, sutkinja, Giovanni Grasso, sudac.

15. Na prijedlog dopredsjednika Mate Tadića, Ustavni sud je, na temelju članka 90. stavak (3) Pravila Ustavnog suda, donio odluku da dopredsjednik Mato Tadić neće sudjelovati u radu i odlučivanju u ovom predmetu zbog postojanja razloga iz članka 90. stavak (1) točka c) Pravila Ustavnog suda.

III. Činjenično stanje

16. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

17. Sud BiH je Rješenjem broj S1 1 K007914 11 Kro od 17. siječnja 2012. godine apelantu, koji se nalazio u pritvoru po Rješenju istog suda broj S1 1 K 007914 11 Km od 23. studenog 2011. godine, produžio pritvor zbog postojanja posebnih pritvorskih razloga iz članka 132. stavak 1. točka b) Zakona o kaznom postupku BiH (u daljnjem tekstu: ZKPBiH), a koji po tom rješenju može trajati najdulje do tri godine, odnosno do 17. siječnja 2015. godine ili do drugačije odluke suda.

18. Iz obrazloženja rješenja proizlazi da je Sud BiH 10. siječnja 2012. godine potvrdio optužnicu Tužiteljstva BiH broj T20 0 KRTZ 0002553 od 29. prosinca 2011. godine kojom se apelant i još sedam osoba terete za počinjenje kaznenog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz članka 173. stavak 1. točke

c), e) i f) Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZBiH) i kaznenog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz članka 175. stavak 1. točke a), b) i c) KZBiH, u svezi sa člankom 180. st. 1. i 2, sve u svezi sa člankom 29. KZBiH. U okviru potvrđene optužnice Tužiteljstvo BiH je istaknulo prijedlog za produljenje pritvora apelantu i ostalim optuženim zbog pritvorskog razloga iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH.

19. Na ročištu povodom prijedloga za produljenje pritvora apelant je pobijao postojanje osnovne sumnje, te je isticao da ne postoji konkretizacija i individualizacija njegovog utjecaja na tijek kaznenog postupka i da se ne može govoriti o procesnoj zajednici optuženih u kontekstu u kojem govori Tužiteljstvo BiH, prvenstveno uzimajući u obzir načelo individualne kaznene odgovornosti.

20. Ocjenjujući postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za određivanje i produljenje pritvora, Sud BiH je istaknuo da, prema stajalištu Europskog suda, "osnovana sumnja" podrazumijeva postojanje činjenica odnosno informacija koje bi objektivnom promatraču bile dovoljne da zaključi da postoji mogućnost da je osoba o kojoj se radi počinila to djelo. Nadalje, ukazano je da se prilikom potvrđivanja optužnice Sud BiH upravo i rukovodio tim standardom, a nakon čega su apelant i ostali osumnjičeni stekli svojstvo optuženih, zbog čega je ocijenjeno da se Sud BiH neće decidirano upuštati u ponovno ispitivanje njezinog postojanja.

21. Sud BiH je zaključio da su se stekli uvjeti za određivanje pritvora iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH.

22. Ocjenjujući okolnosti konkretnog slučaja, Sud BiH je krenuo od činjenice da se apelantu i ostalim optuženim na teret stavljaju veoma teška kaznena djela, čije posljedice su još uvijek prisutne kod oštećenih, s obzirom na izjave koje su svjedoci dali u tijeku istrage. Nadalje, ukazano je da se apelant i ostali optuženi terete za kaznena djela čiji su zaštitni objekt vrijednosti međunarodnog prava, te se apelant i ostali optuženi, s obzirom na visinu zapriječene kazne za navedena djela, suočavaju sa mogućnošću izricanja kazne dugotrajnog zatvora. Na temelju navedenog zaključeno je da se može pretpostaviti da imaju i jak motiv za izbjegavanje ili umanjenje vlastite odgovornosti tako što će utjecati na svjedoke i suučesnike koji imaju relevantna saznanja o predmetu optužbe. Takav zaključak utemeljen je na činjenici da se postupak vodi protiv 11 osoba, od kojih je njih osam lišeno slobode, da se u slučaju apelanta i ostalih optuženih u odnosu na koje je istaknut prijedlog za produljenje pritvora radi o osobama koje su cijelo ili barem određeno razdoblje rata obnašale najodgovornije funkcije u civilnim i vojnim strukturama vlasti na području Pazarića i Tarčina, odnosno rukovođe funkcije u zatočeničkim objektima "Silos" i "Krupa". S tim u svezi je ukazano da značajan broj svjedoka upravo čine osobe koje su pripadale istim strukturama kao i apelant i ostali optuženi, da najveći broj njih i danas živi na području Hadžića, tj. u sredini iz koje dolaze gotovo svi optuženi. Također, posebno je ukazano na to da je određeni broj svjedoka osobno poznat optuženim, a zbog čega su prilikom saslušanja u istrazi izrazili strah za vlastitu sigurnost. Na temelju navedenog zaključeno je da je utjecaj na svjedoke realan i moguć. Nadalje, istaknuto je da je kroz navedene zatočeničke objekte za vrijeme rata prošlo preko 500 osoba srpske i hrvatske nacionalnosti, od kojih je 150 u zatočeništvu ostalo cijeli rat, što ukazuje na to da se radi o velikom broju očevidaca počinjenog kaznenog djela. S obzirom na to da glavni pretres još nije počeo, zaključeno je da je neophodno osigurati da svjedoci svoje iskaze daju u atmosferi lišenog straha za svoju sigurnost i sigurnost svojih obitelji. U prilog ovom zaključku ukazano je na iskaz oštećenog Đ. A. koji je za vrijeme boravka na području općine Hadžići u razgovoru sa S. G. i još nekoliko osoba upozoren da se zna da se ovaj predmet radi u Tužiteljstvu BiH i da će netko

"zaplatiti" u prosincu ili siječnju, kao i da mu je rečeno "da se ljudi bez veze uvaljuju sa davanjem izjava", odnosno da se "ne mogu uvaljivati ljudi koji nemaju ništa s tim". S obzirom na to da je "opomena" došla od osobe koja je pripadnik istih civilnih struktura kojima su pojedini od optuženih u vrijeme podizanja optužnice također pripadali (SJB Hadžići), zaključeno je da je inicirana s ciljem utjecaja na svjedoka Đ. A. zbog suradnje sa organima gonjenja BiH, te na koncu da je usmjerena na utjecaj na tijek konkretnog postupka. Shodno navedenom, neutemeljenim je ocijenjen suglasan navod obrane apelanta i svih optuženih da činjenica da su svjedoci saslušani u istrazi ide u prilog ukidanju njihovog pritvora. Pri tome, ukazano je da će se konačno osiguranje dokaza osigurati u skladu sa zakonom, neposrednim svjedočenjem svjedoka na glavnom pretresu uz jednake procesne garancije i tužiteljstvu i obrani kao strankama u postupku.

23. Shodno navedenom, Sud BiH je zaključio da okolnosti konkretnog slučaja zadovoljavaju standard "ozbiljnog rizika" da će apelant i ostali optuženi utjecati na tijek postupka, a na temelju čega je zaključeno da su ispunjeni uvjeti iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH. Najzad, analizom svih relevantnih činjenica konkretnog slučaja Sud BiH je zaključio da se ni jednom drugom mjerom izuzev pritvorom ne bi moglo osigurati prisustvo optuženih, a što je apsolutno bitna pretpostavka za vođenje kaznenog postupka.

24. Sud BiH je Rješenjem broj S1 1 K 007914 11 Kv5 od 3. veljače 2012. godine odbio kao neutemeljene žalbe apelanta i ostalih optuženih izjavljene protiv Rješenja Suda BiH broj S1 1 K 007914 11 Kro od 17. siječnja 2012. godine.

25. Apelant je žalbu izjavio osobno i posredstvom odvjetnika. U žalbama je pobijao zaključak da samim potvrđivanjem optužnice nema potrebe da se posebno obrazlaže postojanje osnovane sumnje, kao i da Tužiteljstvo BiH u ovoj fazi postupka nije dopustilo obrani uvid u spis. Nadalje, u žalbama je ukazano da ne postoje dokazi da je apelant utjecao ili pokušao utjecati na svjedoke ili suučesnike, odnosno da apelant nema nikakve veze s utjecajem na oštećenog Đ. A., kao i da se pritvor ne može određivati zbog procesne zajednice. Također, ukazano je da je istraga pokrenuta još 2005. godine i da je realno očekivati da je Tužiteljstvo BiH uzelo izjave od svih potrebnih svjedoka, a zbog čega je neutemeljeno pozivati se na utjecaj na svjedoke ili treće osobe. Najzad, apelant je istaknuo da mu je zadržavanjem u pritvoru povrijeđen i članak 6. Europske konvencije, da nije zadovoljena procesna jednakost stranaka zbog opsežnosti građe, te udaljenosti pritvorske jedinice od sjedišta odvjetnika.

26. Sud BiH je zaključio da je u pobijanom rješenju pravilan i obrazložen zaključak o postojanju osnovane sumnje. U svezi s tim je ukazano da sudac za prethodno saslušanje potvrđuje optužnicu onda kada utvrdi da postoji osnovana sumnja da je neka osoba počinila kazneno djelo za koje se tereti, a na temelju dokaza dostavljenih uz optužnicu. Shodno navedenom, aktom potvrđivanja optužnice potvrđuje se i postojanje osnovane sumnje. U konkretnom slučaju optužnica protiv apelanta i ostalih optuženih potvrđena je 10. siječnja 2012. godine, čime je utvrđeno i postojanje osnovane sumnje o učešću apelanta i ostalih optuženih u izvršenju kaznenih djela za koja se terete. Također, ukazano je da se u konkretnom slučaju postojanje osnovane sumnje ne temelji samo na potvrđenoj optužnici, budući da je evidentno da je Sud BiH u ovom predmetu prilikom određivanja i produljenja pritvora u više navrata ocijenio i obrazlagao postojanje osnovane sumnje, te da je u dosadašnjim rješenjima obrazlagao i elaborirao činjenice i dokaze o postojanju osnovane sumnje u odnosu na sve optužene. U pogledu žalbenih navoda da postojanje osnovane sumnje nije konkretizirano u odnosu na svakog od optuženih, ukazano je da se potvrđenom optužnicom svim optuženim stavlja na teret suizvršiteljstvo u udruženom zločinačkom poduhvatu kao obliku učešća u izvršenju djela za koje se terete, a zbog čega nije bilo ni

nužno niti moguće u fazi postupka u kojoj se odlučuje o pritvoru a ne o krivici opisati precizno sve radnje svih optuženih.

27. U svezi s apelantovim tvrdnjama da mu nije omogućen uvid u cjelokupan spis Tužiteljstva BiH, ukazano je da iz dostavljenog dopisa Tužiteljstva BiH proizlazi da je omogućen uvid u sve dokaze i spise Tužiteljstva BiH, ali da tu mogućnost apelantov odvjetnik nije iskoristio.

28. U svezi s istaknutim prigovorom da ne postoji "procesna zajednica", ukazano je da se predmetna istraga vodila protiv više osoba koje su kaznena djela koja im se stavljaju na teret učinile kao suizvršitelji u udruženom zločinačkom poduhvatu. Shodno navedenom, ukazano je da se radi o vidu zajedničkog učešća većeg broja osoba u izvršenju kaznenog djela, zbog čega svi nesumnjivo imaju interes da izbjegniju ili umanje vlastitu kaznenu odgovornost. Stoga je pravilnim ocijenjen zaključak suca za prethodno saslušanje da bi optuženi, koji se međusobno poznaju i poznaju druge potencijalne suizvršitelje predmetnih kaznenih djela, te svjedoke oštećene čija neposredna saznanja mogu biti od ključnog značaja, puštanjem na slobodu stupili u međusobne kontakte i kontakte s njima poznatim osobama, te da bi boravak na slobodi iskoristili za ometanje kaznenog postupka. Također, pravilnim je ocijenjeno i da je s tim u vezu dovedena i činjenica da su svi optuženi, izuzev N. K., u inkriminiranom razdoblju obnašali najviše funkcije civilne i vojne vlasti, a zbog čega su bili i jake i utjecajne ličnosti, pa da se dio tog utjecaja zasigurno zadržao i do današnjih dana. Shodno navedenom, zaključeno je da puštanje na slobodu optuženih nosi veliki rizik ometanja kaznenog postupka uništavanjem i sakrivanjem tragova i dokaza, odnosno utjecajem na svjedoke i suučesnike. Nadalje, ukazano je da je veći broj svjedoka, koji su bili zatočeni u zatočeničkim objektima koji su predmet istrage u ovom predmetu i čiji iskazi mogu biti od odlučnog značaja, već izrazio strah za svoju sigurnost i sigurnost svojih obitelji. S tim u svezi, ukazano je i da su na jednog od svjedoka koji je dao iskaz utjecale osobe koje su u inkriminiranom razdoblju bile pripadnici SJB Hadžići, među kojim je identifikiran S. G., a što predstavlja konkretizaciju utjecaja na svjedoka. U svezi s tvrdnjama branitelja optuženih da se ni jedan od njih ne može dovesti u vezu s navedenim utjecajem, ukazano je da se optuženi nalaze u istoj procesnoj zajednici, a utjecaj su izvršili pripadnici struktura kojim su pojedini od optuženih pripadali, kao i da je "opomena" s obzirom na vrijeme davanja iskaza i vrijeme upućivanja nesumnjivo došla kao posljedica dane izjave. Prema ocjeni Suda BiH, za ispunjenje razloga iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH dovoljno je postojanje naročitih okolnosti koje ukazuju na samu mogućnost utjecaja na tijek kaznenog postupka, odnosno postojanje ozbiljnog rizika da će do takvog zabranjenog utjecaja i doći. U konkretnom slučaju postoji niz elemenata koji u svojoj sveukupnosti ukazuju na postojanje naročitih okolnosti odnosno "ozbiljnog rizika" da do utjecaja može doći, s obzirom na to da je do toga u prethodnom razdoblju već i došlo.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

29. Apelant smatra da mu je pobijanim rješenjima povrijeđeno pravo iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. st. 1., 2., 3. i 4. Europske konvencije.

30. Naime, apelant smatra da su pobijana rješenja nezakonita jer su suprotna načelu vremenskog važenja kaznenog zakona. S tim u svezi ističe da mu se na teret stavljaju kaznena djela koja su počinjena do njegovog odlaska s dužnosti načelnika SJB Hadžići, tj. do 27. rujna 1993. godine, u kojem razdoblju je na snazi bio Kazneni zakon SFRJ kao važeći, zbog čega smatra da se nije mogla prihvatiti kvalifikacija kaznenih djela po KZBiH, kako je Tužiteljstvo BiH predložilo.

31. Nadalje, apelant pobija postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za određivanje pritvora i tvrdi da mu je pritvor

određen samo na temelju činjenice da je obnašao funkciju načelnika SJB Hadžići od 1988. do 1993. godine. U svezi s tim ističe da činjenica da su pritvorski objekti "Silos" i drugi egzistirali u tijeku cijelog rata govori u prilog tome da za radnje koje mu se stavljaju na teret može biti odgovaran samo nositelj više razine vlasti a ne načelnik SJB, da nije sudjelovao u donošenju odluka koje su predložene kao dokazi, odnosno da nije potpisao niti jednu od njih. Apelant ukazuje na to da mu u fazi prije podizanja optužnice nije bio omogućen uvid u ostali dio spisa, te da u postupku donošenja pobijanih rješenja nisu dovoljno ocijenjeni njegovi argumenti. Nadalje, apelant smatra da zaključak o postojanju osnovane sumnje devalvira i činjenica da je sve do 2004. godine bio uposlen u FMUP-u, da je jedini uposlenik SJB Hadžići i iz dijela općine koji pripada Federaciji BiH i RS koji je dobio certifikat IPTF-a.

32. Apelant pobija i postojanje pritvorskog razloga iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH jer, prema njegovom mišljenju, ne postoji ni jedan konkretni razlog koji se može subjektivno i individualno vezati za njega. U svezi s tim, apelant ukazuje na stavove Ustavnog suda u predmetu broj AP 6/08, da bojazan od utjecaja na tijek kaznenog postupka mora biti opravdana konkretnim i valjanim razlozima, te da se odluka ne može temeljiti na pretpostavkama o prirodi i težini kaznenog djela koje se osobi u pitanju stavlja na teret. U svezi s tim, apelant ukazuje na to da se u pobijanim rješenjima tvrdi da će "vjerojatno utjecati na svjedoke ili suučesnike", da se taj zaključak temelji na postupku S. G., koji nema nikakve veze s njim, odnosno s ostalim optuženim. S tim u svezi apelant pobija i službenu zabilješku SIPA-e o iskazu svjedoka Đ. A. Nadalje, apelant navodi da se istraga vodila protiv 11 osoba, od kojih je protiv njih osam određen pritvor, ali da nije jasno što je to drugačije u odnosu na preostale tri osobe kojim nije određen pritvor, a s obzirom na to da se govori o procesnoj zajednici od osam optuženih. Apelant ukazuje na to da nema potrebe utjecati na bilo koga, da je kao odvjetnik svjestan obveze, opasnosti i posljedica nedopuštenih radnji i ponašanja zbog ometanja kaznenog postupka. Najzad, apelant tvrdi da se pritvor ne može određivati zbog procesne zajednice jer nema kolektivne kaznene odgovornosti, da je u pobijanim rješenjima izostalo obrazloženje zbog čega se pritvor ne može zamijeniti nekom od blažih mjera za osiguranje prisustva optuženog propisnih ZKPBiH.

33. U dopuni apelacije od 4. lipnja 2012. godine apelant je u prilog tvrdnji da mu je pritvor arbitrarno produljen i da ne postoje zakonski razlozi za njega ukazao na iskaz svjedoka Đ. A. dan pred Sudom BiH na ročištima za glavni pretres održanim 17. svibnja 2012. godine i 24. svibnja 2012. godine. Apelant navodi da je taj svjedok na poseban upit njegovog odvjetnika potvrdio da je sadržaj službene zabilješke od 17. studenog 2011. godine netočan. U prilog toj tvrdnji apelant je dostavio audiozapis s pretresa održanog 17. i 25. svibnja 2012. godine, odnosno izводе iz transkripta koje je sačinio njegov odvjetnik.

34. U zahtjevu za preispitivanje Odluke Ustavnog suda broj AP 758/12 apelant je istaknuo da se obratio Europskom sudu koji je presudom koja je postala konačna 3. siječnja 2018. godine utvrdio da je prekršeno njegovo pravo iz članka 5. stavak 4. Europske konvencije. Slijedom navedene presude Europskog suda, apelant je zatražio da Ustavni sud preispita svoju Odluku broj AP 758/12.

b) Odgovor na apelaciju

35. Sud BiH je u odgovoru na navode iz apelacije istaknuo da su neutemeljeni navodi o pravnoj kvalifikaciji kaznenih djela koja se apelantu stavljaju na teret jer kvalifikacija djela u potvrđenoj optužnici u konačnici ne obvezuje sud. Nadalje, ukazano je da je apelantu omogućen uvid u cjelokupan spis nakon potvrđivanja optužnice, a u skladu sa zakonom. U svezi s

postojanjem razloga za produljenje pritvora iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH, ponovljeno je da je dovoljno postojanje ozbiljnog rizika da će doći do zabranjenog utjecaja. Najzad, Sud BiH se u cjelini pozvao na razloge i obrazloženja koja su s tim u svezi dana u obrazloženju pobijanih rješenja.

36. Tužiteljstvo BiH je u odgovoru na navode iz apelacije istaknulo da smatra da su razlozi i obrazloženja koje je ponudio Sud BiH u pogledu postojanja osnovane sumnje i posebnog pritvorskog razloga iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH utemeljeni na zakonu. Nadalje, ukazano je da apelant navodi da su mu povrijeđene garancije iz članka 5. st. 1., 2., 3. i 4. Europske konvencije, ali da ne obrazlaže u čemu se te povrede sastoje. Pri tome, Tužiteljstvo BiH je ukazalo na to da apelantu nije bila uskraćena mogućnost da o produljenju pritvora odlučuje sud, da su odluke donošene u skladu s rokovima određenim zakonom, kao i da je imao mogućnost ulaganja žalbe. Najzad, zaključeno je da je u pobijanim rješenjima dana i ocjena nužnosti mjere pritvora.

V. Relevantni propisi

37. **Zakon o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik BiH" br. 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/09, 12/09, 16/09 i 93/09), koji se primjenjivao u relevantnom razdoblju, u relevantnom dijelu glasi:

Članak 47.

Pravo branitelja da pregleda spise i predmete

(1) Tijekom istrage, branitelj ima pravo razmatranja spisa i razgledavanja pribavljenih predmeta koji idu u korist osumnjičenika. To se pravo branitelju može uskratiti ako se radi o spisima i predmetima čije bi otkrivanje moglo ugroziti cilj istrage.

(2) Iznimno od stavka (1) ovoga članka, Tužitelj će istodobno s prijedlogom za određivanje pritvora sucu za prethodni postupak odnosno sucu za prethodno saslušanje dostaviti i dokaze bitne za procjenu zakonitosti pritvora i radi izvješćivanja branitelja.

(3) Nakon podizanja optužnice, osumnjičenik, optuženik odnosno branitelj imaju pravo uvida u sve spise i dokaze.

Članak 131.

Opće odredbe

(1) Pritvor se može odrediti ili produljiti samo pod uvjetima propisanim ovim zakonom i samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugim mjerom.

(2) Pritvor određuje ili produljuje rješenjem Sud na prijedlog Tužitelja, a nakon što Sud prethodno sasluša osumnjičenika odnosno optuženika o okolnostima razloga zbog kojih se predlaže pritvor, osim u slučaju iz članka 132. stavak (1) točka a) ovog zakona.

(3) Tužitelj je dužan podnijeti obrazložen prijedlog za produljenje pritvora Sudu najkasnije pet dana prije isteka roka iz rješenja o pritvoru. Sud odmah dostavlja prijedlog osumnjičeniku odnosno optuženiku i njegovom branitelju.

(5) Tijekom cijeloga postupka pritvor će biti ukinut čim prestanu razlozi na temelju kojih je određen, a pritvorenik će odmah biti pušten na slobodu. Po prijedlogu optuženika ili branitelja za ukidanje pritvora koji je zasnovan na novim činjenicama, Sud će održati ročište odnosno sjednicu vijeća, o čemu će obavijestiti stranke i branitelja. Nedolazak stranaka i branitelja koji su uredno obaviješteni ne sprečava održavanje ročišta odnosno sjednice vijeća. Protiv rješenja o odbijanju prijedloga za ukidanje pritvora dopuštena je žalba. Ukoliko prijedlog nije zasnovan na novim činjenicama bitnim za ukidanje pritvora, Sud neće donijeti posebno rješenje.

Članak 132.**Razlozi za pritvor**

(1) *Kada postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo, pritvor joj se može odrediti:*

(...)

b) *ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za kazneni postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati kazneni postupak utjecajem na svjedoke, sudionike ili prikrivače,*

(2) *U slučaju iz stavka 1. točke b. ovoga članka, pritvor će se ukinuti čim se osiguraju dokazi zbog kojih je pritvor određen.*

Članak 137.**Pritvor nakon potvrđivanja optužnice**

(1) *Pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti i nakon potvrđivanja optužnice. Kontrola opravdanosti pritvora se vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.*

Članak 233.**Razlozi za prigovor i odluka o prigovoru**

(1) *Prethodnim prigovorima se:*

a) *osporava nadležnost;*

b) *ističu okolnosti iz članka 224. stavak (1) točka d) ovoga zakona;*

c) *ukazuje na formalne nedostatke u optužnici;*

d) *pobija zakonitost dokaza;*

e) *zahtijeva spajanje ili razdvajanje postupka;*

f) *pobija odluku o odbijanju zahtjeva za postavljanje branitelja na temelju članka 46. stavak (1) ovoga zakona.*

(2) *Ukoliko sudac za prethodno saslušanje usvoji prigovor iz stavka (1) točka d) ovoga članka, odlučit će se da takav dokaz izdvoji iz spisa i vrati Tužitelj.*

(3) *O prethodnim prigovorima odlučuje sudac za prethodno saslušanje, koji ne može sudjelovati u suđenju, u roku od osam dana. Protiv rješenja kojim se odlučuje o prethodnim prigovorima nije dopuštena žalba.*

Članak 228.**Odlučivanje o optužnici**

(...)

(3) *Pri potvrđivanju optužnice, sudac za prethodno saslušanje proučava svaku točku optužnice i dokaze koje mu je dostavio Tužitelj kako bi utvrdio postojanje osnovane sumnje.*

(...)

VI. Dopustivost

38. Imajući u vidu, prije svega, okolnosti u kojima je predmet ponovno na odlučivanju pred Ustavnim sudom, Ustavni sud ukazuje na odredbu članka 68. stavak (2) Pravila Ustavnog suda, koja glasi:

Iznimno, ako Europski sud za ljudska prava utvrdi da su u postupku pred Ustavnim sudom prekršena ljudska prava u pogledu pristupa sudu i ako je odluka Ustavnoga suda bila utemeljena na tome kršenju, Ustavni sud će ponoviti postupak najkasnije u roku od tri mjeseca od konačnosti odluke Europskoga suda za ljudska prava.

39. Imajući u vidu odluku Europskog suda u predmetu Čović, koja se odnosi na apelanta, te činjenicu da je Europski sud utvrdio povredu članka 5. stavak 4. Europske konvencije zbog odluke Ustavnog suda kojom se apelacija smatra odbijenom, Ustavni sud je odlučio da predmet ponovno razmotri, odnosno da odluči o dopustivosti i meritumu predmeta. S tim u svezi, Ustavni sud će ispitati, prije svega, dopustivost predmeta u vrijeme kada je apelacija podnesena.

40. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u

pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

41. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

42. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 007914 11 Kv5 od 3. veljače 2012. godine protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijano rješenje apelant je primio 13. veljače 2012. godine, a apelacija je podnesena 23. veljače 2012. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. (2) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

43. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

44. Apelant tvrdi da mu je pobijanim rješenjima povrijeđeno pravo iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. st. 1., 2., 3. i 4. Europske konvencije.

Pravo na slobodu i sigurnost osobe

45. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

d) *Prava na slobodu i sigurnost osobe.*

46. Članak 5. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. *Svatko ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Nitko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i sukladno postupku propisanom zakonom:*

(...)

c) *u slučaju zakonitog uhićenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila kazneno djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje kaznenog djela ili bjekstvo nakon počinjenja kaznenog djela.*

2. *Svatko tko je uhićen obavještava se bez odgađanja i na jeziku koji razumije o razlozima svog uhićenja i o svakoj optužbi protiv njega.*

3. *Svatko tko je uhićen ili pritvoren sukladno odredbama iz stavka 1. točka c) ovog članka izvodi se bez odgađanja pred suca ili drugu službenu osobu zakonom ovlaštenu da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.*

4. *Svatko tko je lišen slobode uhićenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti postupak u kojem će sud brzo odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja i naložiti puštanje na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.*

47. U konkretnom slučaju apelantovi navodi da mu je pobijanim rješenjima povrijeđeno pravo na slobodu i sigurnost u biti se svode na tvrdnju da pobijane odluke ne sadrže "relevantne i dovoljne" razloge za produženje pritvora.

48. Apelant najprije smatra da u njegovom slučaju ne postoji osnovana sumnja da je počinio kaznena djela za koja se tereti.

49. S tim u svezi, Ustavni sud najprije podsjeća da je postojanje osnovane sumnje da je osoba lišena slobode počinila kazneno djelo koje joj se stavlja na teret *conditio sine qua non* za određivanje ili produljenje pritvora. Međutim, to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti postoje li za pritvor relevantni i dovoljni razlozi (vidi Europski sud, *Trzaska protiv Poljske*, presuda od 11. srpnja 2000. godine, aplikacija broj 25792/94, stavak 63).

50. Osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo pretpostavlja postojanje činjenica i informacija koje bi zadovoljile objektivnog promatrača da je osoba u pitanju mogla počiniti kazneno djelo. Dalje, postojanje osnovane sumnje zahtijeva da činjenice na kojim se temelji mogu potpadati pod neki dio kriminalnog ponašanja propisanog kaznenim zakonom. Pri tome, u trenutku određivanja pritvora ne mora biti sa sigurnošću utvrđeno da je kazneno djelo zaista i počinjeno, te ne mora biti utvrđena njegova priroda. Međutim, osnovana sumnja treba biti veća što pritvor dulje traje.

51. U konkretnom slučaju apelantu je pritvor produljen nakon potvrđivanja optužnice, odnosno po obrazloženom prijedlogu Tužiteljstva BiH uz optužnicu koja je podnesena na potvrđivanje. U obrazloženju pobijanog prvostupanjskog rješenja Sud BiH je ukazao da se rukovodio upravo citiranim standardom prilikom potvrđivanja optužnice, nakon čega su apelant i ostali osumnjičeni stekli svojstvo optuženih, pa da nema potrebe da se posebno upušta u ponovno ispitivanje njezinog postojanja. Nadalje, Ustavni sud zapaža da je u obrazloženju pobijanog drugostupanjskog rješenja navedeno: "Sama činjenica da je potvrđena optužnica kojom se optuženi terete za počinjenje krivičnih djela (...) dovoljan je pokazatelj da postoji osnovana sumnja da su navedeni optuženi počinili inkriminirane radnje. Naime, sudija za prethodno saslušanje optužnicu potvrđuje onda kada utvrdi da postoji osnovana sumnja da je neko lice počinilo krivično djelo za koje se tereti a na temelju dokaza dostavljenih uz optužnicu. Aktom potvrđivanja optužnice potvrđuje se i postojanje osnovane sumnje u pogledu učešća optuženih lica u vršenju krivičnog djela za koje se tereti. Stoga, kako je dana 10. 01. 2012. godine nesporno potvrđena optužnica protiv svih optuženih u ovom predmetu, jednako tako je utvrđeno i postojanje osnovane sumnje o njihovom učešću i izvršenju predmetnih krivičnih djela. Naime, suprotno navodima odbrane, zaključak o postojanju osnovane sumnje ne temelji se samo i isključivo na činjenici da je u konkretnom slučaju već potvrđena optužnica, budući da je evidentno da je Sud BiH u ovom predmetu, prilikom određivanja i produženja pritvora već više puta cijenio i obrazlagao razloge za postojanje osnovane sumnje u odnosu na sve optužene i u svim dosadašnjim pravosnažnim rješenjima detaljno elaborirao činjenice i dokaze u prilog postojanja osnovane sumnje".

52. Ustavni sud primjećuje da, u skladu sa člankom 228. ZKPBiH, prilikom potvrđivanja optužnice sud proučava svaku točku optužnice i dokaze koje mu je tužiteljstvo predložilo upravo kako bi utvrdio postojanje osnovane sumnje. U tom smislu, čin potvrđivanja optužnice, u kontekstu produljenja pritvora, predstavlja veći stupanj osnovane sumnje kao *conditio sine qua non* i za određivanje i za produljenje pritvora. Hoće li osnovana sumnja biti i dokazana izvan svake razumne sumnje pitanje je na koje će biti odgovoreno u daljnjem tijeku sudskog postupka.

53. Nadalje, apelant u apelaciji navodi da su redovni sudovi temeljili svoj zaključak o postojanju osnovane sumnje na dokazima na kojim se temeljila optužnica, a čija je zakonitost, po apelantovom mišljenju, upitna. Također, apelant je istaknuo da je osnovana sumnja utemeljena na činjenici da je obnašao dužnost načelnika SJB Hadžići, da odluke na koje se Tužiteljstvo BiH pozivalo kao dokaze protiv njega to ne mogu biti jer u njihovom donošenju nije sudjelovao odnosno nije ih potpisivao.

54. U svezi s tim dijelom navoda, Ustavni sud primjećuje da se, ustvari, radi o pitanjima koja se, u smislu članka 233. ZKPBiH, mogu isticati kao prethodni prigovori protiv optužbe, a ne kao razlozi koji dovode u pitanje postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za određivanje pritvora u situaciji kada je optužnica potvrđena, kao što je u konkretnom slučaju. Apelant ne navodi i u tom smislu ne nudi dokaze da mu je bila uskraćena mogućnost ulaganja prethodnih prigovora. Nadalje, u obrazloženjima pobijanih rješenja u kojim su pobrojani prigovori koje je apelant iznosio pred redovnim sudom nema ništa o odlukama na koje se ukazuje u apelaciji, odnosno da je apelant na njih ukazivao i da su se sudovi propustili izjasniti o tome. Najzad, pitanje dopuštenosti i prihvatljivosti dokaza kao i njihov značaj predstavljaju pitanja koja apelant ima mogućnost nesmetano pobijati i dovoditi u pitanje u tijeku cijelog postupka.

55. Shodno navedenom, Ustavni sud zaključuje da su neutemeljeni apelantovi navodi da nije utvrđena osnovana sumnja da je počinio kaznena djela za koja se tereti.

56. Nadalje, apelant tvrdi da postojanje posebnog pritvorskog razloga iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH nije konkretizirano u odnosu na njega, odnosno da nije predloženo ni jedan dokaz da će vršiti utjecaj na svjedoke ili suučesnike, odnosno da će utjecati na tijek postupka.

57. Ustavni sud podsjeća da opasnost od utjecaja na svjedoke i/ili druge optužene u duljem razdoblju ne može biti dovoljna da opravda pritvor jer prema redovnom tijeku stvari protekom vremena rizik od mogućeg ometanja postupka u ovom obliku opada kako postupak odmiče, uzimanjem iskaza i provođenjem provjera (vidi Europski sud, *mutatis mutandis, Clooth protiv Belgije*, presuda od 12. prosinca 1991. godine, stavak 44).

58. Nadalje, Ustavni sud podsjeća da je u Odluci o dopustivosti i meritumu broj AP 6/06 od 6. svibnja 2008. godine (dostupna na www.ustavisud.ba) utvrdio (vidi točka 50.): "(...) postoji kršenje članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 3. Europske konvencije ako je apelantu određen pritvor zbog bojazni da će utječući na svjedoke ometati kazneni postupak, a takva bojazan nije opravdana konkretnim i valjanim razlozima koji bi objektivno ukazivali na to da je apelant pokušao ili da postoji ozbiljan rizik da će pokušati utjecati na svjedoke, već se odluka temelji samo na pretpostavkama suda zbog prirode i težine djela koje se apelantu stavlja na teret i zbog eventualne istrage protiv suučesnika".

59. Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja pobijanih rješenja proizlazi da su kao posebne okolnosti koje opravdavaju produženje pritvora ocijenjeni: priroda i težina kaznenog djela, visina zapriječene kazne, činjenica da se apelant i ostali optuženi terete za suizvršiteljstvo u udruženom zločinačkom poduhvatu kao obliku učešća u izvršenju djela za koja se terete, osobne prilike i veze sa područjem na kojem su djela počinjena i iz kojeg i sami dolaze, velik broj očevidaca počinjenih kaznenih djela za koja se terete apelant i ostali optuženi. Na temelju navedenog zaključeno je da okolnosti konkretnog slučaja zadovoljavaju standard "ozbiljnog rizika" da će apelant i ostali optuženi utjecati na tijek postupka. Nadalje, u pobijanim rješenjima je konstatirano da su uposlenici bivšeg SJB Hadžići, među kojim je identificiran S. G., uputili opomenu jednom od svjedoka u ovom predmetu, da su apelant i nekoliko optuženih također bivši uposlenici SJB Hadžići (apelant i sam navodi da je obnašao dužnost načelnika u navedenoj SJB u razdoblju od 1988. do 1993. godine). S tim u svezi je ukazano da su apelant i ostali optuženi osobe koje su u relevantnom razdoblju bile utjecajne i koje su dio tog utjecaja vjerojatno zadržale i do danas. Nadalje, s obzirom na to da je priličan broj svjedoka iskazao bojazan za svoj život i život svojih obitelji i prilikom davanja iskaza u istrazi, kao i da postoji velik broj svjedoka očevidaca, zaključeno je da im je potrebno osigurati

da svoja svjedočenja nesmetano daju na glavnom pretresu. Slijedom navedenog, po ocjeni redovnih sudova, činjenica da su i samo na jednog svjedoka već pokušale utjecati osobe koje dolaze iz istog okruženja kao i apelant i ostali optuženi predstavlja dovoljan razlog za postojanje rizika da bi puštanjem na slobodu apelant i ostali optuženi i na ovaj način osobno ili preko drugih osoba, s obzirom na veze koje imaju u mjestu iz kojeg dolaze, mogli utjecati na tijek postupka.

60. Ustavni sud zapaža da iz pobijanih rješenja proizlazi da je svrha produljenja pritvora apelantu, u biti, bila da se svjedocima osigura nesmetano svjedočenje na glavnom pretresu. Prema obrazloženjima iz pobijanih rješenja, priličan broj svjedoka iskazao je bojazan za svoj život i život svojih obitelji i prilikom davanja iskaza u istrazi. Ta konstatacija ni na koji način nije potkrijepljena navođenjem bar jednog takvog svjedoka, iako se govori o "priličnom broju svjedoka". Također, iz obrazloženja pobijanih rješenja nije moguće zaključiti ni da su iskorištene zakonske mogućnosti kojim je osigurana zaštita svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka u smislu Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka BiH, odnosno da i pored eventualnog poduzimanja tih mjera i dalje postoje naročite okolnosti o postojanju opasnosti od utjecaja na svjedoke. Nadalje, Ustavni sud zapaža da se u obrazloženjima pobijanih rješenja, u biti, ukazuje da je u relevantnom razdoblju apelant bio pripadnik policijskih struktura te utjecajna ličnost, pa da je "vjerovatno" dio tog utjecaja sačuvao i do danas i mogao ga iskoristiti kako bi utjecao na svjedoke. Prema obrazloženju iz pobijanih presuda proizlazi da je ta "vjerovatnoća" konkretizirana utjecajem S. G. (pripadnika bivše SJB Hadžići, kojoj je pripadao i apelant) na jednog od svjedoka koji je već dao izjavu u istrazi. Međutim, u obrazloženjima pobijanih rješenja, izuzev činjenice da su i apelant i S. G. u relevantnom razdoblju bili pripadnici iste SJB, nema ništa što bi uputilo na zaključak da se apelant na bilo koji način (bilo posredno ili neposredno) može dovesti u vezu s postupkom S. G., odnosno da je ona inicirana eventualnim sačuvanim svojstvom utjecajne osobe koje je, kako se navodi u pobijanim rješenjima, apelant imao u relevantnom razdoblju.

61. Ustavni sud podsjeća da članak 5. stavak 3. Europske konvencije zahtijeva da je osoba lišena slobode u skladu sa člankom 5. stavak 1.c) Europske konvencije, tj. da je lišavanje "zakonito" u smislu navedenog članka, a obuhvaća podjednako i proceduralnu i materijalnu zaštitu takvih osoba. Europski sud je zaključio da poštovanje članka 5. stavak 3. Europske konvencije zahtijeva da sudska vlast preispita sva pitanja u svezi s pritvorom, te da odluku o pritvoru donese pozivajući se na objektivne kriterije predviđene zakonom. Pri tome je postojanje osnovane sumnje da je osoba lišena slobode počinila kazneno djelo koje joj se stavlja na teret *conditio sine qua non* za određivanje ili produljenje pritvora, ali to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti postoje li za pritvor relevantni i dovoljni razlozi (vidi Europski sud, *Trzaska protiv Poljske*, presuda od 11. srpnja 2000. godine, aplikacija broj 25792/94, stavak 63.).

62. Ustavni sud, također, ukazuje na praksu Europskog suda, koji je zaključio da je pri odlučivanju o opravdanosti određivanja pritvora osumnjičenom ili optuženom težina kaznenog djela koje mu se stavlja na teret svakako relevantan element za odlučivanje. Zbog toga, Europski sud prihvata da ozbiljnost optužbi i težina zapriječene kazne predstavljaju inicijalni rizik koji nadležni organi mogu opravdano uzeti u obzir. Međutim, Europski sud je istodobno naglasio da ozbiljnost i težina optužbi ne mogu biti argument koji, sam po sebi, može opravdati produljenje pritvora (vidi Europski sud, *Ilijkov protiv Bugarske*, presuda od 26. srpnja 2001. godine, aplikacija broj 33977/96, st. 80.-81.).

63. U konkretnom slučaju, kako je već zaključeno u ovoj odluci, ne dovodi se u pitanje postojanje osnovane sumnje da je apelant mogao počiniti kazneno djelo koje mu se stavlja na teret

potvrđenom optužnicom. Međutim, razlozi i obrazloženja koje su u okolnostima apelantovog slučaju ponudili redovni sudovi u pogledu ispunjenosti uvjeta iz članka 132. stavak 1. točka b) ZKPBiH ne mogu se prihvatiti kao "relevantni" i "dovoljni" za zaključak o postojanju naročitih okolnosti koje ukazuju na osnovanu bojazan da će apelant ometati kazneni postupak utjecajem na svjedoke. Zbog toga, razlozi koji se tiču težine kaznenih djela koja se apelantu stavljaju na teret, zapriječena kazna, kompleksnost predmeta, kao i sama mogućnosti da utjecaj na svjedoke nesporno može biti ostvaren u bilo kojoj fazi postupka, sami po sebi nisu dovoljni za zaključak o naročitim okolnostima o postojanju osnovane bojazni da će apelant ometati kazneni postupak utjecajem na svjedoke.

64. Shodno navedenom, Ustavni sud smatra da su utemeljeni apelantovi navodi da pobijane odluke ne sadrže "relevantne i dovoljne" razloge za produljenje pritvora, te zaključuje da su prekršena apelantova prava iz članka 5. stavak 1. točka c) i stavak 3. Europske konvencije.

65. Najzad, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj dosadašnjoj praksi usvojio stav, s obzirom na temporalni karakter rješenja o određivanju odnosno produljivanju mjere pritvora, da u situaciji kada utvrdi da je lišavanje apelanta slobode po pobijanoj odluci redovnog suda rezultiralo povredom prava na slobodu i sigurnost ličnosti, ali da je u trenutku donošenja odluke Ustavnog suda lišavanje slobode po pobijanim odlukama isteklo, dovoljno da utvrdi povredu ustavnog prava i ukaže na učinjene propuste u postupku određivanja mjere pritvora (vidi, između ostalih, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4531/15 od 8. prosinca 2015. godine, točke 68. i 69., sa referencama na relevantnu praksu Ustavnog suda, dostupna na www.ustavnisud.ba).

Ostali navodi

66. Apelant je u apelaciji istaknuo da su mu prekršena i prava iz članka 5. st. 2. i 4. Europske konvencije, ali te navode nije posebno obrazlagao, pa proizlazi da kršenje tih prava temelji na identičnim navodima koji su ispitani u odnosu na članak 5. stavak 1. točka c) i stavak 3. Europske konvencije. Imajući u vidu zaključak o povredi apelantovih prava iz članka 5. stavak 1. točka c) i stavak 3. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno upuštati se u ispitivanje identičnih tvrdnji i u svezi sa člankom 5. st. 2. i 4. Europske konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed citiranu *Čović protiv Bosne i Hercegovine*, stavak 38.).

67. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu koja se temelji na proceduri ustanovljenoj člankom 68. stavak (2) Pravila Ustavnog suda, nije nužno posebno razmatrati apelantov zahtjev za preispitivanje Odluke Ustavnog suda broj AP 758/12, a slijedom presude Europskog suda u predmetu *Čović protiv Bosne i Hercegovine*, kako je apelant zatražio.

VIII. Zaključak

68. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1. točka c) i stavak 3. Europske konvencije kada je redovni sud u postupku odlučivanja o produljenju mjere pritvora apelantu propustio, uz postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za produljenje mjere pritvora, dati relevantne i dovoljne razloge u pogledu postojanja posebnih razloga za produljenje mjere pritvora.

69. Na temelju članka 59. st. (1) i (2) i članka 68. stavak (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

70. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, v. r.

331

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 558/15**, рјешавајући апелацију **Хасиба и Нихаде Крајнић** на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (2) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ђеман, предсједник
Мато Тадић, потпредсједник
Златко М. Кнежевић, потпредсједник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симић, судија
Сеада Палаврић, судија
на сједници одржаној 13. марта 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Хасиба и Нихаде Крајнић**.

Утврђује се повреда права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 42 0 П 015863 14 Рев од 10. новембра 2014. године.

Предмет се враћа Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине који је дужан да у року од три мјесеца донесе нову одлуку у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ**I. Увод**

1. Хасиб и Нихада Крајнић (у даљњем тексту: апеланти) из Завидовића, које заступа др Недим Адемовић, адвокат из Сарајева, поднијели су 6. фебруара 2015. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број 42 0 П 015863 14 Рев од 10. новембра 2014. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Уставни суд је 18. јула 2017. године донио Одлуку о допустивости број АП 558/15 којом је апелација одбачена као недозвољена.

3. Апеланти су 26. јула 2017. године поднијели захтјев за преиспитивање наведене одлуке.

4. Од Општинског суда у Завидовићима (у даљњем тексту: Општински суд) је 21. септембра 2017. године затражен спис предмета, који је 28. септембра 2017. године достављен Уставном суду.

5. Уставни суд је 20. децембра 2017. године донио Рјешење број АП 558/15 којим је усвојен захтјев за преиспитивање одлуке у предмету број АП 558/15 у ком је Уставни суд закључио да је апелација била поднесена неблаговремено.

6. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, као и од Д.Д. за осигурање "Camelijа" – Бихаћ (у даљњем тексту: тужени) затражено је 25. априла 2017. године да доставе одговор на апелацију.

7. Врховни суд је 27. априла 2017. године доставио одговор на апелацију, док тужени није доставио одговор на апелацију.

III. Чињенично стање

8. Чињенице предмета које произлазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

9. Пресудом Општинског суда број 42 0 П 015863 12 П од 11. јуна 2013. године је утврђено да је тужени дужан исплатити првоапеланту Хасибу Крајнићу износ од 19.000,00 КМ, другоапеланткињи Нихади Крајнић износ од 19.000,00 КМ, односно укупно 38.000,00 КМ са законском затезном каматом на овај износ, почев од 3. априла 2012. године до исплате, као и апелантима накнадити трошкове парничног поступка у износу од 2.881,71 КМ у року од 30 дана од дана пријема ове пресуде.

10. Апеланти су Општинском суду 3. априла 2012. године поднијели тужбу против туженог ради накнаде душевних болова због нарочито тешког инвалидитета блиског лица односно њиховог дјетета. У тужби су навели да је правоснажном Пресудом Општинског суда број 42 0 К 004486 10 К од 10. августа 2011. године осигураник туженог Х. М. проглашен кривим због кривичног дјела - тешко кривично дјело против безбједности јавног саобраћаја из члана 336 став 3 у вези са чланом 332 став 3 у вези са ставом 1 КЗФБиХ и осуђен на казну затвора у трајању од шест мјесеци. Утврђена казна му је по жалби, Пресудом Кантоналног суда у Зеници (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 42 0 К 004486 11 Кж од 27. октобра 2011. године, преиначена у условну осуду којом је утврђена казна затвора од једне године, а која се неће извршити ако осуђени за вријеме од двије године не почини ново кривично дјело. Приликом извршења наведеног кривичног дјела од стране осигураника туженог, кћерка апеланата К. Н., која је била сапутник у возилу које је било осигурано код туженог, а којим је управљао осуђени Х. М., задобила је тешке тјелесне повреде у виду нагњечења мозга с крварењем испод паучинасте и моздане опне и оток мозга, прелом потиљачне кости десно, вишекомандни прелом првог вратног пршљена, прелом лијевог очне орбите и друге тешке повреде наведене на страни 2 образложења пресуде.

11. Како је Општински суд даље образложио, чланом 201 став 3 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО) прописано је да у случају нарочито тешког инвалидитета неког лица суд може досудити његовом брачном другу, дјечи и родитељима правичну накнаду за њихове душевне болове. О висини тужбеног захтјева одлучено је у складу с Оријентационим критеријумима сједнице Грађанског одјељења Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) одржане 20. фебруара 2006. године који предвиђају да се новчана накнада за душевне болове због нарочито тешког инвалидитета дјетета креће око 20.000,00 КМ. Суд је у конкретном случају утврдио да родитељима оштећене К. Н. припада накнада на име душевних болова због нарочито тешког инвалидитета блиског лица у висини од по 20.000,00 КМ. Наиме, с обзиром на све до сада наведено, последице повреде, животну доб оштећене, стрепње и свакодневни отежан живот и њен и њених родитеља, суд је сматрао да им припада накнада како то предвиђају Оријентациони критеријуми. Међутим, суд је ову накнаду умањио за 5%

доприноса оштећене настанку посљедица саобраћајне несреће зато што није доказано да је оштећена, у вријеме вожње, прије несреће, користила сигурносни појас. Дакле, о постојању подијељене одговорности одлучено је у складу са чланом 177 став 3 ЗОО и у том смислу досуђена накнада апелантима умањена за по 5%.

12. Пресудом Кантоналног суда број 42 0 П 015863 13 Гж од 26. децембра 2013. године жалба је одбијена и пресуда првостепеног суда потврђена.

13. Кантонални суд сматра да је првостепени суд, на основу изведених доказа, правилно утврдио чињеницу да је у предметној саобраћајној незгоди кћерка апеланата К. Н. задобила тешке тјелесне повреде опасне по живот, чије посљедице и данас трају и да јој је утврђена 100% инвалидност, те да се у конкретном случају ради о нарочито тешком инвалидитету њихове кћерке, о чему су дати правилни и потпуни разлози које у цијелости прихвата и Кантонални суд. У току поступка, првостепени суд је на те околности саслушао апеланте као странке, те правилно сматра да је то најрелевантнији доказ приликом вођења оваквих поступака, наравно, уколико су ти искази логични и сагласни с осталим доказима, а нарочито с медицинском документацијом. Суд наводи да су неосновани наводи жалбе да је погрешан закључак првостепеног суда да је кћерка апеланата допринијела настанку штете у висини од 5%, те да је првостепени суд погрешно примијенио одредбе члана 177 став 3 ЗОО. Цијенећи све наведено, Кантонални суд сматра да је првостепени суд имао чињенични и правни основ када је одлучио, као у изреци побијане пресуде, јер је на основу изведених доказа утврдио одлучне чињенице у овој правној ствари, да је кћерка апеланата К. Н. у предметној саобраћајној незгоди задобила тешке тјелесне повреде опасне по живот, чије посљедице и данас трају и да јој је утврђена 100% инвалидност, те да се у конкретном случају ради о нарочито тешком инвалидитету њихове кћерке, а да су због тога душевни болови апеланата трајни и тешки, те да су у свему испуњени услови за досуду накнаде нематеријалне штете сходно одредби члана 201 став 3 ЗОО и у складу с Оријентационим критеријумима Грађанског одјељења Врховног суда са сједнице одржане 20. фебруара 2006. године, о чему је дао правилне и потпуне разлоге, које у цијелости прихвата и Кантонални суд. Првостепени суд је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање, правилно примијенио материјално право из облигационих односа.

14. Пресудом Врховног суда број 42 0 П 015863 14 Рев од 10. новембра 2014. године ревизија је уважена, нижестепене пресуде преиначене и тужбени захтјев апеланата за исплату укупног износа од 38.000,00 КМ са законском затезном и трошковима поступка је у цијелости одбијен.

15. Спорно правно питање односи се на став другостепеног суда да је на основу утврђене 100% инвалидности доказан нарочито тешки инвалидитет иако кћерка апеланата након несреће није живјела у заједничком домаћинству с апелантима, већ у другом граду гдје је наставила студирање, а да је повреда на лијевој руци оставила посљедицу да је трајно оштећена и без функције, док остале виталне функције нису оштећене. Из неспорне чињенице да је кћерка тужилаца остала покретна, као и чињенице да је оштећена ни након несреће и задобијених повреда није живјела код апеланата као родитеља, затим чињенице да је она након штетног догађаја наставила студије у другом граду, указује да се не ради о нарочито тешком инвалидитету којег је имао у виду члан 201 став 3 ЗОО. Утврђивање инвалидитета је у правном смислу поступак којим се омогућава остварење права на инвалидску заштиту. У том

смислу је у поступку доказано да је оштећена кћерка апеланата остварила права према Закону о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице с дјецом. Оно што су у предметној парници апеланти требали доказати јесте да је тај инвалидитет њихове кћерке нарочито тежак, због чега они свакодневно преживљавају тако тешке душевне болове због којих им, по напријед наведеној норми, припада и сатисфакција у виду накнаде штете.

16. Међутим, према мишљењу Врховног суда, у поступку апеланти то нису доказали, па је став другостепеног суда о томе да се на основу утврђења 100% инвалидности може закључити да се ради о нарочито тешком инвалидитету погрешан. Појам нарочито тешког инвалидитета није дефинисан ЗОО, али је судска пракса прихватила релевантним такве тјелесне и вањске манифестације инвалидности које код блиског лица изазивају душевне болове и патње. Под таквим манифестацијама подразумијева се одузетост више важних тјелесних функција које изазивају и повремене јаке физичке болове оштећеног, због чега се сматра да је такав инвалидитет нарочито тежак. При томе је и заједнички живот таквог инвалидног лица с блиском особом један од услова јер на такав начин родитељи, свакодневно гледајући нарочито тешку инвалидност, трпе душевне патње. У конкретном случају, инвалидитет кћерке апеланата је заиста утврђен са 100% и самим тим спада у тешки инвалидитет, али како је кћерка апеланата покретна, наставља и студије након оштећења, живи у другом граду с цимерком, непокретна јој је лијева рука, али десна рука и остали витални органи су у функцији, произлази да у овом случају није доказан нарочито тешки инвалидитет који би код апеланата као њених родитеља у свакодневном контакту изазивао душевне патње због стања у којем се њихова кћерка налази, а тиме и право на накнаду нематеријалне штете по напријед наведеној норми (члан 201 став 3 ЗОО). При томе није спорно да родитељи брину за своје дијете и када оно живи на другом мјесту, а нарочито када има тешки инвалидитет, али таква врста душевних патњи не представља највећи интензитет патњи који има у виду наведена одредба, па се не може примијенити на конкретан случај. Из наведених разлога, Врховни суд је нашао основаним приговор ревизије да је погрешно примијењено материјално право у израженом ставу другостепеног суда да је проценат од 100% инвалидитета довољан основ за утврђење нарочито тешког инвалидитета, па стога није било потребно испитивати остале ревизионе разлоге.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

17. Апеланти сматрају да им је оспореним одлукама повријеђено право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција).

18. Износећи хронолошки ток поступка, апеланти наводе да је Врховни суд, у конкретном случају, произвољном примјеном материјалног права повриједио њихово право на имовину, односно није уважио њихово "легитимно очекивање" у смислу добијања накнаде штете које је засновано на закону, тј. члан 201 став 3 ЗОО. Наводе да је на основу цитиране норме јасно да родитељи имају право на накнаду нематеријалне штете у случају да могу доказати да се код њиховог дјетета ради о "нарочито тешком инвалидитету". Другим ријечима, ако су испуњене законске претпоставке, родитељи имају право на имовину у смислу члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине, тј. члана 1

Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У конкретном случају, а полазећи од чињеница овог предмета, апсолутно нема мјеста тврдњи да родитељи оштећене немају право да се позивају на члан 201 став 3 ЗОО, како то наводи Врховни суд. Према томе, ова апелација је оправдана у смислу тврдње да се може мериторно расправљати о томе да ли родитељи-апеланти имају право на овај вид накнаде штете. Дакле, апеланти имају право на имовину у смислу легитимног очекивања накнаде штете, али је Врховни суд, својим пресуђењем, лишио апеланте тог права на начин који је противан принципу легалитета, тј. на арбитраран начин.

19. У случају облигационоправног института "накнаде штете", без обзира да ли се ради о материјалној или нематеријалној, мијешање у право на имовину у смислу "легитимног очекивања" заснива се на чињеници да судови дођу до закључка да нису испуњене законске претпоставке за накнаду штете. Апеланти су свјесни, наравно, да сви појмови из цитираног члана подлијежу тумачењу редовних судова, укључујући, накнадно, и сам Врховни суд. Међутим, да би мијешање у право на "легитимно очекивање" било оправдано, законска норма мора бити протумачена у складу с *ratio legis*, судском праксом, те заснована на стандардима људских права и слобода. У вези с тим, апеланти указују да је у Одлуци Уставног суда број АП 5134/10 од 27. фебруара 2014. године (тачка 33) Уставни суд БиХ указао: "Дакле, цитирана одредба ЗОО јасно одређује која лица имају право да захтијевају правичну новчану накнаду за душевне болове у случају нарочито тешког инвалидитета њима блиског лица. Иста одредба ЗОО не прецизира саму дефиницију нарочито тешког инвалидитета неког лица. То је остављено редовним судовима за судијску процјену. Међутим, Уставни суд подсјећа да та судијска процјена, иако нема формалних ограничења, не представља апсолутну слободу. Она је ограничена општим правилима и законитостима људског мишљења и искуства."

20. Што се тиче облигаторности заједничког живота, Врховни суд не само да је контрадикторан својој пракси већ и уводи обавезу доказивања чињеница које уопште нису законски прописане као елементи накнаде штете јер члан 201 став 3 ЗОО захтијева да се докаже само први и други елемент из претходног става. Према томе, облигаторност заједничког живота као услов за накнаду ове врсте штете је нешто за шта Врховни суд нема било какво законско упориште јер се ради о чистој арбитрарности. Апеланти закључују да је овакав став и према закону и према судској пракси, али и према људској логици и искуству апсолутно неодржив. На основу свега наведеног, апеланти сматрају оправданим да Уставни суд укине пресуду Врховног суда, те да му врати предмет на поновну одлуку коју треба донијети у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

б) Одговор на апелацију

21. Врховни суд наводи да остаје при разлозима датим у образложењу своје одлуке и, супротно становишту апеланата, сматра да при њеном доношењу нису ускраћена права на која се апеланти позивају, а нити је примјена права у оспореној пресуди у вези с тим била произвољна, па се предлаже да се апелација одбije као неоснована.

В. Релевантни прописи

22. У **Закону о облигационим односима** ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85 и 57/89 и "Службени лист РБиХ" бр. 2/92, 13/93 и 13/94) релевантне одредбе гласе:

Ослобођење од одговорности

Члан 177. став 3.

(3) *Ималац се ослобађа одговорности делимично, ако је оштећеник делимично допринео настанку штете.*

Новчана накнада

Члан 200.

За претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица као и за страх суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству.

Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Лица која имају право на новчану накнаду у случају смрти или тешког инвалидитета

Члан 201. став 3.

У случају нарочито тешког инвалидитета неког лица, суд може досудити његовом брачном другу, деци и родитељима правичну новчану накнаду за њихове душевне болове.

Накнада будуће штете

Члан 203.

Суд ће на захтев оштећеног досудити накнаду и за будућу нематеријалну штету ако је по редовном току извесно да ће она трајати и у будућности.

VI. Допустивост

23. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

24. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о последњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

25. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 42 0 П 015863 14 Рев од 10. новембра 2014. године. Затим, оспорену пресуду апеланти су примили 9. децембра 2015. године, а апелација је поднесена 5. фебруара 2015. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

26. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

27. Апеланти су навели да им је оспореном пресудом повријеђено право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на имовину

Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

[...]

к) Право на имовину.

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на мирно уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не умањују право државе да примјењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересом, или да би обезбиједила плаћање пореза или других доприноса или казни.

28. Предуслов за разматрање навода апеланата у погледу повреде права на имовину је утврђивање да ли су апеланти имали "имовину" у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

29. У вези с тим, Уставни суд истиче да је Европски суд за људска права у више наврата навео да концепт "имовине" у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију има аутономно значење, које несумњиво није ограничено на својину на физичким стварима: одређена друга права и интереси који чине имовину свакако се могу сматрати као "имовинска права" и на тај начин као "имовина" у смислу ове одредбе (види Европски суд за људска права, *Iatridis против Грчке*, пресуда од 25. марта 1999, Извјештаји о пресудама и одлукама 1999-II, страна 96, тачка 54). Такође, појам "имовина" укључује и одштетне захтјеве у погледу којих подносилац тужбе може образложити да има бар "легитимно очекивање" да ће они бити реализовани (види Европски суд за људска права, *Jantner против Словачке*, пресуда од 4. марта 2003. године, апликација број 39050/97, став 27, *Pressos Compania Naviera S. A. и др. против Белгије*, пресуда од 20. новембра 1995. године, серија А, број 332, стр. 19-24).

30. Имајући у виду релевантне одредбе наведеног закона, Уставни суд сматра да су апеланти у околностима конкретног предмета, с обзиром на неспорне повреде које је претрпјела њихова кћерка, имали легитимно очекивање да ће њихов одштетни захтјев бити реализован. Уставни суд закључује да ово легитимно очекивање апеланата, које је утемељено у важећем закону, представља "имовину" у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

31. Сљедеће питање на које се мора дати одговор јесте да ли је оспореном пресудом дошло до мијешања у имовину апеланата. Европски суд за људска права сматра да право на имовину "у бити, гарантује право на имовину" и "садржи три различита правила". Прво, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања у имовини. Друго правило, у другој реченици истог става, обухвата лишавање имовине и ограничава га извјесним условима. Треће, садржано у другом ставу, допушта да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу с општим интересом, спровођењем оних закона које сматрају потребним за ту сврху (види Уставни суд Босне и Херцеговине, Одлука број У 3/99 од 17. марта 2000. године, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 21/00). Друго и треће правило се тичу посебних инстанци уплитања у права на мирно уживање имовине (види Европски суд за људска права, *Scollo против Италије*, пресуда из 1995, серија А, број 315, став 26). Уставни суд

подсјећа да свако мијешање у право према другом или трећем правилу мора бити предвиђено законом, мора служити легитимном циљу, мора успостављати правичну равнотежу између права носиоца права и јавног и општег интереса (принцип пропорционалности). Другим ријечима, оправдано мијешање се не може наметнути само законском одредбом која испуњава услове владавине права и служи легитимном циљу у јавном интересу, него, такође, мора одржати разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља који се жели остварити. Мијешање у право на имовину не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носиоци права се не смију подвргавати произвољном третману и од њих се не смије тражити да снесу превелики терет у остваривању легитимног циља (види пресуде Европског суда за људска права, *Sunday Times* од 26. априла 1979, серија А, број 30, став 49 и *Malone* од 2. августа 1984. године, серија А, број 82, ст. 67 и 68).

32. Уставни суд сматра да се, у конкретном случају, с обзиром на то да је правоснажном пресудом Врховног суда одбијен тужбени захтјев за накнаду нематеријалне штете апелантима, ради о лишавању имовине апеланата у смислу друге реченице става 1 члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Даље, Уставном суду остаје да утврди: а) да ли је лишавање имовине предвиђено законом, б) да ли лишавање служи законитом циљу у јавном интересу и ц) да ли је лишавање пропорционално циљу, тј. да ли успоставља правичну равнотежу између права апеланата и општег јавног интереса?

33. У вези с питањем да ли је лишавање имовине апеланата било предвиђено законом, Уставни суд запажа да је чланом 201 став 3 ЗОО прописано да у случају нарочито тешког инвалидитета неког лица суд може досудити његовом брачном другу, дјечи и родитељима правичну новчану накнаду за њихове душевне болове. Имајући у виду наведено, Уставни суд налази да наведена одредба, у суштини, даје могућност суду да у случају нарочито тешког инвалидитета неког лица, брачном другу тог лица, дјечи и родитељима досуди правичну новчану накнаду за њихове душевне болове. Дакле, цитирана одредба ЗОО јасно одређује која лица имају право да захтијевају правичну новчану накнаду за душевне болове у случају нарочито тешког инвалидитета њима блиског лица.

34. Из текста члана 201 став 3 ЗОО врло јасно произлази да наведена законска одредба не даје дефиницију "тешког инвалидитета". Стога је редовним судовима препуштено да у сваком конкретном случају утврде да ли се ради о "тешком инвалидитету" из члана 201 став 3 ЗОО. Тако је (и) Врховни суд, на основу чињеница утврђених у првостепеном поступку, сматрао да утврђене чињенице не указују на постојање "тешког инвалидитета" из члана 201 став 3 ЗОО. При заузимању става Врховни суд се држао своје досадашње праксе, те дао разлоге зашто сматра да се не ради о постојању "тешког инвалидитета" из члана 201 став 3 ЗОО. Као што је већ речено, наведена законска одредба не даје дефиницију "тешког инвалидитета", те је задатак редовних судова да образложе његово постојање или (не)постојање. Врховни суд је такво образложење дао и навео одговарајуће разлоге. Образложење које је дао Врховни суд, у погледу примјене одредаба става 3 члана 201 ЗОО, Уставном суду се не чини произвољним. Стога, Уставни суд, у складу са својом стандардном праксом, неће улазити у даље испитивање образложења које је дао Врховни суд. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је, у конкретном случају, мијешање у имовину апеланата извршено у складу са законом.

35. Уставни суд, слиједећи сопствену праксу и праксу Европског суда, указује на то да у сваком поједином случају мора постојати "правичан однос" између захтјева јавног интереса који се жели постићи и заштите основних права појединаца, што није могуће постићи ако апелант мора сносити "посебан и претјеран терет" (види Европски суд за људска права, *James и други против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986. године, серија А, број 98, ст. 46 и 50). У том смислу, Уставни суд сматра да је оспореном пресудом Врховног суда, иако је примијењен релевантни закон, на апеланте стављен претјеран терет. Уставни суд не може прихватити став Врховног суда да код апеланата не постоје душевне патње јаког интензитета јер је њихова кћерка покретна и млађе је животне доби, те не живи заједно с њима. Уставни суд је мишљења да су душевни болови апеланата већи управо због чињенице да је њихова кћерка јако млада (тек почела студирати) и да ће јој цијели живот једна рука бити 100% дисфункционална. Апеланти су свакако свјесни своје животне доби, као што морају бити свјесни и да ће, према биолошким законима, доћи вријеме када више никако неће моћи помоћи својој кћерци, пред којом је живот који ће бити присиљена провести као 100% инвалид. Из наведених разлога, Уставни суд сматра да је на апеланте стављен претјеран терет и да није неопходно у демократском друштву, у конкретном случају, да буду лишени било какве правичне новчане накнаде за њихове душевне болове, иако им је кћерка услед саобраћајне несреће остала 100% инвалид.

36. Уставни суд наводи да је разматрао релевантно слична чињенична и правна питања у Одлуци број АП 5134/10 од 27. фебруара 2014. године (доступна на www.ustavnisud.ba). У тој одлуци је наведено: "У вези с питањем да ли је лишавање имовине апеланата било предвиђено законом, Уставни суд запажа да је чланом 201 став 3 ЗОО прописано да у случају нарочито тешког инвалидитета неког лица суд може досудити његовом брачном другу, дјечи и родитељима правичну новчану накнаду за њихове душевне болове.

37. Имајући у виду наведено, Уставни суд налази да наведена одредба, у суштини, даје могућност суду да у случају нарочито тешког инвалидитета неког лица, брачном другу тог лица, дјечи и родитељима досуди правичну новчану накнаду за њихове душевне болове. Дакле, цитирана одредба ЗОО јасно одређује која лица имају право да захтијевају правичну новчану накнаду за душевне болове у случају нарочито тешког инвалидитета њима блиског лица. Иста одредба ЗОО не прецизира саму дефиницију нарочито тешког инвалидитета неког лица. То је остављено редовним судовима за судијску процјену. Међутим, Уставни суд подсјећа да та судијска процјена, иако нема формалних ограничења, не представља апсолутну слободу. Она је ограничена општим правилима и законитостима људског мишљења и искуства.

38. Уставни суд запажа да је Врховни суд, за разлику од нижестепених судова, у конкретном случају усвојио став да нису испуњени услови из члана 201 став 3 ЗОО за досуђење накнаде нематеријалне штете апеланткињама јер трајне последице повређивања апеланта нису таквог обима и интензитета да би представљале тешки инвалидитет због којег би душевне патње његове супруге и дјеце оправдале досуђење накнаде нематеријалне штете у смислу одредбе члана 201 став 3 ЗОО, те би право на ову накнаду апеланткиње имале само у случају нарочито тешког инвалидитета апеланта, када би морале да га стално његују и да свакодневно гледају његове патње због тешког оштећења тјелесног интегритета, односно закључио да апеланту није неопходна стална туђа њега и помоћ, па да, сходно томе, нема

ни основа да се апеланткињама досуди накнада у смислу става 3 члана 201 ЗОО (...).

39. Из наведеног се, дакле, може закључити да Врховни суд, за разлику од првостепеног и другостепеног суда који су утврђивали чињенице, сматра да се, у смислу члана 201 став 3 ЗОО, накнада нематеријалне штете може досудити само ако је инвалидитет озљеђеника такав да се креће у границама потпуног инвалидитета или да се по својим последицама приближава потпуном инвалидитету. Међутим, Уставни суд сматра да одредба члана 201 став 3 ЗОО не прописује такав критеријум за дефиницију нарочито тешког инвалидитета неког лица.

40. На основу наведеног, према мишљењу Уставног суда, образложење пресуде Врховног суда указује на произвољно тумачење одредбе члана 201 став 3 ЗОО, односно произвољност у примјени материјалног права коју не допуштају стандарди заштите људских права и слобода које су успоставили органи Европске конвенције које слиједи и Уставни суд. Стога се, према мишљењу Уставног суда, произвољним указују тумачење и примјена ове одредбе од Врховног суда, због чега мијешање у имовину апеланата није извршено у складу са законом, па тиме и не служи законитом циљу у јавном интересу, односно нема легитиман циљ који би се огледао у спровођењу закона. (...) (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 5134/10 од 27. фебруара 2014. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

41. Стога, Уставни суд закључује да је у конкретном случају повријеђено право апеланата на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

42. Уставни суд закључује да постоји повреда права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију јер, у конкретном случају, није мјера неопходна у демократском друштву да апеланти буду лишени било какве правичне новчане накнаде за њихове душевне болове иако им је кћерка услед саобраћајне несреће остала 100% инвалид.

43. На основу члана 59 ст. (1) и (2) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

44. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Тџеман, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 558/15**, rješavajući apelaciju **Hasiba i Nihade Krajnić** na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ceman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 13. marta 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Hasiba i Nihade Krajnić**.

Utvrđuje se povreda prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 42 0 P 015863 14 Rev od 10. novembra 2014. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine koji je dužan da u roku od tri mjeseca donese novu odluku u skladu sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Hasib i Nihada Krajnić (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Zavidovića, koje zastupa dr. Nedim Ademović, advokat iz Sarajeva, podnijeli su 6. februara 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 42 0 P 015863 14 Rev od 10. novembra 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je 18. jula 2017. godine donio Odluku o dopustivosti broj AP 558/15 kojom je apelacija odbačena kao nedozvoljena.

3. Apelanti su 26. jula 2017. godine podnijeli zahtjev za preispitivanje navedene odluke.

4. Od Općinskog suda u Zavidovićima (u daljnjem tekstu: Općinski sud) je 21. septembra 2017. godine zatražen spis predmeta, koji je 28. septembra 2017. godine dostavljen Ustavnom sudu.

5. Ustavni sud je 20. decembra 2017. godine donio Rješenje broj AP 558/15 kojim je usvojen zahtjev za preispitivanje odluke u predmetu broj AP 558/15 u kom je Ustavni sud zaključio da je apelacija bila podnesena neblagovremeno.

6. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, kao i od D.D. za osiguranje "Camelija" – Bihać (u daljnjem tekstu: tuženi) zatraženo je 25. aprila 2017. godine da dostave odgovor na apelaciju.

7. Vrhovni sud je 27. aprila 2017. godine dostavio odgovor na apelaciju, dok tuženi nije dostavio odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

8. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

9. Presudom Općinskog suda broj 42 0 P 015863 12 P od 11. juna 2013. godine je utvrđeno da je tuženi dužan isplatiti prvoapelantu Hasibu Krajniću iznos od 19.000,00 KM, drugoapelantici Nihadi Krajnić iznos od 19.000,00 KM, odnosno ukupno 38.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom na ovaj iznos, počev od 3. aprila 2012. godine do isplate, kao i apellantima naknaditi troškove parničnog postupka u iznosu od 2.881,71 KM u roku od 30 dana od dana prijema ove presude.

10. Apelanti su Općinskom sudu 3. aprila 2012. godine podnijeli tužbu protiv tuženog radi naknade duševnih boli zbog naročito teškog invaliditeta bliskog lica odnosno njihovog djeteta.

U tužbi su naveli da je pravomoćnom Presudom Općinskog suda broj 42 0 K 004486 10 K od 10. augusta 2011. godine osiguranik tuženog H. M. proglašen krivim zbog krivičnog djela - teško krivično djelo protiv sigurnosti javnog prometa iz člana 336. stav 3. u vezi sa članom 332. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. Utvrđena kazna mu je po žalbi, Presudom Kantonalnog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 42 0 K 004486 11 Kž od 27. oktobra 2011. godine, preinačena u uvjetnu osudu kojom je utvrđena kazna zatvora od jedne godine, a koja se neće izvršiti ako osuđeni za vrijeme od dvije godine ne počini novo krivično djelo. Prilikom izvršenja navedenog krivičnog djela od strane osiguranika tuženog, kćerka apelanata K. N., koja je bila saputnik u vozilu koje je bilo osigurano kod tuženog, a kojim je upravljao osuđeni H. M., zadobila je teške tjelesne povrede u vidu nagnječenja mozga s krvarenjem ispod paučinaste i moždane opne i otok mozga, prelom potiljačne kosti desno, višekomandni prelom prvog vratnog pršljena, prelom lijeve očne orbite i druge teške povrede navedene na strani 2. obrazloženja presude.

11. Kako je Općinski sud dalje obrazložio, članom 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) propisano je da u slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu naknadu za njihove duševne boli. O visini tužbenog zahtjeva odlučeno je u skladu s Orijentacionim kriterijima sjednice Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) održane 20. februara 2006. godine koji predviđaju da se novčana naknada za duševne boli zbog naročito teškog invaliditeta djeteta kreće oko 20.000,00 KM. Sud je u konkretnom slučaju utvrdio da roditeljima oštećene K. N. pripada naknada na ime duševnih boli zbog naročito teškog invaliditeta bliskog lica u visini od po 20.000,00 KM. Naime, s obzirom na sve do sada navedeno, posljedice povrede, životnu dob oštećene, strepnje i svakodnevni otežan život i njen i njenih roditelja, sud je smatrao da im pripada naknada kako to predviđaju Orijentacioni kriteriji. Međutim, sud je ovu naknadu umanjio za 5% doprinosa oštećene nastanku posljedica saobraćajne nesreće zato što nije dokazano da je oštećena, u vrijeme vožnje, prije nesreće, koristila sigurnosni pojas. Dakle, o postojanju podijeljene odgovornosti odlučeno je u skladu sa članom 177. stav 3. ZOO i u tom smislu dosuđena naknada apellantima umanjena za po 5%.

12. Presudom Kantonalnog suda broj 42 0 P 015863 13 Gž od 26. decembra 2013. godine žalba je odbijena i presuda prvostepenog suda potvrđena.

13. Kantonalni sud smatra da je prvostepeni sud, na osnovu izvedenih dokaza, pravilno utvrdio činjenicu da je u predmetnoj saobraćajnoj nezgodi kćerka apelanata K. N. zadobila teške tjelesne povrede opasne po život, čije posljedice i danas traju i da joj je utvrđena 100% invalidnost, te da se u konkretnom slučaju radi o naročito teškom invaliditetu njihove kćerke, o čemu su dati pravilni i potpuni razlozi koje u cijelosti prihvaća i Kantonalni sud. U toku postupka, prvostepeni sud je na te okolnosti saslušao apelanate kao stranke, te pravilno smatra da je to najrelevantniji dokaz prilikom vođenja ovakvih postupaka, naravno, ukoliko su ti iskazi logični i saglasni s ostalim dokazima, a naročito s medicinskom dokumentacijom. Sud navodi da su neosnovani navodi žalbe da je pogrešan zaključak prvostepenog suda da je kćerka apelanata doprinijela nastanku štete u visini od 5%, te da je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe člana 177. stav 3. ZOO. Cijeneći sve navedeno, Kantonalni sud smatra da je prvostepeni sud imao činjenični i pravni osnov kada je odlučio, kao u izreci pobijane presude, jer je na osnovu izvedenih dokaza utvrdio odlučne činjenice u ovoj pravnoj stvari, da je kćerka apelanata K. N. u predmetnoj saobraćajnoj nezgodi zadobila teške tjelesne povrede opasne po život, čije posljedice i danas traju i da

joj je utvrđena 100% invalidnost, te da se u konkretnom slučaju radi o naročito teškom invaliditetu njihove kćerke, a da su zbog toga duševne boli apelantata trajne i teške, te da su u svemu ispunjeni uvjeti za dosudu naknade nematerijalne štete shodno odredbi člana 201. stav 3. ZOO i u skladu s Orijentacionim kriterijima Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda sa sjednice održane 20. februara 2006. godine, o čemu je dao pravilne i potpune razloge, koje u cijelosti prihvaća i Kantonalni sud. Prvostepeni sud je na pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje, pravilno primijenio materijalno pravo iz obligacionih odnosa.

14. Presudom Vrhovnog suda broj 42 0 P 015863 14 Rev od 10. novembra 2014. godine revizija je uvažena, nižestepene presude preinačene i tužbeni zahtjev apelantata za isplatu ukupnog iznosa od 38.000,00 KM sa zakonskom zateznom i troškovima postupka je u cijelosti odbijen.

15. Sporno pravno pitanje odnosi se na stav drugostepenog suda da je na osnovu utvrđene 100% invalidnosti dokazan naročito teški invaliditet iako kćerka apelantata nakon nesreće nije živjela u zajedničkom domaćinstvu s apelantima, već u drugom gradu gdje je nastavila studiranje, a da je povreda na lijevoj ruci ostavila posljedicu da je trajno oštećena i bez funkcije, dok ostale vitalne funkcije nisu oštećene. Iz nesporne činjenice da je kćerka tužilaca ostala pokretna, kao i činjenice da oštećena ni nakon nesreće i zadobivenih povreda nije živjela kod apelantata kao roditelja, zatim činjenice da je ona nakon štetnog događaja nastavila studij u drugom gradu, ukazuje da se ne radi o naročito teškom invaliditetu kojeg je imao u vidu član 201. stav 3. ZOO. Utvrđivanje invaliditeta je u pravnom smislu postupak kojim se omogućava ostvarenje prava na invalidsku zaštitu. U tom smislu je u postupku dokazano da je oštećena kćerka apelantata ostvarila prava prema Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom. Ono što su u predmetnoj parnici apelanti trebali dokazati jeste da je taj invaliditet njihove kćerke naročito težak, zbog čega oni svakodnevno preživljavaju tako teške duševne boli zbog kojih im, po naprijed navedenoj normi, pripada i satisfakcija u vidu naknade štete.

16. Međutim, prema mišljenju Vrhovnog suda, u postupku apelanti to nisu dokazali, pa je stav drugostepenog suda o tome da se na osnovu utvrđenja 100% invalidnosti može zaključiti da se radi o naročito teškom invaliditetu pogrešan. Pojam naročito teškog invaliditeta nije definiran ZOO, ali je sudska praksa prihvatila relevantnim takve tjelesne i vanjske manifestacije invalidnosti koje kod bliskog lica izazivaju duševne boli i patnje. Pod takvim manifestacijama podrazumijeva se oduzetost više važnih tjelesnih funkcija koje izazivaju i povremene jake fizičke bolove oštećenog, zbog čega se smatra da je takav invaliditet naročito težak. Pri tome je i zajednički život takvog invalidnog lica s bliskom sobom jedan od uvjeta jer na takav način roditelji, svakodnevno gledajući naročito tešku invalidnost, trpe duševne patnje. U konkretnom slučaju, invaliditet kćerke apelantata je zaista utvrđen sa 100% i samim tim spada u teški invaliditet, ali kako je kćerka apelantata pokretna, nastavlja i studij nakon oštećenja, živi u drugom gradu s cimerkom, nepokretna joj je lijeva ruka, ali desna ruka i ostali vitalni organi su u funkciji, proizlazi da u ovom slučaju nije dokazan naročito teški invaliditet koji bi kod apelantata kao njenih roditelja u svakodnevnom kontaktu izazivao duševne patnje zbog stanja u kojem se njihova kćerka nalazi, a time i pravo na naknadu nematerijalne štete po naprijed navedenoj normi (član 201. stav 3. ZOO). Pri tome nije sporno da roditelji brinu za svoje dijete i kada ono živi na drugom mjestu, a naročito kada ima teški invaliditet, ali takva vrsta duševnih patnji ne predstavlja najveći intenzitet patnji koji ima u vidu navedena odredba, pa se ne može primijeniti na konkretan slučaj. Iz navedenih razloga, Vrhovni sud je našao osnovanim prigovor revizije da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo u

izraženom stavu drugostepenog suda da je procenat od 100% invaliditeta dovoljan osnov za utvrđenje naročito teškog invaliditeta, pa stoga nije bilo potrebno ispitivati ostale revizionere razloge.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. Apelanti smatraju da im je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

18. Iznoseći hronološki tok postupka, apelanti navode da je Vrhovni sud, u konkretnom slučaju, proizvoljnom primjenom materijalnog prava povrijedio njihovo pravo na imovinu, odnosno nije uvažio njihovo "legitimno očekivanje" u smislu dobivanja naknade štete koje je zasnovano na zakonu, tj. član 201. stav 3. ZOO. Navode da je na osnovu citirane norme jasno da roditelji imaju pravo na naknadu nematerijalne štete u slučaju da mogu dokazati da se kod njihovog djeteta radi o "naročito teškom invaliditetu". Drugim riječima, ako su ispunjene zakonske pretpostavke, roditelji imaju pravo na imovinu u smislu člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. U konkretnom slučaju, a polazeći od činjenica ovog predmeta, apsolutno nema mjesta tvrdnji da roditelji oštećene nemaju pravo da se pozivaju na član 201. stav 3. ZOO, kako to navodi Vrhovni sud. Prema tome, ova apelacija je opravdana u smislu tvrdnje da se može meritorno raspravljati o tome da li roditelji-apelanti imaju pravo na ovaj vid naknade štete. Dakle, apelanti imaju pravo na imovinu u smislu legitimnog očekivanja naknade štete, ali je Vrhovni sud, svojim presuđenjem, lišio apelante tog prava na način koji je protivan načelu legaliteta, tj. na arbitraran način.

19. U slučaju obligacionopravnog instituta "naknade štete", bez obzira da li se radi o materijalnoj ili nematerijalnoj, miješanje u pravo na imovinu u smislu "legitimnog očekivanja" zasniva se na činjenici da sudovi dodu do zaključka da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za naknadu štete. Apelanti su svjesni, naravno, da svi pojmovi iz citiranog člana podliježu tumačenju redovnih sudova, uključujući, naknadno, i sam Vrhovni sud. Međutim, da bi miješanje u pravo na "legitimno očekivanje" bilo opravdano, zakonska norma mora biti protumačena u skladu s *ratio legis*, sudsom praksom, te zasnovana na standardima ljudskih prava i sloboda. U vezi s tim, apelanti ukazuju da je u Odluci Ustavnog suda broj AP 5134/10 od 27. februara 2014. godine (tačka 33) Ustavni sud BiH ukazao: "Dakle, citirana odredba ZOO jasno određuje koja lica imaju pravo da zahtijevaju pravičnu novčanu naknadu za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta njima bliskog lica. Ista odredba ZOO ne precizira samu definiciju naročito teškog invaliditeta nekog lica. To je ostavljeno redovnim sudovima za sudijsku procjenu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da ta sudijska procjena, iako nema formalnih ograničenja, ne predstavlja apsolutnu slobodu. Ona je ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva."

20. Što se tiče obligatornosti zajedničkog života, Vrhovni sud ne samo da je kontradiktoran svojoj praksi već i uvodi obavezu dokazivanja činjenica koje uopće nisu zakonski propisane kao elementi naknade štete jer član 201. stav 3. ZOO zahtijeva da se dokaže samo prvi i drugi element iz prethodnog stava. Prema tome, obligatornost zajedničkog života kao uvjet za naknadu ove vrste štete je nešto za šta Vrhovni sud nema bilo kakvo zakonsko uporište jer se radi o čistoj arbitrarosti. Apelanti zaključuju da je ovakav stav i prema zakonu i prema sudskej praksi, ali i prema ljudskoj logici i iskustvu apsolutno neodrživ. Na osnovu svega navedenog, apelanti smatraju opravdanim da Ustavni sud ukine

presudu Vrhovnog suda, te da mu vrati predmet na ponovnu odluku koju treba donijeti u skladu sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

21. Vrhovni sud navodi da ostaje pri razlozima datim u obrazloženju svoje odluke i, suprotno stavu apelanata, smatra da pri njenom donošenju nisu uskraćena prava na koja se apelanti pozivaju, a niti je primjena prava u osporenoj presudi u vezi s tim bila proizvoljna, pa se predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

22. U **Zakonu o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85 i 57/89 i "Službeni list RBiH" br. 2/92, 13/93 i 13/94) relevantne odredbe glase:

Oslobođenje od odgovornosti

Član 177. stav 3.

(3) *Imalac se oslobađa odgovornosti delimično, ako je oštećenik delimično doprineo nastanku štete.*

Novčana naknada

Član 200.

Za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica kao i za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete kao i u njenom odsustvu.

Prilikom odlučivanja o zahtevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povređenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.

Lica koja imaju pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti ili teškog invaliditeta

Član 201. stav 3.

U slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica, sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, deci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove.

Naknada buduće štete

Član 203.

Sud će na zahtev oštećenog dosuditi naknadu i za buduću nematerijalnu štetu ako je po redovnom toku izvesno da će ona trajati i u budućnosti.

VI. Dopustivost

23. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

24. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

25. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 42 0 P 015863 14 Rev od 10. novembra 2014. godine. Zatim, osporenu presudu apelanti su primili 9. decembra 2015. godine, a apelacija je podnesena 5. februara 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija

ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

26. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

27. Apelanti su naveli da im je osporenim presudom povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na imovinu

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

k) Pravo na imovinu.

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine u skladu s općim interesom, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

28. Preduvjet za razmatranje navoda apelanata u pogledu povrede prava na imovinu je utvrđivanje da li su apelanti imali "imovinu" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

29. U vezi s tim, Ustavni sud ističe da je Evropski sud za ljudska prava u više navrata naveo da koncept "imovine" u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju ima autonomno značenje, koje nesumnjivo nije ograničeno na vlasništvo na fizičkim stvarima: određena druga prava i interesi koji čine imovinu svakako se mogu smatrati kao "imovinska prava" i na taj način kao "imovina" u smislu ove odredbe (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Iatridis protiv Grčke*, presuda od 25. marta 1999, Izvještaji o presudama i odlukama 1999-II, strana 96, tačka 54). Također, pojam "imovina" uključuje i odštetne zahtjeve u pogledu kojih podnosilac tužbe može obrazložiti da ima bar "legitimno očekivanje" da će oni biti realizirani (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Jantner protiv Slovačke*, presuda od 4. marta 2003. godine, aplikacija broj 39050/97, stav 27, *Pressos Compania Naviera S. A. i dr. protiv Belgije*, presuda od 20. novembra 1995. godine, serija A, broj 332, str. 19-24).

30. Imajući u vidu relevantne odredbe navedenog zakona, Ustavni sud smatra da su apelanti u okolnostima konkretnog predmeta, s obzirom na nesporne povrede koje je pretrpjela njihova kćerka, imali legitimno očekivanje da će njihov odštetni zahtjev biti realiziran. Ustavni sud zaključuje da ovo legitimno očekivanje apelanata, koje je utemeljeno u važećem zakonu, predstavlja "imovinu" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

31. Sljedeće pitanje na koje se mora dati odgovor jeste da li je osporenim presudom došlo do miješanja u imovinu apelanata. Evropski sud za ljudska prava smatra da pravo na imovinu "u biti, garantira pravo na imovinu" i "sadrži tri različita pravila". Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava načelo mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, obuhvaća lišavanje imovine i ograničava ga izvjesnim uvjetima. Treće, sadržano u drugom stavu, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu s općim interesom,

provođenjem onih zakona koje smatraju potrebnim za tu svrhu (vidi Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj U 3/99 od 17. marta 2000. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 21/00). Drugo i treće pravilo se tiču posebnih instanci uplitanja u prava na mirno uživanje imovine (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Scollo protiv Italije*, presuda iz 1995, serija A, broj 315, stav 26). Ustavni sud podsjeća da svako miješanje u pravo prema drugom ili trećem pravilu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju, mora uspostavljati pravičnu ravnotežu između prava nosioca prava i javnog i općeg interesa (načelo proporcionalnosti). Drugim riječima, opravdano miješanje se ne može nametnuti samo zakonskom odredbom koja ispunjava uvjete vladavine prava i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego, također, mora održati razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nosioci prava se ne smiju podvrgavati proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose preveliki teret u ostvarivanju legitimnog cilja (vidi presude Evropskog suda za ljudska prava, *Sunday Times* od 26. aprila 1979, serija A, broj 30, stav 49. i *Malone* od 2. augusta 1984. godine, serija A, broj 82, st. 67. i 68).

32. Ustavni sud smatra da se, u konkretnom slučaju, s obzirom na to da je pravomoćnom presudom Vrhovnog suda odbijen tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete apellantima, radi o lišavanju imovine apelanata u smislu druge rečenice stava 1. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Dalje, Ustavnom sudu ostaje da utvrdi: a) da li je lišavanje imovine predviđeno zakonom, b) da li lišavanje služi zakonitom cilju u javnom interesu i c) da li je lišavanje proporcionalno cilju, tj. da li uspostavlja pravičnu ravnotežu između prava apelanata i općeg javnog interesa?

33. U vezi s pitanjem da li je lišavanje imovine apelanata bilo predviđeno zakonom, Ustavni sud zapaža da je članom 201. stav 3. ZOO propisano da u slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud nalazi da navedena odredba, u suštini, daje mogućnost sudu da u slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica, bračnom drugu tog lica, djeci i roditeljima dosudi pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli. Dakle, citirana odredba ZOO jasno određuje koja lica imaju pravo da zahtijevaju pravičnu novčanu naknadu za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta njima bliskog lica.

34. Iz teksta člana 201. stav 3. ZOO vrlo jasno proizlazi da navedena zakonska odredba ne daje definiciju "teškog invaliditeta". Stoga je redovnim sudovima prepušteno da u svakom konkretnom slučaju utvrde da li se radi o "teškom invaliditetu" iz člana 201. stav 3. ZOO. Tako je (i) Vrhovni sud, na osnovu činjenica utvrđenih u prvostepenom postupku, smatrao da utvrđene činjenice ne ukazuju na postojanje "teškog invaliditeta" iz člana 201. stav 3. ZOO. Pri zauzimanju stava Vrhovni sud se držao svoje dosadašnje prakse, te dao razloge zašto smatra da se ne radi o postojanju "teškog invaliditeta" iz člana 201. stav 3. ZOO. Kao što je već rečeno, navedena zakonska odredba ne daje definiciju "teškog invaliditeta", te je zadatak redovnih sudova da obrazlože njegovo postojanje ili (ne)postojanje. Vrhovni sud je takvo obrazloženje dao i naveo odgovarajuće razloge. Obrazloženje koje je dao Vrhovni sud, u pogledu primjene odredaba stava 3. člana 201. ZOO, Ustavnom sudu se ne čini proizvoljnim. Stoga, Ustavni sud, u skladu sa svojom standardnom praksom, neće ulaziti u dalje ispitivanje obrazloženja koje je dao Vrhovni sud. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je, u konkretnom slučaju, miješanje u imovinu apelanata izvršeno u skladu sa zakonom.

35. Ustavni sud, slijedeći vlastitu praksu i praksu Evropskog suda, ukazuje na to da u svakom pojedinom slučaju mora postojati "pravičan odnos" između zahtjeva javnog interesa koji se želi postići i zaštite osnovnih prava pojedinaca, što nije moguće postići ako apelant mora snositi "poseban i pretjeran teret" (vidi Evropski sud za ljudska prava, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1986. godine, serija A, broj 98, st. 46. i 50). U tom smislu, Ustavni sud smatra da je osporenom presudom Vrhovnog suda, iako je primijenjen relevantni zakon, na apelante stavljen pretjeran teret. Ustavni sud ne može prihvatiti stav Vrhovnog suda da kod apelanata ne postoje duševne patnje jakog intenziteta jer je njihova kćerka pokretna i mlade je životne dobi, te ne živi zajedno s njima. Ustavni sud je mišljenja da su duševne boli apelanata veće upravo zbog činjenice da je njihova kćerka jako mlada (tek počela studirati) i da će joj cijeli život jedna ruka biti 100% disfunkcionalna. Apelanti su svakako svjesni svoje životne dobi, kao što moraju biti svjesni i da će, prema biološkim zakonima, doći vrijeme kada više nikako neće moći pomoći svojoj kćerci, pred kojom je život koji će biti prisiljena provesti kao 100% invalid. Iz navedenih razloga, Ustavni sud smatra da je na apelante stavljen pretjeran teret i da nije neophodno u demokratskom društvu, u konkretnom slučaju, da budu lišeni bilo kakve pravične novčane naknade za njihove duševne boli, iako im je kćerka uslijed saobraćajne nesreće ostala 100% invalid.

36. Ustavni sud navodi da je razmatrao relevantno slična činjenična i pravna pitanja u Odluci broj AP 5134/10 od 27. februara 2014. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba). U toj odluci je navedeno: "U vezi s pitanjem da li je lišavanje imovine apelanata bilo predviđeno zakonom, Ustavni sud zapaža da je članom 201. stav 3. ZOO propisano da u slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli.

37. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud nalazi da navedena odredba, u suštini, daje mogućnost sudu da u slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica, bračnom drugu tog lica, djeci i roditeljima dosudi pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli. Dakle, citirana odredba ZOO jasno određuje koja lica imaju pravo da zahtijevaju pravičnu novčanu naknadu za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta njima bliskog lica. Ista odredba ZOO ne precizira samu definiciju naročito teškog invaliditeta nekog lica. To je ostavljeno redovnim sudovima za sudijsku procjenu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da ta sudijska procjena, iako nema formalnih ograničenja, ne predstavlja apsolutnu slobodu. Ona je ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva.

38. Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, za razliku od nižestepenih sudova, u konkretnom slučaju usvojio stav da nisu ispunjeni uvjeti iz člana 201. stav 3. ZOO za dosuđenje naknade nematerijalne štete apellantima jer trajne posljedice povređivanja apelanata nisu takvog obima i intenziteta da bi predstavljale teški invaliditet zbog kojeg bi duševne patnje njegove supruge i djece opravdale dosuđenje naknade nematerijalne štete u smislu odredbe člana 201. stav 3. ZOO, te bi pravo na ovu naknadu apelanatice imale samo u slučaju naročito teškog invaliditeta apelanata, kada bi morale da ga stalno njeguju i da svakodnevno gledaju njegove patnje zbog teškog oštećenja tjelesnog integriteta, odnosno zaključio da apellantu nije neophodna stalna tuđa njega i pomoć, pa da, shodno tome, nema ni osnova da se apellantima dosudi naknada u smislu stava 3. člana 201. ZOO (...).

39. Iz navedenog se, dakle, može zaključiti da Vrhovni sud, za razliku od prvostepenog i drugostepenog suda koji su utvrđivali činjenice, smatra da se, u smislu člana 201. stav 3. ZOO, naknada nematerijalne štete može dosuditi samo ako je invaliditet ozljeđenika takav da se kreće u granicama potpunog invaliditeta ili

da se po svojim posljedicama približava potpunom invaliditetu. Međutim, Ustavni sud smatra da odredba člana 201. stav 3. ZOO ne propisuje takav kriterij za definiciju naročito teškog invaliditeta nekog lica.

40. Na osnovu navedenog, prema mišljenju Ustavnog suda, obrazloženje presude Vrhovnog suda ukazuje na proizvoljno tumačenje odredbe člana 201. stav 3. ZOO, odnosno proizvoljnost u primjeni materijalnog prava koju ne dopuštaju standardi zaštite ljudskih prava i sloboda koje su uspostavili organi Evropske konvencije koje slijedi i Ustavni sud. Stoga se, prema mišljenju Ustavnog suda, proizvoljnim ukazuju tumačenje i primjena ove odredbe od Vrhovnog suda, zbog čega miješanje u imovinu apelanata nije izvršeno u skladu sa zakonom, pa time i ne služi zakonitom cilju u javnom interesu, odnosno nema legitiman cilj koji bi se ogledao u provođenju zakona. (...) (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 5134/10 od 27. februara 2014. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

41. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo apelanata na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

42. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju jer, u konkretnom slučaju, nije mjera neophodna u demokratskom društvu da apelanati budu lišeni bilo kakve pravične novčane naknade za njihove duševne boli iako im je kćerka uslijed saobraćajne nesreće ostala 100% invalid.

43. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

44. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 558/15**, rješavajući apelaciju **Hasiba i Nihade Krajnić** na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 13. ožujka 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Hasiba i Nihade Krajnić**.

Utvrđuje se povreda prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 42 0 P 015863 14 Rev od 10. studenog 2014. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine koji je dužan u roku od tri mjeseca donijeti novu odluku u skladu sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu sa člankom 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Hasib i Nihada Krajnić (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Zavidovića, koje zastupa dr. Nedim Ademović, odvjetnik iz Sarajeva, podnijeli su 6. veljače 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 42 0 P 015863 14 Rev od 10. studenog 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je 18. srpnja 2017. godine donio Odluku o dopustivosti broj AP 558/15 kojom je apelacija odbačena kao nedozvoljena.

3. Apelanti su 26. srpnja 2017. godine podnijeli zahtjev za preispitivanje navedene odluke.

4. Od Općinskog suda u Zavidovićima (u daljnjem tekstu: Općinski sud) je 21. rujna 2017. godine zatražen spis predmeta, koji je 28. rujna 2017. godine dostavljen Ustavnom sudu.

5. Ustavni sud je 20. prosinca 2017. godine donio Rješenje broj AP 558/15 kojim je usvojen zahtjev za preispitivanje odluke u predmetu broj AP 558/15 u kom je Ustavni sud zaključio da je apelacija bila podnesena nepravodobno.

6. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, kao i od D.D. za osiguranje "Camelija" – Bihać (u daljnjem tekstu: tuženi) zatraženo je 25. travnja 2017. godine da dostave odgovor na apelaciju.

7. Vrhovni sud je 27. travnja 2017. godine dostavio odgovor na apelaciju, dok tuženi nije dostavio odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

8. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

9. Presudom Općinskog suda broj 42 0 P 015863 12 P od 11. lipnja 2013. godine je utvrđeno da je tuženi dužan isplatiti prvoapelantu Hasibu Krajniću iznos od 19.000,00 KM, drugoapelantici Nihadi Krajnić iznos od 19.000,00 KM, odnosno ukupno 38.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom na ovaj iznos, počev od 3. travnja 2012. godine do isplate, kao i apellantima naknaditi troškove parničnog postupka u iznosu od 2.881,71 KM u roku od 30 dana od dana prijema ove presude.

10. Apelanti su Općinskom sudu 3. travnja 2012. godine podnijeli tužbu protiv tuženog radi naknade duševnih boli zbog naročito teškog invaliditeta bliske osobe odnosno njihovog djeteta. U tužbi su naveli da je pravomoćnom Presudom Općinskog suda broj 42 0 K 004486 10 K od 10. kolovoza 2011. godine osiguranik tuženog H. M. proglašen krivim zbog kaznenog djela - teško kazneno djelo protiv sigurnosti javnog prometa iz članka 336. stavak 3. u svezi sa člankom 332. stavak 3. u svezi sa stavkom 1. KZFBiH i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. Utvrđena kazna mu je po žalbi, Presudom Kantonalnog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 42 0 K 004486 11 Kž od 27. listopada 2011. godine, preinačena u uvjetnu osudu kojom je utvrđena kazna zatvora od jedne godine, a koja se neće izvršiti ako osuđeni za vrijeme od dvije godine ne počinu novo kazneno djelo. Prilikom izvršenja navedenog kaznenog djela od

strane osiguranika tuženog, kćerka apelanata K. N., koja je bila suputnik u vozilu koje je bilo osigurano kod tuženog, a kojim je upravljao osuđeni H. M., zadobila je teške tjelesne povrede u vidu nagnječenja mozga s krvarenjem ispod paučinaste i moždane opne i otok mozga, prijelom potiljačne kosti desno, višekomandni prijelom prvog vratnog kralješka, prijelom lijeve očne orbite i druge teške povrede navedene na strani 2. obrazloženja presude.

11. Kako je Općinski sud dalje obrazložio, člankom 201. stavak 3. Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) propisano je da u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe sud može dosuditi njezinom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu naknadu za njihove duševne boli. O visini tužbenog zahtjeva odlučeno je u skladu s Orijentacionim kriterijima sjednice Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) održane 20. veljače 2006. godine koji predviđaju da se novčana naknada za duševne boli zbog naročito teškog invaliditeta djeteta kreće oko 20.000,00 KM. Sud je u konkretnom slučaju utvrdio da roditeljima oštećene K. N. pripada naknada na ime duševnih boli zbog naročito teškog invaliditeta bliske osobe u visini od po 20.000,00 KM. Naime, s obzirom na sve do sada navedeno, posljedice povrede, životnu dob oštećene, strepnje i svakodnevni otežan život i njen i njezinih roditelja, sud je smatrao da im pripada naknada kako to predviđaju Orijentacioni kriteriji. Međutim, sud je ovu naknadu umanjio za 5% doprinosa oštećene nastanku posljedica prometne nesreće zato što nije dokazano da je oštećena, u vrijeme vožnje, prije nesreće, koristila sigurnosni pojas. Dakle, o postojanju podijeljene odgovornosti odlučeno je u skladu sa člankom 177. stavak 3. ZOO i u tom smislu dosuđena naknada apelanatima umanjena za po 5%.

12. Presudom Kantonalnog suda broj 42 0 P 015863 13 Gž od 26. prosinca 2013. godine žalba je odbijena i presuda prvostupanskog suda potvrđena.

13. Kantonalni sud smatra da je prvostupajski sud, na temelju izvedenih dokaza, pravilno utvrdio činjenicu da je u predmetnoj prometnoj nezgodi kćerka apelanata K. N. zadobila teške tjelesne povrede opasne po život, čije posljedice i danas traju i da joj je utvrđena 100% invalidnost, te da se u konkretnom slučaju radi o naročito teškom invaliditetu njihove kćerke, o čemu su dani pravilni i potpuni razlozi koje u cijelosti prihvaća i Kantonalni sud. Tijekom postupka, prvostupajski sud je na te okolnosti saslušao apelante kao stranke, te pravilno smatra da je to najrelevantniji dokaz prilikom vođenja ovakvih postupaka, naravno, ukoliko su ti iskazi logični i suglasni s ostalim dokazima, a naročito s medicinskom dokumentacijom. Sud navodi da su neutemeljeni navodi žalbe da je pogrešan zaključak prvostupanskog suda da je kćerka apelanata doprinijela nastanku štete u visini od 5%, te da je prvostupajski sud pogrešno primijenio odredbe članka 177. stavak 3. ZOO. Cijeneći sve navedeno, Kantonalni sud smatra da je prvostupajski sud imao činjeničnu i pravnu osnovu kada je odlučio, kao u izreci pobijane presude, jer je na temelju izvedenih dokaza utvrdio odlučne činjenice u ovoj pravnoj stvari, da je kćerka apelanata K. N. u predmetnoj prometnoj nezgodi zadobila teške tjelesne povrede opasne po život, čije posljedice i danas traju i da joj je utvrđena 100% invalidnost, te da se u konkretnom slučaju radi o naročito teškom invaliditetu njihove kćerke, a da su zbog toga duševne boli apelanata trajne i teške, te da su u svemu ispunjeni uvjeti za dosudu naknade nematerijalne štete shodno odredbi članka 201. stavak 3. ZOO i u skladu s Orijentacionim kriterijima Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda sa sjednice održane 20. veljače 2006. godine, o čemu je dao pravilne i potpune razloge, koje u cijelosti prihvaća i Kantonalni sud. Prvostupajski sud je na pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje, pravilno primijenio materijalno pravo iz obligacijskih odnosa.

14. Presudom Vrhovnog suda broj 42 0 P 015863 14 Rev od 10. studenog 2014. godine revizija je uvažena, nižestupajnske presude preinačene i tužbeni zahtjev apelanata za isplatu ukupnog iznosa od 38.000,00 KM sa zakonskom zateznom i troškovima postupka je u cijelosti odbijen.

15. Sporno pravno pitanje odnosi se na stajalište drugostupajnskog suda da je na temelju utvrđene 100% invalidnosti dokazan naročito teški invaliditet iako kćerka apelanata nakon nesreće nije živjela u zajedničkom kućanstvu s apelanatima, već u drugom gradu gdje je nastavila studiranje, a da je povreda na lijevoj ruci ostavila posljedicu da je trajno oštećena i bez funkcije, dok ostale vitalne funkcije nisu oštećene. Iz nesporne činjenice da je kćerka tužitelja ostala pokretna, kao i činjenice da oštećena ni nakon nesreće i zadobivenih povreda nije živjela kod apelanata kao roditelja, potom činjenice da je ona nakon štetnog događaja nastavila studij u drugom gradu, ukazuje da se ne radi o naročito teškom invaliditetu kojeg je imao u vidu članak 201. stavak 3. ZOO. Utvrđivanje invaliditeta je u pravnom smislu postupak kojim se omogućava ostvarenje prava na invalidsku zaštitu. U tom smislu je u postupku dokazano da je oštećena kćerka apelanata ostvarila prava prema Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom. Ono što su u predmetnoj parnici apelanati trebali dokazati jeste da je taj invaliditet njihove kćerke naročito težak, zbog čega oni svakodnevno preživljavaju tako teške duševne boli zbog kojih im, po naprijed navedenoj normi, pripada i satisfakcija u vidu naknade štete.

16. Međutim, prema mišljenju Vrhovnog suda, u postupku apelanati to nisu dokazali, pa je stajalište drugostupajnskog suda o tome da se na temelju utvrđenja 100% invalidnosti može zaključiti da se radi o naročito teškom invaliditetu pogrešno. Pojam naročito teškog invaliditeta nije definiran ZOO, ali je sudska praksa prihvatila relevantnim takve tjelesne i vanjske manifestacije invalidnosti koje kod bliske osobe izazivaju duševne boli i patnje. Pod takvim manifestacijama podrazumijeva se oduzetost više važnih tjelesnih funkcija koje izazivaju i povremene jake fizičke bolove oštećenog, zbog čega se smatra da je takav invaliditet naročito težak. Pri tome je i zajednički život takve invalidne osobe s bliskom sobom jedan od uvjeta jer na takav način roditelji, svakodnevno gledajući naročito tešku invalidnost, trpe duševne patnje. U konkretnom slučaju, invaliditet kćerke apelanata je doista utvrđen sa 100% i samim tim spada u teški invaliditet, ali kako je kćerka apelanata pokretna, nastavlja i studij nakon oštećenja, živi u drugom gradu s cimerkom, nepokretna joj je lijeva ruka, ali desna ruka i ostali vitalni organi su u funkciji, proizlazi da u ovom slučaju nije dokazan naročito teški invaliditet koji bi kod apelanata kao njezinih roditelja u svakodnevnom kontaktu izazivao duševne patnje zbog stanja u kojem se njihova kćerka nalazi, a time i pravo na naknadu nematerijalne štete po naprijed navedenoj normi (članak 201. stavak 3. ZOO). Pri tome nije sporno da roditelji brinu za svoje dijete i kada ono živi na drugom mjestu, a naročito kada ima teški invaliditet, ali takva vrsta duševnih patnji ne predstavlja najveći intenzitet patnji koji ima u vidu navedena odredba, pa se ne može primijeniti na konkretan slučaj. Iz navedenih razloga, Vrhovni sud je našao utemeljenim prigovor revizije da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo u izraženom stajalištu drugostupajnskog suda da je procent od 100% invaliditeta dovoljna osnova za utvrđenje naročito teškog invaliditeta, pa stoga nije bilo potrebno ispitivati ostale revizijske razloge.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. Apelanati smatraju da im je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju

za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

18. Iznoseći kronološki tijek postupka, apelanti navode da je Vrhovni sud, u konkretnom slučaju, proizvoljnom primjenom materijalnog prava povrijedio njihovo pravo na imovinu, odnosno nije uvažio njihovo "legitimno očekivanje" u smislu dobivanja naknade štete koje je utemeljeno na zakonu, tj. članak 201. stavak 3. ZOO. Navode da je na temelju citirane norme jasno da roditelji imaju pravo na naknadu nematerijalne štete u slučaju da mogu dokazati da se kod njihovog djeteta radi o "naročito teškom invaliditetu". Drugim riječima, ako su ispunjene zakonske pretpostavke, roditelji imaju pravo na imovinu u smislu članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. U konkretnom slučaju, a polazeći od činjenica ovog predmeta, apsolutno nema mjesta tvrdnji da roditelji oštećene nemaju pravo da se pozivaju na članak 201. stavak 3. ZOO, kako to navodi Vrhovni sud. Prema tome, ova apelacija je opravdana u smislu tvrdnje da se može meritorno raspravljati o tome imaju li roditelji-apelanti pravo na ovaj vid naknade štete. Dakle, apelanti imaju pravo na imovinu u smislu legitimnog očekivanja naknade štete, ali je Vrhovni sud, svojim presudnjem, lišio apelante tog prava na način koji je protivan načelu legaliteta, tj. na arbitraran način.

19. U slučaju obligacijskopravnog instituta "naknade štete", bez obzira radi li se o materijalnoj ili nematerijalnoj, miješanje u pravo na imovinu u smislu "legitimnog očekivanja" temelji se na činjenici da sudovi dođu do zaključka da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za naknadu štete. Apelanti su svjesni, naravno, da svi pojmovi iz citiranog člana podliježu tumačenju redovnih sudova, uključujući, naknadno, i sam Vrhovni sud. Međutim, da bi miješanje u pravo na "legitimno očekivanje" bilo opravdano, zakonska norma mora biti protumačena u skladu s *ratio legis*, sudskom praksom, te utemeljena na standardima ljudskih prava i sloboda. U svezi s tim, apelanti ukazuju da je u Odluci Ustavnog suda broj AP 5134/10 od 27. veljače 2014. godine (točka 33.) Ustavni sud BiH ukazao: "Dakle, citirana odredba ZOO jasno određuje koje osobe imaju pravo zahtijevati pravičnu novčanu naknadu za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta njima bliske osobe. Ista odredba ZOO ne precizira samu definiciju naročito teškog invaliditeta neke osobe. To je ostavljeno redovnim sudovima za sudačku procjenu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da ta sudačka procjena, iako nema formalnih ograničenja, ne predstavlja apsolutnu slobodu. Ona je ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva."

20. Što se tiče obligatornosti zajedničkog života, Vrhovni sud ne samo da je kontradiktoran svojoj praksi već i uvodi obvezu dokazivanja činjenica koje uopće nisu zakonski propisane kao elementi naknade štete jer članak 201. stavak 3. ZOO zahtijeva da se dokaže samo prvi i drugi element iz prethodnog stavka. Prema tome, obligatornost zajedničkog života kao uvjet za naknadu ove vrste štete je nešto za što Vrhovni sud nema bilo kakvo zakonsko uporište jer se radi o čistoj arbitarnosti. Apelanti zaključuju da je ovakvo stajalište i prema zakonu i prema sudskoj praksi, ali i prema ljudskoj logici i iskustvu apsolutno neodrživo. Na temelju svega navedenog, apelanti smatraju opravdanim da Ustavni sud ukine presudu Vrhovnog suda, te da mu vrati predmet na ponovnu odluku koju treba donijeti u skladu sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

21. Vrhovni sud navodi da ostaje pri razlozima danim u obrazloženju svoje odluke i, suprotno stajalištu apelanata, smatra da pri njezinom donošenju nisu uskraćena prava na koja se apelanti pozivaju, a niti je primjena prava u osporenoj presudi u

svezi s tim bila proizvoljna, pa se predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

22. U **Zakonu o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85 i 57/89 i "Službeni list RBiH" br. 2/92, 13/93 i 13/94) relevantne odredbe glase:

Oslobođenje od odgovornosti

Član 177. stav 3.

(3) Imalac se oslobađa odgovornosti delimično, ako je oštećenik delimično doprineo nastanku štete.

Novčana naknada

Član 200.

Za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjivanja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica kao i za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete kao i u njenom odsustvu.

Prilikom odlučivanja o zahtevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povređenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.

Lica koja imaju pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti ili teškog invaliditeta

Član 201. stav 3.

U slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica, sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, deci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove.

Naknada buduće štete

Član 203.

Sud će na zahtev oštećenog dosuditi naknadu i za buduću nematerijalnu štetu ako je po redovnom toku izvesno da će ona trajati i u budućnosti.

VI. Dopustivost

23. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

24. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

25. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 42 0 P 015863 14 Rev od 10. studenog 2014. godine. Potom, osporenu presudu apelanti su primili 9. prosinca 2015. godine, a apelacija je podnesena 5. veljače 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

26. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

27. Apelanti su naveli da im je osporenom presudom povrijeđeno pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na imovinu

Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

[...]

k) Pravo na imovinu.

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine sukladno općem interesu, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

28. Preduvjet za razmatranje navoda apelanata glede povrede prava na imovinu je utvrđivanje jesu li apelanti imali "imovinu" u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

29. U svezi s tim, Ustavni sud ističe da je Europski sud za ljudska prava u više navrata naveo da koncept "imovine" u članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju ima autonomno značenje, koje nesumnjivo nije ograničeno na vlasništvo na fizičkim stvarima: određena druga prava i interesi koji čine imovinu svakako se mogu smatrati kao "imovinska prava" i na taj način kao "imovina" u smislu ove odredbe (vidi Europski sud za ljudska prava, *Iatridis protiv Grčke*, presuda od 25. ožujka 1999., Izvješća o presudama i odlukama 1999-II, strana 96., točka 54.). Također, pojam "imovina" uključuje i odštetne zahtjeve glede kojih podnositelj tužbe može obrazložiti da ima bar "legitimno očekivanje" da će oni biti realizirani (vidi Europski sud za ljudska prava, *Jantner protiv Slovačke*, presuda od 4. ožujka 2003. godine, aplikacija broj 39050/97, stavak 27., *Pressos Compania Naviera S. A. i dr. protiv Belgije*, presuda od 20. studenog 1995. godine, serija A, broj 332, str. 19.-24.).

30. Imajući u vidu relevantne odredbe navedenog zakona, Ustavni sud smatra da su apelanti u okolnostima konkretnog predmeta, s obzirom na nesporne povrede koje je pretrpjela njihova kćerka, imali legitimno očekivanje da će njihov odštetni zahtjev biti realiziran. Ustavni sud zaključuje da ovo legitimno očekivanje apelanata, koje je utemeljeno u važećem zakonu, predstavlja "imovinu" u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

31. Sljedeće pitanje na koje se mora dati odgovor jeste je li osporenom presudom došlo do miješanja u imovinu apelanata. Europski sud za ljudska prava smatra da pravo na imovinu "u biti, garantira pravo na imovinu" i "sadrži tri različita pravila". Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i koje je opće prirode, izražava načelo mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stavka, obuhvaća lišavanje imovine i ograničava ga izvjesnim uvjetima. Treće, sadržano u drugom stavku, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine u skladu s općim interesom, provođenjem onih zakona koje smatraju potrebnim za tu svrhu (vidi Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj U 3/99 od 17. ožujka 2000. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 21/00). Drugo i treće pravilo se tiču posebnih instanci uplitanja u prava na mirno uživanje imovine (vidi Europski sud za ljudska prava, *Scollo protiv Italije*, presuda iz 1995, serija A, broj 315, stavak 26.). Ustavni sud podsjeća da

svako miješanje u pravo prema drugom ili trećem pravilu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju, mora uspostavljati pravičnu ravnotežu između prava nositelja prava i javnog i općeg interesa (načelo proporcionalnosti). Drugim riječima, opravdano miješanje se ne može nametnuti samo zakonskom odredbom koja ispunjava uvjete vladavine prava i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego, također, mora održati razuman odnos proporcionalnosti između uporabljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nositelji prava se ne smiju podvrgavati proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose preveliki teret u ostvarivanju legitimnog cilja (vidi presude Europskog suda za ljudska prava, *Sunday Times* od 26. travnja 1979., serija A, broj 30, stavak 49. i *Malone* od 2. kolovoza 1984. godine, serija A, broj 82, st. 67. i 68.).

32. Ustavni sud smatra da se, u konkretnom slučaju, s obzirom na to da je pravomoćnom presudom Vrhovnog suda odbijen tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete apellantima, radi o lišavanju imovine apelanata u smislu druge rečenice stavka 1. članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Dalje, Ustavnom sudu ostaje utvrditi: a) je li lišavanje imovine predviđeno zakonom, b) služi li lišavanje zakonitom cilju u javnom interesu i c) je li lišavanje proporcionalno cilju, tj. uspostavlja li pravičnu ravnotežu između prava apelanata i općeg javnog interesa?

33. U svezi s pitanjem je li lišavanje imovine apelanata bilo predviđeno zakonom, Ustavni sud zapaža da je člankom 201. stavak 3. ZOO propisano da u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe sud može dosuditi njezinom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud nalazi da navedena odredba, u biti, daje mogućnost sudu da u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe, bračnom drugu te osobe, djeci i roditeljima dosudi pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli. Dakle, citirana odredba ZOO jasno određuje koje osobe imaju pravo zahtijevati pravičnu novčanu naknadu za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta njima bliske osobe.

34. Iz teksta članka 201. stavak 3. ZOO vrlo jasno proizlazi da navedena zakonska odredba ne daje definiciju "teškog invaliditeta". Stoga je redovnim sudovima prepušteno da u svakom konkretnom slučaju utvrde radi li se o "teškom invaliditetu" iz članka 201. stavak 3. ZOO. Tako je (i) Vrhovni sud, na temelju činjenica utvrđenih u prvostupanjskom postupku, smatrao da utvrđene činjenice ne ukazuju na postojanje "teškog invaliditeta" iz članka 201. stavak 3. ZOO. Pri zauzimanju stajališta Vrhovni sud se držao svoje dosadašnje prakse, te dao razloge zašto smatra da se ne radi o postojanju "teškog invaliditeta" iz članka 201. stavak 3. ZOO. Kao što je već rečeno, navedena zakonska odredba ne daje definiciju "teškog invaliditeta", te je zadatak redovnih sudova obrazložiti njegovo postojanje ili (ne)postojanje. Vrhovni sud je takvo obrazloženje dao i naveo odgovarajuće razloge. Obrazloženje koje je dao Vrhovni sud, glede primjene odredaba stavka 3. članka 201. ZOO, Ustavnom sudu se ne čini proizvoljnim. Stoga, Ustavni sud, u skladu sa svojom standardnom praksom, neće ulaziti u dalje ispitivanje obrazloženja koje je dao Vrhovni sud. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je, u konkretnom slučaju, miješanje u imovinu apelanata izvršeno u skladu sa zakonom.

35. Ustavni sud, slijedeći vlastitu praksu i praksu Europskog suda, ukazuje na to da u svakom pojedinom slučaju mora postojati "pravičan odnos" između zahtjeva javnog interesa koji se želi postići i zaštite temeljnih prava pojedinaca, što nije moguće postići ako apelant mora snositi "poseban i pretjeran teret" (vidi Europski sud za ljudska prava, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. veljače 1986. godine, serija A, broj 98,

st. 46. i 50.). U tom smislu, Ustavni sud smatra da je osporenim presudom Vrhovnog suda, iako je primijenjen relevantni zakon, na apelante stavljen pretjeran teret. Ustavni sud ne može prihvatiti stajalište Vrhovnog suda da kod apelanata ne postoje duševne patnje jakog intenziteta jer je njihova kćerka pokretna i mlađe je životne dobi, te ne živi zajedno s njima. Ustavni sud je mišljenja da su duševne boli apelanata veće upravo zbog činjenice da je njihova kćerka jako mlada (tek počela studirati) i da će joj cijeli život jedna ruka biti 100% disfunkcionalna. Apelanti su svakako svjesni svoje životne dobi, kao što moraju biti svjesni i da će, prema biološkim zakonima, doći vrijeme kada više nikako neće moći pomoći svojoj kćerci, pred kojom je život koji će biti prisiljena provesti kao 100% invalid. Iz navedenih razloga, Ustavni sud smatra da je na apelante stavljen pretjeran teret i da nije neophodno u demokratskom društvu, u konkretnom slučaju, da budu lišeni bilo kakve pravične novčane naknade za njihove duševne boli, iako im je kćerka uslijed saobraćajne nesreće ostala 100% invalid.

36. Ustavni sud navodi da je razmatrao relevantno slična činjenična i pravna pitanja u Odluci broj AP 5134/10 od 27. veljače 2014. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba). U toj odluci je navedeno: "U svezi s pitanjem je li lišavanje imovine apelanata bilo predviđeno zakonom, Ustavni sud zapaža da je člankom 201. stavak 3. ZOO propisano da u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe sud može dosuditi njezinom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli.

37. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud nalazi da navedena odredba, u biti, daje mogućnost sudu da u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe, bračnom drugu te osobe, djeci i roditeljima dosudi pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli. Dakle, citirana odredba ZOO jasno određuje koje osobe imaju pravo zahtijevati pravičnu novčanu naknadu za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta njima bliske osobe. Ista odredba ZOO ne precizira samu definiciju naročito teškog invaliditeta neke osobe. To je ostavljeno redovnim sudovima za sudačku procjenu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da ta sudačka procjena, iako nema formalnih ograničenja, ne predstavlja apsolutnu slobodu. Ona je ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva.

38. Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, za razliku od nižestupajnskih sudova, u konkretnom slučaju usvojio stajalište da nisu ispunjeni uvjeti iz članka 201. stavak 3. ZOO za dosuđenje naknade nematerijalne štete apelanaticama jer trajne posljedice povređivanja apelanata nisu takvog obima i intenziteta da bi predstavljale teški invaliditet zbog kojeg bi duševne patnje njegove supruge i djece opravdale dosuđenje naknade nematerijalne štete u smislu odredbe članka 201. stavak 3. ZOO, te bi pravo na ovu naknadu apelanaticama imale samo u slučaju naročito teškog invaliditeta apelanata, kada bi ga morale stalno njegovati i svakodnevno gledati njegove patnje zbog teškog oštećenja tjelesnog integriteta, odnosno zaključio da apelanatu nije neophodna stalna njega i pomoć, pa da, shodno tome, nema ni osnove da se apelanaticama dosudi naknada u smislu stavka 3. članka 201. ZOO (...).

39. Iz navedenog se, dakle, može zaključiti da Vrhovni sud, za razliku od prvostupajnskog i drugostupajnskog suda koji su utvrđivali činjenice, smatra da se, u smislu članka 201. stavak 3. ZOO, naknada nematerijalne štete može dosuditi samo ako je invaliditet ozljeđenika takav da se kreće u granicama potpunog invaliditeta ili da se po svojim posljedicama približava potpunom invaliditetu. Međutim, Ustavni sud smatra da odredba članka 201. stavak 3. ZOO ne propisuje takav kriterij za definiciju naročito teškog invaliditeta neke osobe.

40. Na temelju navedenog, prema mišljenju Ustavnog suda, obrazloženje presude Vrhovnog suda ukazuje na proizvoljno

tumačenje odredbe članka 201. stavak 3. ZOO, odnosno proizvoljnost u primjeni materijalnog prava koju ne dopuštaju standardi zaštite ljudskih prava i sloboda koje su uspostavili organi Europske konvencije koje slijedi i Ustavni sud. Stoga se, prema mišljenju Ustavnog suda, proizvoljnim ukazuju tumačenje i primjena ove odredbe od Vrhovnog suda, zbog čega miješanje u imovinu apelanata nije izvršeno u skladu sa zakonom, pa time i ne služi zakonitom cilju u javnom interesu, odnosno nema legitiman cilj koji bi se ogledao u provođenju zakona. (...)" (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 5134/10 od 27. veljače 2014. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

41. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

42. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju jer, u konkretnom slučaju, nije mjera neophodna u demokratskom društvu da apelanti budu lišeni bilo kakve pravične novčane naknade za njihove duševne boli iako im je kćerka uslijed prometne nesreće ostala 100% invalid.

43. Na temelju članka 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

44. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Ćeman, v. r.

332

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 668/15**, рјешавајући апелацију **Мустафе Хоте**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Устavnог суда Босне и Херцеговине – преочишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, председник
Мато Тадић, потпредседник
Златко М. Кнежевић, потпредседник
Маргарита Џаца Николовска, потпредседница
Tudor Pantiru, судија
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија
Giovanni Grasso, судија

на сједници одржаној 22. марта 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација **Мустафе Хоте** поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 01211211 У од 28. новембра 2014. године, Рјешења Федералног министарства за питања бораца и инвалида одбрамбено-ослободилачког рата број УП-ИИ-03-41-29/11 од 23. фебруара 2011. године и Рјешења Службе за борачка питања, здравство и социјалну заштиту Општине Стари Град Кантона Сарајево број УП-И-08-41-8107/04 од 6. априла 2005. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и

"Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Мустафа Хота (у даљњем тексту: апелант), којег заступа Недим Адемовић, адвокат из Сарајева, поднио је 11. фебруара 2015. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 09 0 У 01211211 У од 28. новембра 2014. године, Рјешења Федералног министарства за питања бораца и инвалида одбрамбено-ослободилачког рата (у даљњем тексту: Федерално министарство) број УП-ИИ-03-41-29/11 од 23. фебруара 2011. године и Рјешења Службе за борачка питања, здравство и социјалну заштиту Општине Стари Град Кантона Сарајево (у даљњем тексту: Служба) број УП-И-08-41-8107/04 од 6. априла 2005. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Кантоналног суда, Федералног министарства и Службе затражено је 12. маја 2017. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Уставни суд је на основу члана 34 Правила Уставног суда 5. октобра 2017. године од Парламента Федерације БиХ и Федералног министарства затражио одговор и тумачење одредби члана 36 став 1 тачка 3 и члана 37 став 1 тачка 2 Закона о правима бранилаца и чланова њихових породица (у даљњем тексту: Закон о правима бранилаца).

4. Кантонални суд, Федерално министарство и Служба одговоре на апелацију доставили су у периоду од 24. до 31. маја 2017. године. У вези са захтјевом Уставног суда од 5. октобра 2017. године, Федерално министарство је одговор доставило 16. октобра 2017. године. Парламент Федерације БиХ није одговорио.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

Уводне напомене

6. Апелант је био припадник Армије РБиХ од 6. априла 1992. године до 4. августа 1994. године.

7. Рјешењем Армије РБиХ, команданта Војне јединице 5459, од 4. августа 1994. године апелант је отпуштен из Армије РБиХ услед неспособности за војну службу. У образложењу је наведено да је на основу налаза, оцјене и мишљења Војне љекарске комисије од 26. јула 1994. године апелант проглашен неспособним за војну службу због болести прецизније одређених у рјешењу. У поступку је утврђено да је последица повреде наступила током служења у Оружаним снагама РБиХ, гдје је апелант три пута био рањен.

8. Рјешењем Службе број 08/1-560-465 од 10. јуна 1998. године апеланту је признато својство ратног војног инвалида IV групе са 80 процената војног инвалидитета по основу рањавања, те је утврђено да има право на личну војну инвалиднину у мјесечном износу од 77,00 КМ, ортопедски додатак II/Ц степена у мјесечном износу од 43,00 КМ и остала права према Закону о основним правима војних инвалида и породица палих бораца. Наведеним рјешењем је одређено да права призната тим рјешењем апеланту припадају од 1. јула 1998. године трајно и да трају док постоје законом прописани услови за стицање и уживање тих права. Истим рјешењем је одређено да то рјешење подлијеже ревизији другостепеног органа.

9. Увјерењем ЈУ "Служба за запошљавање Кантона Сарајево", Биро за запошљавање Стари Град, од 28. марта 2012. године потврђено је да је апелант пријављен у евиденцији тог бироа као незапослено лице од 15. фебруара 2012. године. У увјерењу је наведено да у складу са чланом 28 Закона о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица апелант није корисник права на новчану накнаду, здравствено осигурање и пензијско и инвалидско осигурање.

Оспорене одлуке

10. Рјешењем Службе број УП-И-08-41-8107/04 од 6. априла 2005. године апеланту као признатом ратном војном инвалиду престало је својство ратног војног инвалида (РВИ) закључно са 31. децембром 2004. године. Истим рјешењем укинута је Рјешење Службе број 08/1-560-465 од 10. јуна 1998. године (којим му је било признато својство ратног војног инвалида и утврђено да има право на личну војну инвалиднину, ортопедски додатак и остала права према Закону о основним правима војних инвалида и породица палих бораца).

11. У образложењу рјешења Служба је навела да је апеланту Рјешењем Службе број 08/1-560-465 од 10. јуна 1998. године признато својство РВИ IV групе са 80 процената војног инвалидитета. Даље је наведено да је тај орган на основу члана 63 став 1 Закона о правима бранилаца по службеној дужности покренуо поступак за утврђивање процента инвалидности. Надаље, имајући у виду одредбу члана 36 став 1 тачка 3 Закона о правима бранилаца, којом је прописано да права према том закону не могу остварити лица која су правоснажном судском пресудом осуђена због извршења тежих кривичних дјела против уставног поретка БиХ, уставног поретка Федерације БиХ, кривичних дјела против човјечности и међународног права и кривичних дјела против Оружаних снага, Служба се 3. фебруара 2005. године обратила Министарству правде ФБиХ захтјевом за достављање увјерења о некажњавању или кажњавању апеланта. Даље је истакнуто да се Служба 2. марта 2005. године, слиједећи упутство Министарства правде, обратила Министарству унутрашњих послова Сарајево ради добијања тражених података. У току поступка Кантонални суд је 14. марта 2005. године уз допис доставио Пресуду тог суда број К-119/03 од 2. децембра 2003. године која је постала правоснажна, а којом је апелант осуђен због кривичног дјела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 Кривичног закона СФРЈ. С обзиром на истакнуте чињенице које су, како је закључено, неспорне, Служба је примјеном одредби члана 37 став 1 тачка 2 а у вези са чланом 36 став 1 тачка 3 Закона о правима бранилаца утврдила да апеланту престаје право ратног војног инвалида према члану 37 став 1 тачка 2 наведеног закона, односно да то право не може остварити јер је осуђен правоснажном судском пресудом број К-119/03 од 2. децембра 2003. године због извршења тешког кривичног дјела против човјечности и међународног права – кривично дјело ратни злочин против цивилног становништва.

12. Апелант се против наведеног рјешења Службе жалио Федералном министарству које је Рјешењем број УП-ИИ-03-41-29/11 од 23. фебруара 2011. године жалбу одбило као неосновану. У образложењу рјешења је наведено да је првостепени орган на утврђено чињенично стање правилно примијенио материјално право, те је стога примјеном члана 237 став 2 Закона о управном поступку апелантова жалба одбијена као неоснована.

13. Апелант је против рјешења Федералног министарства тужбом покренуо управни спор пред

Кантоналним судом. Одлучујући о апелантовој тужби, Кантонални суд је Пресудом број 09 0 У 01211211 У од 28. новембра 2014. године одбио тужбу као неосновану.

14. У образложењу пресуде Кантонални суд је навео да је, испитујући законитост оспореног управног акта у границама захтјева из тужбе у смислу члана 34 Закона о управним споровима, утврдио да тужба није основана. Полазећи од одредби члана 36 став 1 тачка 3 Закона о правима бранилаца и члана 37 став 1 тачка 2 наведеног закона, Кантонални суд је истакао да су у конкретном случају првостепени орган и тужени (Федерално министарство) утврдили, а што произлази из података у спису, да је апелант правоснажно осуђен и проглашен кривим због кривичног дјела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 Кривичног закона СФРЈ, те су стога првостепени орган и тужени правилно одлучили – првостепени орган када је донио одлуку да апеланту престаје право ратног војног инвалида са 31. децембром 2004. године, а другостепени орган када је апелантову жалбу одбио као неосновану. Такође, Кантонални суд је истакао да су апелантови тужбени наводи да се налази у тешкој материјалној ситуацији и да је наведеном одлуком повријеђена Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) беспредметни и без утицаја на рјешење тог управног спора, јер одлука управних органа није у супротности с Европском конвенцијом, нити се њоме крше било каква права која су апеланту загарантована наведеном конвенцијом, с обзиром на чињеницу да је апелант приликом чињења кривичног дјела за које је осуђен поступао супротно одредбама међународног хуманитарног права, и то члана 3 став 1 тачка а Четврте женевске конвенције о заштити цивилних лица за вријеме рата.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

15. Апелант сматра да су му оспореним одлукама повријеђена права из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције, затим право из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и право из члана 7 Европске конвенције. У исцрпним наводима апелације апелант је навео да је ратни војни инвалид са утврђеном инвалидношћу од 80%. Даље је истакао да му је на основу члана 36 Закона о правима бранилаца одузето право на инвалиднину, ортопедска помагала, те друга права из тог закона због правоснажне пресуде којом је утврђено да је починио кривично дјело ратни злочин против цивилног становништва. Истакао је да је наведеном кривичном пресудом осуђен на девет година затвора, те да је одслужио казну од осам година, четири мјесеца и седам дана. Надаље је истакнуто да је рјешењем од 10. јуна 1998. године на основу члана 92 Закона о основним правима војних инвалида и породица палих бораца апеланту признато својство ратног војног инвалида, те да је на основу тог права стекао права на инвалиднину, ортопедски додатак и остала права из тог закона почевши од 1. јула 1998. године трајно док трају прописани услови за стицање и уживање тих права. Стога апелант сматра да је стекао јавна права социјалног и имовинског карактера која се могу дефинисати као његова имовина, позивајући се при томе на Одлуку Уставног суда број АП 4609/12 од 12. јуна 2013. године. Даље апелант истиче да је оспореном пресудом лишен права на имовину. У коначници апелант сматра да му је право на имовину повријеђено због тога што у конкретном случају мијешање државе у његово право није било пропорционално у смислу права на имовину како је заштићено Европском конвенцијом.

Навео је да су му оспореним одлукама одузети право на инвалиднину, право на ортопедски додатак као и право на здравствену заштиту. Истакао је да као бивши припадник Армије БиХ системски не припада под цивилне законе који регулишу социјална права (Закон о ПИО-у) јер није цивилна, већ војна жртва рата, те да права мора остваривати путем закона који регулишу права демобилисаних бораца. Даље сматра да члан 37 став 2 у вези са чланом 36 став 3 Закона о правима бранилаца предвиђа трајно одузимање права, а што је противно позитивним одредбама кривичноправних закона. Навео је да, према члану 121 Кривичног закона ФБиХ, последице издржане казне осуђена лица уживају "сва права утврђена уставом, законом и другим прописима и могу стицати сва права, осим оних која су им ограничена безбједносном мјером или наступањем правне последице осуде". Према томе, како је навео, члан 121 Кривичног закона ФБиХ не предвиђа било какву могућност даљњег одузимања права, већ напротив, прописује њихову рехабилитацију. Апелант сматра да конкретно законско рјешење из Закона о правима бранилаца представља грађанскоправну санкцију за њега и оставља га као 80% инвалида без могућности да егзистенцијално опстане.

16. У односу на повреду права на забрану нехуманог кажњавања из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције, апелант је навео да је у конкретном случају кривичноправно и грађанскоправно кажњен на начин који је нехуман. Истакао је да је свјестан тежине кривичног дјела за које је правоснажно осуђен, међутим, кажњавање не смије водити ка физичким и психичким патњама осуђеника, без обзира на чињеницу што му држава није директно нанијела било какву физичку или психичку бол. Апелант сматра да наведено кажњавање има посебну тежину у његовом случају јер је инвалидно лице.

17. У односу на повреду права на забрану ретроактивног кажњавања из члана 7 Европске конвенције, апелант је навео да је у конкретном случају одузимање правоснажно утврђених грађанских права социјалног карактера последица извршења кривичног дјела за које је осуђен. Даље је истакнуто да је Закон о правима бранилаца предвидио и ретроактивно одузимање стечених права у поступку ревизије, те да се одузимање ових права може дефинисати искључиво као управноправна или грађанскоправна санкција извршења кривичног дјела и да као таква мора имати оправдање *inter alia* у члану 7 Европске конвенције. Истакнуто је да апелант у вријеме извршења кривичног дјела, када је на снази био Закон о основним правима војних инвалида и породица палих бораца, није могао предвидјети ову санкцију јер није била ни предвиђена, па се тиме ради о ретроактивном кажњавању које је било забрањено на основу члана 7 Европске конвенције.

18. Апелант сматра да је у конкретном случају дошло до повреде наведених права, те сматра оправданим да Уставни суд укине пресуду Кантоналног суда и врати предмет том суду на нови управни поступак, а да на основу члана VI/3ц) Устава БиХ, у духу Одлуке Уставног суда број У 106/03 од 27. октобра 2004. године, *ex officio* испита уставност Закона о правима бранилаца, те да налог Парламенту ФБиХ да изврши усаглашавање тог закона са стандардима људских права и слобода из Устава БиХ и Европске конвенције.

б) Одговор на апелацију

19. Кантонални суд је у одговору истакао да апелантовим наводима није доведена у питање законитост одлуке тог суда па тиме и нису повријеђена апелантова права загарантована Уставом БиХ и Европском конвенцијом.

20. Федерално министарство је у одговору на апелацију навело да апелант истиче да у вријеме извршења кривичног

дјела па све до 2004. године када је на снагу ступио Закон о правима бранилаца није била законски предвиђена уставноправна казна у смислу одузимања стечених права, те да је управо због тога 1994. године привремено, а 1998. године и трајно могао стећи своја права (право стечено по Закону о основним правима војних инвалида и породица палих бораца). Међутим, како је истакло Федерално министарство, чланом 63 став 2 Закона о правима бранилаца прописано је да ће се ревизија првостепених рјешења донесених у складу са ставом 1 тог члана извршити у року од 12 мјесеци од дана доношења рјешења, с тим да ће надлежни првостепени орган рјешења доставити на ревизију одмах након истека рока за жалбу, а најкасније у року од три мјесеца од дана доношења рјешења, док је одредбом члана 69 став 1 наведеног закона прописано да даном ступања на снагу тог закона за лица из чл. 1, 2, 3 и 4 тог закона престаје примјена: Закона о основним правима војних инвалида и породица палих бораца, Закона о заштити припадника Територијалне одбране и других бранилаца Републике Босне и Херцеговине, Закона о изузетном материјалном обезбјеђењу ратних војних инвалида и породица погинулих бораца, Закона о заштити војних инвалида породица и погинулих и несталих бранилаца. Сходно наведеном, те како је тај орган донио одлуку по Закону о правима бранилаца (који је *lex specialis*), која није у супротности с Европском конвенцијом, и узимајући у обзир чињеницу да је апелант приликом чињења кривичног дјела за које је осуђен поступао супротно одредбама међународног хуманитарног права, и то члана 3 став и. тачка а) Четврте женејске конвенције о заштити цивилних лица за вријеме рата, Федерално министарство сматра да предметна апелација није оправдана. У одговору од 16. октобра 2017. године Федерално министарство је истакло да је сврха доношења одредбе члана 36 став 1 тачка 3 и члана 37 став 1 тачка 2 Закона о правима бранилаца да се припадницима Оружаних снага осуђеним за наведена кривична дјела онемогући коришћење права по том закону. Наведене одредбе, како је истакнуто, између осталог, имају задатак да дистанцирају припаднике Оружаних снага који користе право по наведеном закону и који нису извршили ниједно од наведених кривичних дјела од починилаца наведених тешких кривичних дјела.

21. Служба је у одговору на апелацију истакла да је у поступку пред тим органом потпуно и правилно утврђено чињенично стање уз правилну примјену материјалног права, те да одлуком тог органа нису повријеђена апелантова права на која се позвао у апелацији. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

22. У Закону о правима бранилаца и чланова њихових породица ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 33/04, 56/05, 70/07 и 9/10) релевантне одредбе гласе:

Члан 1. став 1.

Овим Законом уређују се: услови, начин и поступак за остваривање права ратних војних инвалида и чланова њихових породица, чланова породица погинулих, умрлих и несталих бораца за отаџбину (у даљем тексту: породице погинулих, умрлих, несталих бораца) и демобилизованих бораца, лица заслужених у одбрамбено-ослободилачком рату, као и друга питања из области борацко-инвалидске заштите.

Члан 2. ст. 1, 2. и 7.

(1) Борцем, у смислу овог Закона, сматра се припадник Армије Републике Босне и Херцеговине, Хрватског вијећа одбране и полиције надлежног органа унутрашњих послова (у даљем тексту: Оружане снаге) који је учествовао у одбрани

Босне и Херцеговине (почетак агресије на општину Равно) од 18.09.1991. до 23.12.1996. године, односно до престанка непосредне ратне опасности и који је демобилисан рјешењем надлежног војног органа, као и лице које је учествовао у припреми за одбрану и у одбрани Босне и Херцеговине у периоду прије 18.09.1991. године а које је ангажовано од надлежних органа.

(2) Под учешћем у одбрани Босне и Херцеговине у смислу става 1. овог члана подразумијева се учешће у оружаном отпору и дјеловање у директној вези са пружањем отпора.

(7) Сходно Општем оквирном споразуму за мир у Босни и Херцеговини, припадници тзв. "Народне одбране Аутономне покрајине Западна Босна" не сматрају се браниоцима у смислу овог закона и њихова права као и права чланова њихових породица уређује се Законом о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица са дјецом ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 36/99, 54/05 и 39/06).

Члан 8. став 1.

Права ратних војних инвалида

Права ратног војног инвалида су:

1. лична инвалиднина;
2. додатак за његу и помоћ од другог лица;
3. ортопедски додатак;
4. друга права из главе VI овог Закона.

Члан 36. став 1. тачка 3.

Права, према овом Закону, не могу остварити:

(...)

3. лица која су осуђена правоснажном судском пресудом због извршења тежих кривичних дјела против уставног поретка Босне и Херцеговине, уставног поретка Федерације Босне и Херцеговине, кривичних дјела против човјечности и међународног права и кривичних дјела против Оружаних снага;

Члан 37. став 1. тачка 2.

Права, према овом Закону, престају:

(...)

2. у случајевима утврђеним у члану 36. овог Закона по правоснажности пресуде надлежног суда;

(...)

Члан 63.

За кориснике који испуњавају услове за остваривање права по одредбама овог Закона надлежни првостепени орган ће, по службеној дужности, донијети нова рјешења до 31.12.2004. године.

Ревизија првостепених рјешења донесених у складу са ставом 1. овог члана извршиће се у року од 12 мјесеци од дана доношења рјешења, с тим да ће надлежни првостепени орган рјешења доставити на ревизију одмах по истеку рока за жалбу, а најкасније у року од три мјесеца од дана доношења рјешења.

Члан 69. став 1.

Даном ступања на снагу овог Закона, за лица из чл. 1., 2., 3. и 4. овог Закона, престаје примјена: Закона о основним правима војних инвалида и породица палих бораца ("Службени лист РБиХ", бр. 2/92, 6/94 и 13/94), Закона о заштити припадника Територијалне одбране и других бранилаца Републике Босне и Херцеговине ("Службени лист РБиХ", бр. 4/92 и 13/94), Закона о изузетном материјалном обезбјеђењу ратних војних инвалида и породица погинулих бораца ("Службени лист РБиХ", бр. 33/95, 37/95 и 17/96), Закона о заштити војних инвалида обитељи и погинулих и несталих бранитеља ("Народни лист ХР-ХБ", бр. 36/94 и

24/95) и Закон о заштити војних инвалида ("Службени лист СР БиХ", број: 35/90).

VI. Допустивост

23. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

24. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

25. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Кантоналног суда број 09 0 У 01211211 У од 28. новембра 2014. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 13. децембра 2014. године, а апелација је поднесена 11. фебруара 2015. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки други формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

26. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

27. Апелант оспорава наведене одлуке тврдећи да су му тим одлукама повријеђена права из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције, затим право из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и право из члана 7 Европске конвенције.

Право на имовину

28. Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

к) Право на имовину.

29. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.

30. Апелант сматра да му је оспореним одлукама повријеђено право на имовину загарантовано чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

31. Члан 1 Протокола број 1 обухвата три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, јесте опште природе и исказује принцип мирног уживања имовине. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним

условима. Треће правило, које се налази у другом ставу, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надзиру коришћење имовине у складу са јавним интересом. Ова три правила нису "различита" у смислу да су неповезана – друго и треће правило се односе на појединачне случајеве ометања права на мирно уживање имовине, те их стога треба тумачити у оквиру општег принципа исказаног у првом правилу.

32. Појам "имовина" који се наводи у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију не треба тумачити на рестриктиван начин, него га треба схватити тако да укључује и стечена права, као што су средства, дионице или новчани захтјеви засновани на уговорима или деликтној одговорности, као и одређена економска и социјална примања прописана законом. С друге стране, члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију штити само постојећу имовину, али, генерално схваћено, тако да не укључује право стицања имовине у будућности. Лице које се жали на уплићање у своју имовину мора да докаже да је имовинско право постојало (види Европски суд за људска права, *Marckx против Белгије*, пресуда од 13. јуна 1979. године, том 31, став 50, у даљем тексту: Европски суд).

33. Приликом разматрања да ли је у околностима конкретног случаја дошло до повреде члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију прво се мора утврдити да ли је апелант титулар права која се убрајају у члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У конкретном случају Уставни суд запажа да су апеланту рјешењем Службе од 10. јуна 1998. године као ратном војном инвалиду била призната права на личну војну инвалиднину и ортопедски додатак у одређеним мјесечним износима, што представља "постојећу имовину" у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (*mutatis mutandis*, Уставни суд, одлука о допустивости и меритуму број АП 133/06 од 13. септембра 2007. године, тачка 25, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

34. Надаље, Уставни суд треба да утврди да ли је дошло до мијешања у апелантову имовину, те, уколико јесте, да ли је то мијешање било у складу са законом и у јавном интересу и да ли је било пропорционално легитимном циљу, дакле, успоставља ли правичну равнотежу између апелантовог права и општег интереса. У вези с првим питањем, Уставни суд сматра да је оспореним одлукама управних органа и редовног суда којима је апеланту утврђен престанак својства ратног војног инвалида и којима је укинута рјешење Службе од 10. јуна 1998. године дошло до мијешања у апелантову имовину заштићену чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

35. Сљедеће питање на које Уставни суд треба да одговори јесте да ли је мијешање у апелантово право на имовину било у складу са законом. У вези с тим, Уставни суд указује да су оспорене одлуке засноване на одредбама члана 36 став 1 тачка 3 и члана 37 став 1 тачка 2 Закона о правима бранилаца. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да су органи управе и редовни суд у оспореним одлукама дали јасно и прецизно образложење својих ставова у вези с примјеном цитираних законских одредаби, а које не изгледа произвољно или неприхватљиво. При томе Уставни суд указује да је Закон о правима бранилаца објављен у службеном гласилу, дакле доступан је грађанима, те да на јасан и прецизан начин регулише питање остваривања права бранилаца. Уставни суд у образложењима оспорених одлука не види било какву произвољност у примјени релевантних законских одредаби које су транспарентне и јасне, те стога произлази да је "мијешање" у апелантово право на имовину извршено у складу са законом. Имајући у виду наведено,

Уставни суд сматра да у конкретном случају произлази јасан правни основ за мијешање у апелантову имовину, те да је предметно мијешање било у складу са законом.

36. Надаље, Уставни суд сматра да утврђивање престанка апелантових права према Закону о правима бранилаца служи легитимном циљу у општем интересу. Уставни суд истиче да Закон о правима бранилаца (члан 1) уређује услове и начин стицања посебних права ратних војних инвалида, чланова породице погинулих, умрлих и несталих бораца, демобилисаних бораца, односно лица заслужних у одбрамбено-ослободилачком рату. С тим у вези, Уставни суд запажа да је циљ законодавца био обезбиједити посебна права оним борцима који су се исказали у одбрани и ослобађању БиХ у којој су током рата почињени бројни ратни злочини, а који су при томе поштовали највише вриједности обавезе учешћа у рату, част и дужност лојалности Оружаним снагама, при чему нису прекршили правила међународног хуманитарног права (чија је сврха заштита жртава рата и регулисање начина на који се воде непријатељства). Надаље, Уставни суд запажа да је законодавац направио различит законски третман бораца тиме што је прописао да права према Закону о правима бранилаца немају борци који су правоснажно осуђени за ратне злочине против човјечности и међународног права, дакле она лица која су прекршила правила међународног хуманитарног права призната у свим цивилизованим народима. У погледу различитог третмана појединих бораца, Уставни суд треба да одговори да ли такав различит третман намеће превелик терет на апеланта, односно Уставни суд треба да одговори на питање да ли је мијешање у апелантову имовину пропорционално легитимном циљу који се жели постићи. Анализирајући у конкретном случају потребу заштите апелантовог права на имовину и потребу да се слиједи легитиман циљ у општем интересу, Уставни суд закључује да оспореним одлукама није стављен прекомјеран терет на апеланта ради остваривања законитог циља, те да тиме није доведен у другачију положај од других који се налазе у истој ситуацији.

37. Стога, Уставни суд сматра да у конкретном случају није дошло до повреде права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Забрана подвргавања нехуманом кажњавању

38. Члан II/3б) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

б) Право да не буду подвргнута мучењу или нехуманом и понижавајућем поступку или казни.

39. Члан 3 Европске конвенције гласи:

Нико не смије бити подвргнут мучењу, или нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању.

40. Уставни суд истиче да члан 3 Европске конвенције, којим је одређено да нико неће бити подвргнут тортури, нељудском или понижавајућем поступку или кажњавању, штити једно од "апсолутних права" Европске конвенције од чијег поштовања државе никада не могу одступити, чак ни у вријеме рата.

41. Уставни суд наглашава да је у својој пракси изразио став да мучење или нехумано поступање мора имати минималан степен јачине уколико се сврстава у оквир члана 3 Европске конвенције (види Уставни суд, Одлука број *АП 81/04* од 28. јануара 2005. године, "Службени гласник Босне и Херцеговине" број 30/05). Процјена овог минимума је по природи ствари релативна и зависи од свих околности

предмета, као што су природа и садржај поступка, његово трајање и његове тјелесне и психичке последице, а у неким случајевима и пол, старосна доб и здравствено стање жртве (види Европски суд, *Ирска против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 18. јануара 1978. године, серија А, број 25, страница 65 став 162). Осим тога, Уставни суд наглашава и да одређени ниво патње постоји када се предоче довољни докази о насталим повредама (види бивши Дом за људска права за Босну и Херцеговину, Одлука број ЦХ/97/34, *Шљиво против Републике Српске*), као и да подносилац апелације мора доставити бар неке елементе доказа који се односе на наводно нехумано поступање (види одлуку Омбудсмана за људска права, предмет број 331/97, *Р. Г. против Федерације Босне и Херцеговине*, Извјештаји од 6. априла 1998. године, став 109).

42. У вези са апелантовим наводима о повреди права из члана 3 Европске конвенције, Уставни суд запажа да је сам апелант истакао да му држава није нанијела директно било какву физичку или психичку бол. Надаље, Уставни суд запажа да апелант у односу на оспорена рјешења није понудио доказе о томе да се у конкретной ситуацији ради о задирању односно атаку на његов физички или психички интегритет који прелази границе минималног степена интензитета који би у смислу наведених стандарда покретао питање кршења права на забрану подвргавања мучењу, нељудском или понижавајућем поступку или кажњавању. Стога Уставни суд апелантове наведене тврдње одбија као неосноване.

43. Уставни суд закључује да су апелантови наводи о кршењу права из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције неосновани.

Кажњавање само на основу закона

44. Члан 7 Европске конвенције гласи:

1. Нико се не смије сматрати кривим за кривично дјело извршено чињењем или нечињењем које, у вријеме када је почињено, није представљало кривично дјело по унутрашњем или међународном праву. Исто тако, не смије се изрећи строжија казна од оне која је била примјењива у вријеме када је кривично дјело почињено.

2. Овај члан не утиче на исход суђења и кажњавање било ког лица за чињење или нечињење које се у вријеме почињења сматрало кривичним дјелом према општим правним принципима која признају цивилизовани народи.

45. Уставни суд истиче да цитирани члан изражава принцип да се само законом може дефинисати кривично дјело и прописати казна (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Кривична дјела и релевантне казне морају јасно да се дефинишу законом. Тај услов је испуњен када појединац може да зна из формулације релевантне одредбе, ако је потребно уз тумачење суда и након добијања одговарајућег правног савјета, која чињења и нечињења га чине кривично одговорним и коју казну може да добије због тога (види Европски суд, *Cantoni против Француске*, пресуда од 15. новембра 1996. године, став 29).

46. Концепт "казне" у члану 7 став 1 Конвенције, као и појам "грађанских права и обавеза" и "кривичне оптужбе" у члану 6 став 1, има аутономни концепт у односу на дефиницију у унутрашњем праву. Како би се обезбиједила ефикасност заштите коју нуди овај члан, Суд мора имати слободу да иде мимо спољног изгледа и да аутономно оцијени да ли је специфична мјера у суштини "казна" у смислу значења члана 7 став 1. Полазно одредиште за било коју оцјену постојања "казне" јесте да се утврди да ли је мјера која је у питању била издата након осуде за "кривично дјело". Други фактори се могу сматрати релевантним у том смислу:

природа и циљ мјере у питању (нарочито њен казни циљ), њена класификација у складу са домаћим законом, процедуре везане за њено доношење и извршење и њен степен (види Европски суд, *Welch против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 15. новембра 1996. године, став 28; *Del Rio Prada против Шпаније*, пресуда од 21. октобра 2013. године, став 82). Међутим, степен мјере није одлучујући сам по себи с обзиром на то да многе неказнене мјере превентивне природе могу значајно утицати на лице које се то тиче. При примјени наведених критеријума Европски суд је нарочито утврдио сљедеће мјере као казне: наредба о заплени у смислу поступка кривичног дјела након утврђивања кривице, у смислу њене казнене сврхе, поред њене превентивне и компензаторне природе (*op. cit. Welch против Уједињеног Краљевства*, ст. 29-35) итд. Супротно томе, сљедеће мјере су искључене из концепта казне: суспендирање права на пензију државног службеника након дисциплинског поступка (види Европски суд, *Haiouin против Француске*, пресуда од 7. септембра 2004. године), опозив и изјава о неиспуњењу услова председника након поступка опозива због озбиљне повреде Устава (види Европски суд, *Paksas против Литваније*, пресуда од 6. јануара 2011. године) итд.

47. Апелант сматра да му је у конкретном случају повријеђено право на забрану ретроактивног кажњавања будући да одузимање оспореним рјешењима утврђених грађанских права као последице извршења кривичног дјела за које је осуђен представља управноправну или грађанскоправну санкцију због извршења кривичног дјела. Како апелант у вријеме извршења кривичног дјела, када је на снази био Закон о основним правима војних инвалида и породица палих бораца, није могао предвидјети ту санкцију јер није била ни предвиђена, тиме се, према апелантовом мишљењу, ради о ретроактивном кажњавању забрањеном чланом 7 Европске конвенције.

48. У односу на апелантове наводе да се у конкретном случају ради о управноправној односно грађанској санкцији, Уставни суд истиче да су оспорене управне одлуке донесене у поступку њихове ревизије прописане законом при чему је утврђивано да ли апелант испуњава законске услове за остваривање одређених социјалних права према Закону о правима бранилаца. С тим у вези, Уставни суд сматра да оспорене одлуке немају казни циљ, односно не улазе у концепт "казне", нити обим казне за почињено кривично дјело (*op. cit. Del Rio Prada против Шпаније*) у смислу значења и наведених стандарда члана 7 Европске конвенције. Стога Уставни суд апелантове наводе о ретроактивном кажњавању у конкретном случају сматра неоснованим.

49. Уставни суд закључује да нема повреде права на забрану ретроактивног кажњавања из члана 7 Европске конвенције.

Остали наводи

50. У односу на апелантов захтјев да Уставни суд на основу члана VI/3ц) Устава БиХ, у духу Одлуке Уставног суда број У 106/03 од 27. октобра 2004. године, *ex officio* испита уставност Закона о правима бранилаца, те да налог Парламенту ФБиХ да изврши усаглашавање тог закона са стандардима људских права и слобода из Устава БиХ и Европске конвенције, Уставни суд најприје истиче да уставност закона испитује у оквиру своје апстрактне надлежности према члану VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, а према члану VI/3ц) надлежан је да утврди да ли је закон од чијег важења зависи одлука било којег суда у БиХ компатибилан са Уставом БиХ, Европском конвенцијом или са законима БиХ.

51. У конкретном случају, Уставни суд истиче да се ради о апелационој надлежности према члану VI/3б) Устава БиХ према којој Уставни суд не утврђује уставност закона. Такође, Уставни суд запажа да у конкретном поступку пред Кантоналним судом који је донио оспорену пресуду није затражено да Уставни суд поступи према члану VI/3ц) Устава БиХ. У односу на поменућу одлуку Уставног суда број У 106/03, Уставни суд запажа да је у том предмету, након што је утврдио повреду апеланткињиног уставног права, наложио Влади Федерације БиХ да обезбиди апеланткињина уставна права. У цитираој одлуци Уставни суд је навео да се с циљем тумачења члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине долази до закључка да Уставни суд има надлежност да у поступку из апелационе јурисдикције изврши и конкретну оцјену уставности у смислу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, ако је то потребно.

52. Надаље, Уставни суд истиче да је у својој пракси утврђивао да предметне одредбе закона не задовољавају потребан законски квалитет у мјери у којој би се поштовали стандарди права из Европске конвенције, а што је супротно и принципу владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, те је с тим у вези утврђивао повреде права апеланата, укидао оспорене пресуде редовних судова и налагао владама ентитета да предузму мјере којима ће обезбиди поштовање права из Устава БиХ и Европске конвенције (*mutatis mutandis*, Уставни суд, одлуке бр. АП 2843/07 од 12. јануара 2010. године и АП 369/10 од 24. маја 2013. године, доступне на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). Имајући у виду да Уставни суд у конкретном случају није нашао повреде права на која се апелант позвао у апелацији, Уставни суд закључује да наведена пракса није примјењива у конкретном случају.

VIII. Закључак

53. Уставни суд закључује да оспореним одлукама није дошло до повреде права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију јер је мијешање у апелантово право на имовину било у складу са законом, слиједило је легитиман циљ и разуман однос "пропорционалности" између употребљених средстава и циља који се жели остварити.

54. Такође, нема повреде члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције када апелант није понудио доказе о томе да се у конкретной ситуацији ради о задирању односно атаку на његов физички или психички интегритет који прелази границе минималног степена интензитета који би у смислу наведених стандарда покретао питање кршења права на забрану подвргавања мучењу, нељудском или понижавајућем поступку или кажњавању.

55. Нема повреде права на забрану ретроактивног кажњавања из члана 7 Европске конвенције када оспорене управноправне одлуке немају казни циљ, односно не улазе у концепт "казне", нити обим казне за почињено кривично дјело.

56. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

57. У смислу члана 43 став (1) Правила Уставног суда, судија Сеада Палаврић је дала изјаву о неслагању с одлуком већине.

58. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ђеман, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 668/15**, rješavajući apelaciju **Mustafe Hote**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Margarita Caca-Nikolovska, potpredsjednica
Tudor Pantiru, sudija
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
Giovanni Grasso, sudija
na sjednici održanoj 22. marta 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija **Mustafe Hote** podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 U 01211211 U od 28. novembra 2014. godine, Rješenja Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata broj UP-II-03-41-29/11 od 23. februara 2011. godine i Rješenja Službe za boračka pitanja, zdravstvo i socijalnu zaštitu Općine Stari Grad Kantona Sarajevo broj UP-I-08-41-8107/04 od 6. aprila 2005. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Mustafa Hota (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Nedim Ademović, advokat iz Sarajeva, podnio je 11. februara 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 09 0 U 01211211 U od 28. novembra 2014. godine, Rješenja Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo) broj UP-II-03-41-29/11 od 23. februara 2011. godine i Rješenja Službe za boračka pitanja, zdravstvo i socijalnu zaštitu Općine Stari Grad Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Služba) broj UP-I-08-41-8107/04 od 6. aprila 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Federalnog ministarstva i Službe zatraženo je 12. maja 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Ustavni sud je na osnovu člana 34. Pravila Ustavnog suda 5. oktobra 2017. godine od Parlamenta Federacije BiH i Federalnog ministarstva zatražio odgovor i tumačenje odredbi člana 36. stav 1. tačka 3. i člana 37. stav 1. tačka 2. Zakona o pravima branilaca i članova njihovih porodica (u daljnjem tekstu: Zakon o pravima branilaca).

4. Kantonalni sud, Federalno ministarstvo i Služba odgovore na apelaciju dostavili su u periodu od 24. do 31. maja 2017. godine. U vezi sa zahtjevom Ustavnog suda od 5. oktobra 2017. godine, Federalno ministarstvo je odgovor dostavilo 16. oktobra 2017. godine. Parlament Federacije BiH nije odgovorio.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Uvodne napomene

6. Apelant je bio pripadnik Armije RBiH od 6. aprila 1992. godine do 4. augusta 1994. godine.

7. Rješenjem Armije RBiH, komandanta Vojne jedinice 5459, od 4. augusta 1994. godine apelant je otpušten iz Armije RBiH usljed nesposobnosti za vojnu službu. U obrazloženju je navedeno da je na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja Vojne ljekarske komisije od 26. jula 1994. godine apelant proglašen nesposobnim za vojnu službu zbog bolesti preciznije određenih u rješenju. U postupku je utvrđeno da je posljedica povrede nastupila tokom služenja u Oružanim snagama RBiH, gdje je apelant tri puta bio ranjen.

8. Rješenjem Službe broj 08/1-560-465 od 10. juna 1998. godine apelantu je priznato svojstvo ratnog vojnog invalida IV grupe sa 80 procenata vojnog invaliditeta po osnovu ranjavanja, te je utvrđeno da ima pravo na ličnu vojnu invalidninu u mjesečnom iznosu od 77,00 KM, ortopedski dodatak II/C stepena u mjesečnom iznosu od 43,00 KM i ostala prava prema Zakonu o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca. Navedenim rješenjem je određeno da prava priznata tim rješenjem apelantu pripadaju od 1. jula 1998. godine trajno i da traju dok postoje zakonom propisani uvjeti za stjecanje i uživanje tih prava. Istim rješenjem je određeno da to rješenje podliježe reviziji drugostepenog organa.

9. Uvjerjenjem JU "Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo", Biro za zapošljavanje Stari Grad, od 28. marta 2012. godine potvrđeno je da je apelant prijavljen u evidenciji tog biroa kao nezaposleno lice od 15. februara 2012. godine. U uvjerenju je navedeno da u skladu sa članom 28. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih lica apelant nije korisnik prava na novčanu naknadu, zdravstveno osiguranje i penzijsko i invalidsko osiguranje.

Osporene odluke

10. Rješenjem Službe broj UP-I-08-41-8107/04 od 6. aprila 2005. godine apelantu kao priznatom ratnom vojnom invalidu prestalo je svojstvo ratnog vojnog invalida (RVI) zaključno sa 31. decembrom 2004. godine. Istim rješenjem ukinuto je Rješenje Službe broj 08/1-560-465 od 10. juna 1998. godine (kojim mu je bilo priznato svojstvo ratnog vojnog invalida i utvrđeno da ima pravo na ličnu vojnu invalidninu, ortopedski dodatak i ostala prava prema Zakonu o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca).

11. U obrazloženju rješenja Služba je navela da je apelantu Rješenjem Službe broj 08/1-560-465 od 10. juna 1998. godine priznato svojstvo RVI IV grupe sa 80 procenata vojnog invaliditeta. Dalje je navedeno da je taj organ na osnovu člana 63. stav 1. Zakona o pravima branilaca po službenoj dužnosti pokrenuo postupak za utvrđivanje procenta invalidnosti. Nadalje, imajući u vidu odredbu člana 36. stav 1. tačka 3. Zakona o pravima branilaca, kojom je propisano da prava prema tom zakonu ne mogu ostvariti lica koja su pravosudnom sudskom presudom osuđena zbog izvršenja težih krivičnih djela protiv ustavnog poretka BiH, ustavnog poretka Federacije BiH, krivičnih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava i krivičnih djela protiv Oružanih snaga, Služba se 3. februara 2005. godine obratila Ministarstvu pravde FBiH zahtjevom za dostavljanje uvjerenja o nekažnjavanju ili kažnjavanju apelanta. Dalje je istaknuto da se Služba 2. marta 2005. godine, slijedeći uputstvo Ministarstva pravde, obratila Ministarstvu unutrašnjih poslova Sarajevo radi dobijanja traženih podataka. U toku postupka Kantonalni sud je 14. marta 2005. godine uz dopis dostavio Presudu tog suda broj K-119/03 od 2. decembra 2003. godine koja je postala pravosnažna, a kojom je apelant osuđen zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona SFRJ. S obzirom na istaknute činjenice koje su, kako je zaključeno,

nesporne, Služba je primjenom odredbi člana 37. stav 1. tačka 2. a u vezi sa članom 36. stav 1. tačka 3. Zakona o pravima branilaca utvrdila da apelantu prestaje pravo ratnog vojnog invalida prema članu 37. stav 1. tačka 2. navedenog zakona, odnosno da to pravo ne može ostvariti jer je osuđen pravosnažnom sudskom presudom broj K-119/03 od 2. decembra 2003. godine zbog izvršenja teškog krivičnog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava – krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

12. Apelant se protiv navedenog rješenja Službe žalio Federalnom ministarstvu koje je Rješenjem broj UP-II-03-41-29/11 od 23. februara 2011. godine žalbu odbilo kao neosnovanu. U obrazloženju rješenja je navedeno da je prvostepeni organ na utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenio materijalno pravo, te je stoga primjenom člana 237. stav 2. Zakona o upravnom postupku apelantova žalba odbijena kao neosnovana.

13. Apelant je protiv rješenja Federalnog ministarstva tužbom pokrenuo upravni spor pred Kantonalnim sudom. Odlučujući o apelantovoj tužbi, Kantonalni sud je Presudom broj 09 0 U 01211211 U od 28. novembra 2014. godine odbio tužbu kao neosnovanu.

14. U obrazloženju presude Kantonalni sud je naveo da je, ispitujući zakonitost osporenog upravnog akta u granicama zahtjeva iz tužbe u smislu člana 34. Zakona o upravnim sporovima, utvrdio da tužba nije osnovana. Polazeći od odredbi člana 36. stav 1. tačka 3. Zakona o pravima branilaca i člana 37. stav 1. tačka 2. navedenog zakona, Kantonalni sud je istakao da su u konkretnom slučaju prvostepeni organ i tuženi (Federalno ministarstvo) utvrdili, a što proizlazi iz podataka u spisu, da je apelant pravosnažno osuđen i proglašen krivim zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona SFRJ, te su stoga prvostepeni organ i tuženi pravilno odlučili – prvostepeni organ kada je donio odluku da apelantu prestaje pravo ratnog vojnog invalida sa 31. decembrom 2004. godine, a drugostepeni organ kada je apelantovu žalbu odbio kao neosnovanu. Također, Kantonalni sud je istakao da su apelantovi tužbeni navodi da se nalazi u teškoj materijalnoj situaciji i da je navedenom odlukom povrijeđena Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) bespredmetni i bez utjecaja na rješenje tog upravnog spora, jer odluka upravnih organa nije u suprotnosti s Evropskom konvencijom, niti se njome krše bilo kakva prava koja su apelantu zagarantirana navedenom konvencijom, s obzirom na činjenicu da je apelant prilikom činjenja krivičnog djela za koje je osuđen postupao suprotno odredbama međunarodnog humanitarnog prava, i to člana 3. stav 1. tačka a. Četvrte ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

15. Apelant smatra da su mu osporenim odlukama povrijeđena prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije, zatim pravo iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, kao i pravo iz člana 7. Evropske konvencije. U iscrpnim navodima apelacije apelant je naveo da je ratni vojni invalid sa utvrđenom invalidnošću od 80%. Dalje je istakao da mu je na osnovu člana 36. Zakona o pravima branilaca oduzeto pravo na invalidninu, ortopedska pomagala, te druga prava iz tog zakona zbog pravosnažne presude kojom je utvrđeno da je počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Istakao je da je navedenom krivičnom presudom osuđen na devet godina zatvora, te da je odslužio kaznu od osam godina, četiri mjeseca i sedam dana. Nadalje je istaknuto da je rješenjem od 10. juna 1998. godine na osnovu člana 92. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca apelantu priznato svojstvo ratnog

vojnog invalida, te da je na osnovu tog prava stekao prava na invalidninu, ortopedski dodatak i ostala prava iz tog zakona počevši od 1. jula 1998. godine trajno dok traju propisani uvjeti za stjecanje i uživanje tih prava. Stoga apelant smatra da je stekao javna prava socijalnog i imovinskog karaktera koja se mogu definirati kao njegova imovina, pozivajući se pri tome na Odluku Ustavnog suda broj AP 4609/12 od 12. juna 2013. godine. Dalje apelant ističe da je osporenim presudom lišen prava na imovinu. U konačnici apelant smatra da mu je pravo na imovinu povrijeđeno zbog toga što u konkretnom slučaju miješanje države u njegovo pravo nije bilo proporcionalno u smislu prava na imovinu kako je zaštićeno Evropskom konvencijom. Naveo je da su mu osporenim odlukama oduzeti pravo na invalidninu, pravo na ortopedski dodatak kao i pravo na zdravstvenu zaštitu. Istakao je da kao bivši pripadnik Armije BiH sistemski ne pripada pod civilne zakone koji reguliraju socijalna prava (Zakon o PIO-u) jer nije civilna, već vojna žrtva rata, te da prava mora ostvarivati putem zakona koji reguliraju prava demobiliziranih boraca. Dalje smatra da član 37. stav 2. u vezi sa članom 36. stav 3. Zakona o pravima branilaca predviđa trajno oduzimanje prava, a što je protivno pozitivnim odredbama krivičnopravnih zakona. Naveo je da, prema članu 121. Krivičnog zakona FBiH, poslije izdržane kazne osuđena lica uživaju "sva prava utvrđena ustavom, zakonom i drugim propisima i mogu stjecati sva prava, osim onih koja su im ograničena sigurnosnom mjerom ili nastupanjem pravne posljedice osude". Prema tome, kako je naveo, član 121. Krivičnog zakona FBiH ne predviđa bilo kakvu mogućnost daljnjeg oduzimanja prava, već naprotiv, propisuje njihovu rehabilitaciju. Apelant smatra da konkretno zakonsko rješenje iz Zakona o pravima branilaca predstavlja građanskopravnu sankciju za njega i ostavlja ga kao 80% invalida bez mogućnosti da egzistencijalno opstane.

16. U odnosu na povredu prava na zabranu nehumanog kažnjavanja iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije, apelant je naveo da je u konkretnom slučaju krivičnopravno i građanskopravno kažnjen na način koji je nehuman. Istakao je da je svjestan težine krivičnog djela za koje je pravosnažno osuđen, međutim, kažnjavanje ne smije voditi ka fizičkim i psihičkim patnjama osuđenika, bez obzira na činjenicu što mu država nije direktno nanijela bilo kakvu fizičku ili psihičku bol. Apelant smatra da navedeno kažnjavanje ima posebnu težinu u njegovom slučaju jer je invalidno lice.

17. U odnosu na povredu prava na zabranu retroaktivnog kažnjavanja iz člana 7. Evropske konvencije, apelant je naveo da je u konkretnom slučaju oduzimanje pravosnažno utvrđenih građanskih prava socijalnog karaktera posljedica izvršenja krivičnog djela za koje je osuđen. Dalje je istaknuto da je Zakon o pravima branilaca predvidio i retroaktivno oduzimanje stečenih prava u postupku revizije, te da se oduzimanje ovih prava može definirati isključivo kao upravnopravna ili građanskopravna sankcija izvršenja krivičnog djela i da kao takva mora imati opravdanje *inter alia* u članu 7. Evropske konvencije. Istaknuto je da apelant u vrijeme izvršenja krivičnog djela, kada je na snazi bio Zakon o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca, nije mogao predvidjeti ovu sankciju jer nije bila ni predviđena, pa se time radi o retroaktivnom kažnjavanju koje je bilo zabranjeno na osnovu člana 7. Evropske konvencije.

18. Apelant smatra da je u konkretnom slučaju došlo do povrede navedenih prava, te smatra opravdanim da Ustavni sud ukine presudu Kantonalnog suda i vrati predmet tom sud na novi upravni postupak, a da na osnovu člana VI/3.c) Ustava BiH, u duhu Odluke Ustavnog suda broj U 106/03 od 27. oktobra 2004. godine, *ex officio* ispita ustavnost Zakona o pravima branilaca, te da nalog Parlamentu FBiH da izvrši usaglašavanje tog zakona sa standardima ljudskih prava i sloboda iz Ustava BiH i Evropske konvencije.

b) Одговор на апелaciju

19. Kantonalni sud je u odgovoru istakao da apelantovim navodima nije dovedena u pitanje zakonitost odluke tog suda pa time i nisu povrijeđena apelantova prava zagarantirana Ustavom BiH i Evropskom konvencijom.

20. Federalno ministarstvo je u odgovoru na apelaciju navelo da apelant ističe da u vrijeme izvršenja krivičnog djela pa sve do 2004. godine kada je na snagu stupio Zakon o pravima branilaca nije bila zakonski predviđena ustavnopravna kazna u smislu oduzimanja stečenih prava, te da je upravo zbog toga 1994. godine privremeno, a 1998. godine i trajno mogao steći svoja prava (pravo stečeno po Zakonu o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca). Međutim, kako je istaklo Federalno ministarstvo, članom 63. stav 2. Zakona o pravima branilaca propisano je da će se revizija prvostepenih rješenja donesenih u skladu sa stavom 1. tog člana izvršiti u roku od 12 mjeseci od dana donošenja rješenja, s tim da će nadležni prvostepeni organ rješenja dostaviti na reviziju odmah nakon isteka roka za žalbu, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana donošenja rješenja, dok je odredbom člana 69. stav 1. navedenog zakona propisano da danom stupanja na snagu tog zakona za lica iz čl. 1, 2, 3. i 4. tog zakona prestaje primjena: Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca, Zakona o zaštiti pripadnika Teritorijalne odbrane i drugih branilaca Republike Bosne i Hercegovine, Zakona o izuzetnom materijalnom osiguranju ratnih vojnih invalida i porodica poginulih boraca, Zakona o zaštiti vojnih invalida porodica i poginulih i nestalih branilaca. Shodno navedenom, te kako je taj organ donio odluku po Zakonu o pravima branilaca (koji je *lex specialis*), koja nije u suprotnosti s Evropskom konvencijom, i uzimajući u obzir činjenicu da je apelant prilikom činjenja krivičnog djela za koje je osuđen postupao suprotno odredbama međunarodnog humanitarnog prava, i to člana 3. stav i. tačka a) Četvrte ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata, Federalno ministarstvo smatra da predmetna apelacija nije opravdana. U odgovoru od 16. oktobra 2017. godine Federalno ministarstvo je istaklo da je svrha donošenja odredbe člana 36. stav 1. tačka 3. i člana 37. stav 1. tačka 2. Zakona o pravima branilaca da se pripadnicima Oružanih snaga osuđenim za navedena krivična djela onemoguću korištenje prava po tom zakonu. Navedene odredbe, kako je istaknuto, između ostalog, imaju zadatak da distanciraju pripadnike Oružanih snaga koji koriste pravo po navedenom zakonu i koji nisu izvršili nijedno od navedenih krivičnih djela od počinilaca navedenih teških krivičnih djela.

21. Služba je u odgovoru na apelaciju istakla da je u postupku pred tim organom potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje uz pravilnu primjenu materijalnog prava, te da odlukom tog organa nisu povrijeđena apelantova prava na koja se pozvao u apelaciji. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

22. U Zakonu o pravima branilaca i članova njihovih porodica ("Službene novine Federacije BiH" br. 33/04, 56/05, 70/07 i 9/10) relevantne odredbe glase:

Član 1. stav 1.

Ovim Zakonom uređuju se: uvjeti, način i postupak za ostvarivanje prava ratnih vojnih invalida i članova njihovih porodica, članova porodica šehida, članova porodica poginulih, umrlih i nestalih branilaca (u daljem tekstu: porodice poginulih, umrlih, nestalih branilaca) i demobiliziranih branilaca, lica zaslužnih u odbrambeno-oslobodilačkom ratu, kao i druga pitanja iz oblasti branilačko-invalidske zaštite.

Član 2. st. 1, 2. i 7.

(1) Braniocem, u smislu ovog Zakona, smatra se pripadnik Armije Republike Bosne i Hercegovine, Hrvatskog vijeća odbrane i policije nadležnog organa unutrašnjih poslova (u daljem tekstu: Oružane snage) koji je učestvovao u odbrani Bosne i Hercegovine (početak agresije na općinu Ravno) od 18.09.1991. do 23.12.1996. godine, odnosno do prestanka neposredne ratne opasnosti i koji je demobiliziran rješenjem nadležnog vojnog organa, kao i lica koje je učestvovalo u pripremi za odbranu i u odbrani Bosne i Hercegovine u periodu prije 18.09.1991. godine a koje je angažirano od nadležnih organa.

(2) Pod učešćem u odbrani Bosne i Hercegovine u smislu stava 1. ovog člana podrazumijeva se učešće u oružanom otporu i djelovanje u direktnoj vezi sa pružanjem otpora.

(7) Shodno Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini pripadnici tzv. Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna ne smatraju se braniocima u smislu ovog Zakona i njihova prava kao i prava članova njihovih porodica uređuju se Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom ("Službene novine Federacije BiH", br. 36/99, 54/05 i 39/06).

Član 8. stav 1.

Prava ratnih vojnih invalida

Prava ratnog vojnog invalida su:

1. lična invalidnina;
2. dodatak za njegu i pomoć od drugog lica;
3. ortopedski dodatak;
4. druga prava iz glave VI ovog Zakona.

Član 36. stav 1. tačka 3.

Prava, prema ovom Zakonu, ne mogu ostvariti:

(...)

3. lica koja su osuđena pravosnažnom sudskom presudom zbog izvršenja težih krivičnih djela protiv ustavnog poretka Bosne i Hercegovine, ustavnog poretka Federacije Bosne i Hercegovine, krivičnih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava i krivičnih djela protiv Oružanih snaga;

Član 37. stav 1. tačka 2.

Prava, prema ovom Zakonu, prestaju:

(...)

2. u slučajevima utvrđenim u članu 36. ovog Zakona po pravosnažnosti presude nadležnog suda;

(...)

Član 63.

Za korisnike koji ispunjavaju uvjete za ostvarivanje prava po odredbama ovog Zakona nadležni prvostepeni organ će, po službenoj dužnosti, donijeti nova rješenja do 31.12.2004. godine.

Revizija prvostepenih rješenja donesenih u skladu sa stavom 1. ovog člana izvršit će se u roku od 12 mjeseci od dana donošenja rješenja, s tim da će nadležni prvostepeni organ rješenja dostaviti na reviziju odmah po isteku roka za žalbu, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana donošenja rješenja.

Član 69. stav 1.

Danom stupanja na snagu ovog Zakona, za lica iz čl. 1., 2., 3. i 4. ovog Zakona, prestaje primjena: Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 6/94 i 13/94), Zakona o zaštiti pripadnika Teritorijalne odbrane i drugih branilaca Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", br. 4/92 i 13/94), Zakona o izuzetnom materijalnom osiguranju ratnih vojnih invalida i porodica poginulih boraca ("Službeni list RBiH", br. 33/95, 37/95 i 17/96), Zakona o zaštiti vojnih invalida obitelji i poginulih i nestalih branitelja ("Narodni list HR-HB", br. 36/94 i 24/95) i Zakon o zaštiti vojnih invalida ("Službeni list SRBiH", br. 35/90).

VI. Dopustivost

23. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

24. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

25. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 09 0 U 01211211 U od 28. novembra 2014. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 13. decembra 2014. godine, a apelacija je podnesena 11. februara 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopuštena, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

26. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

27. Apelant osporava navedene odluke tvrdeći da su mu tim odlukama povrijeđena prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije, zatim pravo iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, kao i pravo iz člana 7. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

28. Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

k) Pravo na imovinu.

29. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

30. Apelant smatra da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na imovinu zagarantirano članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

31. Član 1. Protokola broj 1 obuhvata tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavu, jeste opće prirode i iskazuje princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, obuhvata lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugom stavu, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, da nadziru korištenje imovine u skladu sa javnim interesom. Ova tri pravila nisu "različita" u smislu da su nepovezana – drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne

slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih stoga treba tumačiti u okviru općeg principa iskazanog u prvom pravilu.

32. Pojam "imovina" koji se navodi u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju ne treba tumačiti na restriktivan način, nego ga treba shvatiti tako da uključuje i stečena prava, kao što su sredstva, dionice ili novčani zahtjevi zasnovani na ugovorima ili deliktnoj odgovornosti, kao i određena ekonomska i socijalna primanja propisana zakonom. S druge strane, član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju štiti samo postojeću imovinu, ali, općenito shvaćeno, tako da ne uključuje pravo stjecanja imovine u budućnosti. Lice koje se žali na uplitanje u svoju imovinu mora dokazati da je imovinsko pravo postojalo (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije*, presuda od 13. juna 1979. godine, tom 31, stav 50, u daljnjem tekstu: Evropski sud).

33. Prilikom razmatranja da li je u okolnostima konkretnog slučaja došlo do povrede člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju prvo se mora utvrditi da li je apelant titular prava koja se ubrajaju u član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da su apelantu rješenjem Službe od 10. juna 1998. godine kao ratnom vojnom invalidu bila priznata prava na ličnu vojnu invalidninu i ortopedski dodatak u određenim mjesečnim iznosima, što predstavlja "postojeću imovinu" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (*mutatis mutandis*, Ustavni sud, odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 133/06 od 10. septembra 2007. godine, tačka 25, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

34. Nadalje, Ustavni sud treba da utvrdi da li je došlo do miješanja u apelantovu imovinu, te, ukoliko jeste, da li je to miješanje bilo u skladu sa zakonom i u javnom interesu i da li je bilo proporcionalno legitimnom cilju, dakle, uspostavlja li pravičnu ravnotežu između apelantovog prava i općeg interesa. U vezi s prvim pitanjem, Ustavni sud smatra da je osporenim odlukama upravnih organa i redovnog suda kojima je apelantu utvrđen prestanak svojstva ratnog vojnog invalida i kojima je ukinuto rješenje Službe od 10. juna 1998. godine došlo do miješanja u apelantovu imovinu zaštićenu članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

35. Sljedeće pitanje na koje Ustavni sud treba da odgovori jeste da li je miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo u skladu sa zakonom. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da su osporene odluke zasnovane na odredbama člana 36. stav 1. tačka 3. i člana 37. stav 1. tačka 2. Zakona o pravima branilaca. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da su organi uprave i redovni sud u osporenim odlukama dali jasno i precizno obrazloženje svojih stavova u vezi s primjenom citiranih zakonskih odredbi, a koje ne izgleda proizvoljno ili neprihvatljivo. Pri tome Ustavni sud ukazuje da je Zakon o pravima branilaca objavljen u službenom glasilu, dakle dostupan je građanima, te da na jasan i precizan način regulira pitanje ostvarivanja prava branilaca. Ustavni sud u obrazloženjima osporenih odluka ne vidi bilo kakvu proizvoljnost u primjeni relevantnih zakonskih odredbi koje su transparentne i jasne, te stoga proizlazi da je "miješanje" u apelantovo pravo na imovinu izvršeno u skladu sa zakonom. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju proizlazi jasan pravni osnov za miješanje u apelantovu imovinu, te da je predmetno miješanje bilo u skladu sa zakonom.

36. Nadalje, Ustavni sud smatra da utvrđivanje prestanka apelantovih prava prema Zakonu o pravima branilaca služi legitimnom cilju u općem interesu. Ustavni sud ističe da Zakon o pravima branilaca (član 1) uređuje uvjete i način stjecanja posebnih prava ratnih vojnih invalida, članova porodice poginulih, umrlih i nestalih boraca, demobiliziranih boraca, odnosno lica zaslužnih u odbrambeno-oslobodilačkom ratu. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je cilj zakonodavca bio osigurati posebna prava onim borcima koji su se iskazali u odbrani i oslobađanju

BiH u kojoj su tokom rata počinjeni brojni ratni zločini, a koji su pri tome poštovali najviše vrijednosti obaveze učešća u ratu, čast i dužnost lojalnosti Oružanim snagama, pri čemu nisu prekršili pravila međunarodnog humanitarnog prava (čija je svrha zaštita žrtava rata i reguliranje načina na koji se vode neprijateljstva). Nadalje, Ustavni sud zapaža da je zakonodavac napravio različit zakonski tretman boraca time što je propisao da prava prema Zakonu o pravima branilaca nemaju borci koji su pravosnažno osuđeni za ratne zločine protiv čovječnosti i međunarodnog prava, dakle ona lica koja su prekršila pravila međunarodnog humanitarnog prava priznata u svim civiliziranim narodima. U pogledu različitog tretmana pojedinih boraca, Ustavni sud treba odgovoriti da li takav različit tretman nameće prevelik teret na apelanta, odnosno Ustavni sud treba odgovoriti na pitanje da li je miješanje u apelantovu imovinu proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići. Analizirajući u konkretnom slučaju potrebu zaštite apelantovog prava na imovinu i potrebu da se slijedi legitiman cilj u općem interesu, Ustavni sud zaključuje da osporenim odlukama nije stavljen prekomjeran teret na apelanta radi ostvarivanja zakonitog cilja, te da time nije doveden u drugačiji položaj od drugih koji se nalaze u istoj situaciji.

37. Stoga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Zabrana podvrgavanja nehumanom kažnjavanju

38. Član II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

b) Pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni.

39. Član 3. Evropske konvencije glasi:

Niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

40. Ustavni sud ističe da član 3. Evropske konvencije, kojim je određeno da niko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju, štiti jedno od "apsolutnih prava" Evropske konvencije od čijeg poštovanja države nikada ne mogu odstupiti, čak ni u vrijeme rata.

41. Ustavni sud naglašava da je u svojoj praksi izrazio stav da mučenje ili nehumano postupanje mora imati minimalan stepen jačine ukoliko se svrstava u okvir člana 3. Evropske konvencije (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 81/04 od 28. januara 2005. godine, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 30/05). Procjena ovog minimuma je po prirodi stvari relativna i zavisi od svih okolnosti predmeta, kao što su priroda i sadržaj postupka, njegovo trajanje i njegove tjelesne i psihičke posljedice, a u nekim slučajevima i spol, starosna dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi Evropski sud, *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 18. januara 1978. godine, serija A, broj 25, stranica 65. stav 162). Osim toga, Ustavni sud naglašava i da određeni nivo patnje postoji kada se predoče dovoljni dokazi o nastalim povredama (vidi bivši Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, Odluka broj CH/97/34, *Šljivo protiv Republike Srpske*), kao i da podnosilac apelacije mora dostaviti bar neke elemente dokaza koji se odnose na navodno nehumano postupanje (vidi odluku Ombudsmana za ljudska prava, predmet broj 331/97, *R. G. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Izvještaji od 6. aprila 1998. godine, stav 109).

42. U vezi sa apelantovim navodima o povredi prava iz člana 3. Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža da je sam apelant istakao da mu država nije nanijela direktno bilo kakvu fizičku ili psihičku bol. Nadalje, Ustavni sud zapaža da apelant u odnosu na osporena rješenja nije ponudio dokaze o tome da se u konkretnoj situaciji radi o zadiranju odnosno ataku na njegov fizički ili psihički integritet koji prelazi granice minimalnog

stepena intenziteta koji bi u smislu navedenih standarda pokretao pitanje kršenja prava na zabranu podvrgavanja mučenju, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju. Stoga Ustavni sud apelantove navedene tvrdnje odbija kao neosnovane.

43. Ustavni sud zaključuje da su apelantovi navodi o kršenju prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije neosnovani.

Kažnjavanje samo na osnovu zakona

44. Član 7. Evropske konvencije glasi:

1. Niko se ne smije smatrati krivim za krivično djelo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vrijeme kada je počinjeno, nije predstavljalo krivično djelo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne smije se izreći strožija kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno.

2. Ovaj član ne utječe na ishod suđenja i kažnjavanje bilo koje osobe za činjenje ili nečinjenje koje se u vrijeme počinjenja smatralo krivičnim djelom prema općim pravnim načelima koja priznaju civilizirani narodi.

45. Ustavni sud ističe da citirani član izražava princip da se samo zakonom može definirati krivično djelo i propisati kazna (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Krivična djela i relevantne kazne moraju jasno da se definiraju zakonom. Taj uvjet je ispunjen kada pojedinac može da zna iz formulacije relevantne odredbe, ako je potrebno uz tumačenje suda i nakon dobijanja odgovarajućeg pravnog savjeta, koja činjenja i nečinjenja ga čine krivično odgovornim i koju kaznu može da dobije zbog toga (vidi Evropski sud, *Cantoni protiv Francuske*, presuda od 15. novembra 1996. godine, stav 29).

46. Koncept "kazne" u članu 7. stav 1. Konvencije, kao i pojam "građanskih prava i obaveza" i "krivične optužbe" u članu 6. stav 1, ima autonomni koncept u odnosu na definiciju u unutrašnjem pravu. Kako bi se osigurala efikasnost zaštite koju nudi ovaj član, Sud mora imati slobodu da ide mimo vanjskog izgleda i da autonomno ocijeni da li je specifična mjera u suštini "kazna" u smislu značenja člana 7. stav 1. Polazno odredište za bilo koju ocjenu postojanja "kazne" jeste da se utvrdi da li je mjera koja je u pitanju bila izdata nakon osude za "krivično djelo". Drugi faktori se mogu smatrati relevantnim u tom smislu: priroda i cilj mjere u pitanju (naročito njen kazneni cilj), njena klasifikacija u skladu sa domaćim zakonom, procedure vezane za njeno donošenje i izvršenje i njen stepen (vidi Evropski sud, *Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 15. novembra 1996. godine, stav 28; *Del Río Prada protiv Španije*, presuda od 21. oktobra 2013. godine, stav 82). Međutim, stepen mjere nije odlučujući sam po sebi s obzirom na to da mnoge nekaznene mjere preventivne prirode mogu značajno utjecati na lice koje se to tiče. Pri primjeni navedenih kriterija Evropski sud je naročito utvrdio sljedeće mjere kao kazne: naredba o zapljeni u smislu postupka krivičnog djela nakon utvrđivanja krivice, u smislu njene kaznene svrhe, pored njene preventivne i kompenzatorne prirode (*op. cit. Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 29-35) itd. Suprotno tome, sljedeće mjere su isključene iz koncepta kazne: suspendiranje prava na penziju državnog službenika nakon disciplinskog postupka (vidi Evropski sud, *Haioun protiv Francuske*, presuda od 7. septembra 2004. godine), opoziv i izjava o neispunjenju uvjeta predsjednika nakon postupka opoziva zbog ozbiljne povrede Ustava (vidi Evropski sud, *Paksas protiv Litvanije*, presuda od 6. januara 2011. godine) itd.

47. Apelant smatra da mu je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo na zabranu retroaktivnog kažnjavanja budući da oduzimanje osporenim rješenjima utvrđenih građanskih prava kao posljedice izvršenja krivičnog djela za koje je osuđen predstavlja upravnu ili građanskopravnu sankciju zbog izvršenja krivičnog djela. Kako apelant u vrijeme izvršenja krivičnog djela, kada je na snazi bio Zakon o osnovnim pravima vojnih invalida i

porodica palih boraca, nije mogao predvidjeti tu sankciju jer nije bila ni predviđena, time se, prema apelantovom mišljenju, radi o retroaktivnom kažnjavanju zabranjenom članom 7. Evropske konvencije.

48. U odnosu na apelantove navode da se u konkretnom slučaju radi o upravnompravnoj odnosno građanskoj sankciji, Ustavni sud ističe da su osporene upravne odluke donesene u postupku njihove revizije propisane zakonom pri čemu je utvrđivano da li apelant ispunjava zakonske uvjete za ostvarivanje određenih socijalnih prava prema Zakonu o pravima branilaca. S tim u vezi, Ustavni sud smatra da osporene odluke nemaju kazneni cilj, odnosno ne ulaze u koncept "kazne", niti obim kazne za počinjeno krivično djelo (*op. cit. Del Rio Prada protiv Španije*) u smislu značenja i navedenih standarda člana 7. Evropske konvencije. Stoga Ustavni sud apelantove navode o retroaktivnom kažnjavanju u konkretnom slučaju smatra neosnovanim.

49. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na zabranu retroaktivnog kažnjavanja iz člana 7. Evropske konvencije.

Ostali navodi

50. U odnosu na apelantov zahtjev da Ustavni sud na osnovu člana VI/3.c) Ustava BiH, u duhu Odluke Ustavnog suda broj *U 106/03* od 27. oktobra 2004. godine, *ex officio* ispita ustavnost Zakona o pravima branilaca, te dâ nalog Parlamentu FBiH da izvrši usaglašavanje tog zakona sa standardima ljudskih prava i sloboda iz Ustava BiH i Evropske konvencije, Ustavni sud najprije ističe da ustavnost zakona ispituje u okviru svoje apstraktne nadležnosti prema članu VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, a prema članu VI/3.c) nadležan je da utvrdi da li je zakon od čijeg važenja zavisi odluka bilo kojeg suda u BiH kompatibilan sa Ustavom BiH, Evropskom konvencijom ili sa zakonima BiH.

51. U konkretnom slučaju, Ustavni sud ističe da se radi o apelacionoj nadležnosti prema članu VI/3.b) Ustava BiH prema kojoj Ustavni sud ne utvrđuje ustavnost zakona. Također, Ustavni sud zapaža da u konkretnom postupku pred Kantonalnim sudom koji je donio osporenu presudu nije zatraženo da Ustavni sud postupi prema članu VI/3.c) Ustava BiH. U odnosu na spomenutu odluku Ustavnog suda broj *U 106/03*, Ustavni sud zapaža da je u tom predmetu, nakon što je utvrdio povredu apelanticeinog ustavnog prava, naložio Vladi Federacije BiH da osigura apelanticeina ustavna prava. U citiranoj odluci Ustavni sud je naveo da se s ciljem tumačenja člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine dolazi do zaključka da Ustavni sud ima nadležnost da u postupku iz apelacione jurisdikcije izvrši i konkretnu ocjenu ustavnosti u smislu člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, ako je to potrebno.

52. Nadalje, Ustavni sud ističe da je u svojoj praksi utvrđivao da predmetne odredbe zakona ne zadovoljavaju potreban zakonski kvalitet u mjeri u kojoj bi se poštovali standardi prava iz Evropske konvencije, a što je suprotno i principu vladavine prava iz člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, te je s tim u vezi utvrđivao povrede prava apelanata, ukidao osporene presude redovnih sudova i nalogao vladama entiteta da preduzmu mjere kojima će osigurati poštovanje prava iz Ustava BiH i Evropske konvencije (*mutatis mutandis*, Ustavni sud, odluke br. *AP 2843/07* od 12. januara 2010. godine i *AP 369/10* od 24. maja 2013. godine, dostupne na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba). Imajući u vidu da Ustavni sud u konkretnom slučaju nije našao povrede prava na koja se apelant pozvao u apelaciji, Ustavni sud zaključuje da navedena praksa nije primjenjiva u konkretnom slučaju.

VIII. Zaključak

53. Ustavni sud zaključuje da osporenim odlukama nije došlo do povrede prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i

Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju jer je miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo u skladu sa zakonom, slijedilo je legitiman cilj i razuman odnos "proporcionalnosti" između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti.

54. Također, nema povrede člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije kada apelant nije ponudio dokaze o tome da se u konkretnoj situaciji radi o zadiranju odnosno ataku na njegov fizički ili psihički integritet koji prelazi granice minimalnog stepena intenziteta koji bi u smislu navedenih standarda pokretao pitanje kršenja prava na zabranu podvrgavanja mučenju, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju.

55. Nema povrede prava na zabranu retroaktivnog kažnjavanja iz člana 7. Evropske konvencije kada osporene upravnompravne odluke nemaju kazneni cilj, odnosno ne ulaze u koncept "kazne", niti obim kazne za počinjeno krivično djelo.

56. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

57. U smislu člana 43. stav (1) Pravila Ustavnog suda, sutkinja Seada Palavrić je dala izjavu o neslaganju s odlukom većine.

58. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 668/15**, rješavajući apelaciju **Mustafe Hote**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Margarita Caca-Nikolovska, dopredsjednica
Tudor Pantiru, sudac
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
Giovanni Grasso, sudac
na sjednici održanoj 22. ožujka 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija **Mustafe Hote** podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 U 01211211 U od 28. studenog 2014. godine, Rješenja Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida obrambeno-oslobodilačkog rata broj UP-II-03-41-29/11 od 23. veljače 2011. godine i Rješenja Službe za boračka pitanja, zdravstvo i socijalnu zaštitu Općine Stari Grad Kantona Sarajevo broj UP-I-08-41-8107/04 od 6. travnja 2005. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Mustafa Hota (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Nedim Ademović, odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 11. veljače 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 09 0 U

01211211 U od 28. studenog 2014. godine, Rješenja Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida obrambeno-oslobodilačkog rata (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo) broj UP-II-03-41-29/11 od 23. veljače 2011. godine i Rješenja Službe za boračka pitanja, zdravstvo i socijalnu zaštitu Općine Stari Grad Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Služba) broj UP-I-08-41-8107/04 od 6. travnja 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Federalnog ministarstva i Službe zatraženo je 12. svibnja 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Ustavni sud je na temelju članka 34. Pravila Ustavnog suda 5. listopada 2017. godine od Parlamenta Federacije BiH i Federalnog ministarstva zatražio odgovor i tumačenje odredbi članka 36. stavak 1. točka 3. i članka 37. stavak 1. točka 2. Zakona o pravima branitelja i članova njihovih obitelji (u daljnjem tekstu: Zakon o pravima branitelja).

4. Kantonalni sud, Federalno ministarstvo i Služba odgovore na apelaciju dostavili su u razdoblju od 24. do 31. svibnja 2017. godine. U svezi sa zahtjevom Ustavnog suda od 5. listopada 2017. godine, Federalno ministarstvo je odgovor dostavilo 16. listopada 2017. godine. Parlament Federacije BiH nije odgovorio.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Uvodne napomene

6. Apelant je bio pripadnik Armije RBiH od 6. travnja 1992. godine do 4. kolovoza 1994. godine.

7. Rješenjem Armije RBiH, zapovjednika Vojne jedinice 5459, od 4. kolovoza 1994. godine apelant je otpušten iz Armije RBiH uslijed nesposobnosti za vojnu službu. U obrazloženju je navedeno da je na temelju nalaza, ocjene i mišljenja Vojnog liječničkog povjerenstva od 26. srpnja 1994. godine apelant proglašen nesposobnim za vojnu službu zbog bolesti preciznije određenih u rješenju. U postupku je utvrđeno da je posljedica povrede nastupila tijekom služenja u Oružanim snagama RBiH, gdje je apelant tri puta bio ranjen.

8. Rješenjem Službe broj 08/1-560-465 od 10. lipnja 1998. godine apelantu je priznato svojstvo ratnog vojnog invalida IV. skupine sa 80 procenata vojnog invaliditeta po osnovu ranjavanja, te je utvrđeno da ima pravo na osobnu vojnu invalidninu u mjesečnom iznosu od 77,00 KM, ortopedski dodatak II/C stupnja u mjesečnom iznosu od 43,00 KM i ostala prava prema Zakonu o osnovnim pravima vojnih invalida i obitelji palih boraca. Navedenim rješenjem je određeno da prava priznata tim rješenjem apelantu pripadaju od 1. srpnja 1998. godine trajno i da traju dok postoje zakonom propisani uvjeti za stjecanje i uživanje tih prava. Istim rješenjem je određeno da to rješenje podliježe reviziji drugostupanjskog organa.

9. Uvjerjenjem JU "Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo", Biro za zapošljavanje Stari Grad, od 28. ožujka 2012. godine potvrđeno je da je apelant prijavljen u evidenciji tog biroa kao nezaposlena osoba od 15. veljače 2012. godine. U uvjerenju je navedeno da u skladu sa člankom 28. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba apelant nije korisnik prava na novčanu naknadu, zdravstveno osiguranje i mirovinsko i invalidsko osiguranje.

Pobijane odluke

10. Rješenjem Službe broj UP-I-08-41-8107/04 od 6. travnja 2005. godine apelantu kao priznatom ratnom vojnom invalidu prestalo je svojstvo ratnog vojnog invalida (RVI) zaključno sa 31. prosincem 2004. godine. Istim rješenjem ukinuto je Rješenje Službe broj 08/1-560-465 od 10. lipnja 1998. godine (kojim mu je

bilo priznato svojstvo ratnog vojnog invalida i utvrđeno da ima pravo na osobnu vojnu invalidninu, ortopedski dodatak i ostala prava prema Zakonu o osnovnim pravima vojnih invalida i obitelji palih boraca).

11. U obrazloženju rješenja Služba je navela da je apelantu Rješenjem Službe broj 08/1-560-465 od 10. lipnja 1998. godine priznato svojstvo RVI IV. skupine sa 80 procenata vojnog invaliditeta. Dalje je navedeno da je taj organ na temelju članka 63. stavak 1. Zakona o pravima branitelja po službenoj dužnosti pokrenuo postupak za utvrđivanje procenta invalidnosti. Nadalje, imajući u vidu odredbu članka 36. stavak 1. točka 3. Zakona o pravima branitelja, kojom je propisano da prava prema tom zakonu ne mogu ostvariti osobe koje su pravomoćnom sudskom presudom osuđene zbog izvršenja težih kaznenih djela protiv ustavnog poretka BiH, ustavnog poretka Federacije BiH, kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava i kaznenih djela protiv Oružanih snaga, Služba se 3. veljače 2005. godine obratila Ministarstvu pravde FBiH zahtjevom za dostavu uvjerenja o nekažnjavanju ili kažnjavanju apelanta. Dalje je istaknuto da se Služba 2. ožujka 2005. godine, slijedeći uputu Ministarstva pravde, obratila Ministarstvu unutarnjih poslova Sarajevo radi dobivanja traženih podataka. U tijeku postupka Kantonalni sud je 14. ožujka 2005. godine uz dopis dostavio Presudu tog suda broj K-119/03 od 2. prosinca 2003. godine koja je postala pravomoćna, a kojom je apelant osuđen zbog kaznenog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz članka 142. stavak 1. Kaznenog zakona SFRJ. S obzirom na istaknute činjenice koje su, kako je zaključeno, nesporne, Služba je primjenom odredbi članka 37. stavak 1. točka 2. a u svezi sa člankom 36. stavak 1. točka 3. Zakona o pravima branitelja utvrdila da apelantu prestaje pravo ratnog vojnog invalida prema članku 37. stavak 1. točka 2. navedenog zakona, odnosno da to pravo ne može ostvariti jer je osuđen pravomoćnom sudskom presudom broj K-119/03 od 2. prosinca 2003. godine zbog izvršenja teškog kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava – kazneno djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

12. Apelant se protiv navedenog rješenja Službe žalio Federalnom ministarstvu koje je Rješenjem broj UP-II-03-41-29/11 od 23. veljače 2011. godine žalbu odbilo kao neutemeljenu. U obrazloženju rješenja je navedeno da je prvostupanjski organ na utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenio materijalno pravo, te je stoga primjenom članka 237. stavak 2. Zakona o upravnom postupku apelantova žalba odbijena kao neutemeljena.

13. Apelant je protiv rješenja Federalnog ministarstva tužbom pokrenuo upravni spor pred Kantonalnim sudom. Odlučujući o apelantovoj tužbi, Kantonalni sud je Presudom broj 09 0 U 01211211 U od 28. studenog 2014. godine odbio tužbu kao neutemeljenu.

14. U obrazloženju presude Kantonalni sud je naveo da je, ispitujući zakonitost pobijanog upravnog akta u granicama zahtjeva iz tužbe u smislu članka 34. Zakona o upravnim sporovima, utvrdio da tužba nije utemeljena. Polazeći od odredbi članka 36. stavak 1. točka 3. Zakona o pravima branitelja i članka 37. stavak 1. točka 2. navedenog zakona, Kantonalni sud je istaknuo da su u konkretnom slučaju prvostupanjski organ i tuženi (Federalno ministarstvo) utvrdili, a što proizlazi iz podataka u spisu, da je apelant pravomoćno osuđen i proglašen krivim zbog kaznenog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz članka 142. stavak 1. Kaznenog zakona SFRJ, te su stoga prvostupanjski organ i tuženi pravilno odlučili – prvostupanjski organ kada je donio odluku da apelantu prestaje pravo ratnog vojnog invalida sa 31. prosincem 2004. godine, a drugostupanjski organ kada je apelantovu žalbu odbio kao neutemeljenu. Također, Kantonalni sud je istaknuo da su apelantovi tužbeni navodi da se nalazi u teškoj materijalnoj situaciji i da je navedenom odlukom povrijeđena Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i

temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) bespredmetni i bez utjecaja na rješenje tog upravnog spora, jer odluka upravnih organa nije u suprotnosti s Europskom konvencijom, niti se njome krše bilo kakva prava koja su apelantu zagwarantirana navedenom konvencijom, s obzirom na činjenicu da je apelant prilikom činjenja kaznenog djela za koje je osuđen postupao suprotno odredbama međunarodnog humanitarnog prava, i to članka 3. stavak 1. točka a. Četvrte ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

15. Apelant smatra da su mu pobijanim odlukama povrijeđena prava iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, zatim pravo iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i pravo iz članka 7. Europske konvencije. U iscrpnim navodima apelacije apelant je naveo da je ratni vojni invalid sa utvrđenom invalidnošću od 80%. Dalje je istaknuo da mu je na temelju članka 36. Zakona o pravima branitelja oduzeto pravo na invalidninu, ortopedski pomagala, te druga prava iz tog zakona zbog pravomoćne presude kojom je utvrđeno da je počinio kazneno djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Istaknuo je da je navedenom kaznenom presudom osuđen na devet godina zatvora, te da je odslužio kaznu od osam godina, četiri mjeseca i sedam dana. Nadalje je istaknuto da je rješenjem od 10. lipnja 1998. godine na temelju članka 92. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i obitelji palih boraca apelantu priznato svojstvo ratnog vojnog invalida, te da je na temelju tog prava stekao prava na invalidninu, ortopedski dodatak i ostala prava iz tog zakona počevši od 1. srpnja 1998. godine trajno dok traju propisani uvjeti za stjecanje i uživanje tih prava. Stoga apelant smatra da je stekao javna prava socijalnog i imovinskog karaktera koja se mogu definirati kao njegova imovina, pozivajući se pri tome na Odluku Ustavnog suda broj AP 4609/12 od 12. lipnja 2013. godine. Dalje apelant ističe da je pobijanom presudom lišen prava na imovinu. U konačnici apelant smatra da mu je pravo na imovinu povrijeđeno zbog toga što u konkretnom slučaju mijesanje države u njegovo pravo nije bilo proporcionalno u smislu prava na imovinu kako je zaštićeno Europskom konvencijom. Naveo je da su mu pobijanim odlukama oduzeti pravo na invalidninu, pravo na ortopedski dodatak kao i pravo na zdravstvenu zaštitu. Istaknuo je da kao bivši pripadnik Armije BiH sustavno ne pripada pod civilne zakone koji reguliraju socijalna prava (Zakon o MIO-u) jer nije civilna, već vojna žrtva rata, te da prava mora ostvarivati putem zakona koji reguliraju prava demobiliziranih boraca. Dalje smatra da članak 37. stavak 2. u svezi sa člankom 36. stavak 3. Zakona o pravima branitelja predviđa trajno oduzimanje prava, a što je protivno pozitivnim odredbama kaznenopravnih zakona. Naveo je da, prema članku 121. Kaznenog zakona FBiH, poslije izdržane kazne osuđene osobe uživaju "sva prava utvrđena ustavom, zakonom i drugim propisima i mogu stjecati sva prava, osim onih koja su im ograničena sigurnosnom mjerom ili nastupanjem pravne posljedice osude". Prema tome, kako je naveo, članak 121. Kaznenog zakona FBiH ne predviđa bilo kakvu mogućnost daljnjeg oduzimanja prava, već naprotiv, propisuje njihovu rehabilitaciju. Apelant smatra da konkretno zakonsko rješenje iz Zakona o pravima branitelja predstavlja građanskopravnu sankciju za njega i ostavlja ga kao 80% invalida bez mogućnosti da egzistencijalno opstane.

16. U odnosu na povredu prava na zabranu nehumanog kažnjavanja iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, apelant je naveo da je u konkretnom slučaju kaznenopravno i građanskopravno kažnjen na način koji je nehuman. Istaknuo je da je svjestan težine kaznenog djela za koje

je pravomoćno osuđen, međutim, kažnjavanje ne smije voditi ka fizičkim i psihičkim patnjama osuđenika, bez obzira na činjenicu što mu država nije izravno nanijela bilo kakvu fizičku ili psihičku bol. Apelant smatra da navedeno kažnjavanje ima posebnu težinu u njegovom slučaju jer je invalidna osoba.

17. U odnosu na povredu prava na zabranu retroaktivnog kažnjavanja iz članka 7. Europske konvencije, apelant je naveo da je u konkretnom slučaju oduzimanje pravomoćno utvrđenih građanskih prava socijalnog karaktera posljedica izvršenja kaznenog djela za koje je osuđen. Dalje je istaknuto da je Zakon o pravima branitelja predvidio i retroaktivno oduzimanje stečenih prava u postupku revizije, te da se oduzimanje ovih prava može definirati isključivo kao upravnopravna ili građanskopravna sankcija izvršenja kaznenog djela i da kao takva mora imati opravdanje *inter alia* u članku 7. Europske konvencije. Istaknuto je da apelant u vrijeme izvršenja kaznenog djela, kada je na snazi bio Zakon o osnovnim pravima vojnih invalida i obitelji palih boraca, nije mogao predvidjeti ovu sankciju jer nije bila ni predviđena, pa se time radi o retroaktivnom kažnjavanju koje je bilo zabranjeno na temelju članka 7. Europske konvencije.

18. Apelant smatra da je u konkretnom slučaju došlo do povrede navedenih prava, te smatra opravdanim da Ustavni sud ukine presudu Kantonalnog suda i vrati predmet tom sud na novi upravni postupak, a da na temelju članka VI/3.(c) Ustava BiH, u duhu Odluke Ustavnog suda broj U 106/03 od 27. listopada 2004. godine, *ex officio* ispita ustavnost Zakona o pravima branitelja, te da nalog Parlamentu FBiH da izvrši usuglašavanje tog zakona sa standardima ljudskih prava i sloboda iz Ustava BiH i Europske konvencije.

b) Odgovor na apelaciju

19. Kantonalni sud je u odgovoru istaknuo da apelantovim navodima nije dovedena u pitanje zakonitost odluke tog suda pa time i nisu povrijeđena apelantova prava zagwarantirana Ustavom BiH i Europskom konvencijom.

20. Federalno ministarstvo je u odgovoru na apelaciju navelo da apelant ističe da u vrijeme izvršenja kaznenog djela pa sve do 2004. godine kada je na snagu stupio Zakon o pravima branitelja nije bila zakonski predviđena ustavnopravna kazna u smislu oduzimanja stečenih prava, te da je upravo zbog toga 1994. godine privremeno, a 1998. godine i trajno mogao steći svoja prava (pravo stečeno po Zakonu o osnovnim pravima vojnih invalida i obitelji palih boraca). Međutim, kako je istaknulo Federalno ministarstvo, člankom 63. stavak 2. Zakona o pravima branitelja propisano je da će se revizija prvostupajskih rješenja donesenih u skladu sa stavkom 1. tog članka izvršiti u roku od 12 mjeseci od dana donošenja rješenja, s tim da će nadležni prvostupajski organ rješenja dostaviti na reviziju odmah nakon isteka roka za žalbu, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana donošenja rješenja, dok je odredbom članka 69. stavak 1. navedenog zakona propisano da danom stupanja na snagu tog zakona za osobe iz čl. 1., 2., 3. i 4. tog zakona prestaje primjena: Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i obitelji palih boraca, Zakona o zaštiti pripadnika Teritorijalne obrane i drugih branitelja Republike Bosne i Hercegovine, Zakona o izuzetnom materijalnom osiguranju ratnih vojnih invalida i obitelji poginulih boraca, Zakona o zaštiti vojnih invalida i obitelji i poginulih i nestalih branitelja. Shodno navedenom, te kako je taj organ donio odluku po Zakonu o pravima branitelja (koji je *lex specialis*), koja nije u suprotnosti s Europskom konvencijom, i uzimajući u obzir činjenicu da je apelant prilikom činjenja kaznenog djela za koje je osuđen postupao suprotno odredbama međunarodnog humanitarnog prava, i to članka 3. stavak i. točka a) Četvrte ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata, Federalno ministarstvo smatra da predmetna apelacija nije opravdana. U odgovoru od 16. listopada 2017. godine Federalno ministarstvo je istaknulo da je

svrha donošenja odredbe članka 36. stavak 1. točka 3. i članka 37. stavak 1. točka 2. Zakona o pravima branitelja da se pripadnicima Oružanih snaga osuđenim za navedena kaznena djela onemogućiti korištenje prava po tom zakonu. Navedene odredbe, kako je istaknuto, između ostalog, imaju zadaću distancirati pripadnike Oružanih snaga koji koriste pravo po navedenom zakonu i koji nisu izvršili nijedno od navedenih kaznenih djela od počinitelja navedenih teških kaznenih djela.

21. Služba je u odgovoru na apelaciju istaknula da je u postupku pred tim organom potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje uz pravilnu primjenu materijalnog prava, te da odlukom tog organa nisu povrijeđena apelantova prava na koja se pozvao u apelaciji. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

22. U Zakonu o pravima branitelja i članova njihovih obitelji ("Službene novine Federacije BiH" br. 33/04, 56/05, 70/07 i 9/10) relevantne odredbe glase:

Članak 1. stavak 1.

Ovim Zakonom uređuju se: uvjeti, način i postupak za ostvarivanje prava ratnih vojnih invalida i članova njihovih obitelji, članova obitelji poginulih, umrlih i nestalih branitelja domovine (u daljnjem tekstu: obitelji poginulih, umrlih, nestalih branitelja) i demobiliziranih branitelja, osoba zaslužnih u domovinskom ratu, te druga pitanja iz područja braniteljsko-invalidske zaštite.

Članak 2. st. 1., 2. i 7.

(1) Braniteljem, u smislu ovoga Zakona, smatra se pripadnik Armije Republike Bosne i Hercegovine, Hrvatskog vijeća obrane i policije nadležnog tijela unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: Oružane snage) koji je sudjelovao u obrani Bosne i Hercegovine (početak agresije na općinu Ravno) od 18.09.1991. do 23.12.1996. godine, odnosno do prestanka izravne ratne opasnosti i koji je demobiliziran rješenjem nadležnoga vojnog tijela, te osoba koja je sudjelovala u pripremi za obranu i u obrani Bosne i Hercegovine u vremenu prije 18.09.1991. godine, a koja je angažirana od nadležnih tijela.

(2) Pod sudjelovanjem u obrani Bosne i Hercegovine, u smislu stavka 1. ovoga članka, podrazumijeva se sudjelovanje u oružanom otporu i djelovanje u izravnoj svezi s pružanjem otpora.

(7) Shodno Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini, pripadnici tzv. 'Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna' ne smatraju se braniteljima u smislu ovoga zakona i njihova prava kao i prava članova njihovih obitelji uređuju se Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom ("Službene novine Federacije BiH", br. 36/99, 54/05 i 39/06).

Članak 8. stavak 1.

Prava ratnih vojnih invalida

Prava ratnog vojnog invalida su:

1. osobna invalidnina;
2. dodatak za njegu i pomoć od druge osobe;
3. ortopedski dodatak;
4. druga prava iz Glave VI. ovoga Zakona.

Članak 36. stavak 1. točka 3.

Prava prema ovom Zakonu ne mogu ostvariti:

(...)

3. osobe koje su osuđene pravomoćnom sudskom presudom zbog počinjenja teških kaznenih djela protiv ustavnog poretka Bosne i Hercegovine, ustavnog poretka Federacije Bosne i Hercegovine, kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava i kaznenih djela protiv Oružanih snaga;

Članak 37. stavak 1. točka 2.

Prava prema ovom Zakonu prestaju:

(...)

2. u slučajevima utvrđenim u članku 36. ovoga Zakona po pravomoćnosti presude nadležnoga suda;

(...)

Članak 63.

Za korisnike koji ispunjavaju uvjete za ostvarivanje prava prema odredbama ovoga Zakona nadležni prvostupajski organ će, po službenoj dužnosti, donijeti nova rješenja do 31.12.2004. godine.

Revizija prvostupajskih rješenja, donijetih sukladno stavku 1. ovoga članka, bit će obavljena u roku od 12 mjeseci od dana donošenja rješenja, s tim što će nadležni prvostupajski organ rješenja dostaviti na reviziju odmah po isteku roka za žalbu, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana donošenja rješenja.

Članak 69. stavak 1.

Danom stupanja na snagu ovoga Zakona za osobe iz čl. 1., 2., 3. i 4. ovoga Zakona prestaje primjena: Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 6/94 i 13/94), Zakona o zaštiti pripadnika Teritorijalne odbrane i drugih branilaca Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", br. 4/92 i 13/94), Zakona o izuzetnom materijalnom obezbjeđenju ratnih vojnih invalida i porodica poginulih boraca ("Službeni list RBiH", br. 33/95, 37/95 i 17/96) i Zakona o zaštiti vojnih invalida obitelji i poginulih i nestalih branitelja ("Narodni list HR-HB", br. 36/94 i 24/95) i Zakon o zaštiti vojnih invalida ("Službeni list SR BiH", br. 35/90).

VI. Dopustivost

23. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

24. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

25. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 09 0 U 01211211 U od 28. studenog 2014. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijanu presudu apelant je primio 13. prosinca 2014. godine, a apelacija je podnesena 11. veljače 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopuštena, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

26. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

27. Apelant pobija navedene odluke tvrdeći da su mu tim odlukama povrijeđena prava iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, zatim pravo iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i pravo iz članka 7. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

28. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:
k) Pravo na imovinu.

29. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

30. Apelant smatra da mu je pobijanim odlukama povrijeđeno pravo na imovinu zagaranirano člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

31. Članak 1. Protokola broj 1 obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavku, jeste opće prirode i iskazuje načelo mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stavka, obuhvaća lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugom stavku, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, nadzirati korištenje imovine u skladu sa javnim interesom. Ova tri pravila nisu "različita" u smislu da su nepovezana – drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih stoga treba tumačiti u okviru općeg načela iskazanog u prvom pravilu.

32. Pojam "imovina" koji se navodi u članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju ne treba tumačiti na restriktivan način, nego ga treba shvatiti tako da uključuje i stečena prava, kao što su sredstva, dionice ili novčani zahtjevi utemeljeni na ugovorima ili deliktnoj odgovornosti, kao i određena ekonomska i socijalna primanja propisana zakonom. S druge strane, članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju štiti samo postojeću imovinu, ali, općenito shvaćeno, tako da ne uključuje pravo stjecanja imovine u budućnosti. Osoba koja se žali na uplitanje u svoju imovinu mora dokazati da je imovinsko pravo postojalo (vidi Europski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije*, presuda od 13. lipnja 1979. godine, tom 31, stavak 50, u daljnjem tekstu: Europski sud).

33. Prilikom razmatranja je li u okolnostima konkretnog slučaja došlo do povrede članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju prvo se mora utvrditi je li apelant titular prava koja se ubrajaju u članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da su apelantu rješenjem Službe od 10. lipnja 1998. godine kao ratnom vojnom invalidu bila priznata prava na osobnu vojnu invalidninu i ortopedski dodatak u određenim mjesečnim iznosima, što predstavlja "postojeću imovinu" u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (*mutatis mutandis*, Ustavni sud, odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 133/06 od 13. rujna 2007. godine, točka 25, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

34. Nadalje, Ustavni sud treba utvrditi je li došlo do miješanja u apelantovu imovinu, te, ukoliko jeste, je li to miješanje bilo u skladu sa zakonom i u javnom interesu i je li bilo proporcionalno legitimnom cilju, dakle, uspostavlja li pravičnu ravnotežu između apelantovog prava i općeg interesa. U svezi s prvim pitanjem, Ustavni sud smatra da je pobijanim odlukama upravnih organa i redovnog suda kojima je apelantu utvrđen prestanak svojstva ratnog vojnog invalida i kojima je ukinuto rješenje Službe od 10. lipnja 1998. godine došlo do miješanja u apelantovu imovinu zaštićenu člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

35. Sljedeće pitanje na koje Ustavni sud treba da odgovori jeste je li miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo u skladu

sa zakonom. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da su pobijane odluke utemeljene na odredbama članka 36. stavak 1. točka 3. i članka 37. stavak 1. točka 2. Zakona o pravima branitelja. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da su organi uprave i redovni sud u pobijanim odlukama dali jasno i precizno obrazloženje svojih stavova u svezi s primjenom citiranih zakonskih odredbi, a koje ne izgleda proizvoljno ili neprihvatljivo. Pri tome Ustavni sud ukazuje da je Zakon o pravima branitelja objavljen u službenom glasilu, dakle dostupan je građanima, te da na jasan i precizan način regulira pitanje ostvarivanja prava branitelja. Ustavni sud u obrazloženjima pobijanih odluka ne vidi bilo kakvu proizvoljnost u primjeni relevantnih zakonskih odredbi koje su transparentne i jasne, te stoga proizlazi da je "miješanje" u apelantovo pravo na imovinu izvršeno u skladu sa zakonom. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju proizlazi jasna pravna osnova za miješanje u apelantovu imovinu, te da je predmetno miješanje bilo u skladu sa zakonom.

36. Nadalje, Ustavni sud smatra da utvrđivanje prestanka apelantovih prava prema Zakonu o pravima branitelja služi legitimnom cilju u općem interesu. Ustavni sud ističe da Zakon o pravima branitelja (članak 1.) uređuje uvjete i način stjecanja posebnih prava ratnih vojnih invalida, članova obitelji poginulih, umrlih i nestalih boraca, demobiliziranih boraca, odnosno osoba zaslužnih u obrambeno-oslobodilačkom ratu. S tim u svezi, Ustavni sud zapaža da je cilj zakonodavca bio osigurati posebna prava onim borcima koji su se iskazali u obrani i oslobađanju BiH u kojoj su tijekom rata počinjeni brojni ratni zločini, a koji su pri tome poštovali najviše vrijednosti obveze učešća u ratu, čast i dužnost lojalnosti Oružanim snagama, pri čemu nisu prekršili pravila međunarodnog humanitarnog prava (čija je svrha zaštita žrtava rata i reguliranje načina na koji se vode neprijateljstva). Nadalje, Ustavni sud zapaža da je zakonodavac napravio različit zakonski tretman boraca time što je propisao da prava prema Zakonu o pravima branitelja nemaju borci koji su pravomoćno osuđeni za ratne zločine protiv čovječnosti i međunarodnog prava, dakle one osobe koje su prekršile pravila međunarodnog humanitarnog prava priznata u svim civiliziranim narodima. U pogledu različitog tretmana pojedinih boraca, Ustavni sud treba odgovoriti nameće li takav različit tretman prevelik teret na apelanta, odnosno Ustavni sud treba odgovoriti na pitanje je li miješanje u apelantovu imovinu proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići. Analizirajući u konkretnom slučaju potrebu zaštite apelantovog prava na imovinu i potrebu da se slijedi legitiman cilj u općem interesu, Ustavni sud zaključuje da pobijanim odlukama nije stavljen prekomjeran teret na apelanta radi ostvarivanja zakonitog cilja, te da time nije doveden u drugačiji položaj od drugih koji se nalaze u istoj situaciji.

37. Stoga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Zabrana podvrgavanja nehumanom kažnjavanju

38. Članak II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

b) Pravo osobe da ne bude podvrgnuta mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

39. Članak 3. Europske konvencije glasi:

Nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

40. Ustavni sud ističe da članak 3. Europske konvencije, kojim je određeno da nitko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju, štiti jedno od

"apsolutnih prava" Europske konvencije od čijeg poštovanja države nikada ne mogu odstupiti, čak ni u vrijeme rata.

41. Ustavni sud naglašava da je u svojoj praksi izrazio stav da mučenje ili nehumano postupanje mora imati minimalan stupanj jačine ukoliko se svrstava u okvir članka 3. Europske konvencije (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 81/04* od 28. siječnja 2005. godine, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 30/05). Procjena ovog minimuma je po prirodi stvari relativna i ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su priroda i sadržaj postupka, njegovo trajanje i njegove tjelesne i psihičke posljedice, a u nekim slučajevima i spol, starosna dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi Europski sud, *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 18. siječnja 1978. godine, serija A, broj 25, stranica 65. stavak 162). Osim toga, Ustavni sud naglašava i da određena razina patnje postoji kada se predoče dovoljni dokazi o nastalim povredama (vidi bivši Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, Odluka broj CH/97/34, *Šljivo protiv Republike Srpske*), kao i da podnositelj apelacije mora dostaviti bar neke elemente dokaza koji se odnose na navodno nehumano postupanje (vidi odluku Ombudsmana za ljudska prava, predmet broj 331/97, *R. G. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Izvješća od 6. travnja 1998. godine, stavak 109).

42. U svezi sa apelantovim navodima o povredi prava iz članka 3. Europske konvencije, Ustavni sud zapaža da je sam apelant istaknuo da mu država nije nanijela izravno bilo kakvu fizičku ili psihičku bol. Nadalje, Ustavni sud zapaža da apelant u odnosu na pobijana rješenja nije ponudio dokaze o tome da se u konkretnoj situaciji radi o zadiranju odnosno ataku na njegov fizički ili psihički integritet koji prelazi granice minimalnog stupnja intenziteta koji bi u smislu navedenih standarda pokretao pitanje kršenja prava na zabranu podvrgavanja mučenju, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju. Stoga Ustavni sud apelantove navedene tvrdnje odbija kao neutemeljene.

43. Ustavni sud zaključuje da su apelantovi navodi o kršenju prava iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije neutemeljeni.

Kažnjavanje samo na temelju zakona

44. Članak 7. Europske konvencije glasi:

1. *Nitko se ne smije smatrati krivim za kazneno djelo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vrijeme kada je počinjeno, nije predstavljalo kazneno djelo po unutarnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne smije se izreći stroža kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je kazneno djelo počinjeno.*

2. *Ovaj članak ne utječe na ishod suđenja i kažnjavanje bilo koje osobe za činjenje ili nečinjenje koje se u vrijeme počinjenja smatralo kaznenim djelom prema općim pravnim načelima koja priznaju civilizirani narodi.*

45. Ustavni sud ističe da citirani članak izražava načelo da se samo zakonom može definirati kazneno djelo i propisati kazna (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Kaznena djela i relevantne kazne moraju se jasno definirati zakonom. Taj uvjet je ispunjen kada pojedinac može znati iz formulacije relevantne odredbe, ako je potrebno uz tumačenje suda i nakon dobivanja odgovarajućeg pravnog savjeta, koja činjenja i nečinjenja ga čine kazneno odgovornim i koju kaznu može dobiti zbog toga (vidi Europski sud, *Cantoni protiv Francuske*, presuda od 15. studenog 1996. godine, stavak 29).

46. Koncept "kazne" u članku 7. stavak 1. Konvencije, kao i pojam "građanskih prava i obveza" i "kaznene optužbe" u članku 6. stavak 1, ima autonomni koncept u odnosu na definiciju u unutarnjem pravu. Kako bi se osigurala efikasnost zaštite koju nudi ovaj članak, Sud mora imati slobodu da ide mimo vanjskog izgleda i da autonomno ocijeni je li specifična mjera u biti "kazna" u smislu značenja članka 7. stavak 1. Polazno odredište za bilo

koju ocjenu postojanja "kazne" jeste da se utvrdi je li mjera koja je u pitanju bila izdana nakon osude za "kazneno djelo". Drugi faktori se mogu smatrati relevantnim u tom smislu: priroda i cilj mjere u pitanju (naročito njezin kazneni cilj), njezina klasifikacija u skladu sa domaćim zakonom, procedure vezane za njezino donošenje i izvršenje i njezin stupanj (vidi Europski sud, *Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 15. studenog 1996. godine, stavak 28; *Del Río Prada protiv Španjolske*, presuda od 21. listopada 2013. godine, stavak 82). Međutim, stupanj mjere nije odlučujući sam po sebi s obzirom na to da mnoge nekažnene mjere preventivne prirode mogu značajno utjecati na osobu koju se to tiče. Pri primjeni navedenih kriterija Europski sud je naročito utvrdio sljedeće mjere kao kazne: naredba o zapljeni u smislu postupka kaznenog djela nakon utvrđivanja krivice, u smislu njezine kaznene svrhe, pored njezine preventivne i kompenzatorne prirode (*op. cit. Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 29-35) itd. Suprotno tome, sljedeće mjere su isključene iz koncepta kazne: suspendiranje prava na mirovinu državnog službenika nakon stegovnog postupka (vidi Europski sud, *Haïoun protiv Francuske*, presuda od 7. rujna 2004. godine), opoziv i izjava o neispunjenju uvjeta predsjednika nakon postupka opoziva zbog ozbiljne povrede Ustava (vidi Europski sud, *Paksas protiv Litve*, presuda od 6. siječnja 2011. godine) itd.

47. Apelant smatra da mu je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo na zabranu retroaktivnog kažnjavanja budući da oduzimanje pobijanim rješenjima utvrđenih građanskih prava kao posljedice izvršenja kaznenog djela za koje je osuđen predstavlja upravnopravnu ili građanskopravnu sankciju zbog izvršenja kaznenog djela. Kako apelant u vrijeme izvršenja kaznenog djela, kada je na snazi bio Zakon o osnovnim pravima vojnih invalida i obitelji palih boraca, nije mogao predvidjeti tu sankciju jer nije bila ni predviđena, time se, prema apelantovom mišljenju, radi o retroaktivnom kažnjavanju zabranjenom člankom 7. Europske konvencije.

48. U odnosu na apelantove navode da se u konkretnom slučaju radi o upravnopravnoj odnosno građanskoj sankciji, Ustavni sud ističe da su pobijane upravne odluke donesene u postupku njihove revizije propisane zakonom pri čemu je utvrđivano ispunjava li apelant zakonske uvjete za ostvarivanje određenih socijalnih prava prema Zakonu o pravima branitelja. S tim u svezi, Ustavni sud smatra da pobijane odluke nemaju kazneni cilj, odnosno ne ulaze u koncept "kazne", niti opseg kazne za počinjeno kazneno djelo (*op. cit. Del Río Prada protiv Španjolske*) u smislu značenja i navedenih standarda članka 7. Europske konvencije. Stoga Ustavni sud apelantove navode o retroaktivnom kažnjavanju u konkretnom slučaju smatra neutemeljenim.

49. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na zabranu retroaktivnog kažnjavanja iz članka 7. Europske konvencije.

Ostali navodi

50. U odnosu na apelantov zahtjev da Ustavni sud na temelju članka VI/3.(c) Ustava BiH, u duhu Odluke Ustavnog suda broj *U 106/03* od 27. listopada 2004. godine, *ex officio* ispita ustavnost Zakona o pravima branitelja, te dâ nalog Parlamentu FBiH da izvrši usuglašavanje tog zakona sa standardima ljudskih prava i sloboda iz Ustava BiH i Europske konvencije, Ustavni sud najprije ističe da ustavnost zakona ispituje u okviru svoje apstraktne nadležnosti prema članku VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, a prema članku VI/3.(c) nadležan je utvrditi je li zakon o čijem važenju ovisi odluka bilo kojeg suda u BiH kompatibilan sa Ustavom BiH, Europskom konvencijom ili sa zakonima BiH.

51. U konkretnom slučaju, Ustavni sud ističe da se radi o apelacijskoj nadležnosti prema članku VI/3.(b) Ustava BiH prema

kojoj Ustavni sud ne utvrđuje ustavnost zakona. Također, Ustavni sud zapaža da u konkretnom postupku pred Kantonalnim sudom koji je donio pobijanu presudu nije zatraženo da Ustavni sud postupi prema članku VI/3.(c) Ustava BiH. U odnosu na spomenutu odluku Ustavnog suda broj *U 106/03*, Ustavni sud zapaža da je u tom predmetu, nakon što je utvrdio povredu apelantičinog ustavnog prava, naložio Vladi Federacije BiH da osigura apelantičina ustavna prava. U citiranoj odluci Ustavni sud je naveo da se s ciljem tumačenja članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine dolazi do zaključka da Ustavni sud ima nadležnost da u postupku iz apelacijske jurisdikcije izvrši i konkretnu ocjenu ustavnosti u smislu članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, ako je to potrebno.

52. Nadalje, Ustavni sud ističe da je u svojoj praksi utvrđivao da predmetne odredbe zakona ne zadovoljavaju potrebnu zakonsku kvalitetu u mjeri u kojoj bi se poštovali standardi prava iz Europske konvencije, a što je suprotno i načelu vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, te je s tim u svezi utvrđivao povrede prava apelanata, ukidao pobijane presude redovnih sudova i nalogao vladama entiteta da poduzmu mjere kojima će osigurati poštovanje prava iz Ustava BiH i Europske konvencije (*mutatis mutandis*, Ustavni sud, odluke br. *AP 2843/07* od 12. siječnja 2010. godine i *AP 369/10* od 24. svibnja 2013. godine, dostupne na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). Imajući u vidu da Ustavni sud u konkretnom slučaju nije našao povrede prava na koja se apelant pozvao u apelaciji, Ustavni sud zaključuje da navedena praksa nije primjenjiva u konkretnom slučaju.

VIII. Zaključak

53. Ustavni sud zaključuje da pobijanim odlukama nije došlo do povrede prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju jer je miješanje u apellantovo pravo na imovinu bilo u skladu sa zakonom, slijedilo je legitiman cilj i razuman odnos "proporcionalnosti" između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti.

54. Također, nema povrede članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije kada apelant nije ponudio dokaze o tome da se u konkretnoj situaciji radi o zadiranju odnosno ataku na njegov fizički ili psihički integritet koji prelazi granice minimalnog stupnja intenziteta koji bi u smislu navedenih standarda pokretao pitanje kršenja prava na zabranu podvrgavanja mučenju, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju.

55. Nema povrede prava na zabranu retroaktivnog kažnjavanja iz članka 7. Europske konvencije kada pobijane upravne odluke nemaju kazneni cilj, odnosno ne ulaze u koncept "kazne", niti opseg kazne za počinjeno kazneno djelo.

56. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

57. U smislu članka 43. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, sutkinja Seada Palavrić je dala izjavu o neslaganju s odlukom većine.

58. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Ćeman, v. r.

333

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 1101/17**, рјешавајући апелацију **С. А.**, на основу члана VI/3(б) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 став (4), члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 ст. (1), (4) и (6) Правила Уставног суда Босне и

Херцеговине – пречишћени текст "Службени гласник БиХ" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, председник
Мато Тадић, потпредседник
Златко М. Кнежевић, потпредседник
Маргарита Џаца Николовска, потпредседница
Tudor Pantiru, судија
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија
Giovanni Grasso, судија
на сједници одржаној 22. марта 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **С. А.** поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 025573 16 Рев 2 од 4. јануара 2017. године и Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 025573 14 Гж од 29. маја 2014. године у дијелу одлуке о трошковима поступка.

Утврђује се кршење права на имовину из члана II/3(к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и права на правично суђење из члана II/3(е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се Пресуда Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 025573 16 Рев 2 од 4. јануара 2017. године и Пресуда Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 025573 14 Гж од 29. маја 2014. године у дијелу одлуке о трошковима поступка.

Предмет се враћа Окружном суду у Бањој Луци који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у односу на трошкове поступка у складу са чланом II/3(к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и чланом II/3(е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Бањој Луци да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одбацује се као недопуштена апелација **С. А.** поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 025573 16 Рев 2 од 4. јануара 2017. године, Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 025573 14 Гж од 29. маја 2014. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 025573 07 П од 10. маја 2013. године у дијелу који се тиче накнаде нематеријалне штете због тога што је очигледно (*prima facie*) неоснована.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. **С. А.** (у даљњем тексту: апеланткиња) из Живиница, коју заступа Неџла Шехић, адвокат из Сарајева, поднијела је 25. марта 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 71 0 П 025573 16 Рев 2 од 4. јануара 2017. године, Пресуде Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд) број 71 0 П 025573 14 Гж од 29. маја 2014.

године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) број 71 0 П 025573 07 П од 10. маја 2013. године. Апеланткиња је такође затражила да Уставни суд донесе одлуку о привременој мјери којом би обуставио поступак принудне наплате трошкова у корист Правобранилаштва Републике Српске (у даљњем тексту: Правобранилаштво РС), као и да одлучи да ће се та мјера "примјењивати и у свим осталим поступцима покренутим ради наплате трошкова заступања правобранилаштва у Босни и Херцеговини (Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске) у предметима накнаде штете почињене ратним злочиним". Апеланткиња је 11. јула 2017. године доставила допуну апелације.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, од Врховног, Окружног и Основног суда, те од Правобранилаштва РС затражено је 4. септембра 2017. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Врховни суд је доставио одговор 6. септембра, Окружни суд 12. септембра, а Правобранилаштво РС 7. септембра 2017. године. Основни суд није доставио одговор на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

5. Апеланткиња је 23. маја 2007. године Основном суду поднијела тужбу против Републике Српске (у даљњем тексту: тужена), којом је тражила накнаду нематеријалне штете у укупном износу од 50.000 КМ, због тога што је у периоду од 11. јула 1992. до 21. маја 1993. године била заточена у логорима и затворима у којима је била изложена тортури и нечовјечном понашању. Одлучујући о овом тужбеном захтјеву, судови су на три инстанце одбили апеланткињин тужбени захтјев због застареле потраживања. Наиме, судови су у све три оспорене пресуде закључили да се рок за накнаду штете из члана 377 став 1 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО), на који се апеланткиња позвала, примјењује само у случају када се захтјев за накнаду штете односи на непосредног извршиоца кривичног дјела из којег је настала штета и када је у односу на њега правоснажном осуђујућом пресудом утврђено постојање кривичног дјела и кривична одговорност. Међутим, у конкретном случају, апеланткиња је тужбени захтјев усмјерила против тужене као правног лица, чија је одговорност заснована "на одговорности за другог, а не на њеној директној одговорности као извршиоца кривичног дјела, у смислу одредбе члана 154. став 1. ЗОО". Стога се, према ставу судова у оспореним одлукама, на конкретни случај имао примјенити члан 376 ЗОО, према којем потраживање накнаде штете застаријева за три године од када је оштећени сазнао за штету и за штетника, а у сваком случају за пет година од када је штета настала. Судови су узели у обзир да је ратно стање укинато одлуком Народне скупштине Републике Српске од 19. јуна 1996. године, те су закључили да је од тог дана поново почео да тече застарни рок који је био прекинут током рата. С обзиром на то да је тужба поднесена 23. маја 2007. године, дакле након истека рокова из члана 376 ЗОО, судови су закључили да је наступила застара потраживања.

6. Осим тога, апеланткиња је Пресудом Основног суда број 71 0 П 025573 07 П од 10. маја 2013. године обавезана да туженој накнади трошкове поступка у износу од 3.000,00 КМ са законским затезним каматама од пресуђења до исплате, док је одбијен захтјев тужене за накнаду трошкова поступка "у преосталом дијелу између захтијевања и досуђеног

износа". У образложењу те одлуке, Основни суд је навео да тужена има право на трошкове поступка у складу са чланом 386 став 1 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП) будући да апеланткиња није успјела са својим тужбеним захтјевом против тужене. Суд је даље навео да је апеланткињу ослободио плаћања судске таксе, на њен захтјев, будући да је утврдио да је апеланткиња незапослена, да се "налази у тешкој материјалној ситуацији, а нарочито је цијенио предмет овог спора, као и вриједност мјеродавну за наплату судске таксе". Основни суд је закључио да је "несумњиво да би плаћањем судске таксе, средства из којих се тужитељица издржава била у толикој мјери умањена да би била угрожена њена социјална сигурност". Међутим, Основни суд је обавезао апеланткињу да туженој плати трошкове поступка у укупном износу од 3.000,00 КМ који је процијењен на основу Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката ("Службени гласник РС" број 68/05; у даљњем тексту: Адвокатска тарифа), и то "за састављање тужбе и присуство законског заступника тужене на три рочишта с паушалном наградом".

7. Окружни суд је, одлучујући о жалби, у Пресуди број 71 0 П 025573 14 Гж од 29. маја 2014. године, између осталог, закључио да су трошкови поступка правилно одмјерени, те да Правобранилаштву РС, сагласно одредби члана 395 ЗППРС, припадају трошкови према Адвокатској тарифи и "опређијељеном захтјеву тужене".

8. Врховни суд је оспореном Пресудом број 71 0 П 025573 16 Рев 2 од 4. јануара 2017. године одбио апеланткињину ревизију, при чему није посебно образложио одбијање ревизионих навода о трошковима поступка.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апеланткиња сматра да јој је оспореним одлукама прекршено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

10. Апеланткиња најприје врло опширно износи због чега сматра да су судови погрешно оцијенили да је у односу на њено потраживање наступила застара, те да су оспорене одлуке стога незаконите зато што је "страна у сукобу (РС) одговорна за сва дјела која учине особе које се налазе у редовима њених оружаних снага или су одговорне за поступке оружаних снага, а не непосредни извршилац". Осим тога, апеланткиња истиче да јој је на овај начин "онемогућен приступ суду ради остваривања правичне накнаде која јој по закону и ранијим ставовима Уставног суда БиХ припада од стране одговорног лица (државе – ентитета)".

11. Даље, апеланткиња оспорава и одлуку о трошковима поступка, позивајући се на пресуду Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) *Циндрић и Бешић против Хрватске*. Апеланткиња нарочито истиче да је у тој одлуци Европски суд утврдио да је обавезивањем апликаната да држави плате трошкове заступања у парничном поступку за накнаду штете због убиства њихових родитеља у рату, према тарифи која се примјењује на адвокате, дошло до кршења права на имовину и повреде права на приступ суду из члана 6 став 1 Европске конвенције. Сlijедом тога, апеланткиња предлаже да Уставни суд усвоји апелацију, утврди повреде наведених права, укине пресуду Врховног суда и предмет врати на поновно суђење уз упуту да се хитно донесе нова одлука.

12. У приједлогу за доношење привремене мјере, апеланткиња истиче да би доношење те мјере било неопходно због тога што се у Босни и Херцеговини спроводе бројни извршни поступци ради принудне наплате досуђених парничних трошкова заступања Правобранилаштва РС у судским споровима за накнаду штете причињене ратним злочинима, те да је Правобранилаштво РС "већ упутило допис апеланткињи којим је позива да измири наведене трошкове". Уз допуну апелације, апеланткиња је доставила и Рјешење Општинског суда у Живиницама број 33 0 П 0783088 17 И од 19. јуна 2017. године којим је одбијен њен приговор изјављен против рјешења о дозволи извршења од 7. марта 2017. године. Апеланткиња није у апелацији оспорила ово рјешење против којег је дозвољена жалба, али је указала да се у приговору који је изјавила против тог рјешења позвала на наведену пресуду Европског суда, те да је Општински суд у Живиницама навео да се наведена пресуда Европског суда не може директно примјенити у извршном поступку и на основу ње обуставити извршење "јер се тиме фактички оспорава извршна исправа, те да се та пресуда може примјенити само у парничном поступку". Стога је апеланткиња остала при захтјеву за хитно доношење привремене мјере, наводећи да ће се без тога извршење спровести "унаточ томе што је очигледно у супротности с [Европском конвенцијом], а егзистенција апеланткиње која ионако живи на рубу егзистенције, бити додатно угрожена".

б) Одговори на апелацију

13. Врховни и Окружни суд су у одговорима навели да остају при чињеничним и правним закључцима из образложења својих одлука, те да сматрају да нису прекршена права на која се апеланткиња позвала.

14. Тужена је, путем Правобранилаштва РС, оспорила апелационе наводе, истичући такође да нису прекршена права на која се апеланткиња позвала. У осталом дијелу одговора, Правобранилаштво РС наводи да "није прекршено апеланткињино право на суђење у разумном року", те да је "Окружни суд у Бањој Луци предузео све неопходне мјере како би унаприједио рјешавање предмета у разумном року".

V. Релевантни прописи

15. У **Закону о облигационим односима** ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, "Службени гласник РС" бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04) релевантне одредбе гласе:

Потраживање накнаде штете

Члан 376. ст. 1. и 2.

(1) *Потраживање накнаде проузроковане штете застарева за три године од кад је оштећеник дознао за штету и за лице које је штету учинило.*

(2) *У сваком случају ово потраживање застарева за пет година од кад је штета настала.*

Потраживање накнаде штете проузроковане кривичним делом

Члан 377.

(1) *Кад је штета проузрокована кривичним делом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете према одговорном лицу застарева кад истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења.*

(2) *Прекид застаревања кривичног гоњења повлачи за собом и прекид застаревања захтева за накнаду штете.*

(3) *Исто важи и за застој застаревања.*

16. У **Закону о парничном поступку Републике Српске** ("Службени гласник РС" бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13) релевантне одредбе гласе:

Члан 386. став 1.

Странка која у цјелини изгуби парницу дужна је да противној странци накнади трошкове.
[...]

Члан 387. став 1. и 2.

При одлучивању који ће се трошкови надокнадити странци суд ће узети у обзир само оне трошкове који су били потребни ради вођења парнице. О томе који су трошкови били потребни, као и о висини трошкова,

одлучује суд оцјењујући брижљиво све околности.

Ако је прописана тарифа за награде адвоката или за друге трошкове, ови трошкови одмјериће се по тој тарифи.
[...]

Члан 395.

Одредбе о трошковима поступка примјењују се и на странке које заступају Правобранилаштво и Центар за пружање бесплатне правне помоћи.

Трошкови поступка из става 1. овог члана обухватају трошкове у складу са Тарифом о накнадама и наградама за рад адвоката у Републици Српској.

Члан 396. став 1.

О накнади трошкова одлучује суд на одређени захтјев странке без расправљања.
[...]

Члан 400.

Суд ће ослободити од плаћања трошкова поступка странку која према свом општем имовном стању није у могућности да сноси ове трошкове без штете по нужно издржавање своје и своје породице.

Ослобођење од плаћања трошкова поступка обухвата ослобођење од плаћања такса и ослобођење од полагања предужја за трошкове свједока, вјештака, увиђаја, превозиња и судских огласа. Суд може ослободити странке од плаћања свих трошкова или једног дијела трошкова поступка.

Члан 401.

Приликом доношења одлуке о ослобођењу од плаћања трошкова поступка суд ће брижљиво оцјенити све околности, а нарочито ће узети у обзир вриједност предмета спора, број лица која странка издржава и приходе које имају странка и чланови њене породице.

Члан 402.

Одлуку о ослобођењу од плаћања трошкова поступка доноси првостепени суд на приједлог странке.

Странка је дужна да уз приједлог поднесе доказе о свом имовном стању.

Кад је то потребно, суд може по службеној дужности прибавити потребне податке и обавјештења о имовном стању странке која тражи ослобођење, а може о томе саслушати и противну странку. [...]

VI. Допустивост

Формални услови допустивости

17. У складу са чланом VI(36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

18. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

19. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 71 0 П 025573 16 Рев 2 од 4. јануара 2017. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Оспорену пресуду апеланткиња је примила 24. јануара 2017. године, а апелација је поднесена 25. марта 2017. године, дакле у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Апелација, такође, испуњава и друге услове из члана 18 став (3) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег не би била допуштена.

20. Међутим, разматрајући питање да ли је апелација очигледно (*prima facie*) неоснована, што је услов допуштивости из члана 18 став (4) Правила Уставног суда, Уставни суд сматра да, с обзиром на сопствену праксу у истим или сличним предметима, треба одвојено оцијенити *prima facie* допуштивост апелационих навода о накнади нематеријалне штете од оних који се тичу досуђених трошкова поступка.

Допуштивост *prima facie*

21. При оцјени *prima facie* допуштивости у односу на дио оспорених пресуда који се односи на одлучење о захтјеву за накнаду штете, Уставни суд је пошао од члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

22. Члан 18 став (4) Правила Уставног суда гласи:

Уставни суд ће одбацити апелацију као очигледно (prima facie) неосновану када утврди да не постоји оправдан захтјев странке у поступку, односно да предочене чињенице не могу да оправдају тврдњу да постоји кршење права заштићених Уставом и/или када се за странку у поступку утврди да не сноси посљедице кршења права заштићених Уставом, тако да је испитивање меритума апелације непотребно.

23. Уставни суд, у фази испитивања допуштивости апелације, мора утврдити, између осталог, да ли су испуњени услови за мериторно одлучивање који су набројани у члану 18 став (4) Правила Уставног суда. У вези с тим, Уставни суд указује да, према сопственој јуриспруденцији и пракси Европског суда, апелант мора навести повреду својих права које штити Устав Босне и Херцеговине и ове повреде морају дјеловати вјероватно. Апелација је очито неоснована уколико јој мањкају *prima facie* докази који довољно јасно показују да је наведена повреда људских права и слобода могућа (види Европски суд, *Vanek против Словачке*, пресуда од 31. маја 2005. године, апликација број 53363/99 и Уставни суд, Одлука број АП 156/05 од 18. маја 2005. године), те ако чињенице у односу на које се подноси апелација очито не представљају кршење права које апелант наводи, тј. ако апелант нема "оправдан захтјев" (види Европски суд, *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat против Мађарске*, пресуда од 26. јула 2005. године, апликација број 5503/02), као и кад се утврди да апелант није "жртва" кршења права заштићених Уставом Босне и Херцеговине.

24. Уставни суд запажа да апеланткиња кршење права на која се позвала у односу на овај дио оспорених пресуда види у наводно произвољној примјени материјалног права, конкретно одредаба члана 376 ЗОО којима се прописују општи рокови застарје за потраживање накнаде штете. Наиме, апеланткиња сматра да је требало примјенити одредбе члана 377 ЗОО који прописује посебне рокове застарје уколико је штета проузрокована кривичним дјелом, иако је тужена Република Српска, а не непосредни извршилац.

25. Међутим, Уставни суд указује да је о сличном чињеничном и правном питању у сличним чињеничним и правним околностима расправљао у бројним предметима,

између осталих и у предмету број АП 4288/11 (види Уставни суд, Одлука о допуштивости и меритуму број АП 4288/11 од 9. децембра 2014. године, доступна на www.ustavnisud.ba), у којој се Уставни суд позвао на своју праксу утврђену у Одлуци број АП 4128/10 (види Уставни суд, Одлука о допуштивости и меритуму број АП 4128/10 од 28. марта 2014. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). У наведеној Одлуци број АП 4288/11 Уставни суд је подсетио да је приликом одлучивања у предмету број АП 4128/10 имао у виду праксу Европског суда према којој постојање застарног рока није *per se* неспојиво с Европском конвенцијом. Оно што је битно је да се утврди да ли су природа рока о којем је ријеч и/или начин на који је примјењен спојиви с Европском конвенцијом, односно да се примјена законских рокова може сматрати предвидивом за подносиоце с обзиром на надлежно законодавство и конкретне околности предмета. Уставни суд је такође узео у обзир да је Европски суд у предмету *Баничевић против Хрватске* примјетио да члан 377 ЗОО предвиђа дужи законски застарни рок за захтјеве за накнаду штете кад је штета узрокована кривичним дјелом. Дужи законски застарни рок на тај начин, како је образложио Европски суд, дјелује у корист жртава злочина, допуштајући им да потражују накнаду штете у дужем законском року, прописаном за кривично дјело о којем је ријеч. Међутим, према установљеној пракси домаћих судова, тај законски застарни рок примјењив је само кад је правоснажном пресудом у кривичном поступку утврђено да је штета узрокована кривичним дјелом (*idem*, АП 4288/11, тач. 25-26). Осим тога, у вези с апелантовим позивањем на Одлуку Уставног суда у предмету број АП 289/03 од 19. новембра 2004. године, Уставни суд је нагласио да одлучује у околностима сваког појединачног предмета, те да је, разматрајући околности конкретног случаја, утврдио да није дошло до произвољне примјене материјалног права, као што је то већ образложено (*idem*, АП 4128/10, тачка 45).

26. Сљедствено томе, Уставни суд је у наведеним одлукама указао да су редовни судови утврдили да је апелант тужбу за накнаду штете причинио неоснованим лишавањем слободе поднио ван рокова прописаних законом из одредаба члана 376 ЗОО, те да се не може рећи да постоји произвољност у ставу судова да се одредба члана 377 ЗОО може примјенити само према учиниоцу кривичног дјела, а не и према трећем лицу које, иначе, одговара за штету умјесто фактичког учиниоца кривичног дјела, па се, стога, на то треће лице могу примјенити само одредбе члана 376 ЗОО. Стога су рокови из одредаба члана 377 ЗОО примјењиви само према учиниоцу кривичног дјела који за штету одговара по принципу субјективне одговорности, а не и према трећем лицу које за штету одговара умјесто стварног учиниоца кривичног дјела по принципу претпостављене одговорности (детаљније *ibid*, АП 4288/11, тач. 29-34).

27. Слиједећи наведену праксу, Уставни суд је у низу одлука које су касније услиједиле, закључивао да су наводи о кршењу права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, у ситуацијама које су идентичне или сличне овој у предметној апелацији, очигледно (*prima facie*) неосновани (види, нпр. Уставни суд, Одлука о допуштивости у предмету бр. АП 3250/12 од 16. септембра 2015. године, АП 1137/14 од 10. новембра 2015. године, АП 1023/13 од 16. марта 2016. године, АП 5460/14 од 11. јануара 2017. године и др., све објављене на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

28. У конкретном случају, Уставни суд сматра да се не може доћи до другачијег закључка, па умјесто понављања истих детаљних аргумената које је већ изнио у ранијим одлукама, упућује апеланткињу на праксу која је претходно наведена. С обзиром на наведено, те конзистентну праксу Европског и Уставног суда и ставове наведене и у овој одлуци, Уставни суд сматра да нема ништа што указује да апеланткињини наводи у односу на одбијање њеног захтјева за накнаду нематеријалне штете у конкретном случају покрећу уставна питања на која се позвала, односно ништа што указује да апеланткиња има "оправдан захтјев" у смислу члана 18 став (4) Правила Уставног суда. Због тога, Уставни суд закључује да су наводи о кршењу права на правично суђење и права на имовину у односу на накнаду нематеријалне штете очигледно (*prima facie*) неосновани.

29. Такође, у вези с апеланткињиним наводима о кршењу права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције, Уставни суд указује да апеланткиња није експлицитно навела у вези с којим правима сматра да постоји кршење права из члана 13. Међутим, из апелације се може закључити да се наводи о кршењу овог права доводе у везу с правом на правично суђење и правом на имовину. У вези с тим, Уставни суд запажа да је апеланткиња имала и користила могућност подношења законом прописаних правних лијекова у парничном поступку. Чињеница да ти правни лијекови нису резултирали њеним успјехом у парничном поступку не може водити закључку о непостојању или недјелотворности правних лијекова, па Уставни суд закључује да су и наводи о кршењу права на дјелотворан правни лијек очигледно (*prima facie*) неосновани.

30. С друге стране, оцјењујући *prima facie* допуствост апелационих навода о досуђеним трошковима поступка, Уставни суд запажа да је апеланткиња своје наводе о кршењу права на правично суђење (приступ суду) и права на имовину засновала на релевантној пракси Европског суда и да је изнијела аргументе који се не могу оцијенити очигледно неоснованим. Узимајући у обзир све околности конкретног случаја, Уставни суд сматра да се не може рећи да је апелација у овом дијелу очигледно (*prima facie*) неоснована, па ће тај дио апелације мериторно испитати.

VII. Меритум

31. Апеланткиња оспорава наведене пресуде у дијелу досуђених трошкова поступка, тврдећи да јој је, обавезивањем да туженој накнади трошкове поступка обрачунате према Адвокатској тарифи, прекршено право на приступ суду као дио права на правично суђење и право на имовину из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 6 став 1 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на имовину

32. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

к) право на имовину.

33. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на мирно уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не умањују право државе да примјењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с

општим интересом, или да би обезбједила плаћање пореза или других доприноса или казни.

34. Апеланткињини наводи се односе на налог за подмирење трошкова Правобранилаштву РС за заступање тужене Републике Српске према Адвокатској тарифи. Несумњиво је, дакле, да се ради о апеланткињиној "имовини" у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и о мијешању у њено право на мирно уживање имовине.

35. Уставни суд даље понавља да члан 1 Протокола број 1, којим се јемчи право на заштиту имовине, садржи три различита правила: прво правило, утврђено у првој реченици првог става, генералне је природе и њиме се одређује принцип мирног уживања имовине; друго правило, садржано у другој реченици првог става, обухвата лишење имовине и чини га подложним одређеним условима; треће правило из другог става допушта државама чланицама, између осталог, контролисање коришћења имовине у складу с општим интересом. Међутим, та три правила нису различита у смислу да нису повезана. Друго и треће правило односе се на посебне случајеве мијешања у право на мирно уживање имовине, те стога треба да се тумаче с обзиром на опште принципе утврђене у првом правилу (види Европски суд, *Sporrong и Lönnroth против Шведске*, пресуда од 23. септембра 1982. године, серија А, број 52, став 61). У конкретном случају, Уставни суд ће размотрити предмет с обзиром на опште правило из прве реченице првог става члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (види Европски суд, *Циндрић и Бешилагић против Хрватске*, пресуда од 6. септембра 2016. године, тачка 92).

36. Даље, да би мијешање у нечије право на мирно уживање имовине било оправдано, оно мора бити не само "законито" на начин на који то прописује Европска конвенција већ мора служити легитимном циљу у јавном интересу и мора, такође, одржати разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља који се жели остварити. Мијешање у право на имовину не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носиоци права се не смију подвргавати произвољном третману и од њих се не смије тражити да снесу превелики терет у остваривању легитимног циља (види Европски суд, *Sunday Times против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 26. априла 1979. године, серија А, број 30, став 49 и *Malone против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 2. августа 1984. године, серија А, број 82, ст. 67 и 68).

Законитост мијешања

37. У конкретном случају, Уставни суд запажа да је мијешање у апеланткињину имовину прописано Законом о парничном поступку РС, који испуњава све услове "законитости" у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију: закон је јавно објављен и доступан, а одредба која је примијењена је јасна и прецизна. Осим тога, ни апеланткиња није оспорила "законитост" одредбе на основу које је обавезана на исплату трошкова поступка, већ примјену те одредбе у њеном, конкретном случају. Стога, Уставни суд нема разлога закључити да мијешање у апеланткињину имовину није било "законито" на начин на који то захтијева члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (*op. cit. Циндрић и др.*, тачка 93).

Постојање легитимног циља

38. Сљедеће питање је да ли је мијешање у апеланткињино мирно уживање имовине имало легитиман циљ. У вези с тим, Уставни суд запажа да одредба члана 386 став 1 ЗППРС садржи опште правило да онај ко изгуби парницу плаћа трошкове, тј. да неуспјешна страна мора платити трошкове успјешној страни. Осим тога, према члану

395 ст. 1 и 2 исто правило се примјењује и у случају када странку заступа Правобранилаштво, а трошкови се обрачунавају у складу с Адвокатском тарифом, према којој се награде у парничним поступцима начелно израчунавају у односу на вриједност предмета спора, а вриједност спора начелно одговара износу који тужилац тражи својим тужбеним захтјевом.

39. Уставни суд указује да је Европски суд у већ цитираном предмету *Циндрић и др.* указао да се принцип на којем почива правило да "губитник плаћа" заснива на избегавању неоправданог парничења и неразумно високих трошкова парничења одвраћањем потенцијалних тужилаца од покретања неоснованих спорова или подношења превисоких тужбених захтјева, без сношења последица. Европски суд је закључио да оваква правила "опћенито теже легитимном циљу осигурања правилног дјеловања правосудног система и заштите права других" и да се такво правило *per se* не може сматрати противним члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (*op. cit.*, *Циндрић и др.*, тачка 96 с даљњим референцама). Осим тога, Европски суд је такође нагласио да такав закључак не мијења чињеница "да се наведена правила такођер примјењују на грађанскоправне поступке у којима је странка држава, чиме јој се омогућава да од неуспјешне странке наплати трошкове заступања. Не може се сматрати да држава има неограничене ресурсе, те би и држава, попут приватних странака, такођер требала уживати заштиту од неоснованих парница" (*idem*).

40. Имајући у виду ове ставове Европског суда, Уставни суд сматра да је налог апеланткињи за плаћање трошкова поступка у конкретном случају имао легитиман циљ, па ће наставити испитивање кључног питања – да ли је постигнута "правична равнотежа" између општег интереса и апеланткињиног права из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Пропорционалност између мијешања у право на имовину и легитимног циља

41. Како је већ речено, свако мијешање у нечију имовину мора постићи "правичну равнотежу" између захтјева јавног интереса (легитимног циља) који се жели постићи и заштите основних права појединаца, што није могуће постићи ако апелант мора сносити "посебан и претјеран терет" (види Европски суд, *James и други против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986. године, серија А, број 98, ст. 46 и 50). Процјењујући усклађеност са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, Европски суд је нагласио да се морају свеукупно размотрити разни интереси који су у питању, имајући у виду принцип да је Европска конвенција намијењена заштити права која су "практична и дјелотворна". То даље значи да суд "мора размотрити шта стоји иза форме и испитати реалност ситуације на коју се подносиоци захтјева жале" (*op. cit.*, *Циндрић и др.*, тачка 98 с даљњим референцама).

42. Уставни суд подсјећа да је Европски суд у предмету *Циндрић и други против Хрватске* (тачка 99) истакао да се средишње питање у том предмету односи на чињеницу да је "подносиоцима захтјева наложено да надокнаде трошкове заступања државе од стране Државног одвјетништва у износу једнаком одвјетничкој награди, јер је њихов тужбени захтјев за одштету у вези с убојством њихових родитеља био у потпуности одбијен уз образложење да држава није одговорна за штету која је настала због убојстава почињених на територију Крајине, која је у релевантном раздобљу била изван контроле хрватских власти. Затим, да подносиоци захтјева нису оспорили правила садржана у ЗПП као таква, већ тврде да је начин на који је то правило примјењено у

посебним околностима њиховог предмета ставио прекомеран терет на њих" (тачка 100).

43. Уставни суд запажа да средишње питање на које апеланткиња у конкретном случају указује јесте да јој је наложено да надокнади трошкове поступка заступања јавне власти од стране Правобранилаштва РС у пуном износу који је једнак адвокатској награди. Слично закључцима Европског суда у предмету *Циндрић и др.*, и Уставни суд запажа да према члану 386 став 1 ЗППРС нема било какве флексибилности с обзиром на обавезу стране која је изгубила парницу да накнади трошкове супротној страни. Наиме, том одредбом је прописано да "странка која у цјелини изгуби парницу дужна је да противној странци накнади трошкове". Осим тога, како је већ речено, према члану 395 ст. 1 и 2 одредбе о трошковима се примјењују и на "странке које заступа Правобранилаштво", а ти трошкови обухватају "све трошкове и награде у складу с [Адвокатском тарифом]".

44. Враћајући се на предмет *Циндрић и други против Хрватске* Уставни суд подсјећа да је Европски суд (тачка 103), између осталог, истакао да су подносиоци захтјева поднијели тужбени захтјев за надокнаду неимовинске штете према Закону о одговорности. Тим се законом предвиђа да је држава одговорна за штету која настаје смрћу проузрокованом "актима терора и другим актима насиља подузетим с циљем тешког нарушавања јавног реда застрашивањем и изазивањем осјећаја несигурности грађана". Након навођења праксе Врховног суда којом је у периоду када су подносиоци захтјева поднијели тужбе неколико истих тужбених захтјева усвојено, Европски суд је закључио (тачка 107), да се стога не може тврдити да је тужба подносилаца захтјева против државе била лишена икаквог садржаја или очигледно неразумна. Став подносилаца захтјева да је штета која им је почињена убиством њихових родитеља обухваћена Законом о одговорности није био неразуман јер у то вријеме подносиоци захтјева нису могли знати да ли ће се убиство њихових родитеља сматрати терористичким актом или ратном штетом. Стога се не може тврдити да је тужба подносилаца захтјева против државе била лишена икаквог садржаја или очигледно неразумна.

45. У конкретном случају, Уставни суд поново истиче да је апеланткиња поднијела тужбу у којој је истакла тужбени захтјев за накнаду нематеријалне штете коју је претрпјела као жртва ратног злочина. У поступку који је спроведен несумњиво је утврђено да апеланткиња има статус логораша БиХ зато што је боравила у логору у периоду од 11. јула 1992. до 21. маја 1993. године, међутим, да је њен тужбени захтјев застарио будући да је тужбу поднијела 23. маја 2007. године, а да је рок застаре почео да тече од 19. јуна 1996. године. Судови су такође закључили да се дужи рок застаре из члана 377 ЗОО не може примijenити према туженој, већ само према непосредном извршиоцу кривичног дјела који је правоснажно осуђен. У вези с тим, Уставни суд је већ у овој одлуци указао да и сам конзистентно заузима исти став када је у питању застаријевање накнаде нематеријалне штете у оваквом и сличним случајевима. Уставни суд, такође, истиче да су тачни апеланткињини наводи да су у вријеме подношења њене тужбе судови у Федерацији БиХ усвајали овакве тужбене захтјеве, а да су судови у Републици Српској одбијали такве тужбене захтјеве. Међутим, касније је пракса редовних судова у Федерацији БиХ измијењена, а томе су слиједили и нови ставови Уставног суда, што је већ образложено (види тач. 25-27 ове одлуке).

46. Имајући ово у виду, те слично закључку Европског суда у предмету *Циндрић и др.*, Уставни суд сматра да се не може рећи да је апеланткињина тужба у вријеме подношења тужбеног захтјева против тужене "била лишена икаквог

садржаја или очигледно неразумна" јер су судови у Босни и Херцеговини о питању примјене члана 377 ЗОО на јавну власт имали различите правне ставове (*mutatis mutandis*, *op. cit.*, *Циндрић и др.*, тачка 107). Осим тога, Уставни суд, такође, запажа да је првостепени суд ослободио апеланткињу плаћања судске таксе, уз образложење да се она "налази у тешкој материјалној ситуацији, а нарочито је цијенио предмет овог спора, као и вриједност мјеродавну за наплату таксе", те "да би плаћањем судске таксе, средства из којих се апеланткиња издржава била у толикој мјери умањена да би била угрожена њена социјална сигурност". Међутим, истовремено, првостепени суд је обавезао апеланткињу да туженој Републици Српској, коју је заступало Правобранилаштво РС, плати пуни износ трошкова супротне стране у поступку од 3.000,00 КМ који су процијенени на основу Адвокатске тарифе. У вези с тим, Уставни суд нарочито указује да се Правобранилаштво РС финансира из буџета Републике Српске, те да стога није у истој ситуацији као адвокат, као и да пуни износ досуђених трошкова није незнатан, нарочито с обзиром на апеланткињину финансијску ситуацију на основу које је првостепени суд ослободио апеланткињу плаћања судске таксе. Узимајући ово у обзир, као и специфичне околности конкретног предмета, нарочито чињеницу да је у вријеме подношења апеланткињине тужбе пракса редовних судова у Босни и Херцеговини у вези с примјеном члана 377 ЗОО који говори о дужем року застаре била различита, због чега је апеланткиња могла очекивати успјех своје тужбе, Уставни суд сматра да плаћање пуног износа трошкова поступка које су судови наложили у конкретном случају представља претјеран терет за апеланткињу, који није пропорционалан легитимном циљу који се жели постићи.

47. Стога, Уставни суд сматра да је прекршено апеланткињино право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

48. Апеланткиња, такође, сматра да јој је обавезивањем да плати трошкове поступка како је одређено оспореним одлукама прекршено и право на приступ суду које чини дио права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

49. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза (...) свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. [...]

50. Уставни суд истиче да члан 6 став 1 Европске конвенције даје свакоме право да суду поднесе било какву тужбу у вези са својим грађанским правима и обавезама. Сходно томе, ова одредба садржи и "право на суд", при чему право на приступ суду, које подразумева право на покретање судских поступака пред судом у грађанскоправним предметима, представља један аспект тог права. Право на приступ суду није апсолутно, већ може бити

подвргнуто ограничењима. Како је Европски суд указао у својој пракси, ограничења овог права су допуштена с обзиром на то да право на приступ суду "по самој својој природи тражи да га држава уреди, а то може варирати у смислу времена и мјеста, у складу с потребама и средствима заједнице и појединца. Државе уговорнице, такође, уживају одређену слободу процјене при утврђивању таквих правила, али она не смију бити таква да ограниче приступ појединца суду на такав начин или у таквој мјери у којој би била нарушена сама суштина овог права. Стога, ограничење права на приступ суду неће бити спојиво са чланом 6 став 1 Европске конвенције ако се њиме не настоји остварити легитиман циљ и ако не постоји разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља који се настоји постићи (*op. cit.*, *Циндрић и др.*, тач. 116-117 с даљњим референцама и, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године, тач. 417-418, објављена у "Службеном гласнику БиХ" број 39/06).

51. У конкретном случају, Уставни суд сматра да се налог апеланткињи да плати пуне трошкове заступања Републике Српске према Адвокатској тарифи може тумачити као ограничење које нарушава право на приступ суду (види, *op. cit.*, *Циндрић и др.*, тачка 119 с даљњим референцама). У вези с тим, Уставни суд указује да је већ код испитивања права на имовину утврдио да правило да онај ко изгуби спор плаћа трошкове поступка супротној страни тежи легитимном циљу обезбјеђења правилног функционисања правосудног система и заштите права других кроз одвраћање од неоснованих парница и преувеличаних трошкова поступка (види тачку 39 ове одлуке). Такође, што се тиче питања да ли је овакво ограничење пропорционално легитимном циљу који се жели постићи, Уставни суд упућује на своја утврђења у односу на члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. На истом основу по којем је утврдио повреду члана 1 Протокола број 1 у конкретном случају, Уставни суд поново истиче да налог апеланткињи да сноси пуни износ трошкова Правобранилаштва РС, као заступника тужене Републике Српске у конкретном поступку, који су одређени по Адвокатској тарифи, представља непропорционално ограничење апеланткињиног права на приступ суду.

52. Стога, Уставни суд сматра да је прекршено апеланткињино право из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

VIII. Закључак

53. Уставни суд закључује да је прекршено апеланткињино право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те право на приступ суду као дио права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, у ситуацији када је апеланткиња обавезана да плати трошкове Правобранилаштва РС, које је заступало Републику Српску као тужену у поступку за накнаду нематеријалне штете коју је апеланткиња претрпјела као жртва ратног злочина, зато што у околностима конкретног случаја таква одлука суда представља непропорционалан и претјеран терет за апеланткињу.

54. На основу члана 18 став (4), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 ст. (1), (4) и (6) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

55. С обзиром на одлуку Уставног суда у овом предмету, није неопходно посебно разматрати апеланткињин приједлог за доношење привремене мјере.

56. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ђеман, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **AP 1101/17**, рјешавајући апелацију **S. A.**, на основу члана VI/3.b) Устава Босне и Херцеговине, члана 18. став (4), члана 57. став (2) тачка b), члана 59. ст. (1) и (2) и члана 62. ст. (1), (4) и (6) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – преčiшчени текст "Службени гласник БиХ" број 94/14), у саставу:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Margarita Ćaca-Nikolovska, potpredsjednica
Tudor Pantiru, sudija
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
Giovanni Grasso, sudija
на сједници одржаној 22. марта 2018. године donio је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Усваја се апелација **S. A.** поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 P 025573 16 Rev 2 од 4. јануара 2017. године и Пресуде Окружног суда у Банjoj Luci број 71 0 P 025573 14 Gž од 29. маја 2014. године у дијелу одлуке о трошковима поступка.

Утврђује се кршење права на имовину из члана II/3.k) Устава Босне и Херцеговине и члана 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и права на прaviчно суђење из члана II/3.e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се Пресуда Врховног суда Републике Српске број 71 0 P 025573 16 Rev 2 од 4. јануара 2017. године и Пресуда Окружног суда у Банjoj Luci број 71 0 P 025573 14 Gž од 29. маја 2014. године у дијелу одлуке о трошковима поступка.

Предмет се враћа Окружном суду у Банjoj Luci који је дужан да по hitном поступку донесе нову одлуку у односу на трошкове поступка у складу са чланом II/3.k) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и чланом II/3.e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Банjoj Luci да, у складу са чланом 72. став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одбацује се као недопуштена апелација **S. A.** поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 P 025573 16 Rev 2 од 4. јануара 2017. године, Пресуде Окружног суда у Банjoj Luci број 71 0 P 025573 14 Gž од 29. маја 2014. године и Пресуде Основног суда у Банjoj Luci број 71 0 P 025573 07 P од 10. маја 2013. године у дијелу који се тиће накнаде нематеријалне штете због тога што је очигледно (*prima facie*) неоснована.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. **S. A.** (у даљњем тексту: *apelantica*) из Живинца, коју заступа Недџла Шехић, адвокат из Сарајева, поднјела је 25. марта 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 71 0 P 025573 16 Rev 2 од 4. јануара 2017. године, Пресуде Окружног суда у Банjoj Luci (у даљњем тексту: Окружни суд) број 71 0 P 025573 14 Gž од 29. маја 2014. године и Пресуде Основног суда у Банjoj Luci (у даљњем тексту: Основни суд) број 71 0 P 025573 07 P од 10. маја 2013. године. *Apelantica* је такођер затражила да Уставни суд донесе одлуку о привременој мјери којом би обуставио поступак принудне наплате трошкова у корист Правобранилаштва Републике Српске (у даљњем тексту: Правобранилаштво RS), као и да одлучи да ће се та мјера "primjenjivati i u svim ostalim postupcima pokrenutim radi naplate troškova zastupanja pravobranilaštva u Bosni i Hercegovini (Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske) u predmetima naknade štete počinjene ratnim zločinom". *Apelantica* је 11. јула 2017. године доставила dopunu апелације.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. На основу члана 23. ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, од Врховног, Окружног и Основног суда, те од Правобранилаштва RS затражено је 4. септембра 2017. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Врховни суд је доставио одговор 6. септембра, Окружни суд 12. септембра, а Правобранилаштво RS 7. септембра 2017. године. Основни суд није доставио одговор на апелацију.

III. Ćinjenično stanje

4. Ćinjenice predmeta које произлазе из *apelant*icinih navoda i dokumenata predloženih Уставном суду могу се сумирати на слjedeћи начин.

5. *Apelantica* је 23. маја 2007. године Основном суду поднјела тужбу против Републике Српске (у даљњем тексту: *тужена*), којом је тражила накнаду нематеријалне штете у ukupном износу од 50.000 KM, због тога што је у периоду од 11. јула 1992. до 21. маја 1993. године била заточена у logorima i zatvorima у којима је била изложена torturi i nečovječnom ponašanju. Одлукујући о овом тужбеном захтјеву, судови су на три instance odbili *apelant*icini тужбени захтјев због zastare потраживања. Naime, судови су у све три osporene presude zaključili да се рок за накнаду штете из члана 377. став 1. Закона о obligacionim odnosima (у даљњем тексту: ZOO), на који се *apelantica* pozvala, primjenjuje samo у случају када се захтјев за накнаду штете односи на neposrednog izvršioca krivičnog djela из којег је настала šteta i када је у односу на njega pravomoćnom osuđujućom presudom utvrđeno postojanje krivičnog djela i krivična odgovornost. Međutim, у konkretnom slučaju, *apelantica* је тужбени захтјев usmjerila против тужене као правног lica, Ćija је odgovornost zasnovana "na odgovornosti за drugog, а не на njenoj direktnoj odgovornosti као izvršioca krivičnog djela, у smislu odredbe члана 154. став 1. ZOO". Stoga се, prema stavu sudova у osporenim odlukama, на konkretni slučaj imao primijeniti član 376. ZOO, prema kojem потраживање naknade štete zastarijeva за три године од када је oštećeni saznao за штету и за šetnika, а у svakom slučaju за pet година од када је šteta nastala. Судови су uzeli у obzir да је ratno stanje ukinuto odlukom Narodne skupštine Републике Српске од 19. јуна 1996. године, те су zaključili да је од tog дана ponovo počeo teći zastarni rok који је bio prekinut tokom rata. S obzirom на то да је тужба podnesena 23. маја 2007. године, dakle nakon isteka rokova из члана 376. ZOO, судови су zaključili да је nastupila zastara потраживања.

6. Osim toga, apelantica je Presudom Osnovnog suda broj 71 0 P 025573 07 P od 10. maja 2013. godine obavezana da tuženoj naknadi troškove postupka u iznosu od 3.000,00 KM sa zakonskim zateznim kamatama od presuđenja do isplate, dok je odbijen zahtjev tužene za naknadu troškova postupka "u preostalom dijelu između zahtijevanog i dosuđenog iznosa". U obrazloženju te odluke, Osnovni sud je naveo da tužena ima pravo na troškove postupka u skladu sa članom 386. stav 1. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) budući da apelantica nije uspjela sa svojim tužbenim zahtjevom protiv tužene. Sud je dalje naveo da je apelanticu oslobodio plaćanja sudske takse, na njen zahtjev, budući da je utvrdio da je apelantica nezaposlena, da se "nalazi u teškoj materijalnoj situaciji, a naročito je cijenio predmet ovog spora, kao i vrijednost mjerodavnu za naplatu sudske takse". Osnovni sud je zaključio da je "nesumnjivo da bi plaćanjem sudske takse, sredstva iz kojih se tužiteljica izdržava bila u tolikoj mjeri umanjena da bi bila ugrožena njena socijalna sigurnost". Međutim, Osnovni sud je obavezao apelanticu da tuženoj plati troškove postupka u ukupnom iznosu od 3.000,00 KM koji je procijenjen na osnovu Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata ("Službeni glasnik RS" broj 68/05; u daljnjem tekstu: Advokatska tarifa), i to "za sastavljanje tužbe i prisustvo zakonskog zastupnika tužene na tri ročišta s paušalnom nagradom".

7. Okružni sud je, odlučujući o žalbi, u Presudi broj 71 0 P 025573 14 Gž od 29. maja 2014. godine, između ostalog, zaključio da su troškovi postupka pravilno odmjereni, te da Pravobranilaštvu RS, saglasno odredbi člana 395. ZPPRS, pripadaju troškovi prema Advokatskoj tarifi i "opredijeljenom zahtjevu tužene".

8. Vrhovni sud je osporenom Presudom broj 71 0 P 025573 16 Rev 2 od 4. januara 2017. godine odbio apelanticinu reviziju, pri čemu nije posebno obrazložio odbijanje revizionih navoda o troškovima postupka.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelantica smatra da joj je osporenim odlukama prekršeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i pravo na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije.

10. Apelantica najprije vrlo opširno iznosi zbog čega smatra da su sudovi pogrešno ocijenili da je u odnosu na njeno potraživanje nastupila zastara, te da su osporene odluke stoga nezakonite zato što je "strana u sukobu (RS) odgovorna za sva djela koja učine osobe koje se nalaze u redovima njenih oružanih snaga ili su odgovorne za postupke oružanih snaga, a ne neposredni izvršilac". Osim toga, apelantica ističe da joj je na ovaj način "onemogućen pristup sudu radi ostvarivanja pravične naknade koja joj po zakonu i ranijim stavovima Ustavnog suda BiH pripada od strane odgovornog lica (države – entiteta)".

11. Dalje, apelantica osporava i odluku o troškovima postupka, pozivajući se na presudu Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske*. Apelantica naročito ističe da je u toj odluci Evropski sud utvrdio da je obavezivanjem aplikanta da državi plate troškove zastupanja u parničnom postupku za naknadu štete zbog ubistva njihovih roditelja u ratu, prema tarifi koja se primjenjuje na advokate, došlo do kršenja prava na imovinu i povrede prava na pristup sudu iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Slijedom toga, apelantica predlaže da Ustavni sud usvoji apelaciju, utvrdi povrede navedenih prava, ukinе presudu Vrhovnog suda i predmet

vрати na ponovno suđenje uz uputu da se hitno donese nova odluka.

12. U prijedlogu za donošenje privremene mjere, apelantica ističe da bi donošenje te mjere bilo neophodno zbog toga što se u Bosni i Hercegovini provode brojni izvršni postupci radi prinudne naplate dosuđenih parničnih troškova zastupanja Pravobranilaštva RS u sudskim sporovima za naknadu štete pričinjene ratnim zločinima, te da je Pravobranilaštvo RS "već uputilo dopis apelantici kojim je poziva da izmiri navedene troškove". Uz dopunu apelacije, apelantica je dostavila i Rješenje Općinskog suda u Živinicama broj 33 0 P 0783088 17 I od 19. juna 2017. godine kojim je odbijen njen prigovor izjavljen protiv rješenja o dozvoli izvršenja od 7. marta 2017. godine. Apelantica nije u apelaciji osporila ovo rješenje protiv kojeg je dozvoljena žalba, ali je ukazala da se u prigovoru koji je izjavila protiv tog rješenja pozvala na navedenu presudu Evropskog suda, te da je Općinski sud u Živinicama naveo da se navedena presuda Evropskog suda ne može direktno primijeniti u izvršnom postupku i na osnovu nje obustaviti izvršenje "jer se time faktički osporava izvršna isprava, te da se ta presuda može primijeniti samo u parničnom postupku". Stoga je apelantica ostala pri zahtjevu za hitno donošenje privremene mjere, navodeći da će se bez toga izvršenje provesti "unatoč tome što je očigledno u suprotnosti s [Evropskom konvencijom], a egzistencija apelantice koja ionako živi na rubu egzistencije, biti dodatno ugrožena".

b) Odgovori na apelaciju

13. Vrhovni i Okružni sud su u odgovorima naveli da ostaju pri činjeničnim i pravnim zaključcima iz obrazloženja svojih odluka, te da smatraju da nisu prekršena prava na koja se apelantica pozvala.

14. Tužena je, putem Pravobranilaštva RS, osporila apelacione navode, ističući također da nisu prekršena prava na koja se apelantica pozvala. U ostalom dijelu odgovora, Pravobranilaštvo RS navodi da "nije prekršeno apelanticino pravo na suđenje u razumnom roku", te da je "Okružni sud u Banjoj Luci preduzeo sve neophodne mjere kako bi unaprijedio rješavanje predmeta u razumnom roku".

V. Relevantni propisi

15. U **Zakonu o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, "Službeni glasnik RS" br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) relevantne odredbe glase:

Potraživanje naknade štete

Član 376. st. 1. i 2.

(1) *Potraživanje naknade prouzrokovane štete zastareva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo.*

(2) *U svakom slučaju ovo potraživanje zastareva za pet godina od kad je šteta nastala.*

Potraživanje naknade štete prouzrokovane krivičnim delom

Član 377.

(1) *Kad je šteta prouzrokovana krivičnim delom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarelosti, zahtev za naknadu štete prema odgovornom licu zastareva kad istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja.*

(2) *Prekid zastarevanja krivičnog gonjenja povlači za sobom i prekid zastarevanja zahteva za naknadu štete.*

(3) *Isto važi i za zastoj zastarevanja.*

16. U **Zakonu o parničnom postupku Republike Srpske** ("Službeni glasnik RS" br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13) relevantne odredbe glase:

Član 386. stav 1.

Stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove.

[...]

Član 387. stav 1. i 2.

Pri odlučivanju koji će se troškovi nadoknaditi stranci sud će uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, kao i o visini troškova, odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, ovi troškovi odmjeriće se po toj tarifi.

[...]

Član 395.

Odredbe o troškovima postupka primjenjuju se i na stranke koje zastupaju Pravobranilaštvo i Centar za pružanje besplatne pravne pomoći.

Troškovi postupka iz stava 1. ovog člana obuhvataju troškove u skladu sa Tarifom o naknadama i nagradama za rad advokata u Republici Srpskoj.

Član 396. stav 1.

O naknadi troškova odlučuje sud na određeni zahtjev stranke bez raspravljanja.

[...]

Član 400.

Sud će osloboditi od plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi ove troškove bez štete po nužno izdržavanje svoje i svoje porodice.

Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobođenje od plaćanja taksa i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja, prevođenja i sudskih oglasa. Sud može osloboditi stranke od plaćanja svih troškova ili jednog dijela troškova postupka.

Član 401.

Prilikom donošenja odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a naročito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj lica koja stranka izdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Član 402.

Odluku o oslobođenju od plaćanja troškova postupka donosi prvostepeni sud na prijedlog stranke.

Stranka je dužna da uz prijedlog podnese dokaze o svom imovnom stanju.

Kad je to potrebno, sud može po službenoj dužnosti pribaviti potrebne podatke i obavještenja o imovnom stanju stranke koja traži oslobođenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku. [...]

VI. Dopustivost Formalni uvjeti dopustivosti

17. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

18. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

19. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 71 0 P 025573 16 Rev 2 od 4. januara 2017. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Osporenu presudu apelantica je primila 24. januara 2017. godine, a apelacija je podnesena 25. marta 2017. godine, dakle u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Apelacija,

također, ispunjava i druge uvjete iz člana 18. stav (3) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg ne bi bila dopustiva.

20. Međutim, razmatrajući pitanje je li apelacija očigledno (*prima facie*) neosnovana, što je uvjet dopustivosti iz člana 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud smatra da, s obzirom na vlastitu praksu u istim ili sličnim predmetima, treba odvojeno ocijeniti *prima facie* dopustivost apelacionih navoda o naknadi nematerijalne štete od onih koji se tiču dosuđenih troškova postupka.

Dopustivost *prima facie*

21. Pri ocjeni *prima facie* dopustivosti u odnosu na dio osporenih presuda koji se odnosi na odlučivanje o zahtjevu za naknadu štete, Ustavni sud je pošao od člana 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda.

22. Član 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda glasi:

Ustavni sud će odbaciti apelaciju kao očigledno (prima facie) neosnovanu kada utvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da predočene činjenice ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje prava zaštićenih Ustavom i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi da ne snosi posljedice kršenja Ustavom zaštićenih prava, tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno.

23. Ustavni sud, u fazi ispitivanja dopustivosti apelacije, mora utvrditi, između ostalog, da li su ispunjeni uvjeti za meritorno odlučivanje koji su nabrojani u članu 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, prema vlastitoj jurisprudenciji i praksi Evropskog suda, apelant mora navesti povredu svojih prava koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine i ove povrede moraju djelovati vjerovatno. Apelacija je očito neosnovana ukoliko joj manjkaju *prima facie* dokazi koji dovoljno jasno pokazuju da je navedena povreda ljudskih prava i sloboda moguća (vidi Evropski sud, *Vanek protiv Slovačke*, presuda od 31. maja 2005. godine, aplikacija broj 53363/99 i Ustavni sud, Odluka broj AP 156/05 od 18. maja 2005. godine), te ako činjenice u odnosu na koje se podnosi apelacija očito ne predstavljaju kršenje prava koje apelant navodi, tj. ako apelant nema "opravdan zahtjev" (vidi Evropski sud, *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat protiv Mađarske*, presuda od 26. jula 2005. godine, aplikacija broj 5503/02), kao i kad se utvrdi da apelant nije "žrtva" kršenja prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine.

24. Ustavni sud zapaža da apelantica kršenje prava na koja se pozvala u odnosu na ovaj dio osporenih presuda vidi u navodno proizvoljnoj primjeni materijalnog prava, konkretno odredaba člana 376. ZOO kojima se propisuju opći rokovi zastare za potraživanje naknade štete. Naime, apelantica smatra da je trebalo primijeniti odredbe člana 377. ZOO koji propisuje posebne rokove zastare ukoliko je šteta prouzrokovana krivičnim djelom, iako je tužena Republika Srpska, a ne neposredni izvršilac.

25. Međutim, Ustavni sud ukazuje da je o sličnom činjeničnom i pravnom pitanju u sličnim činjeničnim i pravnim okolnostima raspravljao u brojnim predmetima, između ostalih i u predmetu broj AP 4288/11 (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4288/11 od 9. decembra 2014. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba), u kojoj se Ustavni sud pozvao na svoju praksu utvrđenu u Odluci broj AP 4128/10 (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4128/10 od 28. marta 2014. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). U navedenoj Odluci broj AP 4288/11 Ustavni sud je podsjetio da je prilikom odlučivanja u predmetu broj AP 4128/10 imao u vidu praksu Evropskog suda prema kojoj postojanje zastarnog roka nije *per se* nespojivo s Evropskom konvencijom. Ono što je bitno je da se utvrdi da li su priroda roka o kojem je riječ i/ili način na koji je primijenjen

spojivi s Evropskom konvencijom, odnosno da se primjena zakonskih rokova može smatrati predvidivom za podnosiocе s obzirom na nadležno zakonodavstvo i konkretne okolnosti predmeta. Ustavni sud je također uzeo u obzir da je Evropski sud u predmetu *Baničević protiv Hrvatske* primijetio da član 377. ZOO predviđa duži zakonski zastarni rok za zahtjeve za naknadu štete kad je šteta uzrokovana krivičnim djelom. Duži zakonski zastarni rok na taj način, kako je obrazložio Evropski sud, djeluje u korist žrtava zločina, dopuštajući im da potražu naknadu štete u dužem zakonskom roku, propisanom za krivično djelo o kojem je riječ. Međutim, prema ustanovljenoj praksi domaćih sudova, taj zakonski zastarni rok primjenjiv je samo kad je pravomoćnom presudom u krivičnom postupku utvrđeno da je šteta uzrokovana krivičnim djelom (*idem*, AP 4288/11, tač. 25-26). Osim toga, u vezi s apelantovim pozivanjem na Odluku Ustavnog suda u predmetu broj AP 289/03 od 19. novembra 2004. godine, Ustavni sud je naglasio da odlučuje u okolnostima svakog pojedinačnog predmeta, te da je, razmatrajući okolnosti konkretnog slučaja, utvrdio da nije došlo do proizvoljne primjene materijalnog prava, kao što je to već obrazloženo (*idem*, AP 4128/10, tačka 45).

26. Sljedstveno tome, Ustavni sud je u navedenim odlukama ukazao da su redovni sudovi utvrdili da je apelant tužbu za naknadu štete pričinjene neosnovanim lišavanjem slobode podnio van rokova propisanih zakonom iz odredaba člana 376. ZOO, te da se ne može reći da postoji proizvoljnost u stavu sudova da se odredba člana 377. ZOO može primijeniti samo prema učiniocu krivičnog djela, a ne i prema trećem licu koje, inače, odgovara za štetu umjesto faktičkog učinioca krivičnog djela, pa se, stoga, na to treće lice mogu primijeniti samo odredbe člana 376. ZOO. Stoga su rokovi iz odredaba člana 377. ZOO primjenjivi samo prema učiniocu krivičnog djela koji za štetu odgovara po načelu subjektivne odgovornosti, a ne i prema trećem licu koje za štetu odgovara umjesto stvarnog učinioca krivičnog djela po načelu pretpostavljene odgovornosti (detaljnije *ibid*, AP 4288/11, tač. 29-34).

27. Slijedeći navedenu praksu, Ustavni sud je u nizu odluka koje su kasnije uslijedile, zaključivao da su navodi o kršenju prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, u situacijama koje su identične ili slične ovoj u predmetnoj apelaciji, očigledno (*prima facie*) neosnovani (vidi, npr. Ustavni sud, Odluka o dopustivosti u predmetu br. AP 3250/12 od 16. septembra 2015. godine, AP 1137/14 od 10. novembra 2015. godine, AP 1023/13 od 16. marta 2016. godine, AP 5460/14 od 11. januara 2017. godine i dr., sve objavljene na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

28. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da se ne može doći do drugačijeg zaključka, pa umjesto ponavljanja istih detaljnih argumenata koje je već iznio u ranijim odlukama, upućuje apelanticu na praksu koja je prethodno navedena. S obzirom na navedeno, te konzistentnu praksu Evropskog i Ustavnog suda i stavove navedene i u ovoj odluci, Ustavni sud smatra da nema ništa što ukazuje da apelantici navodi u odnosu na odbijanje njenog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete u konkretnom slučaju pokreću ustavna pitanja na koja se pozvala, odnosno ništa što ukazuje da apelantica ima "opravdan zahtjev" u smislu člana 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda. Zbog toga, Ustavni sud zaključuje da su navodi o kršenju prava na pravično suđenje i prava na imovinu u odnosu na naknadu nematerijalne štete očigledno (*prima facie*) neosnovani.

29. Također, u vezi s apelantici navodima o kršenju prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije, Ustavni sud ukazuje da apelantica nije eksplicitno navela u vezi s kojim pravima smatra da postoji kršenje prava iz člana 13. Međutim, iz apelacije se može zaključiti da se navodi o

kršenju ovog prava dovode u vezu s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da je apelantica imala i koristila mogućnost podnošenja zakonom propisanih pravnih lijekova u parničnom postupku. Činjenica da ti pravni lijekovi nisu rezultirali njenim uspjehom u parničnom postupku ne može voditi zaključku o nepostojanju ili nedjelotvornosti pravnih lijekova, pa Ustavni sud zaključuje da su i navodi o kršenju prava na djelotvoran pravni lijek očigledno (*prima facie*) neosnovani.

30. S druge strane, ocjenjujući *prima facie* dopustivost apelacionih navoda o dosuđenim troškovima postupka, Ustavni sud zapaža da je apelantica svoje navode o kršenju prava na pravično suđenje (pristup sudu) i prava na imovinu zasnovala na relevantnoj praksi Evropskog suda i da je iznijela argumente koji se ne mogu ocijeniti očigledno neosnovanim. Uzimajući u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud smatra da se ne može reći da je apelacija u ovom dijelu očigledno (*prima facie*) neosnovana, pa će taj dio apelacije meritorno ispitati.

VII. Meritum

31. Apelantica osporava navedene presude u dijelu dosuđenih troškova postupka, tvrdeći da joj je, obavezivanjem da tuženoj naknadi troškove postupka obračunate prema Advokatskoj tarifi, prekršeno pravo na pristup sudu kao dio prava na pravično suđenje i pravo na imovinu iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na imovinu

32. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

k) pravo na imovinu.

33. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine u skladu s općim interesom, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

34. Apelantici navodi se odnose na nalog za podmirenje troškova Pravobranilaštvu RS za zastupanje tužene Republike Srpske prema Advokatskoj tarifi. Nesumnjivo je, dakle, da se radi o apelantici "imovini" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i o miješanju u njeno pravo na mirno uživanje imovine.

35. Ustavni sud dalje ponavlja da član 1. Protokola broj 1, kojim se jemči pravo na zaštitu imovine, sadrži tri različita pravila: prvo pravilo, utvrđeno u prvoj rečenici prvog stava, općenite je prirode i njime se određuje načelo mirnog uživanja imovine; drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici prvog stava, obuhvaća lišenje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima; treće pravilo iz drugog stava dopušta državama članicama, između ostalog, kontroliranje korištenja imovine u skladu s općim interesom. Međutim, ta tri pravila nisu različita u smislu da nisu povezana. Drugo i treće pravilo odnose se na posebne slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine, te se stoga trebaju tumačiti s obzirom na opća načela utvrđena u prvom pravilu (vidi Evropski sud, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske*, presuda od 23. septembra 1982. godine, serija A, broj 52, stav 61). U konkretnom slučaju, Ustavni sud će razmotriti predmet s obzirom na opće pravilo iz prve rečenice prvog stava člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (vidi Evropski sud, *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske*, presuda od 6. septembra 2016. godine, tačka 92).

36. Dalje, da bi miješanje u nečije pravo na mirno uživanje imovine bilo opravdano, ono mora biti ne samo "zakonito" na način na koji to propisuje Evropska konvencija već mora služiti legitimnom cilju u javnom interesu i mora, također, održati razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nosioci prava se ne smiju podvrgavati proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose preveliki teret u ostvarivanju legitimnog cilja (vidi Evropski sud, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. aprila 1979. godine, serija A, broj 30, stav 49. i *Malone protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 2. augusta 1984. godine, serija A, broj 82, st. 67. i 68.).

Zakonitost miješanja

37. U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je miješanje u apelanticinu imovinu propisano Zakonom o parničnom postupku RS, koji ispunjava sve uvjete "zakonitosti" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju: zakon je javno objavljen i dostupan, a odredba koja je primijenjena je jasna i precizna. Osim toga, ni apelantica nije osporila "zakonitost" odredbe na osnovu koje je obavezana na isplatu troškova postupka, već primjenu te odredbe u njenom, konkretnom slučaju. Stoga, Ustavni sud nema razloga zaključiti da miješanje u apelanticinu imovinu nije bilo "zakonito" na način na koji to zahtijeva član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (*op. cit. Cindrić i dr.*, tačka 93).

Postojanje legitimnog cilja

38. Sljedeće pitanje je da li je miješanje u apelanticino mirno uživanje imovine imalo legitiman cilj. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da odredba člana 386. stav 1. ZPPRS sadrži opće pravilo da onaj ko izgubi parnicu plaća troškove, tj. da neuspješna strana mora platiti troškove uspješnoj strani. Osim toga, prema članu 395. st. 1. i 2. isto pravilo se primjenjuje i u slučaju kada stranku zastupa Pravobranilaštvo, a troškovi se obračunavaju u skladu s Advokatskom tarifom, prema kojoj se nagrade u parničnim postupcima načelno izračunavaju u odnosu na vrijednost predmeta spora, a vrijednost spora načelno odgovara iznosu koji tužilac traži svojim tužbenim zahtjevom.

39. Ustavni sud ukazuje da je Evropski sud u već citiranom predmetu *Cindrić i dr.* ukazao da se načelo na kojem počiva pravilo da "gubitnik plaća" zasniva na izbjegavanju neopravdanog parničenja i nerazumno visokih troškova parničenja odvrćanjem potencijalnih tužilaca od pokretanja neosnovanih sporova ili podnošenja previsokih tužbenih zahtjeva, bez snošenja posljedica. Evropski sud je zaključio da ovakva pravila "općenito teže legitimnom cilju osiguranja pravilnog djelovanja pravosudnog sistema i zaštite prava drugih" i da se takvo pravilo *per se* ne može smatrati protivnim članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (*op. cit., Cindrić i dr.*, tačka 96. s daljnjim referencama). Osim toga, Evropski sud je također naglasio da takav zaključak ne mijenja činjenica "da se navedena pravila također primjenjuju na građanskopravne postupke u kojima je stranka država, čime joj se omogućava da od neuspješne stranke naplati troškove zastupanja. Ne može se smatrati da država ima neograničene resurse, te bi i država, poput privatnih stranaka, također trebala uživati zaštitu od neosnovanih parnica" (*idem*).

40. Imajući u vidu ove stavove Evropskog suda, Ustavni sud smatra da je nalog apelantici za plaćanje troškova postupka u konkretnom slučaju imao legitiman cilj, pa će nastaviti ispitivanje ključnog pitanja – je li postignuta "pravična ravnoteža" između općeg interesa i apelanticinog prava iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Proporcionalnost između miješanja u pravo na imovinu i legitimnog cilja

41. Kako je već rečeno, svako miješanje u nečiju imovinu mora postići "pravičnu ravnotežu" između zahtjeva javnog interesa (legitimnog cilja) koji se želi postići i zaštite osnovnih prava pojedinaca, što nije moguće postići ako apelant mora snositi "poseban i pretjeran teret" (vidi Evropski sud, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1986. godine, serija A, broj 98, st. 46. i 50). Procjenjujući usklađenost sa članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Evropski sud je naglasio da se moraju sveukupno razmotriti razni interesi koji su u pitanju, imajući u vidu načelo da je Evropska konvencija namijenjena zaštititi prava koja su "praktična i djelotvorna". To dalje znači da sud "mora razmotriti šta stoji iza forme i ispitati realnost situacije na koju se podnositelji zahtjeva žale" (*op. cit., Cindrić i dr.*, tačka 98. s daljnjim referencama).

42. Ustavni sud podsjeća da je Evropski sud u predmetu *Cindrić i drugi protiv Hrvatske* (tačka 99) istakao da se središnje pitanje u tom predmetu odnosi na činjenicu da je "podnositeljima zahtjeva naloženo da nadoknade troškove zastupanja države od strane Državnog odvjetništva u iznosu jednakom odvjetničkoj nagradi, jer je njihov tužbeni zahtjev za odštetu u vezi s ubojstvom njihovih roditelja bio u potpunosti odbijen uz obrazloženje da država nije odgovorna za štetu koja je nastala zbog ubojstava počinjenih na teritoriju Krajine, koja je u relevantnom razdoblju bila izvan kontrole hrvatskih vlasti. Zatim, da podnositelji zahtjeva nisu osporili pravila sadržana u ZPP kao takva, već tvrde da je način na koji je to pravilo primijenjeno u posebnim okolnostima njihovog predmeta stavio prekomjeran teret na njih" (tačka 100).

43. Ustavni sud zapaža da središnje pitanje na koje apelantica u konkretnom slučaju ukazuje jeste da joj je naloženo da nadoknadi troškove postupka zastupanja javne vlasti od strane Pravobranilaštva RS u punom iznosu koji je jednak advokatskoj nagradi. Slično zaključcima Evropskog suda u predmetu *Cindrić i dr.*, i Ustavni sud zapaža da prema članu 386. stav 1. ZPPRS nema bilo kakve fleksibilnosti s obzirom na obavezu strane koja je izgubila parnicu da naknadi troškove suprotnoj strani. Naime, tom odredbom je propisano da "stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove". Osim toga, kako je već rečeno, prema članu 395. st. 1. i 2. odredbe o troškovima se primjenjuju i na "stranke koje zastupa Pravobranilaštvo", a ti troškovi obuhvaćaju "sve troškove i nagrade u skladu s [Advokatskom tarifom]".

44. Vraćajući se na predmet *Cindrić i drugi protiv Hrvatske* Ustavni sud podsjeća da je Evropski sud (tačka 103), između ostalog, istakao da su podnosioci zahtjeva podnijeli tužbeni zahtjev za nadoknadu neimovinske štete prema Zakonu o odgovornosti. Tim se zakonom predviđa da je država odgovorna za štetu koja nastaje smrću prouzrokovanom "aktima terora i drugim aktima nasilja poduzetim s ciljem teškog narušavanja javnog reda zastrašivanjem i izazivanjem osjećaja nesigurnosti građana". Nakon navođenja prakse Vrhovnog suda kojom je u periodu kada su podnosioci zahtjeva podnijeli tužbe nekoliko istih tužbenih zahtjeva usvojeno, Evropski sud je zaključio (tačka 107), da se stoga ne može tvrditi da je tužba podnosilaca zahtjeva protiv države bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna. Stav podnosilaca zahtjeva da je šteta koja im je počinjena ubistvom njihovih roditelja obuhvaćena Zakonom o odgovornosti nije bio nerazuman jer u to vrijeme podnosioci zahtjeva nisu mogli znati hoće li se ubistvo njihovih roditelja smatrati terorističkim aktom ili ratnom štetom. Stoga se ne može tvrditi da je tužba podnosilaca zahtjeva protiv države bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna.

45. U konkretnom slučaju, Ustavni sud ponovo ističe da je apelantica podnijela tužbu u kojoj je istakla tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete koju je pretrpjela kao žrtva ratnog

zločina. U postupku koji je proveden nesumnjivo je utvrđeno da apelantica ima status logoraša BiH zato što je boravila u logoru u periodu od 11. jula 1992. do 21. maja 1993. godine, međutim, da je njen tužbeni zahtjev zastario budući da je tužbu podnijela 23. maja 2007. godine, a da je rok zastare počeo teći od 19. juna 1996. godine. Sudovi su također zaključili da se duži rok zastare iz člana 377. ZOO ne može primijeniti prema tuženoj, već samo prema neposrednom izvršiocu krivičnog djela koji je pravomoćno osuđen. U vezi s tim, Ustavni sud je već u ovoj odluci ukazao da i sam konzistentno zauzima isti stav kada je u pitanju zastarijevanje naknade nematerijalne štete u ovakvom i sličnim slučajevima. Ustavni sud, također, ističe da su tačni apelantici navodi da su u vrijeme podnošenja njene tužbe sudovi u Federaciji BiH usvajali ovakve tužbene zahtjeve, a da su sudovi u Republici Srpskoj odbijali takve tužbene zahtjeve. Međutim, kasnije je praksa redovnih sudova u Federaciji BiH izmijenjena, a tome su slijedili i novi stavovi Ustavnog suda, što je već obrazloženo (vidi tač. 25-27 ove odluke).

46. Imajući ovo u vidu, te slično zaključku Evropskog suda u predmetu *Cindrić i dr.*, Ustavni sud smatra da se ne može reći da je apelantica tužba u vrijeme podnošenja tužbenog zahtjeva protiv tužene "bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna" jer su sudovi u Bosni i Hercegovini o pitanju primjene člana 377. ZOO na javnu vlast imali različite pravne stavove (*mutatis mutandis*, *op. cit.*, *Cindrić i dr.*, tačka 107). Osim toga, Ustavni sud, također, zapaža da je prvostepeni sud oslobodio apelanticu plaćanja sudske takse, uz obrazloženje da se ona "nalazi u teškoj materijalnoj situaciji, a naročito je cijenio predmet ovog spora, kao i vrijednost mjerodavnu za naplatu takse", te "da bi plaćanjem sudske takse, sredstva iz kojih se apelantica izdržava bila u tolikoj mjeri umanjena da bi bila ugrožena njena socijalna sigurnost". Međutim, istovremeno, prvostepeni sud je obavezao apelanticu da tuženoj Republici Srpskoj, koju je zastupalo Pravobranilaštvo RS, plati puni iznos troškova suprotne strane u postupku od 3.000,00 KM koji su procijenjeni na osnovu Advokatske tarife. U vezi s tim, Ustavni sud naročito ukazuje da se Pravobranilaštvo RS finansira iz budžeta Republike Srpske, te da stoga nije u istoj situaciji kao advokat, kao i da puni iznos dosuđenih troškova nije neznačajan, naročito s obzirom na apelanticinu finansijsku situaciju na osnovu koje je prvostepeni sud oslobodio apelanticu plaćanja sudske takse. Uzimajući ovo u obzir, kao i specifične okolnosti konkretnog predmeta, naročito činjenicu da je u vrijeme podnošenja apelanticine tužbe praksa redovnih sudova u Bosni i Hercegovini u vezi s primjenom člana 377. ZOO koji govori o dužem roku zastare bila različita, zbog čega je apelantica mogla očekivati uspjeh svoje tužbe, Ustavni sud smatra da plaćanje punog iznosa troškova postupka koje su sudovi naložili u konkretnom slučaju predstavlja pretjeran teret za apelanticu, koji nije proporcionalan legitimnom cilju koji se želi postići.

47. Stoga, Ustavni sud smatra da je prekršeno apelanticino pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

48. Apelantica, također, smatra da joj je obavezivanjem da plati troškove postupka kako je određeno osporenim odlukama prekršeno i pravo na pristup sudu koje čini dio prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

49. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi s krivičnim postupkom.

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza (...) svako ima pravo na pravično i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

50. Ustavni sud ističe da član 6. stav 1. Evropske konvencije daje svakome pravo da sudu podnese bilo kakvu tužbu u vezi sa svojim građanskim pravima i obavezama. Shodno tome, ova odredba sadrži i "pravo na sud", pri čemu pravo na pristup sudu, koje podrazumijeva pravo na pokretanje sudskih postupaka pred sudom u građanskopravnim predmetima, predstavlja jedan aspekt tog prava. Pravo na pristup sudu nije apsolutno, već može biti podvrgnuto ograničenjima. Kako je Evropski sud ukazao u svojoj praksi, ograničenja ovog prava su dopuštena s obzirom na to da pravo na pristup sudu "po samoj svojoj prirodi traži da ga država uredi, a to može varirati u smislu vremena i mjesta, u skladu s potrebama i sredstvima zajednice i pojedinca. Države ugovornice, također, uživaju određenu slobodu procjene pri utvrđivanju takvih pravila, ali ona ne smiju biti takva da ograniče pristup pojedinca sudu na takav način ili u takvoj mjeri u kojoj bi bila narušena sama suština ovog prava. Stoga, ograničenje prava na pristup sudu neće biti spojivo sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije ako se njime ne nastoji ostvariti legitiman cilj i ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se nastoji postići (*op. cit.*, *Cindrić i dr.*, tač. 116-117 s daljnjim referencama i, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine, tač. 417-418, objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 39/06).

51. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da se nalog apelantici da plati pune troškove zastupanja Republike Srpske prema Advokatskoj tarifi može tumačiti kao ograničenje koje narušava pravo na pristup sudu (vidi, *op. cit.*, *Cindrić i dr.*, tačka 119. s daljnjim referencama). U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je već kod ispitivanja prava na imovinu utvrdio da pravilo da onaj ko izgubi spor plaća troškove postupka suprotnoj strani teži legitimnom cilju osiguranja pravilnog funkcioniranja pravosudnog sistema i zaštite prava drugih kroz odvratanje od neosnovanih parnica i preuveličanih troškova postupka (vidi tačku 39. ove odluke). Također, što se tiče pitanja je li ovakvo ograničenje proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići, Ustavni sud upućuje na svoja utvrđenja u odnosu na član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Na istom osnovu po kojem je utvrdio povredu člana 1. Protokola broj 1 u konkretnom slučaju, Ustavni sud ponovo ističe da nalog apelantici da snosi puni iznos troškova Pravobranilaštva RS, kao zastupnika tužene Republike Srpske u konkretnom postupku, koji su određeni po Advokatskoj tarifi, predstavlja neproporcionalno ograničenje apelanticinog prava na pristup sudu.

52. Stoga, Ustavni sud smatra da je prekršeno apelanticino pravo iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

53. Ustavni sud zaključuje da je prekršeno apelanticino pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te pravo na pristup sudu kao dio prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, u situaciji kada je apelantica obavezana da plati troškove Pravobranilaštva RS, koje je zastupalo Republiku Srpsku kao tuženu u postupku za naknadu nematerijalne štete koju je apelantica pretrpjela kao žrtva ratnog zločina, zato što u

okolnostima konkretnog slučaja takva odluka suda predstavlja neproporcionalan i pretjeran teret za apelanticu.

54. Na osnovu člana 18. stav (4), člana 59. st. (1) i (2) i člana 62. st. (1), (4) i (6) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

55. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati apelanticin prijedlog za donošenje privremene mjere.

56. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 1101/17**, rješavajući apelaciju **S. A.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. stavak (4), članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. st. (1), (4) i (6) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst "Službeni glasnik BiH" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Margarita Caca-Nikolovska, dopredsjednica
Tudor Pantiru, sudac
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
Giovanni Grasso, sudac
na sjednici održanoj 22. ožujka 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **S. A.** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 025573 16 Rev 2 od 4. siječnja 2017. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 P 025573 14 Gž od 29. svibnja 2014. godine u dijelu odluke o troškovima postupka.

Utvrđuje se kršenje prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 025573 16 Rev 2 od 4. siječnja 2017. godine i Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 P 025573 14 Gž od 29. svibnja 2014. godine u dijelu odluke o troškovima postupka.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Banjoj Luci koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku u odnosu na troškove postupka u skladu sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Banjoj Luci da, u skladu sa člankom 72. stavak (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija **S. A.** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 025573 16 Rev 2 od 4. siječnja 2017. godine, Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 P 025573 14 Gž od 29. svibnja 2014. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 P 025573 07 P od 10. svibnja 2013. godine u dijelu koji se tiče

naknade nematerijalne štete zbog toga što je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. **S. A.** (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Živinica, koju zastupa Nedžla Šehić, odvjetnica iz Sarajeva, podnijela je 25. ožujka 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 71 0 P 025573 16 Rev 2 od 4. siječnja 2017. godine, Presude Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 71 0 P 025573 14 Gž od 29. svibnja 2014. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 71 0 P 025573 07 P od 10. svibnja 2013. godine. Apelantica je također zatražila da Ustavni sud donese odluku o privremenoj mjeri kojom bi obustavio postupak prinudne naplate troškova u korist Pravobraniteljstva Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Pravobraniteljstvo RS), kao i da odluči da će se ta mjera "primjenjivati i u svim ostalim postupcima pokrenutim radi naplate troškova zastupanja pravobranilaštva u Bosni i Hercegovini (Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske) u predmetima naknade štete počinjene ratnim zločinom". Apelantica je 11. srpnja 2017. godine dostavila dopunu apelacije.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. st. (2) i (3) Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog, Okružnog i Osnovnog suda, te od Pravobraniteljstva RS zatraženo je 4. rujna 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud je dostavio odgovor 6. rujna, Okružni sud 12. rujna, a Pravobraniteljstvo RS 7. rujna 2017. godine. Osnovni sud nije dostavio odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelantica je 23. svibnja 2007. godine Osnovnom sudu podnijela tužbu protiv Republike Srpske (u daljnjem tekstu: tužena), kojom je tražila naknadu nematerijalne štete u ukupnom iznosu od 50.000 KM, zbog toga što je u razdoblju od 11. srpnja 1992. do 21. svibnja 1993. godine bila zatočena u logorima i zatvorima u kojima je bila izložena torturi i nečovječnom ponašanju. Odlučujući o ovom tužbenom zahtjevu, sudovi su na tri instance odbili apelantičin tužbeni zahtjev zbog zastare potraživanja. Naime, sudovi su u sve tri osporene presude zaključili da se rok za naknadu štete iz članka 377. stavak 1. Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), na koji se apelantica pozvala, primjenjuje samo u slučaju kada se zahtjev za naknadu štete odnosi na neposrednog izvršitelja kaznenog djela iz kojeg je nastala šteta i kada je u odnosu na njega pravomoćnom osuđujućom presudom utvrđeno postojanje kaznenog djela i kaznena odgovornost. Međutim, u konkretnom slučaju, apelantica je tužbeni zahtjev usmjerila protiv tužene kao pravne osobe, čija je odgovornost utemeljena "na odgovornosti za drugog, a ne na njenoj direktnoj odgovornosti kao izvršioca krivičnog djela, u smislu odredbe člana 154. stav 1. ZOO". Stoga se, prema stavu sudova u osporenim odlukama, na konkretni slučaj imao primijeniti članak 376. ZOO, prema kojem potraživanje naknade štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećeni saznao za štetu i za štetnika, a u svakom slučaju za pet

godina od kada je šteta nastala. Sudovi su uzeli u obzir da je ratno stanje ukinuto odlukom Narodne skupštine Republike Srpske od 19. lipnja 1996. godine, te su zaključili da je od tog dana ponovo počeo teći zastarni rok koji je bio prekinut tijekom rata. S obzirom na to da je tužba podnesena 23. svibnja 2007. godine, dakle nakon isteka rokova iz članka 376. ZOO, sudovi su zaključili da je nastupila zastara potraživanja.

6. Osim toga, apelantica je Presudom Osnovnog suda broj 71 0 P 025573 07 P od 10. svibnja 2013. godine obvezana tuženoj naknaditi troškove postupka u iznosu od 3.000,00 KM sa zakonskim zateznim kamatama od presuđenja do isplate, dok je odbijen zahtjev tužene za naknadu troškova postupka "u preostalom dijelu između zahtijevanog i dosuđenog iznosa". U obrazloženju te odluke, Osnovni sud je naveo da tužena ima pravo na troškove postupka u skladu sa člankom 386. stavak 1. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) budući da apelantica nije uspjela sa svojim tužbenim zahtjevom protiv tužene. Sud je dalje naveo da je apelanticu oslobodio plaćanja sudske pristojbe, na njezin zahtjev, budući da je utvrdio da je apelantica neposlena, da se "nalazi u teškoj materijalnoj situaciji, a naročito je cijenio predmet ovog spora, kao i vrijednost mjerodavnu za naplatu sudske pristojbe". Osnovni sud je zaključio da je "nesumnjivo da bi plaćanjem sudske pristojbe, sredstva iz kojih se tužiteljica izdržava bila u tolikoj mjeri umanjena da bi bila ugrožena njezina socijalna sigurnost". Međutim, Osnovni sud je obvezao apelanticu da tuženoj plati troškove postupka u ukupnom iznosu od 3.000,00 KM koji je procijenjen na temelju Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika ("Službeni glasnik RS" broj 68/05; u daljnjem tekstu: Odvjetnička tarifa), i to "za sastavljanje tužbe i prisustvo zakonskog zastupnika tužene na tri ročišta s paušalnom nagradom".

7. Okružni sud je, odlučujući o žalbi, u Presudi broj 71 0 P 025573 14 Gž od 29. svibnja 2014. godine, između ostalog, zaključio da su troškovi postupka pravilno odmjereni, te da Pravobraniteljstvu RS, suglasno odredbi članka 395. ZPPRS, pripadaju troškovi prema Odvjetničkoj tarifi i "opredijeljenom zahtjevu tužene".

8. Vrhovni sud je osporenom Presudom broj 71 0 P 025573 16 Rev 2 od 4. siječnja 2017. godine odbio apelantičinu reviziju, pri čemu nije posebno obrazložio odbijanje revizijskih navoda o troškovima postupka.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelantica smatra da joj je osporenim odlukama prekršeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i pravo na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije.

10. Apelantica najprije vrlo opširno iznosi zbog čega smatra da su sudovi pogrešno ocijenili da je u odnosu na njezino potraživanje nastupila zastara, te da su osporene odluke stoga nezakonite zato što je "strana u sukobu (RS) odgovorna za sva djela koja učine osobe koje se nalaze u redovima njenih oružanih snaga ili su odgovorne za postupke oružanih snaga, a ne neposredni izvršilac". Osim toga, apelantica ističe da joj je na ovaj način "onemogućen pristup sudu radi ostvarivanja pravične naknade koja joj po zakonu i ranijim stavovima Ustavnog suda BiH pripada od strane odgovornog lica (države – entiteta)".

11. Dalje, apelantica osporava i odluku o troškovima postupka, pozivajući se na presudu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske*. Apelantica naročito ističe da je u toj odluci Europski sud

utvrdio da je obvezivanjem aplikanata da državi plate troškove zastupanja u parničnom postupku za naknadu štete zbog ubojstva njihovih roditelja u ratu, prema tarifi koja se primjenjuje na odvjetnike, došlo do kršenja prava na imovinu i povrede prava na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Slijedom toga, apelantica predlaže da Ustavni sud usvoji apelaciju, utvrdi povrede navedenih prava, ukine presudu Vrhovnog suda i predmet vrati na ponovno suđenje uz uputu da se žurno donese nova odluka.

12. U prijedlogu za donošenje privremene mjere, apelantica ističe da bi donošenje te mjere bilo neophodno zbog toga što se u Bosni i Hercegovini provode brojni izvršni postupci radi prinudne naplate dosuđenih parničnih troškova zastupanja Pravobraniteljstva RS u sudskim sporovima za naknadu štete pričinjene ratnim zločinima, te da je Pravobraniteljstvo RS "već uputilo dopis apelantici kojim je poziva da izmiri navedene troškove". Uz dopunu apelacije, apelantica je dostavila i Rješenje Općinskog suda u Živinicama broj 33 0 P 0783088 17 I od 19. lipnja 2017. godine kojim je odbijen njezin prigovor izjavljen protiv rješenja o dozvoli izvršenja od 7. ožujka 2017. godine. Apelantica nije u apelaciji osporila ovo rješenje protiv kojeg je dozvoljena žalba, ali je ukazala da se u prigovoru koji je izjavila protiv tog rješenja pozvala na navedenu presudu Europskog suda, te da je Općinski sud u Živinicama naveo da se navedena presuda Europskog suda ne može izravno primijeniti u izvršnom postupku i na temelju nje obustaviti izvršenje "jer se time faktički osporava izvršna isprava, te da se ta presuda može primijeniti samo u parničnom postupku". Stoga je apelantica ostala pri zahtjevu za žurno donošenje privremene mjere, navodeći da će se bez toga izvršenje provesti "unatoč tome što je očigledno u suprotnosti s [Europskom konvencijom], a egzistencija apelantice koja ionako živi na rubu egzistencije, biti dodatno ugrožena".

b) Odgovori na apelaciju

13. Vrhovni i Okružni sud su u odgovorima naveli da ostaju pri činjeničnim i pravnim zaključcima iz obrazloženja svojih odluka, te da smatraju da nisu prekršena prava na koja se apelantica pozvala.

14. Tužena je, putem Pravobraniteljstva RS, osporila apelacijske navode, ističući također da nisu prekršena prava na koja se apelantica pozvala. U ostalom dijelu odgovora, Pravobraniteljstvo RS navodi da "nije prekršeno apelantičino pravo na suđenje u razumnom roku", te da je "Okružni sud u Banjoj Luci poduzeo sve neophodne mjere kako bi unaprijedio rješavanje predmeta u razumnom roku".

V. Relevantni propisi

15. U **Zakonu o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, "Službeni glasnik RS" br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) relevantne odredbe glase:

Potraživanje naknade štete

Član 376. st. 1. i 2.

(1) *Potraživanje naknade prouzrokovane štete zastareva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo.*

(2) *U svakom slučaju ovo potraživanje zastareva za pet godina od kad je šteta nastala.*

Potraživanje naknade štete prouzrokovane krivičnim delom

Član 377.

(1) *Kad je šteta prouzrokovana krivičnim delom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarelosti, zahtev za naknadu štete prema odgovornom licu zastareva kad istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja.*

(2) *Prekid zastarevanja krivičnog gonjenja povlači za sobom i prekid zastarevanja zahteva za naknadu štete.*

(3) *Isto važi i za zastoj zastarevanja.*

16. U **Zakonu o parničnom postupku Republike Srpske** ("Službeni glasnik RS" br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13) relevantne odredbe glase:

Član 386. stav 1.

Stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove.

[...]

Član 387. stav 1. i 2.

Pri odlučivanju koji će se troškovi nadoknaditi stranci sud će uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, kao i o visini troškova, odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, ovi troškovi odmjericе se po toj tarifi.

[...]

Član 395.

Odredbe o troškovima postupka primjenjuju se i na stranke koje zastupaju Pravobranilaštvo i Centar za pružanje besplatne pravne pomoći.

Troškovi postupka iz stava 1. ovog člana obuhvataju troškove u skladu sa Tarifom o naknadama i nagradama za rad advokata u Republici Srpskoj.

Član 396. stav 1.

O naknadi troškova odlučuje sud na određeni zahtjev stranke bez raspravljanja.

[...]

Član 400.

Sud će osloboditi od plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi ove troškove bez štete po nužno izdržavanje svoje i svoje porodice.

Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobođenje od plaćanja taksa i oslobođenje od polaganja predjuma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja, prevođenja i sudskih oglasa. Sud može osloboditi stranke od plaćanja svih troškova ili jednog dijela troškova postupka.

Član 401.

Prilikom donošenja odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a naročito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj lica koja stranka izdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Član 402.

Odluku o oslobođenju od plaćanja troškova postupka donosi prvostepeni sud na prijedlog stranke.

Stranka je dužna da uz prijedlog podnese dokaze o svom imovnom stanju.

Kad je to potrebno, sud može po službenoj dužnosti pribaviti potrebne podatke i obavještenja o imovnom stanju stranke koja traži oslobođenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku. [...]

VI. Dopustivost Formalni uvjeti dopustivosti

17. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

18. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

19. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 71 0 P 025573 16 Rev 2 od 4. siječnja 2017. godine, protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Osporenu presudu apelantica je primila 24. siječnja 2017. godine, a apelacija je podnesena 25. ožujka 2017. godine, dakle u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Apelacija, također, ispunjava i druge uvjete iz članka 18. stavak (3) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg ne bi bila dopustiva.

20. Međutim, razmatrajući pitanje je li apelacija očigledno (*prima facie*) neutemeljena, što je uvjet dopustivosti iz članka 18. stavak (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud smatra da, s obzirom na vlastitu praksu u istim ili sličnim predmetima, treba odvojeno ocijeniti *prima facie* dopustivost apelacijskih navoda o naknadi nematerijalne štete od onih koji se tiču dosuđenih troškova postupka.

Dopustivost *prima facie*

21. Pri ocjeni *prima facie* dopustivosti u odnosu na dio osporenih presuda koji se odnosi na odlučenje o zahtjevu za naknadu štete, Ustavni sud je pošao od članka 18. stavak (4) Pravila Ustavnog suda.

22. Članak 18. stavak (4) Pravila Ustavnog suda glasi:

Ustavni sud će odbaciti apelaciju kao očigledno (prima facie) neutemeljenu kada utvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da predočene činjenice ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje prava zaštićenih Ustavom i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi da ne snosi posljedice kršenja prava zaštićenih Ustavom, tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno.

23. Ustavni sud, u fazi ispitivanja dopustivosti apelacije, mora utvrditi, između ostalog, jesu li ispunjeni uvjeti za meritorno odlučivanje koji su nabrojani u članku 18. stavak (4) Pravila Ustavnog suda. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, prema vlastitoj jurisprudenciji i praksi Europskog suda, apelant mora navesti povredu svojih prava koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine i ove povrede moraju djelovati vjerovatno. Apelacija je očito neutemeljena ukoliko joj manjkaju *prima facie* dokazi koji dovoljno jasno pokazuju da je navedena povreda ljudskih prava i sloboda moguća (vidi Europski sud, *Vanek protiv Slovačke*, presuda od 31. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 53363/99 i Ustavni sud, Odluka broj AP 156/05 od 18. svibnja 2005. godine), te ako činjenice u odnosu na koje se podnosi apelacija očito ne predstavljaju kršenje prava koje apelant navodi, tj. ako apelant nema "opravdan zahtjev" (vidi Europski sud, *Mezőtúr-Tiszazugi Vizgázdálkodási Társulat protiv Mađarske*, presuda od 26. srpnja 2005. godine, aplikacija broj 5503/02), kao i kad se utvrdi da apelant nije "žrtva" kršenja prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine.

24. Ustavni sud zapaža da apelantica kršenje prava na koja se pozvala u odnosu na ovaj dio osporenih presuda vidi u navodno proizvoljnoj primjeni materijalnog prava, konkretno odredaba članka 376. ZOO kojima se propisuju opći rokovi zastare za potraživanje naknade štete. Naime, apelantica smatra da je trebalo primijeniti odredbe članka 377. ZOO koji propisuje posebne rokove zastare ako je šteta prouzročena kaznenim djelom, iako je tužena Republika Srpska, a ne neposredni izvršitelj.

25. Međutim, Ustavni sud ukazuje da je o sličnom činjeničnom i pravnom pitanju u sličnim činjeničnim i pravnim okolnostima raspravljao u brojnim predmetima, između ostalih i u predmetu broj AP 4288/11 (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4288/11 od 9. prosinca 2014. godine, dostupna na www.ustavisud.ba), u kojoj se Ustavni sud pozvao na svoju praksu utvrđenu u Odluci broj AP 4128/10 (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4128/10

od 28. ožujka 2014. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). U navedenoj Odluci broj AP 4288/11 Ustavni sud je podsjetio da je prilikom odlučivanja u predmetu broj AP 4128/10 imao u vidu praksu Europskog suda prema kojoj postojanje zastarnog roka nije *per se* nespojivo s Europskom konvencijom. Ono što je bitno je utvrditi jesu li priroda roka o kojem je riječ i/ili način na koji je primijenjen spojivi s Europskom konvencijom, odnosno da se primjena zakonskih rokova može smatrati predvidivom za podnositelje s obzirom na nadležno zakonodavstvo i konkretne okolnosti predmeta. Ustavni sud je također uzeo u obzir da je Europski sud u predmetu *Baničević protiv Hrvatske* primijetio da članak 377. ZOO predviđa dulji zakonski zastarni rok za zahtjeve za naknadu štete kad je šteta uzrokovana kaznenim djelom. Dulji zakonski zastarni rok na taj način, kako je obrazložio Europski sud, djeluje u korist žrtava zločina, dopuštajući im da potražuju naknadu štete u duljem zakonskom roku, propisanom za kazneno djelo o kojem je riječ. Međutim, prema ustanovljenoj praksi domaćih sudova, taj zakonski zastarni rok primjenjiv je samo kad je pravomoćnom presudom u kaznenom postupku utvrđeno da je šteta uzrokovana kaznenim djelom (*idem*, AP 4288/11, toč. 25.-26.). Osim toga, u svezi s apelantovim pozivanjem na Odluku Ustavnog suda u predmetu broj AP 289/03 od 19. studenog 2004. godine, Ustavni sud je naglasio da odlučuje u okolnostima svakog pojedinačnog predmeta, te da je, razmatrajući okolnosti konkretnog slučaja, utvrdio da nije došlo do proizvoljne primjene materijalnog prava, kao što je to već obrazloženo (*idem*, AP 4128/10, točka 45.).

26. Sljedstveno tome, Ustavni sud je u navedenim odlukama ukazao da su redovni sudovi utvrdili da je apelant tužbu za naknadu štete pričinjene neutemeljenim lišavanjem slobode podnio izvan rokova propisanih zakonom iz odredaba članka 376. ZOO, te da se ne može reći da postoji proizvoljnost u stavu sudova da se odredba članka 377. ZOO može primijeniti samo prema učinitelju kaznenog djela, a ne i prema trećoj osobi koja, inače, odgovara za štetu umjesto faktičkog učinitelja kaznenog djela, pa se, stoga, na tu treću osobu mogu primijeniti samo odredbe članka 376. ZOO. Stoga su rokovi iz odredaba članka 377. ZOO primjenjivi samo prema učinitelju kaznenog djela koji za štetu odgovara po načelu subjektivne odgovornosti, a ne i prema trećoj osobi koja za štetu odgovara umjesto stvarnog učinitelja kaznenog djela po načelu pretpostavljene odgovornosti (detaljnije *ibid*, AP 4288/11, toč. 29.-34.).

27. Slijedeći navedenu praksu, Ustavni sud je u nizu odluka koje su kasnije uslijedile, zaključivao da su navodi o kršenju prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, u situacijama koje su identične ili slične ovoj u predmetnoj apelaciji, očigledno (*prima facie*) neutemeljeni (vidi, npr. Ustavni sud, Odluka o dopustivosti u predmetu br. AP 3250/12 od 16. rujna 2015. godine, AP 1137/14 od 10. studenog 2015. godine, AP 1023/13 od 16. ožujka 2016. godine, AP 5460/14 od 11. siječnja 2017. godine i dr., sve objavljene na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

28. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da se ne može doći do drugačijeg zaključka, pa umjesto ponavljanja istih detaljnih argumenata koje je već iznio u ranijim odlukama, upućuje apelanticu na praksu koja je prethodno navedena. S obzirom na navedeno, te konzistentnu praksu Europskog i Ustavnog suda i stajališta navedena i u ovoj odluci, Ustavni sud smatra da nema ništa što ukazuje da apelantičini navodi u odnosu na odbijanje njezinog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete u konkretnom slučaju pokreću ustavna pitanja na koja se pozvala, odnosno ništa što ukazuje da apelantica ima "opravdan zahtjev" u smislu članka 18. stavak (4) Pravila Ustavnog suda. Zbog toga,

Ustavni sud zaključuje da su navodi o kršenju prava na pravično suđenje i prava na imovinu u odnosu na naknadu nematerijalne štete očigledno (*prima facie*) neutemeljeni.

29. Također, u svezi s apelantičinih navodima o kršenju prava na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije, Ustavni sud ukazuje da apelantica nije eksplicitno navela u svezi s kojim pravima smatra da postoji kršenje prava iz članka 13. Međutim, iz apelacije se može zaključiti da se navodi o kršenju ovog prava dovode u vezu s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da je apelantica imala i koristila mogućnost podnošenja zakonom propisanih pravnih lijekova u parničnom postupku. Činjenica da ti pravni lijekovi nisu rezultirali njezinim uspjehom u parničnom postupku ne može voditi zaključku o nepostojanju ili neučinkovitosti pravnih lijekova, pa Ustavni sud zaključuje da su i navodi o kršenju prava na učinkovit pravni lijek očigledno (*prima facie*) neutemeljeni.

30. S druge strane, ocjenjujući *prima facie* dopustivost apelacijskih navoda o dosuđenim troškovima postupka, Ustavni sud zapaža da je apelantica svoje navode o kršenju prava na pravično suđenje (pristup sudu) i prava na imovinu utemeljila na relevantnoj praksi Europskog suda i da je iznijela argumente koji se ne mogu ocijeniti očigledno neutemeljenim. Uzimajući u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud smatra da se ne može reći da je apelacija u ovom dijelu očigledno (*prima facie*) neutemeljena, pa će taj dio apelacije meritorno ispitati.

VII. Meritum

31. Apelantica osporava navedene presude u dijelu dosuđenih troškova postupka, tvrdeći da joj je, obvezivanjem da tuženoj naknadi troškove postupka obračunate prema Odvjetničkoj tarifi, prekršeno pravo na pristup sudu kao dio prava na pravično suđenje i pravo na imovinu iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na imovinu

32. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

k) pravo na imovinu.

33. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine sukladno općem interesu, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

34. Apelantičini navodi se odnose na nalog za podmirenje troškova Pravobraniteljstvu RS za zastupanje tužene Republike Srpske prema Odvjetničkoj tarifi. Nesumnjivo je, dakle, da se radi o apelantičinoj "imovini" u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i o miješanju u njezino pravo na mirno uživanje imovine.

35. Ustavni sud dalje ponavlja da članak 1. Protokola broj 1, kojim se jamči pravo na zaštitu imovine, sadrži tri različita pravila: prvo pravilo, utvrđeno u prvoj rečenici prvog stavka, općenite je prirode i njime se određuje načelo mirnog uživanja imovine; drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici prvog stavka, obuhvaća lišenje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima; treće pravilo iz drugog stavka dopušta državama članicama, između ostalog, kontroliranje korištenja imovine u skladu s općim interesom. Međutim, ta tri pravila nisu različita u smislu da nisu

povezana. Drugo i treće pravilo odnose se na posebne slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine, te se stoga trebaju tumačiti s obzirom na opća načela utvrđena u prvom pravilu (vidi Europski sud, *Sporrong i Lönnroth protiv Švedske*, presuda od 23. rujna 1982. godine, serija A, broj 52, stavak 61.). U konkretnom slučaju, Ustavni sud će razmotriti predmet s obzirom na opće pravilo iz prve rečenice prvog stavka članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi Europski sud, *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske*, presuda od 6. rujna 2016. godine, točka 92.).

36. Dalje, da bi miješanje u nečije pravo na mirno uživanje imovine bilo opravdano, ono mora biti ne samo "zakonito" na način na koji to propisuje Europska konvencija već mora služiti legitimnom cilju u javnom interesu i mora, također, održati razuman odnos proporcionalnosti između uporabljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nositelji prava se ne smiju podvrgavati proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose preveliki teret u ostvarivanju legitimnog cilja (vidi Europski sud, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. travnja 1979. godine, serija A, broj 30, stavak 49. i *Malone protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 2. kolovoza 1984. godine, serija A, broj 82, st. 67. i 68.).

Zakonitost miješanja

37. U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je miješanje u apelantičinu imovinu propisano Zakonom o parničnom postupku RS, koji ispunjava sve uvjete "zakonitosti" u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju: zakon je javno objavljen i dostupan, a odredba koja je primijenjena je jasna i precizna. Osim toga, ni apelantica nije osporila "zakonitost" odredbe na temelju koje je obvezana na isplatu troškova postupka, već primjenu te odredbe u njezinom, konkretnom slučaju. Stoga, Ustavni sud nema razloga zaključiti da miješanje u apelantičinu imovinu nije bilo "zakonito" na način na koji to zahtijeva članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (*op. cit. Cindrić i dr.*, točka 93.).

Postojanje legitimnog cilja

38. Sljedeće pitanje je da li je miješanje u apelantičino mirno uživanje imovine imalo legitiman cilj. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da odredba članka 386. stavak 1. ZPPRS sadrži opće pravilo da onaj tko izgubi parnicu plaća troškove, tj. da neuspješna strana mora platiti troškove uspješnoj strani. Osim toga, prema članku 395. st. 1. i 2. isto pravilo se primjenjuje i u slučaju kada stranku zastupa Pravobraniteljstvo, a troškovi se obračunavaju u skladu s Odvjetničkom tarifom, prema kojoj se nagrade u parničnim postupcima načelno izračunavaju u odnosu na vrijednost predmeta spora, a vrijednost spora načelno odgovara iznosu koji tužitelj traži svojim tužbenim zahtjevom.

39. Ustavni sud ukazuje da je Europski sud u već citiranom predmetu *Cindrić i dr.* ukazao da se načelo na kojem počiva pravilo da "gubitnik plaća" temelji na izbjegavanju neopravdanog parničjenja i nerazumno visokih troškova parničjenja odvrćanjem potencijalnih tužitelja od pokretanja neutemeljenih sporova ili podnošenja previsokih tužbenih zahtjeva, bez snošenja posljedica. Europski sud je zaključio da ovakva pravila "općenito teže legitimnom cilju osiguranja pravilnog djelovanja pravosudnog sustava i zaštite prava drugih" i da se takvo pravilo *per se* ne može smatrati protivnim članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (*op. cit., Cindrić i dr.*, točka 96. s daljnjim referencama). Osim toga, Europski sud je također naglasio da takav zaključak ne mijenja činjenica "da se navedena pravila također primjenjuju na građanskopravne postupke u kojima je stranka država, čime joj se omogućava da od neuspješne stranke naplati troškove zastupanja. Ne može se smatrati da država ima neograničene resurse, te bi i država, poput privatnih stranaka, također trebala uživati zaštitu od neosnovanih parnica" (*idem*).

40. Imajući u vidu ova stajališta Europskog suda, Ustavni sud smatra da je nalog apelantici za plaćanje troškova postupka u konkretnom slučaju imao legitiman cilj, pa će nastaviti ispitivanje ključnog pitanja – je li postignuta "pravična ravnoteža" između općeg interesa i apelantičinog prava iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Proporcionalnost između miješanja u pravo na imovinu i legitimnog cilja

41. Kako je već rečeno, svako miješanje u nečiju imovinu mora postići "pravičnu ravnotežu" između zahtjeva javnog interesa (legitimnog cilja) koji se želi postići i zaštite temeljnih prava pojedinaca, što nije moguće postići ako apelant mora snositi "poseban i pretjeran teret" (vidi Europski sud, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. veljače 1986. godine, serija A, broj 98, st. 46. i 50.). Procjenjujući usklađenost sa člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Europski sud je naglasio da se moraju sveukupno razmotriti razni interesi koji su u pitanju, imajući u vidu načelo da je Europska konvencija namijenjena zaštiti prava koja su "praktična i učinkovita". To dalje znači da sud "mora razmotriti šta stoji iza forme i ispitati realnost situacije na koju se podnositelji zahtjeva žale" (*op. cit., Cindrić i dr.*, točka 98. s daljnjim referencama).

42. Ustavni sud podsjeća da je Europski sud u predmetu *Cindrić i drugi protiv Hrvatske* (točka 99.) istaknuo da se središnje pitanje u tom predmetu odnosi na činjenicu da je "podnositeljima zahtjeva naloženo da nadoknade troškove zastupanja države od strane Državnog odvjetništva u iznosu jednakom odvjetničkoj nagradi, jer je njihov tužbeni zahtjev za odštetu u vezi s ubojstvom njihovih roditelja bio u potpunosti odbijen uz obrazloženje da država nije odgovorna za štetu koja je nastala zbog ubojstava počinjenih na teritoriju Krajine, koja je u relevantnom razdoblju bila izvan kontrole hrvatskih vlasti. Zatim, da podnositelji zahtjeva nisu osporili pravila sadržana u ZPP kao takva, već tvrde da je način na koji je to pravilo primijenjeno u posebnim okolnostima njihovog predmeta stavio prekomjeran teret na njih" (točka 100.).

43. Ustavni sud zapaža da središnje pitanje na koje apelantica u konkretnom slučaju ukazuje jeste da joj je naloženo nadoknaditi troškove postupka zastupanja javne vlasti od strane Pravobraniteljstva RS u punom iznosu koji je jednak odvjetničkoj nagradi. Slično zaključcima Europskog suda u predmetu *Cindrić i dr.*, i Ustavni sud zapaža da prema članku 386. stavak 1. ZPPRS nema bilo kakve fleksibilnosti s obzirom na obvezu strane koja je izgubila parnicu da naknadi troškove suprotnoj strani. Naime, tom odredbom je propisano da "stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove". Osim toga, kako je već rečeno, prema članku 395. st. 1. i 2. odredbe o troškovima se primjenjuju i na "stranke koje zastupa Pravobraniteljstvo", a ti troškovi obuhvaćaju "sve troškove i nagrade u skladu s [Odvjetničkom tarifom]".

44. Vraćajući se na predmet *Cindrić i drugi protiv Hrvatske* Ustavni sud podsjeća da je Europski sud (točka 103.), između ostalog, istaknuo da su podnositelji zahtjeva podnijeli tužbeni zahtjev za nadoknadu neimovinske štete prema Zakonu o odgovornosti. Tim se zakonom predviđa da je država odgovorna za štetu koja nastaje smrću prouzročenom "aktima terora i drugim aktima nasilja poduzetim s ciljem teškog narušavanja javnog reda zastrašivanjem i izazivanjem osjećaja nesigurnosti građana". Nakon navođenja prakse Vrhovnog suda kojom je u razdoblju kada su podnositelji zahtjeva podnijeli tužbe nekoliko istih tužbenih zahtjeva usvojeno, Europski sud je zaključio (točka 107.), da se stoga ne može tvrditi da je tužba podnositelja zahtjeva protiv države bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna. Stajalište podnositelja zahtjeva da je šteta koja im je počinjena ubojstvom njihovih roditelja obuhvaćena Zakonom o odgovornosti nije bilo nerazumno jer u to vrijeme podnositelji

zahtjeva nisu mogli znati hoće li se ubojstvo njihovih roditelja smatrati terorističkim aktom ili ratnom štetom. Stoga se ne može tvrditi da je tužba podnositelja zahtjeva protiv države bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna.

45. U konkretnom slučaju, Ustavni sud ponovo ističe da je apelantica podnijela tužbu u kojoj je istaknula tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete koju je pretrpjela kao žrtva ratnog zločina. U postupku koji je proveden nesumnjivo je utvrđeno da apelantica ima status logoraša BiH zato što je boravila u logoru u razdoblju od 11. srpnja 1992. do 21. svibnja 1993. godine, međutim, da je njezin tužbeni zahtjev zastario budući da je tužbu podnijela 23. svibnja 2007. godine, a da je rok zastare počeo teći od 19. lipnja 1996. godine. Sudovi su također zaključili da se dulji rok zastare iz članka 377. ZOO ne može primijeniti prema tuženoj, već samo prema neposrednom izvršitelju kaznenog djela koji je pravomoćno osuđen. U svezi s tim, Ustavni sud je već u ovoj odluci ukazao da i sam konzistentno zauzima isto stajalište kada je u pitanju zastarijevanje naknade nematerijalne štete u ovakvom i sličnim slučajevima. Ustavni sud, također, ističe da su točni apelantičini navodi da su u vrijeme podnošenja njezine tužbe sudovi u Federaciji BiH usvajali ovakve tužbene zahtjeve, a da su sudovi u Republici Srpskoj odbijali takve tužbene zahtjeve. Međutim, kasnije je praksa redovnih sudova u Federaciji BiH izmijenjena, a tome su slijedila i nova stajališta Ustavnog suda, što je već obrazloženo (vidi toč. 25.-27. ove odluke).

46. Imajući ovo u vidu, te slično zaključku Europskog suda u predmetu *Cindrić i dr.*, Ustavni sud smatra da se ne može reći da je apelantičina tužba u vrijeme podnošenja tužbenog zahtjeva protiv tužene "bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna" jer su sudovi u Bosni i Hercegovini o pitanju primjene članka 377. ZOO na javnu vlast imali različita pravna stajališta (*mutatis mutandis*, *op. cit.*, *Cindrić i dr.*, točka 107.). Osim toga, Ustavni sud, također, zapaža da je prvostupanjski sud oslobodio apelanticu plaćanja sudske pristojbe, uz obrazloženje da se ona "nalazi u teškoj materijalnoj situaciji, a naročito je cijenio predmet ovog spora, kao i vrijednost mjerodavnu za naplatu pristojbe", te "da bi plaćanjem sudske pristojbe, sredstva iz kojih se apelantica izdržava bila u tolikoj mjeri umanjena da bi bila ugrožena njezina socijalna sigurnost". Međutim, istodobno, prvostupanjski sud je obvezao apelanticu da tuženoj Republici Srpskoj, koju je zastupalo Pravobraniteljstvo RS, plati puni iznos troškova suprotne strane u postupku od 3.000,00 KM koji su procijenjeni na temelju Odvjetničke tarife. U svezi s tim, Ustavni sud naročito ukazuje da se Pravobraniteljstvo RS financira iz proračuna Republike Srpske, te da stoga nije u istoj situaciji kao odvjetnik, kao i da puni iznos dosuđenih troškova nije neznatan, naročito s obzirom na apelantičinu financijsku situaciju na temelju koje je prvostupanjski sud oslobodio apelanticu plaćanja sudske pristojbe. Uzimajući ovo u obzir, kao i specifične okolnosti konkretnog predmeta, naročito činjenicu da je u vrijeme podnošenja apelantičine tužbe praksa redovnih sudova u Bosni i Hercegovini u svezi s primjenom članka 377. ZOO koji govori o duljem roku zastare bila različita, zbog čega je apelantica mogla očekivati uspjeh svoje tužbe, Ustavni sud smatra da plaćanje punog iznosa troškova postupka koje su sudovi naložili u konkretnom slučaju predstavlja pretjeran teret za apelanticu, koji nije proporcionalan legitimnom cilju koji se želi postići.

47. Stoga, Ustavni sud smatra da je prekršeno apelantičino pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

48. Apelantica, također, smatra da joj je obvezivanjem da plati troškove postupka kako je određeno osporenim odlukama prekršeno i pravo na pristup sudu koje čini dio prava na pravično

suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

49. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza (...) svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

50. Ustavni sud ističe da članak 6. stavak 1. Europske konvencije daje svakome pravo da sudu podnese bilo kakvu tužbu u svezi sa svojim građanskim pravima i obvezama. Shodno tome, ova odredba sadrži i "pravo na sud", pri čemu pravo na pristup sudu, koje podrazumijeva pravo na pokretanje sudskih postupaka pred sudom u građanskopravnim predmetima, predstavlja jedan aspekt tog prava. Pravo na pristup sudu nije apsolutno, već može biti podvrgnuto ograničenjima. Kako je Europski sud ukazao u svojoj praksi, ograničenja ovog prava su dopuštena s obzirom na to da pravo na pristup sudu "po samoj svojoj prirodi traži da ga država uredi, a to može varirati u smislu vremena i mjesta, u skladu s potrebama i sredstvima zajednice i pojedinca. Države ugovornice, također, uživaju određenu slobodu procjene pri utvrđivanju takvih pravila, ali ona ne smiju biti takva da ograniče pristup pojedinca sudu na takav način ili u takvoj mjeri u kojoj bi bila narušena sama bit ovog prava. Stoga, ograničenje prava na pristup sudu neće biti spojivo sa člankom 6. stavak 1. Europske konvencije ako se njime ne nastoji ostvariti legitiman cilj i ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između uporabljenih sredstava i cilja koji se nastoji postići (*op. cit.*, *Cindrić i dr.*, toč. 116.-117. s daljnjim referencama i, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine, toč. 417.-418., objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 39/06).

51. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da se nalog apelantici da plati pune troškove zastupanja Republike Srpske prema Odvjetničkoj tarifi može tumačiti kao ograničenje koje narušava pravo na pristup sudu (vidi, *op. cit.*, *Cindrić i dr.*, točka 119. s daljnjim referencama). U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je već kod ispitivanja prava na imovinu utvrdio da pravilo da onaj tko izgubi spor plaća troškove postupka suprotnoj strani teži legitimnom cilju osiguranja pravilnog funkcioniranja pravosuđnog sustava i zaštite prava drugih kroz odvracanje od neutemeljenih parnica i preuveličanih troškova postupka (vidi točku 39. ove odluke). Također, što se tiče pitanja je li ovakvo ograničenje proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići, Ustavni sud upućuje na svoja utvrđenja u odnosu na članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Na istoj osnovi po kojoj je utvrdio povredu članka 1. Protokola broj 1 u konkretnom slučaju, Ustavni sud ponovo ističe da nalog apelantici da snosi puni iznos troškova Pravobraniteljstva RS, kao zastupnika tužene Republike Srpske u konkretnom postupku, koji su određeni po Odvjetničkoj tarifi, predstavlja neproporcionalno ograničenje apelantičinog prava na pristup sudu.

52. Stoga, Ustavni sud smatra da je prekršeno apelantičino pravo iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

53. Ustavni sud zaključuje da je prekršeno apelantičino pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i

članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, te pravo na pristup sudu kao dio prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, u situaciji kada je apelantica obavezana platiti troškove Pravobraniteljstvu RS, koje je zastupalo Republiku Srpsku kao tuženu u postupku za naknadu nematerijalne štete koju je apelantica pretrpjela kao žrtva ratnog zločina, zato što u okolnostima konkretnog slučaja takva odluka suda predstavlja neproporcionalan i pretjeran teret za apelanticu.

54. Na temelju članka 18. stavak (4), članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. st. (1), (4) i (6) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

55. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati apelantičin prijedlog za donošenje privremene mjere.

56. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, v. r.

САДРЖАЈ

САВЈЕТ МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

314	Одлука о методологији извјештавања у области људских права (српски језик)	1
	Одлука о методологији извјештавања у области људских права (bosanski jezik)	30
	Одлука о методологији извјештавања у области људских права (hrvatski jezik)	56
315	Одлука о условима и поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних и извозних дажбина (српски језик)	82
	Одлука о увјетима и поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних и извозних дажбина (bosanski jezik)	122
	Одлука о увјетима и поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних и извозних притојби (hrvatski jezik)	160
316	Одлука о именовању чланова Стручног савјета Агенције за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине (српски језик)	198
	Одлука о именовању чланова Стручног вјећа Агенције за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине (bosanski jezik)	198
	Одлука о именовању чланова Стручног вјећа Агенције за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине (hrvatski jezik)	199
317	Одлука о интервентном кориштењу средстава текуће буџетске резерве (српски језик)	200
	Одлука о интервентном кориштењу средстава текуће буџетске резерве (bosanski jezik)	200
	Одлука о интервентном кориштењу средстава текуће прорачунаске причуве (hrvatski jezik)	201

ВИСОКИ СУДСКИ И ТУЖИЛАЧИ САВЈЕТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

318	Одлука о престанку мандата (српски језик)	201
	Одлука о престанку мандата (bosanski jezik)	201
	Одлука о престанку мандата (hrvatski jezik)	202
319	Одлука о престанку мандата (српски језик)	202
	Одлука о престанку мандата (bosanski jezik)	202
	Одлука о престанку мандата (hrvatski jezik)	202

320	Одлука о престанку статуса стручне сараднице (српски језик)	203
	Одлука о престанку статуса стручне сараднице (bosanski jezik)	203
	Одлука о о престанку статуса стручне сараднице (hrvatski jezik)	203
321	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Сарајеву (српски језик)	203
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Сарајеву (bosanski jezik)	204
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Сарајеву (hrvatski jezik)	204
322	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Бугојну (српски језик)	204
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Бугојну (bosanski jezik)	205
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Бугојну (hrvatski jezik)	205
323	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Кисељаку (српски језик)	205
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Кисељаку (bosanski jezik)	206
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Кисељаку (hrvatski jezik)	206
324	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Кисељаку (српски језик)	206
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Кисељаку (bosanski jezik)	207
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Кисељаку (hrvatski jezik)	207
325	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Јајцу (српски језик)	207
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Јајцу (bosanski jezik)	207
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Јајцу (hrvatski jezik)	208
326	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Травнику (српски језик)	208
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Травнику (bosanski jezik)	208
	Одлука о именовању стручног сарадника у Опћински суд у Травнику (hrvatski jezik)	209

327	Одлука о продужењу мандата додатном судији у Опћинском суду у Зеници (српски језик)	209	Одлука о produženju mandata dodatnom sucu u Općinskom sudu u Tuzli (hrvatski jezik)	212
	Odluka o produženju mandata dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Zenici (bosanski jezik)	209	УСТАВНИ СУД	
	Odluka o produženju mandata dodatnom sucu u Općinskom sudu u Zenici (bosanski jezik)	209	БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	
	Odluka o produženju mandata dodatnom sucu u Općinskom sudu u Tuzli (bosanski jezik)	210	330 Одлука број АП 758/12 (српски језик)	212
328	Одлука о продужењу мандата додатном судији у Опћинском суду у Тузли (српски језик)	210	Odluka broj AP 758/12 (bosanski jezik)	219
	Odluka o produženju mandata dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli (bosanski jezik)	210	Odluka broj AP 758/12 (hrvatski jezik)	226
	Odluka o produženju mandata dodatnom sucu u Općinskom sudu u Tuzli (hrvatski jezik)	210	331 Одлука број АП 558/15 (српски језик)	233
	Odluka o produženju mandata dodatnom sucu u Općinskom sudu u Tuzli (hrvatski jezik)	211	Odluka broj AP 558/15 (bosanski jezik)	237
329	Одлука о продужењу мандата додатном судији у Опћинском суду у Тузли (српски језик)	211	Odluka broj AP 558/15 (hrvatski jezik)	242
	Odluka o produženju mandata dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli (bosanski jezik)	211	332 Одлука број АП 668/15 (српски језик)	246
	Odluka o produženju mandata dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli (bosanski jezik)	211	Odluka broj AP 668/15 (bosanski jezik)	253
	Odluka o produženju mandata dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli (bosanski jezik)	211	Odluka broj AP 668/15 (hrvatski jezik)	258
	Odluka o produženju mandata dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli (bosanski jezik)	211	333 Одлука број АП 1101/17 (српски језик)	264
	Odluka o produženju mandata dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli (bosanski jezik)	211	Odluka broj AP 1101/17 (bosanski jezik)	271
	Odluka o produženju mandata dodatnom sudiji u Općinskom sudu u Tuzli (bosanski jezik)	211	Odluka broj AP 1101/17 (hrvatski jezik)	277

Издавач: Овлаштена служба Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, Трг БиХ 1, Сарајево - За издавача: секретар Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине Бојан Нинковић - Припрема и дистрибуција: ЈП НИО Службени лист БиХ Сарајево, Џемала Биједића 39/III - Директор: Драган Прушина - Телефони: Централна: 722-030 - Директор: 722-061 - Претплата: 722-054, факс: 722-071 - Огласни одјел: 722-049, 722-050, факс: 722-074 - Служба за правне и опште послове: 722-051 - Рачуноводство: 722-044, 722-046 - Комерцијала: 722-042 - Претплата се утврђује полугодишње, а уплата се врши УНАПРИЈЕД у корист рачуна: UNICREDIT BANK д.д. 338-320-22000052-11, ВАКУФСКА БАНКА д.д. Сарајево 160-200-00005746-51, НУРО-ALPE-ADRIA-BANK А.Д. Бања Лука, филијала Брчко 552-000-00000017-12, RAIFFEISEN BANK д.д. БиХ Сарајево 161-000- 00071700-57 - Штампана: "Унионинвестпластика" д. д. Сарајево - За штампариију: Јасмин Муминовић - Рекламације за непримљене бројеве примају се 20 дана од изласка гласила.

"Службени гласник БиХ" је уписан у евиденцију јавних гласила под редним бројем 731. Упис у судски регистар код Кантоналног суда у Сарајеву, број УФ/1 - 2168/97 од 10.07.1997. године. - Идентификацијски број 4200226120002. - Порезни број 01071019. - ПДВ број 200226120002. Молимо претплатнике да обавезно доставе свој ПДВ број ради издавања пореске фактуре. Претплата за I полугодиште 2018. за "Службени гласник БиХ" и "Међународне уговоре" 120,00 КМ, "Службене новине Федерације БиХ" 110,00 КМ.

Web издање: <http://www.sluzbenilist.ba> - годишња претплата 240,00 КМ